

AMIT AZ ÚR ÜZEN

EGYHÁZI BESZÉDEK

ÍRTA:

D. RAFFAY SÁNDOR

PÜSPÖK

II.

ÚNNEPTELEN FÉLÉV.
SZENTHÁROMSÁG UTÁNI VASÁRNAPOK.

BUDAPEST, 1933.
SCHOLTZ TESTVÉREK KIADÁSA
IX., Ferenc-körút 19/21.

A MORZSÁK.

Szentháromság után 1. vasárnap. 1932.

Alapigék: Lukács 1, 19-31.

Két ember sorsa tárul fel előttünk ebben a szent történetben. Két emberé, akik ma is itt élnek közöttünk. Életük és sorsuk az emberi élet tükörképe. Mert a gazdag ember és a szegény Lázár mindig itt él és itt is fog élni ezen a világon. Nemcsak a mi ínséges és összetört szegény országunkban, hanem széltében az egész földkereken. Mert a földön mindenütt ugyanaz az ember sorsa és élete. Az ellentétek is ugyanazok. Az egyik dőzsöl, a másikat már az is kielégítené, ha a gazdag testvér dús asztalának morzsáit megkaphatná. Az egyik bíborban és bársonyban díszeleg, a másik rongyokkal is alig bírja mezítelensége szégyenét elfedezni. Az egyik pazarló göggyében tornyokat és boltíveket emel hiúságának, a másik meg, mint a hitvány féreg, földalatti odúban tengeti nyomorult életét.

Pedig mindnyájan emberek. Mind a teremtés koronái. Mind az Isten édes gyermekei. Mind a Krisztus megváltottai. Mind testvér, akiknek a testvérszeretet kötelezésével, kellene összesimulniuk.

Minden ínséges koldus, minden kenyérért síró gyermek, minden dolgozni vágyó munkanélküli, minden otthontalan nyomorult, minden magára hagyott boldogtalan ember egy-egy élő vád az emberiség és a társadalom szívtelensége ellen.

Hogyan segíthetünk ezeken a visszáságokon?

A Jézus mondotta történetből én most csak egy szót ragadok ki: a morzsákat. Mert ebben az egy szóban is megtaláljuk a baj orvosságát.

1. Nyilvánvaló, hogy az ember külső életviszonyait tekintve, a gazdagság és a szegénység a földi élet medrének ez a két partja, amely között az élet lefolyik. Már Jézus megmondotta, hogy *szegények mindig lesznek veletek* (Ján. 12, 8). Ezzel a kijelentéssel a gazdagság létét is természetesnek ítélte. A gazdagság magában nem is bűn és a szegénység magába» nem is átok. Bűnné és átokká akkor válik mindkettő, ha a gazdagság és a szegénység ellentétét nem igyekszik megszüntetni vagy legalább enyhíteni a testvérszeretet. És ezen a téren hiába minden rendszerváltozás,

hiába minden szép elmélet, hiába a béremelés vagy a munkaidő leszállítása és hiába bármiféle leleményes társadalmi átszervezés, mert az emberek egymáshoz való viszonyának, a szív érzéseinek, a lélek céltűzéseinek és elgondolásainak, sőt az élet összes cselekedeteinek kell megváltozniuk, hogy maga az élet és annak minden vonatkozása megváltozzék. Ez a változás nem külső szervezkedésnek vagy átalakulásnak, hanem csakis belső, erkölcsi újjászületésnek lesz és lehet természetesen gyümölcse.

Meg kell értenünk, hogy annak a gazdagnak nem az volt a bűne, hogy a testét bíborba és bársonyba burkolta és hogy naponként fényesen lakmározott, hanem az, hogy a szíve nem öltözött soha ünnepi érzések és nemes elhatározások bíborköntösébe. Az volt a bűne, hogy soha fel nem ötlött lelkében az a gondolat, hogy gazdagságával mennyi jót tehetne. Lehet, hogy mikor dús lakomái után az ablakán unottan kitekintett, megsajnálta azt a küszöbén rongyoskodó koldust, de nem nyúlt le hozzá. Pedig a morzsáé-, kokkal is boldoggá tette volna őt. Mert a megelégedés morzsalékokkal táplálkozik.

És most ne csak az anyagiakban szegényekre gondoljunk. Az életnek más koldusaival is telve van a föld. Hányszor tudnánk azokat nem is valami emberfeletti lemondást kívánó áldozatokkal, hanem csak morzsákkal megelégtetni? Azokra gondoljunk, akik a vigasztalás egy igéjére, a megértés egy szelid szavára, a jóság egy átfutó mosolyára, a megbocsátás egy balzsamcseppjére vágyakoznak. De azt sem kapják meg. Pedig, hogy megenyhüljön a bánatuk, elég volna nekik egy meleg tekintet. Hogy könnyüljön a gondjuk, elég volna egy biztató szó. Hogy össze ne roskadjanak a terhük aiat, elég volna a tehetősnek egy kézmozdulata. Hogy el ne röpphenjen a családi béke, elég volna a megértő szeretet egy gyöngéd simogatása. Hogy elnémuljon az egymásra fenekedő társadalmi osztályok gyűlölködése, elég volna a méltányló jóakaratra egy felcsillanása!

Mi azonban még az ilyen morzsákkal is takarékoskodunk. Pedig ezeken fordul meg a földi élet nyugalma és békessége. Jézus szerint maga az örökélet is ezen fordul meg. Aki tehát tudna segíteni másokon és meg nem teszi, bűne az annak. Aki tudna boldoggá tenni másokat és nem cselekszi, vétkezik az Isten és embertársa ellen. Mert enyhíteni a felebarátok keservét, gyógyítani a megtört szíveket, vigasztalni a bánatosokat és megelégtetni az élet ínséges koldusait, mindenkinek emberi szent kötelessége.

És ez nem is lehetetlen. Nemcsak azért, mert körül vagyunk véve kesergőkkel és boldogtalanokkal, hanem azért, mert még a legszegényebb ember is juttathat a maga szegénységéből másnak egy parányi morzsát. Vagy ha semmije sincs, a szíve együttérzéséből legalább egy vigasztaló szót.

Azt a szegény Lázárt bizony nem az tette szánandóvá, hogy semmije sem volt, hanem az, hogy nem talált megértő szívre és

segítő kézre. És ma olyan sok a szegény Lázár ezen a világon! Miért nem vet nekik minden ember a szíve jóságából és a lelke melegebb érzéseiből legalább egy morzsát? Vagy nem volna már többé ezen a földön szeretetben gazdag szívű ember?

2. Megállapította a tudomány, hogy a nagy mindenséget két ellentétes erő tartja egyensúlyban. Az egyik mindent a középpontba igyekszik tömöríteni, a másik mindent el akar a középponttól szakítani. Ha akár az egyik, akár a másik erő jutna egyedüli uralomra, nyomban megsemmisülne az egész világ.

Az embernek egyik legnagyobb gyarlósága s ezernyi bajának örökös forrása, hogy ezt a benne is működő két erőt nem bírja egyensúlyban tartani. Még nagyobb baj, hogy a legtöbb ember lelkében egyedül csak a tömörítő erő, az önzés uralkodik. Ez szüli benne a szeretetlenséget. Ez rontja meg a lelkét. Ez rontatja meg vele a mások életét. Ez zárja be szívét a jóság előtt és ez szabadít rá ezer szenvedélyt és minden megejtő bünt.

A régi világ azonban erre szoktatta a maga gyermekeit. A Jézus előtti kornak az volt a jelszava: Ismerd meg magadat! Tudd meg, hogy mi lakik benned, micsoda erődök vannak, amelyek érvényesítésével uralkodásra juthatsz. Mert e kor tanítása szerint az emberért van minden. Az ember a teremtésnek nemcsak koronája, hanem ura és végső célja is. Ezért lehettek akkor az emberek istenekké.

Mikor azonban Krisztusban az Isten öltött emberi testet, akkor új világosság gyúlt fel az emberek előtt. Új élettörvény, új élet-felfogás lett uralkodóvá. De ezt csak Krisztusban lehet megérteni és elsajátítani. Hogy az ember önmagát is csak akkor ismerheti meg, ha előbb már megismerte az Istent, aki őt erre a földre elküldte. Hogy a világ nem az emberért van, hanem maga az ember is, az egész mindenséggel együtt, az Isten dicsőségét szolgálja. Hogy az ember több, mint a teremtés koronája, mert ő az Isten gyermeke. Hogy az ember akkor ember igazán, ha az Isten gyermekeihez méltó módon él. Mint ahogyan az Úr Jézus élt, akinek *az volt a kenyeré, hogy annak akaratát cselekedje, aki őt elküldte.* (Ján. 4, 34). Az Isten akarata pedig az, hogy boldog legyen az egész világ. Ezért csak az az élet szép, amely az Isten akaratát cselekszi. Csak az az élet áldott, amelyből áldás árad ki. Emberi formában egyedül Jézus élte át ezen a földön az istenfiúságnak ezt a tökéletes, szentséges életét. Ezért szerzett olyan sok gyógyulást. Ezért járt a nyomában megbékélés. Ezért tudott eloszlatni annyi bánatot, megvigasztalni annyi szívet és megtisztítani annyi életet. Igaz, hogy ő nem morzsákat juttatott másoknak, hanem önmagát adta oda mindenestől, hogy mindeneket boldoggá tegyen.

Vajha megértené minden ember, aki magát Jézus hívének tartja, hogy a földi élet minden tiszta öröme, minden maradandó boldogsága csak az áldozatos, önzetlen szív gyümölcse lehet! Vajha

megértené minden ember, hogy akkor lesz ezen a földön állandó a megelégedés, ha több lesz a jóság, melegebb a szeretet, diadalmasabb a megbocsátás, áldozatosabb az élet! Vajha megértené minden ember, hogy ha nem akar maga is az élet ínséges koldusa lenni, legyen pazarkodó a szív tiszta érzéseivel! Csak így lesz majd ezen a földön kevesebb a bánat, az egekben pedig nagyobb az öröm, és ragyogóbb a dicsőség! Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

AZ ISTEN SZERETET.

Szentháromság után 1. vasárnap. 1910.

Alapigék: János I. 4, 16-21.

A kései tavasz enyhébb napjainak egyikén kint jártam a szántó-földeken. A kedvezőtlen időjárás miatt kivesszett őszi vetéseket pótolgatták. Pótolgatták reménylő türelemmel. Elnéztem, amint a teremni-vágyó anyaföldbe az élethordozó magot elszórták. Elnéztem és elgondoltam, hogy az a mag évezredek óta mitsem változott. Sem a formájában, sem a tartalmában, sem az erejében. Most is csak úgy benne van az élet, mint ahogyan a világ teremtésének hajnalán benne volt.

Eszembe jutott az is, hogy az Üdvözítő az Isten igéjét magnak és az ígihirdetést magvetésnek mondta. És az Igében csakugyan ma is benne van az élet. Úgy tesztek tehát én is, mint ahogy az a reménykedő földműves ott kint a természet ölen cselekszik: vetegetem az életadó magot a szívek talajába. Hátha dús aratást ad belőle az Isten kegyelme!

A mai szent nappal az egyházi esztendő második, ú. n. ünneptelen félévét kezdjük meg. Azt a félévet, amelyet az ősök bölcsessége Szentháromság vasárnapjától számít. Attól a vasárnaptól, amelyen a Szentháromság egy örök Isten üdvösségünkre végzett szent munkáiról együttesen szoktunk megemlékezni. És ennek a megemlékezésnek fonalán hova is juthatna máshova a lelkünk, mint a szeretet gondolatához. Ha a karácsony mennyei örömének, a húsvét csodálatos diadalának, a pünkösdi szent ajándékának birtokában az isteni jóság és az égi fenség glóriájának fénykörében magára eszmél az emberi lélek, csak *egy* gondolat uralkodhatik rajta imádságos meghatódottsággal: bizony az Isten szeretet!

A mai vasárnap tehát, mint az egyházi esztendő ünneptelen félévének első vasárnapja, a vallástétel vasárnapja. Ezé a vallomásé: én tudom és vallom, hogy az Isten az élő és éltető, az áldó és üdvözítő szeretet.

1. Az emberi lélek, öntudatra ébredésének első pillanatától fogva, mindig az Istent kívánja megismerni. Megnyugvása az, ha megtalálja, üdvössége lesz, ha majd keblén marad.

Mikor a gyermek értelme nyílásakor az égre tekintve azt kérdezi, hogy mi van ott fönt túl a gomolygó felhőkön, a ragyogó csillagok honában, akkor rendesen azt a választ kapja: ott lakik az

Isten. És az ember gyermekkorától megszokja, hogy az Istent ott fent, elérhetetlen magasságokban, valahol a csillagok felett az égben keresse.

A régi népek legtöbbje hét eget képzelt egymásra torlódva és azt tartotta, hogy a hetedikben, angyalok seregétől övezetten él és uralkodik a világokat kormányozó hatalmas Isten.

Vannak vallásalapítók, akik az Isten lakóhelyét ember számára csak az álmok pillanatában megközelíthető örömök és gyönyörűségek otthonának hirdetik. Ezek vallása maga is az álmok és mesék tetszetős szövődése, amelynek hímes szőnyegén a gondokkal és kétségekkel viaskodó emberi lélek megnyugvást találva éldeleg.

A haladó tudomány azonban górcsővel és messzelátóival betekintett a csillagok titokzatos világába és megállapította, hogy az elérhetetlen magasságokban végtelen naprendszerek ezrei és megszámlálhatatlan csillagok miriádjai keringenek a határtalan űrben. A hét ég határai pedig seholsem mutatkoznak. Az Isten lakóhelyét, mint egy megépített királyi várat, az égnek nevezett végtelenségben hiába keressük.

És a kutató elme nekiesett a látható anyagnak. Keresi benne az őanyagot, az eszményi parányt, amelyben benne kell fészkelnie a mindent alkotó tervező, mozgató őserőnek. De hiába keresi az alkotott világban az alkotót, az anyagban a lelket, a mulandóban az örökkévalót.

Ha nincsen az égben és nincsen a földön, hol van hát az Isten?

Erre a kérdésre felel ma az Isten igéje, mikor azt mondja: *az Isten szeretet*. A leghatalmasabb teremtető. A legszentebb céltűzés. A minden diadalmaskodó hatalom. Az élet forrása és megdicsőülése. Minden boldogság kútfeje és végső célja. Az örökké munkálkodó kegyelem. Aki nem ismerte meg és nem tapasztalta még az Istennek hozzánkvaló atyai szeretetét, az hiába keresi, mert sem az égben, sem a földön soha meg nem találja az Istent. A szeretet a titkok titkának megfejtője, a rejtelmek világában a vezetőfonál, a láthatatlan Isten ránsugárzó dicsőségének fénye, amely hozzá vezet.

2. *Azért aki a szeretetben marad, az Istenben marad és az Isten őbenne.*

Csodálatos, mennyire elfelejtette a föld embere, hogy míg e földön él, az Isten képének és hasonlatosságának hordozására van teremtve. Az ember azonban, nagy gyarlóságában, nem maga formálódott az Isten képévé, hanem az Isten képét formálta meg önmaga szerint. Még ma is úton-útfélen ott szégyeníti a keresztyén ember lelkivilágát és gyarló gondolkodását egy-egy gyermekes kép, amelyen az Isten szakállas agg képében ül nagy csendesen a felhők szárnyain nyugovó trónusán. Vájjon mit gondolhat Jézus vallásáról az ilyen kép előtt álmélkodva megálló pogány? És vájjon alkalmasak-e az ilyen képek arra, hogy a hitetlent hívővé tegyék és a megromlottat megjavítsák?

Mikor Jézust megkérdezték, mikor és hogyan jön el az Isten országa, akkor az Úr világosan és határozottan megmondta, hogy az Isten láthatatlan, *mert lélek* (Ján. 4, 21) és *az Isten országa nem szemmel látható módon jön el; azt sem mondják, hogy ime itt, vagy ime amott van, mert az Isten országa tibennetek van* (Lk. 17, 21). A szeretet az ő képmása rajtunk és bennünk. A szeretet a mi tulajdon életünkben is teremtő és megtartó erő. A szeretet, az Isten éltető lehelete és szentséges világossága, bennünk és rajtunk át is diadalmas hatalom. Ha olyan kevesen ismerik ezen a földön az Istent és ha olyan sok közöttünk a hitetlen ember, az csak azt mutatja, hogy kevés lélek van megtelítve szeretettel. *Mert aki a szeretetben marad, az Istenben marad és az Isten őbenne.*

De ne arra a szeretetre gondoljunk, amelyről olyan sokat fecse-günk. Ne arra az önző, bírnivágyó, megkívánó szeretetre, amellyel mi élünk, hanem arra az önzetlen, ajándékozó, pazarkodva osztogató szeretetre, amelynek élő valósága az Isten. Ne arra a szeretetre gondoljunk, amely leszakítja a virágot, hogy magát díszítse vele s így öntudatlanul sietteti annak hervadását, hanem arra a szeretetre, amely verejtékezve ültetgeti a rózsafát, hogy illatossá, széppé, színessé és kívánatossá tegye maga körül az egész világot. Arra a szeretetre gondoljunk most, amely az Isten szívét eltölti akkor, mikor az imádságot meghallgatja, a könnyet felszárítja, a munkát megáldja és az éjszakából új nappalt derít a világra. Arra a szeretetre, amelynek földi valósága a világ Megváltója volt, *aki életét adta azokért, akiket szeretett.*

3. És ebben a szeretetben valami csodálatos melegség és szelíd béke lakozik. Az a békesség, amelyet Jézus a maga békességének mondott és amelynél drágább örökséget nem tudott hagyni a föld emberére. (Ján. 14, 27).

Mert az ember nem ismerte az Istent, hanem a maga képére formálta meg őt. Ezért volt a régi népek vallása a félelmek és a rette-gések vallása. Ezért volt szükségük örökös engesztelésre. És ahol még ma is megvan az engesztelés kultusza, ott még ma sem ismerik igazában az Istent. Mert azt mondja az írás: *Ebben válik bennünk teljessé a szeretet, hogy bizodaljunk van az ítélet napján, mivel amilyen ő, mi is olyanok vagyunk ezen a világon.*

Csak az retteghet az Istentől, csak az félhet szemébe nézni az ítélet napján, — és melyik óra nem ítélet órája a hívő embernek! — aki nem a szeretet áldott és boldogító életét éli ezen a világon. Csak annak van örökös engesztelésre szüksége, aki nem a szeretet ösvényén jár ezen a földön. De aki már itt is olyan, mint az Isten: a szeretet munkása, a jóság hordozója, boldogságok szerzője, annak bizodalma van az ítélet napján. *Mert a szeretetben nincsen félelem, hanem a tökéletes szeretet kizárja a félelmet, mert a félelem gyötrellemmel jár, aki pedig fél, nem tökéletes a szeretetben.*

Micsoda édesen simogató igazságot hirdet ez az Ige! Igazságot, amely Krisztus vallásának középpontja. Igazságot, amelynek megér-

tésére szállt le az Isten egyszülött szent Fia az eget egéből. Igazságot, amelyet addig nem ismert az ember, mert ha ismerte volna, nem félt volna az ő Istenétől. Hanem szerette volna gyermeki bizalommal, mert hiszen *ő szeretett előbb minket*, földi gyermekeit. Ha ezt tudta volna, az Istentől való félelmet ölbesimuló, mosolygó szeretet váltotta volna fel a szívében.

4. És ezáltal más lett volna az egész élete. Mert aki megismeri az Istent, az a szeretet életét éli ezen a világon. *Ha valaki azt mondja, szeretem az Istent, de a testvérét gyűlöli, hazug az, mert aki nem szereti testvérét, akit lát, hogyan szeretheti az Istent, akit nem lát!* Aki keresztyén létére nem a szeretet útján jár, magát és hitét hazudtolja meg.

A szeretet a vallás igazolása. A szeretet a hit pecsétje. A szeretet az istenkép a földi emberen. A szeretet az istenfiúság bizonyág-levele.

Minél több és minél gazdagabb, minél önzetlenebb és minél boldogítóbb szívében a szeretet, annál közelebb vagyunk az Istenhez. Jézusban teljes és tökéletes volt a szeretet, azért volt ő egyetlen igaz fia a szeretet örök Istenének.

Ma a Krisztus híveiben kevés a szeretet. Kevés, lagymatag és gyümölcstelen. Nincsen boldogító ereje. Pedig mitsem ér az olyan emberi élet, amelyet nem az Istenből kiáradó igaz szeretet hat át. Mert *nekünk az a parancsolatunk van tőle, hogy aki szereti az Istent, szeresse a testvérét is.*

Felveszem hát én is szeretettel az istenige magvát és szórom a szívek ugarába. Szórom bizodalommal, lelki örömmel és szent reménységgel, hogy az Isten a maga véghetetlen kegyelmével megáldja a munkát, amelyet az ő nevében végzünk. Társuljon ma hozzám minden igaz ember, hogy ne csak magam legyek magvetője ennek az Igének. Tegyen minden ember élete tanúbizonyságot arról az igazságról, hogy Krisztus vallása csakugyan a szeretet vallása, amely átalakít és megszentel minden embert. Amen.

(Ősegyházi perikópa.)

MIT ÁD AZ EVANGÉLIUM EGYHÁZA?

Szentháromság után 1. vasárnap. 1931.

Alapigék: Cselekedetek 3, 1-8.

Ez a szent történet, amelyet most felolvastunk, egészen igénytelennek látszik. Egészen egyszerű, mindennapi eseményt beszél el. Egy nyomorék koldust állít elénk. Egy embert, aki alamizsnával tengette életét. Egy embert, aki születésétől fogva béna és magával tehetetlen volt. Akinek szájalom és keserűség volt az egész élete. Még csak jártányi ereje sem volt, hanem mások vezetgették a koldus-sarokra is, ahol az embertársak könyörületességéből éldegélt.

Az apostolok elé is odaállt és alamizsnáért nyújtotta feléjük a kezét. De hiába nyújtotta, nem hullott bele az irgalom fillére. Nem azért, mintha az apostolok szívtelenek lettek volna, hanem azért, mert nekik sem volt. Az Úr apostolai mind szegények voltak és ezen a földön azok is maradtak. Hiszen éppen Péter hivatkozott arra: *íme, mi mindenüktől megváltunk és követtünk téged.* (Mk. 10, 28) Mindenüktől megváltak, amit ezen a földön a moly vagy a rozsdá megemészthet. Ők a mennyek országának a kincsére vágytak. Ezért volt a kezük szegény. De a szívük gazdag volt.

A béna koldus mellett sem mentek el ajándék nélkül. Csak nem azt adták, amit a koldus megszokott. Péter odalépett hozzá és azt mondta néki: *Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt neked adom: a názáreti Jézus Krisztus nevel-en kelj fel és járj!*

Az egyházi esztendő ünneptelen fél évének első vasárnapján életbevágó tanulságokat tár fel nekünk ebben a történetben az Úr bölcsesége. Az az útszéli béna koldus mi vagyunk. Mi szoktuk meg, hogy kézenfogva vezetgessenek a jötevő lelkek útjába. Mi szoktuk meg, hogy ingyenvaló alamizsnákért kunyoráljunk a földi élet vándorútjain. Minket szoktattak rá, hogy mindenkitől kapjunk valamit. Csak azon a jogon, hogy nekünk nincs, másoknak meg van. Vagy néha csak azért, mert így könnyebb a megélhetés. Némely ember még az egyházát is csak abból a nézőpontból mérlegeli, hogy mit kaphat tőle. Mert mindent ingyen vár és ingyen akar. És most, az egyházi esztendő második felének küszöbén megállít az apostolok lelke és azt mondja: *Nézz ránk!* Mit vársz, mit szeretnél kapni a te egyházadtól! Mit vársz attól az evangéliumi egyháztól, amelynek a földiekből olyan kevés jutott! És az evangélium anyagiakban szegény

egyháza azt feleli az apostol szavaival: *Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt neked adom!*

Mert bizony a mi egyházunk, mint az Úrnak minden apostola, nagyon szegény az anyagiakban. A földi kincseket és a tetszetős pompát nem is kereste soha. Aki ezekért nyújtja felénk kezét, nagyot csalódik. Mi négyszáz esztendő óta a szegénység kenyereén éldegélünk. A gazdagok asztalánál ma sincs terített helyünk. Nekünk ezen a földön nincsenek kegyuraink. Nekünk ezen a földön az Isten megtartó kegyelmén kívül csak a hívek ragaszkodó hűsége és csendes csordogáló áldozatkészsége az éltető erőnk.

És mégis gazdagok vagyunk. És aki felénk nyújtja ingyenvaló adományért a kezét, nem bocsátjuk el üres kézzel. Nekiadjuk mindennünket, amink van. És ebből az adományból erő születik. Megálló és fenntartó erő.

A legtöbb ember egész életén át észre sem veszi, milyen önállótlan. Mennyire erőtelen. Milyen béna. Míg másokat ítélget, magát nem ér rá megfigyelni. Nem veszi észre, hogy egész életén át mások vezetgetik. Nem is tud már a maga lábán járni. Vénülten is gyermek maradt, aki másokba kapaszkodik. És oda vezeteti magát az élet úgynevezett „Ékes” kapujához, ahol a legtöbb ember tolong és a legnagyobb szerencse jár, ahol mindenki a jólét, dicsőség, érvényesülés alamizsnáit gyűjtögeti és mohón lesi-várja, kitől mit kaphat. És ezt a lealázó életmódot úgy megszokja, hogy észre sem veszi.

Mit bánja az emberek legnagyobb része, hogy orcapirító és nem emberhez méltó ez a koldusélet! Hiszen embertársai is *így* élnek. Azt hiszi, hogy ez a földi természetes élet, ez a közönséges, mindennapi életfelfogás. Hát annak az; de a hívő ember Isten gyermeke! Az ilyen koldúskodó azonban erre nem is gondol. Hiszen önértét régen levetkőzte, öntudatát meg sem szerezte. Megszokta, hogy mások után éljen. Előbb csak alázkodik, azután már követelőzik is. Neki kijár az alamizsna, neki ez az élet!

Mert ilyen a koldusok erkölcse!

Hát az evangélium egyháza nem ilyen életre neveli, nem ilyen erkölcsre tanítja híveit! Az evangélium egyháza ugyan nem dicsekedhetik márványpalotákkal, nem is tud elkábítani senkit tetszetős szertartásokkal, nem is biztatgat senkit hathatós közbenjárásokkal, nem is ad utalványokat senkinek az isteni kegyelemre, de legalább önértetre neveli, öntudatra szoktatja és a tulajdon lábukra állítja híveit. Erőt és öntudatot ad nekik az emberrélevésre és az embernek maradásra. Azt az erőt adja meg nekik, amellyel az évszázadok ostromló harcában és véres küzdelmeiben maga is megállt. Azt az öntudatot oltja beléjük, amely a maga fenntartásának is bőven buzogó forrása és ékes koronája.

Az evangélium egyházának ezüstje és aranya nincsen, de övé az Isten tiszta Igéje, az üdvösségre vezérlő és életet megszentelő

Evangéliom! És amije van, odaadja mindenkinek szívesen. Kínálva, kínálja, a lelkiismeretre rakosgatja, hűséggel hirdeti, mert tudja, vallja, hogy ennél nagyobb kincs nincsen a világon! És ebben az evangéliumban odaadja nemcsak az Istennek minden kijelentését, szentséges akaratát, üdvösséges üzeneteit, hanem odaadja benne az Isten atyai kegyelmének csodálatos erőit és vigasztalásait is. Odaadja a lélek nyugalmát és békességét megteremtő evangéliumi szent hitet, amely az Isten bizodalmas hívő gyermekekévé alakítja a föld gyarló gyermekét. És felemeli őt az Isten gyermekeinek szabadságára, ami függetlenné teszi őt ezen a földön mindentől és mindenkitől, mert az Isten igéje az örökkévalóhoz fűzi őt lelkiismeretében. Ebben az Istentől való függésben odaadja neki az Isten gyermekeinek boldog önérzetét és alázatosságra készítő méltóságát. Mert ez a függés a Krisztusnak ama gyönyörűséges igája, amelynek terhe alatt egészen a megtisztulásig lendülhet és egészen az üdvözülésig emelkedhetik az emberi lélek. És mégsem lehet önteltté soha, mert tudja, hogy csak Krisztusban tisztulhat meg és csak Krisztus érdemeiért üdvözülhet a földi ember lelke.

Ezt a rettegést kizáró bizodalmas evangéliumi hitet adja híveinek az evangélium egyháza. És ennek a hitnek birtokában a gyenge, esendő, bűnös emberi lélek bizvást odaborul az ő mennyei Atyjának szeretetben és kegyelemben kifogyhatatlan kebelére és mint a tékozló fiú, édes otthont és boldog életet talál. Azért ha bűnei tudatára ébred, dehogya is futkároz közbenjárók után: felkerekedik és bár szégyenkezve, lelki vezeklés tűzében égve, de maga megy az őt epedve váró jóságos Atya szent színe elé és alázattal köszön be az atyai hajlék szentséges küszöbén a bűnbánó szóval: *Atyám, vétkeztem ellened és az ég ellen!* (Lk. 15, 18). Mert az evangélium emberét megtanítja az Isten igéje, hogy Krisztus erejével még bűneiből is fel tudjon kelni és tudjon járni a megtérés üdvösségre vezérlő útjain.

Az evangélium egyháza nem tantételekkel elégíti ki és nem látványosságokkal zsongítja el az önálló életre és egyéni felelősségre teremtett emberi lelket, hanem odaadja neki az Isten teljes szent Igéjét és annak minden igazságát. Nem hitvallást nyújt csupán, hanem hitet. Nem formákat kínál, hanem lelket. Nem ígéreteket ad, hanem erőket. Hogy meg tudjanak a földi élet próbáiban állni és még az üdvösség után való szent törekvésekben is a maguk lábán járni.

Mert az evangélium egyháza senkit sem áztat azzal az ígérettel, hogy az üdvösséget neki biztosítja. Az evangélium egyháza, mint az Isten igazságainak hűséges sáfárja, becsületes őszinteséggel és Krisztus népéhez illő szerénységgel csak az Istenhez vezető utakat mutatja. Azokat az utakat, amelyek minden hívő lélek eljuthat az Istennek Krisztusban ingyen megadott kegyelméből az örök üdvösségre. De ezeken az utakon a hívőnek magának kell végighaladnia. Azért az evangélium egyháza az üdvösséget kereső minden hívőnek

azt a drága lelki ajándékot adja a megtérő élet „Ékes” kapujánál: *A názáreti Jézus Krisztus nevében kelj fel és járj!*

Íme, ezt adja híveinek, ezt kínálja minden embernek az evangélium egyháza. Híveinek serege között az egyházi esztendő ünneptelen félévének minden vasárnapján megjelenik az élet „Ékes” kapujánál, az Úr szent templomában és kinyújtja a jobbkezét, hogy felemelje a béna lelkeket. Én meghívok most mindenkit erre a kedves és szent találkozásra. Engedje meg minden ember, hogy őt az egyház szeretettel felemelje, a lábai és a bokái hadd erősödjenek meg az önálló járásra. Jöjjön be mindenki az Úr szent templomába és víg lélekkel dicsőítse az Istent, mondván az apostollal: *Áldott az Isten, a mi urunk Jézus Krisztus atyja, aki bennünket minden lelki áldással megáldott Krisztusban a mennyekben!* (Ef. 1, 3). És ne emberek-től, ne is teremtett hatalmasságoktól, ne is csinált igazságoktól vezettesse magát, hanem az Isten apostolaitól, kijelentésének sáfáraitól és szolgálaitól, hogy növekedjék ezen a földön az igaz hit, az égben pedig a megtérteken való szentséges öröm! Ámen.

(Rajnai perikópa.)

A VILÁGOSSÁG FÉNYÉBEN.

Szentháromság után 2. vasárnap. 1929.

Alapigék: Máté 6, 22-23.

Alig van ezen a földön szánandóbb, mint a vak. Akinek a szemét örök homály borítja. Aki nem láthatja a teremtett világ csodás szépségeit. Nem ismeri a rózsás hajnal fénylő hasadását és nem látja az alkonyi pír lassú szétterülését. Nem kísérheti mélázva a gomolygó felhőket. Nem gyönyörködhetik az égbolt ragyogó csillagaiban és nem derülhet fel a virágos rét szépségének láttára. Nem ömlik át lelkébe a mások öröme, nem boldogítja a mások mosolya, nem gyűjtja fel szívét a viszonzó szeretet édes melegsége. Csak a vak tudja igazán megérteni, micsoda felbecsülhetetlen ajándékot adott az Isten a tisztánlátó szemben a föld emberének. Csak a vak tudja igazán, micsoda véghetetlen gyönyörúségek forrása a világosság.

A megváltó most az ép szemről és a világosságról beszél. Nemcsak a testi szemről szól, hanem a testi szem képében a lelki szemről is. Nemcsak a külső világosságról, hanem annak képében a belső világosságról is. Annak áldásait akarja velünk megértetni, hogy mindnyájan a világosság fényében tudjunk járni ezen a világon.

Hallgassuk meg és szívleljük meg az Üdvözítő bölcs tanításait.

1. Azt mondja az Úr: *A test lámpása a szem. Ha tehát jó a szemed, egész tested megvilágított lesz, ellenben ha rossz a szemed, egész tested sötét lesz.*

A jó szem áldás és biztonság. A jó szem nyugalom. Látom vele az utat, amelyen járok. Látom a célt, amelyre török. Látom az akadályokat, amelyek utamba állanak. Látom a göröngyöket, amelyekben megbotolhatok. Látom a virágokat, amelyeket keblemre tűzhetek. Látom a töviseket, amelyek megsebezhetnek. Látom a barátokat, akikre számíthatok. Látom az ellenségeket, akiktől őrizkednem kell. Látom a veszedelmeket, amelyek rám leselkednek. A jó szemnek éjjel is nappala van, a rossz szem nappal is homályosan lát.

És ha a testi szem ilyen áldás és ilyen átok lehet, milyen fontos akkor a lelki szem jósága vagy romlottsága. Milyen nagy áldás, ha a lélek jár világosságban és milyen nagy csapás, ha a lélek jár sötét-ségben, amely a testet is vezetni van hivatva!

A zsidó nép mondái közt van egy érdekes történet az emberi élet indulásáról. E monda szerint, mikor egy emberi test a világra

készül, a lelkek Ura az egek egében néven szólít *egy* lelket és meghagyja neki, hogy szálljon le abba a születendő testbe. A lélek könnyörög, hogy ne kelljen leszállania, mert az Isten közelében oly nagyon boldognak érzi magát, odalent pedig ezernyi bajjal, kísértéssel s a neki szánt test betegségeivel, ösztöneivel, gyarlóságaival örökösen küzködni kell. Az Úr azonban nem tűr ellentmondást s ráparancsol a lélekre, hogy szálljon le s vezesse, éltesse és az Isten számára tartsa tisztán azt a gyarló emberi testet. És a lélek leszáll. Telve van világossággal, mennyei fényességgel és az Istenhez tartozás boldog öntudatával. A világrajövetel pillanatában azonban elveszíti öntudatát, amit néha az egész földi életen át sem képes többé visszaszerezni. És a lélek sírni kezd a vesztesége miatt. Ezért kezdődik sírással minden emberi élet ezen a földön. De ezért él minden ember lelkében a világosság után *vágyó* ösztönös vágyódás is. Ezért nem verheti el magától az ember az Istenhez való tartozás tudatát. Ezért boldog az az élet, amely ezen a földön is a világosság fényében folytatódik és megőrzi az Istenhez való tartozás tudatát.

A lélek világossága pedig a hit. Mert ebben él az Istenhez való tartozás tudata. Csak a hit fényénél ismerjük az ember igazi rendeltetését és hivatása helyes útjait. Akiben nincsen hit, az sohasem lehet igazi ember, annál kevésbé az Isten embere.

A hit világít bele az élet titkaiba. A hit fedi fel, honnét jöttünk és hová megyünk. A hit oldja meg azt a nyomasztó kérdést, miért élünk, miért tűrünk, miért reménykedünk a földi életben? A hit fényénél még a sírban sincs vigasztalan sötétség, mert a hiten át oda is besugárzik az örökélet bizonyosságának biztató sugara. Ezért a hit a lélek szeme és szemének világossága. Hit nélkül az ember mindig sötétségben jár.

2. *Ha tehát a benned lévő világosság sötétség, mekkora a sötétség!*

Mondják, hogy a tudás fáklyája is meg tudja világosítani az emberi lelket. Az emberi tudás és ismeret minden fénye és világossága azonban csak olyan, mint az éjjeli méces. Áldott, kedves, értékes és vigasztaló abban a kis körben, amelyet áthat, de szűkös határán túl már a sötétség uralkodik. Az égi napnak egyetlen sugara több világosságot áraszt, mint a mesterséges fény bármily nagy tömege. A sötétkamrában is van világosság, de ha kilépünk belőle, a napvilág káprázik a szemünk.

A hit világossága minden mesterséges fényt meghalad és megszégyenít. Aki hitének fényénél nézi az életet, csak az ismeri azt tisztán és igazán. Ezért ha a test lámpása a szem, akkor a lélek lámpása a hit. Mert hitünkön át hatol lelkünkbe a magasságokból minden fény és minden világosság. A hit fényénél ismerjük fel igaz értékünkben az élet javait. A hit fényénél érti meg az ember, hogy a földi életet nem elvetésre és nem megtagadásra, hanem megszen-

telésre adta nekünk ajándékul az Isten. Megmondta már az apostol is: *Minden szabad nekem, de nem minden hasznai. Minden szabad nekem, de nem minden épít. Minden szabad nekem, de semminek rabszolgája nem leszek.* (Kor. I. 6, 12, 10, 23.) Akiben a hit világo ssága ragyog, az tudja, hol a határ, amelyet átlépnie nem szabad. Az nem felelji el az Ötestámentom hívő bölcsének mondását: *Min dennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratsnak! Ideje van az ültetésnek, ideje van a kiszaggátasnak. Ideje van a rombolásnak és ideje az építésnek. Ideje van a sírásnak és ideje a nevetésnek. Ideje a megőrzésnek és ideje az eldobásnak . . .* (Préd. 3, 1-8.) És amit ez a bölcs az ifjúságnak mond, az minden ember nek szóló nagy igazság: *Örvendezz ifjú a te ifjúságodban és vidá mítson meg téged a te szíved . . . és járj a te szíved útaiban és szemeidnek látásában, de megtudd, hogy mindezekért az Isten téged ítéletre von!* (Préd. 12, 1.)

Így tanítja meg a hit a földi embert bölcs és tiszta életre. Ezért más a hívő erkölcse, más az életmódja, más az öröme, más a békesége. A hívő ember világosabban látja a helyes utakat. Csak sajnálnunk lehet tehát a hitetlen embert, aki a hit világo sságát nélkülözi. Nincs is szentebb, nincs áldottabb, nincs Istennek tetszőbb cselekedet, mint ha a hitetlen ember lelkében felgyújtjuk az evangéliom fénylő világo sságát,

De ha szánandó az ember, aki nem ismeri a világo sságot, mit mondjunk arról, aki szándékosan veti azt ki magából és a benne lévő világo sságot sötétséggel cseréli fel? Mit mondjunk az olyan emberről, akit az Isten kedvező kegyelme már születésekor a tiszta evangéliumi hit birtokosává tett és ezt a hitet érdekből, hiúságból, hanyagságból vagy mások kedvéért elveti és megtagadja? E téren a reverzális hajsza e gyászos korszakában nagyon szomorú példákra tudnánk rámutatni. Hogy ősi evangélikus családok gyengehítu és gyengejellemű ivadéka i apáik szent hitét elalkudják és hitbéli meggyőződésüket aprópénzre váltva gyermekeiket őseik egyházából kizárják! Nem érzik ezek, hogy lépésük mekkora hanyatlás? Nem érzik, hogy eljárá sikkal nemcsak egyházukat, az evangéliom egyházát, hanem önmagukat is megszegyenítik! Nem érzik, hogy róluk mondta az evangéliom Ura a megbélyegző ítéletet: *Ha a benned lévő világo sság sötétség, mekkora a sötétség!*

Az öntudatos evangélikus ember mindig a világo sság fénykörében jár. Mindent tisztán lát. Világosan látja, mire van elhíva. Tudja, mire van kötelezve. Tudja, hogy ő *választott nemzet, királyi papság, szent nemzetség, tulajdonul vett nép, hogy hirdesse annak erényeit, aki őt a sötétségből az ő csodálatos világo sságára elhívta.* (Pét. I. 2, 9.)

Az öntudatos evangélikus ember tudja, hogy neki az apostolkodás a hivatása. Tudja, hogy az evangéliom Ura nem egy embert tett ezen a földön helyettesévé és nem egy hívének adta azt a megbízatást, hogy hirdesse és képviselje az ő igazságait,

hanem minden hívének az a kötelessége, hogy *Krisztusért járjon követségben* (Kor. II. 5, 20.).

Az Öntudatos evangélikus ember mind ismeri megbízatása méltóságát és ezért szilárd kitartással igyekszik hivatását betölteni és mindig, mindenben az isteni akarat világosságának fénykörében élni.

Testvéreim, mindenki vigyázzon, hogy szívében e világosság fénye ki ne aludjon! Vigyázzon, hogy ez égi világosság fényét mesterséges fény vagy emberi böseség csillogása el ne homályosítsa. Mert csak egyetlen világosság derít mindent igaz fénybe. Csak egyetlen világosság van, amely szemünk lehúnyódásakor sem marad el tőlünk. Ez a világosság az evangéliumból sugárzik lelkünkbe. Járjunk hát mind ez igazi világosság fényében, mert ez vezet át az örök világosság mennyei országába. Ámen.

(Szászországi perikópa.)

A SZERETET KÖTELESSÉGE.

Szentháromság után 2. vasárnap. 1922.

Alapigék: János I. 3, 16-18.

Sokat vitáznak róla, mégsem ismerik. Ha ismernék, nem vitáznának róla.

Könyvek egész tömegét írták már meg erről a kérdésről és mégsem látják tisztán. Ha tisztán látnák, nem írnának róla ellenmondó elméleteket.

Csaknem kétezer esztendeje már, hogy vele és benne él az emberiiség hatalmas tömege, de még ma sem tudják egyértelműen megállapítani, mi jellemzi a keresztyén életet? Mi az egyéni sajátossága? Mi teszi a keresztyén ember életét igazán keresztyén életté? Mi az az élettörvény és életigazság, amely Krisztus követőinek életét meghatározza, irányítja és jellemzi?

Mikor Jézus a hegyibeszédben a keresztyénség igazságainak feltárásával új élet alapjait rakosgatta le, akkor a földi életet a termőfához hasonlította. Kijelentette, hogy *minden fa, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik és tűzre vettetik.* (Mt. 7, 19.). Mert az élet cselekvés, az élet gyümölcsözés. A szavak megteremhetik a hitvallást, de nem teszik áldotta és gazdaggá a földi életet. Azért mondja az Úr: *Nem mindenki, aki nekem azt mondja: Uram, Uram! megy be a mennyek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akarátát!* Mert az igazi élet az Isten akaratából úgy sarjad ki, mint napsugár nyomán a szín, az íz, az illat, a szépség és minden, ami e földön élet és gyönyörűség.

Mikor a Keresztelő elküldte követeit Jézushoz, hogy megtudja tőle, ő-e valóban a megígért Messiás, akkor Jézus nem az általa hirdetett igék igazságaira hivatkozott, hanem azt mondta a Keresztelő követeinek: *Menjete el és mondjátok el Jánosnak, amiket hallotok és láttok: a vakok újra látnak, a sánták járnak, a bélpomások megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak feltámadnak, a szegényeknek evangélium hirdettetik!* (Mt. 11, 4-5).

Mert minden igazság cselekedetekben érvényesül és minden küldetés étellel igazolódik. Ezért tette Jézus az istenfiúság követelményévé az áldott és tiszta életet: *Úgy fényeskedjék a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jótetteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat* (Mt. 5, 16).

És ennek az áldott tettek fényében ragyogó emberi életnek vezérlő törvényét a maga isteni szíve áldozatos szeretetében jelölte meg.

Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást. Amint én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást. (Ján. 13, 34.). Az ő szeretetét pedig abban ismerjük meg, hogy életét adta értünk. A szeretetben valósul hát meg minden igazság, a szeretetben igazolódik minden küldetés, a szeretetben dicsőül meg minden élet.

A keresztyénség magát az Istent is élő, ható, világteremtő és világmegtartó szeretetnek vallja. A keresztyénség sem más, mint az Istenből öröktől fogva mindörökké kiáradó, Jézus Krisztuson át világmegváltó, minden emberi életen át világboldogító szeretet valósulása. Azért mondja az apostol: *Aki a szeretetlen marad, az Istenben marad és az Isten őbenne* (Ján. I. 4, 16.)

A keresztyénség története azt mutatja, hogy Krisztus vallásának akkor és addig volt igazán hódító ereje, amikor és ameddig minden munkájában a szeretet vezette. Mikor még nem az embert, hanem csak a bűnt gyűlölték, az embert pedig mind szerették Krisztusban Krisztusért.

A keresztyénség igazi ereje ma is és mindörökké a szeretetben van. Azért, aki felebarátját gyűlöli, vergődéseit részvétlenül elnézi, gyarlóságaiért megutálja, bűneiért megveti és pusztulni hagyja, az nem értette meg Jézust. Nem tudja, mire kötelezi őt a vallása. Nem tudja, mi teszi a keresztyén ember életét igazán keresztyénné. Hiszen Jézus nem vetette meg még a bűnös embert sem, hanem utána nyúlt és a mentő szeretet teljes melegével felemelte őt. Az egész bűnös világot sem hagyta a kárhozat útján vesztébe rohanni, hanem elvetette magát a pusztulásnak, megállította azt és életét adta az emberek megváltására. *Nekünk is kötelességünk tehát az életet is odaadni a testvérekért.*

Pedig a testvérek nem is kívánnak tőlünk ekkora áldozatot. Boldoggá tenné őket akárhányszor egy parányi figyelem, egy kevés kiemelés, egy mákszemnyi szeretet. Csak annyi, amennyin hánykódó lelkük *egy pillanatra megpihenhet és új erőre kaphat.*

Ma mindnyájan ismerjük, mi a gond és mi a bánat. Legtöbbünk azt is tudja, mi a nélkülözés. Hiszen szenvedő, megtiport, kifosztott és összetört nemzet gyermekei vagyunk. Milyen átfogónak kellene itt most lennie a szeretetnek, hogy minden bajt megorvosoljon és minden bánatot elfedezzen! És mi mégis szeretetlenkedünk egymással! Szeretet nélkül pedig az egész keresztyénségünk csak pusztá szóbeszéd.

Jézus szeretete azért volt emberfeletti, mert még ellenségeit is átölelte. Még azokért is tudott imádkozni, akik megfeszítették. Mi pedig még a barátainkat, a hitvestársainkat és a gyermekeinket sem tudjuk egészen a boldogításig szeretni. Mert a mi szeretetünk legfőleg a cserekereskedés színvonaláig tud emelkedni. Pedig önzetlenség, lemondás és áldozat nélkül nincs igaz szeretet. Amint az apostol is mondja: *Fiacskáim, ne szóval és ne nyelvvvel szeressünk, hanem cselekedettel és valósággal.*

Ne gondolja senki, hogy a cselekvő szeretet munkáival szíveséget tesz, kegyet osztogat és nagylelkűséget gyakorol. Aki Jézust igazán ismeri és az ő tanításait megértette, annak nem kell hosszasan magyaráznunk, hogy a szeretet a legelemibb kötelessége az embernek. A szeretet pedig nem szavakban, hanem tettekben ölt testet. Amint az apostol mondja: *Akinek vannak földi javai és szükségeit szenvedő testvére láttára mégis bezárja az előtt a szívét, hogyan marad meg abban az Isten szeretete?* Ahol emberek szükségeit látják, ahol mezítelenség és kenyértelenség keseríti a szíveket, ott igazában nem gazdasági bajok vannak, hanem erkölcsi bajok, mert kevés az emberekben a munkás szeretet.

Milyen jól esik, ha a sóhajtásainkat felfogják, jajainkat meghallják, gondjainkat megosztják és Ínségeinket részvétellel oszlatgatják! Milyen jól esett, mikor nagy nyomorúságunk idején az amerikai evangélikus testvérek utánunk nyúltak és Hollandia jószívű népe házában és szívének kapuit sorvadó gyermekeink előtt megnyitotta! Hogy zengett akkor ajkunkon és szívünkben a hálás elismerés dicsérete: bizony Krisztus igazi tanítványai ezek, mert a segítő szeretet munkáit gyakorolják!

Milyen jó az Isten, hogy most nekünk is alkalmat ad a szeretet igazoló próbatételére! Amerikai testvéreink egyik kiküldöttje ugyanis a múltkoriban, mikor a megismételt szeretetadományt elhozta és átadta, így szólt: „Nem is képzelik magyar testvéreink, micsoda óriási erkölcsi értéke és hatása volna annak, ha Magyarország szegény evangélikusai a még náluknál is szegényebb és az üldözésekben egészen kimerült orosz evangélikusok segítségére sietnének! Ellen-ségek voltak az emberek törvényei szerint, de testvérek a Krisztus törvénye szerint. Az ilyenek megsegítésében világraszóló erkölcsi bizonyoságtételt nyernénk az evangélium igazsága és a szeretet komoly-sága mellett!”

Amerikai barátunknak igaza van. Nekünk ezt a bizonyoságtételt vállalnunk kell. Vállalni is fogjuk. Nekünk az Isten anyagiakban sohasem adott valami sokat. Most még azt is elveszítettük, amink volt. De annál mégis csak többünk van, mint amennyije annak a bibliai szegény özvegynek volt, aki utolsó garasát dobta bele a templom perselyébe! Ő mindenét odaadta. Jézus még ennél is többet adott, mert az életét is odaadta azokért, akiket szeretett. Tőlünk csak bizonyoságtételt kérnek arról, hogy nem csupán szóval és nyelvvvel tudunk szeretni, hanem cselekedettel és valósággal is. Ezt a bizony-ságot meg kell adnunk!

Vajha a cselekvő és áldozó szeretetről nemcsak most adnánk bizonyoságot, hanem egész életünkön át mindig mindenkivel szemben! Hadd látná és hadd ismerné meg ez a világ, hogy mi tudjuk, mire kötelez bennünket szent vallásunk, amelynek megteremtője, éltetője, koronája és boldogsága az Istenből Jézus Krisztuson át mindenekre kiáradó boldogító szeretet! Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

AZ ÚJ LÉLEK.

Szentháromság után 2. vasárnap. 1928.

Alapigék: Timótheus H. 1, τ.

A vallástörténet kutatóinak nagyrésze azt mondja, hogy a vallás szülőanyja a félelem. A félelem attól az ismeretlen és láthatatlan hatalomtól, amely csodás jelenségeket és meglepő tüneményeket idéz elő a környező világban. A félelem attól a hatalomtól, amely villámot indít, mennydörgés szavával mutatja haragját, a napot felkelésre és lenyugvásra kényszeríti, az embert pedig életrehívja és halálba küldi, amint neki tetszik.

A természet törvényeiben járatlan ember úgy gondolta, hogy ennek az egész mindenség felett korlátlanul uralkodó hatalomnak az égen és a földön ezernyi erő áll szolgálatára. Mindezekkel szemben az ember teljesen tehetetlen. Ezeket az erőket és hatalmokat tehát el kell valamiképp háritani, meg kell nyerni, és ha neheztelnek, ki kell engesztelni. Ez pedig a vallás feladata. Ez az oka, hogy a tudatlan emberek vallása csupa áldozás, hódolat és engesztelés.

Még a vallási téren a többi népek felett olyan elérhetetlen magasságban mozgó zsidó nép is az áldozások és engesztelések gyakorlásában látta a vallásos élet egyik legfőbb elemét. Úgy gondolkozott, hogy nincs az embernek fontosabb teendője, mint biztosítani az égi Isten kegyét, aki népét és az egész világot korlátlan királyként kormányozza.

Jézus a vallást egészen másnak tekintette. Jézus szerint a vallás igazában bizodalmas gyermeki összeforrás az Istennel. A vallásban nincsen félelem, csak örvendezés abban a tudatban, hogy a világokat teremtő és azokat nem csak hatalommal, hanem inkább szeretettel kormányzó Isten nekünk édesatyánk, aki a szeretetben, a megáldásban és a megbocsátásban dicsóíti meg az ő hatalmát. Mikor a túlbuzgó Saul ezt az igazságot megértette és Pállá tért meg, azt írta a híveknek: *Örüljete az Urban, újból mondom örüljetek!... És az Isten békessége, amely minden elgondolást meghalad, megörzi szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban* (Fil. 4, 4. 7.)

Mert Jézus új lelket hozott magával az egek egéből: *Nem a féltékenység lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőét, a szeretetét és az önuralomét.*

1. Az új lélek az erő lelke, amely szembeszáll és megbirkózik mindennel. Mert az Isten a hitben hatalmas erőt ad a megállásra. Amint az apostol mondja: *Mindent megbírok abban, aki engem erőssé tesz.* (Fil. 4, 13.)

Az emberek nagyobb része azonban más erőkre vágyik.

Ma az erők kutatásának és érvényesítésének századában élünk. Szinte naponként olyan rejtett erőket fedeznek fel, amelyekről apáink nem is álmodtak. És minden egyes új erő új gépeket teremt és minden új gép új erők forrása, Az erők ismerete dolgában valami csodálatos gazdagodással dicsekedhetik ez a nemzedék. Hol lesz a határ, amelynél megállunk, el sem képzelhetjük.

Így vagyunk az emberben lévő erőkkel is. Ma az egész világ a testi és szellemi erők versenyének színtere. Rájöttünk, hogy az emberben sokkal több erő, képesség és tehetség van, mint amennyit használ. A legtöbb erő még nincs felhasználva és nincs kimívelve. Kellő pallérozással azonban mindenkiben hatalommá és új erők forrásaivá lehetnek.

Azt az erőt azonban, amely minden erőnél hatalmasabb, a mai világ embere vagy nem ismeri, vagy nem él vele. Más erők kötik le a figyelmét. Dehát mi is az az erő?

Megjelent ezen a földön egy ember egyszerű környezetben, szegényes alakban. Semmije sem volt, ami őt e világ szerint nagyvá tehetette volna. Amint a próféta mondja: *Felnőtt, mint egy vesszőszál és mint gyökér a száraz földből. Nem volt neki sem alakja, sem ékessége. És néztünk rá, de nem volt ábrázata kívánatos. Utált és emberektől elhagyott volt, fájdahnak férfia és betegség ismerője. Mint aki elől orcánkat elrejtjük, utált voU és nem gondoltunk vele ...* (És. 53, 2-3). És mégis ő volt a világ megváltója, mert valami csodálatos, hatalmas, világformáló erő lakott a lelkében!

Akik ezt az erőt megismerték és befogadták, az apostolok is meghódították és átalakították vele a világot. Pedig a világ szerint erőtelen, semmi emberek voltak. Amint az apostol mondja: *Ami a világ szerint balgata, azt választotta ki az Isten, hogy megszégyenítse a bőUseket és ami a világ szerint gyenge, azt választotta ki az Isten, hogy megszégyenítse az erőseket és ami a világ szerint alacsony származású és lenézett, azt választotta ki az Isten, hogy a valamiket semmivé tegye.* (Kor. I. 1, 27.) Dehát ezek az apostolok vették a rájuk szálló *Szentlélek erejét és Krisztusnak bizonyosságai lettek mind a föld végső határáig* (Csel. 1, 8.).

És mik voltak a reformátorok? Gyenge, lenézett, egyszerű emberek, akik azonban *tudták, kiben hittek.* Akiknek minden elgondolásuk és minden céltűzésük ihletett pillanatában, mint a legsötétebb éjszakát is megvilágosító villámlás fénye, átcikázott a lelkén az az erőadó szent meggyőződés: *Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtelenségben lesz teljessé!* (Kor. II. 12, 9.). És e lelkiajándék

erejével diadalmasan szálltak szembe a középkor legnagyobb és valóban félelmetes erejével: a pápaság és császárság ölelkező hatalmával.

A mi apáink is ezzel az isteni erővel mentették át számunkra Krisztus evangéliomát. Pedig micsoda harcokat kellett megvívniok! Micsoda próbákat kellett kiállniok! Mennyi vért és könnyet kellett áldozniok! De hát a hitben világmeggyőző erőt ad az Isten a hívő embernek!

Ha ma nehéz és próbás idők virradtak reánk, ezt az erőt vigyük bele a harcba. *Mert nem a féltékenység lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőét, amely minket is képessé tesz arra, hogy az apáinktól örökölt evangéliumot az ostromló hitetlenség és vakhit e szomorú korszakából átmentsük az utánunk következő nemzedéknek.*

2. Az erőnek ez az új lelke pedig egyúttal a szeretet lelke is, amely visszatart attól, hogy gyűlölködjünk a gyűlölködőkkel, ártsunk az ártókkal, embertelenkedjünk a kíméletlenekkel. A szeretet lelkét azért adta nekünk az Isten, hogy le tudjuk győzni és meg tudjuk szégyeníteni a békességet emésztő gyűlölködést. Mert a hívő ember hite erejével a világon, szeretetével pedig a romlottságon uralkodik. Nem is uralkodik, hanem diadalmaskodik. Mert aki szeret, nem legyőzésre és nem leigázásra, hanem magához emelésre törekszik.

Mert a szeretet is hatalom és erő. Teremtő ereje és fenntartó hatalma az egész mindenségnek. Ezért mondjuk, hogy *az Isten szeretet*, mert ő mindenben él és mindenben diadalmaskodik.

Akik Jézus előtt éltek vagy Jézuson kívül élnek, a legnagyobb hatalomnak az ügyességet, a ravaszkodást, az önzést és az erőszakot tekintik. Ezért volt és van olyan sok vérontás és keserűség ezen a világon. És ha keresztyén népek és keresztyén társadalmak még ma sem a szeretet erejével igyekeznek egymás felett uralomra jutni, azzal csak azt bizonyítják, hogy még ma sem ismerik azt az új lelket, amelyet Jézus hozott erre a világra. A szeretetnek azt a lelkét, amelynek harcai nyomán nem maradnak halottak, nem ömlik vér és nem ömlik könny, hanem minél nagyobb diadalt arat, annál szélesebb mederben folydogál az örömmel és a boldogságnak árja.

Pedig tudhatná már az ember, hogy a szeretet lelke hívta életre, a szeretet lelke boldogítja is mindig a földi életben. És amint a szeretet lelke örködött gyermekálmai felett, ugyanez a lélek őrizgeti majd emlékezetét is. És a szeretet lelke várja egykor az örökkévalóságban is. Csak ezzel az igazi, bensőséges, jézusi szeretettel lehet győzni, diadalmaskodni mindenben és mindenkin: ellenségén, bajokon és önmagunkon egyaránt. Ezért is adta nekünk az Isten ajándékkul a szeretet lelkét, hogy legyen általa békességünk és boldogságunk földön és mennyen egyaránt.

3. A szeretet azonban áldozatot kíván és pedig elsősorban önmagunktól. Ezért az erőnek és a szeretetnek lelke egyúttal az önuralom lelke is. Mert aki magán nem tud uralkodni, az szeretni sem tudhat.

Az önuralom lelkét is Jézus hozta ebbe a világba, aki *mikor az Isten alakját hordozta, nem tartotta rablott szerzeménynek az Istennel való egyenlőségét, hanem megfosztotta magát, szolga alakját öltötte fel, emberekhez lett hasonlóvá, emberi módon viselkedett: megalázta magát, engedelmes lett a halálig, mégpedig a kereszthaláláig.* (Fii. 2, 6-8.). Ha Jézus nem tudott volna önmagán uralkodni, akkor a kísértő sátánon sem vehetett volna diadalmat és most nem ülne az Isten jobbján, mint ura a mindenségnek.

Péter nem tudott a hangulatain és szenvedélyein uralkodni, és háromszor tagadta meg, pedig szerette mesterét. De nem volt még meg benne az önuralom lelke. Júdás is ezért árulta el, pedig becsülte Mesterét. Más embert is azért ejt meg a tulajdon ezer gyarlósága, mert nincs meg benne az önuralom lelke.

Jézustól ezt a lelket kapja ajándékkul a benne hívő ember, hogy az élete öntudatos és céltudatos legyen. Mert a keresztyén embert nem külső törvény, hanem lélek szabályozza. Az ő törvényeit nem köre, hanem szívbe írta az Isten keze. Az igaz keresztyén nem intézmények akarát nélkül való szolgája, aki szórtlan megadással várja és a holttest engedelmességével teljesíti a kiadott parancsokat és rendelkezéseket, hanem Krisztus szolgája, aki tudja, hogy *a szabadságra Krisztus szabadított fel minket* és teljesíteni törekszik az apostol utasítását: *Álljatok tehát és ne fogassátok magatokat ismét szolgaság igájába.* (Gal. 5, 1.).

Az önuralomnak ez a Krisztusban ajándékkul nyert lelke még a bűn felett is uralkodni tanít: *mert a Krisztusban való élet lelkének törvénye megszabadít a bűn és a halál törvényétől.* (Róma 8, 2.). *És ez a lélek is segítségére van a mi gyengeségünknek* (Róma 8, 26.). Azért az igazán hívő *úgy fut, mint nem bizonytalanra, úgy vív, mint aki nem levegőt csapkod* (Kor. I. 9, 26.). És ha megkísérti is a gyarlóság vagy a bűn, az önuralomra abból a tudatból merít erőt, hogy *aki bennünket Krisztus számára megerősít és fölken, az Isten az, aki meg is pecsételt minket és a lélek zálogát adta szíveinkbe* (Kor. II. 1, 1-22).

Ilyen lélek birtokában kit tölthetne még el félelem! *Bizony nem a féltékenység lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőt, a szeretetet és az önuralomét!* És ahol még mindig a félelem és a rettegés lelke uralkodik, ahol Krisztus engesztelése után is még mindig áldozásokkal és engesztelésekkel terhelik meg a vallást, ahol még mindig az Isten büntetéseivel riogatják a hívő embereket, ott nem a Jézus lelke él. *Akiben pedig nincs meg Krisztusnak a lelke, az nem az övé.* (Róma 8, 9.).

Testvéreim, *ha lélekkel élünk, lélekkel is járjunk!* (Gal. 5, 25.).
Ámen.

(Württembergi perikópa.)

AZ ALKUDOZÓK.

Szentháromság után 3. vasárnap. 1914.

Alapigék: Lukács 9. 57-62.

Jézus körüi hullámszik az élet. Minden hullámverése igazságot vet partra. Életigazságot, amelynek elfogadása gazdagabbá, szebbé, áldottabbá teszi a földi életet.

Most is három ember lelkébe világít bele. Mind a három alkudozó. Amilyenek mi is vagyunk. Mindegyikben megvan a vágyakozás a magasabbrendű életre, megvan az akarat és a szándék a tökéletesedésre, de mikor el kellene magukat szánniok a megváltozásra, akkor alkudozni kezdenek és meghal bennük az elhatározás.

Mind a három szeretne Jézushoz csatlakozni. Szeretné követni a Mestert, akinek olyan áldottak az útai, olyan boldogítók a cselekedetei, olyan balsamosak a beszédei és olyan lélekfogók az igazságai! Szeretnének olyanok lenni amilyen ő: szelídek, jóságosak, tiszták és emelkedettek. Ezért is vannak közelében, ezért hallgatják tanításait. Mikor azonban tette kerül a dolog, mentegetőzni kezdenek és eloldalognak.

Akárcsak mi. Mert a nemes felbuzdulások kedves hangulatait mi is ismerjük. Tudjuk, hogy a felbuzdulás magasabb színvonalra lendíti az embert. Ezt érezzük a földi élet legszebb órájának. De csakhamar aggodalmaink keletkeznek, tépelődéseink támadnak, fontolgatások telepednek a lelkünkre és a nemes felbuzdulás minden újabb ellenvetés felmerülésére gyengül, míg végre elsorvad és meghal. És mi ismét visszaesünk a közönséges gondolkodás és a robotoló élet kerékvágásába,

Azért azt az alkudozó három embert, akiről ez a bibliai történet szól, valahogyan el ne ítéljük, mert azok voltaképen mi vagyunk!

1. Az első ember a nemes felbuzdulás embere, aki azonban az akadályok előtt megtorpan és lemond. *Útközben egy ember így szólott hozzá: Uram, én követlek téged, akárhova mégy.*

Milyen szép, milyen nemes, milyen vonzó ez a felbuzdulás! Annak az embernek a lelke megérezte, mennyi gyönyörűség, mennyi vigasztalás, mennyi áldás áradhat élete útjára, ha Jézust követi! Milyen boldogság lehet közéről látni, mikor lelke a fellegekben jár! És milyen gyönyörű lehet vele repülni fel a magasságokba! Milyen

kedves lehet nézni, ahogy békességet támaszt a háborgó szívekben és áldást fakaszt az áldatlan életekben! Azokéban is, akik vele járnak! Milyen lélek-gazdagító lehet küzdelmeit látni, amelyeket a legszentebb célokért folytat ellenfeivel! Hogy tisztulhat ilyenkor a veletartók szíve! Milyen jó lehet mellette állni, mikor dicsőség övezi! Milyen erősítő lehet, mikor hántások ostromolják és mégis megáll diadalmasan!

Mert az a nekibuzdult ember is tudta, hogy Jézus ösvényén is vannak göröngyök és teremnek tövisek. Tudta, hogy aki ezen a földön él, nem jár, nem is járhat mindig rózsák között. Ha jár, akkor is kénytelen tapasztalni, hogy „nincsen rózsza tövis nélkül”. Bizonyosan ez is eszébe jutott annak az embernek, mikor Jézusnak azt mondta: *Uram én követlek téged, akárhova mégy!*

És az Úmak bizonyosan jólesett ez a felajánkozás. Mindenki szereti, ha nincsen egyedül. Mindenki boldog, ha a földi életben hűséges útítársakra, melegszívű barátokra talál. Lehet, hogy várta is már attól az embertől ezt a szót. Talán már tőlünk is várja. Mert minket is többször lát a hívők között. És várja, mikor nyílik meg a szívünk a döntő elhatározásra és mikor nyílik meg az ajkunk a szent vallomásra: *Uram, én követlek, akárhova mégy.* Várja, mikor leszünk már a hallgatókból követőkké? Mikor lépünk nyomába az Istenhez való hűségben és az istenfiúság engedelmisségében? Mikor követjük őt a jóságban, a békeszerzésben, a megbocsátásban és a szeretetben? Mikor látszik már meg az egyéni életünkön, a családi körünkön, a társadalmi és közéleti szereplésünkön, hogy mi csakugyan Jézus tanítványai és az ő evangéliumának hívei vagyunk? Most is azt várja az Úr mindnyájunktól, hogy megszólaljon lelkiismeretünk és ezt kiáltsa az Úrhoz: *Uram, én követlek, akárhova mégy!*

Ennek az elhatározásnak azonban nem szabad szalmalángnak lennie, amely a templom ajtajánál, mikor a külső világ szele megcsapja, egyszerre végsőt lobban s azután kialszik. Mert Jézus a világjavaiból és sóvárgott kincseiből nekünk nem ad semmit. Nekünk is azt mondja: *A rókáknak van barlangjuk és az égimadaraknak fészük, de az Emberfiának nincs hova hajtsa fejét!*

Annak a bibliai embernek ezen füladt szégyenbe a felbuzdulása, A szent történetben nincs ugyan erről szó, de a folytatásból bizonyosra vehetjük, hogy az az ember Jézus e mondására csendesesen eloldalgott és nem követte őt, Mert a hajléktalanság és a kenyértelenség útjára nem szívesen tér rá a földnek embere. Még nagy és szent eszményekért sem. Még a vallásos meggyőződése, sőt még az Isten szolgálata kedvéért sem. Ha a kenyér és a hit közt kell választani, a legtöbb ember bizony a kenyeret választja. Ezért olyan sok ma a hittagadás, s ezért olyan gyakori a kárunkra és szégyenünkre adott reverzális.

Mikor azért ennek a felbuzdult, de hamarosan megtorpant embernek szégyenteljes magatartását nézzük, ne siessünk az ítélettel,

hanem inkább szálljunk magunkba és vessünk számot a lelkiismeretünkkel, hogy nem ikertestvérünk-e nekünk ez az ember? És „elmélkedjünk egy keveset azon a mindennapi jelenségen, hogy ezen a földön mindig azoknak a vallásoknak volt a legtöbb híve, amelyek jutalmakat ígértek, kegyeket osztogattak és protekciókkal kecsegtették az embereket. Mert az ember természetében van, hogy mindig csak kapni szeret valamit.

2. Jézus azonban nem ilyen követőket keres. Azért egy másik embernek már ő szólt: *Kövess engemet!*

Az az ember bizonyosan nem csak a szemével, hanem a lelkével is Jézushoz tapadt. És Jézus észrevette a vágyakozását. Ezért szólt neki. És azóta sem ült el Jézus ajkán a hívogató szó. Ma is, mikor a harang megszólalt, Jézus hívó szava rezdült át a szíveken. S mióta most e szent ház falai közt időzünk, az ének zengésében, az orgona bugásában, az imádkozás csendjében, az Ige hirdetésében és hallgatásában folyton-folyvást a Megváltó hívogató szava szól hozzánk: *Jertek, kövessetek engemet!*

Ez a hívó szó megszólal a boldogságán örvendező szív dobogásában, a bánatát sirató lélek könnyhullásában is. Megszólal az élet viharában és megszólal a békés nyugalom kedves perceiben. Megszólal a megáldatásnak és a meglátogatásnak napjain. Megszólal a felvirradó nap hajnalpírjában és a ránkboruló esthomály ébredő csillagainak fényében. Megszólal a munka verejtékezésében és a siker örömeiben egyaránt. Megszólal a bölcső ringásának muzsikájában és a koporsó döbbenetes némaságában. És mindig azt kiáltja felénk: *Jertek, kövessetek engemet!*

A legtöbb ember nem teszi ugyan hallatlanná a hívogatót, de okot keres az elmaradásra. És az ember a mentegetőzés terén csodálatosan leleményes. Az a bibliai ember a kegyeletes kötelesség köntösét ölti magára, mikor vonakodását megokolja: *Uram, engedj előbb elmennem, hogy eltemessem az apámat!* Azt gondolta, hogy ez ellen Jézusnak egy szava sem lehet. Hiszen ez a legelemibb kötelesség!

Jézus azonban másként ítélte. Valljuk meg, hogy első hallásra minket is megdöbbsent az ítélete. Mert Jézus azt mondta: *Hadd temessék el a halottak az ő halottaikat, te pedig jöjj és hirdesd az Isten országát!* És itt nem a kegyelet kötelezettségén, hanem az elsőségén nyugszik a hangsúly. Mert lehet-e az embernek előbbvaló dolga, mint hirdetni az Isten országát? Nem Isten gyermeke-e az ember elsősorban és nem az Isten ajándékozta-e őt egy földi embernek? Nem a legfontosabb kötelesség-e, hogy az Istenre nézzünk és a lelkünkéről gondoskodjunk? Nincsenek-e itt ezen a földön elegendően, akik mindig csak a test dolgaival törődnek? Szabad-e annak, aki az életet akarja, halállal törődnie? Jézus is tudta, a mentegetőző is tudta, mindenki tudhatta és bizonyosra vehette, hogy az a halott nem marad temetetlen. Gondoskodtak volna róla azok, akiknek eszükbe sem jutott, hogy Jézus lábánál megtelepedjenek. Aki azon-

ban Jézust akarja követni, annak a szíve nem ingadozhat, az nem ismerheti az alkudozást, hanem habozás nélkül Jézus nyomába kell lépnie. Itt nincs helye az elsőség vitatásának, mert az elsőség csak Jézusé lehet, aki azt mondta: *Keressétek mindenekelőtt az Istennek országát és igazságát.* (Mt. 6, 33.).

Milyen óriás az ilyen habozva alkudozók tábora, akik mindig találnak valami kegyeletes, tekintélyes okot, ami miatt Krisztustól elmaradnak, az egyházzal nem törődnek, az evangéliumot másodrendű dolognak tekintik! Hányan tartóznak közülünk ebbe a táborba?

3. Vagy talán azok táborát szaporítjuk, akik szívesen ajánlgatják magukat szóval, de — valamin mindig megakadnak? *Uram, én követlek, de engedj előbb elbúcsúzniom a házam népétől!* Ezek hitrevágyó, vagy talán hívő emberek is. Jól tudják, hogy Krisztus követése új életre kényszeríti az embert. A szokásos családi élet és a közönséges családi szellem azonban bizony nem igen egyeztethető össze Jézus tanításával. Ezért, aki Jézust követni akarja, annak a családjától el kell búcsúznia. Ha nem is a testi elválásig, de a léleekben való szakításig mindenestre.

És ez bizony nem könnyű dolog, mert nagyon össze vagyunk növe családunkkal. Emberileg helyesen is van ez így, de az evangélium urának nézőpontjából helytelen. Igaz, hogy a külső társadalmi rend, a családi nyugalom és az egyéni boldogság ez összetartozáson épül fel. Csak az a baj, hogy a legtöbb család élete nem áll valláserkölcsi alapon, mert nem az evangéliom fundamentumán nyugszik. A megszerrel nehezednek minden lélekre, de törvények, igazságok és kötelességek a mennyei Atya családi köréből is kiáltanak utánunk. A 12 éves Jézus is ezt érezte, mikor a jeruzsálemi templomban azt mondta szemrehányó földi szüleinek: *Nem tudjátok-e, hogy nekem az én Atyám dolgaiban kell foglalatossnak lennem?* (Lk. 2, 49.) Ezért mondja ma is az Úr a családi kötelességek örve alatt alkudozó embernek: *Aki kezét az eke szarvára, tette és hátra néz, nem alkalmas az Isten országára.*

Dehát a mindennapi életben is csak az osztatlan lélek tud nagyokat alkotni. Az alkudozás ingadozás. Ingadozó lélek és ingadozó fegyver pedig elvéti a célt. Aki habozik, nem követheti Jézust. Az Úrnak kemény elhatározású, megálló emberekre, sziklahitű követőkre van szüksége. Aki még csak Simon és nem Péter, arra nem építheti fel az Úr az ő egyházát.

Valljuk be, hogy életünk sikertelenségeinek jórészt az az oka, hogy megszoktuk a habozást és az alkudozást. S közben elhomályosul a cél. Különösen az a cél, amelyet Isten tűzött elibénk: hogy szolgáljuk e földön az ő akaratát és építsük az ő szent országát. Mi azonban állandóan felemás igában járunk. Nem tudunk igazán sem emberek, sem apák, sem anyák, sem hitvestársak, sem gyermekek,

sem testvérek lenni, nem tudunk igazán sem hívők, sem hazafiak, sem Isten gyermekei maradni. Mi mindig és mindenben ingadozunk s mindig és mindenből lealkudunk valamit.

Testvéreim ebben a szent órában ismét elibénk állt Jézus és mi is előtte állunk. Az Úr szól: *Jertek, kövessetek engemet!* Mondja hát rá a lelkünk szent és igaz elhatározással, ingadozás, alkudozás nélkül: *Uram, én követlek akárhova mégy! Ámen.*

(Szászországi perikópa.)

HOGYAN VISELKEDJÜNK?

Szentháromság után 3. vasárnap. 1891.

Alapigék: Péter I. 5, 6-n.

A földi életet nem magunk szereztük, de nekünk kell végigélnünk. Még akkor is, ha nem folyik mindenben a kedvünk szerint.

A földi életet ajándékkal kaptuk, de be kell vele számolnunk annak, aki adta. Arról is, amit benne megtartottunk, arról is, amit benne elpazaroltunk, vagy elmulasztottunk.

A földi élet nagy kincs és nagy felelősség. Mégis olyan sok ember bánik vele könnyelműen. Csak akkor félti, mikor veszedelembre kerül. Csak akkor szeretné meghosszabbítani, mikor már elfogyott.

Ezen a földön sok millió ember él, de az élet művészetét kevesen ismerik. Okosan élni pedig még kevesebben tudnak. Ezért vagyunk nagy hálaért kötelezve az apostolnak, hogy az egyházi esztendő ünneptelen félvének mindjárt az elején mellénk áll és bölcs tanácsokat ad arra nézve, hogyan viselkedjünk. Az ünnepes félévben ugyanis mindig csak az Isten nagyságos dolgain, üdvösségünket célzó csodálatos cselekedetein nyugtattuk szemünket. Az ünneptelen félévben azonban már arra is kell gondolnunk, hogy az Isten jósága, szeretete, kegyelme és szakadatlan áldása mire kötelezi a hívő embert, aki az Isten kegyelmi ajándékait elfogadja? Mivel viszonyozhatjuk az Isten hozzánkvaló irgalmasságát? Milyenné kell a mi életünket átfórnia annak az isteni kegyelemnek, amelyet a világ teremtője az Úr Jézusban adott az emberiségnek?

Erre tanít meg most minket az apostol. Szívleljük meg tanítását.

1. Az apostol első tanítása az, hogy az Istennel szemben *legyünk alázatosak és megadóak*. Nem azért, mert ő hatalmasabb, hanem azért, mert ő mindent javunkra cselekszik. Legyünk megadóak és alázatosak, mert „mind jó, amit az Isten tesz”. Legyünk megadóak és alázatosak, mint a hálás gyermek az ő szüleivel szemben. A szeretetért, amely az édesanya szeméből rásugárzik. A gondoskodásért, amely az édesanya jóságából körülveszi. A hűségért, amely soha meg nem török. A támogatásért, amely számára mindig készen áll.

És mégsem számításból megadóak, nem is haszonlesésből alázatosak, hanem azért, mert mindig kész szívre találunk. Akkor is, ha

nem érdemeljük. Akkor is, ha nem kérjük. Akkor is, ha balgatagon elutasítjuk. Mert az Isten szeme rajtunk nyugszik örökké. Vigyázza és irányítja minden lépésünket, óv, int, felemel s legkisebb botlásunkban is utánunk kap, hogy el ne essünk.

Azért alázzuk hát meg magunkat az ő hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon annak idején! Mit tudják azt az önhittek, a gőgösek, az elbizakodottak, a szerencselovagok, hogy micsoda hatalmas erő van a megalázkodásban! Mit tudják azt a hitetlenek, micsoda vigasztalása van az Istenre támaszkodó hitnek! Mit tudják azt az Isten nélkül élő balgatag bölcsek, micsoda békességet hordoz magában az Istennel együtt élő lélek? Talán meg sem értik, talán meg is mosolyogják az apostol ama másik tanácsát:

2. Minden gondotokat reá vessétek, mert neki gondja van reátok. Mint az édesanyának a gyermekére. Mert az övé. Mert szereti.

Mert annak boldogsága az ő boldogsága is. Mert össze van vele nőve a lelke. Mert neki a szeretet az élet, a gondoskodás a gyönyör, a jóság és az önmegtágadó áldozatos hűség mutogatása boldogság.

És aki tudja, milyen szeretet lakik az Isten szívében, az minden gondját bízást reá veti. Nem öntudatlanul, mint az ég madara, vagy a mező virága, hanem élő bizalommal, ingadozást nem ismerő megnyugvással, boldog reménykedéssel. Erre csak a hívő ember képes, mert ő tudja, hogy az Isten akkor is örökdi felettünk, mikor mi léhák és könnyelműek vagyunk, őrző anyala akkor is velünk jár az élet útján, mikor rá sem gondolunk. Az Isten gondviselése úgy fog át bennünket, mint az éltető levegő, amelyet nem látunk és meg sem foghatunk, de ha elvonják tőlünk, akkor tudjuk csak meg, hogy az volt az élet. Az Isten gondviselése olyan, mint az égi napsugár: mert naponként felvirrad reánk, már észre sem vesszük, de ha elmaradna egyszer tőlünk, halálunkat jelentené.

3. Az Isten gondviselő jósága és soha meg nem szűnő segedelme azonban senkit sem tehet könnyelművé vagy elbizakodottá. Azt mondja az apostol: *Legyetek józanok, vigyázzatok!*

Legyetek józanok az örömben, hogy ne változzék az a lelketekben bánatra. Legyetek józanok a bánatban, hogy megérdemeljétek az örömet. Legyetek józanok a megáldatásban, hogy fel ne fuvalkodjatok. Legyetek józanok a meglátogatás idején, hogy el ne csüggedjétek. Legyetek józanok a beszédben, hogy tudjatok uralkodni lelketeken. Legyetek józanok a cselekedetben és legyetek vigyázók elgondolástokban, *mert ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen.*

A sátán pedig nem kímél senkit. Még az Isten egyszülött fiát is megkísértette. Megkísértette ismételtén. Nem hagyott neki békét, hátha megejthetné. Jézus diadalmasan megállta a kísértést, mert Isten fia volt, de mi lesz velünk, akiket bele sem kell vinni, mert magunk rohanunk a kísértésekbe! Nincs a napnak egyetlen pillanata, nincs a szívnek egyetlen érzése, nincs a léleknek egy elgondo-

lása, amelyben ne nyújtaná felénk mohó kezét a kísértés ördöge. Ezért figyelmeztet az apostol: *Álljatok ellene, szilárd hittel!*

Oroszlánszívű Richárdról beszélnek, hogy olyan kemény tekintettel nézett a rábocsátott oroszlán szemébe, hogy az nem bírta ki a tekintetét, hanem elsompolygott. Mert látta a király szemében az erőt és az elszántságot. Látta, hogy ez az ember szembeáll és megbirkózik vele. A reánk leselkedő sátánt, a bűnt, mi is csak ilyen kemény és elszánt tekintettel űzhetjük el magunktól. De ehhez szilárd hit kell, amely az Istenbe vetett bizodalomból táplálkozik. Az a hit kell, amelyik megtanít arra, hogy leghelyesebb, ha' minden gondunkat az Istenre vetjük, mert ő felmagasztal bennünket annak idején.

4. Ez a bizodalmas hit még a szenvedésekben sem enged elcsüggedni. De sőt éppen a szenvedések tüzeiben edzi hitünket kemény acéllá. Hiszen a szenvedés az élet tartozéka, Az Isten Fia sem kerülhette el a szenvedést, mert a földön élt. Mi sem lehetünk meg szén védések nélkül. Ámde a *többi testvéren is ugyanazon szenvedések esnek meg*, amelyek mirajtunk. Mert ezen a földön mindenki szenved, de nem mindenki tűr egyformán. Az a boldog ember, aki a szenvedésekről úgy gondolkozik, mint az apostol, aki azt mondja: *Merő örömmel vegyétek, testvéreim, ha különféle kísértésbe estek, tudván azt, hogy hitetek próbáztatása kitartást eredményez* (Jak. 1, 2-3.). Csak arra kell vigyáznunk, hogy *senki ne szenvedjen, mint gyilkos vagy tolvaj vagy gonosztevő vagy magát mindenbe beleártó. Ha pedig mint keresztyén szenved, ne szégyenelje, hanem dicsőítse ezért az Istent* (Pét. I. 4, 15-16.).

Mint ahogyan az a hívő ember volt kész minden szenvedésre, akiről egy kis történetet olvastam. Mikor Krisztus tanítványa lett az ura magához hívatta és azt mondta neki: Ha el nem hagyod a Názáretit, kiűzlek házadból! A hívő így felelt: Megköszönöm, uram, mert akkor jobban hasonlítok ahhoz, aki azt mondta magáról: *A rókáknak van barlangjuk, az ég madarainak van fészük, de az Emberfiának nincs hova hajtsa fejét.* (Mt. 8, 20.). Megfosztalak a javaidtól, fenyegette tovább a hatalmas úr. A hívő azt felelte: Nem baj, mert *drágább az élet, mint az eledel* (Mt. 6, 25.). *És mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkében kárt vall,* (Mt. 16, 26.). Kivitetlek egy lakatlan szigetre, hogy ott pusztulj el magadrahagyottan, — ijesztgette őt tovább az ura. A hívő így felelt: Az én hitem azt tartja az Istenről: *Uram, hová menjek a te lelked elől és a te orcád elől hová fussak? Ha a mennybe hágnak fel, ott vagy. Ha a Seolba vetek ágyat, ott is jelen vagy. Ha a hajnal szárnyaira kelnék és a tenger túlsó szélére szállanék, ott is a te kezéd vezérelne engem és a Te jobbkezed fogna engemet!* (Zsolt. 139, 7-10.). Hát akkor kioltom az életedet, kiáltott rá az ura. A hívő így felelt: Tégy amit akarsz, mert *nekem az élet Krisztus és a halál nyereség* (Fil. 1, *4). *Mert közülünk senki sem él önmagának és senki sem hal meg önmagának, mert ha élünk, az Úrnak élünk, ha pedig meghalunk,*

az Úrnak halunk meg. Akár élünk tehát, akár meghallunk, az Úréi vagyunk. (Róma 14, 7-8.).

5. Aki minden kísértést így tud megállni, annak mindenben diadalmas az élete! És hála, magasztalás, dicsőítés éneke ül ki ajkára, mert tudja, hogy *a minden kegyelmi Istene, aki minket Krisztus Jézusban az ő örökségére meghívott, rövid szenvedés után maga fűg majd minket elkészíteni, megszilárdítani és megalapozni.*

Ez a hit, ez a bizodalmas meggyőződés, ez a békességet termő ráhagyás adja meg a keresztyén ember békességét. Ez acélozza meg az erejét. Ez *az a diadal, amely a világot legyőzi: a mi hitünk!* (Ján. I. 5-4.). Ez adja a hívő ajkára a vallomást: *Az Isten a mi oltalmunk és erősségünk, igen bizonyos segítség a nyomorúságban! . . . A seregek Ura velünk van, Jákob Istene a mi várunk!* (Zsolt. 46.).

De ebben az erős, ebben a megálló hitben vissza is hajlik a hívő ember szívének minden érzése, lelkének minden bizodalma az Isten előtt való alázatosságba. Mert ő az, aki minket erre a hitre elkészít, ebben a bizó békességben megalapoz, ebben a megállásban megszilárdít, hogy büntudattal, de belső békességgel érezze, vallja és hirdesse az Isten jóságát ismerő minden hívő lélek: *Nem nekünk, Uram, nem nekünk, hanem a te nevednek adj dicsőséget a te kegyelmedért és hűségédért!* (Zsolt. 115, 1.).

Úgy viselkedjünk hát mindenben, hogy *neki legyen dicsőség és erő örökkön örökké!* Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

KETTŐS IGAZSÁG.

Szentháromság után 4. vasárnap. 1913.

Alapigék: Lukács 6, 38.

A földműves nekiveti ekéjét a kemény ugarnak és porhanyóra töri a rögöt, hogy a magot belevethesse. Nem kíméli a verejtékét, mert tudja, hogy az aratás öröme csak törődéses munka jutalma lehet.

A kertész meg nem szűnő gondoskodással óvja virágait a fagyasztó szélről, a hervasztó naptól, mert tudja, hogy vigyázó munkája nélkül nem gyönyörködhetik a virágok illatában és szépségeiben.

Az égimadár naphosszat szálldogálva gyűjtögeti össze az útszélről a törmeléket, szedegeti a patak partjáról a sarat és fosztja a saját testéről a tollat, mert ösztönösen érzi, hogy csak így lehet neki puha és meleg fészke.

A tudomány embere nagy önmehtagadással mond le örömeiről és tagadja meg kedvteléseit, mert tudja, hogy a sikerek varázsveszseje a munka és az ismeretek fellegvárának kapunyitó kulcsa az önmehtagadás.

Az édesanya csodálatos lemondással virraszt gyermekének bölcsője felett s tulajdon életét rövidíti meg, hogy megtartsa és felnevelje szerette magzatát.

És az a sok munka, az a tenger gondoskodás, az az emésztő fáradkozás, amit mindenkitől megkövetel az élet, azt a tapasztalati igazságot hirdeti és igazolja, hogy ez a föld nem ad semmit ingyen. Aki kenyérre vágyik, meg kell azért dolgoznia emberül. Aki virágokban akar gyönyörködni, annak a virágtól nem szabad a gondoskodást megvonnia. Aki békés, nyugodt otthonra vágyik, annak azt előbb meg kell építenie. Aki a tudományok istennőjének, vagy hálás gyermekeknek a csókjára áhítozik, annak az önmehtagadás és a megelőző szeretet oltárán kell naponként áldozatot hoznia.

A nagy igazságokat mindig az életből vonjuk el. Mert az élet termeli és szentesíti az igazságokat. Jézus is az élet egyik nagy igazságát fejezi ki ezekben a szavakban: *Adjatok és nektek is adatik: jó mértéket, megnyomottat, megrázottat, szíinig teltet adnak rrtajd az öletekbe. Mert amilyen mértékkel ti mérték, olyannal mérnek vissza tinektek.*

Két nagy igazság van ebben a kijelentésben. Az egyik ez: ingyen az élet mit sem adhat. A másik ez: ki többet ad, többet is kaphat.

1. Bizony igaz: ingyen az élet mit sem adhat!

Mindenki természetesnek találja, hogy ahova nem vetettünk, ott nem is arathatunk. Aki parlagon hagyja a földjét, ásatlan a

kertjét, ne keressen abban életet és virágot. Törődés nélkül még a madár sem jut eledelhez. Ki kell szállania a puha fészekből, hogy felszedegesse az ízes magot. A parányi fűszálnak is át kell magát törnie a takaró rögön, hogy hozzájusson az étető napsugárhoz. A szikla kopár oldalából kinőtt fának gyökérszárait messze szét kell bocsátania, hogy a vékony földből magába szívja az életerőt.

Az élet mindenre, ami ezen a földön él, ráigázza a munka terhét, a létért való harcot. Ez az életfentartó küzdelmes munka pedig nemcsak a felszínen folyik, ahol láthatjuk és megfigyelhetjük. Ott is folyik, ahova szemünk nem hatolhat: a kikutathatatlan mélységekben, az elérhetetlen magasságokban, a tengerek ölen és a felhők világában, a levegő parányaiban és az egymáson átszövődő fénysugarak kévében egyaránt. Bárhova tekintünk, bármire gondoljunk, mindenütt annak a megdönthetetlen követelménynek érvényesülését tapasztaljuk: *Adjatok és nektek is adatik*. Mert ingyen az élet mit sem adhat!

Ma azonban a fékevesztett igények korszakát éljük. Mindenki többet akar kapni, mint amennyire rászolgált. Mindenki többnek akar látszani, mint amire joga van. A mi világunkon a telhetetlenség és a nagyzás hóbortja uralkodik. Innét a beteges elégtelenség a szívekben és a szégyenletes törtetés a társadalomban. A legtöbb ember ingyen szeretne élni és olcsón akarna hozzájutni az érvényesüléshez, sőt a dicsőséghez. Az ember az étellel, az állammal, a társadalommal, az egész világgal szemben mértéktelenül felfokozott és igen sokszor merőben jogosulatlan igényeket támaszt, önmagával szemben pedig mértékben túl lefokozza azokat. Ma az egész világ a nagyravágás és az önimádás oltárai körül tolong. Gyermekeinket is igényekre neveljük. Innét a sok lelki sápkór és a kora vénhedés. Ezért száll alá a munka becsülete, de annál jobban virul a protekció.

És soha nem hangoztatták annyira az ember egyéni jogait, mint ma. És sohasem felejtkeztek el annyira az élet és a kötelesség jogairól, mint ma. Mindenki csak azt hajtogatja, hogy neki joga van az élet örömeihez, joga van a boldogsághoz, a jóléthez, az érvényesüléshez, a megbecsültetéshez és mindahhoz, ami az embert kielégítheti, de arról az igazságról szívesen megfejtkeznek, amit most az Úr juttat eszünkbe: *Adjatok és nektek is adatik!* Mert ingyen az élet mit sem adhat!

És ezt az igazságot nem én prédikálom, hanem a mindennapi élet. Nem is újdonság ez miközöttünk, mert mióta ez a világ áll, minden ezt hirdeti.

Nézd a folyót: földet hord, sziklát váj, akadályokat dönt le, de folyásában magát fenntartóztatni nem engedi. Mert aki célra fut, annak dolgoznia kell.

Nézd a verembe zárt növényt: addig kúszik a kopár falon, míg csak az életet adó napsugarat el nem éri, hogy csókjából új erőket merítsen.

Nézd a vándormadarat, hogyan töri át magát úttalan utakon, hogy megláthassa a vágyott szebb hazát,

Nézd a magas hegyek szerelmesét, hogy küzdi fel magát a hegyek csúcsára, hogy lelke a természet csodás szépségeitől megtitassuljon.

A sikerek és örömök hegye még nem hajolt le magától soha senkihez: fáradtsággal, törődéssel kell azt meghágni, mert ingyen az élet mit sem adhat!

2. S ki többet ad, többet is kaphat. Amint az Úr mondja: *Jó mértéket, megnyomottat, megrázottat, színig telettet adnak majd öletekbe. Mert amilyen mértékkel ti mértek, olyannal mérnek vissza nektek is.*

Igazságtalanság volna azt mondani, hogy a mai ember nem dolgozik meg a mindennapi kenyérért. Bizony mindenki munkában ég és forr. Dolgozik itt minden teremtett lélek. Némelyik túlságosan is emésztődik és töri magát. Az élethajza és az ideges kapkodás, a nyugalmat nem ismerő hajszolódás szinte újkori betegség. Nem is a törődés buzgóságán, nem is a munka hiányán fordul meg az élet elégedettsége, hanem azon, hogy a törődésben kevés az emelkedettség, a munkában kevés a kitartás. Semmi esetre sem áll arányban a támasztott és követelt igények tömegével.

Hiszen tudunk mi dolgozni és dolgozunk is, de csak addig, amíg hasznát látjuk. Ha a sikerek fája nem hoz mindjárt és nem hoz elég gyümölcsöt, tüstént meglankadunk. Pedig a termőfának is rendelt a természet pihenő éveket.

Tudunk mi szeretni, de csak addig, amíg viszont szeretnek. Pedig a szeretet a számítást nem ismerheti.

Tudunk mi áldozatot hozni és lemondani, de csak míg ez a hangulat üli meg lelkünket. Pedig az áldozatos szív olyan mint a nap, állandóan ontja a fényét.

Tudunk mi vallásosak és egyházszeretők is lenni, de csak addig, míg valamely érdekünkbe nem ütközik. Pedig minden mi vallásosságunk az apostolok buzgósága, a vértanúk önmegtágadása, az evangélisták készsége és apáink hűsége nélkül csak ünnepi köntös, amely e földön tündökölni, de üdvösséget nem érdemel.

Mert amilyen mértékkel mi mérünk, olyannal mérnek vissza nekünk is. Ha a kenyérért vagy a hivatás kötelességeiért végzett munkánkba egész hűségünket, minden tudásunkat, a teljes lelkünket belevisszük: akkor annak a munkának a nj^omán meg kell teremnie a megelégedésnek, a jólétnek, az elismerésnek és a tisztességnek. Aki naponként a szeretet és a gyöngédség mosolygó érzésével lépi át otthona küszöbét és nem csupán kiszolgáltatást követel, lehetetlen, hogy ne találjon otthonában elég szeretetre. Amilyen mértékben boldoggá tudunk tenni másokat, olyan mértékben leszünk és lehetünk magunk is boldogok.

A legtöbb ember azért elégedetlen, mert soha sem tudott áldo-

zatokat hozni. Soha nem tudta másnak megadni a megnyomott, a megrázott, a színig telt mértéket. Aki ifjúságában nem dolgozott eleget, mi joga várja vénségében a kielégítetést? Hiszen csak a megszerzett és elhelyezett tőkének vannak kamatai! Aki soha nem vetett alapot, mire akar építeni? Aki egész életén át csak pazarolt, honnét kaphat életjáradékot? Aki elmulasztotta a vetést, hogyan várhat aratást?

Csak azt emelheti fel ez a világ, akit előbb a tulajdon lelke fel-emelt. Csak az vívhatja ki az emberek tiszteletét és becsülését, aki előbb önmagán aratott diadalt. Csak annak mérnek nagy mértékkel, aki előbb magát állította szigorúbb mérték alá. Mert az élet ingyen mit sem adhat s ki többet ad, többet is kaphat.

3. És ez nemcsak a földön van így, hanem az égben is. Pedig oda is minden ép lélek az üdvözülés vágyával és reménységével tekint fel. De ma éppen onnét hangzott hozzánk az Üdvözítő szent üzenete: *Adjatok és nektek is adatik!*

Csodálatosan önző is az ember! Istentől mindent elfogad, sőt el is vár, de olyan kevés gondol rá, hogy neki is kell ezért adnia valamit. Nem mintha az Istennek szüksége volna rá. Hiszen az Isten gazdag anélkül is. Akié az egész mindenség, mire volna annak bárkitől is szüksége! De adnunk kell hálából. Adnunk kell szeretetből. Adnunk kell ama természeti törvény alapján, hogy aki ad, annak is adatik.

És az Isten nem is a mi féltett és bálványozott földi javainkra vágyakozik. Aki világok mérhetetlen seregét mondhatja magáénak, mit kaphatna az ebből a múlandó világból! Abból kíván csak valamit, amivel oly keveset törődünk: a lelkünkben. Azt sem kívánja egészen magának, mert ez a mi szemünkben már a halált jelentené, hanem annak a léleknek csak a hűségét, szeretetét, háláját és ragaszkodását. Azt sem magáért, hanem miértünk, hogy a lelkünk már földi útján is az Isten tulajdonának érezze magát és ne legyen neki idegen és fájdalmas, ha egyszer az Úr hívó szavára haza kell térnie.

Testvéreim, az Isten mindenkit üdvözülésre rendelt! Ne az Istent vádolja, ha valaki ettől elmarad. Az Isten mindent megtett Krisztusban, hogy egyetlen földi gyermeke se maradjon ki a nagy lakomából. Szent Fiával folyton hívogatja őket: *Jertek, kövessetek engemet!* Szolgái is szakadatlanul hangoskodnak az útfeleken: *Jertek el a lakodalomba, íme minden kész!* Senki sem vádolhat senkit, csak önmagát, ha az üdvösséget, amit Krisztus megszerzett, elveszíti. Miért nem adja oda lelkét az Úr hívásának?

Adjatok, nektek is adatik! Amilyen mértékkel ti mértek, olyanul mérnek nektek is! Adjuk hát oda Istennek lelkünk bizodalmas hitét, gyermeki ragaszkodását, kész engedelmisségét, meghajló alázatosságát, hogy ő is nekünk adhassa az ő kegyelméből az örök életet! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

MIT VÁRUNK TŐLÜNK?

Szentháromság után 4. vasárnap.

(Az első Lutheránus Világgyűlésen Eisenachban. 1923.)

Alapigék: Róma 8, 15-22.

Szorogás és megilletődés tölti most el egész valómat, midőn e szent helyen megszólalok. Lelkemre nyomakszik e hely történelmi nagy jelentősége. Mit akarok én itt, a reformáció klasszikus földjén? Gyarló szavam felhangozhatik-e ennek a városnak falai között, ahol hajdan Luther szava csendült?

S ha lelkem szorongását eloszlatom azzal a gondolattal, hogy bennem is az evangélium szelleme él és kíván szóbatörni, akkor megrettent az alkalom ünnepi volta. Szólni az első Lutheránus Világgyűlésen népek és nemzetek előtt, olyan feladat, amely méltán megdöbbenheti a lelkemet.

De megnyugtat az a tudat, hogy itt testvérek találkoznak, akik szeretettel ítélik meg egymást. Erre a szeretetre számítok akkor is, ha nyelvbeli fogyatékoságaimra gondolok. Mert, kedves testvérek, én most nem az anyanyelvemen beszélek. Bízom hát a testvérek elnázésében, hogy nem szigorú kritikával, hanem szelíd szeretettel ítélik meg fogyatékosaimat.

Szorogásaimat az a gondolat oszlatja el végképen, hogy mi itt most mind egyazon érzés hatása alatt állunk. Örvendez a lelkünk az első Lutheránus Világgyűlés létrejöttén. Hálákat ad a szívünk az evangélium áldott Istenének, aki kegyelemből megadta nekünk ezt a kedves örömet. Édes reménység is tölt el mindnyájunkat, hogy az első Világgyűléshez fűzött várakozásainkban nem fogunk csalódn.

De hát mit is várunk mi és mit is vár tőlünk a világ ez első gyűlés alkalmából? Ez az a komoly kérdés, amelyre mindnyájunk lelke feleletet vár. Feleljünk rá az apostol szavaival, aki felolvasott szent leckénkben így szól: *A teremtett világ fészvMen sóvárog az Isten fiainak kinyilvánulására.*

1. Szeretteim az Ūrban! Irtózatos világitélet pusztító vihara tombolt végig az emberiségen. Sőt tombol még ma is. Soha annyi vér és embertelenség nem ömlött még el a földtekén, mint a borzalmas világháború gyászos éveiben. A szeretetlenségnek és a kíméletlen gyűlölködésnek sem igen volt még oly széles és szabad munkamezeje, mint a diktált békeszerződések e szégyenletes korszakában. Nem politikából utalok én most ezekre a jelenségekre, hanem keresztyén lelkem fájdalmas érzése készre. Mert szomorú látnom, hogy keresztyén népek tipródnak keresztyén népeken! Keresztyén emberek

csúfolják meg a világ Megváltójának amaz örökké igaz kijelentését: *Boldogok a békesség szerzők, mert Isten fiainak mondatnak* (Mt. 5, 9).

De hát az Isten fiái-e azok, akiknek nyomában, mikor békét hirdetnek és kínálnak, csak nyomorúság, megaláztatás, fájdalom, szégyen és bosszúért kiáltó elkeseredés tölti el a népeket! Az Isten fiainak hangjai-e azok a könyörtelen parancsszavak, amelyeknek minden kis igéje ostorcsapásként hasít bele a megszegényítették és letiprottak fájó lelkébe? Az Isten fiainak hangjai-e azok a fojtó fájdalomból feltörő zokogások, amelyeknek javító és tisztító kristályát bepiszkítják az elkeseredésnek és az átkozódságnak ösztönös kitörései! És az Isten fiainak hangjai-e az itt is amott is feltörő rikácsolásai a léhaságba merült, önzésbe sülyedt, erkölcstelenségbe tévedt ember-tömegeknek?

Bizony mondom, elrettentő kép ez! Borzalmas világ, amelyben kín az élet. Elfogyatkozott körülöttünk a boldogok, a tiszták, az elégültek, a jó emberek tábora, A hívőké is mindinkább fogyatkozik. Csak a sovárgóké növekszik szakadatlanul, akik az Isten fiainak kinyilvánulására várnak.

2. Mert azt, akár jó maradt, akár romlásba tévedt, minden lélek érzi, hogy ez így nem maradhat, Valami készül. Valaminek jönnie kell. Érzi mindenki, hogy a nagy világégest csak valami felséges megújulás követheti.

A történelem mutatja, hogy a népek belső indulatainak elemi kitörései mindig új korszak megnyitói voltak. A világlélek szenvedő vajúdásából új jövendőnek kell születnie. A világ telve van várakozással, telve van reménykedéssel. Valami készül. A lelkek salakjának kiválása mindig fájdalmas, de az éltető erők csak így juthatnak diadalra. Fájdalmak kínjai közt születik meg minden élet. *És én azt tartom, hogy amiket most szenvedünk, össze sem hasonlíthatók azzal a jövendő dicsőséggel, amely megnyilvánul majd rajtunk!*

Hogy mi lesz ez?

Szeretteim az Urban! Mi, akik az Úr evangéliumának boldog örökösei vagyunk, mi tudjuk az evangéliumból az Istennek boldogító szándékait. Mi ismerjük az ő világtervét. Mi tudjuk, hogy ennek a szenvedésekbe belefáradt, a küzdelmekben kimerült, a gondokban elfásult, az önzés fertőjében vergődő, a szeretetlenségben önmagától megcsömörlött emberiség lelkét az a feszült sóvárgás tartja fogva, hogy egyszerre csak megjelenik majd és *kinyilvánul az Isten fiainak új jövendőket magával hozó hatalmas tábora.*

Ezt várja ma az emberiség.

Figyeljétek csak meg és ismerjétek fel a mai világ nyugtalan kapkodásában, elvtelen tétovázásában, ingadozó hangulatváltozásában azt a tudatalatti vallomást, hogy *a teremtett világ alá van vetve a hiábavalóságnak.* Ezért tévelyeg. Ezért emészti önmagát. Ezért tipródik a tulajdon békességén. De él benne a reménység, hogy *a romlandóságnak ebből a borzalmas szolgaságából tüstént felszabadul majd az Isten fiainak szabadságára,* amint ezt az istenfia a szabad-

ság áldásával, a józanság lelkével, a békeesség nyugalmával és a tiszta célokra való törekvés törvényével köztünk megjelennek.

Kétségtelen, hogy *az egész teremtett világ ma már együttesen sóhajtozik és vajúdik* a megújulás tüzeiben. A világ ma már, annyi ámitás és csalódás keserveinek tűrése után szeretné az igazakat látni, akiket földi életük minden cselekedetében az Isten lelke vezérel. A világ ma már annyi üres hitetés után szeretné látni az igazi hívőket, akiknek nyomában nem új országhatárok, hanem új birodalmak támadnak. Olyan birodalmak és országok, amelyekben az Isten akaratára szab törvényt az életnek. A világ ma már, annyi szeretetlenség átkának hordozása után szeretné látni az Isten fiait, akik a szenvedésekben kimerült szíveket megtöltik békeességgel; akik megnyugvást hintenek e világba annak nevében, aki maga az örök szeretet!

3. Szeretteim az Urban! Mi az evangélium örökösei, hívei, képviselői vagyunk. Nekünk most, e szenvedésekkel terhelt, vágyakkal és sovágásokkal telített világban sokkal komolyabb a feladatunk, mint pusztán csak tanácskozni az első Lutheránus Világgyűlésen. Hiszen *magunk is, akik a lélek zsengejét hordozzuk, mi is sóhajtozunk magunkban, várva-várván az istenfiúságot, testünk megváltatását!* Érezzük, tudjuk, hogy nekünk most új élet indulását kell nekilendítenünk. A mi hivatásunk az, hogy az evangélium lelkétől áthatott istenfiak taborát megszervezzük és harcbandítsuk. Nekünk Luther hitének buzgóságával, Luther lelkének elszántságával, Luther kitarításának erejével, Luther bátorságának győző hatalmával, Luther szeretetének melegségével és gazdagságával kell most odaállnunk a történelem nagy országútján rablók kezétől levert, kifosztott, lelki sebei miatt jajongó emberiség mellé és meg kell azt mentenünk a jövődők számára. Nekünk most le kell raknunk a régi evangéliummal az új jövődők alapjait a megújulásra vágyó, szenvedő világ számára.

És én szinte érzem, amint reánk mered most az egész világ szeme és azt kérdezi tőlünk: Ti vagytok-e csakugyan a Krisztus üdvösséget osztó evangéliumának népe? Ti vagytok-e az istenfiaknak sóvárogva várt tábora? Ti vagytok-e azok a hűséges tanítványok, akik ebbe az üreslelkű világba az Isten örök igazságait beleharsogjátok? Ti vagytok-e azok az új apostolok, akik nem emberi erővel, nem emberi elgondolásokkal, nem is emberi érdekből, hanem mint az Isten igazi szolgálói új lelket tudtok önteni ebbe a lelkétől meg-rabolt szegény nemzedékbe?

Szeretteim az Urban! Isten és az emberek szeme rajtunk függ. Új világ indításáért fohászodik mindenki. *A teremtett világ feszülten sóvárog az Isten fiainak kinyilvánulására.* Legyünk mi az istenfiak taborának vezércsapata. Ezt várja tőlünk szent örökségünk, az evangélium. Ezt várja tőlünk az evangélium Ura. Ezt várja tőlünk az emberiség. Ezt várja tőlünk tulajdon lelkiismeretünk.

Fel hát a munkára! Áldás azokra, akik küzdenek! Ámen.

(Ösegyházi perikópa.)

A VILÁG SÓVÁRGÁSA.

Külmissziói istentiszteleten. 1927.

Alapigék: Róma 8, 19.

Tudósok körében csakúgy, mint a társadalmi és közélet gondolkodó rétegeiben, hívatottak és hívatlanok ajkán, életfeltők és élet pazarlók között egyaránt sokszor tárgya a beszédnek az a kérdés: halad-e csakugyan az emberiség a tökéletesedés útján, vagy jóformán nyomtalanul vonulnak el felette az egymást felváltó hosszú századok?

Akik a haladást vitatják, elsősorban a látható bizonyítékokra hivatkoznak. A találmányok és felfedezések csodáira. A gépek ezreire. A természet rejtett csodáinak és titokzatos erőinek egész seregére. Hivatkoznak arra, hogy ma már nincs távolság, nincs magasság és nincsen mélység. Igaz, hogy nincs is semmiben biztonság. Nincs többé titok. Átvilágítják az emberi testet s maholnap átvilágítják az egész mindenséget.

De nemcsak ezekre a külső bizonyítékokra hivatkoznak, hanem azokra a belsőkre is, amelyek az emberi lélek tisztánlátását, egyetemessé fejlődését igazolják. Hivatkoznak az eddig egyéni, zárt életet élő népek együttérzésére, összetartására, nemzetközi szerződéseire, azonos színvonalra egyenlítő szellemi életközösségére. Hivatkoznak arra, hogy az egyik világrészen megszülető gondolat pillanatok alatt az emberiség közkincsévé válik és így minden egyes emberi lélek nem a magában és magának eléggő gyertyához, hanem a mindenneknek világitó égi fényforráshoz válik hasonlónak.

Mindezekre csakugyan dicsekedve hivatkozhatik a föld embere. De éppen a napokban egy cikket olvastam arról a kérdéstről, hogy boldogabbá tette-e az embert a repülőgép? És nem sok vigasztalót mondott a cikknek írója.

Amint az egyes emberek, úgy a népek igazi lelkiülete és műveltségének a foka is nagy szenvedélyek hullámzásában lepleződik le. A világháború borzalmai és az azt követő idők balgatag és szeretetlen, gyarló és igaztalan kíméletlenségei azt mutatták, hogy a haladásával dicsekvő emberiség lelkében még mindig-ott él az állatok zabolátlan ösztöne. A műveltség és a polgárosultság gyenge poráz csak, amely a szenvedélyek viharában hamarosan elszakad. Színas máz, amely a súrlódások napjain lepattog és a vélt finom porcel-

lán helyett durva vászonkorsó bontakozik ki előttünk! És dobzódik a szeretetlenség, kíméletlenségben fürdik a lélek, gyűlölködésben kéjeleg a szív s boldogtalanságban vergődik az élet. És az embert valami nem is elemezhető belső vágyakozás tölti el a megújulás után. Valami tudatalatti sóvárgás, ami babonákra téríti, vagy ellenállhatatlanul űzi, hajtja új próféták és új tanítók nyomába.

Ma is a névtelen sóvárgásnak ez a hangulata tölti el az emberiség lelkét. És bizony nem a leleményesekre, nem a lángész, vagy a hatalom birtokosaira vár, hanem a becsületesekre, az igazakra, a megbízhatókéra, a hívőkre, az Isten gyermekeire. S mert nem látja őket, ezért követi a hangoskodókat, az ígéretőket, a hitetőket, a hamis prófétákat.

1. Az ember lelke olyan, mint az anyaföld. Virágok és kenyéradó éltető magvak termésére van alkotva, de ha elhanyagolják, dudvát és gazt terem.

Az emberi lélek különösen szereti és keresi a jót. A romlottság nem született, hanem szerzett tulajdonsága az embernek. Mint az útszéli por, amely reánk száll. Ha le nem tisztogatjuk, rajtunk is marad. A szépben és az igazban, a tiszta és nemes érzésekben még a romlott ember is tud gyönyörködni. Mindenki jobban érzi magát a tiszta ruhában, mindenki több örömét leli a nemes érzésekben. Mindenki szívesebben keresi a napsugaras, fényes magaslatokat és ösztönösen elkerüli a posványt. Nincsen olyan romlott ember ezen a földön, aki nem szeretne tiszta, igaz, boldog ember lenni.

Jól tudta ezt a világ Megváltója, azért mondta tanítványainak: *Az aratnivaló sok, de az arató kevés! Kérvétek azért az aratás urát, küldjön munkásokat az ő aratásába!* (Mt. 9, 38.) Sok a megtérésre vágyakozó lélek, de kevés, aki velük törődik, kevés, aki őket hívogatja, vezetgeti, gondozza és nekik szeretettel és példaadással a jó utat mutatja. Pedig *a teremtett világ feszülten sóvárog az Isten fiainak kinyilvánulására.*

Nem a csillogókat, nem a parádésakat, hanem az igazakat és a hívőket várja. Nem a bülbülszavú szólamhősöket, hanem a hitből beszélőket. Nem azokat, akiknél csak beszédben áll, hanem azokat, akiknél életben igazodik és alkotásokban valósul meg a hit. Akik nem magukat, hanem a Krisztust prédikálják, mégpedig a megfeszítettet. De sőt nem is csak a megfeszítettet, hanem a feltámadottat, az örökké élő, aki többé már nem a saját emberi testében, hanem a benne hívó emberek hitében és cselekedetében, életének jézusi tisztaságában és lélekmentő munkájában jár ezen a földön.

Némelyek csodálkoznak rajta, hogy az emberek milyen könnyen hívők. Mindenkit befogadnak és követnek, aki hozzájuk az Isten nevében megy. Pedig ez a legjobb bizonyosság amellet, hogy az ember megtérésre és megújulásra vágyik. Hogy szakadatlanul lesi-várja az Isten fiainak kinyilvánulását. Ezért téveszthetik meg ferdeségekkel, túlzásokkal, szektáskodásokkal, mert vágyva-vágnak az Isten fiainak látására, akik életükkel hirdetik Krisztust. Akik azt mondják és el

is mondhatják az apostollal: *Kövessétek az én példámat, testvéreim. és figyeljétek azokra., akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk.* (Fil. 3, 17.)

És ez a sóvárgó várakozás betölti az egész világot. A megkeresztelt népek között csakúgy, mint a meg nem keresztelt népek között. Amazok közt azért, mert a templomokban prédikálják, az iskolákban tanítják ugyan híven és szorgalmasan, de az életben elfelejtik meg mutatni Krisztus igazságait. Emezek közt pedig azért, mert elviszik ugyan hozzájuk a keresztet, de mindjárt meg is fosztják a hitelétől, mert gögös elbizakodásnak, megítélő szeretetlenségnek és szíveket elválasztó kizáráságnak a jelévé teszik. Azt a keresztet, amelynek szenvedő birtokosa és megszentelője a tévelygőket és a bűnösöket, a hitetlenek és az elvesztetteket is szeretettel magához ölelte és Istenhez vezette. És mit ér a kereszt, ha az alázatosságot, a jóságot és a testvér-szeretet hitelét feszítik meg rajta!

S mert mindenütt hangzik az evangélium szava, de nem csendül ki belőle mindenütt az evangélium lelke, azért sóvárog ma az emberiség lelke valami gyökeres és teljes megváltozásra, azért sóvárog a teremtett világ feszülten az Isten fiainak kinyilvánulására.

2. Ha sóvárog, ki kell elégíteni! Amde végzetes hibája a keresztyénségnek, hogy aktivitásból passzivitásba gyengült, Elerőtlenedett. Öntudata, hivatástudata és ezzel hódító ereje is meglankadt.

Mivé lett az apostolok önfeledt lelkesedése, buzgó szolgálata, mindennel dacoló alkotó készsége! A középkori méléző kolostori életben világtagadássá alacsonyult és hatalmi göggé puffadt fel. Megnyerő és vonzó lelkét egészen elveszítette. A reformációban új életre buzdult, a hőskorát élte, lelkek millióit vitte az Isten trónjának számolyához kedves áldozatul. Ma azonban itt is valami érthetetlen lagymatagság álmos hangulata ömlik el a szíveken. Mintha az evangélium népe is elfelejtette volna, hogy neki szól az Úr mondása: *Ti vagytok a föld sava! Ti vagytok a világ világossága!* (Mt. 5, 13. 14.) Pedig nekünk parancsolta az Úr: *Elmenvén, hirdessétek, hogy elközelgett az Isten országa! Betegeket gyógyítsatok, halottakat keltsetek életre, bélpoklosokat tisztítsatok meg, gonoszlelkeket üzzetek ki'* (Mt. 10, 7-8.)

Sajnos azonban, kevés bennünk a cselekvő akarat. Idők folyamán a keresztyénség a tétlenkedés párnájára dült. Nagyobb része azt hiszi és azt hirdeti, hogy Krisztus elvégezte a megváltás szent munkáját, az egyház pedig majd elvégzi a többit. Még az égbe is menetlevelet ad. Az embernek elég, ha meg nem tagadja az Urat, elmereng az ő áldozatán és boldog reménykedés nyugodt érzésével tekint fel az égre, ahonnét alászáll minden kegyelem és szeretet ingyenvaló szent ajándéka. Némely ember még azt is érdemnek tekinti, hogy eljár itt-ott a templomba. Mikor azonban a templomajtón kilép, mivel sem tudná igazolni keresztyénségét. Sőt még az Isten szolgálói ajkáról is nem egyszer hangzik az a hihetetlen kijelentés, hogy ők csak a szószéken és az oltárnál papok, azontúl emberek, mint a többiek!

Mennybéli Isten! Hát hogyan várná ilyen keresztyénség légkörében az egész teremtett világ az Isten fiainak kinyilvánulását! Hogyan sóvárogna azok látására, akik tudják, hogy a keresztyénség naponként való meghalás és újonnan való megszületés! (Kor. I. 15, 31.) Hogyan szeretnék látni azokat, akik naponként megtérnek és újjászületnek (Kor. II. 4, 16.). Akik tudják, hogy a keresztyénség *új lelki teremtés* (Kor. II. 5, 17.). Akik *testben járnak, de nem test szerint intézkednek* (Kor. II. 10, 3.). Akikben nemcsak a gyarló, földi ember él, hanem maga a Krisztus (Gal. 2, 20.). Akik már levették Krisztusban a régi embert és felöltözték az új embert (Ef. 4, 22-24.).

Ezek kinyilvánulására sóvárog ma az egész teremtett világ. És lelkiismeretünk mélyén ébred az kérdés: ha látod és talán magadban is érzed ezt a sóvárgást az Isten fiainak kinyilvánulására, odaálltál-e már, vagy oda akarsz-e te is végre állni a vágyódó világ elé ezzel a szóval: Én is az Isten gyermekeinek egyike vagyok, én is az evangélium újjászülöttje vagyok, én is Krisztus híve és vitéze vagyok, jertek, járjatok úgy, amint mi nektek példátok vagyunk!

A mind élesebbre forduló felekezeti békétlenségeknek és torzalkodásoknak is az a legfőbb oka, hogy Krisztus hívei az Úrnak nem a lelkét, hanem csak a keresztyét mutogatják. Ezért várja ma sóvárogva az egész teremttség az Isten fiainak kinyilvánulását. Magában a keresztyénség egyházaiban is. Magában abban a tisztes táborban is, amelyik a keresztyénség szolgálatára és evangéliumának hirdetésére szánta magát. Hát akkor hogyan várnák azok, akik mitse-in tudnak, csak hallottak valamit Krisztusról! Vagy talán nem is hallottak, csak álmóznak róla vágyódó lelkük mélységeiben fogant titokzatos, de emésztő és ígéretes álmokat!

Ma köztünk időzik az evangélikus egyház külmisziói egyesülete, amelynek célja és hivatása az evangélium terjesztése azok között, akik azt még nem ismerik. Sokan szeretik ezt az egyesületet szembeállítani a belmissziói egyesületekkel, és azt mondják, miért megyünk addig a pogányok közé, míg itthon köztünk olyan sok a hitetlen és olyan sok a Krisztus lelkét nem ismerő keresztyén¹? Ámde a külmisziói munka a legjobb belmissziói tevékenység. Mert akinek a lelkét fel tudják buzdítani a külmiszió támogatására, az már a maga BZC-méiyes életében is közelebb jutott Jézus lelkéhez. Aztán a hit is olyan, mint a fa, minél elevebb, minél gyümölcsözőbb, annál jobban lombosodik és erősödik. A termelő erő életerő is, az életerőt pedig termések igazolják.

A külmiszió szent munka, Az egyházépítés, az egyházfejlesztés munkája, A külmiszió munkásai az apostolok és az evangélisták útját járják és az Isten fiai kinyilvánulására *vágyó* emberi lelkek gyógyítói és táplálói. Olyanok, mint Noé galambjai, kirepülnek a nyugalmat adó bárkából, hogy a békesség olaj ágát hordozzák szét a békességre sóvárgó világban. Ezeket a munkásokat öleljük keblünkre szeretettel. Adjunk nekik a szent munkára biztatást az együttérzé-

sünkben, kész támogatásunkban, buzgóságos imádkozásunkban. Hadd nyugtassák meg a sóvárgó lelkeket! Hadd legyenek élő bizonyosságai a keresztyénség meg nem szűnő életének, alkotó erejének! Hadd képviseljék a Krisztust nem ismerő népek között az Isten gyermekeinek, az igazán hívőknek, az élő keresztyéneknek azt a táborát, amely ma is osztatlan és önzetlen szívvel igyekszik ezen a földön képviselni, hirdetni és építeni az Isten országát!

Mi pedig, akik itthon maradunk és a megszokott életkörben folytatjuk munkánkat és vándorlásunkat, végezzük ugyanazt a munkát, amelyet ők a Krisztust nem ismerő népek körében végeznek és hívő élettel, jézusi lélekkel, igaz evangéliumi keresztyénséggel igyekezzünk igazolni, hogy az Isten fiai ma is élnek itt ezen a földön az Isten szent nevének dicsőségére! Ámen.

(Ósegyházi perikópa. Szth. u. 4. vasárnapra.)

A LEGSZEBB HIVATÁS.

Szentháromság után 5. vasárnap. 1932.

Alapigék: Lukács 5. 1-11.

Festői képekben valami kivételesen gazdag ez a kis történet. Minden mondatáról külön képet lehetne készíteni! Amint a Genezáret partján Jézus körül tolong a sokaság. Annyira, hogy már meg sem tudott állni a szárazon. Oda kellett magához intenie Simont, hogy vegye be a hajójába és vigye kissé távolabb a parttól, mert különben nem folytathatja tanítását.

A tengeren azonban több hajó is van. Bennük fáradt, kimerült halászok, akik egész éjjelen át hiába vonszolgatták a hálót, nem akadt hal beléjük és most nagy búsan tisztogatják és szárításra teregetik ki a hálóikat.

De most az Úr parancsot ad nekik: *Vigyétek a mélyre és vessétek ki fogásra a hálóitokat!* A halászok kedvetlenül bár, de mégis reménytelen reménységgel kivetik a hálót. És csoda történt. A csoda pedig gazdag halfogás. Mert *a halaknak nagy tömegét kerítették be úgy, hogy hálójuk szakadozni kezdett... És mind a két hajót megtöltötték annyira, hogy csaknem elmerültek.* Szinte természetes, hogy ennek láttára Simon Péter az Úr lábaihoz borúit e szavakkal: *Eredj el tőlem, Uram, mert én bűnös ember vagyok!* Mert Péter tudta, hogy nem azért volt gazdag a halfogás, mert a mélyre mentek, hanem azért, mert Jézus akarta. Igaz, hogy a mélységben mindig nagyobb a gazdagság, több a rejtett kincs, melegebb az érzés, áthatóbb még a gondolat is, de az a gazdagság csak az Úr akaratából lehet a miénk, azt az érzést és azt a gondolatot csak az Úr közelsége szentelheti igazi értéké. Azért Simon most csak Jézust látta és megrettent isteni hatalmától.

Az Úr azonban Pétert nemcsak megnyugtatni, hanem magához emelni is akarta. Meg akarta vele értetni, hogy ennél nagyobb ajándékot is tud adni övéinek. Sokkalta nagyobbat és szentebbet. Hivatást, amely nem a kenyér körül mozog. Hivatást, amelynek aratása sokkalta értékesebb, mint a legdúsabb halfogás. Hivatást, amelynek folyamán nem mulandók után való hajszában emésztyődik el az emberi élet.

Ne félj, mostantól kezdve embereket fogsz! Az emberhalászat a legszebb hivatás, amit ember a földön betölthet!

1. Máté evangéliumának 4. részében is megtaláljuk Jézusnak ezt a mondását, csak hogy más összefüggésben. Ott tanítványokat kére-

sett s mikor meglátta Simont és András, akik halászok voltak, hozzájuk ment és azt mondta nekik: *Kövessetek engemet és emberek hadászaivá teszlek titeket.* (Mt. 4, 19.). Ugyanígy hívta el a második testvérpárt, Jakabot és Jánost is. Ezek voltak az Úr legelső tanítványai és apostolai.

S mi is volna más és mi is lehetne szentebb hivatása az Úr apostolainak és tanítványainak, mint az élet tengeréből embereket halászni az Úrnak számára! Jézus maga is emberhalász volt. Sülyedő életeket, veszendő lelkeket mentett meg az elpusztulástól. A bűnösöket és a romlottakat kereste, mert *nem az egészségeseknek, hanem a betegeknek van szükségük orvosra* (Mt. 9, 12.). Lenyúlt a fájdalom mélységeibe, meglátta a titkolt könnyeket, meghallotta az elfojtott sóhajt, mert ezek örvényében szokott elmerülni az élet. Nem került el a bűnök bélpoklosait, nem nézte le a megvetetteket, hanem meleg szeretettel lemosta a lelkek szennyét és megtisztította a szívek aljas érzéseit. Az Ige hálóját szakadatlanul kivette tartotta az élet tengerének hullámaiban és örült, ha minél több embert fogott meg az Isten számára.

Tanítványait és apostolait a legszentebb hivatás gyakorlására hívta el és kötelezte az Úr. Emberhalászatra. Hogy legyen az Isten tábora minél hatalmasabb. Hogy legyen a föld embere csakugyan az, aminek az Isten szánta: az Úr gyermeke. Hogy minden teremtett lélek magán hordozza az istenképűség felséges bélyegét. Hogy az egész teremtett világ egyesüljön egy szent közösségbe: Isten országába, melynek dicsőségesen uralkodó és üdvösséget osztogató fejedelme az Úr Jézus Krisztus.

Szentebb, gyönyörűsebb, áldottabb hivatást lehet-e csak elgondolni is, mint embereket fogni az Isten számára!

És ezt az apostoli szépséges hivatást nekünk is mindnyájunknak be kell töltenünk. Örködnünk kell nemcsak magunk felett, hanem testvéreink felett is. Amint az apostol mondja: *Testvéreim, ha nem talán valaki valami bűnre ragadtatik, ti lelkiek az ilyent a szelídség lelkével igazítsátok helyre* (Gal. 6, 1.). Nem lélekhalásatról van itt szó, hanem lélekmentésről. Nem hit zavarásáról, hanem hit keltéséről és hit erősítéséről. És ezen a téren mindenkinek apostolnak kell magát éreznie. Mindenkinek apostoli hivatást kell betöltenie. *Karoljátok fel egymást — mondja az apostol —, mint ahogyan Krisztus magához fogadott titeket az Isten dicsőségére!* (Róm. 15, 7.) Mert minden mulasztás vád a mulasztó ellen. Amint az apostol mondja, nemcsak vád, hanem egyenesen bűn, mert *aki tudna jót tenni és nem teszi, bűne az annak!* (Jak. 4, 17.)

Jézus azt akarja, hogy minden hívő apostol legyen. Menjen ki az útfelekre, vezessen be mindenkit, akit talál, gonoszokat és jókat egyaránt, hogy megteljen a lakodalmas ház vendégekkel (Mt. 22, 10.). Mert ez a legszebb emberi hivatás ezen a földön: emberhalászat az Isten számára!

2. De hát nem emberhalászat-e az egész földi élet? A legszebb emberi hivatás, ha valaki nemesen gyakorolja. Ha valaki nem azért igyekszik közel férközni embertársához, hogy megrontsa és kihasználja, hanem azért, hogy felemelje és megnemesítse. A törődésekkel teljes földi élet legnagyobb értéke és legtisztább öröme, ha barátokra teszünk szert a bizodalmas szeretet édes melegével. A legnagyobb boldogság, ha viszonzásra talál a szívünkől kisugárzó hűséges szeretet. A legszentebb öröm, ha gyűjtőerővé válik szívünkben a jóság. Aki nem szerzett magának megértő lelkeket, nem ismeri az élet megnyugvást árasztó tiszta érzéseit.

Ez az ember legszebb hivatása. És mindenki vét e hivatása ellen, aki szeretetlenséggel, önzéssel, torzsalkodással és kíméletlenséggel elriasztja magától embertársait. Mert az emberbe öröktől fogva be van oltva a másokkal való társulás ösztönös vágya. Az ember tudat alatt is érzi, hogy nem jó egyedül lennie, mert a boldogságot megszerezni és megtartani egyetlen szív sem képes magárahagyottan. Bűnös tehát az ember, aki elzárkózik embertársai elől és nem gyűjt maga köré megértő szíveket, A magában és magának élő ember olyan, mint a szár virág: egyedül is lehet talán szépsége, de igazi gyönyörűséget csak akkor szerez, ha sokadmagával beillatozza és szépséggel árasztja el a mezőket.

Jézus egymagában is Isten fia volt, mégis tanítványokkal vette magát körül, mert minél több szívből árad felénk a jöleső szeretet és minél több lélek talajában érlelődik örömmé és életboldogsággá a mi szívünk jóságos szeretete, annál gazdagabb és áldottabb az életünk. Jézus vallását nemcsak azért mondhatjuk a szeretet vallásának, mert egészen a könyörületig és az üdvözítésig szeretett bennünket az Isten az ő szent Fia, Jézus Krisztus által, hanem azért is, mert a szeretet útjára kényszeríti híveit. A szeretet az a háló, amelyben magunk számára kihalásszuk a barátokat, a szerető szíveket, az életársakat, a boldogságra áhítozókat és a boldogítani tudókat. A szeretet az a háló, amelynek szorgalmas vetegetésével élethivatásunk legszebb és legszentebb munkáját végezzük e földön. A szeretet az a háló, amely a szívek szent közösségébe gyűjti mindazokat, akiket Isten népévé rendelt a Gondviselés jósága és áldott bölcsessége.

Ha van Krisztus híveinek táborában közösség, amely az embereket lenézi, megítéli, kisebbíti és kiközösíti, az még nem jutott el az Úr lelkének megismeréséig. Az még csak emberi bölcsesség által vezeteti magát. Az még nem értette meg a legszebb emberi hivatás isteni méltóságát: az emberhalászat szent kötelességét és édes gyönyörét. Jézus magáról is azt mondta, hogy ő nem kárhozatni jött e világra, hanem menteni, felemelni, megtisztítani, megszentelni az embereket. A legszebb hivatás Jézus követése ebben is, hogy mindenek megtérjenek és Isten népévé legyenek a Jézus lelkéből mindenekre kiáradó szent szeretet által. Amen.

(Ósegyházi perikópa.)

SZÍVEK SZÖVETSÉGE.

Szentháromság után 5. vasárnap. 1930.

Alapigék: Péter I. 3. 8-11.

A mai kort bizvást lehetne a szövetkezések korának nevezni. Politikai, gazdasági, társadalmi téren egyaránt a szövetkezések, kartelek, trösztök változatos alakulatai állanak előttünk. Sokszor még az egyéni szabad mozgásnak is gátat vetnek. Mindenesetre azonban erőket tömörítenék és így erőket is képviselnek. Mintha csak most kezdené felismerni az ember annak a régi latin közmondásnak minden időkre szóló igazságát, hogy „az egyetértés a kicsiny dolgot is nagygyá növeszti, a széthúzás pedig a nagyot is szétmállasztja”.

A latin közmondás concordianak mondja az egyetértést, discordianak a széthúzást. Mind a két szóban a cor a vezető fogalom. Cor magyarul szívet jelent és így a közmondásnak az az alapgondolata, hogy a szívek együttese kicsiny dolgokból is nagyokat tud alkotni, a szívek megoszlása és széthúzása pedig a nagy dolgokat és a nagy gondolatokat is tönkreteszi.

Péter apostolnak ma felolvasott üzenete is ezt az igazságot tárja elénk. Meg akarja velünk érttetni, hogy a földi élet örömeinek, a társadalom nyugalmanak és az ember boldogságának egyik legjelentősebb feltétele a szíveknek bensőséges és szent szövetsége.

1. A világ Megváltója és Üdvözítője, az Úr Jézus Krisztus, csak úgy, mint útjának egyengetője, Keresztelő János is ezzel a szóval hívta fel az emberek figyelmét és lelkiismeretét a meginduló új világkorszakra: *Térjetelek meg, mert elközelgett a mennyeknek országa!* (Mt. 4, 17. 3, 2.) Az az ország, amelyben többé nem gyarló emberek elgondolása, ötlete és hatalmaskodása, nem az erősebbek zsarnoki akarata, nem a merészek törekény igazsága, nem a bölcsek fogyatékos bölcsessége, hanem az Isten szent és bölcs akarata szab törvényt az életnek. Az az ország, amelyben nem uralkodók és alattvalók, nem hatalmaskodók és elnyomottak, nem dúslakodók és ínségesek, nem dicsőségben ragyogók és porbatiport, kivetettek, hanem a boldogság azonos jogával teremtett érző emberek állanak az élet sokszor nagyon is kegyetlen és nehéz küzdőterén egymással szemben. Nem is egymással szemben, hanem egymás mellett. Mint testvérek, mint segítőtársak, mint az egy mennyei Atya egyformán szeretett édes gyermekei.

Jézus ezt akarta. Jézus ezt hirdette. És aki emberi igazságok, vagy tantételek miatt, aki történetileg kifejtett vagy emberek által kigondolt formákért ember és ember közé éket üt és az egymásnak teremtett szíveket kíméletlenül elválasztja, az nem értette meg a világ megváltóját. Az nem tudja, hogy miben valósul meg Krisztus vallása. Az nem ismerte fel a keresztyénség dicsőséges és szent hivatását: az emberszívek nagy szövettségét.

Ezt nélkülözte a Krisztust megelőző emberiség, üe erről álmódott, Ezért várta a Messiásnak, a Megváltónak megjelenését. Mert akkor is volt népek szövetsége, de hiányzott a szívek szövetsége. Akkor is alakultak nagy birodalmak, de a szeretetben egymáshoz simuló szívek országát nem ismerték. Akkor is voltak felséges államokkal, nemes célkitűzésekkel és emelkedett eszmékkel telített vallási közösségek, de az Isten Fiai testvéri közösségéig emelkedni nem bírtak. Akkor is ragyogtak nagy elmék, akkor is kápráztatták csillogó bölcsék bámulatos elméletekkel a környező világot, de a szenvedőt megérteni, az elesettet felmelni, a vétkezőnek megbocsátani, a gyeiégét felerősíteni, a sérelmet eltúrni, a boldogtalant boldoggá tenni nem is igyekeztek. A keresztyénség tanította meg az embert az igazi emberszeretetre. És ha ma fogyatékos köztünk az egymást megértő és egymást megbecsülő emberszeretet, ne a keresztyénséget érje ezézt vád, hanem azokat, akik a keresztyénség címén szeretetlenkednek. A keresztyénség igyekezett beoltani az önzésre hajlamos emberi szívbe az önmegtagadásnak, a kíméletnek, a jóságának és az alázatos együttérzésnek készségét, És ha most e nemes, tiszta, jézusi magatartás elhanyaglott, nem a keresztyénség benne a hibás, hanem azok a keresztyének, akik hatalmi célok szolgálatába fogták Jézus igazait.

A keresztyénség tűzte ki célul a szívek szövetségének megszervezését, melynek alapszabályát Péter apostol így foglalja szavakba: *Legyetek mindnyájan egyetértők, együttérzők, testvérszeretők, irgalmasok, alázatosak.* És ha ma nincsen közöttünk együttérzés, nincs irgalmazás, nincs alázatoság, nem a keresztyénség szolgált rá a megítéltetésre, hanem azok, akik nem tudják, vagy nem akarják életük törvényévé tenni Jézus tanítását, És az apostol követelményében a hangsúly ezen a szón van: *mindnyájan.* Mert egészséges, igazságos, elégedett és boldog társadalom csak olyan emberekből alakulhat, akik *mindnyájan* egyetértők, együttérzők, testvérszeretők, irgalmasok és alázatosak. Akik nem fizetnek rosszéért rosszal, szidalmazásért szidalmazással, hanem áldást mondanak, mert erre vannak elhíva, hogy áldást kapjanak örökségül.

És ha a keresztyénség ma még mindig nem tudta megszervezni ezt a boldog társadalmat a földön, akkor hosszú életének minden egyes esztendeje vádoló ítélet a keresztyénség hívei ellen, hogy nem hordozzák magukban Krisztus szellemét. És ha a keresztyénség még ma is nem a társadalom békességét építgeti és erősítgeti, hanem az emberek lelki életében a történelmileg kitermelődött eltérések ítélgetésével és kihegyezésével a társadalom békességét rongálja, akkor

mindnyájan mélységes bűnbánattal hintsünk hamut a fejünkre és szégyenkezve ismerjük be, hogy Krisztus híveinek mai élete és egymással való fenedekése azt mutatja, hogy nem értették meg Krisztusnak a szívét.

2. Mert mit is akart a keresztyénség az emberből alakítani?

Tekints Jézusra, az Isten egyszülött Fiára. Nem úgy akart ő a világ előtt állni, mint bálvány, akit oltárodra állítasz imádni. Nem akart ő amulett lenni, amit magadon hordozol, hogy lássák az emberek, hogy te is az ő nyájának juhocskája vagy. Jézus úgy akart az emberek előtt állni, mint az Isten minden igazának, akaratának, teljes kijelentésének élő valósága, aki hozzád is, hozzám is, mindnyájunkhoz azt kiáltja szakadatlanul: *Kövessetek engemet.* (Mt. 4, 19.) Értsétek, meg az Istennek felséges világélcélját, ami nem más, mint a boldog emberek szívbeli szövetségének megteremtése és fenntartása. Embereké, akik az Isten gyermekeinek érzik, tudják, vallják és igazolják magukat. Embereké, akik megértik, megbecsülik és segítik egymást. Embereké, akik tudják, hogy az ember legnagyobb méltósága az, hogy jó is lehet, legnagyobb öröme pedig az, hogy jót is tehet. Embereké, akiknek legnagyobb diadala a megbocsátás, legdrágább kincse a szeretet, legnagyobb boldogsága a boldogítás. Mint ahogyan az apostol mondja: *Aki szeretni akarja az életet és jó napokat látni, az forduljon el a gonosztól és cselekedjék jót, keresse a békességet és az után járjon.*

Az élet *úgy* van alkotva, hogy ember e világon egymagában boldog nem lehet. Az élet kölcsönhatások szövédéke. A boldogság egymást megértő szívek kölcsönös munkájának gyümölcse. Ezért nem trösztök, nem ententek, nem szövetségek hozzák meg az emberiségnek, a társadalomnak, az egyes embereknek és nekünk, szegény megtiport magyar népnek is az óhajtott boldogabb új jövőndőt, hanem a szívek szövetsége, amely szövetségben minden nemes gondolat, minden tiszta érzés, minden lelki érték kicserélődik és az emberiség közkincsévé válik. Ez lesz majd az az igazi népszövetség, amelyben Krisztus az intéző fő és az ő Igéje az egyetlen törvény. Ez lesz majd a keresztyénségnek igazi valósulása és ragyogó diadala, mikor Jézus megértő, megbocsátó, elnéző, alázatos és szerető szívéből árad szét a társadalomba minden élet, e szegény világba minden jószág, minden öröm és minden megnyugvás. Ehhez azonban az első lépés, hogy ne másokat ítélgessünk, hanem magunkat és ne magunkat szeressük, hanem embertársainkat. És legyünk mindnyájan együttérzők, egyetértők, testvérszeretők, irgalmasok és alázatosak. Ámen.

(Ósegházi perikópa.)

SZÁMVETÉS.

Szentháromság után 5. vasárnap. 1919.

Alapigék: Filippi 3. 12-14.

Pál apostol az életet és önmagát ismerő bölcs alázatosságával tekint végig az életén. Múltjában nehéz szenvedések keservei, súlyos tévedések fájdalmai, megszentelt emlékek örömei váltakoznak egymással. A jövőből pedig komoly feladatok és kemény elkötelezések merednek eléje. És az apostol, aki méltán mondhatta el magáról, hogy többet munkálkodott, mint a többi együttvéve, az az apostol, aki, mikor az Úr szent ügyének szolgálatáról volt szó, nem ismert fáradtságot, nem nézett törődést és nem látott akadályt: most már az élet alkonyán állva tekint vissza a befutott életpályára és bár két világrészen át a gyülekezetek egész sora támadt a nyomában, mégis így szól: *Nem mintha már elnyertem volna, vagy már tökéletes volnék, hanem utánavetem magam, hogy megragadjam, amire engem is megragadott Krisztus!*

Micsoda felséges alázatosság ez! Micsoda komoly és nemes számvetés! Micsoda mélyeséges bölcsesség és fejedelmi önuralom nyilatkozik meg ezekben a szavakban! És mert mi is mind, akár mint nemzet, akár mint egyház, akár mint egyes ember, a számvetés legkomolyabb esztendeit éljük, telepedjünk le az apostol lábaihoz és tanuljuk meg tőle a józan számvetést.

1. Számvetés komoly ideje virradt nemzetünkre. Mint mikor félelmetes zivatar irtózatosságai után biztató hajnal hasad fel reánk, úgy hatott a lelkünkre a kommunizmus rémuralma után a megújulás felvillanyozó öröme. Mintha lidércnyomás alól szabadult volna fel a magyar nemzet lelke, úgy tört ki belőle a népek Istenéhez a könnyes fohász: „Isten áldd meg a magyart!” Szabadulás szent órája volt ez minden becsületes, jóérezsű embernek. És öröm töltötte el minden igazhívó ember lelkét, mikor a saját magunk által megtagadott nemzeti zászló ismét visszakerült megillető helyére, a társadalmi téboly szomorú emlékéi hősei pedig visszasülyedtek oda, ahonnet előbújtak: az értéktelen semmisség, vagy a börtön sötét zugaiba.

És most megkezdődött a romok eltakarítása. De ha valaki, úgy e szerencsétlen nemzet mondhatja el az életfordulás e történelmi napjain az apostol komoly számvetésének amaz ígéit: *Nem mintha már elnyertem volna, vagy már tökéletes volnék, hanem utánavetem magam, hogy megragadjam, amire engem is megragadott a népek sorsát intéző Istennek kegyelme!*

Sok bűn, sok tévedés, sok gyarlóság szálai szövődnek bele a dicsőségnek világraszóló amaz aranyszövetébe, amelyből a magyar nemzet történelmi köntöse készült. Ezt az aranyköntöst az idegenek milliói sokszor megbámulták. Magunk is sokszor elkérkedtünk vele. Van azonban ezen a köntösön egy folt, amelyet eddig nem tudott lemosni rólunk sem a vér, sem a könny, amit nem tudott elszakítani tőlünk sem a sok sorscsapás, sem a tenger csalódás, amit nem tudott rólunk

letisztítani legnagyobbjainknak semmi bölcsesége, semmi áldozata. Ez a folt rajtunk a pártoskodás.

Azt hittük, hogy ha az Isten kegyelme sok nagy csapás után elhárítja majd rólunk a gonoszok hadának járását, itthon a szívekben megterem végre a nemzetépítő bizodalmas testvérszeretet. Azt hittük, hogy a mai változással végre új élet indul meg közöttünk. Ugyilátszik, csalódtunk önmagunkban. Pártok és pártvezérek torzsalkodnak ismét és az egyéni törtetés vívja csatáit a levert nemzet alélt teteme felett. A számvetés teljes komolyságával kiáltjuk hát bele innét az Isten templomából is az önmagát emésztő nemzet lelkiismeretébe: Még nem nyertük el az élet koronáját, még nem vagyunk tökéletesek! Még csak most kezdődik igazán az építés munkája. Most kell mindnyájunknak nekidülnünk annak a rendeltetésnek, amelyre bennünket a népek sorsát intéző Isten elhívott, hogy legyünk ezen a földön a hitben, a józanságban, a nemzetépítés munkájában, minden haladásban és minden tisztaságban példái a környező népeknek. Fel tehát az építő és jövőjüket biztosító munkára!

2. És e szent munkába kapcsolódják bele a keresztyén egyházak számvetése is.

Századok óta visszavonásnak és pártoskodásnak átka üli meg a magyar keresztyén egyházak életét. Ez az átok nem engedte soha Krisztus híveit testvérközösségbe összeforrani. Régebben börtön és bitófa, újabban gyűlölködések és lélekhalásások vetnek gátat a kötelező és természetszerű testvériség útjának. Még a közös nyomorúság ostroma sem tudott közelebb hozni bennünket egymáshoz. Még a rajtunk tipródó hatalmas vallásellenes áramlat nyomása alatt sem tudtunk testvérekévé édesedni. Pedig ez a vallásellenes áramlat mindnyájunk megsemmisítését tűzte ki céljául. Ha most elvonult és elhallgatott is, félő, hogy nem halt meg örökre. A keresztyénségnek tehát azt kell mondania az apostollal: *Nem mintha már elnyertem volna, vagy már tökéletes volnék, hanem utánavetem magam, hogy megragadjam, amire engem megragadott Krisztus!* De sőt ez az alázas szerénység sem elegendő ma a komoly számvetéshez. Azt kell mondania minden keresztyén egyháznak: *Testvéreim, én nem tartom azt magamról, hogy elnyertem, de azt az egyet igen, hogy azokat, amik mögöttem vannak, elfelejtve, azoknak elhíven, amik előttem vannak, nekidülve, a célra török.*

Az ország érdeke, a társadalom nyugalma, a nép boldogsága, az ősi dicsőség emléke, a jobb jövőjé jogos reménysége kötelezi ma a keresztyén egyházak összes híveit, egy keresztyén szent szövetség megteremtésére, a legbensőbb testvérközösség megalkotására. Ma el kell felejtenünk mindazt, amit a múltban felpanaszoltunk, amit a jelenben még most is siratunk. Ma nem szabad a múlt sebeit felemlegetnünk. Ma csak egyetlen komoly feladata lehet minden keresztyén embernek: megkeresni és megragadni a keresztyén testvér jobbát és nekidülni az egyház és nemzetépítés szent munkájának. Ha elvonul is fölülünk a vallástalanság léha szellemének pusztító vihára, még nem értük el a pihenés óráival azt a végső célt, amelyet

ezen a földön az emberiség holdogításában, a földön túl pedig az örök élet pályabérének elnyerésében tüzött ki elénk az Isten bölcsesége. Most kell azért igazán öntudatos erő kifejtéssel nekilendülnie minden keresztyén egyháznak, hogy szent hivatását egymás megértésével és támogatásával töltsse be e földön az általa vezérelt népek boldogítására.

3. Hogy ezt a nagy és szent célt Krisztus egyházai elérhessék, minden embernek is számot kell vetnie önmagával és emberi hivatásával.

Az a hihetetlen sülyedés, amelybe a világháború durvaságai a ma emberét beledöntötték, mindenkire ráveti árnyékát. Megnövekedett az önzés, uralomra jutott a léhaság, elhatalmasodott az anyagiasság, leromlottak az erkölcsök, letörlődött a szemérem és a tisztesség himpora az emberek lelkéről. Megromlott az élet, mert megromlott a lélek.

A világháború szenvedései nem térítették jobb útra az emberiséget. Úgy érezzük, hogy nemcsak a véres harctereken pusztult el sok értékes emberi élet, hanem itthon is borzalmas lelkipusztulás csapásait szenvedte el az egész emberiség. Ha elmúltak is a föld színéről az öldöklő harcok, senki ne gondolja, mintha már elnyertünk volna mindent vagy tökéletesek volnánk. Inkább felejtse el mindenki, ami már mögötte van és törjön a célra, amelyet mint embernek és mint Krisztus hívének itt a földön el kell érnie.

Romokon jár a lábunk, romokon áll a lelkünk. A romokat föl kell építenünk. Minden ember Önmagán kezdje ezt a munkát. Mindenki vessen számot önmagával és ha valami kivetendőt talál a lelkében, vesse ki könnyörtelenül és változzon el lélek újjulásával Isten gyermekévé.

Ha valaki családjá körében azt látja, hogy az utóbbi évek botor szelleme abba a szentélybe is befészkelődött, amelyben csak a szeretetnek, a tisztaságnak és a jóságnak szabad laknia, haladéktalanul irtsa azt ki onnét szerető jóakarattal, de megalkuvást nem ismerő könnyörtelenséggel.

Ha valaki a társadalom életében, embertársai magatartásában látna nemzetrontó és erkölcspusztító léhaságot vagy önzést, törekedjék arra, hogy társadalom és ember megtisztuljon és Isten népévé nemesüljön át. Mert ha új jövődőt akarunk teremteni, a társadalmi életnek nem a kereteit, hanem az embereit kell megváltoztatnunk. De a megújult emberekben is új lélekre van szükség, hogy az emberiség a Krisztus Jézusban megadott istenfiúság mindennél szentebb hivatását betölthesse.

Az ember ugyanis csak akkor éri el életének Istentől megszabott célját, csak akkor tud nemzetnek, egyháznak, családnak és társadalomnak, sőt akkor tud önmagának is értékes szolgálatokat tenni, ha megérti és sohasem felejtí, hogy őt az Isten erre a földre úgy küldte el, mint tulajdon gyermekét. Düljön azért neki mindenki hivatása szent céljának és munkálja kitartással a boldogabb jövődőt! Ámen.

(Württembergi perikópa.)

KÉTFÉLE ENGEDELMESSÉG.

Szentháromság után 6. vasárnap. 1898.

Alapigék: Máté 21, 28-32.

A világ legnagyobb és legszentebb küzdelmének egy mozzanatát jeleníti meg előttünk ez a most felolvasott történet. Jézus most vívja élethalál-harcát ellenfeleivel. A hadakozó felek keményen összecsap-
tak és az ember érzi, hogy a harc halálos.

Pedig látszólag csak két fiúról van szó, amint egymásután az atyjuk elé állanak. Ugyanazt mondja nekik az atyjuk: *Menj el, dolgozzál ma az én szőlőmben!* És az egyik tiszteletlenül és gorombán azt feleli: *Nem akarok! Később azonban meggondolta magát és elment.* A másik tisztelettel és előzékenyen így szólt: *Szívesen uram! De nem ment el.*

Amilyen rosszul eshetett az édesatyának az első fiú tiszteletlen elutasítása, olyan jól eshetett a másik fiú kész engedelmissége. Pedig a második fiú magatartása több keserűséget okozott neki és nagyobb csalódást rejtegetett magában.

Jézus ezzel a példázattal nemcsak az öt ostromló zsidó előkelőségeknek, hanem nekünk mindnyájunknak is komoly tanítást ad. Meg akarja nyitni a lelkünk szemét, hogy tisztán lássuk hivatásunkat és magunk tartását. Abban a két fiúban a kétféle engedelmisség példáját állítja elénk. Vizsgáljuk meg azért ezt a példázatot és vonjuk le belőle a szükséges tanulságokat. Hiszen igazában mi is folytonosan harcban állunk az Úrral és az Úr is szakadatlanul ostromol és korbácsol bennünket.

1. A Jézust vallató írástudók talán nem is értették meg hamarosan Jézus példázatát. Nem tudták hirtelenében elképzelni, miért mondja el nekik ezt a történetet. Mert azoknak az írástudóknak a bölcsesége nem hatolt a mélyre. Egész gondolkodásuk csak a felszínt, a külsőt vizsgálgatta, de az értelemig hatolni nem tudott.

Jézust ők egyáltalán nem bírták megérteni. Jeruzsálemben való bevonulása óta állandóan talánynak tekintették. Ezért tették fel hozzá azt a komoly válsággal terhes kérdést: *Micsoda hatalomnál fogva cselekszed ezeket és ki adta neked ezt a hatalmat?* (Mt. 21, 23.). A fogas kérdésre Jézus is fogas kérdéssel felelt: *Én is kérdezek tőletek egy dolgot, amit ha megmondotok, én is megmondom nektek, micsoda hatalomnál fogva cselekszem ezeket: honnét való János keresztsége, mennyből-e vagy emberektől?* (Mt. 21, 24.) És az írástudók nem mertek felelni, mert félték, hogy sarokba szorulnak.

Ekkor monda az Úr: *Hát ehez mit szóltok?* És elmondta a két fiúról szóló példázatot. És feltette nekik a komoly kérdést: *A kettő közül melyik teljesítette az apa akaratát? Felelének: az első.* Tehát az, aki cselekedettel felelt. Az, akinek eljárt a szája, de helyén maradt a szíve. Az, akiben megmondolatlanság volt csak, de nem hamisság. Az, aki lehetett tiszteletlen és goromba, de nem volt

ámító. Az, akinek a lelkében az engedelmesség készsége uralkodott, bárha külső magatartása miatt megítélést vont is magára.

Ezt a papifejedelmeknek is érezniök és tudniok kellett. Mert még a helytelen úton járó ember is tudja, vagy legalább megérzi a jót és a helyeset. Ezért felelték az írástudók Jézus kérdésére azt, hogy az a fiú járt el helyesen, aki később engedelmeskedett.

2. A papifejedelmek és a vének válasza azonban öntudatlan ítéletmondás volt önmaguk felett. Jézus monda nekik: *Bizony mondom, hogy a vámszedők és a parázna asszonyok megelőznek benneteket az Isten országában. Mert eljött hozzátok János az igazság útján és nem hittetek neki, a vámszedők és a parázna asszonyok ellenban hittek és ti még ennek Mttára sem változtatok meg, hogy hittetek volna neki.*

Kíméletlen és kemény volt a szó, de igaz az ítélet. Keresztelő János mint a Megváltó útjának egyengetője jött a világba. Nem magát, hanem az Isten üzenetét hirdette. Nem a maga számára, hanem az Isten számára keresztelt. Igazság útján járt. Azt hirdette, hogy minden ember bűnös, mindenki letért az Isten útjáról. Azért követelte mindenkitől: *Térjetez meg!* A papifejedelmek és a nép vezérlő vénei is tudták ezt, hallották is János nógatását, mégsem hittek neki. Olyanok voltak, mint az a második fiú, aki azt mondta az atyjának: *Szívesen, Uram!* De megmaradtak mégis a tétlen engedetlenség sorvasztó állapotában.

Velük szemben a vámszedők és a paráznak olyanok, mint az az első fiú: külsőleg engedetlenek, de a hívó szóra, lelkiismeretük kényszerítő szavára megtérnek. Jézus jól tudta, miért nem mertek a papifejedelmek arra a kérdésre felelni, hogy János keresztsége honnét való! Jól tudták, hogy Istentől való. De mert nem az ő tanításuk szerint dolgozott és mert nem az ő szokásuknak megfelelően élt, ezért nem engedtek tanításának.

Mindenesetre vérbevágó támadás volt Jézus támadása, amit azok a tekintélyben és hiúságban nagy férfiak kivédeni nem voltak képesek. Az ilyen támadást kivédeni nem is, csak megtorolni lehet, mert igazságot szól!

3. Hát mi képesek volnánk-e kivédeni? Mert én úgy érzem, hogy Jézus példázata nemcsak a papifejedelmeknek szólt, hanem ránk is vonatkozik.

Sokfélekép szokták osztályozni az embereket. Fajok szerint, nyelvek szerint, szín és haladás szerint, vagyon és történelmi ősök szerint. A keleti népeknél társadalmi osztályok, vagyis kasztok szerint. A zsidóknál igazhitűség szerint. Jézus csak az Istennek való engedelmesség szerint osztályoz. Mert az ő szemében azon fordul meg az ember értékelése, hogy mint az Isten gyermeke, hogyan engedelmeskedik az ő mennyei Atyjának. S itt kerül szembe egymással a kétféle engedelmesség: a látszat és a valóság, a szó és a cselekedet engedelmessége. A látszattal és a szóval meg lehet téveszteni az embereket, de nem lehet megtéveszteni az Istent. Amint Jézus

mondja: *Nem mindenki, aki azt mondja nekem: Uram, Uram! megvén be a mennyek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát!* (Mt. 7, 21.).

Pedig nálunk a legtöbb ember csak a látszatnak él. A hitben, a szeretetben, a jóltevésben, a becsületben és a barátságban egyaránt. Még többen, csak a hangulataikat követik. Mint az az első fiú, aki fellobbanva megtagadta az engedelmisséget s mint az a második, aki udvariasan igent mondott. De a meggondolás gyümölcse mindkettőnél ellenkező volt. Köztünk is van sok ember, akinek a szája tisztátlan és a szava bűnös, de a lelke tiszta és a szíve büntetlen. Köztünk is van sok ember, akinek a nyelve sima, az arca mosolygó, de a lelke durva és gonosz. Pedig mindig közelebb áll az Istenhez az az ember, aki csak a látszat szerint engedetlen, de azután magábaszáll és megtér, mint az, aki az Úr oltáránál való szolgálat ámitó látszatával is lélekben hamis és soha nem tud megmaradni az Istennek való engedelmisség útjain.

4. Az ilyen képmutatóknak azonban szomorú a sorsa. Jézus szerint még a vámszedők és a paráznák is megelőzik őket az Isten országában. Mert az Isten országába nem a látszat, nem a szó, nem a hangos hitvallás, nem a látszatos templomozás juttatja el az embert, hanem a komoly megtérés, a kész engedelmisség, a tettekben igazolódó hit. Ezért hagyta el az evangélium egyháza a látszatos vallásoskodás minden gyakorlatát. Ezért nem kívánja külsőségek végzését, böjtök tartását, szabott imák gépies mormolását, mert ezek könnyen a második fiú ösvényére téríthetik az embert. Mi a lelki vallásosságot követeljük híveinktől, mert az Úr is ezt követelte. Olyan vallásosságot, amelynél nem fülád beszédbe a tett, nem vész el a látszatok közt a kész engedelmisség. Mi olyan vallásosságot követelünk mindenkitől, amelyben a lélek szerint való megújulás ragadja az embert Isten akaratának cselekvésére. Lehet, hogy míg a gyarlóságokban született ember odáig eljuthat, sokszor megbotlik és el is esik talán az élet útjain, de a botlást és az elesést is megbocsátja az Isten, ha újból feláll és tovább halad, míg céljához, Istenhez elér.

Hogy a látszatosan vallásos embereket a bűnösök megelőzhetik az Isten országában, azon ne ütközzünk meg, testvéreim! Hiszen azok a bűnösök megtértek és az Atya engedelmisségének az útjára léptek! Az Atyához pedig csak az juthat el, aki a hozzávezető útra tér. Mint a tékozló fiú, aki sohasem jutott volna el reáváró atyja kebelére, ha ott nem hagyja tékozlása pusztáját, bűnei helyét és el nem indul szelíd vezekléssel az apai ház pihentető fedele alá.

Hozzánk is naponként szól az Isten kérlelő szava: *Fiam, eredj el, dolgozzál ma az én szőlőmben!* Hányan mondják neki imádsággal, fogadkozással, nekilendüléssel: *Szívesen, Uram!* De nem tesznek semmit. Mi azonban teljesítsük az Atya akaratát és vegyük fel az Isten országa építésének mindennél szentebb és áldottabb munkáját. Legyünk a tettek engedelmisségének tábora! Ámen.

(Eisenachi perikópa.)

MIT OLVASOL?

Szentháromság után 6. vas. Sajtónap 1924.

Alapigék: Apost. csel. 8, 26-31.

Két világ határán vonul át az emberi élet nagy országútja. A legtöbb vándor vagy sohasem eszmél e kettősségre, vagy sohasem vet magával számot, hogy hova tartozik. Egyik világba a testünk, másikba a lelkünk gyökérszállai kötik le hatalmas erővel az életünket. Mikor az élet viharai életünk fáját ostromolják, a kétféle húzó gyökérszállak egyformán erősködnek. Mert az ember ösztönösen szereti az életét. Szereti görcsös ragaszkodással, elemi erővel, ellenállhatatlan kitartással. A legtöbb embernek alig is van magasabb céltüze, mint a pusztá élet, a megmaradás biztosítása. Ezért viaskodik a természettel, ezért harcol embertársaival, ezért verejtékezik a munkában, ezért szeret és ezért imádkozik. Az élniakarás a legnagyobb hatalom, a legszívósabb erő ezen a világon. Az emberek hosszú életet kívánnak egymásnak, mert az életet tartják legfőbb jónak. Ma már a tudomány is tervszerűen foglalkozik az életbenmaradás feltételeivel. A gyermeket illetőleg előírja, mivel kell táplálni, hogyan kell gondozni, hogy megfelelő erővel induljon neki az életnek. A betegnek külön életrendet szabnak, hogy ereje gyarapodjék és ha elveszett, mielőbb visszatérjen. Még a haldoklás végzetes órájában is mindent elkövet az orvosi tudomány, hogy a költözés előtt álló embert az életnek visszahódíthassa.

Az életnek? De melyik életnek? Két világ határán jár az emberi élet nagy országútja, s mi csaknem mindig csak az egyik után vágyakozunk. Mi csak a test életét és megmaradását igyekszünk biztosítani. Pedig nekünk két világ polgárságát adta ajándékkul az örökélet hatalmas Istene. A lélek világáról, a lélek életéről, a lélek örökéletre való felkészítéséről azonban a legtöbb ember mégis egészen elfelejtkezik.

Felolvasott szent leckénk egy utazó szerezcsenről beszél. Ez az ember a bölcsesség megtestesüléseként áll előttünk. Nem azért ment fel a mesés kelet egyik legszebb városába, Jeruzsálembe, hogy ott a test gyönyöreit keresse, az örömeket hajhássza, hanem azért, mert ott volt az Úrnak egyetlen temploma. Királynénak volt kincstartója, mégis az Istent kívánta szolgálni. Teste életének bizonyosan megvált minden kényelme, de érezte, hogy a léleknek is vannak jogos igényei. Tudta, hogy a munkában elfáradt testnek kell néha nyugalom, de azt

is tudta, hogy a léleknek is van szüksége fürdőzésekre és kirándulásokra. Tudta, hogy az élet csak fogyasztani tudja a lélek békéjét, de gyarapítani és erősíteni csak az Isten Igéje képes. Ezért ment fel Jeruzsálembe az Isten templomába.

Az a szerencsen bölcs ember volt, mert nem úgy tett, mint a legtöbb ember, hogy amint kilép a templom küszöbén, azonnal hiábavaló gondokon évődik, hanem magával vitte az Isten beszédét és azt útközben is olvasgatta. Olvasa pedig az Isten emberének, Ézsaiás prófétának írását. És ekkor lépte át a két világ határát, ekkor hagyta el a test világát és ekkor tett a lélek világába kedves kirándulást.

Bizonyosan mindenki látta már, hogy minden nagyobb állomáson van egy helyiség, amelyben az utasoknak olvasmányokat kínálnak. Mert útközben mindenki szeret kissé elszórakozni. S ha a vidék nem tudja többé lekötni a figyelmét, akkor vagy olvasgatni vagy beszélgetni kezd. A vasúti olvasmányok között azonban megtalálhatunk mindent, csak az Isten igaz beszédét nem. Pedig legjobb az Isten beszédével végig utazni ezt az életet.

Mikor azt a szerencsen embert Fülöp diakónus az úton meglátta és észrevette, hogy hangosan olvas, azt kérdezte tőle, hogy *mit olvas* és hogy *érti-e azt, amit olvas?* Vándorok vagyunk valamennyien. Az élet hosszú útján a környezet nem képes mindig lekötni figyelmünket, vagy kifárasztja azt. Mit olvasunk akkor? Sokszor el-el nézem, milyen mohó vággyal kapkodnak az emberek a mesék és regényes történetek után. Elkölcsönzik egymástól és eldiccesznek, hogy le sem tették, míg az utolsó betűig el nem olvasták. Vájjon az Isten Igéjéről elmondták-e már ezt valaha?

Az a szerencsen az Isten rendelkezéseit tudakolta. Azért olvasta a prófétát, mert tudta, hogy annál jobb útítársat nem talál és lelkének jobb táplálékot nem nyújthat. Ő is az életet kereste és az élet feltételeit kívánta az Isten kijelentéseiben megismerni. Lelkének gyökérszárait belebocsátotta az örökkévaló lelkének gondolataiba és így szívta magába az örökélet rejtett erőforrásait.

Hát mi mit olvasunk? Tartsunk csak szemlét lelkünk táplálékán. Abban az éléskamrában, amelyből a mai társadalom emberének lelke táplálkozik, mind olyan eledel van, mint a francia konyhában: csupa szétfolyó, tetszetős lé, csupa tartalmatlan felhígítás. Az újabb irodalom legnagyobb része úgy van megírva, hogy a Ma még csak kap benne valamit, de holnapot már nem ér. És nem is érdemli. A Ma olvasmányainak legnagyobb része pusztá szórakoztatás, sokszor kútmérgezés, kétértelműségek színes feltalálása. Ez a kor a mezítelenségek és a kendőzések kora. A kendőzés a közélet minden terén megtalálható. A tisztviselő, aki nem végzi híven kötelességeit, nem tesz mást, mint kendőzi léhaságát. A kétéletű ember is csak kendőzi lelke romlottságát. Az irodalom is jórészt a kendőzés művészetét gyakorolja. A novella, amelyet olvasol, a szindarab, amelyet megnézel,

az ismertetés, amelyből tanulni vágyol, mind komoly megbírálást igényel és csak akkor fogadd be a lelkedbe, ha erőidet táplálni képes.

Fülöp diakónus azt kérdezte a szerezsen embertől: érted-e, amit olvasol? Én is azt kérdem most mindenkitől, érti-e amit olvas? Látja-e mindenki tisztán, mit nyújt neki az a tengersok betű, amelyet végig szánt a szeme? Táplálja-e vagy inkább rongálja a lelke erőit? Nyújt-e, vagy inkább rabol az olvasótól lelki értékeket és erkölcsi kincseket? Tudom, hogy ezekre a kérdésekre a legtöbb ember azt felelné nekem is, amit a szerezsen felelt Fülöp diakónusnak: *Hogyan érthetném, ha valaki meg nem magyarázza?*

Mindezt pedig azért mondtam el, hogy az evangélium népének figyelmét valamire ráirányítsam. Arra az igazságra, hogy minden olvasmány a lélek tápláléka. Tudjuk, hogy testünk egészsége és ereje is nagyrészt attól függ, hogyan és mivel táplálkozunk. Romlott és hiányos táplálék kockára teszi az ember egészségét, sőt az életét is. Miért nem vigyázunk ugyanígy a lélek táplálkozására is? Miért nem adjuk neki a legjobb táplálékot, az Isten Igéjét és miért nem igyekszünk annak megfelelő körítést adni a valláserkölcsei irodalom termékeinek megszerzésével? Nem megmondta-e már az Üdvözítő maga is: *Van Mózesük és vannak prófétáik, hallgassanak azokra.* (Lk. 16, 29). Mert csak így lehet boldog és Istennek tetsző az ember földi élete.

Igaz, hogy némelyek azzal mentegetik magukat, hogy nem értik meg, ha olvassák is az Isten beszédét. Viszont az is igaz, hogy az Ige önmagát magyarázza s mennél többet foglalkozik vele az ember, annál jobban kinyilvánul előtte annak minden titka.

Fülöpöt az Isten lelke indította arra, hogy az úton haladó szerezsen mellé csatlakozzék. Az Isten lelke azóta is tart szolgákat a maga számára, akiket arra buzdít, sokszor kényszerít is, hogy lelki táplálékot nyújtsanak az Isten népének. Az igehirdetők és az egyházi sajtó emberei azok, akik az élet vándorai mellé csatlakoznak, hogy nekik az Isten Igéjét megmagyarázzák.

Az a szerezsen bölcs ember volt, mert a hozzá csatlakozó úti-társat örömmel és bizalommal fogadta. Felvette a szekerére is. Nekem most az a kérésem mindenkihez: vegye fel a szekerére bizalommal és szeretettel azokat, akik az Isten nevében hozzácsatlakozni kívánnak. Akik nem akarnak egyebet, mint az Istennek velük rendelkező akarata szerint építeni vándortársaik lelkét és erősíteni bennük a hit és a tiszta erkölcs örökéletre szóló erőit. Jóbarátok ezek, mert lelkük legjavát adják ajándéku, hogy ne legyen itt e földön hitben szegény és szeretetben fogyatékos élet. Ezek majd megtanítanak arra a bölcsesége, hogy mit olvassunk és mi válik javunkra. Amen.

(Eisenachi perikópa.)

A ÚR GONDOT VISEL.

Szentháromság után 7. vasárnap. 1894.

Alapigék: Márk 8, 1-9.

Nem először hallják a hívek e szent helyről az evangélium e csodálatos történetét. Némelyek előtt bizonyára annyira ismerős, hogy talán azt is gondolják, miért olvassák fel előttünk évről-évre ezt a történetet, mikor a Szentírásban olyan végtelen sok más történet is van, amelyet még nem ismerünk. Ez a történet azonban olyan igazságról szól, amely szintén naponként megismétlődik rajtunk és mégis mindig jólesik újból tapasztalnunk. Ne a betűt nézzük tehát benne, hanem az örökké változatlan és szakadatlanul megújuló igazságot, És ezt az igazságot most, az aratás áldott idején igazán könnyű megérteni. Ez a történet nemcsak arról szól, hogy nagy sokaság követte a világ Megváltóját, hogy nagy figyelemmel hallgatták tanításait, hogy a nagy buzgóságban még a test táplálkozásáról is megfelejtkeztek, hanem arról is, ami belőle hitünk erősítésére felénk sugárzik és amit jólesik naponként újra meg újra tapasztalunk: az Úr gondot visel. Állapodjunk meg azért ez igazság mellett és erősítsük meg vele a hitünket.

1. Azt mondja az evangélium: *Azokhan a napokban ismét nagy sokaság vette őt körül.* Boldog idők, amikor még tömegesen keresték fel a világ megváltóját, hogy hallgassák tanításait! Boldog idők, amikor az Úr ezernyi sokaságot láthatott maga körül!

De mit beszélek én? Ha akkor ezrekről, ma milliókról beszélhetünk. Hiszen tudjuk, hogy a mintegy ezerötszáz millió ember közül, aki e földön lakik, kerek ötszázmillió tartozik Jézus híveinek táborához. Számra nézve magában sok, de azoknak a számához viszonyítva, akik Jézust még nem ismerik, bizony nagyon kevés. És méltán tehető fel a kérdés, hogy a keresztyénség csaknem kétezeréves fennállása óta miért nem tudta meghódítani Krisztus számára az emberiség nagyobbik tömegét? Elveszett volna talán az Úr Igéjének ereje? Meggyengült volna az Úrnak szava? Vagy a keresztyénség híveiben kell a hibát keresnünk?

Ha őszinték akarunk lenni itt az Isten előtt, szégyenkezéssel kell bevallanunk, hogy annak az ötszázmillió keresztyénnek is csak nagyon kis része követi lelke szerint az Urat. És ebben már igazán nem a keresztyénség a hibás, hanem a hitetlen hívők hatalmas tábora. Ha ezekre tekint az Úr, bizonyosan elmondja láttukra a szent történet ama szavait: *Szánom ezt a sokaságot!* Szánom, mert régóta vannak velem és mégsem tudtak megtelni az igazság szent Igéjével.

Dehát miért is nem követik az emberek az isteni Mestert? Miért nem csatlakoznak hozzá lelkük teljes hitével, szívük teljes bizodalommal, mint azok a pusztai emberek, akik tudták, hogy bízvást ráhagyhatják földi életük minden gondját az Úrra, mert ő nem hagyja el soha azokat, akik hozzá csatlakoznak. Miért nem vallják Krisztus

követői a bizó hit teljes erejével, amit naponként tanít nekik az élet: az Úr gondot visel! Miért bíznak jobban a maguk erejében, a maguk gondoskodásában, mint az Istenben? Miért okoznak maguknak nyugtalanságot és tépő aggodalmakat a mindennapi élet szükségeiről való gondoskodással? Hiszen ami ebben a földi életben kielégít, az mind az Isten gondoskodó szeretetének ajándéka, ő teszi a földet termékennyé, ő öntözi permeteg esővel, ő ad indítást a munkára és áldást a verejtékezésre. Ő tartja meg egészségünket, ő ad életünk napjaihoz *folyton* új napokat. Ő az, aki szerető szívvel naponként megtekintve minden gyermekét, azt mondja fölöttünk: *Ha éhesen bocsátom el őket, elepednek útközben!*

Azok a pusztai emberek messzűnően sereglettek Jézushoz. Nem kímélték a fáradságot, nem sajnálták az időt, nem félték a viszontagságokat, mert azt gondolták, hogy mindennél jobb Jézus mellett lenni. Így teszünk-e mi is? Nem hallatszik-e köztünk elég gyakran a szó, mikor a harang templomba hívogatja az Úrnak népét: Bizony én nem mehetek, mert messze lakom, nyáron nagy a forróság, télen meg nagy a hideg és ha elmegyek dolgomat mulasztom. De mi lenne veled, te mentetetődző testvér, ha az Úr is azt mondaná terólad: Nem áldhatom meg ezt az embert, mert tőlem nagyon messze van és gondviselésen nem terjeszthetem ki föléje, mert nyugtalanságában folyton futkároz a földi gondok tarka mezején!

Bizony kedves testvéreim, félő, hogy ha az Úr nem az ő irgalmazó jósága és atyai szerelme, hanem szoros igazsága, vagy a viselkedésünk szerint bána el velünk, nagyon szomorú lenne itt e földön a mi életsorsunk! Mert hiába keresztelkedtünk meg Krisztusnak nevére, még nem temetkeztünk el gyarlóságainkkal az ő halálába. Hiába valljuk magunkat Krisztus híveinek, még nem tartozunk azok közé, akik őt körülveszik, akik velejárnak, akik reabízzák földi és *égi* sorsukat egyaránt. Pedig jó az Úrral együtt járni és Vele maradni, mert örök igazság, hogy az Úr gondot visel!

2. Mikor az Úr azt mondta tanítványainak, hogy szánja azt a körülötte lévő sokaságot és hogy nem bocsáthatja el őket étlenül, mert sokan messze laknak, akkor a tanítványok azt kérdezték tőle: *Honnét tudná valaki őket itt ebben a pusztában kenyérrel kielégíteni?*

Íme megszólalt a kételkedés, megszólalt az emberi lélek aggodalma és az emberi kishitőség bizalmatlansága! Maguk a tanítványok azok, akiknek lelkében megtermett a kételkedés, ők csak az éhező ezreket meg a kietlen pusztaságot látták maguk körül, de nem nézték az Isten Fiát, aki közöttük állt.

Ez a hitelenség a mienk is. Nem ül-e ki ma is sokszor még Krisztus híveinek ajkára is a tépelődő gondolat: hátha többre megyek a magam munkájával, törődésével, ügyességével és szorgoskodásával, mint ha leülök az Úr lábaihoz tétlenül és hallgatom az ő csodálatosan szép igazságait! Szent Isten, milyen balgatag is az ember! Nem gondolja meg, hogy azok az isteni igazságok a lélek fürdői és a szív erőforrásai! Nem gondolja meg, hogy akié a föld

és az ég és mindaz, ami a földön és az égen van, hogy aki gondot visel az ég madaraira és felruhazza a mezők liliumát, akinél még a hajunk szálai is számon vannak és akinek akarata nélkül még egy verébfiók sem esik le a fáról: nem tudna gondoskodni az ő földi gyér mekeiről, akik az ő képét hordozzák magukon!

Jézus nem tett a kételkedés miatt szemrehányást tanítványainak, mert tudta, hogy azok is csak emberek, hanem megkérdezte tőlük: *Hány kenyereitek van? Azután leültette a sokaságot a földre. Vette a hét kenyeret, hálát adott, megtörte és tanítványainak adta, hogy a nép elé tegyék és ők odatették. Volt egy kevés haluk is és miután hálát adott, azt is a nép elé tette. Ezután ettek és jóllaktak.*

Íme, akik az Úrra bízták magukat, nem csalatkoztak. Akik napok óta követték őt gond nélkül, nem volt okuk tettüket megbánni. Akik pedig kételkedtek, a tanítványok, azzal szégyenültek meg, hogy Jézus rendelkezése maguk osztották ki az Úr gondviselő szeretetének áldott bizonyosságát.

Ez a boldogító esemény köztünk és nálunk folytonosan megismétlődik. Az Úr most is szeretettel osztogatja a tápláló kenyeret a sokaságnak. Az aratás napjait éljük. Gabonánk egy része már le van aratva, termésünk másrésze még várja az aratást. A kész és a készülő élet egyaránt hatalmas hangon prédikálja azt az örök igazságot: az Úr gondot visel!

A mindennapi élet ezernyi példával szakadatlanul igazolja ezt. Csak egyetlen példára utalok. Ez év elején, mikor még hó borította be a mezőket és a tél hideg fagya tette zordonná az Isten szép világát, mindnyájunkat megdöbbentett a szomorú hír, hogy szépséges hazánk erdősbérces vidékein lakó tótajkú testvéreink a legborzasztóbb rémmel, az éhínséggel küzdenek. Maga az időjárás is olyan mostoha volt, hogy minden a halált látszott előkészíteni. S az éhező emberek fűtetlen házakban dideregve sóhajtoztak a kenyér után. És ahol a nép úgy el van szigetelve a világtól, ahova csak alig járható keskeny gyalogösvények vezetnek, ott a nyomor megkétszereződik. Bizonyára akadtak ott is, akik azt mondogatták: lehetetlen rajtunk segíteni, hiszen ember sincs, aki hírt vigyen rólunk a derültebb világnak, nekünk itt kell elvesznünk nyomorúltan, magunkra hagyottan! Pironkodva vallom be, hogy mikor meghallottam ezt a szomorú hírt, magam is az apostol szavaira fakadtam: *Honnét tudná valaki őket aljban a pusztában kielégíteni?* És az Isten minden aggódót és minden kételkedőt megszegyenített. Mert a nyomorban sínylődőknek megmutatta irgalmasságát. Alig sívított végig a havatszóró széllel együtt az éhezők jajkiáltása az országon, az Úr elküldte minden házba a könyörületesség angyalát és megszüntette a vallásbeli, nyelvbéli és nemzetiségi ellentéteket, rövid pár hét alatt vonatok egész sora szállította az Ínségeseknek a testvérszeretet adományait. És minden falatka kenyér és minden meleg ruhadarab azt az igazságot hirdette az ínségeseknek: Az Úr gondot visel!

Mit is kételkednénk? örök igazság az, hogy az Úr gondot visel!
Ámen. (Ósegyházi perikópa.)

KITARTÁS.

Szentháromság után 7. vasárnap. 1927.

Alapigék: Apost. csel. 18, 5-10.

Ez a történet Pál apostol életének egyik jelentős fordulóját beszéli el. Az első Damaskusban esett meg, mikor az apostol Jézus híve lett. Azóta a diadalmas hittérítés munkájában fáradozott teljes hűséggel. Most Korinthusban van. Abban a nagy görög városban, amelyben nagy volt a gazdagság, de még nagyobb a szegénység. A gazdagság az anyagiakban és a tudásban, a szegénység pedig az erkölcsökben. Mert abban az időben ez^x a szó: korinthiazein, vagyis korinthusi módon élni, az 'állatias, az érzékiségbe való merülés életét jelentette.

Pál is azt tartotta, amit Mestere, hogy *nem az egészségeseknek, hanem a betegeknek van szükségük orvosra.* (Mt. 9,12). Ezért akarta Korinthusban is hirdetni az örökélet ígét. És mert maga is zsidó volt, természetesen itt is, mint mindenütt, előbb a zsinagógát kereste fel. Voltak, akik szívesen hallgatták, de voltak olyanok is, akik elleneszegültek. Úgy látszik, az utóbbiak voltak többségben, mert kiüldözték Pált. Mikor azok ellene fordultak és szidalmazták őt, lerázván a port a ruháiról, azt mondta nekik: *Véretek a fejétekre száll, én tiszta vagyok s mostantól fogva a pogányokhoz megyek.*

Ez volt az a jelentős forduló, amelyhez most Pál apostol életútja ért. Az eredménytelenségbe való pillanatnyi belefáradás, más munkamezőre való áttérés, az Úrtól való megerősíttetés. Mert megjelent neki az Úr és *éjszakai látás által azt mondta Válnak: Ne félj, hanem beszélj és ne hallgass, mert én veled vagyok és senki sem nyúlhat hozzád, hogy ártson neked, mivel sok népem van nekem ebben a városban! És ott maradt másfél esztendőn át, hirdetvén az Isten ígétét.*

Az apostol életének nagy fordulója volt ez. Ha akkor, a megcsüggedés nehéz napjain emberi ösztönére hallgat, talán még az addig végzett munkája is mind összedült volna. De mert az Istenhez menekült, erőt nyert tőle a további kitartásra. Mert nem szabad elfelejtenünk, hogy a kitartás a sikerek kulcsa ebben az életben.

1. Mindnyájunknak telve van a szíve keserőséggel, a szája meg panasszal, hogy sok a bajunk. Pál apostol akkor egy egész város hitetlenségével állt szemben, mégis beoltotta a szívekbe a hitet, mert volt benne kitartás. Mert tudta, hogy minél több az akadály, annál nagyobb erőfeszítésre; minél nagyobb az ellenáramlat, annál nagyobb kitartásra van szükség. Aki hajlamos a meglankadásra, az sohasem győzhet a bajok özönén. A diadal babérkoszorúját az erő, a bátorság és a lelkesedés virágai ékesítik. De ezt a koszorút csak a hűség és a kitartás homlokára rakja fel az élet.

Ha ebben az életben sok baj környékez és ha sok keserőség szomorít bennünket, gondoljunk Pálra, akit talán még több baj és még több keserőség ostromolt. De nem csüggedt el, hanem kitartott mindenben. Pedig ő írta meg magáról ezeket a nehéz megállapításokat: *Szakadatlanul testünkben hordozzuk Jézus halálát, ... mert noha élünk, mindig halálra adatunk Jézusért. De azért nem csüggedünk el, hanem ha sorvad is a külső emberünk, a belső mégis napról-napra megújul!* (Kor. II. 4,10-16.)

Mi a mi harcunk és bajunk az apostoléhoz képest, aki azonban mégsem csüggedt el, hanem mindenben kitartott, mert megcsendült lelkében az Úr biztató szava: *Ne félj, hanem beszélj és ne hallgass, mert én veled vagyok!*

Tagadhatatlan, hogy a bennünket környező társadalom, a mi világunk is majdnem olyan hitetlen, mint amelyben az apostol élt.

Dicsekszünk a keresztyénységünkkel. Pedig milyen ez a keresztyénység? Egyiknél pusztá szájvallás, a másiknál szertartásoskodás, a legtöbbnél babonáskodás. És ebben magunk sem vagyunk élesebb kivétel.

Milyen a közszellem, amelynek levegőjét beszívjuk? Telve van a lelki élet és telve van az erkölcsi élet is a bűn fertőző bacillusaival. Még csoda, hogy nincs közöttünk sokkal több halott. De bizonyos, hogy minden háznak és minden szívnek jut, akit sirasson.

Mi van köztünk és bennünk Jézus szeretetével? Csak arra nézünk, hogyan állnak egymással szemben Krisztus egyházai! Csoda-e, ha Krisztus hívei közt sem tud diadalra jutni a jóság, a szeretet és a megbocsátás?

Mi jellemzi a társadalmat, amelyben le kell élnünk emberi életünket? Bizony mondom, alapjában véve pogányvilág vesz körül bennünket s a léhaság és a hitetlenség árvizében fuldokol ma körülöttünk az egész világ.

Ügy vagyunk, mint Pál apostol volt Korinthusban: szeretnénk az egyik helyről a másik helyre menekülni. Vagy szeretnénk elhallgattatni lelkünk tiltakozását, az ajkunk szavát és félrevonulni a megtévedt világtól.

Ámde minket is szent munkára kötelezett el az Isten kegyelme. Mi sem ismerhetjük a kibújást. Nekünk is kitartás a kötelességünk. Az evangélium híveinek tudniok kell, hogy nemcsak magunkért, hanem embertársainkért is a felelősség nagy terhét hordozzuk. Mi kötelesek vagyunk szolgálni az Úrnak. Mi nem térhetünk ki az apostolkodás kötelességének teljesítése alól. Nekünk hivatásunk és kötelességünk van és ebben az egyetlen parancs a kitartás!

2. De hát hogyan szálljunk szembe a nehézségekkel?

Az apostolnak megjelent az Úr és azt mondta neki: *Ne félj, csak szólj, mert én veled vagyok és senkisémet nyúlhat hozzád, hogy ártson neked, mivel nekem sok népem van ébren a városban.*

Minden szóból micsoda hatalmas isteni erő árad ki! Minden szó micsoda gazdag forrása a kitartásnak!

Ne félj! Az Isten lelke mondja ezt és akit egyszer az Isten lelke megérintett, szabad-e még annak félnie? A pünkösdi lélektől megszállt apostolok, nézd, milyen bátrak lettek! És mikor az Isten kegyelmét érzi magán: nem tör-e ki Pál apostolból a diadalmas kiáltás: *Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk?* (Róma 8,31.). Vagy amint a zsoltárok írója mondja: *Velem van az Úr, nem félek, püti árthat nékem az ember?* (Zs. 118, 6.) Ez a tudat tette kitartókká a reformátorokat egészen a diadalomig. Ez az érzés tette őseinkét megállóká egészen az alkotásokig.

Ne félj, csak szólj! Ezt mondja az Úr a benne hívőknek. Mert a hívőnek nem lehet hallgatnia. A hit olyan, mint a föld mélységeiből felbuzogó forrás: hiába zárod el, valahol ki kell neki törnie. De aki szól, szóljon krisztusi lélekből. Szóljon hitből. Szóljon szeretetből. A lélek bátorságát az adja meg, hogy nem mi beszélünk, hanem az Atya lelke az, aki általunk szól (Mt. 10,20.). A szót az a tudat teszi erőssé, hogy jót akarunk. Azért, aki látja maga körül terjedni a bűnt és a hitetlenséget, csak szóljon, de a Krisztus szellemével. Aki érzi, hogy a világ lelke őt is meg akarja szállni, utasítsa ki magából, de a Krisztus igazaival.

És ne féljen, mert az Úr mondja: *Veled vagyok!* Ez a hívő ember öntudatának isteni ereje. *Senkisémet nyúlhat hozzád, hogy ártson neked.* Ez a hívő ember kitartásának jutalma. *Sok népem van nekem ebben a városban.* Ez a hívő ember biztatója.

Mert mit tudod te, hogy még a hitetlenek táborában is hány lélek várja az Isten fiainak kinyilvánulását! Mit tudod te, hány élet sorvad körülötted az Isten igazságai után epedő szomjúhozásban! S mit tudod te, nem téged szemelt-e ki az Isten kegyelme arra a szent apostoli hivatásra, hogy a hitetlenek közt és a bűnösök táborában te légy az Isten igazságainak tolmácsa, a hit szószólója, a lelkek térítője, a szívek tisztítója, az életek mentője!

Csak el ne csüggedj, hanem légy kitartó! Légy kitartó a munkában, a megállásban, a gyümölcs kivárázásában. Légy kitartó az Úr

szolgálatában. Amilyen Fái apostol is volt, aki, mióta megtért, soha meg nem tört sem a hitében, sem a kitartásában, sem a reménységeiben. Aki hűségével odáig jutott, hogy *mindnyájuk közt legtöbbéi dolgozott, ámbár nem ő, hanem az Isten vele lévő kegyelme.* (Kor. I. 15,10.).

Hátha téged is ilyen szolgálat végzésére szemelt ki az Isten megáldó kegyelme! Fogadd meg és fogadjuk meg azért mindnyájan a legtöbbet munkálkodó apostol szavát, aki azt mondja: *Kövessétek az én példámat, testvéreim és figyeljetek azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk!* (Fil. 3,17.). Ámen.

(Eisenachi perikópa.)

A HAMIS PRÓFÉTÁK.

Szentháromság után 8. vasárnap. 1892.

Alapigék: Máté 7, 15-23.

Míntha látványos-szekrény előtt állna meg az ember, olyan érzés fogja el a lelkét a hegyibeszéd olvasásakor. Bármelyik nyíláson nézünk is beléje, az életképek csodálatos változatosságban forognak előttünk. S minden egyes kép nemcsak gyönyörködtet, hanem tanít is. Nemcsak új világba enged betekintést, hanem új igazságokat is tár fel. Az életet olyan oldaláról világítja meg, amely nem volt ugyan előttünk eddig sem egészen ismeretlen, de mégis új színben áll most előttünk.

A hegyibeszéd most felolvasott szakaszában az Úr a hamis prófétákat állítja elénk. Akkor is telve volt velük a világ, ma is mindenütt kiütköznek, mint a gaz a tiszta vetésben. Jézus óva inti hallgatóit a hamis prófétáktól. Ez az intés nekünk is szól. Mert lépten-nyomon találkozunk velük. Olyanok, mint a föld röge: akkor ütközünk beléjük, mikor nem is sejtjük. Olyanok, mint a tövis, a legszebb rózsza szárán is belénk akadnak. Olyanok, mint a por, nem győzzük tőlük magunkat tisztogatni.

Ezért mondja az Úr: *Őrizkedjete a hamis prófétáktól*, akiknek megjelenése álnok, tette gonosz, vége veszedelem.

1. *Őrizkedjete a hamis prófétáktól, akik hozzátok juhok ruhájában közelítenek, holott belül ragadozó farkasok.*

Mert sohasem mutatják igazi képüket. Másnak akarnak látszani, mint amik valóban. Formájuk a jóság és a szelídség, megjelenésük az alázatosság, de a jellemük képmutatás. Mert céljuk a csalás. Módszerük a porhintés. Ezek a kendőzés nagymesterei, a képmutatás világfiai.

A képmutató a becsületes emberek réme, a tisztas társadalom elősdije. Legkönnyebben befurakodik a becsületes emberek társágába, mert azok bíznak mindenkiben és magukról ítélve, Jenkiben sem szoktak kételkedni. Ezért a képmutató ember veszedelmes. Olyan, mint a gyümölcsben a féreg: belülről ront, láthatatlanul végzi pusztítását.

Szomorú szerep, emberhez nem méltó életmód, mert az istenképesség hordozására teremtett embert a legrútább életre alacsonyítja le. Az embert az Isten nyíltságra és őszinteségre alkotta. A hazugságot és ezzel a képmutatást az ördög hozta a világba. Istenfiúságát tagadja meg, aki a hamis próféták alacsony tisztére vállalkozik és ámitással keresi kenyerét.

A képmutatók és hamis próféták ugyanis mindig a jóhiszeműek táborában lépnek fel. Olyanok, mint az árnyék, amely csak

ott mutatkozik, ahol fény van. S minél nagyobb a fény, annál sötétebb az árnyéka. Minél több a jóhiszemű ember, annál mélyrebb, annál eredményesebb a képmutatók alattomos munkája.

Az ördög képében magát Jézust is megkísértette a hamis próféta a pusztában. Látszólag csupa jót akart neki, de minden szava álnokság volt. Jézus felismerte a báránybőrben megjelent farkast, amely őt felfalni akarta és elverte magától az Isten Igéjével. De bennünk van-e ekkora erő, bölcsesség és kitartás?

Bizony, nagy áldás, hogy az Úr figyelmeztet bennünket! *Őrizkedjete a hamis prófétáktól!*

Hogy az Úr éppen a hamis prófétáktól való őrizkedésről beszélt, az abban a korban természetes volt. Az ótestamentum népe nagyon hiszékeny nép volt. A zsidók történetében az igazi és az álpróféták mindig nagy szerepet játszottak. Nem volt az Istennek olyan szószólója, akinek nem kellett volna viaskodnia az álprófétákkal. Akik szintén igazságokat hirdettek, de nem az Isten igazságait. Akik szintén a nép vezetésére vállalkoztak, de nem azok javára. Akik szintén táborba akarták tömöríteni az embereket, de nem üdvösségükre.

És ezek szebben beszéltek, mert nem ostoroztak, hanem simogattak; nem korholtak, hanem dicsértek; nem pirítottak, hanem hízelegtek. Szelídek voltak, mint a bárányok; simák, mint a bűn; mosolygósak, mint a csalás; hazugok, de kedvesek, mint a gonoszság. Mert a hamis próféták megjelenése álnok!

2. Tettük azonban gonosz. *Gyümölcsseikről ismertek rájuk. Avagy szednek-e tövisről szőlőt, vagy bojtorjánról fügét? Ezenképpen minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a korhadt fa pedig silány gyümölcsöt terem. Nem teremhet a jó fa silány gyümölcsöt, sem a korhadt fa nem teremhet jó gyümölcsöt.*

A szájas ember után kevés tett kiált. Az üresfejűnek nincsenek nagy alkotásai. A lomha ember ásója rozsdás. A romlott lélek nem az örömszerzésben koptatja magát. A kendőzés ráncokat nevel, melyekben a kiábrándulás lakozik. A képmutató minden lépte nyomán az ámitás dűdvája hajt ki. Gonoszság gyümölcse csak gonoszság lehet.

Gyümölcsseikről ismertek rájuk. Vigyázzunk azért: amelyik ember nagyon szépen beszél, ne hígyjünk neki, míg cselekedeteit nem láttuk. A beszéd elhangzik, a tett marad. A beszéd csak ajánl, a tett igazol. A cserépkorsót is be lehet úgy mázolni, hogy aranykehelynek látszik. A hazug és kétszínű ember is tudja magát igaznak tettetni, de a cselekedetei rávallanak. Mert a tetteket nehezebb hazudni, mint a szavakat. És amilyen természetes, hogy a tövis szőlőt, a bojtorján fügét nem tud teremni, éppen olyan természetes az is, hogy a gonosz ember nemes cselekedeteket véghezvinni képtelen. Ne szavaik, hanem tetteik szerint értékeljük hát az embereket.

És ami mérték másokra nézve, reánk is mérték az. Nekünk

sem szabad elfelejtenünk, hogy tetteink után ítélnek meg bennünket. Vigyázzunk hát, hogy mit cselekszünk. A kötelességteljesítésben kitartás, a hivatás végzésében hűség, a türésben békesség, a teherviselésben megnyugvás, a testvérszeretetben melegség, a hitben állhatatosság, mindenben igazságra és boldogításra való törekvés jellemezze életünket. Mert a jó fa csak jó gyümölcsöket teremhet. A gyümölcsről következhetnek a fára. A cselekedetekből az emberre. Az az igazán jó ember, aki nem is tudna mást, mint mindig csak jót tenni.

Őrizkedjünk hát a hamis prófétáktól, akiknek tettei gonoszak. Gyümölcsseikről ismertek rájuk!

3. őrizkedjete a hamis prófétáktól, mert a végük veszedelem! Azt mondja az Úr: *Minden fa, amely jó gyümölcsöt nemi terem, kivágatik és tűzre vetetik!* Miért is tűrné valaki kertjében a romlott fát, mikor jót is ültethet helyére! Miért kímélné a korhadó fát, amelyen többé már sem a nyesegetés, sem az oltás, sem az átültetés nem segít!

A világ az Isten kertje, termő fái mi vagyunk, emberek! Milyen széppé és milyen gazdaggá válnék ez a világ, ha benne minden ember életének fája egészséges és bőséges gyümölcsöt teremne! Milyen áldott volna ez a földi élet, ha minden ember csak a jót szeretné, csak a jót cselekedné!

Mert a gonosznak vége veszedelem. Amint az apostol mondja: *Győtrelem és szorongattatás minden gonosz ember lelkének, aki a gonoszt műveli!* (Róm. 2, 9.). *Mert az Isten haragja megnyilvánul az égből azoknak az embereknek minden hitetlenség ér e és igaztalanságára, akik az igazságot igaztalansággal fogják le.* (Róm. 1,18.).

Még az embereket sem lehet sokáig áztatni a képmutatással. Az emberek gonoszsága előbb-utóbb kiviláglik és elnyeri méltó büntetését. Ezért mondja már a közmondás is: Rossznak soha nincs jó vége! Az altatásról pedig azt tartja: Addig jár a korsó a kútra, míg el nem törik. A hazudozásról pedig így szól: Hamarabb utóíerik a hazugot, mint a sánta ebet.

Mert örök igazság, hogy a gonosznak veszedelem a vége. Legnagyobb veszedelme pedig majd az Úr szent színe előtt következik reá. Mikor az Úr majd mindeneket megítél az ő igazsága szerint. Akkor majd így szól a képmutatókhoz: *Sohasem ismertelek titeket, távozzatok el tölteni, ti, gonoszság cselekedői!* (Mt. 7,23.). Mert az embereket megtéveszthetik a hamis próféták, de^zaz Urat nem, aki nem a külső szín, hanem a belső érzések alapján ítéel az emberek felett, őt a képmutatás meg nem csalhatja.

Azért azt mondom mindenkinek az Úr szavaival: Őrizkedjete a hamis prófétáktól, akiknek megjelenése álnok, tettük gonosz, végük pedig veszedelem! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

A KRISZTUSI LÉLEK.

Szentháromság után 8. vasárnap. 1904.

Alapigék: Róm. 8, 9.

Nemrégiben egy könyv jelent meg a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kiadásában. A könyv címe: *Krisztus nyomában, vagy Mit tenne Jézus?* Ez a könyv azt a komoly gondolatot akarja megvilágítani, hogy az igaz keresztyén embernek a mai viszonyok között sem volna lehetetlen olyan életet folytatnia, mint amelyet Jézus folytatna, ha közöttünk élne. Mert a különbségek alapja nem a viszonyokban, hanem a lélekben van. Ha a mai ember is a mostani rendes viszonyok között élve minden elhatározása és minden cselekedete küszöbén először azt a kérdést tisztázná lelkiismeretében, hogy mit tenne most Jézus, akkor az Isten akaratával megegyező lehetne ma is minden cselekedete.

Nem mondom, hogy ez a könyv minden tekintetben úgy tárgyalja a maga igazságát, hogy mindenkire a kényszerűség erejével hat. Még azt sem mondom, hogy a szereplő alakok anyagi függetlensége, értelmi emelkedettsége és erkölcsi kiválósága a mindennapinál szokatlanabb mértékben nem támogatja az író fejtegetéseit, de azt merem állítani, hogy alapjában véve nagy igazságot tár elénk ez a könyv. Nemcsak azt az igazságot, hogy a Jézus Krisztusban valósággal meglévő eszményi életmód megvalósítása ma is lehetséges, hanem különösen azt az igazságot, hogy csak egyetlen igazi keresztyénség van és lehet ezen a földön. Az a keresztyénség, amelynek alaptörvénye: *Úgy élj, amint Krisztus élne a te helyedben.* Amellett lehet az ember úr vagy szolga, gazdag vagy szegény, élhet alacsony vagy előkelő sorban, a földolog az, hogy úgy éljen, amint Krisztus élne, ha az ő helyében volna. Felolvasott szentleckénk ezt az igazságot így fejezi ki: *Akiben nincs meg Krisztus lelke, az nem az övé.*

1. A legutóbbi vasárnapokon az emberi élet nagy problémáival foglalkoztunk. Abból indultunk ki, hogy a fejsze már a fák gyökerén fekszik és minden fa, amely nem jó gyümölcsöt terem, kivágatik és a tűzre vettetik. A nagy társadalmi élet alakulásában csak az állhat meg, amiben igazság van. A többi megörlődik és elpusztul az élet küzdelmeiben.

Ebből természetesen merült fel az a kérdés, hogy mi, emberek számot tudunk-e tehát adni magunknak arról, mi az életcélunk? Tudjuk-e, hogy honnét jöttünk és hová megyünk? Mert enélkül az életnek sem a célját, sem a feladatát nem érthetjük meg. És ha ezt a kettős kérdést csakis Krisztusnál látjuk megoldva, akkor nem lehet más teendők, mint a bölcs írástudóé, aki így szólt Jézushoz: *Mester, én követlek Téged, akárhová mégy!* (Mt. 8,19.). De hát ki tudja Jézust igazán követni? Ki mondhatja magát igazán Krisztus hívének? Ez a kérdés vár ma tisztázásra.

Újabb időkben a keresztyén teológiai tudomány komolyabban kezd foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy mi a keresztyénség igazi tartalma? És jellemző, hogy ma, a keresztyénség oly sok százados fennállása után még mindég nem tudnak a keresztyén egyházak tudósai egyértelmű választ adni erre a kérdésre. Az egyik szerint a keresztyénség igazi tartalma a szeretet, a másik szerint az istenfiúság öntudata, a harmadik szerint az önmegtagadás, a negyedik szerint a hiendők bizonyos tömegének elfogadása vagy a szertartások bizonyos formájának megtartása. Az egyes keresztyén egyházak mindegyike az igazság, sőt az egyedül üdvözítőség igényének hangoztatásával áll szembe a többivel, és kemény ítéletet mond a máskép hívőkre. Az apostol azonban most eldönti a vitát és megdöbbsentő rövidséggel ebben az egy mondatban rögzíti le a keresztyénség mibenlétét: *Akiben nincs meg Krisztus lelke, az nem az övé.* A keresztyénség tehát nem bizonyos tanítások és szertartások, nem intézmények és igények tömege, hanem a krisztusi lélek birtoka. Mert a Krisztus lelkében megvan a szeretet, megvan az istenfiúság tudata, megvan az önmegtagadás, megvan a hit és megvan minden engedelmség és minden tisztaság. Azért *akiben nincs meg Krisztus lelke, az nem az övé!*

2. És most az a kérdés, keresztyének vagyunk-e mi egyenként?

Ha csak az állapítja meg a keresztyénségünket, hogy meg vagyunk keresztelve, akkor dicsekedhetünk azzal, hogy mi is Krisztus hívei vagyunk. Akkor megnyugtathatja lelkünket az a tudat, hogy aki az Úr Jézus Krisztusnak atyja, az nekünk is atyánk. Mi is örökösök vagyunk, örökös-társai a Krisztusnak, akiket a Krisztusban adott kegyelem örökéletre hív és vár.

Nagy baj és végzetes veszedelem, hogy ennél az elgondolásnál rendszeren megáll és megnyugszik az ember. És ráillik az apostol mondása: *Aki azt hiszi, hogy áll, meglássa, hogy el ne essék.* (Kor. 10, 12). A Krisztusban való bizakodás még nem krisztusi élet. Akkor kezdődik a krisztusi élet, mikor az Úrra bízunk rá magunkat, hogy *ha lélekkel elünk, lélekkel is járjunk.* (Gal. 5,25.). Jézusról azt mondotta meg az igazság és szentség Istene: *Ez az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm.* (Mt. 3,17.). Vájjon megvan-e bennünk is az életnek az a tökéletessége, amely, volt a Jézus Krisztusban, aki szín-

ten testben élt, de nem test szerint harcolt? (Kor. 2/II. 10,3.). *Tesz-e a lélek a mi lelkünkkel együtt bizonyosságot arról, hogy az Isten fiai vagyunk?* (Róm. 8,16.). Meg van-e bennünk a hűségnek a lelke, amely arra kényszerít, hogy szeressük őt, mert ő előbb szeretett minket! (Ján. I, 4,19.). És ha szeretjük őt, engedelmeskedünk-e neki, mert ez az Isten szeretése, hogy az ő parancsolatait megtartjuk. (Ján. I. 5,3.). És most a reverzálisok korában meg tudunk-e állni ingadozás nélkül és érezzük-e és mutatjuk-e, hogy az a diadal, amely a világot legyőzi, a mi hitünk? (Ján. I. 5,5.). Meg van-e bennünk a töretlen bizodalom lelke, hogy rólunk is elmondhassák egykor utódaink: *Benned bíztak a mi apáink, bíztak és nem szégyenültek meg!* (Zsolt. 22,5.).

Bizony mibennünk a zúgolódás lelke uralkodik, mert elfelejtettük az apostol tanácsát: *Mikor kísértésbe kerül, senki ne mondja, hogy az Isten kísért engem., mert mindenki a saját kívánságától, félrevezetve és elcsábítva kerül kísértésbe.* (Jak. 1. 13-14.) Bennünk a gyűlölködés szeretetlen lelke él, mert elfelejtettük az Úr Jézusnak azt a parancsolatát: *Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék és imádkoztatok azokért, akik háborgatnak és üldöznek titeket, hogy így fiai legyetek a ti mennyei Atyátoknak.* (Mt. 5. 44, 45.). Mibennünk az elégtelenség lelke uralkodik, amely nem akarja megérteni, hogy micsoda hatalmas igazság szól hozzánk az apostol ama kijelentéséből: *Tudjuk pedig, hogy akik az Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál.* (Róm. 8,28.). Mibennünk az önzés lelke uralkodik, amely megfélekedzik az apostol ama jótanácsáról: *Senki se nézze csak azt, ami az övé, hanem mindenki nézze azt is, ami a másé.* (Fil. 2, 4.). És szóljunk-e a hitelenség lelkéről, amely mindenre hamarabb gondol, mint arra, aki őt élteti? És ha még ezek után azt is kérdezzük, hogy hol él hát bennünk Krisztusnak a lelke, lehet-e a válasza pironkodás nélkül még csak gondolnunk is! Mert ha most élne, így tenne-e Jézus?

3. És mit szóljunk arról a társadalomról, amelyben élünk!

Ezt a társadalmat át meg átszövik a keresztyén intézmények. Vannak szegényházak, kórházak, menedékhelyek, árvaotthonok, de ezek kapujában is legtöbbször az a kérdés torpantja meg a szűkölködőket: megállj, melyik felekezet tagja vagy? És ha nem a fenntartó egyházhoz, vagy a vezetést irányító felekezethez tartozol, mondj le minden reménységről, mert itt nincsen számodra hely!

Dicsékszünk vele, hogy ez a mi társadalmunk minden jó szolgálatára könnyen megmozdítható és minden áldozatra kész. Azt azonban ne kutassuk, hogy ebben a megmozdulásban mekkora szerep jut a hiúságnak és a szereplési viszketegségnek.

Az egymással való érintkezés a felsőbbrendűek és az alsóbbrendűek között való korlátok miatt nem igen igazolja a keresztyén

testvériség gondolatának uralmát. És hogy gazdasági téren és gazdasági okok miatt annyiszor zavarja meg a békességet a sok visszavonás és gyűlölködés, mind csak azért van, mert a társadalomban nincs meg Krisztusnak a lelke.

Ugyan miben különbözik ez a mi keresztyén társadalmunk a keresztyénségen kívül élő társadalomtól? Nem látjuk-e, hogy ahol műveit pogányok alkotják a társadalmat, ott az emberies szellem és a kölcsönös segítség testvéri érzése nem kisebb, mint nálunk? Csak a formái mások. Igen, de a keresztyénségnek és a keresztyénség által alkotott társadalomnak nemcsak formákban, hanem lélekben is különböznék és emelkedettebbnek kell lennie.

Nézzük csak, hogy a Jézus körül alakult kicsiny társadalom, amelyet a tanítványok alkottak, milyen áldott közössége volt a szeretetnek! Igaz, hogy ott is akadtak áruló Júdások, hitetlen Tamások, ingadozó Péterek, majd később haszonleső Ananiások, de ezek azok a szegények, akikről Jézus beszélt, hogy mindig lesznek velünk. Mert mikor Jézus a szegényekről szólt, nemcsak az anyagi, hanem a lelki szegényekre is gondolt. Intézményekben sokat változott a keresztyénség uralma alatt a világ, de az emberi gyarlóságok és bűnök lelkét kiirtani máig sem volt képes. Es ha tenger boldogtalanság hullámai közt hánykódik ez a mi társadalmunk, annak az az oka, hogy nincs meg benne Krisztusnak a lelke.

4. Dehát megvan-e a Krisztus egyházaiban?

Ahol az igazhittiséget formákhoz kötik, ahol a másként hívők fejére átkot tudnak leimádkozni, ahol a gyűlölködés melegágyába vetik a testvériség áldott magvait és kizárólagosságot hirdetnek minden mással szemben, ott nincs meg Krisztusnak a lelke.

A keresztyénséget azok, akik nem keresztyének, az egyes egyházakban keresik és látják. Képzeljük el azt a pogányt, aki közenk jön, hogy megismerje a keresztyénséget. Melyik egyházban találhatná fel?

Egy régi legendában olvastam, hogy egyszer egy pogány ifjú azzal a kéréssel kopogtatott be az egyik keresztyén paphoz, hogy ismertesse meg vele a keresztyénséget. Egy esztendőn át taníttatta, de az ifjú nem volt tisztában azzal, amit tudni akart. Akkor elment a diakónushoz, de ott sem érte el a célját. Akkor a püspökhöz fordult, de az ő tanításában sem tudott kielégülést találni. Akkor egy remetéhez tért be, akinek a világtagadásában sem tudott megnyugvást találni, mert lehetetlennek tartotta, hogy az Isten azt kívánja híveitől, tagadják meg az ő szép világát és a földi életet, amelyet az Isten nekik ajándékol adott! Amint nagy bánatosan tovább vándorolt, fáradtan egy egyszerű hajlékba tért be. Itt mindenki szeretettel fogadta. Nem kérdezték, hogy kicsoda és honnét jön, csak nagy szeretettel leültették a család asztalához. amely mellett buzgó imádsággal költötték el az egyszerű eledelt.

Csupa szelídség, csupa jóság, csupa meleg szeretet volt az egész hajlék és csupa tisztaság és nyugalom volt benne az élet. Mert azt a családi kört Krisztus lelke hatotta át. Ekkor ismerte meg az a pogány ember, hogy akiben megvan a Krisztusnak a lelke, az az övé és többé nem tudakolta, hogy mi is voltaképpen az a keresztyénség.

Csak ahol a szeretet él, ahol a jóság uralkodik, ahol az áldozatkészség megnyilvánul, ahol az Isten imádása nem gyűlölködésbe fullad, hanem tisztaságban és szeretetben válik dicsóult életté: ott van Krisztusnak a lelke, ott található meg az igazi keresztyénség!

Vajha minden egyes ember föltenné hát magának minden cél-tüzése és minden cselekedete előtt azt a komoly, életjavító kérdést: Mit tenne most Jézus? Próbáljuk meg, testvérek, meglássátok, hogy szebb lesz körülöttünk az élet, és gazdagabb lesz a magunk lelke is! Ámen.

(Rajnai perikópa.)

GONDOSKODÁS.

Szentháromság után 9. vasárnap. 1911.

Alapigék: Lukács 16, 1-9.

A jövő! Reménység és vágy színes koszorújával övezett kincse ez az emberi életnek!

A jövődőért veszi fel az életharcot a gyermek, aki öntudatlanul töri gyenge testét a munkával, hogy felkészüljön bizonytalan jövődjére.

A jövődőért adja áldozatul édes álmait az ifjú leány, aki felveszi magára bizodalommal a hitvesi kötelesség örömet és gondot termő igáját.

A jövőért verejtékeznek a munkás, aki élethivatása minden terhét önmegtágadással és hűséggel hordozza.

A jövődőnek reménye és tarkán színezett csábító képe lebeg az ember előtt életének minden változásán.

A jövődőnek építjük a hatalmas palotákat, a jövődő nemzedék boldogabbá tételét kívánjuk szolgálni minden alkotással.

A jobb jövődőt akarja előkészíteni a társadalom átváltoztatására törekvő szocializmus éppen úgy, mint a társadalom mai állapotát féltékenyen őrző maradiság.

A boldogabb és üdvösségesebb jövődő óhajtásával nyílik meg a szánk buzgó imádkozásra, mert a múlandó ember boldogító reménysége az örökélet szent ígérete.

A jobb és boldogabb jövődő vágya és reménye minden ember lelkében úgy él és olyan elemi erővel uralkodik, mint az önfenntartás ösztöne. Sőt a jövő reménysége alig is más, mint az önfenntartás elemi vágya, amelynek elsorvadása céltalanná teszi a földi életet.

A felolvasott bibliai történetben én most a jövődőről való gondoskodás ösztönös vágyára irányítom mindnyájunk figyelmét. A sáfár magatartása és bántó eljárása felett most ne tartsunk ítéletet. Csak azt nézzük, hogy ez a szerencsétlen ember, aki mivel-hogy nem tudott elszámolni, elvesztette kenyéradó foglalkozását, mindenáron a jövődőjét akarja biztosítani. Azzal, hogy magának jóakaró barátokat igyekeznek szerezni.

Ezért mondja maga az Úr is, hogy ez a hűtelen sáfár okosan járt el. Okosan azért, mert a gond és a baj ostromában nem esett kétségbe, nem engedte át magát a hasztalan bánatnak, hanem igyekezett a jövődőjét biztosítani. Okosan cselekedett azért is, mert barátokat igyekezett magának szerezni, hogy legyen, kinek jóakarátára támaszkodnia. Ez a történet tehát kettős tanulságot rejt magában. Az egyik tanúság az, hogy igyekeznünk kell e földi

életben barátokat szerezni. A másik tanúiség az, hogy a jobb jövődő biztosítása érdekében mindent el kell követnünk. E két tanúiságot pedig ebbe az egy szóba rögzíthetjük bele: gondoskodás.

1. A példázat végén azt mondja az Úr: *Én is azt mondom nektek, szereztek magatoknak barátokat a bizonytalan javakon, hogy mikor megszorultok, befogadjanak titeket az örök sátorokba.* Az utasítás tehát ez: szereztek magatoknak barátokat.

Mikor az ember élettársat választ magának, vagy mikor családot alapít, akkor a tulajdon lelkét kívánja gazdagítani. Sőt a családjában a maga lelkét akarja megtartani és továbbplántálni.

Mikor az ember barátokat szerez, szíve együttérzését akarja mélyíteni és gyarapítani.

Mikor munkatársakkal melegszik össze, akkor eszményeinek és nemes törekvéseinek a társasházát kívánja megalapítani.

Mikor buzgó imádság elmondására betér az Úr szent hajlékába, öntudatlanul is a hitben való testvérek közösségére vágyakozik, hogy nevelje tulajdon hitét.

Minden ilyen alkalommal az Úr szavát követi, aki azt tanácsolja, hogy szerezzen az ember magának barátokat itt a földön a bizonytalan javakon.

Sokszor nem is miattunk magunkért, hanem a bizonytalan javakért gyülekeznek körénk az élettársak és a barátok. Ezért a gazdag embernek ezer a barátja, míg a szegény leghívebb útítarsa a gond. Ezért lepnek el a barátok, míg ragyogás vesz körül bennünket, de ha letarol az élet, úgy kerülnek el, mint avar mezőt a csapodár pillangók. Mert olyan a földi ember is, mint az éjjeli bogár, hogy csak a fényt és a csillogást keresi még akkor is, ha elvész bele.

Mindnyájan sáfárok vagyunk ezen a világon. Amit magunkénak mondhatunk, abból semmi sem a miénk, mert csak sáfarkodásra adta mindazt nekünk az Isten. Testünk erői, lelkünk képességei, ifjúságunk szépsége, szívünk minden nemes érzése és felbuzdulása csak sáfarkodásra adott isteni ajándék. Az az okos ember, aki mindezekkel barátokat szerez magának e földi életre.

Amit magunkénak mondhatunk, voltaképpen semmi sem a miénk, mindent sáfarkodásra kaptunk. Vagyonunkat mástól örököltük, vagy szereztük s előbb-utóbb másnak adjuk át. Tudásunkat, melyre büszkélkedünk, mások használták előbb, mi is másoknak adjuk át. Ügyességünk, műveltségünk mind szerzett vagyon, melyekkel akkor élünk okosan, ha barátok szerzésére használjuk. Ebben a tekintetben megáll az Úr ítélete, hogy e világ fiai okosabbak a világ fiainál a maguk fajtája körében. Mert azok mindenüket, amilyük van, jóbarátok és jóakarók szerzésére használják fel, hogy legyen kikre támaszkodniuk,

2. Jézus szerint az a hűtelen sáfár okosan járt el, mikor másoknak szívességet tett, hogy azoknál szívességre találjon. Azért segített másokon, hogy ha szüksége lesz, azok is segítsenek rajta.

Dehát a világosság fiai is miért ne tehetnének ugyanígy? Miért ne igyekeznének mindenkit megnyerni maguknak már ebben a földi életben is, hogy minél több jóságos szívvel vegyék magukat körül? A jelenvaló idők terheinek megosztására, örömeinek fokozására és a jövő boldogságának biztosítására mindent el kell követnünk. Nem hamissággal, mint a világ fiai, hanem okossággal és bölcs előrelátással, amint az a világosság fiaihoz illik.

A világosság fiai pedig akkor járnak el okosan, ha a jelenvaló világ bizonytalan javaival is minél több jót tesznek, minél több szívet vigasztalnak meg; minél több életet gazdagítanak. A vallásosság nevében évezredek óta millió szívet tettek már boldogtalanná és millió életet tiportak össze. De a világosság fiai tudják, hogy a vallás Istennek az az ajándéka, amellyel nemcsak magunkat, hanem másokat is békességre és boldogságra kell felgazdagítanunk. A vallásnak nem volna szabad szétválasztania, hanem össze kellene tömörítenie az emberiséget. Ha a vallás révén formák választófalja épül fel az egymásra vágyó emberszívek közé, akkor azokat a haszontalan javak közé kell sorolnunk, amelyek nem áldást, hanem átkot jelentenek. Ha a vakhit és az elfogultság megmételjezi lelkünket, hogy szeretetlenségbe kényszerítenek, akkor azokat mint haszontalan javakat meg kell vetnünk, mert sem magunk, sem embertársaink számára nem biztosítják a jelen nyugalmát és a jövő örömet.

Ugyanígy kell a világosság fiainak a földi élet egyéb emberi értékeit is kezelniök. Ha tudásunk, gazdagságunk, hatalmunk, tehetségünk, állásunk, vagy dicsőségünk van, azokkal igyekezzünk barátokat szerezni és a jövőt biztosítani. Az öntudatosan élő ember kezében minden befektetésre alkalmas tőke, amely a jövő megelégedését kamatozza.

A világosság fiai azonban abban különböznek a világ fiaitól, hogy nem ezen a földön, hanem az örökkévalóságban keresik és látják igazi jövőjüket. A jelenvaló életet is olyan elmúlandó, haszontalan jónak tartják, amelyet a boldogabb jövő oltárán áldozatul kell hoznunk. Mert a világosság fiainak arról az egyetlen jövőről kell gondoskodniok, amelyet az Isten kegyelme Jézus Krisztusban készített a benne hívőknek. E jövőről való gondoskodás az egyetlen igazi életcél. Ezért áldozatul kell adnunk mindent, még önmagunkat is. Ha okosnak mondta Jézus azt a hűtlen sáfárt, aki földi jövőjéről akart gondoskodni, akkor minket is okosnak fog nyilvánítani az ítélet szent napján, ha életünk törekvését, munkánk célját egyedül abban látjuk, hogy az örökkévaló jövőről igyekezzünk e földön gondoskodni.

Ebben a bibliai történetben tehát Jézus a jövőről való gondoskodás gondolatát is kidomborítja. Azt akarja, hogy mindnyájan az örök jövőre irányítsuk minden figyelmünket és ezért hozunk meg e földi életben minden áldozatot. Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

EMBER TERVEZ, ISTEN VÉGEZ.

Szentháromság után 9. vasárnap. 1897.

Alapigék: Példabeszédek 16, 9.

Pál apostol azt a tanácsot adja az efézusi híveknek: *Vigyázzatok gondosan, hogy miképp járjatok, nem mint oktalanok, hanem mint bölcsek. Ne legyetek oktalanok, hanem értsétek meg, mi az Úr akarata.* (Ef. 5, 5. 17.). Ezzel arra figyelmeztet az apostol, hogy ne vesztegensük hiábavaló dolgokra se az erónket, se az időnket. Mert az élet hamar elfut, alig jut benne idő az igazán szükséges és örömszerző munkák elvégzésére.

Az okos élet a legnagyobb emberi böleség, de éppen ezért kevesen dicsekedhetnek vele. Tanácstalanság, eltévelyedés, botlás, jellemzi az emberek földi életét. És valóban igen sokszor hoz bennünket az élet olyan helyzetbe, hogy nem tudjuk, mit csináljunk. Sokszor fordulunk komoly dolgokban tanácsért embertársainkhoz. Sokszor tépelődünk magunkkal, hogy mi volna jobb. És nagyon ritkán találjuk meg a helyes utat. Ezért hatalmas életigazságot mond ki a példabeszédek írója ebben az egyszerű mundatban: *Az embernek elméje gondolja meg az ő útját, de az Úr igazgatja annak a járását.* Közmondás szavával: ember tervez, Isten végez.

1. Sokszor tapasztaljuk, hogy legszentebb törekvésünk, legtisztább szándékunk, leghívebben végzett munkánk is hiábavaló. Sokszor tapasztaljuk, hogy ezernyi érthetetlen dolog történik velünk. Nem ritkán fordul örömré, ami bánatnak forrásaként jelent meg előttünk s válik bánattá, amitől örömet reméltünk. Sokszor tapasztaljuk, hogy valami láthatatlan kéz remény ellenére elfordította rólunk a veszedelmet vagy keresztülhúzta legbiztosabb számításainkat.

Népek története, hatalmasok bukása, semmik fölemelkedése, ezernyi jelenség, amit véletlennek mond az emberi rövidlátás, igazolja, hogy valami láthatatlan és megfoghatatlan hatalom irányítja a földi élet sorsát,

Ki hitte volna, hogy abban a kis nádkosárban, amelyet egykor a Nílus hullámai ringattak, egy nép sorsának intézője fekszik! Ki hitte volna, hogy abban a betlehemi jászolban, amely a ringó bölcsőt helyettesítette, a világ megváltója nyugszik! Ki hitte volna, hogy az a wittenbergi egyszerű barát, akit a világ hatalmasai úgy lenéztek, fordulatot ad az evangéliom által az emberiség történelmének!

Ki tudja, hogy most is körülöttünk micsoda titkos erők dolgoznak azon, hogy a magunk és nemzetünk élete, egyházunk és kedveink sorsa elforduljon vagy miféle nem is sejtett változások előtt áll!

Ki tudja, hogy a következő pillanat micsoda örömet vagy bánatot rejteget számunkra! Mert bizony örökké igaz a mondás: *Az embernek elméje gondolja meg az ő útját, de az Úr igazgatja annak járását!*

2. Nagy vigasztalás rejlik ebben az igazságban. Vigasztalás, amelyet csak az Istenben bízó lélek ismer igazán. Ki csüggedt szívvel állsz most reményeid romján vagy örömeid sírján, ne félj felettebb, mert aki a csillagok útját kimérte, aki tavaszt teremt az illatos virágnak, aki a vándormadárnak is tartogat új hazát, az téged sem hagy el. Kövesd a zsoltáriró szavát, aki azt mondja: *Bízzál az Úrban és jót cselekedjél. Gyönyörködjél az Úrban és megadja neked szíved kéréseit. Hagyjad az Úrra a te útadat és bízzál benne, majd ő teljesíti. Felhossa a te igazságodat, mint a világosságot és jogodat, miként a delet. Csillapodjál le az Úrban és várjad őt!* (Zsolt. 37. 3-7.).

A bajokban könnyen csügged az ember szíve, könnyen megernyed lelkének kitaratása. Pedig a boldogságnak nincs nagyobb akadály, mint a csüggedt szív és az elernyedte lélek. Az tudja megszerezni és az tudja csak megtartani az élet boldogságát, aki töretlen hittel bízni tud az ő megtartó Istenében és nem feledkezik meg soha az apostol ama mondásáról: *Emberhez mért kísértésnél egyéb nem ér titeket, de hű az Isten, aki nem enged erőtkön túl kísérteni, hanem a kísértéssel együtt, hogy azt elviselhessétek, a szabadulást is elkészíti.* (Kor. I. 10. 3.).

Ezért tehát nagy vigasztalás van ebben az igazságban, hogy az ember elgondolja ugyan a maga útját, de az Isten igazgatja annak a járását!

3. De nemcsak vigasztalás, hanem intés is van ebben az igazságban. Mert az ember nagyon könnyen elbízta magát. Alázatossággal kell tehát arra gondolnunk, hogy az ember elgondolja a maga útját, de mégis csak az Isten igazgatja annak a járását.

A hívő ember tudja ezt, azért minden munkájához kikéri az Isten segedelmét és minden munkája bevégezésekor hálát ad az Istennek. A hívő embernek az adja meg az élet minden változásában a nyugalmát, hogy tudja és érzi, hogy vele van az Isten. A hívő embert az emeli az élet gondjai és keserőségei, bánatai és csalódásai fölé, hogy azoknak szárnya őt nem veri le a földnek porába, hanem felemeli az Isten trónusához. Az élet sikereiben a hívő ember el nem bizakodik, hanem azt mondja: *Áldjad én lelkem az Urat és el ne felejtkezzeél semmi jótéteményéről!* (Zsolt. 103. 2.) És a megáldatás kedves óráiban így sóhajt fel a lelke: *Mivel fizessenek az Úrnak minden hozzá való jótéteményéért? A szabadulásért való poharat felemelem és az Úrnak nevét hívom segítségül!* (Zsolt, 116. 12-13.).

A hitetlen ember gyakorta megfeledkezik arról az életigazságról, hogy az ember tervez, az Isten végez. Ezért van szüksége a példa-

beszédék írójának intésére. Ezért kell eszébe juttatni, hogy az ember csak elgondolja az ő útját, de az Isten igazgatja annak a járását, És minden mi törekvésünk hiábavaló, ha az Isten segítõ keze nem nyúl le utánunk. Amint azt Jézus is mondja: *Kicsoda pedig az tiközületek, aki bármilyen gondoskodással meg tudná toldani életének idejét csak egy arasznyival is!* (Máté 6, 27.). Vagy amint a zsolttáriró megállapítja: *Ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építõi. Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába vigyáz az őrizõ.* (Zsolt. 127, 1.).

Minden embernek az a törekvése ezen a földön, hogy munkájának sikerét lássa, hogy boldog legyen, hogy nyugalom lakozzék a szívében. Életcélját azonban senki el nem érheti, ha csak nem forr össze egészen az Úrral. Mi magunkban semmik vagyunk. Az Isten adta és az Isten áldhatja meg egyedül ezt az életet. Boldog ember az, aki Istenre bízta magát e földi életben, tudván azt, hogy az ember csak tervez, de az Isten végez.

És ebben nincsen semmi elcsüggesztõ, semmi lealázó. Sõt ez a tudat emeli fel és bátorítja meg az ember szívét. Ki Istenben bízik, nem ismeri a csüggedést. Hiszen az Úr mondta egykor az õ kiválasztott embereinek és mondja ma is minden földi gyermekének: *Várjad az Urat, légy erõs! Bátorodjék szíved és várjad az Urat!* (Zsolt. 27, 14.).

Fel tehát a munkára, testvéreim! *Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk!* (Róm. 8, 31.). Nem az-e a mi evangélikus egyházunk biztató és hitvalló éneke:

Erõs vár a mi Istenünk,
Jó fegyver és védelem!

Merítsünk azért bátorító vigasztalást, de egyúttal intõ tanítást is a példabeszédék amaz igazságából: *Az ember elgondolja az õ útját, de az Isten igazgatja annak a járását.* Ámen.

(Eisenachi perikópa.)

AMI BÉKESSÉGÜNKRE SZOLGÁL.

Szentháromság után 10. vasárnap. 1912.

Alapigék: Lukács 19, 41-44.

Evangélikus egyházunk ösidőktől fogva Jeruzsálem pusztulásának emlékezetére szenteli ezt a vasárnapot. Ezzel nemcsak kegyeletes kötelességet kíván teljesíteni, hanem és sokkalta inkább hívei emlékezetébe akarja vésni az apostol ama mondásának igazságát: *Mindaz, ami előre megíratott, a mi okulásunkra íratott meg előre, hogy az írásokban lévő vigasztalás és békességes túrés által reménységünk legyen.* (Róma 15, 4.). A múlt és a jelen összekötő kapcsa az emlékezés. És ha a múlt tanítómestere az életnek, ha eseményei és tapasztalásai példaképei a jelennek, akkor a múltakról való elmélkedés az okos életnek egyik nélkülözhetetlen feltétele.

Mint mikor a mesére vágyó gyermekek a múltak bizonyosságát és tanításait ismerő nagyapát körülülük, úgy telepszünk most le mi is az evangélista lábaihoz, aki nekünk Jeruzsálem pusztulásáról mond tanulságos mesét.

Jézus Jeruzsálem fölött áll és az Olajfák hegyének lejtőjéről nézi a lábainál elterülő hatalmas, gazdag várost. Mindenütt az élet lüktet, az a derűs keleti élet, amelyben még a valóság is telve van *gyönyöví* álomképekkel. Bizonyára a vele együtt nézdegélő tanítványok lelkét csak a látottak gyönyörűsége töltötte el. Jézus azonban azt is látta, ami a ragyogó kép mögött árnyékként borongott. Ezért mikor a várost meglátta, megsiratta azt, És szinte megdöbben a lélek bennünk az Úr szavainak hallatára: *Bár megismerted volna te is legalább ezen a te napodon, amik békességedre szolgálnak! De azok most el vannak rejtve szemeid előtt. Mert napok virradnak rád, mikor ellenségeid palánkokat építenek körülötted, bekerítenek, mindenfelől szorongatnak és földre taposnak s benned a te fiaidat és nem hagynak egy követ a másikon, mivelhogy nem ismerted fel a te meglátogatgatásod idejét.*

E szavak hallatára szinte önkénytelenül feltámad lelkünkben a kérdés: nem a meglátogatgatás idejét éljük-e most mi is? Fel tudjuk-e ismerni ezekben a napokban, amik békességünkre szolgálnak?

Lehetetlen mélységes magunkbaszálás és komoly megdöbbenés nélkül hallanunk azokat a borzasztó csapásokat, amelyek országunk különböző részein egymásután történnek. Mintha csak a világirtó

özönvíz, vagy a Sodomát és Gomorát felperzselő tűz ismétlődne közöttünk: egy futó óra tönkretesz az emberek minden munkáját, eltíporja minden reménységét. A hullámzó kalásztengert, mint szomorú gyász az emberi arc mosolyát, egyszerre letörli a hirtelen támadó vihar. A házakat elsodorja a szélvész. A pusztító orkán erdőket, mezőket változtat temetőkké, amelyekben a derékban kettétört szálfák nemcsak útjelzői az isteni harag elvonulásának, hanem fejfái is sok szép reménységnek. Megnéztem a pusztulás egyik szomorú helyét, ahol őserdőket irtott ki a hegyekről alárohanó vihar, ahol hatalmas fákat zúzott pozdorjává az alig félóráig tartó rettenetes orkán. Emberi erővel esztendők alatt sem lehetett volna ilyen pusztítást végezni. Csak ha ilyen képet lát az ember, akkor döbben meg a lelke az Úr ama kijelentésén: *Földre taposnak téged és benned a te fiaidat és nem hagynak egy követ a másikon, mivel hogy nem ismerted fel meglátogatgatásod idejét.*

Az a rendetlen időjárás, az az egymástkövető sok szerencsétlenség, amely rajtunk dül, az az életoltó járvány, amely most is olyan sok család örömét változtatja aggodalomra, vagy éppen gyászra, az a sok keserűség, amely a társadalom együttélését folytonosan zavarja: mind mind a meglátogatgatás egy-egy jelensége rajtunk, amely arra figyelmeztet, hogy gondolkozzunk azon, ami békességünkre való.

Ha az Úr nem kímélte az ő szent városát, Jeruzsálemet, mivel-hogy nem ismerte fel az ő meglátogatgatása idejét, minket sem fog kímélni, mert mi is a gondatlanság napjait éljük nagy könnyelműen. Mert mit is látunk a mi életünkben?

Az ember csodálatosan gyarló. Millió példával igyekszik tanítani az élet, hogy komoly munka, lelkiismeretes köteleességteljesítés nélkül nem sokra mehetünk. És mégis a leckéjét sunyin kileső diáktól kezdve föl a társadalmi ranglétra legmagasabb fokán álló hatalmasig, a látszatra dolgozó cselédtől kezdve, föl a közélet oszloposáig, az emberek nagyobb része lélek nélkül, hűség nélkül, önmegtágadás nélkül babrál kötelességeivel. Élete céljául alig tűz ki maga elé magasabb célt, mint csak a szívében gazdagon burjánzó igények kielégítését. Nem tudja felismerni, hogy mi szolgál igazán békességére. Ezért nem is tud józan bölcseségre szert tenni.

És a családok azt teszik-e, ami békességükre szolgál? Ha minden egyes család valamennyi tagja feltenné magában, hogy mindig csak azt cselekszi, ami neki is, az egész családnak is békességére szolgál, milyen boldog lehetne minden családi kör! Ha csak ezen a napon is, mikor az Úr megáll fölöttünk és a mennyei Olajfák negyéről végignézi a mi gyarlóságaink csillogásait, amikor látva nnekem és szánva elesettségünket, könny gyülemlik a szemébe, minden lélek csak azon emésztődne, hogy legalább ezen a mi napunkon megismerje, ami békességére szolgál: akkor a mi ünnepelésünk nemcsak itt ebben a szent hajlékban volna áldott, hanem áldását elhínté abba a másik hajlékba is, amelyben mindennapi küzködéseink és csalódásaink gondját felejtani szeretjük.

Csak a napokban vonult el fejünk fölött egy nagy sztrájk viharja. A sztrájkoknak eddigi lefolyásából is megtanulhattuk volna már, hogy milyen pusztulás és milyen keserűség jár mindig a nyomukban. Mert a vihar sohasem épít, mindig csak pusztít. Pusztítja a társadalom nyugalmat, a lélek örömét, a szívnek békéjét. Pusztítja a megelégedést és a köznyugalmat. Pusztít mindent, amiből a boldogság egy kis cseppje összeszivároghat. Miért nem keresi hát mindenki a társadalom minden rétegében azt, ami békeségre szolgál? Miért marad a gazdag önzőnek, a szegény telhetetlennek és miért él az ember itt e földön szeretetlen életet? Hiszen ha így folytatjuk az egymáson való tipródást, hamarosan bekövetkezik rajtunk az Üdvözítő ítélete: *Napok virradnak rád, amikor ellenségeid palánkokat építenek körülötted és földre taposnak s benned a te fiaidat és nem hagynak egy követ a másikon, mivelhogy nem ismerted fel meglátogatásod idejét!*

S nem szomorú-e Krisztus egyházának élete is? Miért nem tudja legalább a keresztyénség felismerni, ami békességére szolgálhat? Mi szüksége van a Krisztusban hívőknek Ne temere, Provida és Borromaei bullákra? Miért hinteni ilyenekkel a keserűség magvait, amelyeket az élet gyarlósága és ezernyi gondja amúgy is teli marokkal szór? Miért leoldani a gyűlölet irtó démonait, hogy mint a romboló vihar száguldjanak végig a keresztyén világ amúgy is ezer próbával küzködő hiterendült lelkén? Hát nem elég ellenségnek a hitetlenség dicsekvő hívalkodása? Nem elég ellenségnek a bigottéria mezébe öltözködő képmutatás? Nem elég ellenségnek a természettudományok tisztázatlan elméleteinek veszszöparipáin táncoló tudatlanság, amely Istent, erkölcsöt, lelket, öröklétet s mindent, amiben a hívó megnyugvást találhat, léha módon gúny tárgyává teszi? Vagy annyira erős volna már ezen a földön Krisztus híveinek tábora, hogy veszedelem nélkül egymásra támadhat, mert nincs kívül többé ellenség, amelyen harci kedvét kitölthetné? Bizony-bizony, úgy tetszik nekem, hogy a keresztyénség ura, a világ Megváltója, könnyes szemekkel néz le az Olajfák hegyéről az ő Sionára és kibuggyan ajakán a szó: *Bár megismerted volna te is, legalább ezen a te napodon, amik békességedre szolgálnak? Mert napok virradnak rád, mikor ellenségeid palánkokat építenek körülötted, bekerítenek, mindenfelől szorongatnak és földre taposnak s benned a te fiaidat, mivelhogy nem ismerted fel meglátogatásod idejét!*

Jézust nem vesztegetheti meg a külső csillogás. Sokszor dicsekszünk a huszadik század műveltségével, haladásának nagy eredményeivel. Hívalkodunk tudásunkkal, amely repülő embereket és távoli szót megértő csodagépeket teremt. Jézus azonban jól látja, hogy ezek mögött láthatatlan rothadás lappang. Ha magunk is nyitott szemmel néznénk a magunk életét, könnyen felismerhetnénk, hogy látszatos itt minden. Alig van valamiben őszinteség. Nemcsak a test táplálására szolgáló élelmiszereket, hanem a lélek

eledelét és italát is hamisítják. És amik békességünkre szolgálnának, *azok most el vannak rejtve szemeink előtt.*

Bizonyos, hogy Jeruzsálemen az Úr jövendölése beteljesedett. A város elpusztult, lakosai szétszórattak. *Amiket előre megírtak, azokat a mi okulásunkra írták meg.* Használjuk hát ki meglátogatásunk idejét és figyeljünk gondosan, mik szolgálhatják békességünket. Fogjuk meg magának Krisztusnak a kezét. Evangélikus egyházunk története azt prédikálja, hogy egyedül Krisztusban és az ő evangéliumában nyugodhatik meg mindnyájunk lelke. Vigyük hát bele Krisztust és az ő evangéliomát az életbe. Senki sem tudhatja, melyik nap az utolsó életében. Minden nap meg kell tehát figyelniünk és meg kell jegyeznünk azt, ami békességünkre szolgál. Csak így lehet boldog a jelenünk, ígéretes a jövőnk, a mi Urunk, Jézus Krisztus által. Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

AZ ISTEN TEMPLOMA.

Szentháromság után 10. vasárnap. 1918.

Alapigék: Kor. I, 3, 16-17.

Az immár negyedik éve tartó világháború idegölő tombolása közt megfáradt lelkem bárhova tekint, megnyugtató képet sehol sem talál. Mindenfelől szomorúság és bánat ütközik bele. Vér és könnyözönben fürdik a világ ábrázata. Ha szárnyra kél, hogy a nagy mindenséget átrepülje, irtózás retenti meg a lelket. Mindenütt a halál és nyomorúság pusztítása tárul fel előtte. Vesztes szívek zokogása és összetört remények jajkiáltása hangzik csak felé.

Es a világfelfordulás középpontjában ott áll a pusztítás démona és áldozata az ember. Az ember, aki nem ismer irgalmat és ezért nem irgalmaznak neki. Az ember, aki ezrével tiporja össze embertársait s minél többet tesz boldogtalanná, annál jobban rongálja tulajdon boldogságát is.

A szelídség remegve vonul földre a robogva előretörő kíméletlenség útjából, amely telhetetlen szörnyként tobzódik lelkeket tipró diadalain. A jóság meghúzódik a könyörtelen rejtekhelyein, mert az élet széles országútján a könyörtelen irgalmatlanság törtet át bosszút lihegő dühvel a virágzó otthonok romjai felett. A gyengéd szeretet jajongva siratja elvesztett otthonát s szepegve húzódik meg egy-egy kórház sóhajokkal kárpitozott falai között, mert a gyász anyala vált világbíró hatalommá az emberiségen.

Mintha kiveszett volna az emberek szívéből az irgalom és a szeretet! Mintha elhagyta volna az emberiséget a mérsékelő józanság öntudata! Hiszen még az emberész is minden idegszálával az öldöklő eszközök szaporításán emésztődik s abban találja örömét és dicsőségét, ha ördögi leleményességgel kijátszhatja embertársait a pusztítás mesterműveinek alkotásában.

JÊs a békeségre hivatott társadalomban, ahol emberszívek szeretetének és emberlelkek nemes szándékainak kellene találkozniuk a közös boldogság munkálásában, önzés, uzsora, irigykedés, gyűlölködés ördögei táboroznak.

Elszorul az ember szíve, ha mindezeket végig gondolja. Szinte idegenül hat reánk az apostol mondása: *Nem tudjátok-e, hogy temploma vagytok az Istennek és az Isten tokik bennetekf*

Mire kötelez bennünket ez a mondás?

Mikor Krisztus evangéliuma hódító hadjáratra indult az ember lelkéért és imádkozók fölé nem borúit kézzelesinált templomok kárpítja, Jeruzsálemben magánházak falai között, Cezáreában udvarok tornácain, Samáriában az országutak mentén, Lisztrában a pogány áldozások berkeiben, egész Zsidóországban a zsinagógákban hirdették az örökélet igéit és az élet igazságának törvényeit. Később a temetők sírboltjaiban, földalatti katakombák sötét zugaiban, felházak zárt szobáiban megbújva rebegették el az első hívek imádságaikat. És igaz volt rajtuk a Mester szava: *Eljön az idő és ez most legyen, mikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya ilyen imádókat keres* (Ján. 4, 23.).

De csakhamar megváltozott a kép. Krisztus vallása hivatalos államvallás lett a római világbirodalomban. S minél jobban hódította karjaiba a világot, annál inkább elvesztette a szíveket. Díszes templomok, oszlopos márványpaloták falai közt, aranytól csillogó oltárok lábainál zengett az ajkak éneke, de a szívek hidegen maradtak. A népek százezreket és milliókat tudtak áldozni az Isten dicsőségére, hogy felhőket hasogató tornyok hirdessék a világnak, hol ragyog Krisztus keresztye, de arról mindjobban megfeledkeztek, hogy ami az Isten előtt legdrágább, az ember szívét és gondolkozó lelkét tegyék az Úr hajlékává, amelyből Krisztus igazságának fénye sugárzik a világra. Odaadták mindenüket, ha kellett, de a szívüket nem adták oda. Odaáldozták kincseiket, de lelküket másra tartogatták. És ha az Isten mennyei fenségéből alátekintett e nyüzsgő hangyabolyra, melynek neve föld, elmondhatta minden lépten-nyomon: Ez az én házam, ez az én nevem dicsőítésének hajléka, de nem mondhatta el ezt a szót: *Ez az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm.* (Máté 3, 17.).

Mikor azután egy templomnak ékességéért, egy templomnak aranyos márványos pompájáért az Isten bűnbocsátó jogát is áruba bocsátották, akkor a reformáció ismét bekiáltotta az ember lelki ismeretébe a komoly szót: *Nem tudjátok-e, hogy temploma vagytok az Istennek és az Isten lakik bennetek!* Riadó volt ez a tétlen keresztyénségben. Ébresztő kürtző volt ez az alvó emberiségnek. Krisztus igazságának harsonája volt ez a magáról megfeledkezett lelkek világában. Mert mit ér a templom, amelyben nincs híveknek serege. Mit érnek a tornyos paloták, amelyekben nem lakik az Isten beszéde! Mit ér a kőházak díszes faragványú tornyos tábora, ha nem a lelkek hitében lakik e földön az Isten!

Az a sok nyomorúság, az a féktelen önzés, az a hihetetlen lelki leromlás, az a szívtelen kíméletlenség, amely most a világháborúban és a világháború nemcsak élő testek sokaságát, hanem érző szívek millióit is öldöklő tombolásában megnyilatkozik, mind csak annak következménye, hogy az emberiség elfelejtette az apostol mondását: *Nem tudjátok-e, hogy temploma vagytok az Istennek?* Templom, amelyben az oltár maga az élet, amelyen a kötelességteljesítés munkáit hozzák áldozatul. Templom, amelyben az Örökméces a szeretet.

Templom, amelynek falai között csak a testvériség és a jóakarat szavai hangozhatnak. Templom, amelyben az Isten lelke lakik. Az a lélek, amely folytonosan arra törekszik, miképp tehessen boldoggá másokat. Az a lélek, mely folyton azon emésztődik, hogyan tarthatja meg Krisztus hívének a föld emberét. Az a lélek, amely irtózik minden hántástól, de örömmel áldozza mindenét a boldogítás megszentelt oltárain. Az a lélek, amely a világ Megváltóját is áthátolta, és az emberek imádatának és az Isten dicsőségének részesévé tette.

És most azt kérdezem mindnyájunktól, akik most ezen a szent helyen együtt vagyunk, azt kérdezem mindnyájunktól, akik Krisztus híveinek valljuk magunkat: Templomai vagyunk-e mi csakugyan az Istennek és az Isten maga lakik-e mibennünk?

Tekintszen mindenki a maga lelkébe. Az örökké élő és vigyázó lelkiismeret erejével kényszeríték ma mindenkit: vizsgálja meg, temploma-e ő az Istennek? Ott áll-e lelke szentélyében az egyedül igaz Isten oltára? És ha még oltár áll, kinek tömjéne rajta? Ki előtt borúi le? Kire gondol, mikor imádkozik? Kinek ajánlja fel szíve vágyát, lelke vonzódását? Kézzele csinált templomok oltárainál egy-egy futó percre leborulni, fojtogató tömjénfüst felhői között elmorzsolni egy-egy imádságot, fogadalmakat tenni határidőkre, vagy böjtöléssel és tetszelgő lelkigyakorlatokkal igyekezve befolyásolni az igazságos Istent, mind tévelygés és csak önámításra vezet, Olyan önámítás és olyan tévelygés ez, amelyből pusztító világháborúk, éheztető önzés, lélektelen pénzahhászat, kíméletlen gyűlölködés démonai születnek és telepednek meg az emberek szívében. Ha nem a lelkünkben lakik az Isten, akkor hiába emelünk neki templomokat a földön, mert minden égbenyúló torony egy-egy vádoló kérdőjelle válik: *Nem tudjátok-e, hogy temploma vagytok az Istennek és az Isten lakik bennetek?*

Dehát van-e hely az Isten számára a mi lelkünkben? Hiszen a mi lelkünket csordultig megtölti a gyarlóságok hullámozó tengere! Hiszen a mi szívünk szatócsbolt, amelyben rongy értéktelenségek vannak felhalmozva és mi ezeknek a rongyoknak az adás-vételével fecséreljük el életünk gyorsantúnő napjait! Pedig az élet másra adatott, Arra, hogy akinek képe és hasonlatosságára vagyunk teremtvé, annak az Istennek legyen itt e földön minden ember lakóhelye, otthona, amelyben az Isten lelke él, munkálkodik, alkot és boldogít.

Mire kötelez hát bennünket az apostol kérdése? Arra, hogy ébredjen fel már egyszer bennünk a keresztyén öntudat. Arra, hogy ne csak hivalkodjék vele, hanem legyen ez a társadalom igazán keresztyén társadalom, amelyben az élet, az út és az igazság Krisztus. Arra kötelez az apostol kérdése, hogy most, a világháború ezerszer megunt és megsiratott keserűségei között, most a reformáció négy-százados életének új fordulóján, akinek a lelkében még netalán ingadozott a hit, hogy egyedül Krisztus evangélioma vezetheti megnyugtató békességhez az emberiséget, az most lássa be, hogy Krisztus

lelke nélkül nincs ezen a földön sem öröm, sem nyugalom, sem békeség, sem boldogság. Az apostol kérdése arra kötelez bennünket, hogy különösen mi, az evangélium hívei és örökösei, kiáltsuk bele az önmagát marcangoló világba, kiáltsuk bele a saját ingadozó lelkünkbe is: *Nem tudjátok-e, hogy temploma vagytok az Istennek és az Isten lakik bennetek?* Nem tudjátok-e, hogy ezt a józanító igazságot adta nekünk ajándékkul Krisztus evangéliomában a reformáció! Népek és nemzetek, emberek és társadalmak, tudjátok meg, hogy a kézzel csinált templomok ide vannak rögzítve a földhöz, de az Isten igazi temploma, az élő emberi szív megjelenik majd egykor az Isten előtt és az Úr megnézi majd, hogy mi volt az oltárán, mit rejtegetett annak szentélye a földi élet folyamán! Mit felelsz majd akkor neki, testvérem az Úrban? Mit mutatsz meg és mire hivatkozol? Vigyázzatok, mert *ha valaki az Isten templomát megrontja, megrontja azt az Isten. Mert az Isten temploma szent, ez vagytok ti! Ámen.*

(Rajnai perikópa.)

AZ IGAZI MÉRTÉK.

Szentháromság után 11. vasárnap.

Stockholmban, a Gyakorlati Keresztyénség Világkonferenciáján,
1925. augusztus 23-án, a Kathedrálisban tartott istentiszteleten,
A perikópa kötelező volt.

Alapigék: Lukács 18, 9-14.

Ha a Biblia lapjait forgatom, mindig mintha valami hatalmas képtár nyílnék meg előttem, amelyben az emberi élet ezernyi változatban van lefestve. Megrázó tragédiák, életvidám történetek, pironkodást keltő vagy büszkeséget nevelő események tárulnak elém.

Az emberi élet rajzának isteni művésze, az Úr Jézus Krisztus, a felolvasott szakaszban, amely az egyháznak e vasárnapra rendelt hivatalos leckéje, egy tanulságos életképet fest meg. Ez a kép a bibliai képtár egyik legérdekesebb és legtanulságosabb darabja. Kevés alakot szerepeltet: csak két embert. De ennek a két embernek a magatartásában egyetemes élettvényt példáz.

A két alak közül az egyik az előtérben áll, a másik már eleve a háttérbe vonult. Az előtérben álló farizeus, társadalmi helyzetének minden előnyét már külsőleg is magán viseli. Egy irigyelt ember, aki magasan mások felett áll.

A háttérben megvonuló vámszedőről a társadalmi helyzetével járó lenézetség belsőleg is érzett szerénykedése tükröződik. Egy ember, akit senki sem irigyel.

Ha az Úr ezzel a két alakkal a társadalmi élet képét akarta volna megrajzolni, példázata akkor is örökértékű volna. Ámde ő ennél többet akar megértetni.

Hogy a példázat értelmét el ne vétsük, nem szabad felejtenünk, hogy a farizeus rendszeren minden álnokság és képmutatás megszemélyesítő jeként áll előttünk. A vámszedő pedig a bűnbánó alázatosság típusa. Ámde a farizeusok a kortársak szemében a komoly vallásosság és a teljes tekintély képviselői voltak. A vámszedőket pedig a bűnösökkel és a paráznákkal fogták egy csokorba.

Jézus azonban most nem erről akar beszélni. Ebben a példázatban nem az erkölcsi felsőbbiséget akarja az erkölcsi stilyedtséggel szembeállítani, tehát nem erkölcsi ítéletet tart, hanem azt az

általános emberi gyarlóságot akarja megvilágítani, amely az emberi élet értékelésénél érvényesül.

1. Ezt az alapgondolatot igazolja a példázat legelső mondata: *Azoknak pedig, akik kérkedve igazaknak tartották magukat és másokat lenéztek, ezt a példázatot mondta.*

Jellemző, hogy az embernek önmagáról mondott ítéletét mindég bizonyos bizalmatlansággal fogadják. Még Jézusnak is azt mondták a kortársai: *Te magad tesz magad mellett bizonyosságot, a te bizonyosságtételeid nem igaz. Jézus azonban így felelt nekik: Ila magam tesztek is bizonyosságot magamról, az én bizonyosságtételeim igaz, mert én tudom, honnét jövök vagy hová megyek (Ján. 8, 13-14.).*

Íme az emberi élet értékelésének igazi szempontja. Aki a földi életet csak önmagában, mint tény és jelenséget nézi, az szükség-szerűleg tévesen ítéli azt meg. Aki azonban tudja, hogy a földi élet Istentől indul ki s oda is tér vissza, közben pedig minden perce komoly és szent hivatás szolgálatában áll, az az életet helyesen értékeli.

E tekintetben mindnyájan végzetes hibákat követünk el. Gyermekeinket még mi, Krisztus hívei is, nem az örökkévalóság, hanem csak az arasznyi földi lét számára neveljük. Minden gondunk a földi lét kényelmessé és kellemessé tételére irányul. Sokszor még azzal se sokat törődünk, milyen áron és milyen utakon érjük el a célt. A legáltalánosabb törekvés a látszat és az érvényesülés biztosítása. Többnek és jobbnak látszani, mint amik vagyunk, jobban érvényesülni, mint mások: ez a legtöbb ember életideálja. Ezért a másokkal való összehasonlítás és a mások véleményének kutatása a gyakorlati élet egyik alaptörvénye. És én azt gondolom, hogy az a farizeus egészen helyénvalónak találta és semmiféle erkölcsi émelygést nem érzett, mikor az Úr hajlékában így fohászzkodott: *Isten, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan mint a többi ember: ragadozó, igaztalan, házasságtörő vagy mint amilyen ez a vámszedő.*

Nem romlottság, nem vétkes önhittség, hanem az a megszokott emberi élettörvény mondatta ezt azzal a farizeussal, amely még ma is él és rajtunk is uralkodik, hogy magunkról másokkal való egybevetés alapján mondunk ítéletet.

A vámszedő azonban, aki nem hálával, hanem alázatos bűnbánattal fordult az Istenhez, egészen más felfogásból indult ki. *A vámszedő pedig félrehúzódva még a szeméit sem, merete az égre emelni, hanem a meÜét verve így imádkozott: Isten, légy irgalmas nekem bűnök embernek!*

A két embert önmaga felett tartott ítélkezésében egészen eltérő szempont vezette. A farizeus csak a mindennapi emberi élet, a vámszedő pedig az örök emberi hivatás tükrében nézte meg önmagát.

A farizeus csak azt nézte: mi vagyok? A vámszedő azt: mivé kellene lennem?

A farizeus csak ember akart és tudott lenni, a vámszedő pedig az Isten gyermeke akart maradni.

A farizeus csak azt mérlegelte, hogy a körülötte hullámzó élet szennyes árájába ő nem vetette bele magát s így különb a többenél. A vámszedő pedig azt gondolta el, milyen messze még az ideál, amelynek hófehér köntösében egykor visszavárja őt magához az Úr.

A farizeus sem magát, sem a világot nem áltatta, mikor a maga lelke szándékait és a maga élete cselekedeteit a legtöbb emberénél emelkedettebbnek tartotta, de az Isten akaratával már eszébe sem jutott magát megmérni. A vámszedő pedig az Isten előtt állván, csak az Istenre gondolt. Ezért ő nem hálákat ad, hanem irgalomért könyörög.

A farizeus azt hitte, hogy magasságokban jár, mert nem sáros a lába. A vámszedő pedig még az út vándorlás közben rátelepedett porát is könnyeivel mosta le.

Kétségtelen, hogy az emberi élet akkor volna igazán Krisztus szerint való, ha nem csupán emberek, hanem az Isten fiai is akarnánk lenni és maradni. Mert mi nem a föld, hanem a menny számára vagyunk teremtvé. A földön járunk, de mennyei életre készülünk. Testben élünk, de a lélek által. Ezért mondja Pál apostol: *Ne szabjátok magatokat ehhez a világhoz, hanem változatok át gondolkodástok megújításával, hogy felismerjétek, mi az Isten akarat, mi a jó, a tetsző és a tökéletes.* (Róm. 12, 2.).

Jézus is azt akarja e példázattal megértetni, hogy az egyéni élet értékét nem a velünk együttélő emberek, nem is a környező világ, hanem az Isten által megszabott hivatás mértékével kell megmérnünk és elbírálnunk. Mert ez az egyetlen igazi mérték.

2. És ha ezt a mértéket Krisztus követői emberi gyarlóságból megtartani nem bírják, vajjon hogyan alkalmazza azt magára Krisztus híveinek közössége, a keresztyén anyaszentegyház? Mert ennek az életéért is mi vagyunk felelősek.

Hogy mi a keresztyén anyaszentegyház hivatása, annak részletesebb fejtegetésétől visszatart e székesegyház méltósága és a keresztyén egyházak jelenlévő képviselőinek magas tekintélye. De emlékeztetőül legyen szabad mégis méhány bibliai kijelentést idéznem. Pál apostol *egy helyt* azt mondja: *Rá vagytok építve az apostolok és a próféták alapjaiba, melynek szegletköve maga Jézus Krisztus, akiben az egész egységes épület szent templommá növekszik az Úrban, akiben ti is együtt épültök az Isten lakóhelyévé lélekben* (Ef. 2, 20-22.). Másutt meg azt mondja: *Nem tudjátok-e, hogy temploma vagytok az Istennek és az Isten lakik bennetek?* (Kor. I. 3, 16.). *Mert akiket az Isten lelke vezérel, mindazok az Isten fiai* (Róma 8, 14.). *Akiben pedig nincs meg Krisztus lelke, az nem az övé* (Róma 8, 9.). *Ez a lélek tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt, hogy az Isten fiai vagyunk.* (Róma 8, 16.). Ez a bizonyágtétel pedig annak cselekedetekkel való igazolása, hogy *mi az Isten munkatársai vagyunk, az Isten szántóföldje, az Isten épülete.* (Kor. I. 3, 9.).

A keresztyén anyaszentegyház hivatását ennél szebben semmiféle ékesszólás, helyesebben semmiféle emberi bölcselkedés nem jellemez-

heti. És ha most a keresztyén egyház történelmi életét e hivatás tükrében nézzük meg, lépten-nyomon ugyanaz az élettörvény bukkan elénk, amely a farizeus magatartását jellemzi.

A keresztyénség a zsidóságtól végzetes anyai örökséget kapott. A zsidóság ugyanis a környezetével való összehasonlítás alapján magát az Isten kiválasztott népének tartotta, bár azzá fejlődni soha sem tudott, Az önhittségnek ezt a gondolatát a keresztyénségben nemcsak az cgyedülüdvözítés képzetében, hanem a felekezetekre való bomlás szakadatlan folyamatában is megtaláljuk. Mert mind a farizeus törvénye szerint ítéel önmagáról: *Isten, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember.*

Elvitathatatlan történelmi tény, hogy a keresztyénség és annak minden egyes történelmi egyháza az emberiség egész erkölcsi és szellemi fejlődésére döntő befolyást gyakorol. Ugy, hogy a keresztyén életfelfogás hatása nagy vonásaiban még a nem keresztyén népeknél is felismerhető. De történelmi tény az is, hogy, ha a keresztyén egyházak az evangélium terjesztésére és a Krisztus lelkének beoltására annyi gondot fordítottak volna, mint amennyit a maguk igazainak és másoktól elválasztó kiválóságaiuknak feszegetésére pazaroltak, ma senki sem merészelné a keresztyénség csodájáról beszélni.

Az egyes keresztyén egyházak mindenikében századok óta a hívők legjobbjai fáradoztak a keresztyénség kiválóságának és felsőbbségének kimutatásán. Ez a tiszteletreméltó törekvés a bölcsnél bölcsőbb tantételek, a szépnél szebb szertartások és a remeknél remekebb szervezetek egész tömegét hozta létre. De ha a keresztyénség ezt a tekintélyes anyagot nemcsak megőrizni és gondosan konzerválni akarta volna, hanem úgy igyekezett volna beoltani az ezekben élő jézusi lelket az emberekbe, hogy mind az Isten templomává legyenek, akkor nem volna ma olyan sok keresztyén templom üres és nem volna olyan sok keresztyén ember vallástalan.

A keresztyénségnek abból az elvitázhatatlan tényből, hogy minden más vallásnál nagyobb értékei vannak, nem azt a következtetést kellene levonnia, hogy ő tehát az abszolút vallás, hanem azt, hogy a keresztyénségnek az Istent és a boldogságot kereső népek apostolává kell lennie. Mert a keresztyénség nem szertartáskoskodás, nem is elmélázás, nem is a hiúságok vásárja, hanem szolgálat, cselekvő és ható élet, örökös mozgás, amelynek nem lehet megállása vagy szünetelése addig, míg ezen a földön lelkek szenvednek, igaztalanságok történnek és szívek vágyakoznak az Isten után.

Erre a cselekvő életre, de nem uralkodásra, nem is az elsőség vitatására van elhíva Krisztus egyháza. A cselekvő életre pedig ma különösen égető szükség van. A vallásellenes és erkölcsellenes életfelfogás hívei, az anyagias és önző gondolkodású emberek hatalmas táborokban törnek előre. Mind több és több örökéletre hivatott emberig lelket ejtenek hatalmukba. A keresztyénségre ma ismét világtörténelmi hivatás vár, mert a külső és belső forrongás korát éli az emberiség. Ma mindenkinek tudnia kell, hogy *nem test és vér ellen*

van a mi tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világurai ellen és a gonoszság szellemei ellen az egekben (Ef. 6, 12.). Most egyetlen történelmi keresztyén egyháznak sem szabad a farizeus önteltségével tétlenül hálálkodnia, nem szabad egymással az elsőbbségről vitatkoznia, hanem a különböző kegyadományok birtokában az Istentől rendelt egyazonos hivatást kell betöltenie.

Ezért tartom én korszakos jelentőségűnek a keresztyén egyházak apostoli munkára való mai tömörülését. Úgy érzem, hogy új lendületet vesz most az a világmegváltó munka, amelyet egykor Jézus indított meg. Úgy érzem, hogy mi most világhódító útra indulunk, Úgy érzem, hogy a világ nagy színpadán a képek sorozatában új jelenet kezdődik. Az a jelenet, amely a vámszedő diadalmas alázatosságának koronája: *Mondom nektek, hogy ez megigazultabban téri haza, mint amaz.*

És nekem erről a szent helyről valamennyi egyház valamennyi képviselőjéhez csak az a kérés, hogy álljon bár egyikünk Krisztusnak a jobbán, másikunk a balján, nyugodjék bár egyikünk Krisztusnak a kebelén, másikunk csak a lábainál: ne bírálgassuk, hanem támogassuk egymást megértő és meleg testvérszeretettel, hog}' legyünk mind az Isten templomává.

A gondolaton pedig, amely az egyházak szövetségét létrehozta, a munkán, amelyet a keresztyén egyházak e szövetség keretében végeznek, legyen áldás! Az Istennek pedig legyen dicsőség az Úr Jézus Krisztus által, most és mindörökké! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

A CSELEKVŐ HIT.

Szentháromság után 11. vasárnap. 1900.

Alapfék: Jakab 2. 14-17.

Az ember mindenben megértésre és világoslatásra törekszik. Mert a valóság megismerése nélkül nincsen megnyugvása, A bizonytalanság nyomán nyugtalanság, a tévedés nyomán bánat és kiábrándulás kínozza a lelket. Pedig sokszor tévedünk. S tévedésünk legfőbb oka mindig a tisztalátás hiánya.

Talán ez a meglátás indította az apostolt, hogy a hit és a cselekedet egymáshoz való viszonyát szóvá tegye. Mert a hit dolgában is hiányzik a megnyugtató ismeret. A hitet vagy nagyon sokra, vagy nagyon kevésre becsülik. Vagy az üdvösség tengelyének és a mennyország kulcsának, vagy a lélek terhének mondják. Olyan tehernek, amelyet az ember félelemből vagy számításból vesz magára és hordoz elégedetlenül. Olyan tehernek, amelyet csak az Isten lábainál rak le és kíván érdemül beszámíttatni. Olyan tehernek, amely a földi életnek sokszor a legnagyobb korlátozása, nem ritkán fájó ék az egymáshoz vágyakozó emberszívek között.

A theologusok egy része azt vitatja, hogy a hit és a cselekedet viszonyát illetőleg Pál apostollal száll most szembe levelünk írója. Pál apostol azt a kijelentést teszi: *Az igaz pedig a hitből él* (R. 1, 17), *mert kegyelemből üdvözültek hit által és ez nemi tőletek van, hanem az Isten ajándéka. Nem cselekedetekből, nehogy valaki dicsekedjék.* (El 2, 8-9.). Jakab levelének imént felolvasott szakasza pedig azt mondja: *Testvéreim, mit használ, ha valaki azt mondja, hogy van hite, de cselekedetei nincsenek? Vajjon üdvözítheti-e őt a hit?*

Látszólag csakugyan könnyű itt az ellentétet kimutatni. De evezünk csak a mélyre! Mert még csak a gondolatát sem szabad hordoznunk annak a feltevésnek, hogy az üdvösség kérdésében a Szentírásban ellenmondások vannak. Levelünk is ezt a látszólagos ellenmondást akarja tisztázni.

Mert már az apostoli korban is voltak, akik a hitet helytelenül értelmezték. Azt gondolták, hogy a hit egyszerű elhívés. Valaminek az elfogadása. Valamiben való tétlen megnyugvás. Erre gondol a levél írója és ezt ostorozza egy későbbi mondásában: *Te hiszed, hogy egy az Isten. Jól teszed, a gonoszlelkek is hiszik és reszketnek.* De ez az elhívés mit sem változtat rajtuk. Gonoszok maradnak. Az elhívés a hitnek csak parányi része. Csak a kiinduló pontja. Hiszen ha valaki nem hiszi, hogy van Isten, nem is imádkozhatik hozzá. De ha hiszi és imádkozik, ezzel még alig tett valamit,

A hit hozzátapadás az Istenhez. Hűség, amellyel Istenhez kapcsolódunk. Lelkünk láthatatlan keze, amellyel állandóan az Isten kezét fogjuk. A hit szárny, amellyel bármely pillanatban Istenhez

emelkedhetünk. Erő, amely legyőzi a földiség korlátait, amelyek bennünket az anyagi világhoz kötnék. A hit az istenfűség tudatának örökké buzgó forrása, amely új életre üdit és tisztít minden életet.

És ebben a munkájában figyelni most levelünk írója a hitet. Amint a hit átalakítja az egész embert, új tiszta, önzetlen, Istennek és embernek egyaránt kedves és áldott életre. Mert a hit nemcsak az Istennel forraszt össze bennünket. A hit nemcsak az Isten atyai kegyelmének elfogadására és megragadására képesít bennünket. A hit egyúttal az életet is megszenteli. Az egyes emberét csakúgy, mint a társadalomét. Amint azt Jézus is kijelentette: *Nem mindenki, aki azt mondja nekem: Uram, Uram! megy be a mennyek országába., hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát.* (Mt. 7, 21.), *Miért mondjátok nekem: Uram, Uram!, ha nem teszitek, amiket mondok!* (Lk. 6, 46.).

Jézus maga is a cselekvő hitet követeli tehát. Ő maga is a cselekvő hit útját járta, míg e földön élt. Mert *ő a törvénynek vagy a prófétáknak nem eltörlésére, hanem betöltésére jött* (Mt. 5, 17.). *Neki az volt az eledele, hogy annak akaratát cselekedje, aki elküldte és hogy befejezze az Isten munkáját* (Ján. 4, 34.). Földi hivatása végeztével is így számolt be mennyei Atyjának: *A munkát, amelyet reám bízál, hogy megtegyem, elvégeztem* (Ján. 17, 4.). Mert akinek a lelke összeforrt az Istennel, annak munkálkodnia koll. A hit nem lehet soha tétlen. A hit nem lehet holt hit. A hit élő és cselekvő erő. Erő, amely elüzi a csüggedést, legyőzi a kishitűséget, emeli az önbizalmat, mert bizodalmat kelt az Isten iránt. Ezért mondja Jézus olyan sokszor: *A te hited megtart tégedet!* Ezért mondja Pál apostol is: *Nekem mindenre van erőm abban, aki engemet megerősít* (Fii. 4, 13.). A hit erő, amely által a belső emberre nézve erősödünk meg (Ef. 3, 16.). Erő, amely levetteti velünk az előbbi élet szerint való régi embert, amely a csalárd kívánságok miatt megromlott és megújít gondolkodásunk lelkében, hogy fel tudjuk öltözni az új embert, amely az Isten szerint van teremtve igazságban és az igazság szent-ségében. (Ef. 4, 22-24.).

A hit tehát új életet teremt. A hitnek vannak cselekedetei. A hit éltető és élő erő. Azért mondja levelünk: *Mit használ, ha valaki azt mondja, hogy hite van, de cselekedetei nincsenek? A hit, ha cselekedetei nincsenek, holt önmagában.* Mert hiszen, *ha valamelyik testvérünk ruhát alán és a mindennapi kenyeret nélkülözi és valaki azt mondaná neki: Menj el békességgel, melegedj meg és lakjál jól, de nem ad neki semmit, mi haszna annak?* Nem elhívés, nem szájvallás, nem szertartásos élet, nem imádkozások és böjtölések serege, hanem életformáié és élettisztító erő igazolja a hitet. Amint azt Pál apostol is mondja: *Nem beszédben áll az Isten országa, hanem erőben!* (Kor. I. 4, 20.).

A hit fájának pedig hatalmas az életereje: nemcsak e föld számára terem nyugalmat, békét, szentséget és tisztaságot, hanem az örökkévalóság számára is megigazulást, A hit fája állt egykor az

Éden közepén, de ott áll ma is. Az első emberpár bűne is az volt, hogy a hit fája alatt megszűnt hinni és az Isten kezéből kivette a maga életét. Ma is azok járnak a kárhozat útján, akiknek lelkében nem a közepén áll a hit fája és nem tudnak hívek maradni az Istenhez. Mert hiába akarja valaki imádkozásokkal és hitvallások hangoztatásával megszerezni az Isten irgalmazó kegyelmét, ha szíve távol marad Istentől és élete útja az Isten útjaitól. A hit elsősorban az ember szívét, azután az ember életét alakítja át. A hit az a művész, amelyik a durva és piszkos anyagból is tud a tisztaság nárdusolaja számára ragyogó alabástrom-edényt készíteni. A hit az az égi fény-sugár, amely az emberi lélek legsötétebb éjjelét is fel tudja deríteni. Mert a hit cselekvő, alakító, megszentelő erő.

Levelünk írója erről a cselekvő hitről beszél. Nem a hit ellen szól, hanem a hit helyes megértésére törekszik. Azért hozza fel később Ábrahám példáját, akit azért fogadott el igaznak az Isten, mert hitének, törhetetlen bizodalmanak kezeslevelét az áldozó cselekedet pecsétjével is kész volt hitelesíteni. És azért nem fogadta el az Isten az áldozat cselekedetét, mert a készség megmutatásában is igazoltnak látta a megalkuvást nemismerő, önmegtagadó, Isten akaratába olvadó hitet.

Jakab, a levél írója, dehogy is tagadja meg a hitet! Csak azt akarja, hogy a hit olyan legyen, mint a jó fa: teremjen bőven és hozzon jó gyümölcsöket. Azt akarja, hogy a hit ne legyen jelszó, melynek csak szépen szóló zengése van. Azt akarja, hogy a hitet senki ne használja tétlenkedő élet köpenyéül. Azt akarja, hogy mindenki meg tudja mutatni a hitét a cselekedeteiből, az életéből, a munkálkodása szelleméből és eredményeiből. Mert nem az egyház üdvözíti az embert, hanem a hit. De nem az ajkakon hangzó, hanem a cselekedetekben igazolódó hit. Az a hit, amely Istennel szemben odaadó hűség, emberekkel szemben áldásos élet.

Jakab szerint a hit is lehet olyan, mint a terméketlen fügefafa, amelynek csak lombja van, de gyümölcse nincsen. Jézus azonban ezt a fát halálra ítélte. Mert a hitnek cselekedet az igazolása. Amint levelünk is mondja: *A hit Ábrahámban is együtt munkálkodott az ő cselekedeteivel és hite a cselekedeteiből lett bevégezetté* (Jak. 2, 22.). Maga Jézus is azt tartja igazolásának, amit cselekedett: *Nekem Jánosénál nagyobb bizonyúságom van, mert azok a cselekedetek, amelyeket az Atya rám bízott, hogy elvégezzem, maguk azok a cselekedetek, amelyeket én végzek, bizonyítanak mellettem, hogy az Atya küldött engemet.* (Ján. 5, 36.).

Az Istenhez tartozó hűségnek, a hit cselekedetekben igazolt életformáló erejének ezt a komolyságát hangsúlyozza levelünk írója, mikor a cselekvő hit szent kötelességét igyekszik a lelkünkre kötni. Szívleljük meg tanítását, mert az *igaz ember hitből él.* Abból a hitből, amely nem olvad szét az ajkakon, hanem cselekedetek mezében jár az emberek között. Ámen.

(Württemberg! perikópa.)

ILLÉS ELCSÜGGEDÉSE.

Szentháromság után 12. vasárnap. 1912.

Alapigék: Királyok I. 19, 4-15 és 18.

Láttatok-e már a természet ábrázatát, mikor zúgó szélvész, tomboló vihar, paskoló zápor szakad le reá? Megfigyeltétek-e már ezt a földet, mikor a deres ősz kezdi meg rajta romboló munkáját? Észrevettétek-e, hogy hajtja meg az erdő büszke fája gögös koronáját, mikor vihar ostromolja s hogy nyúlik le minden lombja nagy alázatosan a lenézett rög felé, mert érzi gyengeségét? Hát még a törékeny virág, milyen félénk önmegadással vonja összebb lankadt szirmait, mikor a perzselő napsugár ostromolja!

Az ember lelke is sokszor hasonlít a megtépett erdőhöz, a lankadt virághoz. Mikor az élet vihara söpör végig rajta. Mikor a fájdalom zápora vagy a bánat patakja csordul ki szeméből. Mikor a csalódások pusztító szele megtépedesi, letördeli örömeinek gyér virágait!

Ilyen csüggedt embert mutat be a mai szent történet. Bemutatja, hogy benne magunkra ismerjünk. Illés az, a hit prófétája, az Isten embere. Szent és magasztos hivatást adott neki az Isten. Azt a hivatást, hogy legyen ezen a földön is az ég polgára, a bűnös emberek közt is az Úr követe, a gyarlóságok világában is a tökéletes élet példaképe.

Nekünk is mindnyájunknak ugyanezt a hivatást szánta az Isten. S igazában nem is a hivatás különbsége a választó az emberek között, hanem a hivatás betöltése. Mint a virágok is különböznek színre, illatra, formára egymástól, de mindnek az a rendeltetése, hogy széppé, kedvessé, kívánatosá tegye Isten szép világát.

Mi is mindnyájan prófétái vagyunk az Istennek, hogy családunk, szeretteink körében, munkánk mezéjén, szóval, tettel, étellel hirdessük és mutassuk meg, mi az Isten célja az emberrel, hogyan «melkedhetik fel a lélek az örök tökéletesség valóságához, Istenhez, hogyan tehetjük széppé, kedvessé, áldotta és boldoggá ezt a földi életet magunknak és másoknak egyaránt!

De hát gyarló az ember mind ahány! Akár van benne prófétai öntudat, akár nincs. Gyarló ember volt Illés is. Azért az ő csüggedése a miénk is. Az ő megerősítettése a miénk is.

1. *Illés pedig elment a pusztába egynapi járó földre és leült egy fenyőfa alatt és könyörgött, hogy haljon meg és monda: Elég!*

Most óh Uram, vedd el az én lelkemet, mert nem vagyok jobb az én apáimnál!

Illés elcsüggedt. Sokat küzdött, sokat is csalódott, elfáradt, Már maga az, hogy a pusztába vonult el, hogy egy nap járőföldre ment, mutatja, mennyire megcsömörlött a lelke. Nem akart találkozni senki-vel, elég volt neki az emberekből. Megelégette az élet küzdelmeit és örömeit egyaránt. A magányt kereste, ahol egyedül lehet. Ahol csak a tulajdon szívével és a maga gondolataival foglalkozik. Ahol bele-tekínlhet abba a kifáradt, megcsüggedt, tépelődő lélekbe, amelyet az emberekkel folytatott küzdelem miatt nem bírt többé egyen-súlyban tartani. Kereste a magányt és abban a pihenést. Es a pihenés vágya olyan erővel tört föl a lelkéből, hogy magáért a halálért fohászzkodott az ő Istenéhez. *Elég, Uram, most már vedd el az én lelkemet!*

Testvéreim, éreztétek-e már valaha az elcsüggedésnek ezt a nyo-masztó nagyságát? Mikor kikiváncoztatok az emberek társaságából, sőt talán magából a földi életből is? És megfigyeltétek-e, hogy az elcsüggedés sokszor nem is annyira kifáradás volt, mint inkább a lélek önkéntelen és tudatalatti tiltakozása a hiábavaló életcélok és az alacsony életformák ellen? Mert minél magasabb életcélokat tűz ki maga elé az ember, minél eszményibb élettörvényt követ, annál ha-marább és annál gyakrabban ébred fel benne a fáradás. A közönséges lélek észre sem veszi, hogy a legtöbb ember élete másokkal való meddő harcban és haszontalan szórakozásban emésztődik el. Hogy kised korától kezdve a társaságban való ügyes forgalódásra, vagy a tüle-kezésben való érvényesülésre nevelik az embereket! Hogy milyen csinált virágok a mi örömeink ezen a földön, amely pedig telve van az Isten kegyelméből kínálkozó természetes örömvirágokkal is!

Illés próféta volt. Tudta is, hogy ő próféta. Érezte, hogy nagy és nemes életcélokra van elhíva. Ezért hagyta ott a tülekedő és egymáson tipródó emberek kicsinyes társadalmát. Ezért fordult el a hitetlenektől, akik Isten oltárait is megszegyenyítették és elhagyták. Ezért vonult ki a pusztába. Gazdagabb volt, ha egyedül volt, mert elég volt neki a tulajdon lelke. De meg, ha próféta volt is, csak ember volt ő is. Elfáradt az emberekkel való meddő küzdelemben. Nem bírta tovább, mert úgy érezte, hogy egyedül van a sok ellenséggel szemben.

2. Ezt el is panaszolta az Úrnak, mikor egy barlangban, ahol meghált, azt kérdezte tőle az Úr: *Mit csinálsz itt Illésf ő pedig monda: Nagy búsulásom van az Úrért, a seregek Istenéért! Mert elhagyták a te szövetségedet az Izrael fiai, oltáraidat lerontották, prófétáidat fegyverrel megölték és csak én maradtam egyedül és engem is halálra keresnek!*

Micsoda tenger fájdalom van ebben a panaszban! És milyen emberi ez a felsóhajtás! A nagy lelkek keserves sorsát találóbban ki sem lehetne fejezni, mint ahogy ez a rövid pár szó kifejezi: *Egyedül maradtam!*

Ennek a sóhajnak a fájalmát sok ember talán nem is ismeri. Aki együtt úszik az árral; aki előtt az élet alig több, mint hogy eszik, iszik, kél és fekszik; aki beleolvad a nagy tömegbe s föléje nem is tud, nem is akar emelkedni; aki egyszerűen és kényelmesen belefeledkezik a maga útítársaságának zajos, de közönséges életébe: az ritkán vagy talán sohasem marad egyedül. Hogy is lehetne egyedül az ember, aki járt utakon halad!

Az egyedülmaradás a nagylelkek és a szerencsétlenek sorsa. Mert a szerencsétlenségben nem akad osztályos társ. A nagylelkek röptét pedig nem tudják követni.

Jézus végül is egyedül maradt. Keresztjétől még tanítványai is elfutottak. Csak a szeretet maradt elcsüggedve a kereszt lábánál.

A proféták és úttörők egyedül véreznek.

A hívők a vértanúság koszorúit hordozzák.

A kemények sorsa gályarabság.

A Thökölyek, Rákócziak, Kossuthok számkivetésben magányos kodnak.

Az Illés lelkét hordozó emberek, a proféták, a nagy igazságokat, tiszta érzéseket, világot szentelő eszméket képviselő lelki nagyságok sorsa az, hogy kiüljön a fájó sóhaj ajakukra: *Egyedül maradtam!*

Ezt a sóhajt csak a szerencsétlenek, a fájdalmat hordozók tudják igazán megérteni. Akik mellől elfogytak a szerető szívek. Akik, mikor egy frissen hantolt sirtól hazamennek, a máskor öröm kacagásától hangos és mosolytól vidám otthon falai között arra a fájdalmas érzésre döbbennek rá: *Egyedül maradtam!* Vagy akik üresnek találják a bölcsőt, amely még nem is olyan régen boldogan mosolygott. Vagy akik csalódnak a vágyott szívekben, mialatt lelkük elped a boldogság után.

De hát van-e köztünk csak egyetlen ember is, aki életének nagy keserveiben, próbáztatásának gondjai közt el ne sóhajtott volna már Illés panaszát: *Elég, Uram, most már vedd el az én életemet, mert egyedül maradtam!*

3. Mikor Illés nagy csüggedéssel s fájó panaszával a pusztába ment és azt hitte, hogy ott egyedül lehet, akkor találkozott Istenével. Aki Istenével találkozni akar, ne is maradjon az emberek között. Amit az emberek elvettek tőle, azt találta meg az Istennél. Amit az emberek szereztek neki, azt veszttette el. Megtalálta az erőt, a biztatást, a hitet, — elvesztette a csüggedést. Mint ahogy a vihartépte fa is, a lankadó virág is a magasságokból kapja az éltető fényt és az üdítő harmatot.

Illés az Urat kereste és az Úr megjelent neki. Mert az Úr megjelenik mindenkinek, aki őt keresi. Előbb az angyalát küldte Illéshez. És az angyal a fáradt vándort eledellel és itallal erősítette meg. És ez az angyal, a gondviselő szeretet angyala azóta is mindig megkeresi és felüdíti a föld fáradt vándorait. Mert az Úr tudja legjobban, hogy nekünk sokszor van e földön erőnket meghaladó utunk. Azért csak mi is vigyük minden bánatunkat az Úrhöz, menjünk ki

az emberek közül legalább egynapi járóföldre és keressük meg az Urat, ha csüggedni kezdünk.

De az Úr nem tűri a tétlenséget. Az Isten az embert nem barlangok, nem klastromok és zárdák számára, hanem az élet munkáira teremtette. Azért kérdezi ismételtlen Illéstől az Úr: *Mit csinálsz itt Illés?* És mikor a próféta megint csüggedése okait panaszolta el, az Úr neki csodálatos tanítást adott.

Vihart támasztott a pusztában. Majd hegyeket szagató szelet indított romboló útjára. Azután alapjaiban megrázta a földet. Végül pusztító tűz gyúladt fel előtte. De az Isten sem a viharban, sem a szélben, sem a földindulásban, sem a tűzben nem volt benne. Csak a hatalmát mutatta meg mindezekben. És Illés megismerte az Isten hatalmát. És megértette, hogy nemcsak a verőfényben, hanem a viharban, az életnek nemcsak sikereiben és örömeiben, hanem keserőségeiben és csalódásaiban is az Isten marad Úr a teremtettségben. Ezzel a viharral akarta az Isten megtanítani Illést arra, hogy a lélek viharaiban is bízzuk magunkat arra, aki mindenben uralkodik.

Illést arra utasítja az Isten: *Jöjj ki és állj meg a hegyen.* Nem szabad az Isten emberének elbújni a küzdelem elől. Nem szabad eltemetkeznie bánatában. Nem szabad elcsüggednie vereségeiben és csalódásaiban. Menjen ki és álljon meg emberül a hegyen, amelyen a lelke az Úrral találkozik. A csüggedő embernek úgy kell tennie, mint a megtántorodó gyermek tesz: hirtelen, mielőtt még elesik, kapjon a szülői kéz után, amely mindig ki van terjesztve föléje. Majd ez a kéz felerősíti.

Jöjj ki és állj meg! Mert senkinek sincs joga elvonulni a küzdelem teréről. Senkinek sincs joga a maga kényelmét keresni. Szolgálatra vagyunk elhíva. És ha a szolgálat nehéz, annál több örömet nyújt majd a diadal. Az a katona, aki a csatatérről megszökik, életben maradhat, de a győzelem koszorúját sohasem szerzi meg.

Illés az Úr csodálatos jeleiből megismerte az Isten hatalmát. Megértette, hogy csüggedésre semmi oka nincs, mert az Úrnak van hatalma a segítség nyújtására, Megértette azonban azt is, hogy az Istenben nem a hatalom a fő. Az Isten céltűző bölcsesség, segítő jóság, szerető gondviselés. És minden munkáját általunk végzi ezen a földön. Mert mi az Isten munkatársai vagyunk. Nem magunknak dolgozunk tehát, hanem az Istennek. Ezért csüggedésre sem okunk, sem jogunk.

Illés megértette azt is, hogy az Istent nem a hatalmi tények világrengető jelenségeiben kell rettegve keresnünk, hanem a lelkünk mélyén megcsendülő szelíd hangban, a feleszmélés villanásaiban és a halk ámenekben. Az Úr szólt: *Mit csinálsz itt Illés? Szabad-e az az Isten emberének tetlenkednie? Menj el, térj vissza a te útdón a pusztán át Damaszkuszba!* És végezd a munkát, amely rád van bízva. Aki az eke szarvára tette a kezét, ne nézegessen sem jobbra, sem balra, sem hogy vele mi történt, hanem küzdjön és harcoljon! Az elcsüggedésnek és megtorpanásnak mindig az az oka, hogy magun-

kat nézzük, nem a célt és korábban szeretnénk élvezni a gyümölcsöt, mint ahogyan megérlelődik.

Az is balga gondolat, mintha az ember valaha is egyedül volna. Az ember igazában soha sincs egyedül. Mindenkinek ad az Isten munkatársat és megértő lelket s ha emberben nem akad ilyen, mellette áll az Úr. Illésnek vigasztalásul ezt mondta az Isten: *Meghagyok Izraelben hétezer embert. Minden térdet, mely meg nem hajolt a Boálnak és minden ajkat, mely meg nem csókolta azt!*

És Illés megvigasztalódott, megerősödött és elment békességgel, hogy újult erővel folytassa prófétai munkáját.

Testvéreim, amik meg vannak írva, ami tanulságunkra vannak megírva. Minket is sokszor elfog a csüggedés. Mi is sokszor úgy érezzük, hogy egyedül maradtunk. Pedig senki sincs ezen a földön elhagyatva. Nem mindenki mellett állnak milliók, nem mindenkit követnek ezerek, de mindenkinek jut ezen a földön, ha több nem is, legalább egy szív, amely híven mellette áll. Talán az édesanyánké, talán a hitvesünké, talán a gyermekünké vagy egy jó baráté. Mind-egy: senki sincsen e földön magárahagyatva! *És ha az én atyám és anyám elhagynának is, az Úr magához vesz és, felkarol engemet!* (Zsolt. 27, 10.). Nincs hát okunk az elcsüggedésre. Ne is mondja senki kishitűen: *Elég, Uram, most már vedd el az én életemet!* Inkább csendüljön meg lelkében naponként az Úr szent szava: *Menj és állj meg, mert nem vagy egyedül!* Ámen.

(Szászországi perikópa.)

ISTEN MUNKATÁRSAI.

Szentháromság után 12. vasárnap. 1913.

(Presbiterek beiktatásakor.)

Alapigék: Korinthus I. 3, 9.

Az élet örök törvényei jelenségek égő betűivel vannak beleírva a nagy mindenségbe. Csak olvasni kell megtanulnunk.

Megállok a folyó partján és elnézem az egymástűző hullámokat, amelyek a vízcseppek millióit ragadják ismeretlen célok felé. Az útja és a célja ki van ugyan szabva mindegyik vízcseppnek, de arról egyiknek sincsen tudomása.

Látom, amint a szél felkapja a föld porát s rohan vele kanyargó utakon. Ki tudja, hol teszi le, hogy betöltsön vele egy parányi űrt vagy segítse hegygé növekedni az induló dombot! És a porszem öntudatlanul engedelmeskedik a rohanó szélnek.

Megmozdul és leszakad helyéről az ég csillaga. Ott hagyja társai ragyogó táborát s fényes ívben behagyatlik a nagy mindenségbe. Ki szakította le az ég boltozatáról? Mi viszi, mi hajtja ismeretlen útján? Hol áll meg, meddig tart futása? Ha megkérdeznék tőle, nem tudna rá felelni, mert hivatása célját s törvényeit nem ismeri.

Ellenállhatatlan ösztön kényszeríti a vándormadarat, hogy, ha jön az ősz, elhagyja a fészket s a levegőég ismeretlen útján elrepüljön melegebb hazába. Ösztönét követi akkor is, mikor a tavasz szárnyain visszatér az elhagyott fészekbe. Ösztönének kényszerítő törvényét azonban nem ismeri.

Sír mellett állok, koporsó felett. Megfáradt vándortársam vetette bele pihentető ágját. Vájjon tudta-e valaha, míg e földön járt, hogy neki magasabb a hivatása, mint annak a rohanó vízcseppnek, vagy annak a felkapott porszemnek? Több, mint a lehulló csillagnak és a vándormadárnak! Vájjon tudta-e, hogy ő öntudatos életre volt elhíva? Hogy neki magas rendeltetést adott az Isten? Tudta-e, hogy a nagy mindenségben az ember az egyetlen teremtmény, akinek az Isten megadta azt a jogot, hogy nyomról-nyomra tudja végigkövetni a tulajdon útját a hivatás tükrében?

Megvallom, alig lehet lehangolóbb valami, mint az az életfelfogás, amely szerint az ember földi életének nemcsak minden érdeke, hanem, minden értéke is a föld rögéhez van kötve. Hogy az ember örömeinek és bánatának, boldogságának és keserűségének forrásai itt fakadnak fel és itt apadnak el az anyag körében. Hogy a test es annak jóléte, kényelme, bősége vagy nélkülözése az élet igazi értéke

vagy fogyatkozása. Igaz, hogy az emberi élet is olyan, mint a fa: a földből szedi gyökereivel a tápláló erőt. Tudom, érzem, hogy a léleknek is vannak olyan vágyai és szükségletei, amelyek nem engedik meg, hogy az anyagtól elszakadjon. Tudom, hogy, ha a földet kiszedik a fa alól, az a fa elvész, ugyanúgy az élet is elvész, ha földi, anyagi érdekeit mereven megtagadjuk. De sohasem szabad felejtünk, hogy amint a fának sem a lefelé, hanem a felfelé törekvő része termi a virágot és hozza meg az ízes gyümölcsöt, úgy a léleknek is nem az alacsony, hanem a magasságokba feltörő érzelmi, gondolatai, céltűzései és törekvései szerzik meg az élet igazi szépségeit és örömeit. A földiek után vágyó természeti törvény csak a létfenntartást szolgálja, de minden, ami békességet, nyugalmat, tisztaságot és értéket adhat, csak a léleknek a magasságok felé törekvő ágain terem meg.

Csak ennek az életfelfogásnak magasságairól lehet az életet igazán megérteni. És csak így bontakozik ki teljes szépségében az apostol mondása: *Mi az Isten munkatársai vagyunk!*

1. Gondoljunk bár az Istent erőnek, amely áthatja a teremtettséget, gondoljunk bár törvénynek, amely ellenállhatatlan kényszerűséggel célos úton vezet a tökéletesedés felé: akkor is felséges gondolat, hogy mi az Isten munkatársai vagyunk. Így is éreznünk kell magunkban azt a nagyszerű hivatást, hogy életünk gyorsan elmúló éveit a mindenség s ebben az emberiség előbbrevitelének szent munkájában kell eltöltenünk. Így is felséges annak elgondolása, hogy az isteni végtelen erő egy része bennünk él és munkálkodik. Ez serkenti gondolatokra agyunkat, — ez ébreszti fel és edzi tettekre akaratomat, ez kelt vágyakat és elhatározásokat lelkünk titokzatos mélységeiben, ez termékenyíti meg és ez igazolja vagy vádolja szívünk érzelmeit, ez termi meg bennünk és általunk a nemes és hasznos élet áldott gyümölcseit, Legyen azért erő, vagy legyen örök törvény az Isten, akkor is felemelő és szent a mi elhívásunk: együtt munkálkodni az Istennel!

És ha erkölcsi hatalomnak, a jóság, a szeretet, az igazság, a szentség és a tökéletesség örök valóságának látjuk az Istent, még felemelőbb hivatás, hogy munkatársai legyünk. Mert a jóság az élet bajait van hivatva enyhíteni. A szeretet a boldogságra rendelt szívek álmát valósítja meg. Az igazság az Istenhez való tartozás tudatát tartja ébren. A szentség az emberi lelket akarja megtartani az örökkévalóságnak, hogy ha másként nem lehet, a szenvedések tüzeiben égjen ki belőle minden, ami salak. A tökéletesség vezérlő lángoszlop, amely a földi vándorlás pusztáján előttünk világít, hogy bevezessen az álmok ígéretföldjére, Isten országába. Bizony nagy öröm és nagy méltóság, hogy az ember az Isten munkatársa lehet a földi életben!

Ha pedig az Úr Jézus isteni bölcs meglátása szerint atyánknak tekintjük az Istent, akinek szerelmét hirdeti a levegő atomja, amelyet beszívunk, a kelő napból ránklövelő napsugár, amely éltet, a láthatatlanul lehulló harmatcsepp, amely virágot táplál, a kedveseink szívé-

ből kiáradó szeretet, amely boldogít: akkor még felemelőbb, még szentebb a hivatás, hogy munkatársai legyünk az Istennek! Hogy miként ő, úgy mi is árásszunk boldogságot a környező világra. Hogy miként ő, úgy mi is legyünk áldások forrása, míg csak élünk. Hogy miként neki, úgy nekünk se legyen más törvényünk, mint csak a szeretet, amely gondot visel, megbocsát, elfödöz, éltet és boldoggá tesz mindeneket. Bizony mondom, nincs és nem is lehet embernek e földön szebb és áldottabb hivatása, mint munkatársa lenni az Istennek!

2. S hol a munkatér, amelyen együtt lehet munkálnunk az Istennel? Az apostol azt mondja: *Ti az Isten szántóföldje, az Isten épülete vagytok.*

A világ megváltója a magvetésről mondott példázatában (Mt. 13, 1-23.) az ember lelkét a termőföldhöz hasonlította. Az Isten a maga igazságait az emberek életében akarja gyümölcsöztetni. Ezért hasogatja fel a szenvedések és csalódások ekevasával a keményedésre hajlamos szívet. Ezért teszi porhanyóvá a gondok boronájával. Ezért veti bele az örökélet beszédének áldott magvait. Ezért árasztja rá gondviselő szerelme érlelő sugarait. Ezért öntögeti a megsegítő kegyelem permetegével. De jaj is annak a földnek, melynek nincs termése!

Különösen nektek kell erre komolyan gondolnotok, testvéreim, akik a mai napon felveszitek közöttünk az egyházépítés szent munkáját. A hívek megtisztelő bizalma állított benneteket az építő munka élére. Legyetek mind lélek szerint való hűséges és készséges munkatársai az Istennek. Mint az evangélium gyermekeinek, tudnotok kell, hogy, mikor az egyházépítés munkáját felveszitek, nem emberi intézménynek és nem hatalmi érdekek szolgálatának igáját veszitek fel. Nem is embereknek szolgáltok, hanem az Istennek. Az egyház szántóföldje, csakúgy, mint a magatok lelke is. Mindkettőnek az Isten számára kell gyümölcsöznie.

Minden embernek az a szent hivatása, hogy az Isten munkatársa legyen itt ezen a földön annak a felséges célnak a szolgálatában, hogy megvalósuljon itt az Isten országa. Az az ország, amelyben az Isten az Úr, akarata a törvény, Szentlelke a vezető fénysugár. Az az ország, amelyben minden lélek az Isten szántóföldje és minden élet az Isten szent háza. Aki ezt az országot akarja, annak elsőbb a maga lelkét, azután a testvéreiét is az Isten épületévé kell átalakítania.

Egyházunk előjárói, vezérei, tanácsosai, e szent hivatás tudatával induljatok el az egyházépítés istenes munkájára! Legyetek példa az önfeledt egyházszeretben, az önzetlen szolgálatban, a buzgó kitarásban, a szorgalmas templomlátogatásban, az apák hűségének ápolásában, a békesség megtartásában, hogy ezekben a szégyenletes reverzális időkben, amikor hitvány egyéni érdekből olyan sokan eltántorodnak az örök evangélium igaz hitétől, ti mindenben híveknek találtassatok. Úgy töltsétek be emberi és evangéliumi hivatásokat, hogy mindnyájan ajkaitokra vehesetek az apostol dicsekedő

szavait: *Kövessétek az én példámat, testvéreim és figyeljete azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk!* (Fil. 3. 17.). Milyen boldog is volt az apostol, aki elmondhatta magáról és elmondhatta hívő társairól is, hogy ők mind munkatársai az Istennek, hogy ők mind az Isten szántóföldje és az Isten épülete? Ha mi még nem vagyunk azok, igyekezzünk azokká lenni. Mi nem vagyunk olyan öntudatlanok, mint a vízcsepp vagy a homokszem, mint a csillag vagy a vándormadár. Minket az Isten célos és öntudatos életre teremtett s maga vezet a tökéletesség útján a gondviselő szeretet hűségével. Ragadjuk meg hitünkkel az ő szent kezét és ne bocsássuk el többé soha, hogy legyünk és maradjunk az ő hű munkatársai mindenben és mindörökké! Ámen.

(Württembergi perikópa.)

AZ OKOS FÉLELEM.

Szentháromság után 13. vasárnap. 1908.

Alapigék: Lukács 12, 4-5.

Az élet telve van tanúságokkal. Minden attól függ, milyen szemmel nézzük. Némely ember mit sem lát, mikor néz, más mindenből tanúi.

Járjuk a színes virágok milliójával hímzett puha pázsitot, felhágunk a felhőket törő bércek ormára, átvágunk a susogó erdők csendes völgyein, elmélázunk a szelíd hold csodálatos fényén, megcsodáljuk a ragyogó csillagok miriádjaival kirakott égbolt titokzatos világát: de milyen más érzések támadnak bennünk és milyen más gondolatok ébrednek lelkünkben, ha hozzáértő szemmel nézzük mindezeket! A tanút ember mindenben törvényeket és igazságokat lát, mindenből, ami figyelmét leköti, tanúságot merít.

A bölcs ember pedig nemcsak a külső világ jelenségeit nézi figyelő szemekkel, hanem a lélek belső világát is boncolgatni tudja. Jézusban isteni bölcsesség teljessége lakozott, azért látott minden jelenségben csodálatos, mély tanításokat. Meglátta azt is, hogy az ember mennyire szereti és hogyan félti az életét. De féltésében ezer gyarlóság mutatkozik. Ezért mondja az Úr: *Azt mondom nektek, barátaim, ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de azontúl semmit sem tehetnek. Megmondom én nektek, hogy kitől féljetek: Féljetek attól, akinek hatalma van a megölés után a gyehennába is vetni. Igen, azt mondom nektek, őtöle féljetek!*

Mire is akar bennünket tanítani ezzel a mondásával az élet Mestere!

1. A napokban széltében hirdették a lapok, hogy az egyik európai kikötőbe a messzi Keletről olyan hajó futott be, amelyen kolerás beteg volt. Hírül adták azt is, hogy a hajót azonnal szigorú vesztégar alá vetették, nehogy a borzalmas betegség emberéletet oltó rémes körútjára elinduljon. Csak a vész hír járja be a világot, hogy rémítse az életüket féltő emberek millióit. És hogy megijedtek!

Viszont azt is hírül adták a lapok, hogy sok kitartó és önfeláldozó munka után sikerült a tudománynak az életet mentő szerek számát ismét megszorítani. Ez a kedvező hír is elindult világkörüli körútjára és a szenvedők ezreinek arcára kiült a reménykedés örömeinek pírja és megnyugvás támadt milliók szívében.

Az a félelem, amely a borzalmas rém közeledésére békót vert az emberek lelkére és az az öröm, amely az életmentő új szer hallatára megtöltötte a szívet, egyazonos forrásból eredt. Ez a forrás az élethez

való ragaszkodás ösztönös törvénye. Ez a törvény elemi erővel uralkodik rajtunk. Öntudatlanul is hatalmában tartja az embert. Nemcsak az embert, hanem mindent, ami él. Azt a jelentéktelen férget is, amely lábaink alatt vonaglik. Azt a kis bogárkát is, amely az eltaposás elől riadva menekül. A parányi fűszálat is méiv félrelöki vagy átfúrja a takaró rögöt, mert élni akar.

Az öntudatlan gyermek is, hogyan repes levegő után s hogyan kapaszkodik erőtelen kezével, ha elmerülés vagy elesés fenyegeti! A vízbefülő hogy kapkod még a szalmaszál után is! Hirtelen támadt veszedelemben, hogy elveszti nyugalma még a legerősebb és a legbőlebb ember is! És a kitörő tűzvészben hogyan löki félre útjából a menekülő ember még a barátait is — ösztönösen!

Ez az életösztön kényszeríti tengereken túlra a vándormadarat. Ez az életösztön diktálja az embernek, hogy az időjárás változása szerint öltözködjék és hogy megvédje magát a gyors pusztulástól. Az élet védelmezése az élet szeretetének természetes következménye. Ezért szedjük fel az elhagyott gyermekeket, ezért gyógyítjuk a betegeket, ezért emelünk hajlékot az ügyefogyottaknak. Ezért törekszük az orvosi tudomány is minden hűséggel, vigyázással, odaadással arra, hogy az életet megmentse, meghosszabbítsa és elveszni ne hagyja. Mert az ember nem kívánja a halált, hanem retteg tőle.

2. Jézus jól ismerte az ember életének ezt az ösztönös törvényét. Jól látta, hogy az emberek nagyobb részénél a testről való gondoskodás és a testtel való aggodalmas törődés az élet összes céljait kimeríti. De jól tudta azt is, hogy az emberben értékesebb valami is van, mint a test és annak megmaradása. Ezért irányította a figyelmet az emberi élet féltésében észlelhető visszasságra. Ezért állítja szembe a test féltését a lélek féltésével, a test megmaradását a lélek megmaradásával. Mert mi ezen a téren végzetes hibában leledzünk!

Nem hiszem, hogy csak egy is akadna közöttünk, aki csak egy napra is meg tudna felejtkezni teste táplálásáról. A lélek naponkénti táplálása azonban soknak eszébe sem jut. A testi jólét biztosításáért készek vagyunk minden áldozatra, minden munkára, minden könyöklésre; készek vagyunk minden hamisságra, minden kíméletlenségre, még a hitehagyásra is; készek vagyunk elhagyni az édes otthon, apáink hamvadó porát; készek vagyunk elszakadni az édes hazától, amelyet apáink vére és könnye szentelt meg; készek vagyunk idegenbe menni lenézett idegennek, szárnyrakelni, mint a vándormadár. De kevés embert tudok, aki lelki kincsekért hozott volna ennyi áldozatot.

Igaz, nagyon kínos a nélkülözés. Olyan nyűg az a lelken is, mint telivéren a békó: nem bír tőle vágya szerint haladni. Bizonyos, hogy a testi jólét a lélek nyugalmanak is egyik tényezője. De az is bizonyos, hogy ha minden ember úgy ápolná, táplálná, féltené a lelkét, mint a testét, sokkal kedvesebb és sokkal tökéletesebb lenne az élet.

Mert hogyan is tápláljuk mi a lelket!

Mikor a múlt hetekben végigborzongott rajtunk az a hír, hogy járványosan lépett fel a tífusz, mindenki természetesnek találta, hogy a hatóság erélyes és szigorú ellenőrzés alá vette az ételkészleteket. Mert mindenki tudja, hogy a romlott táplálék többet árt, mint az éhezés: a pusztító bacillusok légióit lopja be az élő szervezetbe.

Nos, hát a lélek táplálékát miért nem helyezik ilyen szigorú ellenőrzés alá? A lélek élelmiszereinek hamisítását miért nem gátolják meg? Hiszen napilapjainkat ma már félve kell dugdosnunk gyermekeink előtt, mert telve vannak lélekölő bacillusokkal. Minden utálatosságot gondosan kitergetnek, minden jót csak futtában érintenek. Mintha csak meg akarnák tanítani az embereket arra, hogyan lehet gonosznak lenni és maradni. A műcsarnokok ma már nem a művészi alkotások tárházai, ahonnet meggazdagodva tér haza az ember, hanem a szemérmétienségek tárházai. A színház nem a nemzeti közmívelődés csarnoka ma már, ahol eszményi embereket eszményi harcban mutatnak be vonzó példaként, hanem megbomlott idegzetű és ferde észjárású emberromok hitványságainak bemutatói. Hogy pedig a közélet mit tár elénk, arról jobb nem is szólni! Csak azt a kérdést vetem fel: miért nem gondoskodik a közhatóság, s ha az elmulasztja, miért nem gondoskodik a társadalom és ha mindkettő gondatlan vagy tehetetlen, miért nem gondoskodik minden ember maga arról, hogy lelkét a romlott és rontó ételkészletektől megoltalmazza? Vagy a szellemi táplálék hamisítói ellen nem szabad törvényt hozni — a szabadság látszata miatt?

A test életét valóban védelmezik törvények. Jól is van ez így. Az élet nagy érték, mert nagy céljai vannak. De hát miért nem hozunk törvényt a lélek épségének és életének a védelmére is? Nem több-e a lélek, mint a test? Bizony, aki egyetlen emberi lelken is akár könnyű, akár súlyos sértést követ el; aki egyetlen lelket is megront, hogy abban az emberben már nem is a lélek, hanem csak a test él: azt a megrontót, azt a ragályozót, azt a lélekgyilkost, azt a csábítót szigorúbban kellene büntetni, mint azt, aki a test ellen vétkezik. Mert a test ellen vétő legfőleg egy életet olt ki; a lélek ellen vétő azonban nemzedékeket mételyez meg, jövődöket tesz tönkre. Miért nem féltjük és miért nem szeretjük hát a lelkünket legalább annyira, mint a testünket??

3. Jézus azt mondja: *Ne azoktól féljete, akik a testet megölik ugyan, de azontúl semmit sem tehetnek! Attól féljete, akinek hatalma van a megölés után a gyehennába is vetni.* Hiszen ami a test világához tartozik, mind elmarad tőlünk a sírnál. Szépsége elhervad, erői leromlanak, kincsein megosztoznak, házát mások foglalják el, maga a test is porrá lesz a porban. Csak a lélek megy át belőlünk egy másik világba. De annak kapujában az Isten fogadja ítélő igazsággal. Még a test cselekedeteiért is a lélek felel. Mert a test csak köntöse a léleknek. Mit féltitek hát a köntöst, mikor a lélek forog kockán! Mikor ruhánkra száll, vagy arcunkra ül a levegőben szál-

longó korom, dehogyan is megyünk addig emberek közé, míg le nem tisztogatjuk! De ha a lelkünk piszkolódik be a közélet kormától és a lelkünk ábrázatát rútítja el e világ szennye, piszka, nem jut eszünkbe, hogy így nem jelenhetünk meg az Isten előtt!

Pedig mint ahogy csak a tiszta, gondozott, ép test egészséges igazán és méltó az életre, úgy csak a tiszta, féltett, romlatlan lélek vehet részt az örökkévalóságban. A beteg, az elnyomorodott a tisztátalan lélek a gyehennára kerül. Mint ahogy a Gé Hinnom mélysegeiben is az örökké égő tűzre a szemetet és az undokságokat vetette ki az Úr kiválasztott népe.

Megfigyelhetjük, hogy minden községnek egyik legfőbb törekvése, hogy orvost és gyógyszerért kapjon. Mert ezek nélkül a test egészségének és életének megóvása felette nehéz. Miért nem gondoskodunk ugyanígy a lélek egészségéről és életéről is? Hiszen a lelket is ostromolja s meg is támadja a betegség. Ott a bánat, a csalódás, a gond, a próbáltatás, az indulatok és ösztönök rettentő raja, mind fogyasztja s emészti erejét. Ilyenkor sürgősen keressük fel a lelki betegségek gyógy tárát, a templomot és kopogtassunk be a legjobb orvosnál, Jézusnál. Nála minden bajra írt találunk, ő osztogatja a bölcsesség isteni tanácsait, ő adja a békesség balzsamát, nála van az örökélet étele és itala, ő nyitja fel rosszullátó szemünket, hogy felismerjük az emberhez egyedül méltó életcélt, ő kötözi be lelkünk sebeit és a vigasztalás olajával ő enyhíti meg fájdalmainkat.

Testvéreim, telve van a világ panasszal, hogy nagy gazdasági válság sodrába kerültünk. Félek azonban, hogy a lelki válság sodra még nagyobb és még végzetesebb. Bár meghozná a kettős válság az emberiség igazi nyugalomát és boldogságát! De ehhez szükséges, hogy megértsük Jézus tanácsát: *Ne azoktól féljete, akik a testet megölik, de azontúl semmit sem tehetnek, hanem attól féljete, akinek hatalma van a megölés után a gyehennába is vetni!* Mert a test a lelket nem tudja megmenteni, a lélek azonban a testet is meg tudja menteni. A lelkére vigyázzon tehát minden ember! Ámen.

(Rajnai perikópa.)

A DIADALMAS ÉLET.

Szentháromság után 13. vasárnap. 1930.

Alapigék: Filippi 2, 1-11.

Pál apostol nagyon szerette a Filippiben élő híveket. Olyan meleg levelet írt hozzájuk, amilyent csak a szerető szív diktálhat. *Tanúm az Isten, mennyire vágyódom mindnyájatok után Jézus Krisztus szívével!* (1, 8.). Ezt mondja az apostol és a szava tiszta igazság beszéde.

Akit pedig szeretünk, annak jót akarunk. Azt szeretnénk, ha mindenben szép és diadalmas volna az élete. És mert Pál is ezt akarja, azért állítja most a filippibeliek elé az Urat, Mert Jézus élete csodálatos élet volt, Diadalmas élet volt. Csupa törvény, csupa élet-igazság. Úgy jött le erre a földre, mint Isten, úgy élt, mint ember, úgy halt meg, mint Megváltó. Porban járt, de égi maradt, Életének örök tanulsága, hogy nem a külső viszonyok döntenek el egy élet értékét, hanem az, hogy tud-e valaki a múlandóság körében is az örökkévalóságnak élni. Jézus élete azt példázza, hogy nem az az élet szegény, amely a föld javait nélkülözi, hanem az, amelyből hiányzik a lendület, az emelkedettség, a tiszta érzések és a nemes elgondolások uralma. Jézus élete azt igazolja, hogy egyetlen szív is le tudja győzni a világot, ha azt a szívet nem győzi le a világ.

Jézus élete igazán diadalmas élet volt, mert hatalma a lemondás volt, uralma pedig a szolgálát.

1. *Ugyanaz az érzület legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban volt, aki mikor az Isten alakját hordozta, nem tartotta rablott szerzeménynek az Istennel való egyenlőséget, hanem megfosztotta magát, szolgáló alakját öltötte fel, emberekhez lett hasonlónak, emberi módon viselkedett: megalázta magát, engedelmes lett haláláig, mégpedig a kereszthaláláig.*

Lehet-e ennél nagyobb és teljesebb lemondást még csak képzelni is! És vájjon ugyanaz az érzület van-e bennünk, amely Krisztus Jézusban volt? Bennünk, akik csak követelni tudunk. Akik csak nyerni szeretünk. Akik mindent és mindenkit abból a nézőpontból szoktunk megítélni és méltatni, mit használ nekünk?

Sokat panaszkodunk az életre. Nem is ok nélkül, mert ma bizony szűk marokkal mér. Kenyerünk is alig van, megelégedésünk még kevesebb. Az öröm olyan, mint a bujkáló napsugár, mire melegedni kezdenénk mellette, hirtelen elillan. Küzködéseinknek sincs meg a kellő gyümölcse. Felkészült emberek egész tábora ostromolja az életet magáért a pusztá életért, csakhogy a kenyér gondjától megszabaduljon. A megfelelő érvényesülést mesebeli álomnak tekinti már, csak élni akar. A siker tüzeben kevés ember melegíti és a boldogulás üllőjén még kevesebb kovácsolja vasát. Hiszen hozzá sem fér. Nemcsak azért, mert sokan állják körül, hanem inkább azért, mert elhamvadt a tűz, hideg az üllő, nyugszik a kalapács.

Azt mondja a példabeszéd: „Segíts magadon!” De ha nem lehet! Ha megvan kötözve az ember keze, lába a tehetetlenség láncával, amelyeket nem bír feloldani! Akkor kell a keresztyénségnek érvényesülnie. Akkor kell megemlékezni a keresztyén élet arany szabályáról: *Egymás terhét hordozzátok, így töltitek be Krisztus törvényét!* (Gal. 6, 2.). Mert Krisztus letette a maga dicsőségét és felvette másoknak a terhét. A diadalmas élet a lemondással kezdődik. Tagadd meg önzésedet, tanulj lemondani s ráléptél a diadalmas élet útjára. Amint az apostol mondja: *Senki se nézze csak azt, ami az övé, hanem mindenki azt is, ami a másé.*

Mi nem vagyunk, talán nem is lehetünk képesek akkora lemondásra, mint Jézus, de arra minden ember képes, hogy önzését fékezze. Hogy ne mindig csak a maga érdekein, előnyein és igényein nyugtassa a szemét, hanem lássa meg a testvér nyomorúságát is, értse meg a testvér keserűségét is, álljon az étellel birkózó s már-már elmerülő szerencsétlen mellé és nyújtja ki felé megsegítő jobbját. Hiszen talán nem is a javairól, csak a kényelméről kell lemondania, hogy segíteni tudjon. Jézus többről mondott le, hogy minket boldogokká tegyen! Mi Jézust a lemondás mértékében követni nem bírjuk, de nem is kíván tőlünk az apostol semmi emberfelettit, csak azt, hogy lássuk meg a testvér vergődését és ne nézzük csak azt, ami a mienk.

Mi is volna velünk, ha Jézus is csak azt nézte volna, ami az övé! Ha nem tudott volna lemondani isteni dicsőségéről! *Ha tehát van valami vigasztalódás Krisztusban, ha van valami vigasztalása a szeretetnek, ha van valami közössége a léleknek: akkor egyetértők legyetek, egyező szeretettel viseltessetek, azonos lelkűek, egyező gondolkodásúak.* Mert a társadalomban sok ember él együtt. És mindnek egyazonos joga van az élethez és a boldoguláshoz. Ezért az egyedül helyes magatartás az, ha senki sem él egyoldalúan önző életet. Az élet harmóniáját nem a megtorló törvények biztosítják, amelyekkel az egyéni önző akarat helytelen kilengéseit megbüntetik, hanem az a komoly valláserkölcsei mérséklet, amelyre Krisztus vallása és példaadása kötelezi az embert, A lemondáson, az önfékezésen, a belátással hozott áldozaton épül fel a társadalom nyugalma, az emberek békessége, ezen indul meg a diadalmas élet,

2. Jézus élete diadalmas élet volt, mert hatalma a lemondás, uralma pedig a szolgálat volt. *Szolga alakját öltötte fel, emberekhez lett hasonlónak, emberi módon viselkedett, megalázta magát, engedélnes lett a halál, mégpedig a kereszt haláláig.*

Jézus szolga alakját öltötte magára, mi abban születünk. Ő emberekhez lett hasonlónak, mi azok vagyunk. Ő maradhatott volna több is, mint ember, mi nem lehetünk mások, csak emberek. Ő emberi módon élt és viselkedett, mi jó, ha igazán emberi módon tudunk élni és viselkedni. Ő szolgálatért lett emberré, hogy megmutassa

halálig való kész engedelmisségét. Nekünk a szolgálat teher, szégyen és megalázás, mert nem ismerjük az engedelmisség lelkét. Ezért van köztünk olyan kevés diadalmas élet!

Pedig nemcsak Jézus az egyetlen példája a szolgálatból ki-sarjadó diadalmas életnek. Minden nagy dolgot a lemondásig ön-feledő felbuzdulás, az önzetlen szolgálat teremt meg ezen a földön. Az emberiség legnagyobbjai a lemondó szolgálat útjait taposták. Szolgálat igája nélkül nincs eredményes munka, nem lehet diadal. Jézus is szolgáltni jött erre a világra. Amint maga mondja: *Az Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon és életét adja oda váltságul sokakért.* (Mt. 20,28.) Es a szolgálat nem megszegyenítő. A szolgálat a nagyság lépcsője, a diadal útja. Ezért mondja Jézus: *Aki közöttetek nagy akar lenni, szolgáljon nektek és aki közöttetek első akar lenni, legyen a ti szolgátok.* (Mt, 20 27.) Mert a szolgálat emel, a szolgálat jutalmaz.

Jézus is szolgált és ezért az Isten is felette felmagasztalta őt és olyan névvel ajándékozta meg, amely minden név felett van, hogy Jézus nevére meghajoljon minden térd, mennyieieké, földieké és föld alatt lévőké és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus úr fiz Atyaisten dicsőségére.

Íme a diadalmas életnek az útja és koronája Jézusnál! Mi ezt el nem érhetjük soha, mert a mi szolgálatunk gyarló, emberi szolgálat csupán. De *ha van Krisztusban valami vígasztalódás, ha van valami közössége a léleknek, és ha van bennünk részvét és könyörület* velünk együtt vergődve küzdő embertársaink iránt: akkor lépünk mi is a segítő szolgálat útjára, *legyünk egyetértők, azonos lelkűek, és ne tegyünk semmit viszálykodásból, vagy hiúságból, hanem mindent tegyünk szolgáltni kész alázatossággal és kész lemondással, egyik a másikat önmagánál különbnek tartván.*

A lelkiismerettel való számvetés óráin magunk is belátjuk, hogy ez az emberhez méltó diadalmas életnek az útja. Minden egészséges emberi lélek tudatalatti érzéssel maga ítéli el az önzést és a részvétlenséget. Értzi, hogy az önzés az embert lealacsonyítja s elért örömeiről letörli a megalégedés hímporát. Igazán boldog az önző ember nem lehet soha, mert az önzés salakja a vádoló elégületlenség.

Az önzetlen, a lemondó, a szolgáló élet nem is olyan nehéz, mint ahogyan az emberek nagyobb része gondolja. Ott a családi kör, amelyben legtöbb lemondást és legnagyobb szolgálatot kíván tőlünk a közös nyugalom és a közös boldogság. Ha szeretet van benned, nem lesz nehéz sem a lemondás, sem a szolgálat. Mert a szeretet csak lemondani és csak szolgáltni tud. Jézus is azért tudott még isteni dicsőségéről és nyugalomáról is lemondani, mert szerette az embert, Jézus is azért tudott szolgáltni egészen a kereszt haláláig, mert szerette a bűnös világot, És élete a szeretet által volt diadalmas a földön, lett diadalmas az égben is. Mert a legnagyobb erő, a diadalmas hatalom az égen és a földön egyaránt a szeretet! Ámen.

(Württembergi perikópa.)

HOL A TÖBBI?

Szentháromság után 14. vasárnap. 1932.

Alapigék: Lukács 17, 11-18.

Olyan meghatóan egyszerű és olyan megdöbbenően meg-szégyenítő ez a kis történet. Egyszerű, mert Jézus könyörülő sze-retetéről beszél és mi az ő jóságos szívét úgy ismerjük. De meg-szégyenítő is, mert az emberi háíatlanság visszataszító képét mu-tatja be. És ezt a hálátlanságot mi is gyakoroljuk.

Jézus útban volt Jeruzsálemben. A templomot akarta felkeresni. És útja közben nyomorúságba esett emberekkel találkozott. Aki az Isten felé tart, hamarabb meglátja a bajt. Aki a templom felé veszi az útját, annak a szeme minden szenvedés és minden igaz-ság meglátására hamarabb megnyílik.

Mikor az Úr egy faluba ért, tíz bélpoklossal találkozott. Olyan rút és ragályos betegség kínját hordozták ezek, hogy bajukat még a gyalázat is tetézte. Nem volt szabad emberek közé men-niök s ha az utcán jártak, már messziről kiáltozniuk kellett, nehogy megérintsenek valakit. *Jézust látva is távol megálltak. És nagy han-gosan kiáltozni kezdtek: Jézus, Mester, könyörülj rajtunk!* Az Úr meglátta a nyomorultakat és meghallotta könyörgő kiáltásukat. És a szívében már meg is gyógyította őket. Azt parancsolta hát nekik, hogy a mózesi törvény rendelkezése szerint jelenjenek meg a papoknál, mutassák meg testüket és igazoltassák, hogy nincs rajta kiütés. El is mentek és útközben megtisztultak. Mert Jézus könyö-rült rajtuk. Mert az Úr meggyógyította őket. Meggyógyította mind a tízet. Mert Jézus nem osztályoz, nem válogat, hanem mindenkin segít, mert mindenkit egyformán szeret. Ámde csak egy ment vissza Jézushoz a jót megköszönni. Ekkor tette fel Jézus azt a neki is fájó kérdést: *Nem tízen tisztultak-e meg? Hát a többi kilenc hol van?*

Álljunk meg egy szóra ennél a kérdésnél!

1. Kétségtelen, hogy annak a tíz bélpoklosnak egyforma volt a betegsége, azonos a nyomorúsága, egyező a kérése. Csak a lelke volt különböző. Csak egynek volt hálás a lelke, a többség háládatlan volt, És ez Jézusnak is fájt. Azért mondta szinte csak magának: *Nem akadt, aki visszatérve hálát adjon az Istennek, csak ez az egy idegen!*

Pedig a hála természetes, ösztönszerű valami. Nem emberi találmány, nem a kultúra és a haladás gyümölcse, hanem valami ős természeti törvény. Tégy jót a földeddel, míveld emberül, öntözd verejtékkel, simogasd munkával, ápolod törődéssel s meglátod, milyen dúsán fizet az aratás idején! Szeresd a fát, ápolod, öntözd, nyesegesd, adj neki vizet, segítsd napsugárhoz, majd meglátod, milyen szép és egészséges gyümölcsöt terem! Gondozd virágos kertedet féltő szeretettel, meglátod, hogyan ontja majd virágát! Gondoskodás áldozó szeretetével vedd körül állataidat, meglásd, milyen hűséges munkával viszonzozzák jószágodat! Mert a nagy mindenség minden teremtményében ösztönösen él a visszafizetés, a háladatosság törvénye. Ezért mondja az élet fejedelme, Jézus: *Amilyen mértékkel ti mérték, olyannal mérnek vissza tinektek.* (Lk. 6, 38.) Vagy amint Pál apostol mondja: *Aki szűken vet, szűken is arat, aki bőven vet, bőven is arat.* (Kor. II. 9, 6.)

Mert valami örök természeti törvény érvényesül a megfizetésben. Az egész élet sikere és számítása ezen a törvényen épül fel. Mikor a gyermek megfélemezti játékos kedvét és komoly munka igájába töri gyenge testét és kötelességekhez láncolja álmodozni vágyakozó lelkét, akkor a tulajdon jövődjét kötelezi megfizető hálára, Mikor a szülő fáradásig töri izmait s gondoknak veti áldozatul éjjelei nyugalmit, nappalai örömvirágait, akkor olyan tőkét gyűjt, amely neki késő vénségére megelégedést, nyugalmat, talán jólétet és gondtalanságot is kamatozik. Mikor a közélet vagy a tudomány embere hűséggel, lemondással, törődéssel, kész odaadással végzi munkáját, áldozza életének legjobb erőit, öntudatlanul is a bizonyos megfizetés ösztönös hite sarkalja munkára. És ha a szív a szeretet oltárán égeti el magát másokat boldogító hűségben, akkor is a megértő és hálás szeretet viszonzásának bizonyos voltában leli már előre is boldogságát.

A háladatlanság természetellenes valami. A megromlott szív dűdvája, az emberi élet szégyene. Ezért bántotta Jézust, hogy a tíz bélpoklos közül csak *egy* tért vissza, hogy fennhangon magasztalja az Istent s Jézus lábaihoz borulva megköszönje a nyújtott segédelmet. És Jézus fájo szívvel azt kérdezte tőle, *hát a többi hol van?*

2. És ezt a kérdést naponként felteszi az Úr ma is.

Valahányszor a templomba hívogató harang szavára megnyitja ölelő karjait az Isten szent háza és az egymás mellett ásitó padokban több az üres, mint az elfoglalt hely, az Úr benéz és azt kérdezi nagy szomorúsággal: *Hát a többi hol van?* Csak ennyi kapott volna az Istentől megáldatást, csak ennyinek volna oka magasztalni az Istent és lábaihoz borulva megköszönni a nyújtott segédelmet?

S valahányszor a Megváltó testének és vérének áldott jegyeivel megterítik az Úr szent oltárát, valahányszor csak felkínálja az Úr a maga büntörölő szent áldozatát a föld emberének, ha meglátja azt a kisdud sereget, amely a bűnbánat tisztító érzésével odatérdel az oltár zsámolyához, szomorúan azt kérdezi: *Hát a többi hol van?* Csak ennyi szomjúhozza az Isten bűnbocsátó atyai kegyelmét? Hát

csak ennyi ébredt még bűnei tudatára s csak ennyinek a szívében gyúlt fel a vezeklő töredelem tisztító tüze? És csak ennyi érzi az újjászületés szükségét a hívek gyülekezetében?

És mikor boldog hitveseknek, örvendező családoknak, hálás gyermekeknek ajakáról száll fel a magasztaló imádság a szeretet örök Istenéhez és az Úr letekint e földre az eget egéből bizony szomorúan ül ki ajkára a vádoló kérdés: *Hát a többi hol van?* Nem minden emberre jut-e ezen a földön a szeretetből, ha több nem, egy sugár? Nem minden ember arra van-e kötelezve, hogy boldogítson másokat? Miért hát, hogy olyan kevés szívből emelkedik örvendező imádság a földi élet boldogságáért?

Az a tíz bélpoklos mind beteg volt és mind meggyógyult, de hálát adni csak egy ment vissza Jézushoz. A többség háládatlan volt. Az emberek többsége mindig háládatlan volt és ma is háládatlan. Ha nem volna, nem folyna itt e földön a bánatnak annyi tenger könnye. Nem ismerné a szülői szív a hálátlan gyermek felett érzett keserűség elnyomott sóhaját. Nem harmatozna az édesanyák szeme titkolt könnyeket és nem redőznél fel az édesatyák arcát a lenyelt fájdalom szomorúsága. Nem is volna annyi csalódott hitves. Nem volna olyan gyakori a testvérharc. Melegebb volna a barátság, nyugalmasabb az élet, tartósabb a boldogság. Mert ha mindenki hálás volna a nyert jóéért, az elfogadott szeretetért, a tapasztalt jóságért; ha mindenki meg tudná és meg merné mutatni testét, lelkét az Isten templomában, az Úr színe előtt, hogy tiszta, hogy nincs rajta és benne fertőző betegség; ha mindenki megszabadulna bűneitől, szenvedélyeitől, indulataitól és szégyenletes gyarlóságaitól, mihelyt Jézussal találkozik: én azt hiszem, Jézus nem tenné fel többé a neki fájdalmas, nekünk pedig szégyenletes kérdést: *Hát a többi hol van?*

Mikor a tíz bélpoklos történetét hallja az ember, akaratlanul is kiül ajkára a jogos ítélet a kilenc hálátlansága miatt. Pedig nem ítéletet kellene mondanunk, hanem őszinte vallomást: én is a kilenc egyike vagyok! Engem is olyan sokszor megsegített már és kigyógyított már az én megváltó Jézusom és én is hamar elfelejtettem őt. Betegágyamon, szorultságomban, a gondok keresztje alatt, a meglátogatás nehéz óráin, a csalódások ostromában, az élet küzdelmeiben hányszor kiáltottam fel hozzá: *Jézus, Mester, könyörülj rajtam!* S mikor az Úr megsegített és kegyelmesen megszabadított, akkor én is úgy tettem, mint az a hálátlan kilenc, megörültem a szabadulásnak és nem gondoltam többé a szabadítóra!

Hogy megszégyeníti az az egy hálás ember, aki leborult Jézus lábaihoz és hálát mondott neki! Mennyivel magasabban járt annak a lelke, mint a többié! És mennyi új áldást kapott az Úrtól! Nemcsak a jóleső elismerést, nemcsak a jutalmazó dicséretet, hanem a megáldatást is: *Eredj el, a te hited megtartott tégedet!*

Testvér, hallottad-e már valaha Jézus ajkáról lelkedbe csendülni ezt az áldást? Ha még nem hallottad, vess csak számot magad-

dal. Bizonyosan háládatlan voltál. Nem mentél vissza minden segedelemnyújtás után az Úrhoz hálaadó szívvel! Mert csak azok hallják meg ezt a boldogító áldást, akik mindig mindenért felkeresik az Urat és hálát mondanak neki minden áldásáért!

A lelkek őriző pásztora szemmel tartja nyáját. Vigyáz, hogy közülök egy is el ne vesszen. Reád is néz, reám is figyel. Naponként felteszi a kérdést, mikor a hozzá felszálló imádságokat hallgatja, hol a többi? Nem mind nyert-e kegyelmet, miért nem ád hát mindenki hálát? Testvéreim, vigyázzon kiki, hogy ne a hálátlanok között találja őt az Úr! Ámen.

(Ösegyházi perikópa.)

A KERESZTYÉN LÉLEK EREJE.

Szenháromság után 14. vasárnap, 1917.

Alapigék: Korinthus Í. 4, 6-10.

Míntha csak nem is magáról, hanem mirőlünk mondaná az apostol ezeket a szomorú szavakat. Vele együtt ma milliónyi lélekből fakad fel az apostol sóhajtása: *Mindenben szorongattatunk, kétségek közt forgunk, letipornak, szakadatlanul testünkben hordozzuk Jézus halálát!* Mert fájdalommal van telve a világ, fájdalommal van telve a szívünk!

A föld ma igazán siralom völgye. Virágja ha van, az is sír- virág. Mert olyan sokat temettünk és még mindig olyan sok a siratnivalónk! Magunk is azok közé tartozunk. Mert ma nem a halottakat, hanem az élőket kell siratnunk. Hiszen a halottak már pihennek, az élők azonban kínokat szenvednek. A halottakkal már leszámolt, őket már eltiporta, az élőket azonban mindenben *szorongatja az élet.*

Kétségek közt forgunk, már szinte minden reményünk elveszett. A békesség szelíd galambja a gyűlölség vizein hánykódó emberiség bárkájából hiába száll ki, nem bírja megtalálni, vagy ha megtalálja, hamarosan ismét kiejti csőréből az olajágat. A béke olajága nélkül pedig nem bír szeretetben egymásra találni a népek szíve.

Üldözést szenvedünk! üldöz a bánat, üldöz a leselkedő szerencsétlenség, üldöz ama pajzsos férfiú, a szegénység, üldöz a kúfár lelkek vagyonehes indulata, üldöz a tulajdon szívünk reménytelen elcsüggedése.

S megtipor az élet és a véres idők kíméletlensége a szívünkre hág. Megfogyott az öröm. Megfogyott a kenyérrel együtt a megelégedés.

Úgy érezzük, hogy az *Úr Jézus haláláa sötétlik* felettünk. Golgota az utunk, nehéz keresztekkel jár minden ember rajta.

Milyen jó, hogy ezekben a szomorú időkben az apostol mellénk áll és megmutatja a maga példáján, hogy miben van a keresztyén lélek ereje.

1. Az apostol a felolvasott részlet előtt az Isten dicsőségéről beszélt. Arról a dicsőségről, amely felragyogott a sötétségben, világossággá lett a szívekben és ott ragyog ma is és mindörökké Jézus Krisztus arcán. Ennek a dicsőségnek az ismerete a hívő lelkének ereje. *Ezt a kincset pedig cserépedényekben hordozzuk, hogy az erőnek rendkívülisége az Istené legyen és nem önmagunkból való.*

Kincsnek mondja ezt az apostol. Kincsnek, amely nemcsak

ékesség és kiváltság, hanem olyan tőke, amely örökké kamatozik. Itt e földön felemelő öntudatot, diadalmas erőt, békítő biztonságot, a mennyekben pedig kegyelemből adott üdvösséget.

Ezt a kincset mi Jézustól kaptuk ajándékol. Mert az Isten dicsőségének ismerete az ő arcán ragyogott először, az ő lelkén tükröződött teljes fényességben, az ő életében mutatta meg isteni hatalmát. Ez adta ajkára a szenvedések óráján a tűrő megnyugvás igéit: *Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te!* (Mt. 26, 39.). Ez adott neki erőt, hogy gyilkosaiért is imádkozzék. Ez adta ajkára az utolsó fohászt, amelyből annyi békesség csendül ki: *Atyám, a te kezeidbe ajánlom az én lelkemet!* (Lk. 23, 46.)

Ennek a kincsnek birtokába az apostol is csak a szenvedések napjain jutott. Az üldöztetésekben, a megpróbáltatásokban ismerte fel az apostol is, hogy az ember igazi hivatása az Isten dicsőségének munkálása. Nem öncél az élet. Nem azért adta azt az Isten, hogy átéljük és kiéljük s benne magunkat keressük és szolgáljuk, hanem azért, hogy mindennel az Isten dicsőségét munkáljuk. Ez az ember életének igazi kincse, értéke és ereje. Aki ebben gazdag, az a megálló erőnek is csodálatos gazdagságát hordozza magában.

Az apostol, mikor a levelét írta, olyan volt, mint a megtépett ág, melynek már lombja sincs. Olyan volt a szíve, mint a tar mező, virágtalan. Úgy sóhajtozott a lelke megnyugtató vigasztalásért, mint a szomjas avar az üdítő esőért. S közben úgy hánykódott kétség és remény, lemondás és bizalom között, mint a viharvert hullám.

De ekkor lelkébe ütődött a szenvedő Megváltó képe és meglátta, hogy a szenvedés is növelheti az Isten dicsőségét. És büszkén, diadalmasan tört fel lelkéből a kiáltás: *Mindenben szorongattatnak, de nem nyűgöz le semmi!* Az élet vihara megtéphet, de az a jóságos Isten, aki a vihardúlta természet ölen új tenyészet áldását fakasztja, a nyomorúság tüzeiben égő szívet is új örömök virágaival tudja felékesíteni. És ebből a nyomorúságból is, mint éjjelből a hajnal virradása, a mi Istenünk dicsőségének fényes napja vonul fel életünk egére ragyogón, fényesen, diadalmasan!

2. A keresztyénség senkitől sem kíván lehetetlent, de nem is biztosít neki lehetetlent. Nem mentesíti az élet bajaitól és csalódásaitól, de erőt ad azok elviselésére. Nem szégyen az, ha az ember kétségkedik az élet próbáitásaiban. Hiszen azért ember. Emberi gyarlóságunk vadvirága a kétségkedés. De aki az Istenbe vetett hit rügyet oltja bele a vadrózsatóbe, az új, nemes virágot nyer, melyet örömmel és büszkén tűzhet mellére. Nehéz idők próbáló szenvedéseinek viharában természetes a lélek ingadozása, mint ahogyan az óriás hajó is himbálózik a hullámozó tengeren. Csak a fásult ember lehet közömbös a kísértések ostromában. De azért kétségbeesni nem szabad!

Az apostol is őszintén bevallja: *Kétségek közt forgunk!* De az

egyensúlyát megtaláló lélek büszkeségével azt is kijelenti: *de nem esünk kétségbe!* Csak a kishitű ember eshetik kétségbe, csak a hitetlen ember vesztheti el reményét. Mi is sokszor kételkedünk az emberiség szebb jövődjében, az erkölcs diadalában, a vallás átalakító erejében, tulajdon nyugalomunk és boldogságunk visszatérésében, de nem esünk kétségbe, mert bízunk az Isten kegyelmében, jóságában és bölcs -világkormányzásában. És hisszük, hogy ebből a borzalmas világháborúból is kivezet bennünket új és szebb jövődök ígért-földére. És ha az ő mindenható akarátának úgy tetszett, hogy, mint egykor a választott népet, most minket is vértengeren át vezessen ki a boldogság Kánaánjába: legyen meg az ő szent akarata mindenben! *Kétségek közt forgunk*, mert emberek vagyunk, *de nem esünk kétségbe*, mert hívők vagyunk!

3. Az apostol sem esett kétségbe, pedig ugyancsak üldözte az élet! Mint az úzótt vad futott két világrészen keresztül a legszentebb igazságot hirdetve mindenütt. Nem kért senkitől semmit, csak adott, osztogatott drága kincseket és mégis üldözte a tudatlanság, vesszpczte a hitetlenség, ostorozta a megvadult szív, bántotta a romlott erkölcs, nem hagyta nyugton az élet mostohasága. Valóban elmondhatta magáról: *Üldözést szenvedünk!* Ez volt az ember vallo-mása. A hívőé pedig az: *de nem vagyunk elhagyottak!* Pál apostol mindig ott érezte magán nyugodni az Isten szent kezét. Bármi érte is, mindig úgy tapasztalta, hogy nincsen elhagyatva. És ez a tudat adta meg neki az erőt, hogy az üldözések vesszőzései közt is megálljon.

Ma nekünk is üldözés a sorsunk. Üldöz az élet bajainak árja. Nincsen köztünk szív, amely nyugodt békességben élhetne. S menedéket sem emberekben, sem intézményekben, sem törvényekben nem találunk. Csak a mi hitünk mondja azt szenvedő szívünknek, csüggedő lelkünknek: *Nem vagyunk elhagyottak!* Nem csupán az Isten van velünk, hanem a megértő emberek egész tömege is. Ne mondja senki magát elhagyottnak, míg utána nyúl a jótevő szeretet! Ne panaszkodják senki elhagyatottságról, míg otthonában és baráti körében szívekre talál, akik panaszait felfogják s vigasztaló beszéd gyógyító balzsamával enyhítgetik élete bánatát. Az apostol is szenvedett annyi üldözést, mint bármelyikünk, mégsem érezte magát elhagyatva, mert volt hite és mert meglátta a feléje kinyújtott szeretet karjait.

4. Pedig őt ugyancsak *megtiporta az élet*. Annyira, hogy úgy érezte, *testében hordozza már Jézus halálát*. Csak a szenvedései és bántódásai sorozatát kell elolvasnunk (Kor. II. 11, 24—28.), hogy semmivé törpüljön a mi szenvedésünk és a mi megtiportatásunk az apostolé mellett. *És mégsem veszett el*. Mert tudta, hogy az Isten gondot visel az övéiről. És még a halál küszöbén sem veszítette el hitét, sőt úgy érezte, hogy éppen a halálos veszedelemben lett *nyidvánvaló Jézus élete az ő testében*. Mert nem ő élt már akkor abban a testben, hanem csak az Úr.

Milyen felséges gondolat ez! Testünkben érezzük a halált, hogy megértsük az igazi életet. Nem a testét, hanem a lélekét, amely Krisztuson át a hit által bekapcsolódik az örökkévalóságba. Azt az életet, amelyet Krisztus is testben élt át, de nem a múlandóság, hanem az örökkévalóság számára. Ez a tudat a keresztyén lélek ereje a próbáltatásokban!

Látható-e Krisztus élete a te életedben, testvérem? Megismerhető-e tűréseid nyugalmán, kereszthordozásod békességén, hogy Mestered nyomán jársz? Szomorúságod gyászfátyolos bánatát meg tudja-e enyhíteni a jézusi megnyugvás igéje: *Legyen meg a te akaratod!* Az élet viharzó tengerén kétségek és kishitűségek hullámain hánykódó sajkádban alszik-é, vagy ébren van az Úr?

Ha tűrni s bizni tudsz, az Isten dicsőségét növeled vele. Mert hitedért mások is magasztalják az Urat, aki neked ilyen erőt adott. A keresztyén lélek ereje pedig az a tudat, hogy a földi életet örömeivel és szenvedéseivel együtt Isten dicsőségére éljük át. És az Isten dicsőségének ismerete életszentelő erő marad a hívő embernek mindörökké.

Testvéreim, most az Isten megtartó kegyelméből a reformáció jubiláris esztendejét éljük. Az evangélium szellemét, az apostolok és a reformátorok lelkét kell tehát most, ha nincs meg bennünk, befogadnunk, ha pedig megvan bennünk, mindenben diadalmassá tennünk. Az a lélek pedig a soha nem csüggedő, a mindig bizó hitnek a lelke. Nekik is voltak szenvedéseik és próbáltatásaik, de nem érezték magukat soha elhagyatva, azért nem is estek kétségbe soha. Fogjuk meg a kezüket és járjunk velük, hogy Jézus élete a mi testünkben is nyilvánvaló legyen! Ámen.

(Württembergi perikópa.)

KINEK SZOLGÁLJUNK?

Szentháromság után 15. vasárnap. 1894.

Alapigék: Máté 6, 24.

Hiába tagadjuk, bizony nincs itt ezen a földön egyetlen teremtetett lélek sem, aki a maga ura volna, Szolgálat az élet. És mert szolgálat, tehát az érdekek harca is. Mert mindenki elsősorban a maga érdekeit nézi. Még abban is, hogy szolgálatát könnyebbé tegye. Természetünkben van, hogy életünket lehetőleg kellemessé, kényelmessé, bővelkedővé és gondtalanná tegyük.

És ebből ered a legtöbb összeütközés, a legtöbb kellemetlenség. Mert az ember a maga előnyeit igen sokszor a mások kárán tudja csak elérni. Ez okozza azután az élet emésztő harcát, ami ellen mind panaszkodunk, mert senki sincs, aki nem kapna ebben a harcban vérző, fájó sebet. Kapunk is, adunk is.

Pedig nem is ez a külső harc a legkellemetlenebb. A lelkünk mélyén is folyik a viaskodás. Ott is kapunk sebeket és ezek fájnak legjobban. Már csak azért is, mert mások előtt is, de önmagunk előtt is leplezgetjük.

És ezen a belső harcon dül el az élet értéke és boldogsága. A lelkünk Jézussal érez, aki azt mondta: *Az én országom nem e világból való.* (Ján. 18, 36.). A testünknek pedig az a bölcsessége: „Mind den órának leszakaszd virágát.” A lélek érzi, hogy neki magas rendeltetése van. A test csak az érzékeire figyel és azt vallja, amit a léha korinthusiak hirdettek: „Együnk, igyunk, mert holnap meghalunk.” (Kor. I. 15, 32.). S a lélek és a test örök harcban áll egymással mibennünk. Amazt szeretnénk követni, emezt meg nem bírjuk megtagadni. Úgy vagyunk, mint a mesebeli kertész, aki a virágot is, meg a hasznót is szerette és a takarmány közé is virágot ültetett. S mikor ezt levágta, amazt is megsemmisítette s így kettős kára volt.

Mi is szeretnénk a léleknek is, a testnek is eleget tenni s míg a testiség gyümölcseit szedegetjük, a lélek virágait eltiporjuk. Láttá ezt Jézus, azért mondta a hegyi beszédben: *Senki sem szolgálhat két úrnak, mert vagy gyűlöli az egyiket és szereti a másikat, vagy ragaszkodik az egyikhez és utálja a másikat. Nem szolgálhattok az Istennek és a mammonnak.*

De mert szolgálat az élet, mégis választanunk kell. Melyiknek szolgáljunk?

Ha valaki szolgálatba megy, előbb azt tudakolja, mit ígérnek neki. És aszerint szegődik be, amint bérét vallják. Lássuk hát mi is, mit ad a világ és mit ad az Isten, ha neki szolgálunk?

1. Elsőbb azt nézzük, hogy mit ad a világ, mert ez áll hozzánk közelebb, ennek a bérét foghatjuk meg könnyebben. Őszintén megvallva, talán ezt szeretjük is jobban.

Óh, a világ nem is olyan nagyon fősvény. Ad földi javakat, gazdagságot, kényelmet, csak jársz az ő útjain. Igaz, hogy ezek az utak néha piszkosak és undorítóak, de ha el tudod hallgattatni ellenérzésedet s lelkiismeretbeli furdalás nélkül tudsz együtt haladni a milliokkal, akkor előtted is megnyílik a jólét, gazdagság, dicsőség, mesterséges fényben úszó tündérpalotája. Hogy annak a fénynek sötét az árnyéka, hogy az a dicsőség rútságokat takar, nézd, milyen kevés ember törődik veled! Ha velük tudsz tartani te is, akkor a világ szolgálata nagy haszonnal jár.

De nem is kell okvetlenül piszkos utakra térned, a világ akkor is bőven jutalmaz, ha teljes odaadással csak neki szolgálsz egyedül. Ha neki áldozod összes erőidet, ha megtagadod lelked magasabb vágyait, ha nem látsz és nem is akarsz mást látni és keresni, mint csak a föld értékeit. A jól megművelt föld kamatostul visszaadja a belevetett magot s megjutalmazza a verejtékes munkát.

Ne hidd azonban, hogy mentesít a szomorúságtól és a gondoktól is. Ne hidd, hogy mikor a zsebedet megtölti arannyal, egyúttal a szívedet is megtölti meglepéssel. Egy dúsgazdag emberről olvastam, hogy mikor már megvolt mindene, amit csak ez a világ a föld emberének megadhat, egyszerre meghalt az egyetlen fia. És a koporsó mellett az az irigyelt gazdag könnyezve kiáltott fel: „Én vagyok a világ legszánandóbb, legszegényebb embere!” Mert nem a sokban van a gazdagság, nem a kevésben van az igazi szegénység!

Sőt a világi javakban' való bőség nemcsak meglepésként adni nem képes, hanem még a gondokat is növeli. Mert a földi kincsek-ből lehet valakinek sokja, vagy kevese, de elege nincsen. A vagyon testvérei a telhetetlenség és a fősvényesség. A legtöbb gazdagnak míg a keze telt erszényt szorongat, addig a nyelve ínséget kiált.

De ha a gazdagság és a jólét ilyen fukar a meglepítésben, talán a hatalom és a dicsőség másképpen fizet. Kell is, hogy fizessen, mert különben nem áldozna olyan sokat értük az ember! Feláldozza még a vagyonát is. De sőt sok a hitét, a becsületét, a szíve vonzalmát, az élete boldogságát is. Mégis a legtöbb csak azt érzi a dicsőség polcán, amit bölcs Salamon érzett: *Láttam minden dolgokat, melyek lesznek a nap alatt és íme, minden csak hiábavalóság és a lélek gyötrelme!* (Préd. 1, 14.). Vagy a hatalom ormára jutva kénytelen a rabszolgából császárrá emelkedett emberrel így szólani: „Minden voltam és mind nem ér semmit!” Vagy talán a királya országában mindenható egyik államférfi halálos ágyán tett ama vallomásának igazságát tapasztalja meg magán: „Mindenki rettegett, de nem szeretett senki!”

Mert a szeretet, a szív harmóniája, az élet nyugalma olyan valami, amit a világ és a testi élet megadni nem képes. Ezért van olyan sok szerencsétlen házasság manapság, mert nem annyira a sziveket, mint inkább a tárcákat keresik ki és igyekeznek párosítani. Ezért van olyan sok boldogtalan élet, mert a föld és annak ígérete megcsal s nem ad semmit örökre. Ott a világ egykori ura, Napoleon. Olyan magasra emelkedett fel a semmiből, hogy gőgös királyok keresték a kegyét. És elbizakodott. Mert a föld nagy hitető elámítja az embert. Gőgjében és elbizakodottságában a lehetetlenre is vállalkozott. És kevélyen kijelentette, hogy nincs lehetetlenség. S ez a hatalmas, gőgös, elbizakodott ember számkivetésben, elhagyatva fejezte be életét.

Példája mutatja, hogy a földön minden múlandó. A föld adhat fényt, kényelmet, gazdagságot, dicsőséget, bámúttatást, hatalmat, — egy időre; de békét, biztonságot, boldogságot nem tud adni s azt is hamar elszedi, amit megadott.

2. Hát az Isten szolgálata vájjon micsoda bérrel járt

Vagyont, gazdagságot nem is ígér, nem is ad. Hiszen maga Jézus is obyan szegény volt, hogy még a fejét sem volt hová lehajtania. Az apostolok is mind szegények voltak, hiszen Jézusért még azt is elhagyták, amijük volt. Összes tanítványainak pedig azt mondja az Úr: *Ne aggodalmaskodjatok a ti életetekről, hogy mit egyetek, vagy mit igyatok, sem a ti testetekről, hogy mivel ruházkodjatok.* (Mt. 6, 25.).

Dicsőséget, hatalmat, bámúttatást pedig várhatsz-e ott, ahol az alázatosság a legfőbb erény? Ahol maga a Mester azt akarja: *Tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű!* (Mt. 11, 29.). Bizony az Isten szolgálata itt ezen a földön nem sokat ad, még csak nem is sokat ígér abból, ami a földiek körébe tartozik. Még a dicsőséget is ama másik jobb hazára tartogatja.

Ez a bizonyos remény azonban már itt is kész boldogság. Mert amit az Isten ígér, meg is adja és nem vonja el tőlünk többé, inert az a dicsőség örökkévaló.

Hogy is ne jutalmazná meg az Isten azokat, akik neki szolgálnak. A hű szolgát mindenütt szeretik s mindig megbecsülik. Emlékezzünk csak Jób esetére. Mindent elvesztett, amit neki e világ adott, csak a hite maradt meg. És azt a hitet e világ összes javainak elvesztése sem ingatta meg. És a hite gazdaggá tette akkor is, mikor a világ szerint semmije sem volt. Végül pedig visszaszerzett neki mindent, amit elveszített. Ugyan mi marad meg a világ fiainak, ha egyszer elvesztik, amijük a világból van? Bizony csak a kétségbeesés keserősége és a veszteség vigasztalan, fájó bánata!

Az Isten szolgálóinak, a hívőknek ellenben még a nyomorúságban is van vigasztalásuk. Ismerjük a magyar gályarabok történetét. A pápás egyház gyűlölete, a hatalmasok embertelensége és a vakhit türelmetlensége megfosztotta őket mindenüktől. Éhezve, fázva, mezítelenkedve, meggyalázva szenvedtek hitükért. Még sem csüggedtek

el, mert úgy érezték, hogy *amiket most szenvedünk, össze sem hasonlíthatók azzal a jövődicsőséggel, amely megnyilvánul majd rajtunk.* (Róm. 8, 18.). És szenvedésükkel is az Istent szolgálták, sőt nemes megadással egymást így biztatták:

Bár hordozván zsarnok láncát
 Érte kínos rabhalál,
 Ha hitedet el nem játszád,
 Utad égbe nyitva áll.
 Örvendj mindig és vigadj.
 Emlékezz, ki népe vagy!
 Sión, nincs több Isten egynél,
 Benne hát ne kételkedjél!

Mit is kételkednél? És mit kérdeznéd még tovább, hogy kinek szolgálj? Annak, egyedül annak, akié a föld és az ég és azok Összes javai! Annak, akié magunk is vagyunk mindenestül! Annak, aki mindent megadhat és mindent elvehet. Annak, akinek szolgálása fizetsége a lélek hite, a szív nyugalma, az élet békéje! Annak, aki nemcsak e földi életben, hanem az örökkévalóságban is meg tud áldani!

Senkisem szolgálhat két úrnak. Nem szolgálhattok az Istennek és a mammonnak. Nem is akarunk. Mert mi az Úr prófétájával azt mondjuk magunkról: *Mi az Ő, a menny és a föld Istenének szolgálói vagyunk!* (Ezk. 5, 11.). Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

KRISZTUS-KERESÉS.

Szentháromság után 15. vasárnap. 1926.

(Az Intern. Verband zur Verteidigung der Protestantismus gyűlésén a drezdai Frauenkircheben.)

Alapigék: Márk 1, 32-39.

Milyen végtelen sok lehetett akkor e földön a bánat, hogy az Isten egyszülött szent Fiának kellett leszállnia a magasságos egekből az emberiség megvigasztalására!

Milyen sok lehetett akkor e földön az életoltó baj, hogy csak maga a Megváltó volt képes meggyógyítani a beteg világot!

Milyen mérhetetlen hatalommá duzzadhatott akkor e földön a bűn, hogy az egek Urának halandó testet kellett felölnie, hogy megtörhesse a bűn erejét!

És mind odavitték hozzá a betegeket és az ördögtől megszállottakat és meggyógyított különféle nyavalyában sínylődő sok beteget és sok gonoszlelket űzött ki. És olyan nagy volt akkor a szerencsétlenek serege, hogy az Úr csak reggel, mikor még alig pitymálott, ment ki és vonult el egy magányos helyre és ott imádkozott.

Simon Péter azonban még ott is felkereste a Mestert és megjelentette neki: *Mindenki tégedet keres!* És az Úr azonnal elindult, hogy a krisztuskeresés e gyönyörű története elevenül meg a lelkem előtt, mikor most e szent helyen a világ különböző részeiből összegyűlt sokaságon végigtekintek. Hiszen mi mind egy-egy Simon Péter vagyunk, akik a krisztuskereső sokaság vágyát hordozzuk magunkban. Mi vagyunk Simon Péter kísérete, akik kérő szóval és hívő lélekkel belekényszerítjük a Megváltót az utána sóvárgó világba, hogy ne maradjon senki vigasztalás nélkül. Mi már felismertük, hogy a szeretet és a megértés mennyei fényt sugárzó napja lehanyatlott és a boldogtalanság éjjelének fekete kárpitja borúit rá erre az egymás szívéen tipródó világra. Azért olyan sok a beteg, azért olyan sok a szenvedő és a gonoszlélektől megszálló ember *ezm* a világon, akiken emberi részvét és emberi bölcsesség segíteni nem tud, vagy nem akar. És mi tudjuk, hogy találkozásunkat és tanácskozásunkat az teszi áldotta és az teszi történelmi jelentőségűvé, hogy nemcsak megjelentjük az Úrnak, mennyire vágyik utána e világ fájó lelke, hanem magunkkal is visszük őt széles e világon mindenüvé, hogy legyen valóban a világ Megváltója és Üdvözítője.

1. Mi, akik az idegenből is most idesereglettünk, mind bevalljuk az Úr előtt őszintén, hogy ma nincsen boldog nép és nincs elégedett nemzet a föld színén.

Mind tudjuk, hogy a leigázott és megtiport elesettek lelkét is egyedül az Úr képes tűrő kitartásra és bízó reménységre felerősíteni, hogy szomorú sorsukat pusztá próbáztatásnak tekintsék, amelyből az Úr kegyelme csodamódon bármikor kiszabadíthatja.

Mi mindnyájan hisszük és valljuk, hogy a hatalom birtokosainak szívét egyedül az Úr tudja megszentelni, hogy minden cselekedetükben Krisztus híveinek bizonyuljanak.

Mi mind tudjuk, hogy a gyengéket megállásra, az elesetteket felkelésre, a bűn rabságába jutottakat szabadulásra, a gonoszlélektől megszálltakat tisztulásra, az erkölcsi halottakat újjászületés feltámadására egyedül az Úr maga teheti képessé.

Mi az életet figyelve, már tisztán felismertük, hogy mindenki az Urat keresi és várja.

Az Urat várja a boldog és a boldogtalan. Mert a boldog ember minden érzése aransugár az Úr kegyelmének mennyei fényéből. A boldogtalanak pedig minden keserve aranyhíd, amely könnyek árján át az Úrhoz vezet.

Az Urat keresi a hívő és a hitetlen egyaránt. Mert a hívő számára az Úr maga az élet, a hitetlen pedig gyarló bölcselkedése során, mikor tagadja is, az Úrról álmodik.

Az Urat keresi a benne hívőknek az a tábora, amely most az ú. n. „szent év” folyamán százezrével zarándokol oda, ahol Krisztus földi helytartóját véli megtalálni. És az Urat keresi az a másik tábor is, amely nem ismer helytartót ezen a földön, mert lelkében cseng az Úr örök ígérete: *íme, én veletek vagyok minden napon, a világ végezetéig!* (Mt. 28, 20.).

Az Urat keresik a pompázók, akik Krisztus képét és nevét ércbe s kőbe vésve örökítik meg s ragyogó templomok márványos ölében zengik neve dicsőségét. De az Urat keresik azok is, akik kopott hajlék formátlan egyszerűségében csak buzgó imával áldozhatnak neki.

Az Urat keresi a tudós, aki a világ rejtett törvényeit kutatja, jelenségeit boncolgatja, vagy a Biblia kijelentéseiben figyeli az Úr kegyelmének megnyilatkozását. De az Urat keresi az az egyszerű lélek is, aki a csillagos égboltra szóttan áhitattal feltekint.

Mi tudjuk, Uram, hogy mindenki téged keres! Mi is téged keresünk mindig és mindenben. Téged keresünk még egymásban is. Mikor egymás szemébe nézünk, mint idegenek, a te lelked ragyogó fényének felvillanását vigyázzuk. Mikor egymás beszédét hallgatjuk, azt figyeljük, kicsendül-e a beszédekből a benned vetett hit életadó hangja? Mikor egymást bizalommal köszöntjük, egymás szívének ajtaján kopogtatunk és azt lessük, megszólal-e benne és kiszól-e a testvérszeretet jóleső szava?

Íme, Uram, mindenki téged keres! Ezt jöttünk mi most jelenteni neked és ez a jelentés teszi áldotta a mi találkozásunkat és tanácskozásunkat.

2. Történelmi jelentőségre azonban csak akkor emelkedik tanácskozásunk, ha mindnyájan magunkkal is viszünk Téged, a világ Megváltóját, mindenek boldogítására.

Simon Péter boldog lehetett, mert jelentéstétele nem volt gyümölcstelen. Jézus azt mondta neki: *Menjünk máshová, a szomszédos községekbe, hogy ott is prédikáljak, mert azért jöttem. És prédikált és kiűzte a gonoszlelkeket.*

Menjünk, mert azért jöttem!

Szeretteim, megdöbben a lélek bennem arra a gondolatra, nem emel-e vádat az Isten Szentlelke Krisztus minden híve ellen, hogy még ma is mindenki az Urat keresi, holott már rég össze kellene vele forrva lennie mindenkinek!

Most is e szent helyen azon tépelődöm, nem érhet-e minket, Krisztus tanítványait és hivatásos szolgálóit szemrehányás, hogy a sok szó és e rengeteg betű, amit Krisztusról összehalmoztunk, megölte és eltemette magát a Krisztust! Nem tudom, hogyan fogunk majd egykor megállni az örök bíró előtt, ha megkérdezi tőlünk, hogy mi, hívei, a különböző kegyadományok címén miért távolodtunk el egymástól egészen az ellenségeskedésig? És nem tudom, mit fognak majd a számadás nagy napján mondani Krisztus hivatalos egyházai, hogy Krisztus képét, nevét, keresztyét hatalmas épületekbe és ezernyi tetszetős jelvénybe, tanításait pedig megalkuvást nem tűrő tanítételekbe bele tudták rögzíteni, de a lelkét nem bírták beleplántálni a világ gondolkodásába, az emberek szívébe, a népek erkölcsébe, a hatalmasok cselekedeteibe, a próbátszenvedők reménykedésébe, a Krisztus nevét viselők testvéri együttérzésébe. Pedig az Úr nem azért jött, hogy néma bálvány legyen a ledöntött bálványok helyén, hanem hogy legyen a mindennapi élet törvénye, minden lélek világossága, legyen minden igazság mértéke, legyen a népek életének irányítója, legyen a szívek szeretetének megszentelője.

Menjünk, mert ezért jöttem! Ezt mondja az Úr.

Mert ő ma is velünk és bennünk akar szertej árni ezen a világon. Ma is járni akarja tanítani a sántákat, talpra akarja állítani a bénákat. Ma is meg akarja nyitni a vakok szemét és hallóvá tenni a süketeket. Ma is meg akarja tisztítani a bélpoklosokat és ki akarja űzni a gonoszságok lelkét. Ma is meg akarja vigasztalni a törtszíveket és meg akarja gyógyítani a különféle betegségekben sýnlódókat. Ma is meg akarja szabadítani a bűn rabjait és életre akarja keltetni az erkölcsi halottakat. Ma is prédikálni akarja az üdvösség evangéliumát.

Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz! (Zsid. 13, 8.).

Ma is gyógyítgat, de a mi hitünk erejével. Ma is ő a könyörülő szeretet élő valósága, de a mi szívünkkel munkálkodik. Ma is

ő nyúl le a süllyedő Péterek után, de a mi kezünkkel. Ma is ő csendesíti le az élet háborgó tengerének életölő hullámait, csakhogy a mi életünk bizonyágtételeivel. Ma is ő hirdeti az örökélet ígét, de a mi hitvalló ajkainkkal. Ezért az lesz a mi itteni találkozásunk és tanácskozásunk igazi gyümölcse, ha mindnyájan megértjük Jézus eme mondanásának áldását és kötelezését: *Menjünk, mert ezért jöttem!*

Nos hát, menjünk! Kiki a maga népéhez, a maga hazájába, a maga egyházába s vigye magával Krisztus lelkét és evangéliumát! Menjünk és ne ítélgessük egymást a farizeusok alacsony göggyével, hanem keljünk nemes versenyre Krisztus szolgálatában! Menjünk és változtassuk el a világ ábrázatát! Hadd váljék valóra a mi életünk bizonyágtételei által az apostol igazsága: *Ha valaki Krisztusban van, új teremtmény az, a régiek elmúltak, íme, újjá lett minden!* (Kor. II. 5, 17.).

Testvéreim! Ma ismét olyan sok a betegség és a nyomorúság ezen a világon, ma ismét olyan sok a gonoszlélektől megszállt és a bűn igájában vergődő ember közöttünk, hogy csak Jézus Krisztus segíthet rajtunk egyedül. Új világnak kell születnie, hogy új élet indulhasson a földnek színein. De ezt az új világot nem a hatalmaskodók, nem is az álmodozók, nem is a vakmerő kalandorok és a hitető hamispróféták, hanem egyedül a hívők teremthetik meg. Mert a *diadalút, amely meggyőzi a világok, a mi hitünk!* (Ján. I. 5, 4.).
Ámen.

(Württembergi perikópa.)

LÉLEKEL JÁRJUNK.

Szentháromság után 15. vasárnap. 1927.

Alapigék: Galatákhoz 5, 25.

A teremtés hajnalán puszta volt a föld, sötétség borította a nagy mindenséget, csak az Isten lelke lebegett a vizek felett. És ez a lélek belekiáltotta a zűrzavaros kietlen világba: *Legyen világosság!* És megindult a világon az élet. (Móz. I. 1, 1-3.).

Mikor az Isten megelegette e földön a bűn uralmát, leküldte ismét az ő lelkét erre a földre és megindult a földön ismét az élet. A karácsonyi öröm nyomán támadt új, megváltott, örökkévalóságot kivívó élet.

És mikor az Isten egyszülött szent fiát a gonoszság és a hitelenség sírba zárta, ismét csak az Isten lelke szállt alá és törte le a sír pecsétjeit, hogy kikeljen az új, a halálon is diadalmas-kodó élet.

És mikor a hívők szívét ernyesztő gyávaság szállta meg, ismét leszállt az Isten lelke és pünkösdi ünnepén új élet indult a Krisztusban hívők táborában, a keresztyén anyaszentegyházban.

Mert a lélek az élet. Azóta is minden életet a lélek indít meg. Aki már látott valaha lelki felbuzdulásokat; aki már látott embereket egyik óráról a másikra megjavulni, vagy megromlani; aki már tapasztalta, hogy miként a külső világban *egy* hirtelen támadt szellő, a belső világban is egy észre sem vett hangulat, benyomás, átsuhanó indulat hogyan teremt új állapotokat: az megérti azt az igazságot, hogy a lélek az élet. A lélek az, ami világégéseket indító kirobbanásokat létesít. A lélek az, ami megindítja a korszakokat teremtő lelkesedéseket, amelyek nyomán sokszor összedül a külső békesség, de mindig megindul a belső békesség alkotó, alapvető munkája.

És Jézus tanítványai nemcsak akkor egyszer vették az Isten Szentlelkét. Jézus új lelket hozott le magával e földre és hlyeibe ezt a lelket oltotta bele. Ez a lélek a hívőket új erővel, új akarásokkal, új képességekkel ruházza fel. Ennek a léleknek az a hivatása, hogy áthassa és vezesse az emberek millióit Isten szerint való életre.

Ennek a léleknek a munkája semmivel sem csodálatosabb, mint a levegő és a napsugár munkája. Mindben benne van az életteremtő isteni erő. Az Isten lelke nemcsak a teremtés hajnalán lebegett a mindenség felett, hanem ott lebeg ma is és mindenütt, mert ez őrzi és ez indítja meg soha meg nem szünő folyamattá az életet. Ebben az anyagiásán gondolkozó korban tehát szükséges a lélek Örök jelentőségére rámutatnunk.

1. Az apostol azt a tételt állítja fel: *Ha lélekkel élünk, lélekkel is járunk.* Ki kell emelnem, hogy az eredeti görög szövegnek talán jobban megfelelne ez a kifejezés: *Ha lélek éltet, lélek is vezessen, így is, úgy is azt akarja az apostol hangsúlyozni, hogy az élet forrása, indítója, mozgatója a lélek.*

Az apostol megfigyelte az életet. Megfigyelte és megértette a test és a lélek egymáshoz való viszonyát és együttes munkáját. Ezért mondja másutt: *Nincs azoknak semmi kárhoztatásuk, akik nem a test szerint élnek, hanem lélek szerint.* (R. 8, 1.). *Mert a test szerint élő emberek a testi dolgokkal törődnek, a lélek szerint élő emberek ellenben a lélek dolgaival.* (R. 8, 5.). *Ha a test szerint éltek, meghaltok, ellenben ha a lélekkel a test cselekedeteit megölitek, élni fogtok.* (R. 8, 13.). Azért, akik az Isten lelkét vettük, *most már nem vagyunk a test adócai, hogy a test szerint éljünk.* (R. 8, 12.).

Maga Jézus is azt mondja: *A lélek az, ami éltet, a test nem használ semmit!* (J. 6, 68.). Azt is kijelentette, hogy *aki nem születik víztől és lélektől, nem mehet be az Isten országába!* (J. 3, 5.). *Mert mi lélekkel hitből várjuk a megigazulás reménységét.* (Gal. 5, 5.) Mégis milyen könnyen, megfélekedünk a lélekről. Mert hogy láthatatlan. Mert hogy nem izgat, mint a test indulatai és kedvtelése. Pedig az a lélek már a bölcsőben ott ül a parányi emberke szemében, mint megértés, amely belekapcsolódik az édesanyja mosolygó szeretetébe. Ott ragyog, mint csodálkozás, amely a környező világon álmélikodik. Ott döbben elénk, mint megrettenés, amely a meg nem értett jelenségek láttára születik. Ott árad ki, mint szelíd mosolygás, amely a szeretet láthatatlan fénysugarai-ban gyönyörködik. Ott jelentkezik, mint életöszön, amely kapaszkodásra zsugorítja a kis kezeket.

Később ez a lélek mint életakarás küzd a megmaradásért, mint életöröm gyűjtögeti az élet útja mentén szétszórt örömvirágokat, mint szeretet vagy mint reménység gyarapítja az életerőt, mint tudnivágyás gyűjti az ismereteket, majd mint gyönyörködés, részvétel, Önzés, gyűlölet a test vágyainak járószalagján vagy a józan belátás irányításával úzi, hajtja, vezeti, emeli, vagy dönti romlásba az embert.

Bizony a lélek éltet bennünket. Mert a lélek ugyanaz, ami a napsugárban a fény és a melegség. Ugyanaz, ami a levegőben a láthatatlan éltető elem. Vedd el a a növénytől a levegőt, vagy a napsugarat, megölted őt. Hiába vannak viharálló rostjai, el kell pusztulnia, mert nélküli az éltető elemet. így vagyunk a lélek-

kel is, amint az apostol mondja, *a test leiek nélkül Jiolt!* (Jak. 2, 26.).
Mert mi bizony valóban *lélekkel élünk!*

2. Akkor tehát *lélekkel is járjunk.*

Lélek hozta létre a világot s mikor ezt a lelket az emberek megtagadták, bűneik, özönét csak életoltó özönvíz birta lemosni.

Lélek alkotta meg a keresztyénséget s mikor ezt a lelket a világ lelkével házasították össze, Krisztus egyházának örök szégyenére megszületett a hitbéli tévelygés életölő betegsége.

Mikor Krisztus első hívei az Isten lelkével voltak teljeseek, diadalmas volt a keresztyénség élete és útja. Ha ma jogosan panaszkodunk, hogy meghanyagott a vallásosság, megromlott az élet, annak oka az, hogy nem járunk lélekkel. Sem az egyházak, sem a hívők. Ezért köztünk a szeretetlenség, ezért a gyűlölködés, ezért az erősebb embertelenkedése. Mintha csak Ézsau és Jákob testvérharca újult volna fel Krisztus egyházai közt. Sajnos, hogy nincs lencsénk, amellyel az elsősülöttség kiváltságait megvásárolhatnánk.

De elég nekünk az ősi lélek, az evangélium lelke. Mert ennek birtoka adja meg az elsősülöttséget. Sajnos azonban, hogy az a lélek is meggyengült némelyekben.

Emlékszem egy kedves egyháztagra, aki évekkel ezelőtt minden istentiszteleten itt volt a templomban. Évek óta nem láttam többé. Miért? Talán e szószék igehirdetése vált erőtlenebbé, vagy e szent ház nem nyújtana többé elég vigasztalást? Vagy talán az az elmaradt lélek erősödött volna meg annyira a hitében, hogy nincsen többé szüksége az igehirdetésre? Bár így volna, ámde más az ok: azóta az a hívünk nem lélekkel, hanem csak testtel él.

Szégyenünkre mondom, hogy néha az is megesik, hogy némely modern asszony még az úrvacsorához is festett arccal és karmazsin ajakkal jön az oltárunkhoz. De hát nem jut eszükbe az ilyeneknek, hogy a lélek az, ami éltet, a test nem használ semmit? Én azt szeretném, ha egyetlen hívünk sem festené magát, hanem a lelkét igyekeznék vonzóvá és nem feltűnővé, hanem kitűnővé tenni, míg e földön az isten élte. Mert ha ma a test kultuszát űzi is a világ, azt egy evangélikus nő nem utánozhatja. Mert mi lélekkel élünk.

Mindenki látja és panasolja is, hogy ez a mi társadalmunk nagyon beteg. Mi a baja? Az, hogy nem lélekkel él. Nem is a lelkük szerint bíráljuk el az embereket. A mi társadalmunkban a test szerint tetszetősek és az anyagiakban dúslakodók óriási előnyben vannak mások felett. Ha a lelki értékek szerint osztályoznók az embereket, egészen más volna a társadalom képe. De más volna az értéke is. Akkor talán a lenézettek kerülnének a vezető helyekre, az első sorokba, mert szebb és értékesebb lélek vezeti őket minden cselekedetükben. A lelki arisztokrácia országa azonban még nincs megszervezve. Mert még nem lélekkel élünk, mi még mindent a látszat szerint bírálunk meg.

Még a legújabb vívmányok sem a lelki kincseket hordják szét a világon. Csak a látványosságokat szaporítják s azt gondolják, hogy civilizációt terjesztenek.

Még a találmányok is az életnek inkább pusztítására vagy kihasználására, mint szépítésére, gazdagítására és boldogítására töreksenek.

A családot a szeretet lelke alapítja meg s a legelső, amit számúznak belőle, a szeretet lelke. De hát miért nem járnak az emberek lélekkel?

A nemzeteket a hazaszeretet és a fajszeretet lelke szervezte meg. De hát akkor miért fogadja be az idegen lelket, vagy éppen a nemzetköziség veszedelmes lelkét?

A társadalmat a rend és a kímélő együttműködés lelke alakította meg. De hát akkor miért nem tudnak a társadalmi rétegek és osztályok testvéri megértésben összesimulni és a közös jólétet közös akarattal, együttes munkával biztosítani?

Valami rettenetes bődultság uralkodik ma ezen a világon. Mintha a Jézus által megkötözött ördögök légiója szabadult volna fel és szállta volna meg az emberiséget! S mindez csak azért, mert az ember megfeledkezik a lelkéről.

Bizony, pedig igaz az apostol mondása: lélek az élet! Még pedig az az isteni lélek, amely a teremtés hajnalán életet indított. Az az isteni lélek, amely Jézusban világmegváltó és halálgyőző hatalom volt. Az az isteni lélek, amelyet minden hívőnek ingyenvaló ajándéku adott az Isten kegyelme. Az az isteni lélek, amely ezen a földön megszenteli, a föld után pedig üdvösségre vezérli életünket. Ezt a lelket ki ne oltuk! Inkább arra vigyázzunk, hogy lélekkel járjunk! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

A NAINI TALÁLKOZÁS.

Szentháromság után 16. vasárnap. 1931.

Alapigék: Lukács 7, 11-17.

Nainban temettek. Lassú menetben vonult ki a városból a gyászmenet a temetőkertbe. Mennyi bánat vonult ki velük! De csak a halottat tudták eltemetni, a bánatot nem. És ezt tudta ott minden ember, azért voltak olyan szomorúak.

Nainban mélységes volt a gyász. Mert a bánat és a fájdalom olyan, mint a sötét felhő árnyéka: mindenkire ráborul, mindenkit beárnyékol egyformán. Az együttérző részvét palástját a gyász minden jó lélekre ráborítja.

Nainban egy szív kihült, egy másik összetört. A kihült szív egy gyermek keblében pihent, az összetört szívet egy anya hordozta. Milyen nehéz lehetett az az összetört szív, amelyen a kihült szívnek a terhe is rajta nyugodott!

Nainban koporsót kísértek. És abban a koporsóban nemcsak egy halott volt. Együtt feküdt vele az édesanyjának is minden öröme, minden boldogsága, összes reménysége. Nagyon nehéz lehet az olyan koporsó, amelyben annyi drága érték halmozódik össze! Hogyan is férhet bele egy kis koporsóba annyi megsiratnivaló!

Már kint voltak a város kapuján. Már csak néhány lépés, csak néhány perc választotta el őket a sírtól. Ott lerakták volna a koporsót, de nem rakták volna le a könnyfakasztó gyász fátylas bánatát. De akkor valakivel találkoztak. Egy szelíd, kedves, melegszerű vándorral. Meghallotta a zokogást, meglátta a koporsót. Szeme azonban a gyászolót kereste. Egyedül ment, egyedül hordozta kínzó bánatát. Látszott, hogy özvegy volt, megszedett szőlőtő, magányosan élő fájdalom. *Mikor őt az Úr meglátta, nagy részvétet érzett iránta és monda neki: Ne sírj! S odalépve, megfogta a koporsót. A halottvivők pedig megálltak. És ő szólt: Ifjú, neked mondom, kelj fel! És a hatott felült és beszélni kezdett. És átadta őt az anyjának.*

Milyen megható, milyen édes, milyen vigasztaló ez a történet! Milyen csodálatos nagy áldás volt, hogy azok a gyászolók Jézussal

találkoztak. Ha nem találkoztak volna, micsoda bánattal tértek volna vissza otthonukba! Hogy pedig találkoztak, micsoda örömben volt részük! Mert aki Jézussal találkozik, mind örömben részesül.

Volt-e már nekünk is részünk valaha ilyen naini találkozásban?

1. Azt mondja a felolvasott történet: *Amint a város kapujához közeledett, íme, egy halottat hoztak kifelé . . . Ő odalépve megfogta a koporsót.*

Annál a koporsónál akkor a halál és az élet, a múlandóság és az örökkévalóság találkozott. De nem az az élet, amelynek mi is birtokosai vagyunk, hanem az az élet, amelyet Jézus hordozott, melyet nekünk is megszerzett és kínál nagy szent szeretettel. Azt a koporsót élők vitték és élők kísérték, mégis a halál lakott benne. Mert mi magunkban is a halált hordozzuk. A halál és az élet viaskodása születésünk pillanatában megkezdődik bennünk és folyik, míg csak élünk. Mert a mi életünk szakadatlan halódás, ajándék és kegyelem, naponként ránkderülő fényes hajnal és naponként a halált példázó álomba hanyatló esti szürkület. Csak az Isten irgalmazó jóságának köszönhetjük, hogy mi kísérik ki mások koporsóját a temetőbe és nem mások kísérik ki ugyanekkor a miénket. Bizonyosan erre célzott Jézus, mikor az őt követni vágyó, de alkudozó embernek azt mondta: *Hadd temessék el a halottak az ő halottaikat!* (Mt. 8, 22.).

Az az élet, amely bennünk van, csak temetni tud. Az, amely Jézusban van, a halottakat is új életre kelti. Jézusban van az igazi élet. Az, amelyet még a halál sem tud megsemmisíteni. Az, amely az elmúlás törvényét is legyőzi, amely még a halálon is diadalmaskodik. Ez az örökkévaló élet. Az igazi élet. A valóságos élet.

Ha van temetnivalód, ha van halottad, ha koporsó mellé állított a sorsod, kérjed az Urat, hogy álljon utadba, fogja meg azt a koporsót és tegye a halottat élővé, kényszerítse a koporsót, hogy adja vissza áldozatát.

2. És itt most ne csak a kedveseink halálára gondoljunk. Ne csak azokra a koporsókra, amelyekben szerető szívek szüntek meg dobogni. Gondoljunk minden vesztségünkre, amit érdemes megsíratni.

Ha kedveseid koporsója mellett siránkozol, Jézus ott is életet hirdet. Hirdeti, hogy csak a test halt meg, a lélek él, mert öröklétre méltatta azt az Isten. A hívő ember, ha a természet törvényei szerint kénytelen is temetni, mégis mindig az étellel vigasztalja magát. Hite odahívja, mellé állítja az élet fejedelmét, aki mindig úton van, hogy a bánatosokat és a gyászolókat megvigasztalja. Mert a naini kapunál a bánat és a vigasztalás találkozott egymással.

Íme, halottat hoztak kifelé, egyetlen fiát egy özvegy anyának. És az Úr, mély részvétet érzett iránta és monda neki: Ne sírj! Milyen véghetetlen bánat tölthette el a szegény özvegy szívét, mikor egyetlen fiát kellett a temetőbe kísérnie! S mennyi szegény özvegy

jut ezen a földön hasonló sorsra! Imádkozzék akkor, hogy bánatát vigasztalódásra váltsa fel az Úr!

De imádkozzék mindenki, akinek van siratnivalója. Talán egy tékozló fiú, aki elhagyta a szülői házat és lelkében meghalt, noha él. Vagy talán egy elhidegült hitvestárs, akinek meghalt a szíve, vagy másért dobog. Vagy talán egy rossz testvér, akinek a nyomán csak könnyár fakad föl. Vagy talán egy jóbarát, aki megrabolta bizalmunkat. Vagy talán a lélek nyugalma és a szív tisztasága, mely a legborzalmasabb halálnak, a bűnnek martaléka lett. Vagy talán a hitünk, amelyet nem tudunk többé új életre sírni.

Volt-e már síró lelkednek naini találkozása az Úrral? Hallottad-e már bánatos szívedbe beleszendülni vigasztaló szavát: *Ne sírj?* Eredj az Úrhoz, ott jár mindig az élet útjain, keresi a bánatosokat, állj elé éleled gyászával, hadd vigasztaljon meg téged is!

3. Eredj, siess, mert amellet a naini kapu mellett találkozik egymással az erőtelenség és az erő. Az ember erőtelensége és az Úr ereje!

Milyen csüggedt is volt az a gyászkiéret. Minden gyászkiéret szóval és csüggedt, mert a halállal szemben érzi tehetetlenségét. Hát még annak a gyászoló édesanyának, milyen összetört és milyen tehetetlen volt a lelke! Mit nem tett volna meg, hogy gyermekét megtarthassa! És túrnie kellett, jajongva bár, de keserű lemondással, hogy a halál megfossza minden örömétől.

Milyen áldás volt ránézve, hogy az isteni erők szent forrásával, Jézussal találkozott. Az csak rászólt a halott gyermekre: *Ifjú, neked mondom, kelj fel!* És amit nem tudott megtenni az emberi tudomány, nem bírt elérni a szeretet gondoskodása, nem bírt kierőszakolni a könyörgő imádság, azt Jézus egyetlen szava megtette: visszaadta a halott gyermeket az életnek. Mert ott a naini kapunál az erő találkozott az erőtelenséggel.

Volt-e már neked, testvérem, ilyen naini találkozásod? Mert bizony az ember itt ezen a földön folytonosan csak temet és sirat, és nincs ereje semmit visszatartani. Temeti az ifjúságát, annak álmait, örömeit, vígságát, reményét és rugalmas erejét és a múlandóság rohanó kerekeit megállítani nem képes. Temeti az életet magát s nem bírja megállítani a múltó esztendőket. Lassanként olyanná lesz, mint a megszedett szőlőtő, azután meg, mint a korhadó fa s nem tehet ellene semmit. S ha sírdogál is miatta, nincs vigasztalása.

Milyen áldás, ha valaki ilyenkor találkozik Jézussal. És nem bántja többé a vesztesség, nem gyötri a tehetetlenség, mert Jézus megérinti csüggedő lelkét és megértteti vala, hogy mi mind csak *zarándokok és jövevények vagyunk e földön* (Pét. I. 2, 11.), *nincs itt nekünk maradandó városunk, hanem a jövődőt keressük.* (Zsid. 13, 14.). Addig pedig a hívő embernek mindenre van ereje Krisztusban. A lemondásokra is, a temetésekre is, a búcsúztatásokra is, mert az Úr az ő lelkének is azt mondja a hit által: *Kelj fel és értsd*

meg, hogy az Isten nemcsak a múlandóságnak Istene, hanem éppen az örökéleté, ahol *ez a mi mostani ideig-óráig való könnyű szenvedésünk a dicsőség mérhetetlen örök tömegét szerzi meg nekünk, ha nem a láthatókra), hanem a láthatatlanokra figyelünk. Mivel a láthatók ideigvalók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.* (Kor. II. 4, 17-18.).

Jézus maga is nélkülözte a látható javakat és mégis gazdag volt, mert az örök isteni dicsőség teljesen az övé maradt. És ez a dicsőség nekünk is készen áll. Ennek a reménylő hitében ad nekünk az „Úr erőt, hogy veszteségeink és erőtelenségeink le ne verjenek.

Ha tehát van siratnivalónk, menjünk ki a naini kapuhoz és találkozzunk az Úrral. Mert ő a halálból is életet fakaszt. A bánatot is vigasztalódásra változtatja. A reménytelenséget hitté erősíti. Az elhagyatottságban mellénk áll. Az erőtelenségben felemel. És amit ezen a földön elveszítünk, mindazért bőséges kárpótlást ad nekünk, mikor szívünkre szól: *Ne sírj!* Mert ő részvétet érez minden szenvedő iránt, ő nem szereti boldogtalannak látni a föld emberét. Azért is jár mindig a gyászoló szívek útján, hogy vigasztalást nyújtson a fájó szíveknek és új életet öntsön a halódó reménységebbe.

Testvéreim, mindnyájan naponként imádkozzunk, hogy minden bajunkban legyen az Úrral találkozásunk! Amen.

(Ősegyházi perikópa.)

ÁLDÁSKÍVÁNÁS.

Szentháromság után 16. vasárnap. 1917.

Alapigék: Efézus 3, 14-17.

Mint mikor a fāradt vāndorcsapat hūs forrás kūtfejéhez telep-szik, úgy sereglettünk ma fel ide az Ūr szent templomāba, hogy az örökélet italāval felūdítsuk lelkünket. Mert bizony mār lan-kadozni kezdünk. Ūgy érezzük, mintha mi volnānk az a szegény naini örvegy, aki gyermekét temeti, vagy legalābb mi is ott jár-nānk a gyászolók seregében bānatos szívvel, résztvevő lélekkel.

Nehéz idōket élünk nagyon! Terhe alatt mindenki roskadoz. Külső ellenség pusztítása, belső rablók fosztogatása, a szívtelenek elhatalmasodása, a mindennapi élet megnehezülése, a kenyérkérdés keserősége, a szomorúság halmozódása, a bānat és a gyász reānk-borulása, kedveseink folytonos vesztese, sírhalmok szaporodása, lelki örömök megfogyatkozása, békességünk fājó elmúlása, kitar-tásunk lassú hanyatlása mind egy-egy kereszt, mely alatt roskadunk.

Milyen āldás, hogy éppen most áll mellénk az apostol erősítő āldáskívánással. Milyen jō, hogy eszünkbe juttatja a bīztatō hitet és az éltető reménységet. Hiszen csakugyan minden pusztasāgnak van zōld oázisa. Minden inségnek van vigasztalása. Még a leg-sötétebb felhōnek is legalābb egy kis fodrát megaranyozza az égi nap sugara. Minden éjszakānak van virradása, minden küzdés-nek van megpihenōje.

Most ilyen pihenōhöz jutottunk. Oázishoz, amelynek ōlén a fāradt karavān nyugalmat és ūdülést találhat. Telepedjünk hát le az Ūr lábaihoz és hallgassuk meg az apostol āldáskívánását.

1. Ha minden esztendō egy-egy kézirat, amelyet okulásunkra ír meg isteni bölcseséggel az Isten szent keze, s ha abban minden történés egy-egy szó, mely hozzánk beszél, s minden mosoly és minden könny egy-egy betű, melyből a szavak értelme összerakó-dik, akkor a most folyó esztendō sokat jegyez fel számunkra. A halāl angyalának gazdag az aratása, a hallgatō sírdombok és a zokogō szívek nagyon szaporodnak. A bānat angyala szorgalma-san forgolódik a fājdalma magvetésében. A pusztítás démona szertejár s csak tört szívek maradnak nyomában. Mind érezzük,

hogy ami ezen a földön a miénk, az a múlandóság és a pusztulás öröke. Úgy érezzük, rajtunk teljesedik be az énekköltő szava:

Minden nap hoz rám fájdalmat,
Hív nyugalmat
Lelkem sehhol nem talál!

Csak egy helyt: az Úr kebelén. *Ezért hajtom meg térdeimet a mi Urunk Jézus Krisztus atyja előtt, akitől nyerte nevét minden nemzetség mennyen és a földön, adja meg nektek, hogy az ő lelke által a belső emberre nézve megerősödjete!* Az apostol ez áldáskívánása éppen jókor hangzik felénk, mert a külső emberünk már nagyon is elhanyagoltban van. Az egész életünk nagyon szánalmas képet mutat. Nemcsak a folytonosan ránkortoló csapások és veszteségek miatt, hanem életmódunk miatt is.

Az életet nem azért adta nekünk és nem azért tartja meg az Isten, hogy napjainkat és esztendeinket jól-rosszul gépiesen átéljük, hanem azért, hogy megtöltsük nemes tartalommal. Az élet nemcsak a külső embernek szól, hanem a belsőnek is. Az élet nemcsak a földé, hanem az örökkévalóságé is. Az élet akkor jár helyes úton, ha a földön jár ugyan, de az örökkévalóság felé halad.

És egy esztendő 365 napja közül ugyan hányat töltöttünk meg tiszta gondolatokkal, nemes cselekedetekkel? Hányon növekedtünk nemcsak testben, hanem lélekben is? Hány vitt belőlük közelebb az Úrhöz? Hányon vezetett bennünket az Isten lelke és igéje? Ott kint a véres lövészárkokban fiaink és testvéreink vívják az életelő harcot a jobb jövőért, hát itthon hányan küzdenek a jobb jövőért, hogy, ha kell, még a test öldöklésével is a lelket mentsék meg az örökkévalóság számára!?

Akik kint a harctereken küzdenek, méltán megérdemlik a hős nevet. Tudom, látom azonban, hogy itt közöttünk is sok a hős. Sok a hős a némán szenvedők, a hallgatagon tűrők, a szeretettel vigasztalók sorában. Vannak köztünk is névtelen hősök, ismeretlen szentek, titkos apostolok, rejtett próféták, hallgató vértanúk. Akik úgy forrnak ki és úgy tisztulnak meg a szenvedések tüzeiben, mint arany az izzó tégelyben. Ezek azok, akik az Isten lelke által a belső emberre nézve megerősödnek.

És ez az erősödés nagy áldás. Azért egyetlen ember se panasolja fel az Isten látogatását, ne zúgolódjék az élet vesszőzései alatt, ha a belső emberben ez által erősödhetik. Mert a külső emberünk lehámlik rólunk, a belső azonban átkísér Istenhez. A csapás, a szenvedés, a veszteség is áldás, ha lelkünk erőit gyarapítja. Mert nem a gondtalan élet az igazán szép élet, hanem az, amelyben a léleknek ^ diadalai vannak. Nem a jólét a legnagyobb érték, hanem az a lelki erő, amellyel az élet harcaiban megállunk. Nem a gyönyörűségek átélése a boldogság, hanem a lélek békees nyugalma. A belső ember szemében az élet bajai csak átvonuló bárányfelhők, amelyek az öröm napjának fényét feltartóztatják, de ki nem olt-

liát jak. A külső ember a sötétben vigasztalanul vakoskodik, a belső ember ellenben bölcsen világosságot gyújt és úgy várja meg a virradást. A belső ember mécsese pedig a hit, amely fény a sötétben, vigasztalás az elhagyatottságban!

Ezért a belső emberért fohászkodjunk ma mind az apostol áldás-kívánásával: *adja meg nektek az Úr az ő dicsőségének gazdagsága szerint, hogy az ő lelke által a belső emberre nézve megerősödjetek!*

2. Az apostol azonban még egy áldást mond: *Ezért hajtom, meg térdeimet a mi Urunk Jézus Krisztus atyja előtt, akitől nyerte nevét minden nemzetség mennyen és a földön, adja meg nektek az ő dicsőségének gazdagsága szerint, hogy a hit által Krisztus lakozzék szívetekben.*

Nem hiszem, hogy valami nagy gyönyörűség volna a mai kor emberének szívébe belenézni. Nem sok szépet tudna benne felfedezni a kutató szem. Mert, ha csakugyan a szív termeli a szót és a tettet, akkor nagyon szomorúan állhatunk az Isten előtt! Hiszen a népek ádáz harcában, a nemzetek gyűlölködésében, az országok pusztító rombolásában, a társadalmi osztályok versengésében, a vágyak léhaságában, az önzés elfajulásában, a durvaság terjedésében, az önhittség, gőg, haszonlesés felburjánzásában, a szeretet megfogyatkozásában, a tiszteletlenség trónfoglalásában tükröződik ma a szív belső világa. Szomorú kép, nehéz vád ez, de meg kell állapítanom, hogy ez a többség lelkének a képe.

Istennek legyen érte hála, van azonban másik kép is, amelyen meg is nyúgodhatik az ember szeme. Azoknak a képe, *akikben a hit által Krisztus lakozik.* Akikben nem a bírás vágya a fő, hanem az osztogatásé. Akik megértik, hogy *boldogítóbb adni, mint elfogadni.* (Csel. 20, 35.). Akik *jószágukat és vagyonukat megosztják, amint kinek-kinek szüksége van rá.* (Csel. 2, 45.). Akik *egymás iránt egyező érzéssel viseltetnek.* (Róm. 12, 16.). Akik *a hitben gyengét magukhoz fogadják* (R. 14, 1.), mert ismerik azt a parancsolatot: *Nekiünk}, akik erősek vagyunk, kötelességünk, hogy az erőtlenek gyengeségeit elviseljük és ne a magunk kedvét keressük.* (Róm. 15, 1.). Akik *felkarolják egymást, mint ahogyan Krisztus magához fogadott minket az Isten dicsőségére.* (Róm. 15, 7.). Akik *meggyökerezettek és megalapozottak a szeretetben,* mert tudják, ismerik és vallják azt a keresztyén igazságot, hogy *aki az Istent szereti, szeresse a testvérét is, mert, aki nem szereti, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet.* (Ján. I. 4, 8.).

Nem azok az Isten gyermekei, akik maguknak élnek, hanem azok, akik az Isten mindeneket boldogító munkáját végzik ezen a földön. Akikben Krisztus lakik a hit által. Az a Krisztus, akinek ezen a földön nem volt semmije, mégis gazdaggá tudta tenni az egész világot. Az a Krisztus, akit mindentől megfosztott az ember, de, aki magát is odaadta az emberért. Az a Krisztus, akinek nem volt hová fejét lehajtania, de keblén minden szenvedőnek helyet adott. Az a Krisztus, aki sokat szenvedett, de mindenkinek széppé

tudta tenni az életet. Az a Krisztus, aki külső emberében szálnalmas volt, de a belső emberében isteni és felséges. Az apostol áldáskívánása pedig az, hogy ez a *Krisztus lakozzék a hit által mindnyájunk szívében*. Mindnyájunkéban, hogy ne egy töredék kisebbség, hanem minden ember belső, lelki életet éljen ezen a világon.

Senki sem tudhatja, mit rejt számunkra a jövő. Lehet, hogy az Isten megelégedi az emberek öldöklő harcát és ránk deríti ebben az esztendőben a békesség vágyott esztendejét. Lehet, hogy a reformáció e jubiláris esztendejében a külső emberünknek is ad az Isten örömhírt és megújítást. Lehet, hogy nemsokára visszatérnek közénk vitéz gyermekeink, hogy velünk együtt békességben folytassák a romok eltakarításának, a sebek orvoslásának, a megtört szívek vigasztalásának istenes munkáját, ők is arra vágyakoznak, nekünk is arra kell törekednünk, hogy új nemzedéket találjanak otthonaikban. Új nemzedéket, amely lélekben megtisztult és a szenvedések tüzeiben megnemesedett. Új nemzedéket, amely nem követel, hanem osztogat. Ad munkálkodó erőt, alkotó akaratot, józan bölcsességet, tiszta erkölcsöt, megértő lelket, szerető szívet. Új nemzedéket, amely nem torzsalkodásban és nem gáncsvetésben, nem önző és kicsinyes célok szolgálatában, hanem vállvetett, közhasznú, önzetlen együttműködésben emésztí erőt és áldozza fel a nemzet, a haza, az egyház, a társadalom felépítésére és a családok boldoggá tételére!

Hajtsuk meg hát térdeinket mindnyájan a mi Urunk Jézus Krisztus atyja előtt, adja meg nekünk az ő dicsőségének gazdagsága szerint, hogy az ő lelke által a belső emberre nézve megerősödjünk, hogy a hit által Krisztus lakozzék szívünkben! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

AZ ANYAI SZÍV KÉRÉSE.

Szentháromság után 17. vasárnap. 1907.

Alapigék: Máté 20, 20-28.

Alig van az evangéliumban vonzóbb, kedvesebb és melegebb kép, mint az, amely leírja, hogyan vitték az édesanyák gyermekeiket Jézushoz. (Mt. 19, 13-15.). Úgy áll az Úr a gyermekek között, mint maga az élő szeretet! És olyan símogatóan hangzik a szava: *Hagyjátok a kis gyermekeket és ne akadályozzátok meg, hogy hozzám jöjjenek, mert ilyeneké a mennyek országa!*

És alig van kedvesebb egyházi munkánk, mint a keresztségét megkoronázó konfirmáció, mikor a szülők ismét odavezetik Jézus lábaihoz gyermekeiket és átadják bizalommal az ő vezetésének. Akit a szent keresztségben az Úrnak felajánlottunk, akít a ζ Úr a szent keresztségben magáévá fogadott, azt a gyermeket a konfirmációban a bizodalmas hit az Úr keblére helyezi, hogy az a jóságos, meleg szív legyen öre és vezére, míg a földön él!

A most felolvasott szent történet is egy anyáról beszél, aki gyermekeit kézenfogva vezette Jézushoz. Mert ismerte Jézust és tudta, hogy mellette vannak legjobb helyen. Nem gyermekek voltak már, de hát az anyai szív nem a kicsinyeit, hanem a gyermekeit szereti. Akkor is, ha már kinőttek az öléből. Akkor is, ha saját lábukon járnak. Zebedeus felesége ez az édesanya, Jánosnak és Jakabnak az anyja. Jézus tanítványai voltak kezdettől fogva, az első négy tanítvány közé tartozók, két tagja a három bizalmasnak, akiket heves búzgóságukért maga az Úr nevezett el *mennydörgés fiainak*. (Mk. 3, 17.).

Az édesanya gyermekeivel a kezén Jézus elé áll és valamit kér. Lássuk, mit kér és mit kap.

1. így olvassuk a szent történetet: *Akkor fiaival együtt oda-ment hozzá Zebedeus fiainak anyja és leborulván kérni akart tőle valamit: Rendeld el, hogy ez az én két fiam üljön a te országodban egyik a jobb-, másik a balkezed felől.*

Nagy kérdés, merész kérdés, amely csak azért bocsátható meg, mert anyai szív kérése. Jézus nem is tett érte szemrehányást, mert ő is azt nézte csak, hogy anya szívéből tört elő. Jézust nem bántotta a kérdés, mert látta, hogy önzetlen. Nem azt kérdezte az ott

térdelő édesanya: Mi lesz az én sorsom, hanem azt, hogy mi lesz a gyermekeimmel? És az édesanyának, ha szeretetből kér, vagy tesz valamit, mindent el kell nézni.

Különösen, ha az anya olyan igaz híve Jézusnak, mint Salome volt, aki kezdettől fogva követte a Mestert és később, még a keresztnél sem hagyta el. Aki olyan buzgó és hű tanítványokat adott Jézusnak, mint Jakab és János. Ha ilyen anya ilyen gyermekekkel a kezén térdel le az Úr előtt és kér tőle valamit, bizonyára maga az Úr is gyönyörködik benne. Hiszen minden kívánságot megfigyel az Úr, minden imádságot meg is hallgat kegyesen, de az Úr szemében is legkedvesebb az az imádság, amelyet az édesanya mond a gyermekeiért. Legkedvesebb az az imádság, amely szeretetből fakad.

A keresztyén egyház történetében fel van jegyezve, hogy egyszer, sok-sok száz évvel ezelőtt Ambróziusz püspökhöz egy aggódó édesanya lépett be s könnyhullatás között panaszolta el, hogy gyermeke megtévedt, elromlott, a kárhozat útjára tért. A bölcs püspök ezzel vigasztalta meg a könnyező anyát: Az a gyermek, akiért ilyen szeretet sír és könyörög, nem veszhet el, mert a szerető anyák buzgó imádságát teljesíti az Isten! S úgy is lett, mert abból az elveszettnek hitt fiúból lett a keresztyénség egyik legragyogóbb csillaga, Augusztínusz. Az édesanyák könnye még a megtévedt gyermek útját is tisztára tudja mosni! Az édesanyák imádsága még a tékozló fiakat is visszavezeti az elhagyott szülői hajlékba!

Édesanyák, édesapák, csak meg ne szűnjetek soha gyermekeitekért imádkozni! Imádkozzatok mindegyikért, mert csak az a gyermek vész el ezen a világon, akiért senki sem imádkozik és akinek nincs anyja, hogy kézenfogva az Úrhoz vezesse!

Valljuk azonban be, hogy mikor a Zebedeusok anyja Jézus ama kérdésére: *Mit kívánsz?* elmondta kérését, mindnyájan megdöbentünk. Talán Jézus maga is megdöbent, de nem tett szemrehányást. Nem tett azért, mert Salome nem földi dolgokat kért. Nem azt kérte, hogy gyermekei itt ezen a földön legyenek elsők, hatalmasok, gazdagok, irigyeltek, hanem hogy Jézus országában kapják meg majd az első helyeket. Aki örökkévalót kér, ha balgatag is a kérésében, nem ítéli el az Úr. Bár minden ember követné Salome példáját s gyermekeinek örök jókat kérne az Úrtól!

2. S mit felelt Jézus az édesanya kérdésére? *Azt felelte: Nem tudjátok, mit kértek! Ki tudjátok-e inni azt a poharat, amelyet nekem kell kiinnom? Vagy fel tudjátok-e venni azt a keresztségét, amellyel én megkeresztelkedem?*

Jézus nem ítélte el a kérést, mert jóra irányúit, de mégis gyarló emberi kérésnek nézte. Mert nem számolt azzal, hogy az Isten országának, a Jézus jobbján, vagy balján való ülésnek nagy és nehéz feltételei vannak. Jézus jól látta Salome hitét, amelynél fogva bízott abban, hogy Jézusnak van hatalma a mennyek országában megkülönböztető helyeket is osztogatni, de nem számolt az azt megelőző ítélettartással. Ezért figyelmezteti a kérő anyát: *Nem tőlem*

függ, hogy az én jobb, vagy bal kezem felől üljete. Íme, tehát nem tudjátok, mit kértek!

Nem tudjátok, mit kértek! Hányszor elmondhatja ezt az Úr, mikor a kéréseinket hallgatja! Mikor meggondolatlanul olyant kérünk, ami igazában kárunkra, vagy szegényeinkre volna! Hány szülő vallja be később, mikor gyermekei sorsát alakulni látja: Nem tudtam, mit kértem, mikor gyermekemnek életét balgatagúi helytelen útra térítettem. Hány szülő vonná vissza imádságát, midőn beteg gyermeke megtartásáért ostromolja az eget, ha előre tudná, mennyi bánatot készít számára a féltett gyermek megromlott élete! Hányszor venné inkább ajkára a szenvedő Megváltó fohászoklását: *Atyám, ha lehetséges, míveljék el tőlem ez a pohár, mindazáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem, amint Te.* (Mt. 26, 39.). De hát hányszor kérünk gyermekeinknek sikert, fényt, gazdagságot, hatalmat, előkelő állást, amelyek birtoka megrontja és elveszti a lelkét! Erre mondja aztán az Úr elbúsult szívvel: *Nem tudjátok,, mit kértek!*

Mert csak egy kiváltság van, amiért minden szülőnek imádkoznia kellene, hogy adja meg gyermekeinek az Isten: a mennyek országában való hely Jézus jobb- vagy balkeze felől. De ennek is vannak feltételei. Az Úr nem adja meg a dicsőséget mindenkinek. Csak annak, aki meg szolgálja azt. Megszolgálja hitével, kitartásával, tűrő és diadalmas megállásával. Jézus dicsőségébe csak Jézus útja vezet. Az Önmegtagadás, az önfeláldozás, a halálig való engedelmesség útja. Aki hozzá akar jutni, ürítse ki a getsemánéi poharat és vegye fel a golgotai vérkeresztiséget. Amint Jézus mondja: *Vegyétek fel az én igámat!* (Mt, 11, 29.). *Aki engem követni akar, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét és úgy kövessen engemet!* (Mt. 16, 24.). A keresztyénség elválaszthatatlan a kereszthordozástól, s ha Isten kedvező kegyelme elengedi tulajdon keresztünk hordozását, akkor legyünk cirénei Simonok és segítsünk hordani a mások keresztjét. De Jézus mellé csak a Golgatán keresztül juthatunk.

3. Zebedeus fiai nem rettentek meg a nehéz feltételtől. Bátor bizakodással azt felelték Jézusnak: *Meg tudjuk tenni!* Merész kijelentés. Megvan benne a fiatalság tüzesége, elszántsága, meggondolatlansága. Ilyen nekibuzdulásokért nevezte el őket Jézus mennydörgés fiainak. Talán maguk sem sejtették, hogy milyen kemény ítéletet mondtak ezzel a kijelentéssel magukra. Ők csak azt érezték, hogy semmiféle áldozattól nem riadnak vissza, csak mindig Jézus mellett maradhassanak.

Jézus a fogadkozásra rámondta az áment: *Az én paharamat ugyan kiisszátok, de hogy az én jobb, vagy balkezem felől üljete, az nem éntőlem függ, hanem azoknak jut, akiknek az én Atyám elkészítette.* A két testvér csakugyan kiitta az Úr szenvedéseinek poharát: a szelíd János számkivetésbe jutott, a hitvalló Jakab pedig,

mint az első keresztyén gyülekezet feje, Jeruzsálemben Heródes parancsára vértanúságot szenvedett.

Beteljesedett hát rajtuk Jézus jövődölése. De bizonyosan nemcsak a szenvedéseket illetőleg, hanem a megdicsőülést illetőleg is. Bizonyosan teljesedett az édesanya kérése: fiai ott ülnek Jézus jobb és balkeze felől a mennyek országában! Mert kinek is készítette volna az Isten a dicsőség országában a megkülönböztető helyeket, ha nem azoknak, akik már itt ezen a földön felveszik és hordozzák Krisztushoz való hűségük keresztyét és hívek maradnak mindhalálíg, ha kell, egészen a keresztnak haláláig Γ

A szent történet szereplői előtt mi csak alázatos hódolattal tudunk megállni. Az édesanyától tanuljuk meg azt a kötelességet, hogy szeretteinket kézenfogva vezessük az Úr elé és bizodalmas hittel, erős imádsággal kérjük nekik az Úr nagy kegyelmét. Az édesanya gyermekeitől tanuljuk meg, hogy semmiféle áldozattól meg nem riadva, még a szenvedésekkel is bátran szembenézve ragaszkodjunk lelkünk Megváltójához. Az anyától és gyermekeitől tanuljuk meg, hogy ne földieket, hanem mennybélieket kérjünk az Istentől. Jézustól pedig tanuljuk meg, hogy vessünk számot magunkkal s hitünkkel, tudván azt, hogy az örökélet boldogságának is feltételei vannak. S végül tanuljuk meg azt, hogy ne kérjünk akármit, hanem gondoljuk meg jól, miért imádkozunk, nehogy rászóljon imádkozó lelkünkre az Úr: *Nem tudjátok, mit kértek!*

Aki pedig mindennel tanít, oktat, vezet és világosít: az Úr Jézus Krisztusnak, a mi kegyes Üdvözítőnknek és Megváltónknak legyen dicséret és dicsőség mindörökké! Ámen.

(Szászországi perikópa.)

A LÉLEK EGYSÉGE.

Szentháromság után 17. vasárnap. 1891.

Alapigék: Efézus 4, 1-4.

Alig lehetne nagyobb örömhírt mondani a föld emberének, mint amit János apostol mond ebben a híradásban: *Úgy szerette az Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hisz őbenne, el ne vesszen, Jianem örökélete legyen.* (Ják. 3, 16.). Sokan mondják, hogy ez az evangélium dióhéjban. Ez az evangélium leg-rövidebb összefoglalása, melyben minden benne van, ami az embert üdvössége dolgában megnyugtathatja. És ez az evangélium mindenkinek szól, aki csak hisz. Amint Pál apostol mondja: *Az evangélium Istennek ereje minden hívőnek üdvösségére.* (Róm. 1, 16.).

Ez az isteni üdvözítő szeretet foglalja össze egy testté a hívők sokaságát. Mind kegyelemből élünk, mind Isten gyermekei, mind Krisztus megváltottai vagyunk, *egy test vagyunk sokan a Krisztushun, egyenként pedig egymás tagjai.* (Róm. 12, 5.). *Ti Krisztus teste vagytok, mondja az apostol* (Kor. II. 12, 27.), *értsetek hát egyet, legyetek békességben!* (Kor. II. 13, 11.). Mert az egy test tagjai nem állhatnak harcban egymással, meg kell érteniök egymást, támogatóiak is kell egymást, hogy, ha különböző munkát végeznek és, ha különböző hivatást töltenek is be, összhangzatosan építsék és szolgálják a testet.

Mint ahogy a kertben is sokféle virág van, de nem irtják egymást, hanem szépségükkel s illatukkal együtt munkálják a kert szépségét. Mint ahogy a természet gazdag világában megszámlálhatatlan a sokféleség, de minden az Isten dicsőségét és a világ fennmaradását szolgálja. Mint ahogyan az ég csillagai is sokféle színben ragyognak, de békességben ragyognak egymás mellett, hogy belesúgározzák a végtelen világűrbe az Isten hatalmát.

A Krisztusban megváltottaknak is tudniok kellene, hogy egységben kötelesek összeforni egymással. Tudniok kellene, amit az apostol megállapít: *Mindnyájan az Isten fiai vagytok a Krisztus Jézusban való hit által, mert, akik Krisztusba megkeresztelkedtetek, Krisztust öltöttétek fel. Nincs többé sem zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabad, sem férfi, sem nő, mert mindnyájan egy vagytok Krisztus Jézusban.* (Gal. 3, 26-28.).

Ezt az egységet köti olvasói lelkére az apostol, mikor így szól: *Igyekeztek megtartani a lélek egységét a békeesség kötelékében!*

1. Mag ei cz ei kifejezés: *Igyekeztek megtartani*, azt mutatja, hogy nem az ember hozta létre a lélek egységét. Az az Isten munkája volt már a teremtés hajnalán, mikor embert teremtett a maga képére és hasonlatosságára. De ez a szent lelki egység már az első testvérpár lelkében összetört. Összetörte a hiúság és az önzés. És az emberek milliói azóta harcban, háborúban, viszálykodásban élnek egymással. Hiába jött rá az életet figyelve ítélgető emberi bölcselkedés arra az igazságra, hogy az egyetértés a kis dolgokat is nagyra növeli, a széthúzás pedig a nagyokat is szétmálasztja, az ember nem tudott egységbe verődni. És, ha az állam, a társadalom, a család körében egységbe verődött is, nem tudta ezt az egységet megtartani.

Nagy szükség volt hát az apostol figyelmeztetésére, hogy az emberek *igyekezzenek megtartani a lélek egységét*. Szükség van erre ma is. Hiszen nemcsak az országok és nemzetek civakodnak egymással, hanem most kezdődik Németországban a társadalmi osztályok komoly szervezkedése is. Nem az egység érdekében Bzervekednek pedig, hanem hogy a különböző társadalmi osztályok érdekeit egyoldalúan kiélezve, szembeállítsák más osztályokéval. Mivé fejlődhetik ez a társadalmi mozgalom, amelynek pedig éppen az evangélium egy szolg a j a fővezére, azt csak a jó Isten tudhatja egyedül. Adná Isten, hogy jó származzék belőle!

A lelki egység a családok nagyobb részében is hiányzik. Nem kell erre példákat felhozunk, csak rá kell mutatnunk a bajra, amelynek természetes folyománya az, hogy az egyes emberből magából is kivész lassanként a lélek egysége.

De maradjunk csak a hívők körében, mert az efézusi gyülekezethez írta levelét az apostol. Ott pedig csakúgy, mint a többi gyülekezetben, bajok voltak.

Ne gondolja senki, hogy mikor a keresztyénség a világba lépett, mindenki olyan nagy készséggel fogadta azt, mint az apostolok. Ha így lett volna, nem írta volna Pál a filippibeliekhez, hogy *sokan járnak úgy, akiről már sokszor mondtam, most pedig sírva is mondom, hogy Krisztus keresztyének ellenségei* (Fil. 3, 18.). A korinthusiakat sem feddette volna meg e szavakkal: *Honnét van köztetek torzalkodás és versengés?* (Kor. I. 3, 3.). Sőt a galáciabelieket sem szégyenítette volna meg ezzel a szemrehányással: *Csodálkozom, hogy attól, aki benneteket Krisztus kegyelmében meghívott, ilyen hamar más evangéliumhoz pártoltatok, ami nem is más, csak akadt egyesek, akik megzavartak titeket és el akarják fordítani Krisztus evangéliumát.* (Gal. 1, 6-7.).

Nincs tehát, mit csodálkozni rajta, hogy az apostol így szól az efézusiakhoz: *Kérlek, hogy vett hívatástokhoz méltóan járjatok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel. Viseljétek el egymást szeretettel. Egy test és egy lélek legyetek!* Erre az intésre pedig

azért volt szükség Efézusban, mert a gyülekezet nem egy népből s nem egy fajból alakult. Voltak, akik zsidókból, voltak akik pogányokból lettek Krisztus híveivé. Mindegyikük magával vitte faji tulajdonságait és vallásbeli szokásait. Ez volt egyik veszedelme az egységnek. A faji összetartozás a gyülekezet lelki egységét gyengítette. Így volt ez már a legelső keresztyén gyülekezetben, a jeruzsálemiben is, azért kellett a szegényügy vitelére diakónusokat választani. *Mert abban az időben, mikor a tanítványok megszorodtak, a görögök között zúgolódás támadt a zsidók ellen, hogy a napi szolgálatban az ő özvegyeiket elhanyagolják.* (Csel. 6, 1.)

Ma is vannak néha faji és nyelvi ellentétek is Krisztus gyülekezeteiben, amely ellentétek a lelki egységet gyökerében támadják meg. De vannak ellentétek és surlódások mindenütt. Csak pár kérdést teszek fel, amelyekre feleljen kiki tapasztalata és lelkiismerete szerint. Nincsenek-e köztünk is, akik megbontják a gyülekezet egységét és zavarják nyugalmát? Nincsenek-e, akik nem érznek egyet tulajdon egyházukkal, hanem más egyházi közösségek felé kacsintgatnak¹? Nincsenek-e, akik a maguk egyéni elgondolásait szeretnék ráerőszakolni az egész gyülekezetre és ezzel tönkreteszik a lélek egységét? Bizony nemcsak az efézusiaknak volt szükségük az apostol figyelmeztetésére, hanem ránk is ránkfér a komoly intés: *Igyekeztek megtartani a lélek egységét a békesség kötelékében!*

2. Némelyek azt vethetik ez ellen, hogy hiszen maga a Krisztusban hívők nagy közössége, a keresztyén anyaszentegyház sem tudott egységes maradni, hanem az idők folyamán felekezetekre szakadt és széttagozódott. Nem volna-e első kötelesség az egységnek itt való visszaállítása?

A keresztyén anyaszentegyházról azt mondja az apostol, hogy az Krisztus teste. Krisztusról pedig azt mondja: *Ő a feje a testnek, a gyülekezetnek* (Kor. 1, 18). A széttagozódást azonban természetesnek tartja: *Kell lenni köztetek elkülönülésnek, hogy nyilvánvalók legyenek azok, akik megbízhatóak* (Kor. I. 11, 19.). *Mert amint a test egy, bár sok tagja van és valamennyi tagja a testnek, ha sok is, csak egy test, úgy Krisztus is, mert az egy lélekkel mindnyájan egy testté kereszteltettünk* (Kor. I. 12, 12-13). De éppen ezért figyelmezteti a híveket az apostol, hogy ha már a széttagozódás természetes jelenség és történeti folyamat, akkor legalább, sőt akkor még inkább kell, hogy a *szerepet által igyekezzünk megtartani a lélek egységét a békesség kötelékében.*

Erre komoly dolgok köteleznek bennünket. *Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten, mindeneknek Atyja, aki minden felett, mindenben és mindenki van.* Azután meg *elhívásunknak is egy reménységére vagyunk elhíva.*

Emberi bölcsesség vagy emberi gyarlóság, történelmi kényszerűség vagy történelmi tévedés darabokra téphette Krisztus egyházát a történelmi köntöse szerint, de a lelki egységét nem szüntethette meg s ha megszüntette, akkor rettentő vétket követett el. Mert az Úr csak

egy és ezt az egy Urat sem részekre darabolni, sem a többitől elvitatni nem lehet. Azt mindegyik egyház állíthatja magáról, hogy az Urat szolgálja, még azt is állíthatja, hogy híven szolgálja, de ugyanazt a szolgálatot másoktól el nem vitathatja.

Mert egy az Úr, akit sokféleképp lehet szolgálni, de csak egy bizalommal és egy hittel. A hit az a szent kötelék, amely a múlandóság embereit az örökkévalóság Istenével összeköti. A hit az a szárny, amjelyen az ember lelke mennyei Atyjához felrepül. Ez a szárny lehet tarka, vagy hófehér, lehet csillogó vagy színtelen és egyszerű, lehet erős és tömött vagy lehet vékony és laza, a fő, hogy Istenhez emelje az emberek lelkét. Nincs itt senkinek bíráló vagy ítélő joga, mert helyesen kérdi az apostol: *Te pedig miért ítéled meg testvéredet? Te meg miért nézed le testvéredet? Hiszen mindnyájan odaáUunk majd Krisztus ítélőszéke elé!* (Róm. 14, 10.) *Ki vagy te, hogy a más cselekedjét megítéled?* (Róm. 14, 4.)

Nem is ítélgethet senki a Krisztus híveinek táborában, mert hiszen egy a keresztsége mindenkinek. Az a szent elkötelezés, amely bennünket Krisztussal örökre összekötött. Lehetnek a keresztségnél eltérő szertartásai, de más keresztség nincs, mint az az egy, amelyet maga Jézus rendelt el, amely az ő népévé, teste tagjává, a megváltás részesévé teszi az embert.

S nem vagyunk-e mind egy Atyának gyermekei, egy Isten szeretetének gondozottjait Állíthatná-e valaki, hogy az egyik egyháznak vagy az egyik hívőnek más Istene és más Atyja van, mint a másinak? Ha állítja, badarságot állít, ha hiszi, téves hitet táplál, ha terjeszti, bünt követ el.

De sőt *elhívásunknak is egyazon reménységére vagyunk elhíva.* Az az elhívás pedig az Úr szolgálata, akaratának betöltése. Bármely egyház tagja legyen is az ember, bármely módon szolgálja is az Istent, bármely társadalmi osztályhoz tartozzék is, bármely nyelven szóljon dicső éneke vagy könyörgő imádsága: Krisztus népének egy a hivatása. És a reménysége is. Amint Pál apostol mondja a maga hivatásáról és a maga bizonyos reménységéről, úgy éljen ezen a földön minden keresztyén ember békességben a maga lelkével, békességben minden embertársával, hogy élete végén elmondhassa: *A jó harcot megharcoltam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam, félre van már téve számomra az igazság koronája, melyet megad nekem wna napon az Úr, az igazi bíró, nemcsak nekem pedig, hanem mindazoknak, akik szívesen látják az ő megjelenését.* (Tim. II. 4, 6-8.)

Addig pedig *a szeretet által igyekezzünk megtartani a lélek egységét a békesség kötelékében!* Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

A NAGY PARANC SOLAT.

Szentháromság után 18. vasárnap. 1912.

Alapigék: Máté 22, 34-40.

Mikor köd és füstfelhő borítja a földet, az átszűrődő napsugarak félénk ragyogással törnek át a sűrű kárpítón. S minden kis sugár egy pontba fut össze a magasságokban. És ami fény, ami ragyogás, ami derű van akkor a világon, az mind abból az egy pontból sugárzik alá.

Az erkölcsi és a szellemi világnak is van ilyen fénysugárzó pontja, amely ott áll az élet ködbe és füstbe boruló légköre felett. Belőle árad ki minden igazság, hozzá siet minden kis sugár, benne fut össze minden szépség és minden ragyogás.

Most is ott hullámzik körülötte az élet. Az agyakat elborítja a tétova bizonytalanság, a szíveket eltölti a nyomasztó kétség, ő azonban áll ott a tisztalátás fényével a szemében, mint aki átnéz minden kétségen és minden homályon. A sokféle érdek szétágazó útjait járó emberek hozzá gyülekeznek és szólnak: *Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?*

A régikorban a parancsolatokat tudakolták, mert szolga volt akkor minden ember. A középkorban a bölcsek követ keresték, mert a tudásvágy uralkodott az embereken. De akkor is, azóta is, mindig, mióta csak ember él a földön, a boldogság titkára vágyik az emberi lélek. Ezt a titkot pedig Jézus fedte fel.

Tegyük hát fel mi is Jézushoz a kérdést: Uram, mi teheti áldotta, kedvessé, boldoggá, békéssé és gyümölcsözővé ezt a földi életet? Mit tegyünk, hogyan éljünk, hogy az életünk szép és áldott élet legyen? Mi az életnek ama nagy törvénye?

1. A világ bölcse talán azt feleli erre a kérdésre: „Rövid az élet, ne pazarold el. Minden óra magvetés, amelyből éltető kalász, vagy szűrő tövis nő ki. A nagy parancsolat tehát a józanság, amely nem néz festett egekbe kancsalul”.

A világfi talán azt mondja: „Rövid az élet, egyetlen napja felett sem rendelkezél. Amit megfoghatsz, ragadd meg és élvezd. Minden órának szakaszd le virágát”.

A tudós azt mondja: „Rövid az élet, minden napnak legyen eredménye. Rakd meg hát lelkedet a tudás kimeríthetetlen kincseivel, hogy gazdag legyen”.

Az alkalmazkodók azt tanácsolják: „Rövid az élet, éljük hát le szépen. Minden akadályt és minden követ el az útból, tanulj átok meg az élet művészetét”.

A szelídek azt mondják: „Rövid az élet, egyetlen óráját sem érdemes háborúságban eltölteni, élj békességben s inkább tűrj, mint harcolj!

Ám a harciasak mást mondanak: „Rövid az élet, az is küzdelemre adatott. Ha kell, harcolj az egész világgal, de jogodat és igazadat ne engedd bántani!”

Az ügyesek azt vitatják, legjobb, ha az ember jóakaró barátokat szerez a bizonytalan javakon, hogy legyen, aki bármikor menedéket adjon.

A ravaszok pedig azt tartják legjobbnak, ha az embernek nincs élettörvénye, hanem a körülményekhez mérten irányítja cselekedeteit.

Jézus pedig azt mondja, hogy a legnagyobb törvény a szeretet. Az a szeretet, amely ha az égbe tekint, ezt parancsolja: *Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elméd-ből!* Ha pedig a földre tekint, azt parancsolja: *Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!* Mert egyedül csak a szeretetben van boldogító erő.

Mikor a természet érzi az Úr hatalmas erejét, meghajlik az ostromlott fa ága, meglapul a virág, kilép medréből a megkorbácsolt hullám s mennydörgés, villámlás hangjára elnémul és megbújik a dalos madár. Mert akkor hatalmát mutatja az Úr.

Mikor meg a fa mosolygó gyümölcs terhe alatt roskadoz, mikor hímes virággal telik meg a rét, mikor a természet roppant világában minden az élet és a szépség diadalát mutatja, akkor minden derüvel van telve, mert szeretetét ragyogtatja az Úr. Ilyenkor ezer nyelven, millió ajakkal hirdeti minden az Isten jóságát. Ilyenkor megláthatná és megismerhetné a föld embere, hogy az igazi teremtő erő, az örökké élő gondviselés, minden élet és minden öröm isteni forrása a szeretet.

Gyermekeinket megtanítjuk az illendőség szabályaira. Megtanítjuk, hogyan lehetnek kedvesek az emberek előtt. S formákat tanítunk be nekik, nem minden illendőség, minden kedvesség, minden boldog-be nekik, nem pedig a minden illendőség, minden kedvesség, minden boldogság legfőbb törvényét a szeretetet.

A legtöbb szülő azt hiszi, hogy a gondos munkával már biztosítja övéinek a földi boldogságot. Pedig mit ér a jólét, ha hiányzik a szeretet!

Akármilyen szép palotát emelhetünk a környülethez, meleggé, otthonossá azt is csak a szeretet teszi. Szeretet nélkül szívtelen és hideg az élet. Maga a gazdagság is csak olyan szeretet nélkül, mint az északi fény: ragyog, de nincs virágfakasztó melege.

Hitem szerint nem a tudás, nem is az akarás merészsége, hanem egyedül a tudatos szeretet emeli az embert a teremtés koronájává.

Ez a szeretet a forrása minden szépnek ezen a földön. A szeretet tesz képessé a jóságra. A szeretet tanít szelídségre. A szeretet diktálja a részvétet és a megbocsátást, a méltánylást és az irgalmassá-

got. A szeretet készíti a szánalomra és a lemondás áldozataira. A szeretet a legtisztább és a legszentebb érzés, amely ember szívében uralkodik, mert a szeretet még a gyarló emberben is alkot, gondot visel, áld és boldogít.

Tudjátok-e miért áll az élet középpontjában, szeretettől s tisztelettől övezve az édesanya? Mert az ő szívében legtöbb a jóság, legmelegebb az érzés, legkönnyebben gyullad fel s legnehezebben alszik ki a szeretet. Az a szeretet, amely önmagáról egészen is le tud mondani. Az a szeretet, amely akkor boldog, ha másokra árasztja melegét. Mert az igazi szeretet osztogatni vágyik, mint az éltető nap, mely pazarul szórja szét sugarát.

S ki felé lövelné elsőbb is a sugarát az a szeretettel megtelt emberi szív, ha nem az ő megáldó, jóságos Istene felé! A tó tükrre az eget tükrözi, mert onnét esik rá a fény. Az emberi szív Isten felé tekint, mert onnét nyeri minden örömét: *Mi szeretjük őt, mivel ő előbb szeretett minket* (Ján. I. 4, 19). A mi szeretetünk csak viszonzás. Isten szeretetét mutatja az élet, hirdeti az élet ezernyi áldása, igazolja a gondviselés. Azért ha van lélek, amely meg tudja ítélni a földi élet célját, folyamát, rendeltetését, ha van szív, amelyben meg tud foganni a szeretet, az hálával fogadja és meg is tartja az élet fejedelmének tanítását: *Ez az első és nagy parancsolat: Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből!*

2. *A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.*

Szeresd őt, mert ő is ember, neki is jól esik a szeretet. Szeresd azért, mert ő is viaskodik az étellel s megértő szívek után vágyódik. Szeresd azért, mert őt is érik csalódások, a vígasztalásra neki is van szüksége. Szeresd azért, mert az emberszeretet téged is boldogít.

Igaz, sokszor nehéz szeretni az embert! Mikor kitör belőle az állat. Mikor a bűnök posványában fetreng. Mikor gonosz indulatok jármába kerül. Mikor úgy elzúllik, hogy a legjobb akarattal is csak alig-alig találjuk meg benne az embert. De hát éppen ilyenkor van legnagyobb szüksége a szeretetre. Arra a szeretetre, amely felkarolja, felerősíti, megtisztítja szennyétől, meggyógyítja lelke betegségét. Mert a szeretet az egyetlen gyógyító szere a beteg lelkeknek és a bepiszkolt életeknek. Azokat szeretni, akik tiszták és jók, bizonyosan könnyebb, de a bűnösöket szeretni szebb, mert istenibb. Különben is a letörni készülő ágat kell felkötözni és a hervadásnak induló virágot kell életre öntözni!

A szeretetnek csak úgy nincs határa, mint ahogyan a napsugárnak. Az sem nézi, hova száll, de leszáll mindenre, még a posványra is, hogy azt kiszárássa. S hiába telepszik meg a sáron, mégis tiszta marad. A szeretetnek is ez a hivatása és ez a kötelessége.

És ezt a kötelességet mindenkivel szemben teljesíti. Még az ellenséggel szemben is, aki árt, aki gyűlöl, aki megkeseríti életét. Ilyenekkel szemben nehéz ugyan, de mégis kötelező a szeretet. Amint az Úr mondja: *Ha azokat szeretitek, akik benneteket szeretnek, mi jutat-*

mat kaphattok! Nem teszik-e ugyanazt a vámszedők is? És ha csak a testvéreitekkel szemben vagytok kedvesek, mi különöset cselekesztek? Nem teszik-e ugyanazt a pogányok is? Legyetek azért tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes! (Mt. 5, 46-48.) Mert az a tökéletes magatartás, amely nem válogat, nem osztályoz és nem viszonzásból, hanem szeretetből cselekszi a jót mindenkiel szemben.

A szeretetnek nincs határa, de mértéke van. Az egyik az Isten szeretete, a másik a magunk szeretete. Szeressünk úgy, ahogy magunkat szeretjük. Azt a dédelgetett, bálványozott ént, akit a világ középpontjának tekintünk. Akinek meg akarjuk szerezni a föld minden javát és az élet minden örömét. Akiért mindent és mindenkit fel tudunk áldozni. Akit nem merünk korlátozni, akinek nem merünk ellenmondani, akitől nem tudunk megtagadni semmit.

Mikor a nagy törvény az Isten iránt köteles szeretetről szól, azt mondja, hogy teljes szívünkben, teljes lelkünkben és teljes elménkben kell őt szeretnünk. A felebaráti szeretetnek a magunk szeretése a leghelyesebb mértéke. Jobban nem is tudunk mi senkit szeretni, mint önmagunkat, mert akit szeretünk, igazában abban is magunkat, és a magunk boldogságát szeretjük. Csak a szülői szív tudja kedveseit még önmagánál is jobban szeretni, de az is csak a saját véréből való vért, a saját csontjából való csontot. Elég tehát, ha úgy tudjuk szeretni felebarátainkat, mint önmagunkat.

Élettörvényt akarsz, amelynek megtartásával boldog lehetsz ezen a földön? Ne hallgass, testvérem, semmiféle emberi tanácsra, semmiféle emberi bölcseségre, hanem tanúid meg az élet Mesterétől, Jézustól, hogy az életnek nagy törvénye a szeretet! Eredj el és kövesd mindig, mindenben a szeretet törvényét! így maradsz igazán ember és így lehetsz boldog ezen a földön! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

A HÍVŐ CSÜGGEDÉSE ÉS BIZODALMA.

Szentháromság után 18. vasárnap. 1916.

Alapigék: Zsolt 42, 1- 6.

Őszi hervadás lombfosztó fuvalma söpri végig a természet ábrázatát, letörli virulását, kioltja mosolygó örömét. Az enyészet hatalmas királya trónusa lépcsőjére tette már a lábát, hogy romboló uralmát ismét átvegye.

Mint a fák hervadva gyérülő koronája, olyan örömtelen most a mi lelkünk is. A hulló falevél özönével együtt válik le róla minden, békesség és minden boldogság. A lombtalan erdők fáinak csupasz ágai mintha szomorú embermilliók ég felé meredő karjai volnának, amint kopár örömök hervadt rétegei fölött új kikelet örömeiért fohászknak. A harmadik háborús ősz sok nagy bánata ködlik a lelkünkön s alig akad az örömmek egy-egy vékonyka sugara, amely lopva végigsuhan olykor a tar avaron, hogy el ne felejtse arcunk a mosolygást, szívünk a reményt.

Az Istenben való hit talán még sohasem volt olyan erős próbára téve, mint korunkban. A gondolkodó lélek még talán sohasem tépelődött magában annyit, mint most, mikor az életpusztító világháború borzalmaait tűri. Azon tépelődik, hogy ha már az emberek nem tudják a józan eszüket és az érző szívüket megtalálni, miért nem szól közbe maga a hatalmas Isten, hogy végeszakadjon ennek a rettenetes életpazarlásnak? Azon tépelődik, hogy az ártatlanok millióit sújtó rengeteg borzalom mikép egyeztethető össze az áldások Istenének gondviselő jóságával? Bizony beteljesült rajtunk a zsoltárfő mondása: *Könnyhullatásom az én kenyerem éjjel és nappal, mikor mindennap azt mondjak neked, hol van a te Istened?*

Ebben a lelketrendítő komoly kérdésben gyökerezik a lélek csüggése. De vajjon miben gyökerezik éltető bizodalma?

Erről elmélkedjünk ma.

1. *Könnyhullatásom az én kenyerem éjjel és nappal!* Hány szív sóhajtotta már el ezt a panaszt az évek óta tartó nagy viharban! S mikor volt fájdalmasabb ez a sóhajtás: mikor apavesztetten magára maradt a kenyértelenség gondjával a síró család, vagy mikor a szeretetre szomjas sebesült hős családtalanul állta a sebek égetését

idegen vidékek kötöző helyein? Mikor volt kínosabb ez a sóhajtás: mikor először szólította el a féltett lelkeket a szerető család köréből ellenséges golyók záporába a hazaszeretet szent kötelessége, vagy mikor pihentető szabadság futó napjai után ismét visszaszólították őket a csaták zajába? Vagy talán az árvák és az özvegyek és a gyászfátyolos menyasszonyok ajkán volt legfájóbb ez a sóhajtás? Avagy a feldúlt otthonok menekülőinek lelkéből tör fel most legégetőbb keserőséggel a jogos panasz?

Mit is tudja azt a legtöbb ember, milyen kínzó lehet az a gondolat, hogy, ha valaki visszajuthat is talán a futva elhagyott családi hajlékba, nem találja meg benne többé azt a régi képet, amely az áldott szülőket mutatja! Vagy azt a kis fakult szalagot keresi hiába, amely az elrohant ifjúság egy boldog órájának emléke! Vagy talán azt a sárgult levelet kell majd megsiratnia, amely rejtegetett bizalmas okirata egy örökké visszazsongó kedves érzésnek! Mert az a régi kép, az a fakult szalag, az a megsárgult levél meg az a megszokott családi asztal és ezernyi más kisebb-nagyobb dolog együtt az édes otthon boldog nyugalma volt. Az otthonavesztett bujdosók serege méltán sóhajtja most a zsoltáriróval: *Mikor ezekről emlékezem, megkeseredem az én lelkemben!*

Bizony, talán soha nem volt még az Istenbe vetett hitnek akkora próbája, mint a mi korunkban! Mert ma milliók szívéből tör fel a nehéz sóhajtás: *Mini a szarvas kívánkozik a folyóvizekre, úgy kívánkozik az én lelkem hozzád, óh Isten! Szomjúhozik lelkem Istenhez, az élő Istenhez, mikor mehetek el és jelenhetek meg az Isten előtt?* Mert már csak neki sírhatja el bánatát a megvesszőzött emberi szív! Már csak ő tud rajtunk segíteni! Emberekben, népek hatalmasaiban, országok sorsát intéző földi nagyságokban nincsen már hitünk, nincsen bizodalunk, nincsen reménységünk!

Mikor ezekről emlékezem, megkeseredem az én lelkemben!

2. A hívő ember, a jó keresztyén azonban olyan, mint a tudós: nem áll meg a jelenségek mellett, hanem azok mögött az élet törvényeit, igazságait és tanulságait igyekszik meglátni. Csak az jár a bölcsesség útján, aki mindenből, amit átél, komoly tanításokat tud kiolvasni. A mi mostani életünk szomorúságában is nem szabad lelkünket a csüggedés nyomasztó érzésének tétlenül átengedni, hanem az Istenhez vezető utat kell megtalálnunk. Ha az Isten látására szomjúhozik a lelkünk, keressük őt fel e szomorú idők jelenségeiben. Mert ő ott van mindenütt és mindenben. Mikor egyik karjával lesújt, a másikkal felemel. Mikor az egyikkel büntet, a másikkal vigasztal. Mikor az egyikkel irányt mutat, a másikkal vezetget.

Azt mondod, nem talárod az Istent a harc tombolásában, a rombolás angyalának pusztításában és a szenvedők jajkiáltásaiban? Én ott is látom őt, amint figyelmezteti az emberiséget, hogy ne térjen ra az állati indulatok ösvényeire, hanem azokat az utakat keresse, amelyeken nyugalalmát megtalálhatja.

Azt mondod, nem látod az Istent a nélkülözésekben, amelyeket

az özvegyek és árvák szomorú tábora tűrni kénytelen? Én ott is látom őt annak a szeretetnek jóságában, amely lehajol az elhagyottakhoz.

Azt mondod, nem látod az Istent abban a sok bénaságban, abban a sok domboruló sírhaniban, amelyet a világháború szerzett? Én ott is látom őt, amint figyelmezteti az emberiséget, hogy amelyik nemzedék a józanságnak, a szeretetnek és az Isten igazságának útjairól letér, annak az élete fáját vihar tépi meg és orkán töri össze. A tomboló vihar pedig nem válogatja, melyik ágnek fáj, ha lombját letépi és melyik virág sóhajt kínosabban, ha szirmaitól megfosztják.

Azt mondod, nem látod az Istent a hajléktalanok futásában, amit most szenved testvéreinknek olyan hatalmas tábora? Én ott is látom őt, amint az élet bizonytalanságára rámutat és tanít, hogy amelyik nemzedék bele tud merülni a földiség imádásába, azzal meg kell értetni, hogy mi e földön csak zsellérek és jövevények vagyunk, akiknek mindenkifölött az Isten országát kell keresnünk.

Azt mondod, nem látod az Istent a földi nagyságok intézkedéseiben és a hatalmaskodók önkénykedéseiben? Én ott is látom őt, amint a földi hatalmasok balgatagságára rávilágít. Még pedig a maga lelkének fénysugarával, amely a bölcs és jó emberek óvásaiban megnyilatkozik. Mert amint az Isten örök dicsőségének egy-egy BÜgárkévéje a nap, a hold és a csillagok az égen, úgy a bölcs elmék és a meleg szívek nemes elgondolása is mind az Isten örök jóságának és bölcsességének egy-egy fénytörése.

Azt mondod, nem látod az Istent abban a szeretetlenségben, amellyel az emberek még e próbás időkben is megnehezítik egymás életét? Én még ebben is meglátom az Isten újmutatását, hogy hova vezet az a szívtelen önzés, amelynek rabságába adta magát az emberiség.

Azt mondod, nem látod az Istent a sok árvaságban, a kényértelen gond tenger özönében és az elhagyottak keserűségében? Én még ott is meglátom őt, amint a testvérszívek összetartásának szent kötelességét írja az emberek lelkébe, gondok barázdáin, könnyek betüivel, kínok vésőjével.

Ha tehát azt kérdezik tőlem, hol van a te Istened, akkor azt felelem a kérdezőknek, hogy én az Istent mindenütt megtalálom. Azt az élő Istent, aki velem együtt küzd, harcol, aggódik, reméli, hisz és diadalmaskodik. Azért e nehéz időkben is azt valloam a szoltáríróval: *Miért csüggedsz el lelkem, és miért nyugtalanoksz bennem? Bizzál az Istenben, mert még hálát adok én neki az ő orcájának szabadításáért!*

3. Még sohasem volt az Istenben való hit olyan kemény próbára téve, mint korunkban. De vájjon helyesen ismerjük-e az Istent? Nem állt-e meg a hitünk annál a képnél, amelyet művészek látása és képzelgők sejtése rajzolt meg az Istenről ezernyi alakban? Amint ott ül a felhők között aranyos trónusán, kormánypálcával kezében és

onnét nézi méltóságos nyugalommal az élők küzködését. És ha felhat hozzá egy-egy könyörgés, elhárítja vagy meghagyja a bajt, bünetet vagy jutalmaz, sújt vagy vigasztal, amint kedve tartja. Ha ilyen a te Istened, akkor most valóban nem talárod őt sehol. Nem is találhatod, mert az ilyen kép nem Isten, hanem bálvány.

Minket más Istenhez vezet a mi Megváltónk. Az élő szeretet Istenéhez, aki még a sújtoló vessző végén is jóságos Atyánk. Ahhoz az Istenhez, akinek trónja a saját szívünk hite, dicsősége az imádságunk, kormányzó pálcája pedig nemesre hajló lelkiismeretünk. Ezt az Istent vagy ott hordozzuk a lelkünk hitében és a szívünk nyugodt bizodalomban, vagy hiába keressük őt akár a természet ölén, akár a felhők felett, akár emberkéz alkotásaiban. Ez a mi Istenünk nemcsak ott a magasságos egekben lakozik, hanem velünk él, bennünk munkálkodik, mint biztató és fenntartó erő.

Ezért hangoztatjuk mi a zsoltárróval: *Bízzál az Istenben, mert még hálát adok én neki az ő orcájának szabadításáért!*

Senkit sem vezet mindig könnyű úton az élet. A hajónak is van nyugtalan mozgása, még ha lágy hullámok hátán síklik is tova. A gőzvasútnak is van zökkenője, pedig sima sínpar vezet futását. Az emberi élet útja is zökkenőkön vezet át. Hegynek fel, völgynek le. Az élet útja is olyan hullámos, mint a hajóé. Sőt az élet tengerén sokszor még nagyobbak és mélyebbek a hullámok, mint a vizek tengerén. Nincs ember, akit mindig lágy és zavartalan utakon vezetne az élet, mert a mi utunk mindig rögös és göröngyös.

A gondok özöne azonban ne csüggedésre, hanem bizalomra serkentsen bennünket. Velünk van az Isten! Mutatja ezt a mindennapi élet minden történése. Igazolja ezt ezernyi jelenség. Tapaszthatja ezt a tulajdon életében is minden ember. Aki pedig nem látja meg őt tulajdon életének csodálatos jelenségeiben, annak hiába mutatja kép, beszéd, vagy akár az egek kárpítja is. De mi azért vagyunk az Isten gyermekei, hogy meg tudjuk látni és fel tudjuk ismerni a mi kegyelmes mennyei Atyánk újjmutatását a velünk történő eseményekben. Azért vagyunk Krisztus hívei, hogy a mi jóságos Istenünk szeretetében és gondviselésében mindig tudjunk bízni, csüggedetlenül remélni és atyai ölén még a csalogások között is megpihenni.

Az Isten él, hitünk és bizalmunk tanúskodik mellette. Félre tehát minden csüggedéssel, *bízzunk az Istenben, mert hálát adunk még mi neki az ő orcájának szabadításáért!* Ámen.

(Szász perikópa.)

KELJ FEL ÉS EREDJ HAZA!

Szentháromság után 19. vasárnap. 1929.

Alapigék: Máté 9, 1-8.

Oltári szent igénkben arra hívott fel az apostol: *Vétkezzétek le az ó embert és öltözzétek fel az újat. Meg kell újulnotok gondolkodástok lelkében!* Ez a felhívás nekünk szól, mert ez a mi mostani életünk sem magunknak, sem az Istennek nem kedves. Sem a magunk kívánságának, sem az Isten akaratának meg nem felelő. Ezért üli meg a lelkünket az elégtelenség. Hiszen az emberi élet is olyan, mint az anyatermészet: ha nem telíti meg az öröm napjának fény-sugara, borús hangulat és csüggedő lankadás fogja el.

Rajtunk most ez a hangulat uralkodik. Fáradtak vagyunk, lankadozunk. Új, szebb jövővel biztatjuk magunkat, de sem a hívő kintartásra, sem a bizó reménykedésre nincs erőnk. Olyanok vagyunk, mint az a most felolvasott bibliai történetben lerajzolt gutaütött ember. Jórészben tehetetlenek vagyunk. Ezért a legtöbb ember élete meddő és gyümölcstelen. Ha talán van is erőnk valaminek elgondolására és akarására, nincs erőnk a megvalósítására. Ránk illik, amit az apostol önmagáról mond: *Megvan ugyan bennem az akarás, de a jó véghezvitelét nem találom. Mert nem cselekszem a jót, amit akarok, hanem amit nem akarok, a rosszat cselekszem.* (Róm. 7, 19.)

Milyen jó volt annak a szegény gutaütött embernek, hogy Jézus-hoz vitték! Mert még jártányi ereje sem volt. A mások kezével mozgott, a mások lábával járt. Azok az emberek azonban hitték, hogy Jézusban gyógyító erő van. Hitték, hogy benne és általa újjá lesz minden. Milyen áldás lehetett arra az emberre nézve, hogy Jézus meggyógyította azok hite miatt, akik hozzá vitték őt. De milyen áldás nekünk is, hogy ezt a bibliai történetet éppen most közli velünk az Úr és csüggettségünkben találkozót ad benne önmagával. Ő bennünket is talpra tud állítani, ő minket is fel tud erősíteni hű szeretetének parancsoló szavával: *Kelj fel és eredj haza!*

1. *Mikor azt az ágyban fekvő gutaütött embert Jézushoz vitték, látván azok hitét, mondé a gutaütöttnek: Bizzál fiam, meg vannak bocsátva a te bűneid! Némelyek az írástudók közül azt mondták maguk közt: Ez gyalázkodik.*

Megbotránkoztak tehát Jézus szavain. Látszólag azon ütköztek meg, hogy mikor magával tehetetlen beteg van előtte, akkor Jézus bűnbocsátásról beszél. Mintha nem értették volna meg, hogy a testi nyomorúság és a bűn között valami összefüggés lehet. Az írástudók mintha csak a beteg tehetetlenségét látták volna, mert csak testi szemmel néztek. Jézus azonban a maga csodálatos lelki szemeivel meglátta, hogy itt és sokszor másutt is, nagyon szorosan összefügg a bűn és a betegség. Ezt különben az írástudók is tudták, hiszen a zsidó nép hitében a bűn és a baj összefüggése ismeretes dolog. Ezért mondták a szenvedő Jóbot vigasztaló és megítélő barátok: *Emlékezzél kérlek, ki az, aki elveszett ártatlanul és hol töröltettek el az igazak?* (Jób 4, 7.) *Sót inkább, amint cselekszik az ember, úgy fizet neki és kiki az ő útja szerint találja meg, amit keres.* (Jób 34, 11.) Az írástudók nagyon jól tudták, hogy minden baj mögött lappang valami bűn vagy legalább mulasztás. Az elhanyagolt virágért sokszor csak a kertész felelős. A düledező háznak talán a mellette elfolyó patak gyengíti a fundamentumát. A romlott gyermek vesztét sokszor a szülők balgatagsága okozza. A gutaütött ember betegsége mögött is ott rejtőzhetett a bűn, amely a bénaságot okozta.

Az írástudók inkább azon botránkoztak meg, hogy Jézus a gutaütött embernek azt mondta: *Meg vannak bocsátva a te bűneid.* Hogyan bocsáthatná meg a bűnt az ember? Nyilvánvaló káromlás és az Istennek meggyalázása ez, mert honnét venné ember az Istent megillető hatalmat? És hát kicsoda ez?

Igen, azon fordul meg a dolog, hogy kicsoda ez? Azok az írástudók Jézusban csak az embert látták. A vándorprófétát, a tisztas magvetőt, az igazság hirdetőjét, a szegények barátját. Az Isten fiára nem is gondoltak. Ezért ütődtek meg Jézus szavain.

Jézus pedig ismervén az ő gondolataikat, monda: *Miért gondoltok gonoszt a ti szívetekben? Avagy melyik könnyebb, ezt mondani: meg vannak bocsátva a te bűneid, vagy ezt mondani: kelj fel és járj? Hogy pedig megtudjátok, hogy az Emberfiának van hatalma a földön a bűnök megbocsátására, — azt mondta a gutaütöttnek: — Kelj fel, vedd fel a te ágyadat és eredj haza! És az felkelt és hazament.*

Az Istenfiának, aki magát Emberfiának nevezte és aki valósággal az emberiség Megváltója és a világ Üdvözítője volt, ebben a történetben nemcsak a dicsősége, hanem a hatalma és az ereje is kinyilvánul. Embernek a bűnök megbocsátása és az épség visszaadása egyformán nehéz, az Istenfiának azonban egyformán könnyű. Mert *neki adatott minden hatalom mennyen és földön egyaránt.* (Mt. 28, 18.) Nála van a segedelem, azért hívogatta magához a megfáradtakat és a megterhelteket. Azért jött, hogy megmentse, ami veszendőnek indult. Az embereknek azonban voltak szemeik, de nem láttak. Nem látták meg Jézusban a Krisztust.

2. Dehát jobban látunk-e mi, akik már hívei vagyunk? Hozzá igyekszünk-e mi, ha úgy érezzük, hogy a lelkünk hite, vagy a szívünk öröme és az életünk boldogsága gutaütött? Hozzá visszük-e élő, erős

és menteni akaró hittel kedveseinket, ha azoknak van szükségük megsegíttetésre? Meg vagyunk-e győződve arról, hogy Jézus nemcsak a bűnöket képes megbocsátani, hanem az embert a maga egészében is fel tudja erősíteni? Meg vagyunk-e győződve arról, hogy Jézus minden elesett léleknek örömmel kész elmondani azt a vigasztaló és gyógyító szót: *Kelj fel és eredj haza!?*

Mikor az Úr kiválasztott népe a maga ősi hitében, örökölt erkölcsében, szent ígéreteken nyugvó reménységeiben olyan volt, mint egy gutaütött ember és nem volt senki, aki meg tudta volna gyógyítani, akkor Jézus nyúlt utána és az igaz útra térítette, azt mondván neki: *Kelj fel és eredj haza az Istennek a benne hívőkre kiáradó kegyelméből felépített új, szent országába!*

Mikor a buzgóságos Saul a hatalmasok megbízó levelével elindult, hogy eltiporja a Jézusban hívők ifjú seregét, a damaszkuszi úton Jézussal találkozott. És Jézus megvilágította a lelkét és azzal a boldog biztatással emelte magához: *Kelj fel és eredj a te hivatásodra: az Isten örökkévaló és boldogságot szerző Igéjének hirdetésére!*

Mikor Nain város kapuja előtt az egyetlen fiát sirató édesanyával találkozott, annak a fájdalomtól gutaütött léleknek micsoda vigasztalás volt Jézus ama szava, amellyel új életre keltette a meghalt ifjút, mondván: *Kelj fel és eredj haza!*

Mikor a bethániai kis ház gyászoló lakói testvérüket siratták és könnyes szemekkel panaszolták az Úrnak nagy fájdalukat, micsoda végtelen boldogság volt hallaniok Jézusnak Lázárhoz intézett parancsoló szavát: *Lázár, neked mondom, kelj fel és eredj haza!* (Ján. 11, 43.)

Mikor a hitetlen Tamás leborult Jézus lábaihoz és elsóhajtotta lelkének hitét: *Én Uram és én Istenem!* milyen boldog lehetett, hogy az Úr nemcsak megszegyenítette, hanem fel is emelte, mondván: *Kelj fel és eredj munkád mezejére!*

Milyen boldogok lehettek azok a emmausi tanítványok, akik bénult hittel, szomorúan járták a földi élet nekik olyan kínos útjait és egyszerre találkoztak az Úrral, aki megvigasztalta, megerősítette és megáldotta őket!

És milyen boldog lehetett az a kesergő Mária, mikor a nagypénteki gyász után boldog húsvéti virradása volt, mert az üres sírnál a feltámadott és örökké élő Krisztussal találkozott, aki azt mondta neki: *Kelj fel és add hírül Péternek és a többi tanítványnak, amiket itt láttál!*

Mi is milyen boldogok volnánk, ha az élet bármilyen bajában és próbájában nemcsak tétlenül keseregnénk vagy hitetlenül zúgolódnánk, hanem minden bajunkban odaborúlnánk az Úr lábaihoz és úgy kérnénk az ő jóságos szívének vigasztaló biztatásait. Mert boldog ember az, akinek Jézussal van találkozása.

És ha van kedvesünk, akiért méltán aggódunk, ha van, akit szeretettel féltünk, ha látjuk, hogy aki szívéinkhöz közel áll, annak a hite vagy az élete olyan, mint a gutaütötté: fogjuk meg a kezét és

vigyük el Jézushoz, ő minden bajt meg tud gyógyítani, minden hitetlenséget hitté tud változtatni, minden megromlott szívet és minden elrontott életet meg tud javítani. Ha nekik nincs hitük, legyen minékünk. Ha nekik nincs bizodalomuk, legyen minékünk. Ha ők nem tudják vagy nem hiszik, hogy Jézus valóban az Isten fia, akkor leg-alább a mi hitünkért gyógyítsa meg őket az örök szeretet kegyelmet-osztó szent királya.

Ha úgy érezzük és úgy látjuk, hogy ma meggyengült az emberekben a hit, elsorvadt a szeretet, megtört az erkölcs és elhatalmasodott a tévelygés: mi, akiknek van hitünk, minden embert segítsünk Jézushoz, mert egyedül nála van segítség. És erre a segítségre nemcsak a földi élet bajainak és terheinek elhordozásában van szükségünk, hanem szükségünk van az élet kísértéseivel való küzdelmeinkben is. Az Úr kész szeretettel nyúl utánunk azon a lelki kórágyn is, amelyen a bűnök hatalmában vergődünk. Ha kísértést szenvedünk vagy ha bűn ostromol, menjünk hát mind bizvást Jézushoz, hogy nekünk is megadja azt a boldog biztatást: *Bizzál fiam, meg vannak bocsátva a te bűneid! Kelj fel azért és eredj haza! S mi/yen boldogok leszünk, ha a bűnök kegyelmes megbocsátása után haza mehetünk majd ama boldog hajlékokba, amelyeket öröktől fogva elkészített az Úr a benne hívőknek!*

Milyen áldott és milyen boldog is volna ez a mi földi életünk, ha gyakorta találkozoznánk benne Jézussal! Milyen könnyű volna akkor teljesíteni oltári szentígénk ama követelését: *Vétkezzétek le az ó embert és öltözzétek fel az új embert!*

Testvéreim, mi nemcsak magunkért vagyunk felelősek az Isten előtt, hanem egymásért is felelősek vagyunk. Fogja meg hát minden hívő a testvére kezét és vezesse el Jézushoz, hadd segítsen, hadd áldjon meg és hadd tisztítson meg minden embert a szeretet örökké áldandó királya! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

VETKEZÉS, ÖLTÖZÉS.

Szentháromság után 19. vasárnap. 1926.

Alapigék: Efézus 4, 22-24.

A természet ölen most folyik a nagy vétkezés. Minden átalakul. Minden megváltoztatja külsejét. A föld leveti zöld ruházatát, mert pihenőre készül. A fák színesebbre változtatják lombjukat, hogy könnyebben felejtsék a rájuk váró változás nyomasztó gondolatát. Az életet termő rög levetette már ékes ruháját, a hullámzó kalásztengert, ami élet a föld vándorának. A mező virágai is készülődnek a nagy vétkezésre. Szirmaik elváltoznak, azután lehullanak. A madárdal is ritkább és bánatosabb. Örvendező pacsirta nem repül már égre vidám dalolással, ellenben húzni kezdenek a felhők alatt a vándormadarak. Maholnap egészen színtelen és néma marad az anyatermészet.

Körülöttünk a régi élet szerint való természet egész világa nyugalomra készül s levetkezik, hogy pihenése után ismét felöltse majd az új élet ama képét, amelyet az Isten teremt majd neki megújult szépségében. És a vetkező természet ez őszi hangulatában most elibénk áll az Úr apostola és bennünket is arra kötelez, hogy vétkezzük le a mi régi emberünket és öltözzük fel az újat.

Ugyan tudja-e Krisztus nyája, hogy miben áll ez a vétkezés és miben áll ez a felöltözés!

1. A föld a változások hazája. Eltemetett városok, elfelejtett országok, letűnt nagyságok hirdetik e földön, hogy minden múlandó. Semmi sem marad itt örökké életben, semmi sem marad annak, ami volt. Amint egy régi bölcs mondta, olyan az élet, mint egy folyó, amelynek vize folytonosan változik, de maga a folyam örökké ugyanaz marad s régi medrében csendesesen hömpölyög tovább. Az emberi élet órái, napjai és esztendei is úgy futnak el egymás után, mint a csobogó patak cseppjei, de maga az élet mindig megmarad. Nemzedékek hágnak egymás nyomába, egyik sírján másik indul útra, de az emberiség a váltakozó nemzedékekben folyton tovább él.

Az ember is kivetkőzik az ifjúság köntöséből és felölti lassanként az öregség ruháját, míg egyszer majd azt is leveti. De míg itt ezen a földön él, mindig ember a neve.

Ott az égen a gomolygó felhők rohanó táborá. Ezernyi talányos változatban hömpölyög át a mindenség végtelen birodalmán. De csak az alakja változik, maga a felhő mindig volt és mindig lesz.

Ott a végtelen tenger. A világ teremtése óta mindig megvolt és a világ végéig mindig meg is lesz, csak a köntöse változik szakadatlanul. Most haragos, majd nyájasan mosolygó, most a fényes eget tükrözi vissza ragyogó színekben, majd meg riasztó fekete köntöst ölt magára.

Lombhullató, vetkeztető ősz idején az apostol arra hí fel bennünket: *Le kell vetkeznetek az előbbi élet szerint való régi embert!*

Az emberiség története sok érdekes tanúságot tár elénk. Az emberiség élete szakadatlan fejlődés az érzéki, sőt állati állapotból az erkölcsi emelkedés, a tisztulás, a tökéletesedés felé. Az egyes ember élete is ezen az úton halad. Lassan vétkezi le a pusztá életfenntartás állati köntösét, amely ösztönös kényszerűség igájába láncolja a lelkét és csak vonakodva tér rá az öntudatos élet glóriás útjára. A csecsemő még csak testi vágyainak és szükségleteinek kielégítésében találja meg minden örömét. Mikor az ifjú rájön annak tudatára, hogy a léleknek is van örömet osztó külön világa, akkor kezdi levetkezni a régi élet szerint való ő embert. De milyen lassan tud elváltozni egészen új emberre!

Pál apostol az elváltozás útján olyan magasra emelkedett, hogy úgy érezte, nem is ő él már többé, hanem Krisztus él őbenne. Pál apostol meg tudta tagadni a maga emberi enjjét és egészen átalakult Isten gyermekévé.

Utána sokan jártak ezen az úton. Nemcsak a reformátorokra, hanem azokra a buzgó hívekre is gondolok, akik mint gályarabok hitbéli meggyőződésükért veszni hagyták emberi jogaikat, s meggyőződésükért szívesen felvették és türelemmel hordozták a szenvedések kínos keresztjét. Azokra is gondolok, akiket a vakhit evangéliumi vallásukért kiűldözött ősi hazájukból, megfosztott meleg otthonoktól, elszakított szeretteiktől. Azokra is gondolok, akik a bibliával a kezükben, evangéliumi szent hittel a szívükben kénytelenek voltak nélkülözni bűdosásban új hazát keresni.

De hiszen itt élnek közöttünk azok a melegszívű édesanyák is, akik önmagukat és minden örömüket naponként levetkezik és áldozatul adják azokért, akiket szeretnek! Vagy itt vannak közöttünk és előttünk az emberiség igazi nagyságai, akik naponként levetik a maguk régi emberét. Levetkezik azt az embert, amelynek csak egyéni kedvtelése és önös kívánságai vannak. Levetkezik azt az embert, amely nem ismer mást, csak önmagát és így nem tudja megérteni az Üdvözítő ama kötelezését: *Aki engem követni akar, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét és úgy kövessen engemet.* (Mt. 16, 24.) Ez az önmegtágadás pedig mi is volna más, mint az előbbi élet szerint való régi ember levetkezése!

Erről a régi emberről azt mondja az apostol, hogy *a csalárd kívánságok miatt megromlott.* Pedig az embert az Isten nem rom-

lottságra, nem gonoszságra és nem bűnre teremtette. Sőt azt mondja az írás: *Mi az ember, hogy megemlékezel róla és az ember fia, hogy rátekintesz? Kevéssel tetted őt kisebbé az angyaloknál, dicsőséggel és tisztességgel koronáztad meg.* (Zsid. 2, 6.) És az ember olyan balgató, hogy fejről ezt a koronát lehullatja a porba, sőt meg is tapossa. Ezért követeli az apostol, hogy vétkezze le mindenki azt a régi embert, amely a csalárd kívánságok miatt megromlott.

Hiszen mi minden szemetet halmoz fel az ember lelkében a csalárd kívánságok ördöge! Csak úgy hemzsegnék benne egymást tiporva az alacsony vágyak, a szertelen ösztönök, a megszegyenítő indulatok. Ha el nem fojtjuk őket, lesz belőlük lopás, gyűlölség, bűn és károkozás. Bár minden hívő apostollá válnék ma és úgy intené, kérné, sőt kényszerítené a magukról megfélemlítő testvéreket, hogy tagadják meg a bennük hatalmaskodó csalárd kívánságokat. Hogy ne a tisztességet vetkezzék le, hanem a szemérmelenséget. Ne az erkölcsöket tagadják meg, hanem a rút kedvteléseket. Ne az önfegyelmézést tartásuk tehernek, hanem a szabadosságot érezzék lealázónak. Bizony mondom, testvéreim, a mezítelenkedés a mai szomorú korszakában éppen idején hangzik fel közöttünk az apostol intése: *Le kell vetkeznetek az előbbi élet szerint való régi embert, amely a csalárd kívánságok miatt megromlott.*

2. *És meg kell újulnotok gondolkodástok lelkében és fel kell öltöznötök az új embert, amely az Isten szerint van teremtve igazságban és az igazság szentségében.*

Az ember tudja, hogy az Isten gazdag világában mindennek megvan a maga célja és rendeltetése. Azt is tudja az ember, hogy ha csak egyetlen egy kis bokrot elültet is, miért cselekszi azt. Ha munkába kezd, tudja, mi a célja. Ha útra indul, tudja, hova akar eljutni. A mindenható Isten is tudta, miért indítja el a földi vándorlás útjára az embert. Miért nem gondol hát rá a föld embere, hogy mivégre teremtette őt az Isten jósa?

Az emberi élet értékéről és céljáról már sok szépet össze beszéltek és össze írtak. Költők zengettek róla éneket, böleselkedők írtak róla tudós könyveket. De csak egy valaki mutatta meg világosan és érthetően és ez az élet fejedelme, az Úr Jézus Krisztus, őrá gondol az apostol, mikor azt mondja, hogy *az új ember az Isten szerint van teremtve igazságban és az igazság szentségében.*

Az a régi ember tehát, amelyet le kell vetkeznünk, nem az Isten szerint való. Nem is ő teremtette, hanem a világ alakította. Az a világ, amely az embert akarata ellenére is neveli és formálja. Az a világ, amelyhez magunk is idomulni igyekszünk, amelyhez idomulni tanítjuk gyermekeinket is. Az a világ, amely arra szoktatja az embert, hogy egy életen át csak azt nézze, mit tehet itt magáévá és csak azt tudakolja, hogyan érvényesülhet.

Az Isten szerint való ember azonban egészen más célokat követ. Az Isten szerint való ember nem alacsonyodik a világ és a divat rab-szolgájává. Az Isten szerint való ember óvakodik az élet komédiásai-

nak táborától, mert tudja, hogy színjátékot csak ezen a földön játszhatunk, az Istent nem téveszthetjük meg soha semmivel. Az Isten szerint való ember tudja, hogy neki az a hivatása, hogy legyen itt ezen a földön az Isten képének mása, az örökkévalóság hordozója, a szentség edénye, az igazság harcosa, az Isten temploma, amelyben a Szentlélek lakik. Az Isten szerint való ember Jézus nyomában jár. Az igazság szentségét hordozza nemcsak az ajkán, hanem életének cselekedeteiben is. Így telik meg az élete valóságos szentséggel. Nem szavaknak, hanem életnek szentségével. Nem szemre, hanem szívre. Nem szemfényvesztésül, hanem az Isten dicsőségére. *Úgy*, amint Krisztus járt előttünk. *Úgy*, amint az apostol járt Krisztus útán. Az az apostol, aki legtöbbet dolgozott az evangélium diadalán, legtöbbet küzdött, szenvedett és áldozott az ő Mesteréért. Az az apostol, aki a hívekhez imígyen szól: *Kövessétek az én példámat, testvéreim és figyeljetek azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk.* (Fil. 3, 17.)

Ma is sokat vitáznak még a vallás mibenlétéről és értékéről. A vallásokat a tudósok egymás mellé, a tudatlanok egymás fölé, a gonoszok pedig egymással szembe állítják. A hívő azonban tudja, hogy az az igazi vallás, amelyik a gondolkodás megújításával meg tudja változtatni az embert. Olyanná, amilyennek az Isten szeretné látni. Az az igazi vallás, amely a vétkezésnek és az öltözésnek soha meg nem szűnő lelki folyamatával gazdagítja a földi életet. Az az igazi vallás, amely az újjáteremtő belső erők felébresztésével úgy teszi színessé, széppé és gyümölcsözővé az ember életét, mint ahogyan a tavasz ébredése teszi gazdaggá, széppé, virágban és gyümölcsben bővelkedővé a földnek színét. Hogy azután ez a változás melyik templom munkája nyomán következik be és hogy az ember melyik oltárnál vétkezi le az előbbi élet szerint való megrontott régi embert és melyik mellett öltözi fel az Isten szerint való igazságban teremtett új embert: az nem lehet döntő sem az Isten, sem az ember előtt. Csak az a fő, hogy mikor az ember az oltár lépcsőjétől eltávozik és kilép a templom ajtaján, ne a régi emberében folytassa tovább a földi vándorlás útját, hanem újuljon meg az Ő gondolkodásának lelkében.

Egész életén át mennyit öltözködik az ember! Különböző alkalmakra különbözőképen. És ezt minden ember természetesnek találja. Csak egy alkalomra nem siet átöltözködni, amikor majd az Úr előtt kell megjelennie. Pedig az örökkévalóság számára is át kell egyszer öltözködnünk. Vajha minden ember naponként számolna azzal a gondolattal, hogy az előbbi élet szerint való régi ember köntösében senki sem jelenhetik meg az örök bíró előtt! Vajha mindenki sietne hát *felöltözni azt az új embert, amely az Isten szerint van teremtve igazságban és az igazság szentségében!* Ámen.

(Ösegyházi perikópa.)

A NAGY LAKOMA.

Szentháromság után 20. vasárnap. 1895.

Alapigék: Máté 22, 1-14.

Csodálatos szokása az a természetnek, hogy ami benne igazi érték, azt nem a felszínen mutogatja, hanem a mélységekbe rejti. A drágagyöngyöt a tenger mélységeiből hozzák fel életveszéllyel. Az aranyat, ezüstöt és az összes drágaköveket sziklák méhéből bányásszák ki a napvilágra. Az éltető forrás vize valahol a mélységekben szüremiik össze, ahonnét titokzatos utakon tör fel a földnek színére.

Az emberi lélek is olyan, mint az anyatermészet. Minden nemes elgondolása, minden tiszta érzése valahol a mélységekben fogamzik meg és érlelődik akarássá és tetté. A nagy igazságok és bölcs tanítások is sokszor vannak a beszédben vagy az írásban úgy elrejtve, mint a kincsek a földben és mint a nagy és nemes érzések a lélekben. Jézus a maga nagy igazságait sokszor burkolja képekbe, hasonlatokba és példázatokba. Most is az imént felolvasott szent történetben az Isten országa titkait tárja fel. A lakodalmas házhoz hasonlítja az Isten országát, hogy betekintést engedjen annak titkaiba. Olyan sok és olyan lélekreható tanúiságok egész tömege bontakozik ki előttünk ebben a példázatban, hogy e mai szent alkalommal azoknak csak egy részét vehetjük vizsgálat alá. Ezúttal csak a meghívott vendégek magatartásával foglalkozunk, hogy megértjük, micsoda tanulságokat meríthet abból a mi lelkünk.

1. Azt mondja az Úr: *Hasonló a mennyeknek országa a királyhoz, aki fiának menyegzői lakomát szerzett. És elküldte szolgálait, hogy hívják meg a hivatalosakat a lakodalomba.*

Mindenki azzal szeret együtt mulatni, aki a szívéhez közel áll. Bizonyos tehát, hogy az a király is a neki kedves embereket hívta meg. Meg akarta velük osztani nemcsak házának javait, hanem a lelke örömét is. Azt akarta, hogy az együttes örömben mindnyájuk szíve megteljen boldogsággal. Kétségtelen, hogy a meghívottak is közel álltak lélekben a meghívó házigazdához, sőt arról is bizonyosan meg voltak győződve, hogy a vendéglátó gazda szereti őket, vágyódik a társaságukra és szívesen tölti velük együtt az örvendezés kedves óráit. Különben meg sem hívta volna őket.

Annál különösebb tehát, hogy *azok nem akartak elmenni.* Szinte érthetetlen ez a vonakodás. Hogyan sérthették meg annyira azt a

szíves házigazdát? Magukról tudhatták, hogy semmi sem fáj az embernek annyira, mint ha valaki a szeretete bizonyágtételét visszatartja. Szinte érthetetlen, hogy azok a meghívottak nem gondoltak rá, mennyire fájhatott a szíve annak az örvendező jóságos embernek, aki őket meghívta.

Hogy mennyire jóságos volt, mi sem mutatja jobban, mint hogy *megint küldött más szolgálkat, mondván: Mondjátok meg a hivatalosaknak, íme, lakodalmi ebédemet elkészítettem, tulkaimat és hizlalt szárnyasaimat leölettem, minden készen áll, jertek el a lakodalomba.* Íme a szeretetnek nincs határa. Valóban igaz, amit az apostol a szeretetről mond: *A szeretet türelmeskedik, kedveskedik, nem rój ja fel a rosszat, mindent elvisel, mindenben kitart.* (Kor. I. 13, 4-7.) A jóságnak az a természete, hogy olyan, mint a nap, soha meg nem szűnik ontani a fényt és a meleget. Olyan, mint a bővizű patak, a gátakat áthágja és tovább csörgedez megszabott medrében, hogy életet keltsen és üdülést szerezzen mindenkinek. Annak a házigazdának a jósága is bővelkedett a türelemben és a kedveskedésben. Most már szinte csábította a vonakodókat: *Minden készen áll: jertek el a lakodalomba!*

Annál is inkább meglep a történet folytatása. Nemcsak meglep, hanem bosszúsággal is illet minden jóérzésű embert, amikor hallja az Úr beszédét: *Azok azonban nem törődve vele, elszéledtek, egyik a szántóföldjére, másik az üzletébe, a többiek pedig magragadták a szolgálkat, bántalmazták, sőt meg is ölték azokat.*

Micsoda durva válasz ez a szíves hívásra, micsoda alacsony gonoszság a szerető jósággal szemben! Szinte el sem tudjuk képzelni, hogy ilyen gonosz tud lenni az ember. Ugyan csoda-e, ha erre a *király nagyon megharagudott és elküldvén fegyveres seregeit, a gyilkosokat megölette, városaikat pedig felperzselte!* Alig hiszem, hogy akadna csak egy ember is közöttünk, aki ne tartaná igazságosnak a királynak ezt a pusztító haragját. Hiszen azok az emberek hihetetlen gonoszsággal viszonzták a vendéglátó szívességét, megérdemelték tehát a büntetést.

A lakoma azonban nem maradhatott néptelen. Azért így mesél tovább az Úr: *Azután azt mondta szolgálainak: A lakoma ugyan kész, hanem a meghívottak nem voltak rá méltók, menjetek hát ki a keresztútakra és akiket elől utóli találtok, hívjátok, be a lakodalomba. S azok a szolgálk kimenvén az utakra, mindenkit bevezettek, akiket találtak, gonoszokat és jókat egyaránt és így megtelt a lakodalmas ház vendégekkel.* Tehetett volna a király másképpen? Végtére is egyedül senki sem tud örülni! Hiszen akkor boldog az ember szíve igazán, ha örömét meg tudja másokkal osztani! És ha a válogatottak, akiket asztalához kiszemelt, nem akartak elmenni, miért ne hívta volna meg azokat, akik készséggel tettek eleget a meghívásának! így azután *megtelt a lakodalmas ház vendégekkel.*

A történetnek azonban még itt sincs vége. *Mikor azután a király bement, hogy megnézzé a vendégeket, meglátott egy embert, aki nem*

öltötte fel a lakodalmi ruhát. És monda annak: Barátom, hogy jöttél te be ide, mikor nincs menyegzői ruhád? És az nem tudott felelni. Akkor monda a király a szolgáltnak: Kezeit és lábait megkötözvén vigyétek és vessétek ki ezt a külső sötétségre, ott leszen sírás és fogagnak csikorgatása.

Ne ütközzünk meg a király eljárásán, hogy egy útszélről behívott és vendégségre el nem készült embert ilyen kegyetlenül megbüntetett. Tudnunk kell ugyanis, hogy Keleten az volt a szokás, hogy a nagy urak lakomáihoz a szolgálak az előcsarnokban minden emberre ünnepi köpenyt adtak rá és így, ha valaki ezt az ünnepi köntöst nem fogadta el vagy nem tartotta szükségesnek, magatartásával a vendéglátó gazdát és az egész lakomázó közönséget sértette meg. Ezért volt hozzá a gazda olyan szigorú és kíméletlen.

2. S mindezekből mi a tanulság?

Az ég és a föld hatalmas királya öröktől fogva lakomára készült. Már a világ fundamentumának megvetésekor az volt a szent elgondolása, hogy lelkének minden örömét és országának minden boldogságát megosztja, azokkal, akiket szeret. Ezért hívogatta már a világ teremtésétől kezdve a népeket az Ő házának nagy lakomájára. Próféta lelkek, hívó emberek egész sokasága hordta szét a világba a szíves meghívást: *Már minden készen van, jöjjetek el a lakodalomba! Es hangzott az Úr küldötteinek szava: Figyeljétek egek, hadd szóljak! Hallgassa a föld is számnak beszédét! Csepegjen tanításom, mint eső, hulljon, mint harmat beszédem, mint langyos zápor a gyenge fűre, mint permetezés a pázsitra. Mert az Úr nevét hirdetem!* (Mózes V. 32, 1-2.) *Jöjjetek fiaim, hallgassatok rám, megtanítalak titeket az Úr félelmére!* (Zsolt. 34, 12.) Hányszor szólt az Úr prófétája: *Föld, föld, föld, halld meg az Úr szavát!* (Jer. 22, 29.)

De hiába volt a komoly intés, hiába a szíves hívogatás, a próféták sírva panaszolták: *Ki féli közületek az Urat? És ki hallgat az ő prófétája szavára?* (Ézs. 50, 10.) Azért maga az Úr kiállította bele népe lelkiismeretébe: *A fiú tiszteli atyját, a szolga is az ő urát és ha én atya vagyok, hol az én tisztességem és ha úr vagyok, hol az én félelmem?* (Mai. 1, 6.) *Engem keressetek és éltek!* (Ám. 5, 4.)

De mert az Úr választott népe semmiképp nem hajlott a hívogató szóra, azt mondta a seregek Ura: *Nagy gerjedéssel gerjedeztem a Sionért és nagy haragra gerjedtem ellene.* (Zak. 8, 2.) *Mivel elfelejtkezélt Istened törvényéről, én is elfelejtkezem a te fiaidról!* (Hós. 4, 6.) *Elrejttem orcámat előlk, hadd látom, mi lesz a végök? Mert elzüllött nemzetség ez, fiak, akikben nincsen hűség.* (Móz. V. 32, 20.)

És mégis megkegyelmezett nekik az Isten, mert ő csupa jóság és kegyelem. Újból megjelentek a küldöttei és Keresztelő János újból belekiállította a tévelygő világba a hívó szót: *Térjétek meg, mert elközelített az Isten országa!* (Mt. 3, 2.) Mert ekkor következett be az az idő, amelyről Ámos próféta szólt: *Íme napok jönnek, azt mondja az Úr és éhséget bocsátok a földre, nem kenyér után való éhséget, sem víz után való szomjúságot, Jianem az Úr beszédének hallgatása*

után. (Ám. 8, 11.) És megszólalt az égő Ige is: *Mindenki, aki az igazságból való, ha Ugat az én szavamra.* (Ján. 18, 37.) És mert ekkor sem sokan hajlottak a hívogató szóra, meghirdette ítéletüket, mondván: *Aki engem megvet és nem fogadja el az én beszédemet, van annak ítélője.* (Ján. 12, 48.) *Azért azt mondom nektek, elvétetik tőletek az Isten országa és olyan népnek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét.* Mt. 21, 43.) *Ninivebe U emberek kelnek majd életre az ítélet napján ezzel a nemzedékkal együtt és elítélik azt, mert ők Jónás beszédére megtértek.* (Mt. 12, 41.)

Hiába volt minden hívogató. Még magát az Isten egyszülött Fiát is bántalmazták. Igaz volt a beszéd, amelyet az Úr mondott az ő népe ellen: *íme prófétákat, bölcséket és írástudókat küldök hozzátok s azok közül némelyeket megöltök és megfeszítetek, másokat zsinagógáitokban megostoroztok s üldöztök városról városra, hogy titekétek szálljon minden igaz vér, amely e földön kiontatott az igaz Ábel véritől kezdve Barakiás fiának, Zakariásnak véreig, akit a templom és az oltár közt öltetek meg.* (Mt. 23, 34, 35.)

Dehát jobbak vagyunk-e mi? Az apostolok ajkáról nem hangzik-e most is hozzánk szakadatlanul az Isten hívogató szent ígéje! Nem mondja-e az Úr most is és nekünk is: *Közeledjete az Istenhez és ő is közeledik hozzátok!* (Jak. 4, 8.) Hallgassunk a hívó szóra testvéreim, annál inkább, mert ismeritek az ígét, hogy már eljött az órája az álomból való felébredésnek, mert most közelebb van hozzánk az üdvösség, mint mikor hívökké lettünk. Vessük le hát a sötétség cselekedeteit. *Mint nappal tisztességesen járunk, nem dorbézolásban és részegeskedésben, nem civódásban és versengésben, hanem öltözzétek fel az Úr Jézus Krisztust!* (Róm. 13, 11-14.) *Le kell vetköznötök az előbbi élet szerint való régi embert és fel kell öltöznötök az új embert, amely az Isten szerint van teremtve igazságban és az igazság szentségében.* (Ef. 4, 22, 24.)

Ezt a köntöst Öltöttük magunkra a szent keresztségben, amely által mind hivatalosak lettünk a nagy lakomára. De ez a köntös azóta megvásárolt rajtunk és bepiszkolódott. Ebben a ruhában senki sem jelenhetik meg az Úr előtt. Csak úgy jelenhetünk meg, mint ahogy az Úr megjelent a megdicsőülés hegyén, hogy *orcája ragyogott, mint a nap, a ruhái meg olyan fehérek lettek, mint a napfény.* (Mt. 17, 2.) Ugyanaz a ruha ez, amelyről a Jelenések könyve szól: *A győző fehér ruhába fog öltözni* (3, 5.), és *ott állnak majd a Bárány előtt fehér köpenyben, pálmával kezükben.* (Jel. 7, 9.)

Testvéreim, ezt a lakodalmi köntöst mindnyájunknak fel kell öltönnünk, ha Isten előtt meg akarunk jelenni. Valahányszor tehát felhangzik az ő hívogató szava hozzánk a harang zúgásában, az Ige hirdetésében, az ének zengésében vagy lelkiismeretünk hangtalan szavában, csak szövögessük buzgón a lelkünk menyegzői ruháját, hogy ki ne zárjon bennünket az Isten igazságos haragja a külső sötétségre! Készüljünk hát buzgón a nagy lakomára! Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

OKOSAN ÉS BÖLCS SZÍVVEL.

Szentháromság után 20. vasárnap. 1932.

Alapigék: Efézus 5. 15-25.

Milyen kedves, mikor a kis gyermek az első lépésekkel próbálkozik! Milyen bájos, mikor nagy magabizással a talpára áll s reszketve, ingadozva csak áll meg áll és sokáig nem mer nekiindulni. Azután mégis csak nekilendül. Milyen hősként néz szét, mikor sikerül az első lépést megtennie! Az édesanya meg micsoda örömmel nézi gyermekének első mozdulását. Hogy örül, hogy magzata már a maga lábán jár. A lelkében azonban öntudatlanul megmozdul valami. Egy számba sem vett sejtés. Mert megérzi az édesanya lelke, hogy gyermekének első önálló lépése a tőle való lassú elszakadás kezdete. De azért mégis csak örül.

Amilyen nehezen indul meg az ember egyéni élete, olyan rohamosan nekilendül azután. S minél nagyobb lesz benne a magabizás, annál jobban fogy a tartózkodás. Lefejti magáról a vezető kezét, elhárítja még a védelmet is. A maga lábán, a maga elgondolása szerint akar járni. Viszi, ragadja a haladás ösztöne. Ragadja egészen a szeretlenkedésig. Utóbb már a maga lábán való járást is lassúnak találja. Eszközöket szerez és termel, hogy haladását meggyorsítsa. Ma már nem tartja elégnak a föld színén való mozgást sem, hanem vasmadarak szárnyán emelkedik fel a csillagok közé, áthidalja a tengereket, mérföldek százait száguldj a be pillanatok alatt.

Az ember maholnap igazán csodája lesz a földön önmagának. Kár, hogy egyúttal okosabb is nem lesz. Mert bizony nehezen tanúi meg bölcsen élni. Apáink tévedéseit és balga botlásait még most is naponként megismétli. Ezért jó, hogy az apostol most az okos élet törvényeit feltárja előttünk. Jertek, szívleljük meg tanításait.

1. Azt mondja az apostol: *Vigyázatok gondosan, hogy mikép járjatok, nem mint okatlanok, hanem mint bölcssek.*

A természet ölen titokzatosan működő erők ezernyi ezer növényt kényszerítenek életre, virágzásra, gyümölcsözésre. Csak az Isten tudja, hogyan keletkeznek. Mi csak azt látjuk, hogy élet támad és élet terjed szét ezen a földön. De hogy mimódon lesz a napsugár és a pára ölelkezéséből tenyészet; hogyan szedi magába a föld mélységeiben a felbuzogó forrás a tápláló erőt; miképpen válik a magasságokban úszó felhők hulló könnyeiből termékenység; azt emberi értelem még ki nem kutatta. Bizony mondom, csodákkal van telve ez a világ és a legnagyobb csoda maga az élet!

Az állatvilág valami ösztönös törvény kényszerét hordozza magában. E kényszer hatása alatt tölti be rendeltetésének előtte isme-

retien, még csak nem is sejtett hivatását. Mert életéből nem a rendeltetés, hanem csak az öntudat hiányzik.

Az embernek azonban nemcsak életet és hivatást, hanem öntudatot is adott a jó Isten. Neki ezért mindig tudnia kellene, mit miért cselekszik! Tudnia kellene, honnét jött és hova várják vissza, Az embernek mindig gonodosan kellene vigyáznia, hogy minden cselekedetéről, de sőt minden céltűzéséről is számot tudjon adni. Világosan kellene látnia, mi indítja útjára és hova juttatja. Az ember nem élhet öntudatlan életet, mint a mezők füve, nem is járhat ösztönei után, mint az állat. Okkal kell járnia, okkal kell cselekednie. Mert bizony nem a tudás mennyisége, nem az ismeretek sokasága, hanem az élet céltudatossága és a cselekvés okszerűsége adja meg az ember bölcseségét.

Nem könnyű dolog ez. Nem is sok ember jut el erre a magaslatra. Azért köti lelkünkre az apostol: *Vigyázzatok gondosan, hogy miképp járjatok, nem mint oktalanok, hanem mint bölcsek.*

2. A bölcsesség pedig abban áll, hogy mindent okkal cselekszünk. Cselekvésünkhöz pedig felismerjük és meg is ragadjuk a megfelelő pillanatot. Azt, amelyet a Gondviselés szánt a cselekvésre. Azt, amelyik az erkölcsi élet terén éppen nekünk született. Azt, amelynek megragadása áldás, elmulasztása bűn.

Érdekes, hogy az ember meg tudja tanulni, be is tudja gyakorolni, hogy rohanó gépkocsijának mikor kell gázt adnia vagy féket vetnie, hogy baj ne érje. Mert sokszor igazán csak egyetlen pillanaton fordul meg a legnagyobb szerencsétlenség. Ezt az ügyességet az erkölcsi élet terén is el kellene sajátítania minden embernek. Azért köti lelkünkre az apostol: *Áron is megvegyétek a pillanatot, mert a napok gonoszak.*

Csakugyan igen sokszor egyetlen pillanaton múlik az élet boldogsága vagy boldogtalansága. Egyetlen pillanaton, amelyet megragadtunk vagy elmulasztottunk. Vigyázzon hát mindenki gondosan és figyelje, mikor lehet a boldogságra vágyó lelket megtermékenyíteni. Mikor lehet a szív szeretetének meleg sugaraival az öröm virágait felfakasztani. Melyik az az Istenadta pillanat, amelyben áldásává lehet az ember másoknak is, önmagának is.

Milyen sok ember érhetné el a vágyott boldogságot, ha gondosan vigyázna a kellő pillanatra, amelyben bocsánatra enyhült a szív, belátásra a lélek, józanságra az indulat! Hány ember tehetne boldoggá másokat, ha el nem szalasztaná azt a pillanatot, amelyben engesztelő hangra, szelíd mosolyra, könnyzártó jóságra van szükség! Hány életet lehetne a porból felemelni, hányat lehetne a sárból megtisztítani, hányat a bűnből kiragadni, ha az ember nem volna rest a kellő pillanatban kinyújtani a kezét és magához ölelni az elesni készülőt! Hány könny maradna kicsordulatlanul, ha minden ember elég bölcs volna még áron is megvenni a kellő pillanatot, amelyben vigasztalást nyújthat!

Pedig az ár nem is valami nagy. Csak a kényelmünket, a hiúságunkat, az indulatainkat vagy a nembánomságunkat kellene egy pillanatra feláldoznunk. S ma éppenséggel nem szabad ezt az árat sajnálnunk. Gondoljuk csak el, milyen nehéz, sőt gonosz időket élünk valamennyien! Micsoda terhet hordoz minden ember lelke! Az öröm és a boldogság verőfényének egy parányi sugaráért is micsoda kínos viaskodással küzd ma minden szív. Az igazi bölcsesség ma mindenkit arra kötelez, hogy ragadja meg a kínálkozó pillanatot, amelyben másoknak örömet szerezhet, mert az örvendező lelkek táborában mindenkinek melegebb és tartósabb a boldogsága.

3. Ámde az emberek oktalanságát mi sem mutatja jobban, mint az a téves elgondolás, hogy valaki magában is, elzárkózva is boldog lehet. Az élet mást igazol, az élet mást mutat. Azt mutatja, hogy az önző élet olyan, mint a bezárt kincs: nem hajt jövedelmet. Az életet csak a kölcsönhatás teheti széppé, gazdaggá és gyümölcsözővé. Ezért mondja az apostol: *Ne legyetek okatlanok, hanem értsétek meg, mi az Úr akarata.*

Az Úr akarata pedig az, hogy másoknak éljünk. Elsőbb az Istennek, azután akiket az Isten e földön nekünk testvérekül adott. Hiszen már a teremtés hajnalán megállapította az Isten bölcsesége: *Nem jó az embernek egyedül lenni!* (Móz. I. 2, 18.) És azóta minden ember tudja, hogy csak az együttes, csak a társaságos élet keretei között lehet igazán boldog az ember. Mert csak így fejtheti ki lelke belső erőit, csak így teheti gyümölcsözővé szíve szép érzéseit, elméje nemes elgondolásait. Csak így tapasztalhatja, hogy amit a maga lelkének kincseiből, a maga szívének érzéseiből másnak ajándékoz, jutalmazó áldásul tér vissza őrá!

Ma azonban úgy látszik, mintha mindenki elfelejtkezett volna az Úr akaratáról. Ezért gonosz a kor, amelyben élünk. Népek, nemzetek, országok és egyesek is önző életet folytatnak. Önzésük bezárt házának kapuit nem akarják megnyitni senkinek. Mindenki magát tekinti a világ középpontjának. Nem akarják észrevenni, hogy így hamarabb kiélik magukat. Olyanok, mint a tápláló források híjjával hőmpölygő folyó, amely a tikkasztó hőség idején hamarabb elapad, mert nem ömlik bele új életek árja.

A bölcsesség ott kezdődik, ahol az ember megérti és teljesíti az Isten akaratát, amely kölcsönhatásra építette fel a földi élet nyugalalmát és minden boldogságát. Az okos ember tudja, hogy a magányos fa többet szenved, a magányos virág könnyebben letörik, a magányos szív hamarabb kimerül.

4. Meg kell tehát szívlelnünk az apostol élettörvényét: *Teljesedjete meg lélekkel.*

Azzal a lélekkel, amely józan belátásra képesít. Azzal a lélekkel, amelyet az Istentől vezetőül kaptunk. Azzal a lélekkel, amelyet a testen való királykodásra adott belénk drága ajándékul az Isten. Azzal a lélekkel, amely a magasságokba igyekszik emelni az ember gondolatait és vágyait. Azzal a lélekkel, amelynek teljes mértékét a

világ Megváltója hordozta magában. *Ez a lélek tesz majd bizony-ságot a mi lelkünkkel együtt, hogy az Isten fiai vagyunk.* (Róm. 8,16.)

Micsoda bűnös balgatagság kell hát ahhoz, hogy földi életének folyamán az ember minden hitványsággal teletölti magát, csak az Isten jóra vezérlő lelkéről felejtkezik el. Bizony sem jó, sem épületes nem volna, ha egyszer az ember igazán nyíltan és őszintén feltárná, hogy mivel van megtelítve! Mennyi szégyenletes gyarlóság, mennyi alacsony indulat, mennyi gyalázatos bűn tárlna fel előttünk! Nem jó erre még csak gondolni sem! Milyen kíméletes volt velünk szemben a jóságos Isten, hogy nem a gondolatainkat helyezte el a hajunk helyére és nem az érzéseinket és vágyainkat szegezte ki az arcunkra! És milyen balgatag az ember, hogy amiket sokszor még maga előtt is pironkodva rejteget: szégyenletes vágyait, alacsony indulatait tetekbe rögzítve tárja a világ elé! Milyen oktalan az ember, hogy nem a lélek gyönyörködtetésében, hanem az érzékek felszabadításában keresi és találja meg földi boldogságát! Pedig láthatja, hogy az érzékek mámore pusztító belső tűz, amely észrevétlenül emészti fel azt, amibe belefészkelődött és ami neki táplálékot adott.

5. De hát az ember olyan oktalan, hogy egy hosszú életen át sem figyeli meg, hogy ami nem lélekből ered és nem lélekhez szól, az senkit nem épít ezen a világon. Sem minket, sem mást. Ezért tanácsolja most az apostol: *Egymásnak zsoltárokat, himnuszokat és lelki-énekeket mondjatok és az Úrnak énekeljeteK és zengedeztetek szíve-tekkel.*

Mert erre való az élet. Erre adta az Isten a nyelvet. Erre ajándékozta meg az embert a beszéd adományával. Mind vétkes, aki a szót nem építésre használja. Mind vétkes, aki a nyelvével rombolást okoz. A beszédet nem káromlásra, nem bántásra, nem ítélettartásra és nem rontásra adta nekünk az Isten. A beszédet áldásnak szánta az Úr s véték, hogy átokká alacsonyította az ember. Krisztus ajkán ismét áldássá vált. Követői őt szégyenítik meg, ha nem áldás ajkukon a szó. Rettentő bünt követ el minden ember, akinek beszédén csak egyetlen szív is megkeseredik, egy lélek is elvész, egy élet is megromlik.

Krisztus népének nagy része azonban elfelejtette már igasi hív-tását. Elfelejtette, hogy *ha valaki Krisztusban van, új terem-tmény az.* (Kor. II. 5. 17.) Elfelejtette, hogy neki nem a világhoz kell szabnia magát, hanem *át kell változnia gondolkodása megújít-ásával, hogy felismerje, mi az Isten akarata, mi a jó, a tetsző és a\ tökéletes.* (Róm. 12, 2.) Elfelejtette, hogy minden hívő nemcsak a maga tulajdon életéért felelős, hanem a környező világot is Isten országává építeni köteles. S bizony csak akkor volna igazán szép és emberhez méltó ez a földi élet, ha az ember minden szava gyönyör-ködtetve építené embertársait és minden beszéde növelné az Isten dicsőségét.

Milyen felségesen szép és milyen gyönyörűséges lelki összhang is verődneK össze azokból a lelkiénekekből, amelyeket az emberek a

szeretet hangján zengenének egymásnak! Micsoda egetverő dicséret zsolozsmája emelkednék abból az Isten nevének dicsőségére!

6. Akkor könnyű volna teljesíteni az apostoloknak ezt a követelményét is: *Adjatok hálát mindenkor és mindenért az Istennek és Atyának, a mi Urunk Jézus Krisztus nevében.*

De akkor volna is okunk a hálaadásra. Hiszen olyan áldott, olyan kedves volna akkor ez a földi élet! Hogyisne volna szép, ha ezen a földön egymást szerető, egymást megbecsülő, egymást boldogítani törekvő emberek laknának együtt összesimuló testvérközösségben! Hogyne volna okunk a hálaadásra, ha az Isten áldásosztó kegyelmét és szerelmét az emberek szívének jósága és szeretete még gazdagabbá és még állandóbbá tenné mindnyájunkon!

Milyen könnyű volna akkor még a földi élettel járó bajok és szenvedések keresztye alatt is hálát adni Jézus Krisztus nevében az Atyának! Hiszen akkor igaz hívő lenne minden ember és senki sem szolgálna többé itt a bűnnek. (Kom. 6, 6.) Hiszen akkor egymást építené itt a hívők serege és egyik ajkról a másikra szállna, szállna az okos élet törvénye: *Adjatok hálát mindenkor és mindenért az Istennek és Atyának!* És járna az ember e földi élet útain okosan, gondos vigyázással. És mindenki kihasználna minden pillanatot, amelyben tanújelét adhatja bölcsességének, igazolását az Isten akaratahoz való ragaszkodásának, bizonyosságát a lélekkel való telítettségének. És nem hangzana más az emberek ajkáról, mint csak ami egymást építi és az Isten nevét dicsőíti!

Hogy örülne akkor a mi mennyei édesatyánk, ha elnézné földi gyermekei békés vándorlását! Mint az édesanya, mikor a maga lábán járn látja szülőtte gyermekét. De azért ő is akkor is kitárva tartaná fölöttünk az óvó, vezető, ölelni kész karjait, hogy aki megbotlik, helyre támogassa, aki meginog, felerősítse, aki iránytveszt, jó útra térítse.

Testvéreim, vigyázzunk hát gondosan és járjunk okosan és bölcs szívve, míg e földön élhet az Isten megtartó kegyelme! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

GYERÜNK JÉZUSHOZ!

Szentháromság után 21. vasárnap. 1915.

Alapigék: János 4, 46-50.

Tele van a világ szívek fájdmával, szívek panaszával! A nagy szenvedések kora virradt ránk. Gondokkal terhelt, reményevesztett, kereszthordó lelkek tábora most az egész világ. Az elsírt könnyekkel csordultig az élet. És mennyi a még el nem sírt könny, mennyi még az eltitkolt bánat, mennyi fájdalom szorong még a szívek rejtekeiben!

Sohasem hirdettem világfájdalmat. Soha nem vallottam az Ótestamentum bölcsével, hogy a földön, *a nap alatt minden csak hiábavalóság és a lélek gyötrelme.* (Préd. 1, 14.) Azt sem hangoztatom a zsoltáráróval, hogy *a mi életünk nagyobb része is nyomorúság és fáradtság.* (Zs. 90, 10.) Azt azonban készséggel bevallom és elismerem, hogy ma a bánat tengere mélyebb és szélesebb, mint az öröme. Bizony rettenetes ennek a látása!

Pedig a bánat és a fájdalom sokszor nem is látható. Mert minél fájóbb, annál mélyebben lehúzódik a szív mélyeibe. S ki tudja, mennyi rejtett bánat van ma e szomorú földön! Nem is csak az emberek lelkében, hanem a természet óriási világában is szerteszt.

Mert mit tudjuk mi azt, mit érez a mező virága, mikor letépiik vagy eltapossák!

Mit tudjuk mi, hogyan fáj a hajladozó fának, mikor vihar tördeli lombjait!

Mit tudjuk mi azt, mekkora kín tölti el a kis madár szívét, mikor fészket feldúlva találja s árva fiókái felett sírja panaszos énekét!

Mit tudjuk mi, hogy milyen nehéz sóhajtással hagyja el őrhelyét az a futó csillag, amelyet örök vándorlásra taszít a végtelen világ-űrbe a világ Urának szent akarata!

Mit tudjuk mi, hogy miért ad oly síró hangot a rohanó hab, mikor az útját álló sziklába ütődik!

Mi mind csak a magunk fájdmát ismerjük és értjük meg igazában. De ki tudja, nem a földről feltörő sóhajokból alakul-e a romboló vihar és nem a titkolt könnyekből verődik-e össze a záporontó felhők tömege! Mert bizony e földön nagyon sok az eltitkolt bánat s talán még több a vágasztalásra vágyó fájdalom.

Az imént felolvasott bibliai történet is egy nagybánatú embert állít elénk. Egy embert, aki az aggódó fájdalom keresztje alatt roskadozik. Egy embert, aki a látszat szerint irigylésreméltó, mert hatalmas és előkelő, valósággal azonban olyan szánandó, hogy bánata miatt aligha cserélt volna vele valaki. Mi is sokszor vagyunk így embertársainkkal. Különösen ma, mikor a legtöbb embernek olyan nagyon sok és nagy a bánata.

De ma jobban meg is értjük azt a kapernaumi főembert, aki bánatával Jézust felkereste, mert azt remélte, hogy Jézusnál vigaszra talál. Boldog ember, hogy Jézushoz fordult bánatával, mert meg is találta, amit keresett! Jer hát, menjünk el vele mi is Jézushoz! Hátha mi is megtaláljuk nála vigasztalásunkat!

1. Azt a kapernaumi embert a szíve vitte Jézushoz. A szíve hite és a szíve bizodalma, És elvitte magával mindazt, ami csak a szívét eltöltötte. A nagy bánatát is, a makacs reménységét is. De a szülői szeretet féltő aggódása, a tehetetlenség nyomasztó érzése, a kétség és a reménység, a lemondás és a bizalom, a hit és a hitetlenség is egymással birkózva mind ott tolongott a szívében, amely a feszültségtől szinte megrepedt. Míg az utat járta, folytonosan az a maró kétség gyötörte, tud-e és akar-e majd Jézus segíteni? Akinek a szíve minden szomorúság számára megnyílik, lehajlik-e majd az ő bánatához?

Testvéreim, én úgy érzem, hogy nekünk ma követnünk kell a kapernaumi főember példaadását. Úgy gondolom, nekünk is Jézushoz kell vinnünk sok nagy bánatunkat. Hova is mehetnénk máshoz mi, a háborús idők könnyes gyászolói! Mi, akik felé az idegen csataterekről most is soha nem látott fejfák árnyéka integet. Mi, akik itthon hullatunk fájó könnyeket ismeretlen sírokba hanyatlott kedveseink felett. Mi, akik tegnap leheltük a búcsúcsókot azok arcára, akiket talán soha nem látunk többé testi szerepeinkkel. Mi, akiknek elárvult otthonában talán más lakótársunk sem maradt, mint egyedül a bánat,

Milyen bölcs volt az a kapernaumi főember! Nem okoskodott, nem futkosott tudósok után, nem keresett támogatást embereknél, hanem *mikor meghatotta, hogy Jézus Júdeából Galileába érkezett, hozzá ment és kérte őt, menjen el és gyógyítsa meg az ő fiát, mert már halálán van.* Ha átadta volna magát bánatának és tétlenül otthon marad, talán el is vesztette volna gyermekét. Ha nagy aggосkodással, keserves sírással az éjét a nappal kötötte volna egybe, nem menthette volna meg a gyermekét. Ha jajkiáltása, mint egykor Rákelé, Betlehemtől Rámáig hallott volna is, segíthetett volna-e azzal haladó gyermekén? Az a főember azonban nemcsak társadalmi állása, hanem bölcsesége szerint is főember volt. Az Isten látogatását az Isten újmutatásának tekintette, hogy szeme és lelke odairányúljon, aki így szól: *Hívj engem segítségül a nyomorúság idején és megszabadítalak téged!* (Zs. 50, 15.) A kapernaumi főember bölcs volt, mert tudta, hogy az ember életét nem annyira a baj és a bánat teszi öröm-

telenné, hanem inkább az, hogy nem találja meg, vagy nem is keresi a vigasztalást ott, ahol megtalálhatja. Az ő lelke azonban hívő lélek volt, Istenhez vágyott. Az ő lelke érezte azt, amit a költő olyan szépen fejez ki:

Vesszöd ha sújtol, karod ha dorgál,
Tisztuljunk a tűzben s nyomornál,
Békén hordjunk csapást, keresztet,
Ha Istennek ránk adni tetszett.
Uram, fogjad kezünk s mi bátran
Állunk setétben, roppanásban! (Tompá.)

Ez a hit vezette Jézushoz azt a kapernaumi főembert. És Jézus még akkor is próbára tette a hitét. Azt mondta neki: *Ha jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek.* De a főember tovább könyörgött: *Uram, jöjj el, mielőtt meghal a fiacskám!* Mikor Jézus a hitnek ezt a kitartását látta, azzal jutalmazta meg a könyörgőt: *Eredj el, a te fiad él! És hitt az ember a szónak, amit neki Jézus mondott és elment.*

Testvéreim, mindnyájan jól tudjuk, hogy Jézus nem teljesíthet minden kérést. Azt is tudjuk, hogy nem gyógyíthat minden beteget, mert hiszen akkor a halál angyalát kellene száműznie ebből a világból. De tudnunk kell azt is, hogy Jézus minden szívet meg tud vigasztalni és mindenki hitét meg tudja jutalmazni. A múlandóság törvényét és a fájdalom vesszőzéseit nem irthatja ki, mert ezek a földi élet természetes járulécai, de a lelket meg tudja nyugtatni. A szenvedés alól, míg e földön élt, ő maga sem lehetett kivétel, de a lelke békességét akkor sem veszítette el. És ezt az ő békességét hagyta maga után szent örökségül, áldott ajándékul azoknak, akik benne bíznak.

Annak a kapernaumi főembernek csak addig volt nehéz a szíve, míg Jézushoz nem ért. Szomorúsága csak addig volt vigasztalan, míg meg nem hallotta az Úr szent szavát: *Eredj el, a te fiad él!* Lelke csak addig emésztődött a tehetetlen tépelődésben, míg *nem hitt a szónak, amit Jézus mondott.*

Testvéreim, ebben a felette nehéz, ebben a kínos „keresztes hadjáratban”, ahol mindenkinek van bánata és keserősége, fogjunk össze és menjünk el mi is mindnyájan Jézushoz!

2. Az a kapernaumi főember úgy áll előttünk, mint a szülői szeretet példaképe. Gyermeke javáért szívesen felvette egy hosszú út fáradalmait, készséggel felöltötte a megalázkodás köntösét, örömmel mondott le hiúságáról és nem félt az emberek ítéletétől. Csak a szívére hallgatott egyedül. És az a meleg szülői szív azt tanácsolta neki, hogy gyermeke megtartásáért tegyen meg mindent, amit egy szülő megtehet. Így indult Jézushoz.

Bizonyosan mi is mindnyájan így cselekednénk hasonló esetben.

De itt most lelkiismeretünkben egy végzetesen komoly kérdés merül fel. Nem drágább-e a lélek, mint a test? Vigyázunk-e gyermekeink lelkére is éppen úgy, mint a testére? Nem különös-e, hogy testi életükért jobban aggódunk, mint a lelki életükért? Nem furcsa-e, hogy az országos törvények meg is büntetik a szülőket, ha gyermekeik az ő hanyagságuk miatt testi épségükben és életükben kárt szenvednek, a lelkük pusztulásért és az életük megromlásáért azonban senkit sem vonnak felelősségre! Hogy most is, ebben az életpusztító korban mennyi lélek forog veszedelemben és mennyi erkölcs van pusztulóban, azt egyedül csak a jó Isten tudja. A lelki veszedelemben forgók megmentésére, a szívben betegek meggyógyítására, az erkölcsi haldoklók életbentartására azonban ugyan hányan gondolnak a mai világban?

Pedig nemcsak a test ellen visel ma hadat az élet. Nemcsak a véres harctereken öldösik ma az emberek ezreit! Itthon, mellettünk, tulajdon környezetünkben, családunk körében, társaságunkban, újságjaink hasábjain, a művészetek hajlékaiban, a tudás fája alatt, a gyönyörködtetés hajlékaiban ezernyi tör áll készen az óvatlan és hiszékeny emberi lelkekre. Az ember lelkét ma nem fenyegeti kevesebb veszedelem, mint a testét. Amennyi ragály leselkedik a testére, ugyanannyi, vagy még több támad a lelkére. A testet a betegségek ellen be szoktuk oltani. Miért nem védekezünk a lélek betegségei ellen is hasonló gondossággal?

Mikor az Isten gyermeket ad ajándékkul a szülőknek, nemcsak a testét, hanem a lelkét is rájuk bizza és egykor majd nemcsak a testi, hanem a lelki életéért is felelősségre vonja. Nem gondol-e minden szülő folytonosan e nagy számadásra? Nem érzi-e minden szülő, hogy csak úgy számolhat be nyugodt lelkiismerettel és szégyenkezés nélkül gyermekeiről, mint ahogyan Jézus beszámolt tanítványairól: *Uram, akiket nekem adtál, megőriztem azokat és senki közülök el nem vezett.* (Ján. 17, 12.) És ez a beszámolás nemcsak a test, hanem a lélek életére is vonatkozik. Mert mit is ér a test, ha nincs benne ép lélek és az ép lélekben komoly erkölcsi tartalom! Olyan csak, mint az üres korsó, melyben nincsen életadó víz. Olyan, mint az üres tálca, melyben nincsen érték.

Ha tehát azt veszi észre valaki, hogy gyermekei vagy szerettei közül valaki lelkében halódik, siessen Jézushoz s tegye le gondját az ő szent szívére. Ha valaki látja, hogy akit szeret, azt rossz példa kísérti, vagy romlott társaság keríti hatalmába, pillanatig se késlekedjék, hanem sietve keresse fel az Urat és addig kérje, ostromolja, míg nem segít rajta. Ha valaki látja, hogy abban a szívben, amely neki kedves, káros ösztönök és rontó szenvedélyek kezdenek elhatalmasodni, keresse fel Jézust, alázkodjék meg előtte a kitartó könyörgésig, hadd gyógyítsa azt meg.

Mert ő a beteg lelkek egyetlen igazi orvosa. Azért is jött, hogy megtartsa, ami veszendőbe indult. Azért jött, hogy megtisztítsa a bűn-

söket. Azért jött, hogy megkeresse az elgurult drakmát és visszatérítse az eltévedt juhocskát.

E mentő munkában azonban legyünk az Úrnak hűséges segítő-társai. Az a kapernaumi főember azelőtt sohasem látta Jézust. Hallomásból ismerte. Csak a szomorú kétségbeesés vezette hozzá lépteit. Meg a bízó hite. Mi azonban már ismerjük az Urat. Talán az imád-ságainkra mondott ámenéiből. Talán a rajtunk végzett csodatételei-ből. Talán a nekünk adott vigasztalásaiból. Talán az értünk hozott áldozatából. Mindegy, mi már tudjuk, kiben hiszünk. Ezért nekünk kétszeres kötelességünk minden pusztuló életet, — még a magunkét is, — Jézushoz juttatni.

De addig is, míg valakit Jézushoz vihetünk, oltuk be a lelkét az örökélet hitének csodabalzsamával, itassuk meg az Isten igéjének üdítő italával, erősítsük meg az evangélium isteni erejével. Ha csak egyetlen lelket, — legyen az akár a magunké is — meg tudunk men-teni az örökkévalóságnak; ha csak egyetlen embert, — magunkat sem véve ki — oda tudunk helyezni a Megváltó szívére: szent mun-kát végeztünk, amelyért érdemes volt végigélni a földi életet.

Az Úr vár, az Úr készen áll a segítségére: minden gondunkkal és minden bajunkkal menjünk mindnyájan az Úrhoz! Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

HADBASZÁLLÁS.

Szentháromság után 21. vasárnap. 1926.

Alapigék: Efézus 6, 10-17.

A templomot a békesség házának szoktuk mondani. S ma mégis harci riadó szava csendül benne. Ma az apostol Jézus ama kijelentésére utal, amelyben azt mondta: *Ne gondoljátok, hogy békességet hozni jöttem én a földre. Nem azért jöttem, hogy békességet hozzak, hanem harcot!* (Mt, 10, 34.) De hát harctér ez az egész föld. Harcra, küzdelemre rendelt minket mindnyájunkat az Isten!

Ez a szent ház is harctér, ahol az emberek lelkéért viaskodik egymással az Isten és az ördög, az erény és a bűn, a hit és a hitetlenség, a kárhozat és az örökélet. Az Isten házában nem is lehet soha nyugalom. Még azokban a lelkekben sem, amelyek benne megjelennek. Itt mindenkiben meg kell indulnia és le kell folynia a végzetes csatának az igazság és a hamisság, a tisztaság és a tisztátalanság, a szentesülés és a bűnbemerülés közt.

Ma én is harcot hirdetek. Harcot a lélek békességének megszerzéséért és megtartásáért. Harcot az Isten igazsága diadaláért. De csak az apostol harci riadóját közvetítem. Hírnök vagyok, aki más nevében szól. Ezen a helyen ember nem is szólhat a maga nevében.

Most az apostol üzenetét tolmácsolom. Azét az apostolét, aki legtöbbet harcolt az evangélium diadaláért. Azét az apostolét, aki mindennel és mindenkivel, még a tulajdon lelkével is szembeszállt, hogy győzelemre segítse az ő Urát, a Krisztust.

Különben is harc az egész élet. Nem csupán a puszta megmaradásért vagy a jólétért, hanem harc az igazságokért, a szívünkhöz nőtt eszményekért s még ezeknél is nagyobb és szentebb célért: az örökéletért. Azért, hogy Krisztussal együtt királykodjunk majd az ő országában. Azért, hogy már itt ezen a földön Krisztus legyen diadalmas bennünk és mindenben, ami teremtetett. Az apostol tehát azt akarja, hogy hadbaszálljon mindenki és a diadalt kivívó hős bátorságával, józan készségével vívja meg a nagy küzdelmet a tulajdon lelke üdvösségéért, az evangélium diadaláért, az Isten nevének dicsőségéért.

Szálljunk hát hadba valamennyien!

1. Amde elsőbb is azt kell tudnunk, ki ellen kell hadbaszállnunk. Az apostol azt mondja: *Nem, test és vér ellen van a mi tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világurai ellen és a gonoszság szellemei ellen az egekben.*

Az emberi élet nem olyan egyszerű, mint amilyennek látszik. Ezernyi szálból szövődik egésszé. A test és a lélek párosodásában benne van a jó és a rossz, a fény és az árnyék, az angyal és az ördög, az erény és a bűn minden ellentéte. Vannak benne csodálatos magasságok és elrettentő mélységek. Benne van az örökkévalóság minden ígérete és a múlandóság minden valósága. Az egyik lehúz, a másik felemel. Az egyiket le kell győznünk, hogy a mások diadalt ülhessen.

A hegyi beszédben Jézus azt mondja: *Ha a te kezéd vagy a te lábad bűnre visz téged, vágd le és vedd el azt magadtól!... és ha a te szemed visz téged a bűnre, vágd ki és vedd el azt magadtól, mert jobb neked, hogy egy tagod vesszen el, mint hogy egész tested a gyehennába jusson!* (Mt. 18., 8-9., 5., 29-30.) Nem a szavakon nyugszik itt a hangsúly, hanem a vágyon, amely a szemet irányítja és a kívánságon, amely a kart mozgatja. A test csak pusztá eszköze annak a bűnös vágyakozásnak, amely tagjainkat a maga kész eszközévé alacsonyítja. Ettől óv az apostol, mikor azt mondja: *Ne adjátok oda tagjaitokat a gonoszság fegyveréül a bűnnek!* (Róm. 6, 13.). És ez a küzdelem nagyon nehéz, mert mind érezzük, tudjuk és tapasztaljuk, hogy *a belső emberem szerint gyönyörűségem telik az Isten törvényében, tagjaimban azonban egy másik törvényt látok, amely küzd az értelmem törvényével és engem a tagjaimban lévő bűn törvényének tesz rabjává.* (Róm. 7, 22-23.).

A régi egyházban a flagellánsok a testet korbáccsal verték, hogy eszközévé ne válják a bűnnek. A szerzetrendek alapítói nem társulatot akartak alapítani, hanem olyan életet teremteni a földön, amelyben az Isten igazsága él és uralkodik. Ha az elgondolás nyomán túlzások és helytelenségek keletkeztek is, azokért legtöbb esetben nem az indítók a felelősek.

Mert nem test és vér elten van a mi tusakodásunk! A testet nem megölni kell, hanem megtisztítani. A vért nem kiontani vagy természetes jogaitól megfosztani kell, hanem megfékezni és szent hivatás szolgálatába kell állítani. A világtagadás nem lehet kedves a világot teremtő és fenntartó Isten előtt. A világ megszentelése azonban közös célja az Istennek és az embernek. Az embert nem azért küldte az Isten a világba, hogy itt az életét megtagadja, megrontsa, megcsúfolja, hanem azért, hogy vele és benne az Isten ellen küzdő hatalmasságokkal szemben az Isten mellett hadat viseljen.

Fejedelemségek ellen van nekünk tusakodásunk! A nevük bűn, gonoszság, vágy, indulat, élvhajhászás, önzés, hiúság vagy divat. Mindegy, milyen nevet viselnek, az a baj, hogy az ember trónszékét

emelt nekik a szívében, bámulatával, ragaszkodásával, hódolatával veszi körül őket s naponként felrakja fejükre a koronát

Hatalmasságok ellen van nekünk tusakodásunk! Olyan hatalmasságok ellen, amelyeknek még a legerősebbek és a legjózanabbak sem tudnak ellenállni. Megejtik az erőt, lebírják a belátást, megcsúfolják a józanságot, legyűrik a szemérmét, megölik a tisztességet, kifosztják a szívet, megtörik a lelket, megbontják a családi szentélyt, kiirtják az apák tisztas hagyományait, vásári portékává alacsonyítják a hitet és megszeplősítik a tiszta erkölcsöket.

Az élet sötétségének világbírói ezek. Urak, akik mindenek és mindenkin szabadon végigtipornak. Hazug fényben pompázó képmutatók, akik után csak árnyék marad szíveken, ideálokon, reményeken, örömeiken és életeken egyaránt.

A gonoszság szellemei ezek. Festett egék és tetszetősnek látszó hamis menyországok áltató lakói. Az irigyelt sikerek és a csalfa örömei oszlopain nyúlnak fel a magasságokba, sokszor még a legszenzibbnek ismert életeszmények fölé is. Így tévesztik meg a vigyázatlan lelkeket, amelyekben azután a kijózanodás percében nem maradhat más, csak a keserű szégyen, az emésztő csalódás, a kifosztott üresség kínzó vaksötétje.

Az ellenség tehát, amely ellen hadba kell szállanunk, nem maga a test és a vér, hanem ami azt mozgatja, tüzeli, kész eszközévé és rabszolgájává alacsonyítja. Megannyi hatalmasság az, fejedelemségek megannyi birtokosa, világbíró gonoszlelkek légiója, amelyek ellen egy-egy nemesebb pillanatában fel-fellázad az ember, de végül is csak a rabja marad.

2. Azért marad pedig rabságban, mert nincs kellően felszerelve harci készségekkel. Azért mondja az apostol: *öltsetek fel az Isten fegyverzetét, hogy az ördög cselvetéseivel szemben meg tudjatok vívni!*

Ugyan ki ismeri ma az Isten fegyverzetét! Hiszen ma a világ fegyverei divatosak. E világ fiai mit is öltöznének magukra mást, mint amit a világ kínál nekik győzelemnek ígéréssel! Ezek a fegyverek pedig az alkalmazkodás, az ügyeskedés, a megalkuvás. Vannak, akik ezek forgatásában mesterek. A komolyabb lelkek magukra öltik a tudásnak, meg a becsületes helytállásnak és a munkálkodásnak fegyvereit is. A könnyüvéruiek azonban vígan törnek előre a hízelkedés, képmutatás, önzés és jellemtelenség fegyverzetében.

Krisztus híveihez azonban más fegyverek illenek. Amint az apostol mondja: *Vegyétek fel az Isten fegyverzetét, hogy a gonosz napon képesek legyetek eEnállni és mikor mindent elvégezték, megállni.* Ennek a fegyverzetnek minden egyes darabjáról külön szól az apostol, nehogy csak egyet is elfelejtsen valaki.

Derekaitokat övezzétek körül igazsággal, hogy meg ne roppanjon, mikor viaskodtok. Mert a küzdelem nehéz, a hajladozó, ingadozó

derék pedig könnyen megtörik. De aki igazsággal van körülövezve, minden ostromban megtud állani keményen.

Öltsétek fel az igazságosság vértjét, mert azt nem veri át a tör, nem fogja a golyó. Az igazságosság a legbiztosabb védekező fegyver, a legerősebb fedezék.

Lábaitokat saruzzátok fel a békesség evangéliumának készségével. Akkor járhattok göröngyökön, taposhattok töviseken, meg nem vérezheti lábatokat semmi. A békesség evangéliuma biztos utakon vezeti az embert óhajtott diadalra!

Mindezekhez vegyétek fel a hitnek pajzsát, mellyel a gonosznak összes tüzes nyilat kiolthatjátok. Meglássátok, hogy fedez el benneteket a hit pajzsa az emberek gyűlöletének, hántásának, szívtelen és könyörtelen támadásának minden nyila elől! Meglássátok, milyen csodálatos védelmet ad az erős és bizodalmas hit! Az a hit, amelynek birtokában az apostol így kiált fel teljes nyugalommal, boldog bizossággal: *Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk!* (Róm. 8, 31.) *Az Úr az én segítőm, nem félek, ember mit tehet nékem!* (Zsid. 13, 6.)

Vegyétek fel az üdvösség sisakját is, mondja tovább az apostol. Hadd pattanjon róla vissza az öldöklő ellenség minden csapása! Hadd adjon bátorságot magának az Üdvözítőnek áldott biztatása: *Aki mindvégig állhatatos marad, üdvözü!* (Mt. 24, 13.). *Bizony, bizony mondom nektek, aki bennem hisz, annak örökélete van!* (Ján. 6, 47.).

De vegyétek fel a lélek kardját is, ami az Isten igéje! Mert az Isten igéje diadalmas fegyver. Aki ezt a kardot jól tudja forgatni, az rendet vág az ellenségben és ellenállhatatlanul tör előre egészen a diadalomig.

Ezzel a harci felszereléssel küzdött Jézus. Ezzel az isteni fegyverzettel harcoltak az apostolok. Ezekkel juttatták diadalra az Úr evangéliumát a reformátorok. Pedig mennyi ellenséggel álltak szemben! Mennyi erő és hatalom, micsoda királyságok és fejedelemségek törtek rájuk! De előbb ellenálltak, azután megálltak.

Nekünk is ezernyi ellenséggel van viaskodásunk. Nemcsak földi életünk nyugalomáért és sikereiért kell minden talpalattnyi helyért harcot állanunk, hanem lelkünk hite, örökélete, földi és mennyei boldogsága is naponként és óránként védelemre szorul. És mi nem vagyunk megváltók, nem vagyunk apostolok, nem vagyunk reformátorok. Ha akarnánk sem tudnánk azok lenni. Mi csak gyarló, esendő, ingadozó kis emberek vagyunk. Köztünk még a legnagyobb és a legerősebb is olyan végtelenül törekeny és gyenge! Az akadályok és a vereségek megriasztják, elkedvetlenítik. Fogadjuk hát meg az apostolnak azt a tanácsát is: *Végezetül, testvéreim, erősödjetek meg az Úrban és az ő erejének hatalmában!* Mert a hívő embernek éreznie és tudnia kell, *milyen mérhetetlen nagy az ő hatalma irántunk, hívők iránt az ő hatalmas erejének munkája szerint.* (Ef. 1, 19.). Az Isten

népének minden munkájához azzal az erőt fokozó öntudattal kell hozzáfognia: *Mindent megbírok abban aki engem erőssé tesz!* (Fil. 4, 13.).

Szakadatlan harc ez a földi élet. Sokszor nehéz, sokszor fájdalmas. De ez az ember hivatása. Születésünk pillanatában már hadba szálltunk. Azóta folytonosan viaskodunk nemcsak a puszta életért és az élet javaiért, hanem a szív boldogságáért és a lélek gazdagságáért ' és nyugalmaért is. És ránk szól az Úr: *Keressétek mindeneelőtt az Isten országát és igazságát és ezek mind hozzáadtnak nektek!* (Mt. 6, 33.). Aki lelkének üdvösségéért száll hadba s egy egész életen át azért viaskodik, az él bölcs és igaz életet ezen a világon.

Öltsük hát fel magunkra az Isten fegyverzetét s szálljunk hadba tulajdon lelkünkért, hadd gyönyörködjék harcunkban a jószágos Isten! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

ADÓSOK MÉRLEGÉN.

Szentháromság után 22. vasárnap. 1910.

Alapigék: Máté 18, 23-35.

Mikor Jézus ezt a példázatot elmondta, már akkor nagyon forrott körülötte az élet. Működése vége felé járt. E beszéd után örökre el is hagyta Galileát és Júdeának a Jordánon túl eső vidékére ment. (19, 1.). Innét Jerikón át nemsokára bevonult Jeruzsálembe, hogy áldozattá legyen a mi megváltásunkért.

Az utolsó napok eseményei torlódtak egymásra. Mintha mindenki érezte volna a szent vég közeledését, sietett tisztázni a nagy kérdéseket. A tanítványok is nyugtalanok voltak. Tisztázni akarták helyzetüket és kilátásaikat. Jézus ismételten beszélt a reágyáró szenvedésekről. (16, 21; 17, 22.) és a tanítványok tudták, hogy ezzel kezdődik az Isten országa. Ezért felvetették nyíltan az elsőség kérdését (18, 1-4). Majd az ő várható jutalmukat tudakolták (19, 27-30). Sőt a Zebedeus fiai anyjukkal együtt egyenesen a főhelyeket sürgették (20, 20-28). Az édesanyák is siettek Jézushoz vinni gyermekeiket, hogy megáldja őket (19, 13-15.). Egy gazdag ifjú is tudni akarta, milyen feltételei vannak az Isten országába való bejutásnak. (19, 16-26.).

Más nagy kérdések is merültek fel, amelyeket még a tanítványok sem láttak tisztázottnak. Most is ilyenről beszélgettek. Lehet-e valakinek megbocsátani, ha vétkezik ellenünk? És Jézus felel: Lehet, sőt kell. Csak a megátalkodott gonosz számára nincs és nem is lehet bocsánat. Az ember esendő. Nemcsak a lába, hanem a nyelve és a szíve is botlik. Meg kell hát neki bocsátani. És ennek a megbocsátásnak olyan nagy az ereje, hogy még az Istenhez is felhat. Amit megbocsát, elenged, feloldoz az ember itt ezen a földön, az fel van oldozva, meg van bocsátva a mennyekben is. Amit pedig meg nem bocsát, el nem enged, amit megköt és Isten ítéletére hagy, az meg van kötve, az ítéletre kerül a mennyekben. Jól gondolja hát meg minden lélek, mit hagy az Istenre, mert ott az ítélet a megbocsátani nem tudóra balul is üthet M. Amint Jézus mondta a hegyi beszédben: *Légy jóindulatú ellenfeleddel szemben idején, míg útban vagy vele, nehogy ellenfeled a bíró kezére adjon téged, a bíró meg átadja a poroszlóknak és börtönbe vettessél.* (Mt. 5, 25.).

Péter apostol egészen világosan akart ebben a kérdésben látni, azért *odament Jézushoz és megkérdezte: Uram, hányszor vétkezhetik ellenem a felebarátom, hogy megbocsássak neki? Talán hétszer? Monda neki az Úr: Nem mondom, hogy hétszer, hanem hetvenszer hétszer is!*

Más szóval és világos beszéddel: a megbocsátásnak nincs határa. Míg ember él a földön és míg emberekkel élünk együtt, megbocsátásra mindig lesz szükség és lesz alkalom. Nem is olyan nagyon nehéz az, ha mindenki arra gondol, hogy ő is az adósok mérlegén áll szakadatlanul. Ennek megérttetésére mondta el Jézus a felolvasott példázatot.

1. Első tekintetre olyan egyszerűnek látszik ez a történet. Hiszen csak egy emberről szól, aki nem tudta adósságát megfizetni. Amint az ilyenkor történni szokott, könyörgésre fogta a dolgot és ígért eget-földet, csak ne legyen most még ez egyszer bántódása. *Uram, légy türelemmel irántam és mindent megfizetek!* Volt is oka a megalázkodó könyörgésre, mert olyan nagy volt a tartozása, hogy azt még az egész családja eladásából befolyó vételár sem lett volna képes fedezni.

A nagy könyörgésre *megegett az úr szíve azon a szolgán, elbocsátotta őt és elengedte adósságát.*

Milyen kedves, milyen szívet simogató idáig ez a történet. íme egy melegszívű ember, aki megbocsátja a vétket, elengedi a tartozást, étellel és szabadsággal ajándékozza meg a pusztulás útjára jutott szegény megszorult embertársát.

De hirtelen más levegő csap meg a történet további folyamatából. Olyan levegő, amelyben fuldokolni kezdünk. Egyszerre előtűnik áll az ember a maga mindennapi köntösében. És ez a köntös utálatos. Zsírfoltos, piszkos, kellemetlen. Még a gondolata is fáj annak, hogy meg kell érintenünk.

Az az ember, akinek csak az imént bocsátottak meg, akinek óriási adósságát kegyesen csak pár pillanattal előbb engedték el, még ott az ő kegyelmes és jóságos urának kapujában *találkozott egy szolgát ársavai, aki neki száz dénárral tartozott és megragadva őt fojtogatni kezdte, mondván: Fizesd meg, amivel tartozol! Erre a szolgatársa leborulva könyörgött neki: Légy türelemmel irántam és megfizetek neked! De az nem engedett, hanem ehment és börtönbe vettette őt, míg meg nem fizeti tartozását.*

Milyen hamar elfelejtette az a gonosz ember, hogy ő is adós! Milyen hamar elfelejtette, hogy ő is leborulva könyörgött az imént egy kis türelemért! Semmivel sem volt kedvezőbb helyzetben, mint a szolgatársa, csak abban az egyben, hogy ő jóságos lélekkel állt szemben, míg a szolgatársa gonosz ember kezébe került.

Igazán nem ütközik meg az ember a történet további folytatásán, sőt bizonyos erkölcsi elégtételt érez, mikor hallja, hogy *szolga-*

társai nagyon elszomorodtak azon, amit láttak s mindent elbeszéltek uruknak, ami történt. Akkor az ura magához hivatván őt, ezt mondta neki: Te gonosz szolga, én minden tartozásodat elengedtem, mivelhogy kértél engemet. Nem kellett volna-e neked is megkönyörülnöd a te szolgatársadon, amiint én megkönyörültem terajtad? És megharagudván, börtönbe vetette őt. És végrehajtotta rajta az előbb elengedett büntetést.

Íme egy ember története, aki egészen más, mikor neki mérnek, mint amikor ő mér másnak. Íme egy ember, aki mi vagyunk. Akinek az adóssága a miénk, akinek az igaztalansága és a bűne a mi mindennapi köntösünk. Íme egy történet, amelynek igazságaiban és hamiságaiban a tulajdon életünkre ismerünk. Mert mi vagyunk, akik sokkal tartozunk és akiknek kevéssel tartoznak. Mi vagyunk, akik könnyögnünk, hogy engedjék el tartozásunkat, magunk azonban nem tudunk és nem is akarunk másoknak semmit elengedni és megbocsátani. Annak az embernek a képében mi vagyunk ott az adósok mérlegén.

2. Az adósok mérlegének két serpenyője van. Az egyikben az Isten igazsága ül, a másikon az én lelkem. Az Isten nézi a mérleg nyelvét s hogy javamra billenjen, vagy legalább egyensúlyban maradjon, az igazság mértékét el nem bíró lelkem mellé odaveti könyörületből és szájalomból, szeretetből és kíméletből a maga végzetetlen atyai kegyelmét és nyoratatékul még az ő szent Fiának, az Úr Jézus Krisztusnak érdemét is. Ha ezt nem tenné, ugyan mi is lehetne más az én ítéletem, mint csak ez a fájdalmas megállapítás: *Megmérettél a mérlegen és híjjával találtattál!* (Ján. 5, 21.)

Mert az Isten mérlegén bizony nagyon szájalmas az ember! Nem nyom ott a latban a gög, amellyel felfújjuk magunkat. Nem számít az önhittség, amellyel telve vagyunk. Nem ér semmit a hatalom, amelynek birtokában másokon embertelenkedünk. Nem tényező a földi javak bármilyen tömege. Nem szerez elnézést a tudomány. Nem teszi megítéltetésünket kedvezőbbé akármely magas társadalmi helyzet. Erő, akarat, tolakodó készség, nagyhatóság vagy királyi trónus díszé és pompája mind semmi ott az Isten mérlegén, ahol egyedül csak az ő irgalmazó jósága és kegyelme billentheti javunkra az ítéletet.

Mert rettentő sokkal tartozunk mi annak a királynak, akinek szolgálói vagyunk! Amilyen hatalmas összeg tízezer talentom anyagi vagyonnak, olyan nagy a mi erkölcsi adósságunk az Istennel szemben. Mindent tőle vettünk, mindenünk az övé. Még az életünket is úgy kaptuk tőle sáfárkodásra, mint ahogyan az az adós szolga kapta kezelésre a rábízott óriás összeget. És mi is éppen úgy nem tudunk semmivel beszámolni, ahogy ő nem tudott. Mit tehetnénk hát mi is mást, ha egyszer az adósok mérlegére kerülünk, mint könnyögni, térdenállva alázatosan és sírva könnyögni: *Uram, légy türelemmel irántam!*

3. De mi nemcsak az Istennel állunk szemben az adósok mérlegén. Mmt ahogyan az a bibliai adós sem csak az ő urával állt szemben. Ezer szemmel figyel az élet és figyelnek embertársaink is. Naponként az adósok mérlegén állunk valamennyien. Akkor is ha rá sem gondolunk. Akkor is, ha ki akarjuk kerülni. Mert senki se áltassa magát, hogy csak az Isten veszi számon tetteinket és tartozásainkat.

Mikor ura kegyességét megnyerte, az az adós szolgálta azt hitte, hogy most már szabadon tehet, amit akar. Szolgatársai azonban nézték és látták, mit cselekszik. Talán egyikük sem tudta, mi történt közte és ura közt, de azon megbotránkoztak, milyen kegyetlenül bánt szolgatársával. És ítélték felette és vádat emeltek ellene. Ne csudálkozzék ezen senki, mert az emberi lélek a gonosztságot gyakorolja ugyan, de mindig elítéli. Vigyázzunk hát magunkra, mert állandóan ítélet alatt állunk!

Meg tudjuk-e, meg szoktuk-e adni mindennek és mindenkinek, amivel tartozunk? Teljesítjük-e az apostol parancsolatát: *Adjátok meg mindenkinek, amivel tartoztok: akinek adóval, az adót; akinek vámmal, a vámot; akinek félelemmel, a félelmet; akinek tisztelettel, a tiszteletet. Senkinek semmivel ne tartozzatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek!* (Róma 13, 7-8).

Megállhatnánk-e az adósok mérlegén, ha számon kérnék tőlünk a hűséget, a józanságot, a vágyázást és a tisztaságot? Vagy ha hivatásunk számoltatna meg az önzetlenségről, az odaadásról, a kötelességteljesítésről és a becsületes kintartásról? Meg tudnánk-e felelni szüleinknek a viszonzó szeretet fizető hálájáról vagy kedveseinknek a ragaszkodó figyelem áldozatos szolgálatairól? Hátha gyermekeink vonnának számadásra a róluk való gondoskodás és építő vigyázás szent kötelességeit illetően, meg tudnánk-e állani az adósok mérlegén? Megadjuk-e a hazának, a nemzetnek, a társadalomnak, az egyháznak mindazt, amivel azoknak tartozunk? És még kit és mit sorakoztassunk fel, akinek joguk van bennünket számadásra vonni!

4. Testvéreim, annak a bibliai adósnak az lett a veszte, hogy más-kép ítél, mikor maga állt az adósok mérlegén, mint amikor ő állított arra mást. Szoktassuk magunkat az igazságos ítélettartáshoz. Naponként állítsuk magunkat is lelkiismeretünk mérlegére. Az vezesse minden tettünket, amit Jézus mondott: *Amit akartok, hogy az emberek megtegyenek nektek, ugyanazt tegyétek meg ti is azokkal.* (Mt. 7, 12.). *Mert amilyen ítélettel ítélték, olyannal ítéltettek és amilyen mértékkel mérték, olyannal mérnek nektek is.* (Mt. 7, 1-2.).

Shokjuk meg, hogy ne csak másokat ítélgessünk, hanem magunkat is. A csendes magábaszállás építő óráin, mikor csak az Isten és a magunk lelke lát, teregessük ki gyarlóságainkat, vegyük számba tartozásainkat, ismerjük meg mulasztásainkat és álljunk rá a magunk vizsgálásának erkölcsi mérlegére. Így hamarabb meg tudunk majd állni az emberek és az Isten ítéletének mérlegén.

Másokkal szemben pedig legyünk mindig elnézőek. Mert mi az emberek adóssága, mulasztása, vétsége és bűne velünk szemben, ha összevetjük azokat azzal, amit mi vétünk Isten ellen! Száz dénár a tízezer talentumhoz viszonyítva! — Különben is nem kötelezzük-e magunkat naponként a megbocsátásra, mikor így imádkozunk: *Mi Atyánk, bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek!* S nem mondja-e Jézus: *Hu pedig meg nem bocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, a ti Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket!* (Mt. 6, 15.). Mint ahogyan az a gonosz szolga is azért kapott rettentő büntetést, mert nem tudott és nem akart szolgatársának megbocsátani.

Testvéreim, vigyázzunk, hogy meg tudjunk állni az adósok mérlegén! Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

MEGELÉGEDEÉS.

Szentháromság után 22. vasárnap. 1913.

Alapigék: Zsidókhöz 13, 5.

Talán semmiben sem tér el annyira az emberek ítélete egymástól, mint az élet értékelésében. Az egyiknek teher, amely alatt örökösen nyög, a másiknak élvezet, amelyben nem győz gyönyörködni. Az egyiknek nyűg, amitől szabadulni szeretne, a másiknak kincs, amelyet féltve őrizget. Az egyiknek büntetés, amely miatt Örökösen lázong, a másiknak drága ajándék, amiért nem győz hálálkodni. Az egyiknek alkalom a léhaskodásokra, a másiknak alabástrom edény, amelyet meg akar tölteni a nemes és hasznos élet örökértékű nárdus-ola jávai.

S ki minek nézi az életet, aszerint bánik vele. S ki mint bánik vele, aszerint veszi hasznát. Van, aki oktalanul elpazarolja, van, aki bölcsen a maga és mások boldogítására használja fel. Ha boldogtalanoknak érzi magát valaki, abban legtöbbször nem az élet a hibás, hanem aki átéli. Mért az élet nem igazságtalan. Csak olyan, mint az anyatermészet: mindent munka gyümölcséül ad és mindent csak a maga idején. Senki se akarjon aratni ott, ahová nem vetett. Télvíz évadján senki se követeljen verőfényes napsugarat, langyos szellőt és mezei virágot. A rekkenő nyár folyamán gyönyörködjék a kalászkok tengerében, lombhullató őszi napjain pedig a gyümölcs sokféleségében. Az élettől ne kívánjunk lehetetlent, de ne is legyünk telhetetlenek. Az élet nem fukar, ad annyi örömet, amennyi bánatot, de boldogsága azon fordul meg, hogy mindig *elégedjünk meg azzal, amink van!*

Ezt adja most tanácsul az apostol is, aki még az Úr ama kijelentésével is megerősíti jótanácsát: *Nem hagylak el és soha cseriben nem hagylak!*

1. Jártam az őstermészet ölén, ahol jégpáncélba fagyott a mozdulatlan nyugalom. Meghatottan szívtam magamba az őserdők csendjét, melyet nem zavart meg semmi. Elnéztem a hegyek oldalából kibuggyanó forrás beszédes kigyózását, amelynek futását nem tudta feltartóztatni sem a kiugró szirt, sem a botlónak átküsző fagyókér. Láttam, hogy védik egymást a faóriások, egymás karjába öltve kinyúló koronáikat. Azután ráesett a tekintetem a fák tövével meghúzódozó apró virágokra, hogy tárták ki szirmaikat a loppal átszűrődő

napsugár egy-egy foszlánya, vagy a permeteg eső egy-egy levélről-levélre bujdosó éltető cseppje elé.

És akkor elgondoltam, hogy az őstermészet nem töri magát az után, amije nincs. Megelégszik a maga nyugalmaival és a rajta ülő békességben kielégülést talál. Elgondoltam, hogy az a kis patak, míg a hegyek ormáról a völgybe leér, mennyi akadályon küzdi át magát, a gátvető sziklákon hányszor törik gyöngyöző habbá és mégse lázong sorsa ellen, hanem vígan csörgedez tovább és játszi jókedvvel tükrözi vissza a rávetődő napsugarat. Mintha maga volna az élő megelégedés. Elgondoltam, hogy az a bokrok tövén meghúzódozó kis virág, ha vágyik is talán több napsugár után és ha szépeket álmodik is a harmatban való üdítő fürdőről, mégis elégedetten tárja ki szirmait, mégis örömmel árasztja szét illatát, mert a védett helyen oltalomra talál.

A természet ölen minden azt suttogja figyelő lelkemnek: *Elégedj meg azzal, amid van!* Bölcs tanács, jó tanács, mert a megelégedés a földi élet boldogságának egyik alapfeltétele. Aki megelégedett azzal, amije van, bizony, boldog ember!

De hát miért olyan ritka az elégedett ember ezen a világon?

A természettudósok azt mondják, hogy minden dolognak megvan itt a maga ellensége. Az élők testén alig látható parányi állatok milliói élőködnék. Minden élő szervezet a mikrobák, bacillusok, miazmák tenger sokaságával vív élethalál harcot. A betegség az ostromban kifáradt szervezet elernyedése, a halál az ostromban való elbukás. Még az égbenyúló sziklát is ostromolja a málasztó eső, a csapdosó zápor és a bontó zivatar. Még a vasat is megemészti lassanként a rozsdá.

Igy van ez a lélek világában is. Az is ezernyi külső és belső ellenség ostromával birkózik. Nemes felbuzdulásai lobogó tüzet lohasztani igyekszik a kishitűség. Lelkesedését öldöklí a csüggedés. Vágyainak magasratörő szárnyalását megbénítja a kételkedés. Reménykedéseit csírájában fojtogatja a csalódás. Igazság után való szomját kioltja a sikertelenség. Örömeit megrontja az indulat. Egész életének nyugalmaát pedig felemészti a telhetetlenség. Ez termi meg az irigységet. Ez hívja életre a vizzálykodást. Ez mérgezi meg a szívet.

Azért mondja az apostol: *Kapzsóság nélkül éljete.* Minden rút önzés ösforrása, minden szeretet sírja, minden nyugalom temetője a kapzsóság. Aki kapzsi és telhetetlen, elveszti józanságát. Mialatt irigyen és sóvárogva másén járhatja szemét, azalatt sokszor a magáét is elveszíti. Ahol a szeme, ott a lelke is. Ezért tér gyakorta gonosz útra is anélkül, hogy rossz volna a lelke. Folytonosan az a gondolat gyötri, miért nem az övé az, ami másé, vagy legalább is miért van neki kevesebbje, mint másnak!

Voltaképpen gyermeki indulat ez. Velünk született ösztönös gyarlóság. Ezért kap a gyermek minden után. Ha nem veszi is

semmi hasznát, marokra fogja vagy a szájába gyömöszöli, hogy az övé legyen. Az erkölcsi élet ott kezdődik, ahol az ember önzését és kapzsiságát meg tudja fékezni. A kapzsi és telhetetlen ember tehát voltaképpen örökös gyermek marad, aki nem él öntudatos erkölcsi életet.

Ezért nem is lehet öntudatosan boldog. Lehetnek és vannak örömei, de azokat csak gépiesen élvezi és kívánja. Az igazi öröm azonban a belátás és az értelem szűrőjén át jut lelkünkbe. Csak annak van igazi öröme, aki meg van elégedve azzal, amije van. És ezt nemcsak érzi, hanem vallja is.

Nemrégem egy betegnél voltam a kórházban. *Ágy* ágy mellett, beteg beteg mellett. Szomorú és lehangoló látvány. Betegem súlyos keresztet viselt és én vigasztalni igyekeztem őt, Elmosolyodott és így szólt: „Mióta itt vagyok, nem szenvedek annyira. Olyan sok itt a nálam is súlyosabban szenvedő beteg, hogy naponként hálát adok az Istennek, hogy én csak így vagyok. Lassan gyógyulok is. Soknak azonban az épségét, sőt az életét is elveszi a rettentő nyavalya, oh én nagyon elégedett vagyok”.

Annál a betegágnál értettem meg igazán, hogy az élet boldogságának egyik legfőbb feltétele a megelégedés. Bizony mondom, nem attól függ a mi boldogságunk, hogy e földön mi a miénk, hanem egyedül csak attól, meg tudunk-e elégedni azzal, amink van!

2. Az élet megelégedését pedig támogatja és erősíti a bizodalmas hit. Hogy mindig lelkében cseng az embernek az Úr ama kegyes biztatása: *Nem hagylak el és soha cserben nem hagylak!*

A rétet a virágok özöne, a lelket az álmok teszik színessé és kedvessé. Amely léleknek nincsenek álmai, olyan mint a szikla, amely méhében kincseket hordoz talán, de ormán nem nyílik illatos virág. Az álmodozó merengés a földi élet költészete. Az az ember boldog, aki e földön ezer veszély és vihar között is álmodozva tud járni.

Az öreg kor sajátja, hogy a múltakon mereng. Az ember csak addig fiatal, míg jövőre irányuló álmai vannak. Aki a múltnak él, lemondott a jövőről, akinek pedig nincsen jövője, a jelenben sem érezheti igazán boldognak magát, A jelenvalókkal való megelégedés, ha a jövőnkbe bízó hittel párosul, megszüli az élet földi boldogságát.

Mikor a gyermeket csendes mély álmából valami felriasztja s megrémíti a néma vaksötét, ha megérintheti édesanyja arcát vagy édesatyja kezét, nyugodtan visszahanyatlik a párnájára és folytatja pihentető álmát.

Az a kis gyermek a hívő ember képe. Minden tervünk, minden számításunk, minden elgondolásunk egy-egy kedves álmom. Sokszor felriaszt belőle egy-egy csalódás, vagy a keserűség. A bánat körüljöttünk terjengő vaksötétje sokszor megrettent s nyomasztónak érezzük a jelent, aggasztónak a jövőndöt. Milyen nagy áldás, ha ilyenkor

megcsendül lelkünkben az Úr biztatása: *Nem hagylak el és soha cserben nem hagylak tégedet!*

Csodálatos is az ember gondolkodása. Ha a természetben látja az időjárás változásait, nem esik kétségbe és nem nyugtalankodik. Kívánja az eső után a felszikkadást, a sár után a szárazságot, a tikasztó hőségre a lehülést, a fagyasztó télre a mosolygó tavaszt. De sőt ha verejtékezése gyümölcsét leveri a szél, ha virágait ellepi a gyom, ha rózsafáján tövisbe kap a keze, nem esik kétségbe és nem zúgolódik. Minden tavasszal újból kezdi gondolni a kertjét és minden bokornak békén várja bimbózását. Mert tudja, hogy ez a természet rendje. Az a rend, amelynek megszabója és ura a teremő Isten.

Ha azonban a tulajdon életének sokszor nagyon is elhanyagolt kertjében nem nyílik elég virág, ha reménysege fái gyümölcstelenek maradnak, ha verejtékezése meg nem porhanyított barázdái nem teremnek százszoros magot: akkor nyomban tele van a szája panasszal, váddal, zokszóval és keserűséggel, a szíve meg csordultig van kishitűséggel, sőt hitetlenséggel is. És nem tudja belátni, hogy boldogtalansága kettős forrásból gyülemlett lelki teherré: nem tud megelégedni azzal, amiye van és nem tudja megragadni a mennyei Atyának mindig fölėje terjesztett szent kezét.

Sokszor mondják korunkról, hogy ez az általános elégtelenség szálnalmas kora. Senki sincs benne megelégedve a helyzetével, viszonyaival, keresetével. Mindenki azon jajong, hogy nehéz a megélhetés, sok a munka, kevés a jövedelem, mostoha az élet. Nem vitatom, hogy nincs okunk panaszra, de mégsem látom olyan nagyon mostohának a mai életet. Sőt attól félek, jöhetnek idők, amelyekben a mai állapotokat még visszasírjuk.

Nekünk csak az a bajunk, hogy nagyobbak az igényeink, mint amilyeneket józanul támasztanunk szabad volna. Sokat követelünk, keveset szánunk érte. Nem vagyunk megelégedve azzal, amink van. Ez a mai kor boldogtalanságának egyik főoka. A másik pedig az, hogy nem tudjuk rábízni magunkat élő hittel a szeretet és jóság gondviselő szent Istenére, hanem a magunk balga önhittségében magunk akarunk a saját szerencsénk kovácsa lenni. És ha a rosszul hevített vas nem hajlik a kedvünk és elgondolásunk szerint, nyomban zúgolódunk.

Testvéreim, fogadjuk meg a bölcs tanácsot, amelyet most adott nekünk az Isten szent lelke: *elégedjünk meg azzal, amink van!* Ámen.

(Eisenachi perikópa.)

KINEK-KINEK A MAGÁÉT!

Szentháromság után 23. vasárnap. 1908.

Alapigék: Máté 22, 17-22.

Úgy áll ott Jézus a körülötte tolongó sokaság között, mint a világító torony a hullámok ostromában. Áll szilárdan, ingadozás nélkül. Pedig most is olyan erős hullám csapódott hozzá, hogy minden más embert menthetlenül elsodort volna. Ő azonban megállt rendületlenül, mert emberformájában is Istenfia volt.

A földi ember életének egyik soha el nem évülő kérdésével ostromolják Jézust. Azzal a kérdéssel, amely ma is ott borong a társadalom egén. Mint viharral telített felhő, amelyből bármely pillanatban kirobbanhat „az öldöklő villám.

Azzal a kérdéssel ostromolják az Urat, amelynek helyes megoldása nyugalmat, elodázása veszedelmet, elvétése keserűséget és pusztulást szerez mindig és mindenütt. A kérdés ez: vannak-e és lehetnek-e kényszerű kötelezettségeink? Kinek mivel tartozunk? Hol a határ, amelynél megállhatunk? Van-e egyáltalán határ, amelynél meg kell vagy meg lehet állanunk? Hol szűnik meg az „én” szabadsága és hol kezdődik a megalkuvást nem tűrő kötelesség? És ha az egyik tartozásunkat lerőjjük, nem vétünk-e azzal más kötelességünk ellen? Eleget kell-e tennünk minden követelésnek, amelyek között az egyéni élet útja, mint gyalogösvény az őserdők ölén, csendesen kanyarog?

Mikor a farizeusok Jézushoz azt a kérdést intézték: *Kell-e a császárnak adót fizetni, vagy nem*, az evangélista szerint nem az igazság szomjúsága, hanem a hamisság szándéka indította őket beszédre. Mert előbb *azon tanakodtak, miképen csalják őt törbe valamely nyilatkozatával*. Jézus azonban elkerüli a tört. Akinek a lelke nem a földön kúszik, hanem magasságokban szárnyal, azt nem lehet földhöz tapadó törökkel megfogni. Jézus felismerte a kérdés célzatát, látta fontosságát és egy adópénzzel bölcsen elintézte azt.

1. Ma is vannak, közöttünk is vannak, akik ugyanazt a kérdést hánytorgatják, amelyet a farizeusok Jézushoz intéztek: *Kell-e a császárnak adót fizetni, vagy nem?* Más szóval, követelhet-e a földi hatalmasság az embertől engedelmességet, áldozatot, meghódolást, és szolgálatot? Sőt olyanok is akadnak, akik még a haza és a nemzet

érdekei szolgálatának jogos voltát is vitatják. De még olyanok is vannak, akik a haza és a nemzet szent fogalmát ki akarják vetni az öröklött és átörökítésre méltó értékek közül. Vannak, akik a világpolgárság hangzatos, de tisztázatlan jelszavával le szeretnék rombolni még azt a tisztos korlátot is, amelyet a szabadosság korlátlan-sága és a polgári kötelességek teljesítése határául a nemzet boldogságának érdeke felállít. Ezekkel a tévelygőkkel itt ezen a szent helyen vitába nem szállhatunk. Itt csak annak megállapítására szorít-kozunk, hogy a farizeusok nem ebből a szempontból nézték ezt a kérdést.

A farizeusok az adófizetésben vallási vétséget láttak. Az ő szemükben a római államnak való adózás nem az egyén, hanem az Isten jogainak csorbítása volt. Az ő felfogásuk szerint a zsidó nép az Isten népe. Rajta tehát nem uralkodhatik más, csak az ég és föld örök királya. A zsidó nép nem adózhat ezen a földön senkinek, egyedül csak az ő urának, az Istennek. Azért lázadozott ez a nép mindig a földi hatalmasságok ellen, ha azokat nem maga az Isten küldte, hogy a választott nép fölött országoljanak. Lázadoztak a római uralom ellen is. Nem a szabadságért, hanem a szabadulásért, Nem a függetlenségért, hanem az idegen iga szégyene miatt. Azért tették hát fel Jézusnak ezt a fogas kérdést, mert meg akarták őt fogni a nyilatkozatával. Ha ugyanis azt mondja, nem kell a császárnak adót fizetni, akkor mint lázítót, a római hatóság veszt el. Ha pedig azt mondja, kell a császárnak adót fizetni, akkor, mint árulótól, a tulajdon népe fordul el tőle.

A nehéz kérdés megoldására csak Jézusnak lehetett elég bölcsessége. *Jézus átlátván alattomos szándékukat, így szólt: Mit kísértetek engem, ti képmutatók! Mutassatok nekem egy adópénzt. 8 azok átadtak neki egy dénárt. És ő azt kérdezte tőlük: Kie ez a kép és ez a felírás? Azok felelték: a császáré. Erre azt mondta nekik: Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré és az Istennek, ami az Istené.*

Igen, meg kell adni mindenkinek, ami őt megilleti. Mindenkinek, ami az övé. Azon a pénzen, amit a földi megélhetés eszközeként használunk, a fejedelem képe és az ország neve és címere van. Az a pénz tehát nem a mienk. Ha adót fizetünk, nem szívességet teszünk, hanem csak abból adunk vissza valamit a fejedelemnek és az államnak, ami az övé. Az adófizetés tehát elemi és természetes kötelesség, amelyről vitatkozni sem lehet.

De ugyanez áll a lélekre is. Az ember lelke is képet hordoz magán: az Isten képét. Az Istennek is visszajár tehát, ami az övé. Aki megőrzi a lelkét az Isten számára és úgy adja azt vissza, amint kapta, semmiféle szívességet nem tesz vele az Istennek. Még csak arra sem szolgált rá, hogy szentnek kinevezzék.

2. Ámde üdvös lesz, ha ezt a két kötelességet kissé közelebb-ről is szemügyre vesszük. Elsőbb is azt a kérdést vessük fel, voltaképpen mivel is tartozik az ember a világnak?

Van, aki mindent odaáldoz neki, még önmagát is elvesztegeti érte. Van, aki semmit sem akar neki adni, hanem örökösen csak követel tőle.

Vannak léhák, akik azt tartják, hogy mert úgyis olyan rövid az élet, legjobb, ha az ember minden órának leszakítja virágát. S mert a leszakított virág nagyon gyorsan hervad, minél sűrűbben kell új virágot tépni. — A balgatag nem eszmél rá, hogy e mohósággal önmagát is hamarabb felemészti.

Ez a világ olyan, mint egy hatalmas kert. Vannak benne virágok, vannak gyümölcsök, vannak berkek, van ezernyi szépség. De van benne göröngy, tövis, ütközőnek felmeredő szikla is elég. Az ember lelke ösztönösen óhajtja és keresi a változatosságot. A szépet különösen szereti. Élvezni az élet szépségeit, megszédni mosolygó, ízes gyümölcsseit nagy öröm. De azokat ültetgetni, gonddal ápolgatni, munkával terjeszteni és szorgalommal szaporítani is komoly kötelesség. Mert az élet csak munka és szeretet ellenében fizet.

Mikor embert nevelünk, sokszor elvettjük a célt. Megtöltjük a gyermekek lelkét ismeretekkel, de elfelejtjük őket a józan életre megtanítani. Ezért vannak olyan sokan, akik csak igényekkel lépnek fel az élettel szemben, kötelességeiket pedig elhanyagolják. Pedig az igények nyomán csak nyugtalanság támad, egyedül csak a munka az, ami kielégít.

Sokszor nem is mi, hanem a környező társadalom tanítja meg gyermekeinket, hogyan lehet végig tülekedni vagy végig álarcoskodni az életet. Eldurvult érzéseivel, alacsony gondolkodásával, jobb óráiban szegényeit képmutatásával azonban igazán elégedettnek soha nem érzi magát. Ezért van olyan sok rossz és még több elégedetlen ember ezen a világon. Az ilyen ember pedig az életet a fonákjáról nézi.

A józan ember tudja, hogy a világ nem ad semmit ingyen. Viszont ő sem kíván tőle semmit ingyen. Becsületesen meg akar dolgozni mindenért. Meg is dolgozik s munkája gyümölcsét örömmel élvezi. Oktalan vágyakkal, jogosulatlan igényekkel nem zavarhatja magát, mert tudja, hogy ahol nem vetett, ott nem is arathat.

Az okos ember nem szereti felettébb a világot, mint ahogyan tápláló dajkáját és meleg otthonát szeretni köteles. De nem is lesz soha világgyűlölővé. Tudja, hogy a világot nem gyűlölni kell, hanem okosan szeretni. Nem kihasználni, hanem gazdagítani. Gazdagítani munkával és jósággal.

A józan ember tudja, hogy nem egyedül él ezen a földön. Nem kívánhatja hát, hogy minden virág neki nyíljkék, minden ének neki zengjen. Azt is tudja, hogy csak a boldog emberek társaságában árad minden szívből minden szívre öröm. Tudja, hogy az emberek, nem egymás bántására, hanem egymás boldogítására vannak teremtvé. Tudja, hogy csak az az ember él ezen a földön értékes és

áldott életet, aki sokakat boldogít. Nem is adhatjuk meg másképp kinek-kinek, amivel neki tartozunk, mint csak úgy, ha mindenkit boldoggá tenni igyekszünk.

Ha tehát azt kérdezi tőlünk a tulajdon lelkünk, mivel tartozunk ennek a világnak, amelyben élünk, annak a földnek, amelyen járunk és mivel tartozunk azoknak az embereknek, akikkel együtt küzdünk, feleljünk így: tartozunk mindenért híven megdolgozni, tartozunk az élet adóját becsülettel leróni és tartozunk mindenkihez jók lenni.

3. És mivel tartozunk a mi Istenünknek?

Némelyek szerint mindennel, mások szerint semmivel. Mindennel, mert mindenünk az Istené. És semmivel, mert semmink sincs ezen a világon. De hát mi itt a józan középút? Hiszen sokszor még az okosnak és vallásosnak ismert emberek is úgy állítják szembe az Isten szolgálatát a közönséges élet követelményeivel, mintha az egyik a másikat kizárná. Hivatkoznak Jézus kijelentésére: *Aki jobban szereti apját vagy anyját mint engem, az nem méltó énhozzám.* (Mt. 10-37.). Hivatkoznak az apostol mondására: *Aki a világ barátja akar lenni, az az Isten ellenségévé lesz.* (Jak. 4, 4.). *Mert senki sem szolgálhat két úrnak... nem szolgálhattok az Istennek és a mammonnak.* (Mt. 6, 24.) Akik azonban e kijelentésekre hivatkoznak, nem veszik figyelembe, hogy az első mondatban azon van a hangsúly: „jobban” szereti, a másodikban a „barát” és az „ellenség” szavakon, a harmadikban a „szolgálaton.”

A vallásnak azonban éppen az a hivatása, hogy az ellentéteket kiegyenlítse, a végleteket kiküszöbölje, és az összhangot megteremtse. Ahol a vallás szélsőségekben mozog, ott végzetes baj van. Sajnos, ezen a téren az egyházak csaknem kivétel nélkül helytelenül járnak el. Mindegyiknek azonos a hivatása abban, hogy az emberiséget Istenhez kell elvezetniök és a társadalom békességét kell szolgálniok. Helytelen tehát, ha valamely egyház önmagát tekinti célnak, helytelen, ha társadalomban külön társadalmat akar alkotni, helytelen, ha az egyedüli és legfőbb tekintély igényével lép fel, holott szolgálatra van hivatva, sőt szolgálatra vállalkozott is. Az egyház a saját hivatását mellőzi sőt szegényíti meg, ha éket üt és tövist hegyez a testvérnek teremtett emberszívek közé. Az egyház a Mester ellen vét, ha az Isten igazainak alázas és igénytelen hirdetése helyett más egyházakkal oktanul harcol, ahelyett, hogy azokat, mint azonos célú édes testvéreket, nemes munkájukban hűséggel támogatná. Nem akarják belátni, hogy minden torzsalkodással, amit egymás ellen folytatnak, csak nevelik a hitetlenséget és hatástalanná teszik tulajdon munkájukat is.

Krisztus hívei és egyházai nem akkor teljesítik Isten iránt való kötelességeiket, ha formákat és tantételeket őrizgetnek, hanem akkor, ha az életet megtisztítani és Isten akarata szerint megnemesíteni törekuszenek. Mert azt mondja az Úr: *Szentek legyetek, mert én szent*

vagyok. (Móz. III. 11, 44.). És azt mondja az apostol: *Úgy tekintétek magatokat, hogy a bűnre nézve meghaltatok, éltek pedig az Istennek Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.* (R. 6, 11.). *Mert az Isten akarata az, hogy megszentelődjete* (Thess. I. 4, 3.), *hogy noha testben járunk, mégsem test szerint vitézkedjünk. Mert a mi vitézkedésünk fegyverzete nem testi, hanem hatalmas az Isten %zá-<mára erősségei lerontására. Lerontunk okoskodásokat és minden magasságot, mely az Isten ismerete ellen felemelkedik. És foglyul ejtünk minden értelmet Krisztusnak való engedelmességre* (Kor II 10, 3-5.).

íme ezzel tartozunk mi az Istennek. Ez az igazi istentisztelet. (R. 12, 1.). Akkor adjuk meg az Istennek, ami az övé, ha munkatársaivá szegődünk e földön szívek megtisztítására, lelkek mentésére, emberi életek megszentelésére. Hogy azután ez istenes munkánkra melyik oltártól indulunk el és melyik oltárhoz térünk vissza hálákat adni, az az Isten előtt már nagyon mellékes. *A sáfároknak csak egyet néznek, hogy mindegyik mindenben hűnek találtassék.* (Kor. I. 4, 2.).

Testvéreim, adjuk meg mindenkinek, amivel tartozunk. A testnek a testét, a léleknek a leiekét, a földnek a földét és az Istennek az Istenét. Senkit se rövidítsünk meg semmiben, senkivel szemben se legyünk kedvezéssel. Hiszen az élet legtöbb nyomorúsága onnét ered, hogy az adás dolgában elfogultak vagyunk, az elvonás dolgában pedig igaztalanok. Magunkkal szemben is, másokkal szemben is.

Egy dolog azonban bizonyos: ha megadtuk az Istennek, amivel neki tartozunk, azzal már megadtuk az életnek is, magunknak is, embertársainknak is, amivel azoknak józanul kötelezve vagyunk. Ámen.

(Ősegyházi perikópa).

CÉLOS UTAKON.

Szentháromság után 23. vasárnap. 1893.

Alapigék: Filippi: 3, 17-21.

Széltében hangzik a szomorú panasz, hogy a kor beteg, szelleme romlott. Mintha kihülőben volna a szív, nem sugároz elég meleget. Mintha más szemekkel nézné az ember az életet s mintha egészen megakarna feledkezni arról, hogy az anyagiakon kívül még más is van, amiért küzdeni érdemes.

A cselekvést mindig a cél irányítja. Ha az ember magasabb célt nem ismer, mint a maga szolgálatát, ne csodálkozzék, ha lassanként megdermed és elfásul a szíve. Olyanná válik, mint a bezárt szobában égő mécs, amelynek fényében senki sem gyönyörködik.

A élet cselekvés és a cselekvés élet. A tétlenségben töltött élet pazarlás. A helytelenül eltöltött élet pedig bűn. Bűn az Isten ellen, aki az életet adta. Bűn az élet ellen, amelyet nemes célok munkálására kaptunk. Mert magáért a pusztá megélhetésért alig volna érdemes annyit küzdeni, szenvedni, fáradni, csalódní és keseregni, mint amennyivel a földi élet jár. Az Isten az embert magasabb célból küldte erre a világra. Az a teherviselés, amelyet az arasznyi földi életért a föld ró az emberre, túlságos nagy volna adónak. Igaz, hogy míg e földön élünk, járunk, küzdünk és remélünk, a földnek is meg kell adnunk, amivel neki tartozunk. De az életet nem a föld adta, csupán csak táplálja. Azt is csak verejtékes munkáért. És mikor már némi javát összehalmoztuk, akkor megnyitja előttünk a száját és eltemet.

Mi hát az ember földi életének igazi célja? Mikor jár az ember ezen a földön hozzá méltó célos utakon? Erre a kérdésre felel most az apostol.

1. Azt mondja: *Kövessétek az én példámat, testvéreim és figyeljete azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk.*

Hát az apostol hogyan járt! Előbb már megmondta ő maga. Levelének előző soraiban visszanezett életének eddigi folyására. A terhes útra, amelyet befutott. Elmondta, miféle áldozatokat hozott Jézusért. Lemondott a kiválasztott népet megillető kiváltságokról. Megtagadta a zsidóságot és annak minden örökségét, Elhagyta a mózesi törvény igazságait, pedig a törvénybeli igazságot illetőleg kifogástalan volt. Az élete csupa lemondás. Pedig eddigi érdemei alapján

a zsidóságban megfelelő módon érvényesült volna. De azt mondja: *Ami nekem nyereség volí, Krisztus miatt kárnak vallottam. Sőt kárnak valvok mindent az en Uram Krisztus Jézus ismeretének felsőbb-ségéért, mert érte mindent veszni hagytam és szemétnak tartok*

Nos hát, mikor az apostol arra hívja fel olvasóit: *Kövessétek az én példámat*, akkor lemondásra és önmegtagadásra hívja fel őket/ Mert az embernek kedvesebb és boldogítóbb célja nem lehet mint eljutni Krisztushoz. Az embernek magasabbra törni nem lehet mint elérni Krisztust és megközelíteni az ő igazait.

Pedig az apostol nem állítja magáról, hogy ezt a kitűzött célt már elérte. Maga mondja: *Testvéreim, én nem tartom azt magamról hogy elnyertem, — az Isten Krisztus Jézusban adott mennyei elhívásának pályabérét.* Az apostol tudja, hogy míg az ember testben él, nem egyesülhet az ő Megváltójával. De erre kell törekednie. Ez az emberi élet igazi célja. Ezért már érdemes küzdeni, lemondani, remélni és, ha kell, szenvedni is!

Kétségtelen, hogy az ide vezető út nem könnyű. De nem az apostol volt az egyedüli, aki rajta járt. Azért mondja: *Figyeljete azokra, akik úgy járnak, amiint mi példátok vagyunk.*

Nem tudom, hányan vannak közöttünk ilyenek. Nem tudom, gondolt-e ránk is az apostol, mikor ezt leírta. Ha nem gondolt volna, gondoljunk rá mi. Hiszen azért hangzik szerte körülöttünk a panasz, hogy a kor beteg, szelleme romlott, mert kevesen járnak az apostol útján. Kevesen tűzik ki életük céljául, hogy felemelkednek egészen Krisztusig. Kevesen tudják elmondani az apostollal: *Mindent kárnak vallok az én Uram ismeretének felsőbb-ségéért.*

Aki magát látni akarja, tükörbe néz. A keresztyén ember tükre az Isten igéje. (Jak. 1, 23-25.) Ebben kell megnéznünk gondolatainkat, érzéseinket és egész életünket. Mert ez lesz a mértéke megítél-tesünknek. Aki tudni akarja, hogy milyen magas, mérővessző alá áll. A keresztyén ember mérővesszeje az evangéliom. Példái pedig azok, akik az evangéliom szerint élték át földi életüket, Ezért szólít fel mindenkit az apostol: *Kövessétek az én példáimat testvéreim és figyeljete azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk.*

2. Bennünket azonban más példák környékeznek. Ezen a világon nagyon kevés az apostol, a bűnös és a balgatag ember pedig nagyon sok. És mi tömeg között mozgunk, mert a tömeghez tartozunk. Ezért óv most minket az apostol: *Mert sokan járnak úgy, akikről már sokszor mondtam, most pedig sírva is mondom, hogy Krisztus keresztyének ellenségei.*

Jézus azzal kezdte megváltó munkáját, hogy belekiáltotta a világba: *Térjete meg!* Ez a kiáltás azóta sem ült el. Azóta is visszhangzik szerte a világon. Ahol megszólal egy templomba hívó harang, ahol felcsendül az Istent dicsérő ének, ahol tanításra nyitja száját az Úrnak szolgálja, ott mindig és mindenütt ez a felhívás zörget az emberek lelkének ajtaján: *Térjete meg!* Mert Jézus új világot akar

teremteni. És az új világban új életet. Az új élethez új szívet. Az új szívben új érzéseket.

Az a világ, amelybe Jézus szava akkor belecsendült, egyik kezével az isteni törvényt, másikkal az emberi bölcsességet tartotta görcsösen. Ezekbe kapaszkodott. Ezek tartották fenn, hogy a benne élő emberek élete ne legyen céltalan. Egy régi élet ösvényét elhagyni és újjal felcserélni sohasem volt könnyű. Akkor is sokan voltak, akik szívesen meghallgatták Jézus tanításait, készséggel megszívlelték az apostolok intéseit is, de pogány szokásaikat elhagyni, vagy a mózesi törvényeket megtagadni kevesen voltak képesek vagy hajlandók. Pál apostol tudta, hogy ezekre csak kárhozat várhat. Fájt értük a szíve, kicsordult a könnye, mert úgy nézte őket, mint akik Krisztus keresztlélek ellenségei. Ellenségei azért, mert nem engedik, hogy Krisztus kereszthalála és a bűnbocsátó isteni kegyelem áldásai az egész világ birtokává legyenek.

Nem tudom, hogy ennél a gondolatnál nem ütődik-e bele sokunk lelkébe az önvád marcangoló kínja? Hogy mi sem tudtunk még megszokott életünkön változtatni, mi sem fogadtuk még el Krisztus keresztlélek újjáteremtő szent áldásait, Indítson hát jobb belátásra az apostol könnye, amelyet értünk is hullatott. És fogadjuk meg, hogy életünk céljaul mi is Krisztus keresztlélek engesztelő nagy áldozatát tekintjük.

Mert akik nem ezért élnek, azoknak szegyenletes az életük, szomorú a sorsuk. Amint az apostol mondja: *Ezek vége pusztulás, istenük a has, szegyenükben találják dicsőségüket, eszüket a földieken járatták.*

Milyen szomorú kép! És milyen sok emberre ráillik most is! Mintha csak a mi korunkról írta volna az apostol. Hiszen köztünk is olyan sok ember él egyedül a hasának. Mintha más öröm sem volna ezen a világon, mint a jóllakottság terhe és a mámor kábulata! Hányan vannak, akik csak a földieken járatták a eszüket, mintha örökké itt maradhatnának ezen a földön. És hányan vannak, akik abban lelik dicsőségüket, amiért jobb órákban lelkiismeretük előtt is pironkodnak, amit embertársaik előtt szegyenkezve takargatnak és amit nagyon szeretnének majd elrejtteni az ítélet napján az örök bíró előtt!

Szélteben hangzik körülöttünk, hogy a kor beteg, szelleme romlott. Dehát lehet-e más az olyan emberek kora, akik nem tudnak maguk elé magasabb életcélokat kitűzni, mint amik a szemek látásának határába esnek! Lehet-e egy kor emelkedett, lehet-e egy nemzedék egészséges, amelyben nem járnak magasba törő utakon és alig akad a Krisztusért mindent megtagadó apostolnak egy-egy követője!

Mert mikkel és kikkel járunk mi az élet útjain? Miben találjuk kielégülésünket? Miért küzdünk? Mi a felszerelésünk?

Testvéreim, én ezekre a kérdésekre nem akarok felelni. Csak meleg testvéri szeretettel, igaz bizalommal és üdvösséget féltő szo-

rongással arra kérek mindenkit, hogy a magábaszállás egy magányos, az imádkozó áhítat egy Istennek szentelt óráján, velem együtt vizsgálja meg, nincs-e az életében valami elvéteve? Vizsgálja meg, hogy azon az úton, amelyen most jár, lehet-e reménye, hogy eljut az emberi élet egyetlen méltó céljára: *az Isten Krisztus Jézusban adott mennyei elhív at ásának pályabére?* És ha úgy találja hogy az útja nem vezet erre a célra, akkor fogadja meg az apostol intését: *Kövessétek az én példámat, testvéreim és figyeljete azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk!*

3. *Mert a mi Atyánk a mennyben van, ahonnét a Megváltót is várjuk, az Úr Jézus Krisztust, aki megaláztatásunk testét átváltoztatja az ő dicsősége testének hasonlatosságára a\maz ő ereje szerint, amellyel mindent maga alá is vethet.*

Nekünk ez a föld nem örök hazánk. Mi csak olyanok vagyunk, itt, mint a vándormadár. Egy időre fészket rakunk, járunk-kelünk, utódokat nevelünk. Mikor azután eljön az ősz, mikor dór kezd belepni a hajunkat és kezd kihűlni a szívünk tüze, akkor elhagyjuk fészkeinket, elhagyjuk kedveseinket, elhagyunk mindent, aminek itt örült a lelkünk és megyünk jobb hazába, ahol melegebben süt a nap, zöldebb a mező.

Mert nekünk ott az igazi hazánk, ahol Atyánk lakik. *Mert ő a mi Istenünk, mi pedig az ő legelőjének népe és az ő kezének juhái vagyunk.* (Zsolt. 95, 7.) Mi is lehetne más az ember életének igazi célja, mint szakadatlanul csak menni hazafelé.

Hazavágyom igaz otthonomba,
Ahol Atyám lakik!

Ezen a földön mind olyanok vagyunk, mint az a tékozló fiú volt. Csak vigyázzunk, hogy túlságosan messzire el ne távozzunk az atyai háztól! Hogy ha felébred lelkünkben a megtérés áldott vágya, hamarosan hazataláljunk. Mert akárhová is kalandozunk el, akármiben keresünk is örömet, tartós boldogságot, nyugalmat, békét csak az atyai házban találhatunk.

Széltében hangzik körülöttünk a panasz, hogy a kor beteg, szelleme romlott! Ne csodálkozzunk rajta, hiszen úgy elávolodtunk az atyai háztól! Szinte érthetetlen, hogy meg tud az ember lelke telepedni mindenütt, csak mennyei Atyja meleg keblére nem tud ráborulni! Pedig boldogtalanságunknak ez a főforrása, Mindentől várunk valami lelki ajándékot. Mindenből meríteni akarunk valami örömet. Csak arról feledkezünk el, aki a legdrágább ajándékot kínálja és aki ingyen adja a legszentebb örömet: Jézus Krisztusról, *aki megaláztatásunk testét elváltotatja az ő dicsőséges testének hasonlatosságára.*

Testvéreim, ezért már érdemes itt e földön élni s önmagunkkal és másokkal is kemény harcot folytatni! Ezért már érdemes türni,

szenvedni, lemondani és könnyeket hullatni, hogy ez a mi gyarló, bűnös, törékeny és kívánságok pólyájában dédelgetett testünk elváltozzék az Úr dicsőséges testének hasonlatosságára! Mert az Úr annyira kegyelmes és jóságos, hogy még ezt a mi megaláztatásokban izzó testünket is meg akarja dicsőíteni. Vigyázzunk hát, nehogy piszokba mártottan állítsuk majd egykor az Úr elé!

Mert ő még a mi testünket is dicsőségre akarja elváltoztatni. Megvan hozzá az ereje. Az az istenfiúsági megváltó, nagy erő, amelylyel mindent maga alá is vethet. Mint ahogyan úrrá lett a múlandóság felett is. Mint ahogyan a halált is legyőzte és a koporsót is megszégyenítette, ő azt is szolgájjává tudja tenni, aminek mi vagyunk a szolgái. Ő a mi testünket is maga alá tudja vetni, ami most minket vetett maga alá. Az is neki fog engedelmeskedni, aminek mi most vakon engedelmeskedünk.

Testvéreim, ebben a szent munkában segítsünk az Úrnak. Erre kötelez a hitünk. Erre kötelez az evangélium. Erre nőgat lelkiismeretünk. Erre. kér az apostol is, mikor azt mondja: *Kövessétek az én példámat, testvéreim és figyeljetek azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk.* Csak így tudunk ezen a földön célos utakon járni. Csak így tudunk az Isten által nekünk kitűzött nagy célra eljutni!

Ha az idő zordonra változik, ha zúzos fejével beköszönt az ősz, jobb és szebb hazába indulnak el a vándormadarak. Ösztönük súgja, hogy ha itt maradnak, pusztulás vár rájuk. Mindnyájan látjuk, érezzük, sőt fel is panaszoljuk, hogy bennünk és körülöttünk zordonra változott a lélek világa. Ha benne maradunk, nem kerülhetjük el a pusztulást. Pedig minket életre teremtett és életre hí az Isten kegyelme. Kerekedjünk hát fel testvéreim, induljunk el az apostol nyomán az örökkévaló és boldog célra juttató úton, hogy a mi mennyei Atyánk országában édes békességre találjunk a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

(Ősegyházi perikópa.)

MEGÚJHODÁS.

Szentháromság után 23. vasárnap. 1925.

Alapigék: Jelenések 21, 3-5.

A felolvasott igék minden egyes szava édes simogatással borul a földi élet küzdelmeiben kifáradt lelkünkre.

Mint mikor a tévedt vándor útjára biztató fénysugár vetődik, amely nyugalmat ígérő hajlék ablakából sugárzik reá, olyan vigasztaló most nekünk ez az ige. Békesség és megnyugvás kél a nyomában.

Mint mikor a tanácsstalanság vergődései közt felénk csendül az édesatyánk nyugtató szava, olyan édesen hangzik most az Úr ígérete.

Gondok özönében, bánatok gyászában megfáradt lelkünk előtt kedves álmokképek gazdag sorozata ébred a bensőnkben és olyan jól esik lelkünknek megfürödni a színes álmok hullámos tengerében, amely felett enyhén ömlik szét a királyi széken ülőnek szava: *íme, mindent megijítok ... és az Isten letöröl szemeikről minden könnyet és nem lesz többé halál, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé. Mert az elsők elmúltak.*

És nekünk olyan nagyon sok a szívet szorongató fájdalmunk. Olyan sok a gyászunk, olyan szapora a könnyhullatásunk! Alig van szeJm, amelyben nem csillogna a keserűség könnye. És olyan sok ezen a földön a meghalt reménység s a halódó lélek! Olyan sok az elföldelt meglelégedés, olyan világot átható a fájdalom panaszos kiáltása! Legyen azért áldott az a királyi széken ülő, hogy megújhodásról beszél ma nekünk! Legyen áldott az a vigasztaló hang, amely felettünk megszólal: *Az elsők már elmúltak.*

1. Testvéreim, borzalmas dolgokat kellett már átélnünk. Az utolsó évtized alatt világok omlottak össze bennünk és körülöttünk. Trónok rogytak össze, királyok lettek földönfutókká, hatalmasok törtek világszeméttjévé. Országok határai mozdultak el, dicső népek váltak koldusokká, bálványtekintélyek omlottak porba és ideálok lettek kicsinyes gúnyolódás tárgyává. Minden megváltozott. A régiek elmúltak. Kiábrándulás tette üressé a lelket. Alacsony ösztönök, kicsinyes szenvedélyek töltötték meg csordultig a szívet. Rég titkolt, vagy szégyenkezve rejtegetett vágyakból új életcélok bontakoztak ki. Csak nemrég is még pironkodva tagadott jelszavak ma zajos táborok hival-

codó zászlóin ragyognak. És az ember tehetetlenül és álmélkodva áll a roppant viharban, amely az életén végigrohan.

Mindenki úgy érzi, hogy ez az állapot tűrhetetlen. Úgy érzi, hogy ebbe az emberiségnek bele keli pusztulnia. Mindenki látja, hogy a borzalmas világfordulat a lélek legszebb virágait: az édes álmokat, a csendes örömöket, a féltett reménységeket tördeli halomra. Mindenkinnek az a vágya, hogy újra szép, nyugodt, kedves, vagy legalább is elviselhető legyen ez a földi élet.

A nagy világegés óta az emberiség idealistái, akik bíznak a fel-támadásban és hisznek az újjászületés lehetőségében, akik várják az emberiség kijózanodását és megtérését: a világ különböző helyein össze-össze jönnek, hogy mint az orvosok és természettudósok a halandó test betegségeinek, úgy ők a halhatatlan lélek szenvedéseinek és bajainak gyógyításáról tanácskozzanak. Nemrég is két ilyen tanácskozáson vettem részt messze északon. A távol Kelet szélső határaitól, Japántól és Kínától kezdve Amerika túlsó partjáig, az északi finnek-től kezdve a legdélibb Kapp-földig minden nép és minden evangéliumi alapon álló keresztyén egyház elküldte képviselőit. És mind azzal a lehangoló és szomorú jelentéssel jött, hogy az emberek sehhol sem boldogok. Sehhol nincs örömben élő nép, sehhol nincs keserűségtől mentes élet a földnek színén. Mind elhozta népe bánatát, nemzete vágyát, egyháza törekvését. Mindegyik ajkán az a sóhajtás lebegett: meg-újhodás!

És felhangzottak a bölcsebbnél bölcsebb beszédek. Kitermelődtek a szebbnél szebb gondolatok. Kiült az arcokra a testvéri együttérzés jóleső melege. És minden beszéden, minden gondolaton, minden érzésen egyazonos hangulat vonult át. Mert mind elhozta a maga hitét is. Hitét a megújhodás lehetőségében. Hitét a Krisztusban. És egységesítő evangéliumi hit szíveket összefűző láthatatlan kötelékeként mindnyájan hallották és mindnyájan hangoztatták a királyi széken ülőnek vigasztaló üzenetét: *Az elsők már elmúltak, íme én mindent megújítok!* És a megjelentek nem a beszédekből, hanem Jézusnak a beszédeken átcsempő ígértéből merítették új reménységeket, új akarásokat és új céltűzéseket a megújhodásra.

Tanácskozásainkat mind két helyen királyi szó nyitotta meg. Napjainkat világszerte elismert bölcsek fejtegetései tették értékessé. De az ember, még ha király is, még ha bölcse is, csak ember. Nem tudja és nem is tudhatja megváltoztatni ezt a nyomorúságba döntött világot. Ezért ők is csak a királyiszéken ülőtől várták és kérték a megújhodás diadalmas örömét. Mint ahogyan az örök evangélium szent igéjével egyszer már újjáteremtette ezt a tulajdon bölcsességébe belezárult, élvezeteiben megrohadt, kép mutatásába beleútált és önmagával meghasonlott emberiséget. Most is és mindörökké csak benne van a megújító erő. Az a messze északon a világ minden részéből összegyülekezett sokszáz kiküldött a hetekig tartó komoly tanácskozás koronájaképen végül is oda telepedett az Úr

lábaihoz és a hívő lélek mélységes alázatával azt a vallomást tette: *Uram, kihez mennénk, örök élet beszéde van tenálad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten fia! (Ján. 6, 68.)* És viszonzásul megcsendült a szívünkben a boldogító válasz: *íme, én mindent megújítok!*

2. De hogyan történik majd ez a megújítás?

Testvéreim, én láttam az emberek százait és ezreit mikor elindultak a tengeren át új hazát keresni. És láttam őket, mikor a tenger túlsó partján megérkeztek abba az új hazába, amelyben boldogságukat vélték feltalálni. Egyiknek vágyakozással volt tele a lelke, amit ki akart elégíteni. A másikéban keserűség lakott, amelyet el akart felejteni. Némelyikében szégyen pironkodott, amit el akart temetni. Voltak, akik szerencsét, voltak akik nagyobb darab kenyeret, voltak, akik békességes megújítást kerestek. Ki mit talált meg az új hazában, azt én nem tudom. Bizonyosan akadtak, akik kielégülésre találtak, de hogy milyen áron, arról jobb hallgatni. Én csak azt tudom, hogy ezen a földön az emberek élete nagyjában egyforma. Láttam országokat, láttam népeket, beszélgettem emberek ezreivel, de azt tapasztaltam, hogy az emberek nem sokat különböznek egymástól. A lélek vágya, a szív érzésvilága, a gondolkodás anyaga és célja, a test ösztönei és gyengeségei, a kielégülést ígérő kedvtelések és a kielégülést meg is adó eszményi célok világa mindenütt azonos. Inkább csak a faj, a szín, a nyelv és a szokások különbsége választja el egymástól az embereket. De a szív öröme és bánata, álma és csalódása, vágya és gyönyöre, egészen véve mindenütt megegyezik egymással. Hiába keresi hát az ember az élet kielégítését a földnek akár melyik oldalán, mert mindenütt csak emberek lálnak, akiket az élet ugyanazokkal az örömökkal áld meg és ugyanazokkal a bánatokkal terhel meg.

Új világot és az új világban új örömet csak a királyiszéken ülő teremthet egyedül. Lakjál bár az északi sark fagyasztó szikláit közt, vagy a Csendes Óceán örök virulásában pompázó szigeteinek valamelyikén; élj bár a mesés Kelet mesés világában vagy a kultúrjózan-ságban vergődő Nyugat önző légkörében: boldogságot, békét, nyugalmat csak akkor találsz, ha rólad is el lehet mondani: *íme az Isten sátora az embereknél. És ő velük lakik és ők az ő népe és az Isten van velük, az ő Istenük, aki letöröl minden könnyet szemléikről és nem lesz töhhé halál, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak!*

Mert nem attól függ az ember földi boldogsága, hogy hol tölti arasznyi léte rohanó napjait, még csak nem is attól, hogy kíséri-e a szerencse, vagy üzi a balszerencse, hanem egyedül csak attól: vele lakik-e az Isten egy földél alatti Attól függ az ember boldogsága, hogy Isten népe marad-e addig is, míg ezen a földön rójja vándorlása rögs útjait?

Ha igen, akkor a velünk együttlakó Isten letöröl a szemünkről

minden könnyet, amelyet belőle akár a fájdalom, akár a csalódás kisajtol. Letörli azt a hit vigasztalásával, felszárítja szíve szeretetének melegével.

Akkor nem lesz többé halál, mert mindenki tudni és vallani fogja, hogy *az Isten nem holtak Istene, hanem élőké.* (Mt. 22, 32.) És az Isten megvilágosítja majd a benne hívők lelkét, hogy *ne szomorkodjanak úgy, mint a többiek akiknek nincsen reménységük.* (Tess. I. 4, 13.)

Akkor nem lesz többé sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom, mert hívő lelkünk maga tanít meg rá, hogy *merő örömmel vegyük, ha különféle kísértésbe esünk, tudván azt, hogy hitünk próbáztatása kitartást eredményez.* (Jak. I. 2, 3.) *És a hívő tudja, hogy akik az Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál.* (R. 8, 28.)

Így újít meg majd mindent az a Csodálatos, az az örökké Szent, aki ott ül a királyiszéken. És másban nincs és nem is lehet megújulás. Mert másban nincsen élet, nincs erő a feltámadásra, egyedül csak az Úr Jézus Krisztusban!

Mikor azokról a hatalmas egyházközi tanácskozásokról hazatértem, én is úgy jártam, mint a Jelenések könyvének írója: lelkemre szólt az Úr és megparancsolta, hogy mondjam el, amiket láttam és hallottam. Mondjam el a gyülekezetnek, mert azok a beszédek hívek és igazak. És én sietek teljesíteni a kapott parancsot. És belekiáltom most ebbe a magával meghasonlott bánatos világba: *Nincsen senki másban üdvösség, mert nem is adatott az ég alatt az emberek között más név, amely által üdvösségre juthatnánk.* (Csel. 4, 12.) *És Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz!* (Zsid. 13, 8.)

Emberek jönnek, emberek mennek. Nemzedékek támadnak és múlnak. Népek keletkeznek és oszlanak fel. Bölcsességek születnek és merülnek feledésbe. Minden megváltozik a földnek színén és eloszlik, mint a tavaszi pára és az őszi köd. Az Úr és az ő igazsága azonban megmarad örökké! Amint Jézus mondja: *Az ég és föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképpen el nem múlnak!* (Mt. 24, 35.) Milyen jó, hogy épen ő ígérte nekünk: *íme, mindent megújítok!* Még a mi csüggedő, törekeny szívünket is! Még a mi fogyatékos szeretetünket is! Még a mi hervadó reménységünket is!

Uram, legyen a te akaratod szerint! Amen.

(Württembergi perikópa.)

JÉZUS ÉRINTÉSE.

Szentháromság után 24. vasárnap. 1930.

Alapigék: Máté 9, 18-26.

A hervadó virágot mi üdítheti fel?

A csüggedő szívbe mi önthet derűt!

A halódó reményt mi öntözi új virulásra?

A gyászoló lelket mi tölti meg vigasztalódással?

Bizony, csak a megértő, a jóságos, a lehajló meleg szeretet!

Ebben a most felolvasott csodás történetben két esemény fonódik egymásba, mert két szív hozta nehéz bánatát Jézushoz. Az egyik szívet mély syász terhelte, a másikat a túrésben is kifáradt tehetetlenség csüggedése lepte meg. Az egyik a leányát, a másik önmagát siratta.

Melyik vitt Jézushoz nagyobb bánatot! Melyiknek a fájdalma volt mélyebb? Ne kérdezze senki. A szívet az Isten nem a fájdalom nagyságával, hanem a hit erejével és a reménységben való kitartásával méri meg. Míg a szív megőrzi a hitét, míg bele nem fárad a reménykedésbe, addig hihetetlen sokat elbír a fájdalomból.

Mindkét ember Jézus szívére rakta át a maga bánatát. Gyászuk és szenvedésük Jézus szívében változott örömmé és vigasztalássá. Mi is áradhatna ki más Jézus szívéből, mint vigasztaló megnyugvás és örvendező béke!

Mindkét ember csak egyre vágyott esedező szívvel: Jézus érintésére. Mert mind a kettő hitte, hogy ez az érintés kész gyógyulás, maga az élet.

Akkor sem csak az a két szív hordozott bánatot ezen a világon, de csak az a kettő vitte el bánatát Jézushoz. Ma is ezernyi szív szenved mi közöttünk. Sokan hordoznak kínzó betegséget magukban, sokan siratnak kedves halottakat. Jézus előtt nincsen gyógyíthatatlan betegség és nincsen halál. Jézus maga az élet. Igaz, hogy míg ezen a földön járt és míg testben élt, ő is megismerte a szenvedést, ő is átküzdötte az elhalás kínját. Mert ami a földből való, az a föld törvényének rabláncát viseli. Jézus azonban akkor is magában hordozta azt a hatalmas isteni erőt, amely a szenvedést is dicsóséggé, a halált is életté tudja átalakítani. Egyetlen érintése elegendő volt, hogy a kínzó betegség igáját a szabadulás öröme váltsa fel, elegendő volt,

hogy a halált életté formálódjék át. Mert Jézus érintése gyógyulás és élet.

1. Azt olvassuk a szent történetben, hogy míg Jézus a körülötte lévő sokaságnak beszélt, *íme egy főember ment hozzá és leborulva kérte őt: Az én leányom éppen most halt meg, de jöjj, vedd rá η kezedet és fel fog éledni. S Jézus felkelt, követte őt, valamint a tanítványai is.*

Így indult az egyik esemény. Jézus a kérő szót megértéssel hallgatta, meleg szívvvel követte. Mert benne a megértő, a jóságos, a lehajló meleg szeretet lakozott egyedül. Hiszen maga mondta, hogy azért jött, hogy *mindeneken könyörüljön és megmentse azt, ami elveszendő.* (Mt. 18-11.)

Útra kelt hát tanítványaival együtt, hogy meggyógyítsa a fájó szíveket, A gyógyításra azonban előbb nyílt alkalma. *íme egy asszony, aki 12 esztendő óta vérfolyásban szenvedett, hátulról hozzáférközvéen, megérintette ruhájának szegélyét. Mert így gondolkodott: Ha csak a ruháját érintem is, meggyógyulok.*

Micsoda hatalmas erős hite lehetett annak az asszonynak! Neki elég volt, ha nem is Jézus érinti őt, hanem csak ő érinti Jézust. Még csak nem is magát Jézust, csak a ruháját. A köntöst, amelyben jár; a ruhát, amelyet hord; a köppenyt, amelyben megjelenik. Hitte, hogy Jézusban az isteni erők olyan tömege él, amely úgy sugárzik ki belőle, mint a napból a ragyogó fény és az éltető melegség. Hitte, hogy Jézusnak már a puszta megközelítése is csodálatos változást tud előidézni az ember életében.

Ugyan hány ember van köztünk, akinek ekkora hite van? Ugyan hány tapasztalta már, hogy az ember életében csodálatos változásokat idéz elő, ha Jézusnak csak a köntösét megérinti is? Azt a köntöst, amelyben ma is köztünk él. Azt a köntöst, amelyet mindenikünk lát és megérinthet: az ő anyaszentegyházát, az ő evangéliumát, az ő szentségeit, az ő ámenéit, Mert az ezekkel való puszta érintkezés is már gyógyító erőt sugároz az emberbe és meggyógyít sok kínos, nehéz, gyógyíthatatlannak gondolt betegséget,

Nézzétek meg azokat, akik állandóan érintkezésben vannak Jézus ezen köntöseivel. Nem állítom, hogy azok mind egészségesek, kifogástalanok, tiszták és szentek, mert hiszen azok is csak gyarló emberek. De azt állítom, és ennyit igazol az élet maga is, hogy az Isten dolgai-ban foglalatlos, az egyházas, a templomos és bibliás emberek gondolkodása emelkedettebb, érzése melegebb, szeretete ölelőbb, szava nyájasabb, hite kitartóbb, célűzései nemesebbek. Az Isten házának gyakorta való látogatásában sok kínzó gyarlóság meggyógyul, sok nehéz betegség megenyhül. Az Isten oltárának lépcsőinél sok kicsinyes indulat elalszik, sok alacsony vágy letompul. Bizony mondom, hogy az Úr köntöséből, melyben köztünk jár, ma is gyógyító erők sugároznak mindenkire.

Hiszen elég csak az Úr örökké szent és üdvözítő evangéliumára

gondolnunk, amely ma is az ő szava, beszéde, tanítása, vigasztalása és vezérlő bölcsessége. Aki az Úrnak ezt a csodálatos varratlan köntösét naponként megérinti, egyszerre világosan áll előtte a távozó Megváltó amaz ígérete: *íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig!* (Mt. 28, 20.) És ebből az evangéliumból csodálatos erők sugároznak át az ember beteg lelkébe, kínos életébe. Erők, amelyek meggyógyítják a csüggedtséget, hitté növelik a kishitúséget, hálaadás zsolozsmájává változtatják a zúgolódást. Ha van a lelkednek olyan gyengesége, amelyet szenvedéseid forrásának ismersz, ha van szívednek olyan bánata, amely naponként új kinnal gyötör, ha van életednek olyan betegsége, amelyet senki meggyógyítani nem képes: öleld magadhoz az Úr evangéliumát s töltsd meg lelkedet annak vigasztaló igazságaival, meglásd, meggyógyul majd minden betegséged!

És ha a legnagyobb betegség, az életpusztító bűn ostromolná a lelked, burkolózz be az Úrnak ama minden csodánál csodálatosabb és minden erőnél hatalmasabb köntösébe, amelyet az ő szent vacsorájában kínál tenéked. Majd meglátod, milyen hihetetlen gazdasága van abban a vigasztalásnak és a belső békességnek, milyen hatalmas ereje van a lelki gyógyulásnak és minden lelki megváltozásnak! Bizonyosan nem egyszer érezted már az Úr szent vacsorájának békítő és tisztító hatását. Boldog, aki vele minél gyakrabban él, mert minél többször érintkezik valaki Jézussal, annál hamarabb bekövetkezik a gyógyulása, annál maradandóbb lesz a tisztulása.

Mikor az a szenvedő asszony erős hitével megérintette Jézus köntösét, az Úr hátrafordulván és meglátván őt mondá: *Bizzál leányom, a te hited „megtartott tégedet! És meggyógyult az asszony abban az órában.*

Testvéreim, tudjátok-e, mi volt Jézusnak ez a kijelentése? A jutalmazó ámen a benne bízó lélek imádságára. Az esedező szív isteni jutalma. A könyörgő lélek ékes koronája. Mert az imádságban is Jézust keresi az ember. A fohászzkodás is az ő érintése. A könyörgés is hozzá emeli a föld emberét. És aki az Urat megérinti, az megtalálja, amit keres, eléri, amit óhajt: meggyógyítva távozik el az Úrtói, a belőle kisugárzó isteni erő vigasztalásával.

Milyen boldog lehetett az a szegény szenvedő asszony, hogy nyomorúságával s lelke bánatával odasimult az Úrhöz! Mert Jézusnak a pusztá érintése is már gyógyulás!

2. Nemcsak gyógyulás pedig, hanem élet is!

Azután Jézus bement a főember házába és meglátván a síposokat és a siratok tömegét, azt mondta nekik: Menjetez innét, η leányka nem halt meg, hanem alszik!

Mert Jézus előtt nincsen halál. Ő megtörte a halál hatalmát. De a hívő előtt sincsen halál, mert a hívő tudja, hogy *az Isten nem holtak Istene, hanem az élőké.* (Mt. 12, 28.) A test elfárad, elpihen, álomba szenderül, amelynek tartama alatt a lélek kiköltözik belőle. Ezért nincsen ebből az álomból a testnek többé ébredése. De a lélek

él, csak elköltözött igazi otthonába, a múlandóság világából az örökkévalóság világába. S míg száll, repül az Isten elé, útjában azt az éneket zengi szüntelen:

Haza vágyom igaz otthonomba,
Ahol Atyám lakik.
Ott lelek majd békés nyugalomra,
Ott csend uralkodik.
Sok vággyal kezdtem vándorlásom,
Most már csak egy az óhajtásom:
Haza vágyom!

Annak a bánatos apának örömtelen otthonában már minden kész volt a temetésre. A koporsó is, a megtört szívek nehéz gyásza is, a síposok és a siratok hada is. A gyászkíséret már indulóban volt, S mikor meghallotta Jézus kijelentését, hogy *a leányka nem hali meg, csak alszik, kinevették őt*. Emberek voltak, emberi szemmel nézték azt a koporsót, emberi szemmel nézték azt a kis halottat is. Senki el ne ítélje őket, mert mi is csak így látunk, mi is csak így nézünk. Egyedül a hit szemének van más látása. Aki állt már valaha hívő lélekkel gyászkoporsó mellett, az tudja és tapasztalta ezt. Az tudja, hogy a félelmetes testi elhalás kisajtolja ugyan a szemből a könnyet, de a hívő ember lelkében megerősíti a hitet is. Azt a jóleső és boldog jézusi hitet, hogy a halál csak az örökkévalóságra teremtett lélek felszabadulása. A hívő tudja, hogy csak testet temet, csak testtől búcsúzik, de az előre ment lélekkel az Úrnál ismét találkozni fog. A hívő tudja, mit jelent az a megnyugtató ének:

Krisztus az én életem,
Nyereség halálom,
Tőle el nem vétetem,
A halál csak álom!

Jézus is azt mondta annál a koporsónál: *Nem halt meg a leányka, hanem alszik. És mikor a sokaságot kikergették, bement, megfogta a leányka kezét és az felkelt*. Mert Jézus érintése élet.

Milyen boldog lehetett az a gyászoló édesanya, aki nem dúsán folyó könnyek záporával akarta enyhíteni szíve bánatát, hanem élő, erős, bizó hitével Jézus szívére rakta le azt! Milyen bölcs volt az a meglátogatott édesanya, aki nem sokattúdó orvosok után futkározott, hanem Jézushoz ment, mert őbenne látta az élet isteni királyát és tőle várta a vígasztaltatását.

Hány embernek lehet itt köztünk csak e mai napon is siratni-
való drága halottja! Talán egy gyermek, aki nemcsak a testében,
hanem a lelkében is haldoklik. Vagy talán a család boldogsága, az
otthon féltett nyugalma, a hitves hűsége vagy valamely kedves szív-

nek szeretete. Hányan lehetnek, akik tulajdon lelkükben ácsolták már a koporsót az örömüknek, a dédelgetett vágyuknak, a kedves számításuknak, egy-egy jogosan várt, meg is szolgált, meg is érdemelt sikerüknek! Vigye el a gyászát, gondját és keserűségét mindenki Jézushoz és kérje meg őt, vesse kezét a halottjára és csodaerejű érintésével adja azt vissza ismét az életnek. Mert ő az akiről megírta az evangélista: *Benne élet volt és az élet volt az emberek világossága. A világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be.* (Ján. 1, 4-5.)

S ez a mi hitelenségünknek vádoló tanúja. Ez a mi életünk tenger bánatának örökös forrása. Az a gyermekét sirató zsidó főember bizony megszégyenít bennünket, Krisztus híveit. Ő nem volt Jézus követője, mégis meglátta a belőle kiáradó fényt, amely a szomorúság éjjelét meg tudja világosítani. Ő nem volt Jézus tanítványa, mégis hitte, hogy Jézus minden megújulás isteni hordozója. Mi már sokszor tettünk szájjal vallomást Jézusról. Talán magunk is hangoztatuk nem egyszer mások előtt, hogy Jézus az élet, Jézus a világosság! Mit ér azonban, ha lelkünk mégis olyan maradt, mint az éjszaka: eltűri a fényt, mert kioltani nem bírja, de magát vele áthatni nem engedi. S marad, ami volt, vigasztalan és sötét éjszaka.

Ezért hordozunk mi ezen a földön annyi bánatot vigasztalás nélkül. Ezért temetünk mi szinte naponként. Ma örömet, holnap reménységet, ma boldogságot, holnap tán hitet. Pedig az Úr ma is készen áll minden szívnek meggy ógyítására, minden lélek megvigasztalására, minden élet megtartására. Elég, ha csak egyetlen ujjával megérint is bennünket. Elég, ha utánunk nyúl és kegyesen felemel.

Testvéreim, az Úr vár, akinek bánata és keserűsége van, menjen hozzá, mert neki egyetlen érintése is gyógyulás és élet! Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

AMI MÉG HIÁNYZIK.

Szentháromság után 24. vasárnap. 1931.

Alapigék: Kolossze 1, 9-13.

Valami megható nyugalom ömlik el az apostol felolvasott szavain. Olyan esthajnali kedves nyugalom, amelyben már elül a tenodeses munka minden zaja s helyét valami álmodozásra és melázásra készítő titokzatos zsongás foglalja el, a természet ölen csakúgy, mint a lélekben. És befelé kezd gondolkozni az értelem, a lélek világára irányú a figyelem s akaratlanul is számolkodik magával és életével az ember.

Az apostol is élete alkonya felé közeledett már. Törődéses apostoli munkája kényszerű pihenésnek adta át magát a fogságban. Most már csak hallomás után kísérté figyelemmel a Krisztusban hívők gyülekezeteinek sorsát és életét. Most már csak üzengetésekkel társalgott velük.

Pál apostol a Kolosszéban lakó híveket testi szemeivel sohasem látta. De hallott a hitükről, ismerte a szeretetüket. Tudta, hogy hitükkel Krisztushoz láncolódtak, szeretetükkel pedig a Krisztusban hívőket láncolták magukhoz. Sokszor imádkozott is értük az Úrhöz és hálákat adott hitükért az Istennek. Most azonban aggodás kínozza a lelkét. Hamis tanítók kezdenek ólálkodni a hívek körül. Az apostol tollat ragad, hogy megerősítse a Kolosszéban lakó hívek gyülekezetét.

Testvéreim, nekem úgy tetszik, mintha az apostol ránk is gondolt volna, mikor ezt a levelét megírta, Nekem úgy tetszik, hogy nekünk is szól, mikor az aggodó szeretet hangján inti és kéri olvasóit, hogy vigyázzanak. Mert minket is körülsáncolt az ádáz ellenség. Nem is egy, hanem egész hatalmas lelkientente, amelynek szövetséges Berége el akarja rabolni evangéliumi hitünket, meg akarja rontani nyugal munkát, el akarja tiporni drágán szerzett egyházunkat a múltunk minden szent örökségét és meg akar fosztani jövődönk minden jogos reménységétől! Minket is félt hát az apostol, mikor a híveket vigyázásra inti. És minket is felhív annak megismerésére, ami még hiányzik.

1. Nekünk azonban, hogy tisztán lássuk, mire van még szükségünk, előbb azzal kell tisztába lennünk, hogy mink van most. A kolosszéi hívek ezzel tisztában voltak. Ők öntudatos hívei voltak Jézus-

nak. *Náluk az evangélium állandóan gyümölcsözött és növekedett attól a naptól fogva, amelyen igaz mivoltában hallották és megismerték az Isten kegyelmét, amint arra őket Epafrász tanította.* (1, 6-7.)

Boldog gyülekezet, amelynek hitéről maga az apostol állíthatott ki ilyen bizonyítványt! Vajjon a mi hitünkről szólnak-e majd így a késő nemzedékek?

Bár szólhatnának! Ámde közöttünk kevés van, aki világosan meg tudná mondani, mit kaptunk valamennyien kegyelmi ajándékkul a mi mennyei Atyánktól? Beszéljen hát erről maga az apostol.

Ő jól tudta, önmagán is tapasztalta, hogy micsoda rettentő erőtelenséget hordoz az ember önmagában. Milyen könnyen meglankad, milyen hamar elesik, milyen hirtelen elcsügged és letörik! Az apostolnak is sokat kellett gyengeségeivel viaskodnia. Neki azonban még a gyengeségek is javára szolgáltak. Ezért mondja: *Szeretek a gyengeségeimmel dicsekedni, hogy Jézus Krisztus ereje lakozzék bennem. Ezért örömeim telik a gyengeségekben, mert. . . mikor gyenge vagyok, akkor vagyok erős* (Kor. II. 12, 9-11.), — *mert mindent megbírok abban, aki engem erőssé tesz.* (Fil. 4, 13.)

Ezt az erőt minden hívőnek megadta az Úr. Amint az apostol mondja: *Fel vagytok vértézve minden képességgel az ő dicsőségének ereje szerint, minden kitartásra és türelemre.* Ha mégis csüggedező valaki, magára vessen, miért nem él az Istennek benne is meglévő hatalmas erejével! Ha valaki nem tudja kivárni a ború eloszlását, önmaga taszítja kétségbeesés kínjába a lelkét, mert nem használja fel azt a diadalmas isteni erőt, amellyel minden hívét kegyelmesen felvértézte az Úr.

Dehát nem több-e a lélek, mint a test? Micsoda hatalmas erők vei, mint aki még nem jutott el képességeinek tudatára. Pedig tengernyi tehetség, lelkierő és arravalóság van felhalmozva az emberben. Gyakran megsodálják az eróművészeket, a szemfényvesztőket, a zene és a nyelv bámult mestereit. A testben rejlő erők, ügyességek és képességek kifejlesztésére és összemérésére világraszóló versenyeket szoktak rendezni. Ezek a versenyek mutatják, micsoda hihetetlen tömege és milyen határtalan mértéke rejlik az emberben azoknak az erőknek, amelyek felismerése és felhasználása új örömök és új diadalok kapuit nyitja meg előtte.

Dehát nem több-e a lélek, mint a test? Micsoda hatalmas erők szunnyadhatnak parlagon az ember lelkében! Olyan erők, amelyeknek felkutatása, megismerése és kifejlesztése minden kitartásra és minden türelemre képessé teheti az embert. Milyen ígézetesen Bzép világ lehetne itt ezen a földön, ha az ember a maga lelkének most még rejtett és elhanyagolt erőit egyszer kifejlesztené és nemes versenybe állítaná! Hogy kitűnjék, kiben van több türelem és kitartás a hit által!

Pedig ezt meg kellene tennie az embernek! Tudnia kellene, hogy neki a pusztá életen kívül magasabb céljai is vannak. Hiszen *a mi*

Atyánk méltókká tett minket arra, hogy a szentek sorában részesüljünk a világosságban. Abban a világosságban, amelyet Jézus hozott magával e földre. Abban a világosságban, amely az evangéliumból árad a lelkekre. Abban a világosságban, amelynek fényénél Atyánknak látjuk az ég és a föld hatalmas Istenét, testvérnek nézzük az embert, vándorlásnak tartjuk az életet, eszköznek vesszük a föld javait, ajándéknak tekintjük a boldogságot és célnak ismerjük az Isten országát. E világosság fényénél tisztán áll előttünk az út, amelyen járnunk kell, hogy ezen a földön a békesség, a földi élet után pedig az üdvösség legyen osztályrészünk. Tisztán látjuk a bűn veszedelmét, amelytől őrizkedni és az Isten szeretetét, amelyben megmaradni üdvösséges. E világosság birtokában tudjuk és valljuk, hogy mennyei polgárok vagyunk, akiknek az a földi hivatásunk, hogy járjunk Jézus nyomán szentségben és igazságban.

Ezért is tett bennünket méltókká az Isten, hogy a szentek sorába felvegyen. Akik már *megtértek, mert eljött az Isten országa*, (Mt, 4, 17.) *Akik a föld sava és a világ világossága.* (Mt. 5, 13-14.) *Akik már átmentek a szoros kapun és a keskeny úton járnak.* (Mt. 7, 13-14.) *Akiknek halandó testében már nem uralkodik a bűn, mert testüket odaadták az igazság fegyveréül az Istennek.* (R, 6, 12-13.) *Akiket a Jézus Krisztusban való élet lelkének törvénye már megszabadított a bűn és a halál törvényétől.* (R. 8, 2.) *Akik tudják, hogy nem vagyunk a test adósai, hogy a test szerint élünk.* (R. 8, 12.) *Akik a régi embert levetkőzték és az új embert felöltözték.* (F. 4, 22-23.)

Milyen boldogság, ha valaki tudja, hogy őt az Isten arra méltatta, hogy a szentek sorába tartozzék és azokkal együtt legyen része a világosságban.

Ez a világosság pedig, mint hívogató, ígéretes glóriás fény, az Isten országából sugárzik reánk. Mert ő ragadott ki minket a sötétség hatalmából és ő helyezett át az ő szeretett fiának országába. Oda, ahová a Megváltó csak előre ment, hogy *nekünk helyet készítsen.* (Ján. 14, 3.) Ide vár mindnyájunkat. A világosságot is azért adta lelkünkbe, hogy hozzátaláljunk. Hogy már ezen a földön is készülni tudjunk az örök életre. A jó Istennek hozzánk való végtelen kegyelme az, hogy minket a sötétség hatalmából kiragadott és szeretetből áthelyezett az ő országába. Még nem vagyunk ugyan benne, de az ajtó nyitva áll előttünk. Csak járunk azon az úton, amely ehhez a szent ajtóhoz vezet.

2. És mire van addig szükségünk?

Az apostol azt mondja: *Nem szűnünk meg imádkozni és könyörögni értetek, hogy teljesejdetek meg az ő akaratának ismeretével minden bölcsességben és lelki beoltásban.*

Bizony, lelkünk teljes őszinteségével és igaz bűnbánatával bevallhatjuk, hogy az Isten akaratának ismeretében még nagyon fogyatéko-

sak vagyunk. Mennyi jót, mennyi teljes kegyelmet, a szeretet drága ajándékainak micsoda tömegét adta oda nekünk az Isten és mi mégcsak azzal sem háláljuk meg jóságát, hogy az ő akaratának ismeretével 'megteljesedjünk! Valamikor bibliás nép voltunk. Apáink még nem ravaszul kieszelt mesterséges regényeket, hanem lelket tápláló és erkölcsöt nevelő szelíd történeteket olvastak. Régebben nem a Színházi Élet", hanem a Szent Biblia feküdt a családok asztalán. És bele volt írva Öreg betűkkel és kemény hittel:

Ez az élet addig élet,
Míg e szent könyv a vezéred.
Megvigasztal, megóv bűtől,
Ha az élet terhe sújtól.

Az apostol tudta, hogy az Isten akaratának ismerete nélkül senki sem járhat Isten tetszésére. Lehet, hogy valaki az igaz útra is rátéved, de a bölcsesség öntudatával és a lelki meglátás erejével csak úgy járhat az ember a testben is lélek szerint, ha teljes benne az Isten akaratának ismerete. Ezért nem szűnik meg az apostol imádkozni a kolosszéi hívekért. De imádkozik ő érettünk is. Sőt valamennyiünknek az a kötelessége, hogy egymásért is imádkozunk, mert mindnyájan fogyatékosak vagyunk az Isten akaratának ismeretében.

Az apostol azért is szakadatlanul imádkozott, hogy a hívek *járjanak az Úrhoz méltó módon az ő teljes tetszésére*. Mert a hangzatos vallásosság, a látszatos kegyesség az Istent nem téveszti meg. Az Isten a lélek után ítél. Az Isten az életet veti mérlegre. *Csak az megy be a mennyek országába, aki cselekszi az Atya akaratát.* (Mt. 7, 21), *aki vett hivatásához méltóan jár teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel* (F. 4, 1). Az Úrhoz méltó módon pedig csak az jár, aki szeretettel, jósággal, megboesató irgalmassággal végzi a testvéri szolgálat kötelességeit embertársaival szemben s hűséggel és kész engedelmisséggel tölti be emberi hivatását az Istennel szemben. A bigottéria gyűlölködése, az egyedül-üdvözítőség gyermekes pöffeszkedése, a mutatványos búzgólkodások szemfényvesztése Isten tetszését ki nem vívhatja. Az Isten csak az alázatosakat szereti, csak a melegszívűeket tekinti gyermekeinek. És valljuk be, hogy az életnek ebben a tökéletességében mi még nagyon fogyatékosak vagyunk!

Ezért imádkozott az apostol folytonosan, hogy *a hívek minden jó cselekedetben gyümölcsözzenek*. Azokban is, amelyekkel a maguk életét, azokban is, amelyekkel a mások életét széppé, kedvessé és boldoggá tehetik. Mert Jézus szerint az ember élete olyan, mint a fa. Ha nem terem, csak kivágásra méltó. Ha romlott gyümölcsöt terem, csak tüzre való. Egyedül akkor tölti be rendeltetését, ha jó gyümölcsöt hoz. Akkor lesz olyanná, hogy az Isten tetszésének és akaratának megfelel. És valljuk be, hogy mi a jó cselekedetek gyü-

mölcseinek meghozásában bizony még nagyon is fogyatékosak, önzők és késlekedők vagyunk!

Ha jobban ismernénk az Isten akaratát, az életünk is bizonyosan gyümölcsözőbb volna. Ha pedig a maga valóságában magát az Istent is ismernénk, akkor a mi életünk is áldásokban gazdag, szépségekben ragyogó lehetne. Ezért imádkozik buzgón az apostol, hogy *a hívők az Isten megismerésében növekedjenek*. És valljuk be, hogy mi talán ebben vagyunk leginkább elmaradva! Az ember az Istenről nem mer gondolkodni és nem mer beszélni. Hiszen talán jobb is, mert sokan megsérthetnék az Úr ama parancsolatát: *Az Úrnak, a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd!* (Móz. II. 20, 7.). Mi azonban, akik az evangéliom világosságában járunk, tudjuk, hol a tilalom határa. Mi tudjuk, hogy a lélek mindent átkutat, még az Isten mélységeit is. (Kor. II. 2-10). Nekünk nincs mit félnünk, ha az Istenről nyíltan is beszélünk. Hiszen mi az ő szent fiának tanítványai vagyunk, aki azt mondta: *Senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú és akinek a Fiú őt kijelenti.* (Mt. 11, 27).

Nekünk pedig kijelentette és mi tudjuk, kiben hiszünk. Istenről való ismeretünk még csak abban fogyatékos, hogy benne mi is egyedül csak az ég és a föld hatalmas teremtetőjét és uralkodó királyát látjuk, nem pedig azt a jóságos szerető édesatyát, akit *mi azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket.* (Ján. I. 4,19). Egyházunk reformátora ezért is vetette el az engesztelésnek minden gondolatát és minden eszközét, mert aki maga a szeretet, azt nem kell engesztelni. És azért vetette el a predestináció tanát is, mert, aki szeret, az nem dekrétumokkal, hanem kegyelemmel uralkodik emberen és világon egyaránt.

Növekednünk kell hát mindnyájunknak az Isten megismerésében. Azért is kaptuk az evangéliom világosságát, hogy tisztán lássuk, miben vagyunk még fogyatékosak. Testvéreim, *örömmel adjatok hálákat az Atyának*, hogy kegyelmi ajándékokban olyan gazdaggá tett minket az ő szent Fia, a Jézus Krisztus által! De imádkozzunk és könyörödjünk is szakadatlanul, hogy ami még hiányzik, azt is megnyerhessük az Úr Jézus Krisztus által! Amen.

(Ősegyházi perikópa.)

A GONOSZ SZŐLŐMÍVESEK.

Szentháromság után 25. vasárnap. 1930.

Alapigék: Máté 21, 38-46.

A jogos felháborodás méltatlankodása lesz úrrá az ember lelkén, mikor Jézusnak ezt a példázatát elolvassa. Hogy is lehettek azok a szőlőmunkások olyan gonoszok! Hogy lehet az ember annyira romlott, hogy a jogos tulajdonos jogos követelését megtagadja! Nemcsak megtagadja pedig, hanem még bántalmazza is a küldötteit! Nem hangzik-e szinte hihetetlenül, hogy *uruk szolgálait a munkások megragadták, az egyiket megverték, a másikat megölték, némelyikét pedig megkövezték!* És még a később küldött szolgálakkal is ugyanígy bántak.

Amennyire a munkások magaviselete felháborít, annyira csodálatba ejt a gazda magatartása. Nem büntette meg a lázadó és embertelen vincelléreket, hanem *utoljára a, tulajdon fiát küldte hozzájuk, azt gondolván: a fiamat majd csak megbecsülik!* Mi volt ez? A félelem és a megrettenés cselekedete, vagy a kímélő jóság és a hosszútűrő kegyelem nagylelkűsége? Ne feszegessük most. Az bizonyos, hogy a gazda joggal számíthatott arra, hogy, ha azok a gonosz emberek a fiát meglátják, észretérnek és igyekeznek bűnüket jóvátenni. Ámde csalódott, mert, *mikor a munkások a fiút meglátták, így szóltak maguk közt: Ez az örökös, jertek, öljük meg és foglaljuk el az örökséget! S megragadván Őt, kidobták a szőlőből és megölték.*

Szinte jólesik az ember igazságérzetének, hogy ennyi gonozság láttára a gazda végül *a gonoszokat irgalom nélkül elveszti, a szőlőt pedig más munkásoknak adja át, akik annak idején kiadják neki a termést.* És ezt az *ítéletet* nem is Jézus mondta ki, hanem, mint jogos és megfelelő büntetést, a hallgatók állapították meg. Nem is sejtették, hogy akkor a tulajdon ítéletüket mondták ki. Az evangéliom írója meg is jegyzi, hogy *mikor a papi fejedelmek és a farizeusok ezeket hallották, megértették, hogy róluk beszél.* Mi pedig hozzátehetjük, hogy nemcsak róluk beszélt, hanem rólunk is.

1. Talán mondanunk sem szükséges, hiszen mindnyájan tudjuk, hogy a gazda, akiről itt szó van, maga a jóságos Isten. Ézsaiás próféta elmondja, hogy ez a gazda nagy szeretettel és gondos körültekintéssel gyönyörű szőlőt ültetett, *A földet felásta és megtisztít-*

totta a kövektől. Nemes vesszőt plántált bele. A szőlő közepére tornyot épített, hogy a vigyázó teljesen áttekinthesse. Azután sajtót vágatott benne, hogy a termés borát mind egy cseppig összegyűjt- hesse. (És. 5, 2). Azután körülvette gyeppel, hogy idegen állat vagy gonosz tolvaj kárt ne tegyen benne. A próféta azt is megmondja, hogy a seregek lírának szőlője pedig Izrael háza és Júda férfiai az ő gyönyörűséges ültetése. És várt jogörzésre és íme, lön jogorzás és várt irgalomra és íme, lön siralom. (És. 5, 7).

Erről a szőlőről mondott most Jézus példabeszédet. Elbeszéli, hogy a szőlőt a gazda rábízta a munkásokra és csak a termésért küldte el szolgálait. Termés helyett azonban bántalmat kapott, Mert az Úr szőlőjének szegődött munkásai a küldötteket meg sem hallgatták, hanem embertelenül bántalmazták. Mondanunk sem kell, hogy az Úr szőlőjének ezek a szegődött munkásai a papok, az írástudók s a farizeus és szaduceus népvézerek voltak. Ezekre panasz- kodik Jézus, mikor így szól: *Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megölod a prófétákat és megkövezed azokat, akik hozzád küldettek . . . íme, a te hajlékod pusztává leszzen!* (Mt. 23, 37-39). És ezért emlékez- tette gonoszságaikra az írástudókat és a papifejedelmeket, — mikor így korholta őket: *Ti kígyók, viperák fajzata, hogyan kerülhetétek ti el a gyehenna büntetését! íme, prófétákat, bölcseket és írástudó- kat küldök hozzátok s azok közül némelyeket megöltök és megfeszí- tetek, másokat zsinagógáitokban megostoroztok s üldöztök városról- városra, hogy tireátok szálljon minden igaz vér, amely e földön ki- ontatott az igaz Ábel vérétől kezdve Barakiás fiának, Zakariásnak véréig, akit a templom és az oltár közt öltetek meg.* (Mt. 23, 33-35).

De a bántások és üldöztetések miatt az Úr prófétáinak szája is örökös panaszkodással volt tele. (Jer. 20, 14, 26, 8. Hos. 44. Kir. I. 17, 6). Keresztelő Jánosnak is meg kellett halnia az igazmondása miatt. Maga az Úr Jézus Krisztus is előre látta a maga sorsát, azért mondta: *Az Emberfiát az emberek kezére juttatják és megölik.* (Mt. 16, 21. 17, 22. stb.) Pedig azt már méltán elvárhatta az Isten, hogy az ő fiát meghallgatják, szeretettel befogadják, követik és tisz- teletben tartják. A gonosz szőlőművesek azonban őt sem kímélték, hanem megragadták, megkötözték, megcsúfolták, majd a városból is kidobták és a kapukon kívül a Golgota hegyén gonoszul megölték.

S mind ezt csak azért, hogy elfoglalják az örökséget. Nem szolgálk, hanem urak akartak lenni az Úr szőlőjében. Nem munká- sok, hanem hatalmaskodó és irigyelt papifejedelmek. Az Isten királyságából papi királyságot, az Isten országából papi államot akartak csinálni, amelyben fejedelmi trónuson ülve akartak orszá- golni népek és emberek hite és meggyőződése felett, uralkodni a hívők lelkiismerete és üdvössége felett.

Ugyan mi lehetne az ilyenek sorsa más, mint az, amit törté- netünk mond: *Mikor megjön a szőlő ura, vájjon mit csinál majd azokkal a munkásokkal? És ők felelék: A gonoszokat irgalom nél-*

kül elveszti, a szőlőt pedig más munkásoknak adja át, akik annak idején kiadják neki a termést. Amint Jézus meg is jelentette előre: *Azt mondom nektek, hogy elvételtek tőletek az Isten országa és olyan népek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét.*

Mert az Úr hosszútűrésének is van határa. És ez a határ a gonoszság tudatos tombolása. Meg tud ő bocsátani minden botlást minden vétket és minden gyarlóságot. Megbocsátja a lelki elesettséget minden bűnét. Ami rosszat azonban az ember tudva, akarva tervszerű gonoszsággal cselekszik, arra még az Isten szerető szívének elnéző kegyelme sem terítheti rá a megbocsátás mennyei palástját. Az írástudók pedig menthetetlenek voltak. Nekik tisztükből folyólag tudniok kellett, mit akar az Isten az ő népével! Tudniok kellett, mit vár az Úr az ő népétől! Tudniok kellett, hogy az Isten fia egyszer eljön, hogy begyűjtse az Úr szőlőjének érett termését. De *megvetették azt a szegletkövet*, amelyre az Isten a maga országának szentséges várát akarta felépíteni. Nem ismerték el, mert nem akarták elismerni az Isten fiát. Ezért kellett bűnhődniök. Ezért kellett tapasztalniuk, hogy *aki erre a köre ráesik, az összezúzódik, akire pedig ez a kő ráesik, azt összemorzsolja!*

2. És hát mi hogyan állunk ezzel a szegletkövel és hogyan állunk a tőlünk várt terméssel?

Az Isten az ő szőjőjét Krisztus és az apostolok útján nekünk adta. Most mi vagyunk annak munkásai. Most tőlünk várja a termést. Krisztusban új teremtés történt, a régiek elmúltak és újja lett minden. De lett-e csakugyan? Mit tett a keresztyén hívők serege és mit tettek vezetőik az idők folyamán, hogy az Úr szőlője a gazda akaratának megfelelően?

Eleintén szépen meghozták, be is szolgáltatták az igazságban megújhodott élet gyümölcseit az Úrnak. Olyan jól esik olvasnunk, hogy *mindnyájan egy akarattal szorgoskodtak az imádkozásban és a könyörgésben.* (Csel. 1, 14). *A hívek valamennyien együtt éltek és mindenük közös volt.* (Csel. 1, 44). *Az egész népnél pedig kegyben állottak.* (Csel. 2, 47).

De sajnos, csakhamar más kép tárul elénk. Az apostolok levelei civódásokról, versengésekről, meghasonlásokról, hivalkodásokról és perlekedésekről panaszkodnak. A történelem pedig már egymás üldözéséről és öldökléséről is beszél. Nem is nagy dolgokért. Nem is nagy bűnökért. Sokszor csak egyetlen „i” betű miatt, amit az egyik vallott, a másik tagadott. A konstanzi máglya is azért gyúladt fel, mert akadtak Krisztus egyházában, akik Krisztus evangéliomát előbbreválónak tartották, mint az ő „helyettesének” tanításait. És később is hányszor nyíltak meg börtönök és hányszor gyúladtak ki máglyák a Krisztus egyházában a hitbeli eltérések miatt az Isten nagyobb dicsőségére. Különösen, mióta az Úr szőlőjének gyarló munkásai már fejedelmet játszottak, királyi székben ültek s arany koronát raktak fejükre abban az egyházban, amelynek isteni Mestere földönfutó

volt és csak töviskoronát viselt. Különösen, mióta darabokra hasogatták Krisztus varratlan köntösét, az egyházat és átkokat szórtak a hívők egymásra és minden másképen hívőre! Sajnos, a mi hazai egyházunk történetében is vannak szégyenletes emlékek, amelyek az Úr szőlőjében végzett munkát vértörvényszékek aktáiban és gályarabok láncainak csörgésében örökítették meg.

De hagyjuk a múltakat! Adjunk hálát az Istennek, hogy ma már nem hurcolnak senkit vérpadra és börtönbe a hitéért! Oda nem! De nem rombolnak-e keresztyén népek keresztyén templomokat és keresztyén papokat! Nemcsak a messze Keleten, ahol az anyagiság és az érzékiség elfajulása megbomlasztotta az emberek idegrendszerét és félrevezette és lelki szolgátságba igázta a hívők millióit. A műveltségével és egyházhűségével századokon át kérkedő nyugati népek sem mentesek a hitért való gyűlölködés kárhözatos bűnétől. Szomorú jelenségek ezek, amelyek előtt hiába akarna bárki is szemet hunyni, mert a naponként megisméltendő rútságokat letagadni nem lehet.

És ahol nincsen szemetbántó pusztítás, ott van lelkeken való gázolás. A kíméletlenséget széltében uralomra juttatta a gyűlölködés. A lélek kínzását ma is üzik és a lelkeket ma is börtönökbe vetik. Tantételek és kánonok börtöneibe. Az eretnekítés széltében uralkodik és a másként hívők kezéből nem egyszer még a betevő falat kenyeret is szívtelenül kiütik. És akik az Úr nevében az Úr egyházában ma is királykodnak, elűzik az oltártóktól azokat, akik a szülő napszámósainak nem engedelmességek, de az Úr igazait keresik és hangoztatják. Mit törődnek ők azzal, hogy *így* nemcsak a hitet, hanem sokszor a lelket is megölik!

Az Úr szőlőjében tehát ma sincs minden rendén. Az Úr üzeneteit meghallgatják, sőt hirdetik is széltében, de teljesíteni vonakodnak. Még az Istenfiát sem kímélik. Hiszen, mikor keresztyén népek és keresztyén hívők az ő nevében embertelenkednek egymással, akkor őt szegyenítik meg és az ő lelkét feszítik keresztre. Bizony ma is elmondhatná híveiről Jézus nagy keserűséggel: *Képmutatók, helyesen próféták, rólatok Ézsaiás próféta mondván: ez a nép csak ajkaival tisztel engemet, de a szívük távol van éntőlem. Pedig hiába tisztelnek, ha olyan tudományt tanítanak, amely emberek tanítása.* (Mt. 15, 8-9).

Talán egyetlen kor embere sem hordozta Jézus nevét annyiszor az ajkán, mint a miénk. De mit ér, ha lelkét nem hordozza magában! Ritkán beszéltek annyit és olyan ékesen Jézusról, mint a mi korunkban. De mit ér, ha nem járunk a nyomában! Talán sohasem látta az ember olyan sokszor kifüggesztve Jézus képét és keresztjét, mint a mi korunkban. De mit ér, ha a szíve jóságát és a szeretete melegét nem öntik bele a tettekbe! Félek, hogy ha Jézus ma megjelenék közöttünk, hogy a keresztyén hívő életének istenes természetét számon-kérje tőlünk, ugyanarra az ítéletre fakadna, amely-

lyel az írástudókat megszegyenítette! Félek, hogy még nálunk, az evangéliom híveinél is több látszatot találna, mint valóságot, több szót, mint tettet, több tetszetős szólamot, mint élő hitet!

Mert szomorú, de úgy van, hogy a rossz inkább terjed, mint a jó. Mint ahogy a dudva is termékenyebb a nemes virágnál. A mai ember megszokta a vallást valami rajta kívül állónak tekinteni. Ünnepi köntösnek, amelyet otthon és a munka idején levet. Csillogó ünnepi szertartásnak, amelyben csak a szem gyönyörködik és amelytől bizonyos zsongító hangulat keletkezik az ember lelkében, de maga a lélek és az egész élet változatlan marad. A mai ember megszokta a vallásosságot valami formahalmaznak tekinteni, amely a mindennapi élet körén kívül vagy felül áll, de nem hatja át érlelő kovászként az egész életet.

Az evangéliom azonban mást tanít, Az evangéliom szerint a vallás Istenben való élet. A vallásosság pedig Jézus követése. A vallásosság pecsétje és igazolása a személyes élet tisztasága, a gondolkodás emelkedettsége, a szív szeretetben való gazdagsága. Jézus még a vérszerint való kedveseinek is fölibe helyezte azokat, akik az Isten akaratát cselekszik (Mk. 3, 35). Mert az Isten nem elégszik meg a hitvalló beszéddel, a magasztaló énekkel, a tiszteletadás ékességeivel, hanem mindenkitől elvárja az igaz élet gyümölcseit, a szentesülés ragyogó cselekedeteit, a neki való gyermeki engedelmesség bizonyágtételeit. Az Isten azt várja, hogy az ő egyszülött szent fiára, az egyetlen szegletköre, akit ő maga helyezett fundamentumnak, erre az egyetlen biztos és elmozdíthatatlan alapra építse fel mindenki a maga földi élete nyugalmanak és boldogságának meleg otthonát, És erre a szegletköre helyezze jövő üdvösségét váró reménységét is.

Az ember azonban a vallás helytelen elgondolása miatt már egészen megszokta, hogy az Istentől mindent követeljen és meg is kapjon, de ő maga mit sem akar viszonzásul adni. Legfőlegb néhánéha egy-egy gépies köszönetet. Az ember szívesen tekinti törvénynek, ha a maga javára szól az Úr emez igéje: *Aki kér, kap, aki keres, talál és aki zörget, annak megnyílik.* (Mt. 7, 8). Ha azonban az Isten áll az ember elé és ő kér, keres és zörget, akkor az ember mit sem akar, vagy nem is tud adni az Istennek tetsző élet áldott gyümölcseiből.

Vigyázzunk hát, testvéreim, hogy mi is úgy ne járjunk, mint az ótestamentum népe! Vigyázzunk, hogy tőlünk is el ne vétessék az Isten országa! Vigyázzunk, hogy úgy éljünk e földön és úgy munkálkodjunk az Úr szőlőjében, hogy bármely pillanatban küldi el az Úr az ő küldötteit a számoltatásra, mindig át tudjuk adni életünk fájának érett, áldott, ízes gyümölcseit az Úr örömére! Vigyázzunk, úgy építsük fel hitünk és üdvösségünk hajlékát a legszentebb szegletköre, Jézusra, hogy mindig mindenben hűnek találtsunk! Ámen.

(Württembergi perikópa.)

MI LESZ VELÜNK?

Szentháromság után 25. vasárnap. 1929.

Alapigék: Theszalonika I. 4, 13-18.

Milyen jó a mezők liliomának! Ékességében öntudatlanul pompázik és soha nem gyötri az a gondolat, hogy honnét jött és mi lesz vele? Mikor a kikelet csókja megpihen az anyaföld rögén és azt termékenységre melengeti, a hajszálnyi gyökérben megered az élet s lassanként szárba szökik, majd bimbózásnak indul a növény. És hogy hivatását betölthesse, lassanként elhal, hogy új tenyészetnek adjon életet.

Milyen jó a tarka pillangónak! Azt sem tudja, hogyan, azt sem tudja, miért, de az elváltozások egész során esik át, hogy a változások fonalán megindulhasson a helyébe lépő új nemzedék jövődjéte.

Csak az ember gyötrődik örökké azzal a titokzatos és nehéz gondolattal, hogy mi lesz vele? Hogy miért jött erre a világra és hová megy majd innét? Milyen lesz az útja? Hol fonódik egymásba és hogyan ölelkezik össze benne vagy rajta a múlt és a jövődjéte?

A legtöbb ember nem is engedi magán úrrá lenni a jövődjékért aggódó eme gondolatot, hanem úgy éli át a földi életet, mint az öntudatlan virág vagy a játszi pillangó. Nem is igen jut eszébe, hogy azzal a kérdéssel foglalkozzék, honnét, hová? Jézus abban látta a különbséget önmaga és hallgatói között, hogy azt mondta: *Ha magam teszek is bizonyosságot magamról, az én bizonyosságtételem igaz, mert én tudom, honnét jöttem és hová megyek!* (Ján. 8, 14). Megmondja azt is, hogy honnét jött: *Nem azért szálltam le az égből, hogy a magami akarátát tegyem, hanem annak akarátát, aki engem elküldött.* (Ján. 6, 38). Azt is megmondja, hogy hová megy vissza: *Én az én Atyámhoz megyek.* (Ján. 16, 10). *Kijöttem az Atyától és a világba jöttem, ismét elhagyom a világot és visszamegyek az Atyához!* (Ján. 16, 28).

Még pedig azért ment vissza, hogy helyet készítsen az övéinek. (Ján. 14, 2). És azt ígérte nekik: *Ha elmegyek és megkészítem majd nektek a helyet, ismét visszatérek és magamhoz veszek titeket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok.* (Ján. 14, 3).

Erre az ígéretre gondolt az apostol, mikor ezt a levelet megírta. Ő is sokat foglalkozott a jövő élet gondolatával. Tudta, hogy a Thesszalonikában élő híveket is emésztí a kérdés: mi lesz velünk? És Pál nem tér ki a kérdés nehézségei elől. Meg akarja nyugtatni a híveket. Ha ő maga megtalálta a megnyugtatót, miért ne közölje azt az aggódó hívekkel? Azért adja utasításul az olvasóknak: *Így vigasztaljátok egymást ezekkel az igékkel.*

Valóban vigasztalás igéi azok, amiket az apostol most ír. Bizonyára minket is meg tudnak vigasztalni, ha a jövőért aggódunk.

1. Azt mondja az apostol: *Nem akarjuk, hogy tudatlanságban legyetek az elmúltakat illetően, nehogy úgy szomorkodjatok, mint a többiek, akiknek nincs reménységük.*

Milyen áldott vigasztalás árad szívünkbe az apostol e szavai-ból! Mert valljuk meg őszintén, hogy a halál kérdése a mi lelkünket is örökösen nyugtalanítja.

Mi is az a halál? Az élet kéréletlen ellensége, amelynek harci színtere mi vagyunk. Születésünk pillanatával kezdődik a harc és tart addig, míg végre is a halál győz. Mert a halál támadását sokszor visszaverhetjük egy életen át, de a viaskodásban mégis ő marad felül.

A halál néha fenyegető rém, máskor hívott vendég. Néha kegyetlen hóhér, máskor áldott szabadító. A haláltól minden teremtet élő lény ösztönösen fél. Ezért fut a bogárka az eltaposás veszedelemé elől. Ezért búvik meg a kis madár, ha vihar közeleg. A halál látása az emberben elnémítja a szót, megfagyasztja a mosolyt, egy pillanatra megállítja a szív dobogását. Nincs ember, aki egykedvűen tudná elnézni, mikor a halál diadalmaskodik.

Halála pillanatában Jézus ezt a szót ejtette ki dermedő ajakán: *Elvégeztett!* És a halál azért olyan rettentő és komoly valami, mert vele sok minden bevégeződik. Nemcsak a földi vándorlás és annak minden küzködése, hanem a földi élet sok mindenféle viszonya és vonatkozása is. Azért van a halálnak annyi bánata, mert benne emlékké párázik minden, amit életnek nevezünk. A halálnak azért van annyi gyásza, mert valakit elszakaszt tőlünk örökre.

Az apostol azonban épen ezen a ponton ragadja meg a gondolatot. A hívő ember, mint Krisztus követője, más szemmel nézi a halált. Nem örökre, hanem csak a viszontlátásra búcsúzik benne a földtől és kedveseitől. A hívő ember az elhunytat *úgy* tekinti, mint aki nyugalmasabb helyre, békésebb hazába, kedvesebb otthonba utazott, Nem tér ugyan vissza többé hozzánk, mert a földi vándorlás kopott és elhasznált köntösét, a múlandó testet levette, de majd hozzá megyünk mi, ha földi köntösünk rólunk is lekopik. Hiszen végtére is, akit szeretünk és amit szeretünk, az nemcsak a porlandó test volt. Sokkal inkább a porlandó testben élő ragaszkodó lélek, a szeretet boldogító érzéseit megtermő szív és a miénkkel titokzato-

san összekapcsolódó értelem. Ezek pedig nem múlhatnak el soha, mert ezek az örökkévaló Isten lelkének részei.

Boldogtalan ember az, aki kedveseinek koporsójára úgy néz, hogy azzal a küzdelemben kidúlt testtel mindent elveszített és mindent eltemet! Boldogtalan lélek az, amelyben a fájó könnyek árjával együtt nem fakad fel az a vigasztaló reménység: viszontlátjuk egymást! A Krisztusban újjászületett lélek azonban tudja, hogy *ha sátorunk földi háza felbomlik, az Istentől van épületünk, nem kézzel csinált, hanem örök hajlék az egekben!* (Kor. II. 5, 1). Ezért Krisztus népe még a nyitott sírok felett is így énekel:

Nincs már szívem félelmére
Nézni sírom fenekére,
Mert tudom Jézus példájából,
Mi lehet a holtak porából!

Így vigasztal játok egymást ezekkel az igékkel és az elhunytak felett ne szomorkodjatok úgy, mint akiknek nincsen reménységük!

2. De az apostol még tovább folytatja a vigasztalás beszédét: *Mert amint hisszük azt, hogy Jézus meghalt és feltámadott, az Isten az elhunytakat is ugyanúgy előhossa majd Jézus által övele együtt.*

Ez a keresztyén hit acéltengelye, amely körüi biztonsága forog. Az első hívők első tantétele az volt, hogy *Jézus a Krisztus, mert őt az Isten a szentség lelke szerint a halottakból való feltámadás által az ő hatalmas fiának igazolta.* (R. 1, 4). *Ha Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi prédikálásunk, hiábavaló a ti hitetek is,* mondja az apostol. (Kor. I. 15, 14). A mi hitünk vigasztaló bizonyossága azonban az, hogy, *ha Krisztussal meghaltunk, hisszük, hogy vele együtt élni is fogunk.* (R. 6, 8). Maga a Megváltó azt mondta a feltámadásról: *Hogy pedig a halottak feltámadnak, azt már Mózes is jelentette a csipkebokornál, mikor az Urat Ábrahám, Izsák és Jákob Istenének mondja. Az Isten pedig nem holtaknak, hanem élőknek Istene, mert mindnyájan neki élnek* (Lk. 20, 37-38).

A feltámadásban való hit tehát Krisztus vallásának nemcsak a kezdete, hanem a koronája is. Élő reménység, amely a földi élet minden próbájában kitartóvá tesz, *várva-várván az istenfiúságot, testünk megváltatását, mert üdvösségünk még csak reménybeli.* (R. 8, 23-28). Reménybeli, de nem csalóka, Mert ez a reménység bizonyos. Olyan bizonyos, mint Jézus szava, aki azt mondja: *Jön idő, mikor mindazok, akik a sírokban vannak, meghallják az ő szavát és akik jót műveltek, azok kijönnek, hogy feltámadjanak az életre, akik pedig gonoszt műveltek, hogy feltámadjanak az ítéletre.* (Ján. 5, 28-29).

Testvéreim, vigasztalás igéi ezek, hogy az *elhunytakat illetőleg ne legyünk tudatlanságban.*

3. Thesszalonikában azonban élő emberek nyugtalankodtak, hogy mi lesz velük. Az apostol is élő ember volt. Ő is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Mi is élő emberek vagyunk és így bennünket is nyugtalanít a nagy kérdés, mi lesz velünk, ha még életünk folyamán következik be az Úr amaz ígérete: *Mint ahogyan a villámlás kilobban keleten és látható egészen nyugatig, úgy történik az Emberfia visszatérése is. Vigyázatok hát, mert nem tudjátok, melyik órában jön el a ti Uratok!* (Mt. 24, 27, 42).

Az apostol azt szeretné, ha minden hívő meg tudná állni az Úr előtt. Ezért szól így: *Ezt mondjuk nektek az Úr szavával, hogy mi, akik élünk, akik az Úr eljöveteleig megmaradunk, nem előzzük meg az elhunytakat.* Vagyis, azért, hogy mi[^] még járunk, mozgunk, élünk és vagyunk, nem juthatunk előbb az Úrhoz. *Mert maga az Úr parancsszóval, arkangyal hangjával és az Isten harsonájával fog leszállni az égből és elsőbb azok támadnak fel, akik Krisztusban elhunytak. Azután mi, élők, a megmar adottak, velük együtt hirtelen felragadtatunk a felhőkön a levegőégbe az Úr elé és ilyen módon mindenkorra együtt leszünk az Úrral.*

Igen, maga az Úr fog leszállni az égből. És nyomban megkezdődik az új élet. Mert Jézus az élet. És elsőbb is az elhunytak nyerik vissza az életet. Micsoda boldogság lesz majd újra látni, ölelni, akiket szerettünk! És milyen kínos lesz ismét találkozni azokkal, akiket bántottunk! Testvéreim, gondoljon mindenki erre a viszontlátásra, gondoljon a feltámadás bizonyosságára, amikor majd ismét szemtől-szembe állunk azokkal, akik előbb elköltöztek! Nem volna-e jobb úgy élni és úgy viselkedni, hogy az elhunytakkal való találkozásunk inkább öröm legyen, mint szégyenletes pironkodás?

És akik az Úr eljöveteletét testben érik meg, azok már nem szenvedik el a testi halált. De azok is levetik a testet, mert a test csak a földi élet számára való. Amint meg van írva, hogy *test és vér nem örökölheti az Isten országát, sem romlandóság nem örökölheti a romolhatatlanságot.* Azért szinte súgva mondja az apostol: *Íme, titkok mondok el nektek: nem mindnyájan fogunk elhunyni, de mindnyájan el fogunk változni hirtelen, egy szempillantás alatt, az utolsó trombitaszóra. Mert megharsan a trombita és a halottak feltámadnak majd romolhatatlanságban, mi pedig elváltozunk. Mert ennek a romlandó testnek romolhatatlanságot és ennek a halandó testnek halhatatlanságot kell felölelnie!* (Kor. I. 15, 50-53).

Micsoda boldog reménység ez, testvérek! Azt kérditek, hogy mi lesz velünk? Új életet nyerünk, amelyben nem lesz többé múlandóság és így nem lesz többé siratni való. Új életet, amely nem várja többé rettegve a halált, mert övé a halhatatlanság! Új életet, amely azzal kezdődik, hogy felragadtatunk a levegőégbe az Úr elé!

Álljunk meg egy pillanatra ennél a gondolatnál. Mert ebben az öröm és a félelem ölelkezik egymással. Az öröm, ha már tisztára mostuk földi életünket a Bárány vérében. A félelem, ha a bűn pizs-

kos köntösében állunk meg előtte. Mert *mindnyájan oda állunk majd Krisztus ítélőszéke elé és mindegyikünk maga ód majd számot magáról az Istennek* (Róma, 14, 10, 12). Erre gondoljon minden ember, míg e földön él. És ez a gondolat fékezze le indulatait, emelje fel céltűzéseit, tisztítsa meg érzéseit, szentelje meg az egész életét. Mert a hívőnek, ha engedelmes gyermek és hűséges tanítvány, az Úrral való találkozástól nincs mit félnie. A hívőnek úgy kell erre a találkozásra vágyakoznia, mint ahogy Pál apostol mondja: *Vágyakozom feloszlatni és együttlenni Krisztussal, mert ez sokkal jobb!* (Fil. 1, 23). És az a boldog és szép emberi élet ezen a földön, amely nem rettegve, hanem vágyakozva gondol az Úrral való találkozásra.

Mert ennek a találkozásnak ragyogó és dicsőséges koronája az, hogy attól fogva *mindig együtt leszünk az Úrral*. Bizonyosan tapasztalta már mindenki, milyen csodálatos nyugalom és békesség szállja meg az ember szívét, ha egy-egy órát együtt tölt el az Úrral. Talán a magábaszállás egy áldott óráját. Vagy a buzgó imádság áhítatának egy-egy pillanatát. Talán a meghallgattatás örömeinek egy-egy kedves napját, Vagy a bűnbocsánat megnyerésének és elfogadásának egy-egy boldog percét. Itt is, az Isten szent hajlékában, ahol hitünk felnyúló kezével megérintjük az Úr felénk nyújtott segítő szent kezét és ahol lelkünk szemével meg tudjuk látni azt az egyedül szentet, aki értünk élt, értünk halt meg és értünk támadt fel új örök életre: milyen sok áldással gazdagszik meg a lelkünk, hogy együtt lehetünk a mi Mesterünkkel! Akkor azonban *majd mindenkorra együtt maradunk övele!*

Testvéreim, lehet-e ennél nagyobb és szentebb örömet még csak képzelni is! Nem kell-e mindennap összekulcsolt kézzel hálát adni a mi jó Istenünknek, mondván: *Áldott az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus atyja, aki bennünket minden lelki áldással megáldott Krisztusban a mennyekben!* (P. 1, 3).

És ha még ezek után is ezt kérdezi valaki: mi lesz velünk, mondjuk neki nagy örömmel, hálás dicsekvéssel hitünknek amaz édes reménységét, boldog reménységünknek ama nagy vigasztalását: *Meg fogunk jelenni a mi Urunk Jézus Krisztus előtt és mindenkorra vele maradunk!*

Vigasztaljátok egymást ezekkel az igékkel! Ámen.

(Ősegházi perikópa.)

AZ ÍTÉLET.

Szentháromság után 26. vasárnap. 1932.

Alapigék: Máté 25, 31-46.

Mondják, hogy a hattyú, mielőtt kimúlik, búcsúzóul elzengi az utolsó és legszebb énekét. Mintha csak egy életen át tartó hallgatás után mind kitárná szíve kincseit.

Mielőtt a gyertya kialszik, még egy utolsót lobban, fényesen, ragyogón, s még egyszer betölti fényével a szobát, amelyet megvilágosított.

Mikor a földi életétől búcsút venni készül, még egyszer magához szólítja az ember azokat, akiket szeretett s ha volt titka, amelyet addig rejtegetett, elmondja őszintén. Őszönösen vonakodik az ember, hogy titkokat vigyen a sírjába. A búcsúzás órája rendszerint az őszinteség órája. Ilyenkor a lélek sok mindent elfelejt, a szem sok mindent tisztábban lát, a szív sok mindent mélyebben érez. Utolsó megnyilatkozásában a szeretet titokzatos törvénye irányítja az embert. Mintha azt akarná, hogy még egyszer utoljára adjon valami kedveset övéinek. Egy jó tanácsot, egy jó szót, egy hálás köszönetet, vagy egy meleg tekintetet.

Jézus is búcsúzkodik. Utolsó három példázatát mondja. Mind a három az ítéletre való készülésről szól. Arra akarja a hívők figyelmét irányítani, amit senki el nem kerülhet, amivel naponként kellene foglalkoznia, amire óránként kellene készülnie. Mert az ítélet alól senki sem vonhatja ki magát. És az az ítélet nagyon komoly lesz.

Ha az ember csak egy vizsgatételre készül is, heteket, hónapokat, sőt esztendőket tölt el a készüléssel. Mikor pedig a vizsgatétel napja elérkezik, ünnepi ruhát ölt, még egyszer komolyan átgondolja, hogy a felteendő kérdésekre hogyan fog felelni s akármilyen elkészültnek érzi is magát, mégis szívdobogva lépi át a végzetes órán a vizsgálatra vezető küszöböt, Pedig ott csak emberek elé kerül és az ő fogyatékos tudása mivoltát csak korlátolt tudás mértékével méri meg. Az örök ítéletnél azonban az Úr a bíró, aki nyomban ítél. Még pedig az örök igazság mértékével ítél, az örök életről.

Szinte érthetetlen, miért nem készül az ember komolyan erre a megítélésre? Miért nem igyekszik rá készen lenni minden pillanatban! Hiszen figyelmeztetett rá mindenkit az Úr: *Vigyázzatok, mert az Emberfia eljövételének sem a napját, sem az óráját nem tudjátok!* (Mt. 25, 13.) És mert félti az ő híveit, azért most az ítélet

titkába enged nekik betekintést s megmondja, hogyan megy végbe és mi alapon történik az ítélet?

1. Festői a kép, amelyet Jézus az ítéletről ád. Megjelenik az Emberfia teljes dicsőségében. A mennyország minden ragyogása körülövezi. Az eget örökké világló fénye reá sugárzik és róla árad szét. Előtte, utána angyalok serege. Mint a királyt, úgy kísérik és úgy veszik körül az eget angyalai. Mikor már az összes angyalok felvonultak, akkor az Úr dicsőségének trónusára ül s a királyiszéken végzi az ítélettartás isteni munkáját. Eléje gyűjtik az összes népeket. Minket is, téged is, testvérem. Mindnyájunkat. Mert az ítéletet senki sem kerülheti el.

Akkor külön választja azokat egymástól úgy, amint a pásztor külön szokta választani a juhokat a kecskéktől. És a juhokat jobbkeze felől, a kecskéket pedig balkeze felől csoportosítja. Mert csak az Úr tudja egyedül, ki hová tartozik. Őt nem lehet megtéveszteni. A hamis próféták csak ezen a földön járhatnak álruhában. Az Úr előtt leveti a juhok ruháját és meztelenül áll a ragadozó farkas. Igaz, hogy mi is megismerhetnénk őket, mert megmondta az Úr, hogy *gyümölcsseikről is ismerhetők meg.* (Mt. 7, 16.) Ámde a mi szemünket könnyű megtéveszteni. A mesterséges fény nem ád teljes világítást. Ezért óvta Jézus a tanítványokat: *Ne ítéljétek, hogy ne ítéltesetek.* (Mt. 7, 1.) Ezért tartotta vissza őket az elhamarkodástól, mikor a konkolyhintés példázatában azt kérdezték tőle: *Akarod-e, hogy elmenjünk és összeszedjük a konkolyt? így felelt nekik: Nem, nehogy mikor a konkolyt szeditek, azzal együtt a búzát is kitépjétek. Hagyjátok együtt felnőni az aratásig s majd meghagyom az aratáskor az aratóknak: szedjétek össze előbb a konkolyt és kössétek kévékbe, hogy elégessék, a gabonát pedig takarítsátok a csűrömbé.* (Mt. 13, 28-30.)

Sem joga, sem képessége, sem belátása, sem bölcsessége nincs az embernek arra, hogy mások felett ítéletet tartson. Hagyja csak a búzát és a konkolyt nyugodtan együtt növekedni, nehogy igazságtalanul ítélkezzék. A Zács Feliciánok szomorú története óvatosságra kötelezi az embert. Mert sokszor büntelenekeket is sújt az emberek ítélete bűnösök miatt és tisztákat is megkeserít gonoszok miatt. Ezért figyelmeztet minket az apostol: *Adjatok helyet az ítélő haragnak, mert meg van írva: Enyém a bosszúállás, én megfizetek, azt mondja az Úr.* (E. 12, 19.) És ezért mondja ismét: *Ki vagy te, hogy a más cselédjét megítéled? Tulajdon urának áll, vagy esik. Ámde állni fog, mert az Úr képes őt megállatni.* (R. 14, 4.)

Egyedül az Úrnak van joga és bölcsessége elkülöníteni az igazakat a hamisaktól, az üdvözülendőket az elkárhozandóktól. És égbekiáltó bünt követ el, aki az Úr nevében már itt ezen a földön elég vakmerő vagy könnyelmű ítéletet tartani embertársai, az Úrban hívők felett. De hogyan is eretnekíthet embert bárki is ezen a földön, mikor az ő igazát is még csak az ítélet napján bírálja el az Úr! Hogyan rekeszthet ki valakit bárki is a mennyek országából,

amelyben maga sincs még benne s ha netalán Isten kegyelméből bele jut is valaha, akkor sem ő lesz ott az úr! Hogyan tarthat ember bárkinek a hitéről is osztályozó ítéletet, mikor annak megítélése egyedül csak az Úrra tartozik!

Az ítélettartás egyedül az Úré, aki azt mondja a jobbján lévőknek: *Jertek atyámnak áldottai és vegyétek örökül azt az országot, amelyik a világ teremtésétől kezdve el van készítve. Azután a bái-keze felől állóknak is szót: Ti átkozottak, távozzatok el tőlem az örök tűzre, amelyik az ördögnek és az ő angyalainak készítettet.*

A szelídek, a jóságosak, az engedelmesek, akik pásztoruk szavát bárányok módjára követték, örökül veszik azt a szent országot, amelynek eljövételén addig is híven, buzgón, önmegtagadással munkálkodtak. Ez az ország az ő jutalmuk. Ebben az országban maga az Isten királykodik és vele élnek majd boldog közösségben az Úr áldottai. Ebben az országban lakik az örökélet és az örök üdvösség.

Akik pedig az Isten akarata ellen lázadoztak, akik a maguk vágyai szerint éltek, a fékezhetetlen és fegyelmezetlen lelkek annak országába száműzetnek, akinek földi életükben szolgáltak: az ördögnek és az ő angyalainak országába. Örök tűz van benne azok számára, akik itt ezen a földön is szenvedélyek, indulatok és bűnök tüzeiben égtek. Amint az Úr mondja: *És elmennek majd ezek az örök gyötremre, az igazak pedig az örök életre.*

2. Dehát mi dönt majd az ítéletben az üdvözülés és az elkárkozás felett? Jézus erre a kérdésre is világosan felel. Az üdvözülendőknek ezt mondja: *Mikor éheztem, ennem adtatok, mikor szomjaztam, innom adtatok, mikor vándor voltam, befogadtatok, mikor ruhátlan voltam, felruháztatok, mikor beteg voltam, meglátogattatok és mikor börtönben voltam, ellátogattatok hozzám.*

Csupa cselekedet! A szeretet megannyi cselekedete! A jóságnak és az együttérző részvételnek megannyi bizonyágtétele! El is csodálkoztak ezen az igazak. Hiszen ők az Urat sohasem látták ilyen szomorú állapotban, hogyan tehettek volna vele ennyi jót! *És a király azt mondja majd nekik: Bizony mondom nektek, amit cselekedtetek eggyel az én legkisebb testvéreim közül, azt énvelem cselekedtétek.*

És az igaz bíró ezen az alapon ad majd örök részt az Atya áldottainak és ezen az alapon kergeti örök tűzre az átkozottakat. Az ítélet napján tehát döntő súllyal esik latba a jóltevő szeretet gyakorlása vagy elmulasztása.

Íme, ebben a gondolatban hajlik vissza a Szentháromság utáni vasárnapok vége azok kezdetére. Ha az Isten maga a szeretet, aki viszonzás várása nélkül mindig és mindenkivel csak jót tesz, akkor az ő gyermekei csak úgy lehetnek méltók mennyei Atyjukhoz, ha igyekeznek tökéletesek lenni, mint amilyen tökéletes maga az Atya. Az Atyához való lelki hűséget követeli meg minden embertől és teszi az ítélet mértékévé az Isten. Ez az az élő hit, amelyet evangéliumi anyaszentegyházunk az üdvösség feltételéül állít. Ez az a hit, amelyről az apostol azt mondja, hogy *az igaz pedig*

hitből él. Ez a hit nemcsak bizodalom, hanem hűség is, amely által az ember beleolvad Isten céltűzéseibe és munkatársává lesz az ő mennyei Atyjának.

Bizonyos, hogy az ember mindig azzal a bizó reménykedéssel gondol az Istenre, hogy az Isten hosszútűró, jóságos és kegyelmes, aki szerető szíve szerint elnéző az ítélettartásban is. Pedig mindnyájunknak úgy kellene megváltoznunk, hogy azért akarjunk jók, kegyesek, elnézők és melegszívűek lenni földi életünkben, mert méltók akarunk lenni az Isten szeretetére- és kegyelmére, hogy egykor majd az Úr jobbkezén állók közé kerülhessünk. Mert az Isten az ítélettartásban senkinek az imádságáért nem lesz igaztalan. Semmiféle protektor közbenjárásáért nem lesz elnéző. Közbenjárók kérésére vagy azok érdemeire Isten nem tekinthet, Az az igazság, amit az apostol mond: *Mindegyikünk maga ád majd számot magáról az Istennek.* (R. 14, 12.)

Mikor ezt a történetet hallják, sokan bizonyosan ugyan azt gondolják, amit úgy az üdvözültek, mint az elkárhozottak mondtak Jézusnak, hogy, ha személye szerint járna köztünk e földön, mindenki kész örömmel szolgálna neki. De ezeknek is azt mondaná az Úr: *Amit cselekesztek eggyel az én legkisebb testvéreim közül, azt énvelem cselekeszitek!*

Mert Jézus jár itt ezen a földön azokban, akik támogatásra és segítségre szorulnak. De ő nem a filléres jótékonykodást kívánja, hanem az ínség oszlatását. Nem az egyleteskedésben gyönyörködik, hanem a nyomort lehetetlenné tévő intézmények megalkotásában. Jézus a szegénységet nem tartja a földi élet teherterelőnek, hanem kedves alkalomnak arra, hogy emberek iránt való szeretetünkről és Isten iránt való hálaünkről bizonyosságot tegyünk. Jézus előre megmondta, hogy *szegények mindig lesznek velünk* (Mt. 26, 11), de megmondta azt is, hogy jobb adni, mint elfogadni. Hogy a gazdag mellett Lázárok is élnek, az magában véve még nem veszedelme, vagy szégyene a világnak, hanem az a veszedelme és az a szégyene, ha a szegény ritkán találkozik a melegen érző szívekkel. A világ íryomorúságának az a forrása, hogy a jóllakott ember nem látja meg az éhezőt, a bőségben élő nem gondol a szükségét szenvedőre. Az a baj, hogy akinek nyugodalmas meleg otthona van, nem törődik a hajléktalanul bolyongó testvérrel. Az a baj, hogy míg az egyik ember selyemben és bársonyban válogat, nem jut eszébe, hogy némely embertársa rongyokkal sem bírja elfedezni teste mezítelenségét és darócot sem tud szerezni gémberegett tagjának felmelegítésére. Az a baj, hogy akik Isten kedvező kegyelméből testük és lelkük épségének örvendeznek, nem gondolnak a betegségben sýnlódókra, akiket a test és a lélek nyomorúsága nemcsak a boldogság élvezésében, hanem hivatásuk kötelességeinek végzésében s ezzel a mindennapi kenyér megszerzésében is akadályoz. Az a baj, hogy, akik szabadon .larnak- kelnek és élvezik a földi élet minden szépségét, nem gondolunk azokra, akik fogságban szenvednek.

És itt nem csupán a test börtönére gondol az Úr. Mint ahogyan a baj és a nyomorúság szálnalmas jelenségeinek felsorolásánál is nemcsak a test életének hiányaira gondol. A léleknek is van éhsége, a szívnek is van szomjúsága, az életnek is van mezítelensége, betegsége és kínzó börtöne. És a kilakoltatások szégyenletes divatjának mai klasszikus korában bizony nemcsak a test válik hajléktar larmá, hanem az a megkeseredett lélek is, amely nem találkozik a megértő szeretettel s ezért kart-karba öltve jár tovább a gyűlölséggel és az elkeseredéssel! Mindezeket nyitott szemmel kellene Krisztus híveinek meglátniuk és meleg szívvel orvosolniuk. Mert, bizony mondom, ha volt kor, amelyben Jézus szíve szerint jót tehetett az ember, akkor ez a mi korunk, amelyben százezrével élnek köztünk a munkanélküliek, akik már nem is a holnapi nappal törődnek, mert a tegnapelőtt gondjának kínjaitól sem tudtak még ma szabadulni. Dehát ez a mi világunk talán meg sem tudja érteni Jézusnak a lelkét. Palotákat emel szórakozásainak, de könyörületre és jótévedésre nincs pénze, mert nincs szíve. Nincs, hogy hajlékot emeljen a hajléktalanoknak, kórházat a betegeknek, nyugtató otthont az árváknak és az özvegyeknek. Kérkedve mutogatja díszes színházait, amelyeknek falai között azonban a lelken többet rontanak, mint építenek. Dicsekszik, hogy a mi korunk a haladás olyan rohamával tör előre, amilyenre még nem volt példa a világtörténelemben. De a dicsekvő szó elhal az ajkán, ha a rohanva haladó kor elé odaáll az Úr és azt kérdezi: Hát a szívedet hol hagytad? Haladtál-e a jóságban, az emberszeretetben, a tiszta erkölcsben, az istenes életben és a megértő, megbocsátó együttérzésben?

Lehet, hogy ezek nagyon komor gondolatok és kemény megállapítások. De akkor is szemükbe kell néznünk. Mert az ítélet senki el nem kerülheti. Az ítélet pedig a szeretet cselekedetei alapján történik. Dehogy is számít majd ott a tudás mennyisége! Dehogy is jön ott tekintetbe a kultúra sok tetszetős vívmánya. Dehogy is esik ott latba a sok méltóság és a még több kérkedés! Hiszen mindez elmarad tőlünk a sírnál, az Úr tehát ezekről tudomást sem vesz. Az Úr elé nem viszünk, mert nem is vihetünk mást, csak a lelkünk hitét, és a szívünk jóságát. De az Úr mást nem is keres, nem is tudakol, sőt meg sem lát. Ezért mondta az Úr Jézus Krisztus: *Sokan lesznek az utolsókból elsőkké, az elsőkből pedig utolsókká. Mert sokam vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak!* (Mt, 20, 16).

Testvéreim, minket azzal tüntetett ki az Isten kegyelme, hogy a hivatalosak közé tartozunk. Minket is meghívott az Úr az ő országába. Kegyelemből feltárta előttünk annak kapuját. Vigyázzunk, hogy rátérjünk a keskeny útra és bemenjünk a szoros kapun! Vigyázzunk, hogy a választottak közé kerüljünk. Legyen tehát egész földi életünk komoly készülés a nagy ítéletre! Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

A CSODÁLATOS VÁROS.

Szentháromság után 26. vasárnap. 1930.

Alapigék: Jelenések 21, 10-12. 25-27,

Aki az utolsó vacsorán Jézus keblén pihent, a kedves tanítványnak, János apostolnak jelenése volt. Patmosz szigetén élt száműzetésben. Az emberek világából ki volt zárva, az Isten világának kapui azonban épen akkor tárultak fel előtte.

Jánosnak jelenése volt. Aki, habár a földön jár, mégsem a földnek él, sokszor részesül abban a kegyelemben, hogy betekintést nyer az ég titkaiba. Az Úr a hét angyal egyikét küldte el Jánoshoz, hogy feltárja előtte az ég titkait. És amit látott, így írja le az apostol: *Elvitt engem egy nagy magas hegyre és megmutatta a szent várost, Jeruzsálemet, amely az égből az Istentől szállt alá s amelyen az Isten dicsősége ragyog. Fénye olyan, mint a legértékesebb drágakőé, a kristályos jáspisé.*

Hogy az Isten dolgait megláthassa, mindig magasságokba kell az embernek felemelkednie. Ha nagyobb távlatokban és szokatlannabb szépségekben akar gyönyörködni, magas hegyek ormára kell magát felküzdenie. Az Úr angyala Jánost is egy nagy magas hegyre vitte fel, mert olyan valamit akart neki mutatni, amit a föld porából senki sem láthat meg. Megmutatta neki az égből alászálló szent várost. A város neve maga is azt jelenti, hogy az a békesség otthona. A földi Jeruzsálemé is azt jelentette. Azt azonban emberi kezek építették, békességét emberi gyarlóságok rontották meg, dicsőségét emberi bűnök homályosították el. Amelyet azonban Jánosnak mutatott meg az Úr, azt a várost nem emberi kezek építették. Az égből szállt alá, azért is ragyogott rajta az Isten dicsősége. Olyan fényesen tündökölt, mint a kristályos jáspiskő, amelynek minden egyes lapja és éle új fényben töri meg a rávillanó és belőle kiáradó sugarat.

Mikor az apostol szeme a vakító ragyogáshoz hozzászokott, nyugodtabban vette szemügyre azt a csodálatos várost. Látta, hogy *nagy-magas fah volt tizenkét kapuval. A kapuk felett tizenkét angyal és felírt nevek, Izrael fiai tizenkét nemzetségének nevei. Keletre három kapu, Északra három kapu, Bél felé három kapu, Nyugat felé három kapu.*

Magas fala volt, hogy akinek a lelke sem jár magasabban, mint a lába, bele se tudjon tekinteni. Legfőlebb, ha felemelkedik. Lám, a kistermetű Zakéus okos ember volt, mert hogy Jézust láthassa, az útszéli fügefára mászott fel (Lk. 19, 4). Az Isten nagyságos dolgait a legtöbb ember azért nem érti meg és azért nem látja meg, mert nem tud a föld porából kiemelkedni.

Annak a városnak a fala azért is volt olyan magas, hogy ami a földön él, mozog, viaskodik és törtet, ne tudjon egykönnyen bele-tolakodni. Se a por ne hatoljon bele, amit az emberek tülekedése és a földön futkározók lába felver. Se a zaj, amellyel telve van a föld. Se a sok haszontalan fecsegés, amellyel az emberek olyan könnyelműen pazarolják az életüket. Ezt a várost féltette az Isten, azért vette körül magas fallal. Milyen bölcs dolog volna, ha azt a lelket, amelyet az égből kaptunk, mi is így védenénk meg a léhaság és a bűn veszedelmétől és nem hagynánk bekerítetlenül!

Az égből alászállt szent városnak tizenkét kapuja volt s minden kapu felett egy-egy angyal állt. Azért volt olyan sok kapuja, hogy mindenfelől meg lehessen közelíteni. Az azután mindegy, melyik kapun megy be az ember abba a szent városba, a fő, hogy belejusson. Azért nem is lehet megérteni, miért ítélik meg az emberek egymást, ha valaki másik kapun megy be, mint amelyen ő igyekszik bejutni. A fő, hogy belejusson.

A mi lelkünknek bizonyosan több van tizenkét kapujánál. Azért jut abba be minden szemét. Vagy talán be sincs kerítve! Ha be van is, azt a kerítést bizonyosan csak a hiúságunk, vagy az önzésünk emelte. És nem állítottunk minden kapuja fölé egy-egy angyalt, hogy azok szemének vigyázása alatt tisztuljon meg minden, ami lelkünkbe behatol.

Nevek vannak azokon a kapukon felírva: a választott nép nemzetségeinek nevei. Mert övék volt a földi Jeruzsálem. Az új Jeruzsálembe is folytonosan várja az Úr az ő kiválasztott népét. Számára minden odavezető kapu nyitva áll. De most új neveket is írnak a kapukra. Azok neveit, akik az élet próbáit megállják. Akikről azt mondta az Úr: *A győzőt oszloppá teszem az én Istenem templomában és nem megy ki többé. És felírom rá az én Istenem nevét és az Isten városának nevét, az új Jeruzsálemét, amely le fog szállni az égből az én Istenemtől, — meg az én nevemet, az újat. (Jel. 3,12).*

A tizenkét kapu tizenkét drágagyöngy, mindegyik kapu egy-egy drágagyöngyből való. Ezek a kapuk az égtájak szerint hármanként vannak elosztva. Mindegyik égtáj az emberi élet egy-egy szakasza és mindegyik drágakő egy-egy erénye az emberi szívnek, egy-egy ékesége a léleknek. Kelet felől, az ifjúság idején három igazgyöngy juttatja be a szent városba az embert: az ártatlanság, a tisztaság és a jóság. Az élet delén is három drágagyöngyre van szükségünk: a hitre, az erkölcsösségre és a megbízhatóságra. Nyugat felől is csak három drágagyöngy vezetheti be az embert az égi Jeruzsálembe: a megálló hűség, a bölcs józanság és az Úr szolgálata. Északon is há-

rom drágakővel mehetünk be a kapukon: ha igazol a tiszta lelkiismeret, a vád nélküli élet és az Úrhoz való vágyakozás.

Az apostol azonban még tovább is szemlélődik és az látja, hogy *a város piaca színaranyból való, mint az áttetsző üveg*. Más városban is van arany a piacon, de csak mint rút adásvevés tárgya és eszköze. Nem ragyogó, nem fényes és nem tiszta, hanem sokszor nagyon is rút és sötét árnyékkal borított. Ebben a városban azonban maga a piac van színaranyból. Hamis portéka nem is kerülhet rá. Álnok kúfárkodást nem is lehetne rajta folytatni. Hiszen azon a színaranyból való piacon még a gondolatok is nyilván állnak mindenki előtt. E város piaca a tisztaság és szentség színhelye.

Csoda-e, ha ezek után azt mondja az apostol, hogy: *Templomot nem láttam benne, mert temploma az Úr, a mindenható Isten és a Bárány*. Hogyan is láthatott volna abban a városban templomot az apostol, mikor temploma maga volt az Úr, aki pedig láthatatlan. Aki mindenütt jelen van ugyan, mert *benne élünk, mozgunk és vagyunk* (Csel. 17, 29), mégsem láthatjuk meg, míg hozzá nem jutunk. Látható templomra nem az Istennek, hanem csak az embernek van szüksége, hogy legyen hol a világtól elvonulva ráborulni az Úr ismerető aytai keblére.

És e városnak sem napra, sem holdra nincs szüksége, hogy világítsanak neki, mert az Isten dicsősége árasztotta el fényével és szövéténeke a Bárány.

Nem tudom, megfigyelte-e már valaki, milyen óriási különbség van az égi és a mesterséges fényforrások között. Ez utóbbiaknak akármely nagy tömege is csak aránylag kis kört képes megvilágítani. Azontúl már ismét a sötétség uralkodik. Az égi napból pedig elég egyetlen sugárkéve is, hogy világosság ragyogó köntösébe öltözködjék az egész mindenség. Milyen csodálatos lehetett hát annak az égből alászállott városnak a fénye, amelynek még napra és holdra sem volt szüksége, mert magának az Istennek dicsősége sugározta be abból a szent szövéténekből, amelynek Bárány a neve! Pedig ebből a szövéténekből ránk is sugárzik fény. A Bárány igazságának égi fénye az. Az evangélium világossága, az isteníge csodás ragyogása! Milyen jó volna még földi életünkben megszokni ezt a fényt, milyen jó volna megszokni annak ragyogását és elfogadni áldott vezetését! Hiszen azért is gyűjtötte azt fel az Isten könyörülő jósága, mert azt akarta és ma is azt várja, hogy *annak világosságában fognak járni a népek és a föld királyai abba viszik be dicsőségüket*.

De sőt még többet is mond az apostol: *A város kapuit nem zárják be nappal, mert ott nem lesz éjszaka*. Ahol örök dicsőség fényessége ragyog, hogy is lehetne ott éjszaka! Ahol pedig nincsen éjszaka, ott a sötétség gyászos cselekedetei is hiányoznak. Azok, amelyeket nappal nem is mernénk elkövetni a szégyentől, amelyet ösztönösen érez minden ember, a pironkodástól, amivel öntudatlanul is tele van minden egészséges emberi lélek. Mert, aki egyszer megfürdött a jézusi szentség és igazság isteni világosságának tisztító

fényében, az szakít a sötétség cselekedeteivel. Amint az apostol is mondja: *Egykor sötétség voltatok, most ellenben világosság vagytok az Úrban. Járjatok úgy, mint a világosság gyermekei. Mert a világosság gyümölcse mindenféle jóság, igazságosság és icjajság, azt helyeslélvén, ami tetszik az Úrnak. Ne legyen részetek a sötétség cselekedeteiben, hanem inkább feddjétek meg azokat* (Ef. 5, 8-11).

Feddjétek meg akkor is, ha azok a tulajdon tetteitek. Feddjétek mesí és ne várjátok, míg egyszer az Úr maga fedd meg érte titeket. Mert ne felejtse senki, hogy abban a városban nincsen éjszaka, csak örökös fényességben ragyogó csodálatos nappal.

És abba viszik be a népeknek minden dicsőségét és tiszteletét. Mert ezeket most a népek és nemzetek önzön maguknak tartják vissza. Minden dicsőséget és tiszteletadást önzön bitorolnak. A hivalkodó gög és a zsarnok erőszak hímes köpenyét varrják meg belőle a maguk számára és abban kéjelegnek a világ előtt. Azt hiszik, hogy az az igazi nagyság, ami előtt gyáván hajladoznak, álnokul hízelegnek. Ezért törekszenek a népek hatalomra, ezért nem ismerik a szeretet törvényét. Gondolkodásuk nem ér fel Krisztusig, bár az ő hívének vallják magukat. Nem értik meg és nem is tudják, nem is akarják talán megérteni, hogy minden nagyság a szolgálatnál kezdődik. Mint ahogyan az Isten is szolgál mindeneknek. Mint ahogyan Jézus is azért jött, hogy *szolgáljon és életét adja váltságul sokakért, nem pedig azért, hogy neki szolgáljanak* (Mk. 10, 45). A népek azonban inkább szolgálatra akarnak kényszeríteni mindenkit. Abban találják dicsőségüket, hogy minél erősebb kézzel és minél többeken uralkodjanak. Pedig akkor volnának nagyok igazán, akkor lépnének a dicsőség ragyogó útjára, ha úgy igyekeznének szolgálni az embereknek, hogy ne legyen többé egyetlen elhagyatott, inséges, nyomorgó és elkeseredett ember a népek özönében, hanem mindenki érezné a legjobb édesanyának, a hazának melengető, segítő, yédő és szerető keze szelíd simogatását. És nem maguknak követelnek a népek a hódoló tiszteletadás szolgálatát, hanem maguk is az istentisztezők sorába állának és nemes példával járnának elől a mindenség égi Urának tiszteletében.

Abban az égből leszállt városban emberek és népek egyaránt és egymással vetélkedve az Isten elé hordják majd a dicsőséget és a tiszteletet. *És nem megy bele semmi tisztátalan, sem aki megbotráncoztat vagy hazug, hanem azok, akik a Báránynál be vannak írva az élet könyvébe.*

Hogyan is mehetne be abba a városba akármiféle tisztátalanság, vagy helytelenség, mikor az Isten dicsőségének fénye úgy ragyogja át, hogy még a piaca is színaranyból van! Hogyan lakozhatnék abban más, mint igazság, mikor csak az juthat bele, aki a Báránynál be van írva az élet könyvébe! Vájjon be vagyunk-e mi írva, testvéreim? Vájjon be leszünk-e majd írva? Vájjon be lehetünk-e írva egyáltalán az életünk tisztasága miatt? Vizsgáljuk meg magunkat, mielőtt az Úr elé kerülünk! És ha van a szívünkben valami

tisztátalanság, ha van az életünkben valami botránykozttató, ha van a lelkünkben vagy az ajkunkon valami hazugság: tisztítsuk ki magunk, hátha megkönyörül majd rajtunk a Bárány és kegyelemből minket is beír az élet könyvébe!

János apostolnak megmutatta az Úr az új Jeruzsálemet, azt a csodálatos várost, amelyet számunkra készített és amelybe minket is vár az Isten. Nekünk szánta, minket akar polgáraivá tenni. Kapui tárva vannak, várnak! Mával is közelebb jutottunk hozzá egy lépéssel. Mikor értünk falai közé, csak az Isten tudja. De az a boldog reménységünk, hogy minket odavárnak és hogy ott is kegyelem és szeretet fogad. Tegyük hát magunkat méltókká erre a szeretetre és erre a kegyelemre! És mert e város kapuján semmit sem vihetünk át, ami tisztátalan, fogadjuk meg és teljesítsük az apostol ama kérését: *Mivel ilyen ígéreteink vannak, szerettem, tisztítsuk meg magunkat a test és a lélek minden szennytől, szentesülést szerezvén az Isten félelmében.* (Kor. II. 7, 1). *Hiszen úgy sincs nekünk itten maradandó városunk, hanem a jövődőt keressük.* (Zsid. 13, 14). Ha pedig az a jövődő város olyan fényes, ragyogó és dicsőséges, amilyennek azt az apostol látta, akkor, testvéreim, minden áldozatot megérdemel, hogy belejuthassunk. S nem is olyan emberfeletti az az áldozat. Csak úgy kell itt ezen a földön élnünk, hogy a Bárány beír hasson minket az élet könyvébe! Ámen.

(Württembergi perikópa.)

VIGYÁZZATOK!

Szentháromság után 27. vasárnap, 1894,

Alapigék: Máté 25. 1-13.

Isten kegyelméből eljutottunk az egyházi eftendő utolsó vasárnapjára. Alázatos hálával és magasztaló dicsérettel borulunk le a Megváltó lábaihoz, hogy az elmúlt egyházi esztendő folyamán velünk közölt végtelen sok lelki áldásért köszönetet mondjunk. Mikor csüggedés lepte meg a lelkünket, bátorított. Mikor tanács-talanok voltunk, tanított. Mikor eltévedtünk, irányt mutatott és vezetett. Mikor erőt vett rajtunk az indulat, megintett. Mikor a romlottság útjára tévedtünk, megdorgált. S jó és rossz napokban egyaránt szeretettel hívogatott, csodás kitarással édesgetett és nagy jósággal keblére ölelt. Úgy borúit fölünk és úgy örködött felettünk szakadatlanul, mint a beteg gyermekét óva takargató édesanya.

Ma nemcsak az egyházi esztendő, hanem az ő tanítása is véget ér. Búcsúzik és búcsúzni tanít. Mert, aki a világra jött, annak el is kell egyszer hagynia a világot. *Nincs itt nekünk maradandó városunk.* (Zsid. 13, 14). Meg kell hát tanúinunk az örökös készenlétet. Meg kell tanúinunk, hogy bármely pillanatban hangzik is fel a hívó szó, mindig készen legyünk az indulásra. Mert azon fordul meg a sorsunk, készen vagyunk-e minden pillanatban?

E példázatban Jézus a történet végén mondja ki a tanítást: *Vigyázzatok, mert az Emberfia eljövetelének sem a napját, sem az óráját nem tudjátok!* Csak az bizonyos, hogy eljön. Az is bizonyos, hogy akkor dül el a sorsunk. Meg kell hát szívlelnünk az Úr utolsó intését és bele kell írunk lelkünkbe a szavát: *Vigyázzatok!* Vigyázzatok, mert a völegény bizonyosan eljön! Vigyázzatok, mert csak az megy vele, aki kész! Vigyázzatok, mert aki sötétben marad, el is marad!

1. Jézus így kezdi a történetet: *Akkor hasonló lesz a mennyeknek országa a tíz szűzhöz, akik fogták lámpásaikat és kimentek a völegény elé annak fogadására.*

Ős keleti szokás volt, hogy a völegény csak az esti szürkület beállta után ment a menyasszonyáért. Előre megbeszélte helyen, útközben találkozott. A menyasszonyt erre a találkozásra barátnői is elkísérték. Az útra mécesst vittek magukkal. Nemcsak azért, hogy

az úton világíthassanak, hanem azért is, mert mécsvilágnál csillogóbb, szebb, hangulatosabb a vőlegény és a menyasszony találkozása. Valamennyi köszörás leánynak fel kellett hát készülnie a találkozásra.

Mi történt, mi nem, nincsen itt elmondva, de megesett, hogy a vőlegény késett. *Mikor pedig a vőlegény késett, mindannyian elálmosodtak és elaludtak.* Szokatlan is, hogy egy vőlegény késlekedjék, mikor menyasszonya várja. A várakozó leányok eleinte bizonyosan vígan voltak, mulatoztak, tréfálkoztak, de lassanként elnyomta őket a fátárság, azután az álom. A lámpákban pedig fogyott az olaj.

Ejfélkor kiáltás hangzott: Itt a vőlegény, jertek ki elébe! Mert a vőlegénynek meg kellett érkeznie. Késett, de el nem maradt.

Testvéreim, aki a Bibliát forgatni szokta, tudja, hogy itt Jézus eljövételéről van szó. Mikor majd a menyasszonyáért, az anyaszentegyházért és a menyasszony barátaiért, az összes hívekért eljön, hogy a maga boldog otthonába bevezesse. Lehet, hogy késik, de eljön bizonyosan!

A menyasszonyhoz tartozó leányok is tudták, hogy a vőlegény nem hagyja menyasszonyát az útfélen, de nem tudták őt ébren megvárni, elaludtak. Olyan mulasztást követtek el ezzel, amelynek később nagyon szomorú következménye lett. Bizony mondom, boldog az az ember, aki éber vigyázással várja mindig az Urat, mert maga mondta, hogy eljön bizonyosan, csak éppen a napját és az óráját nem tudjuk, mikor!

Mondanom sem kell, testvéreim, hogy a menyasszony kísérete mi vagyunk, akik az anyaszentegyházat az ő vőlegényével való szent találkozásra elkísérjük. A vőlegény késik, de éppen azért kell ébereknek és vigyázóknak lennünk. Az ember nagyon hajlik az aluszékonyságra. Nemcsak a fátárság miatt, hanem azért is, mert így kényelmesebb. A keresztyén hívőnek azonban vigyáznia kell. Hiszen mióta az egyház megalakult, nemzedékről-nemzedékre ismétlődik a buzdító beszéd, hogy legyünk vigyázók és éberek. De, mert az emberek nem tudnak kitartók lenni, csalárd gúnyolódok is akadnak, akik saját vágyaik szerint élnek, mondván: *Hol van az ő eljöveteleinek ígérete? Hiszen az atyák elhunytá óta minden úgy maradt a teremtés kezdetétől fogva!* Az apostol azonban azt mondja: *Az Úr nem késik az ígérettel, mint ahogy némelyek késlekedőnek gondolják, hanem türelmes hozzájuk, mivel nem akarja, hogy némelyek elvesszenek, hanem mindnyájan megtérésre jussanak.* (Pét, II. 3-9.)

Vigyázzatok azért, mert a vőlegény bizonyosan eljön!

2. Vigyázzatok, mert csak az megy vele, aki kész.

A menyasszony kíséretében lévő szüzek mindegyikének volt lámpása. *Közülök azonban öt balgatag volt, öt pedig okos. A balgatagok fogták a lámpákat, de nem vittek magukkal olajat. Ellenben az okosak, lámpásaikkal együtt külön edénykében olajat is vittek.*

Csakugyan balgatók voltak, akiknek volt ugyan lámpásuk de elegendő olajról nem gondoskodtak. Hiszen a bölcsességet az igazolja, hogy mindig minden eshetőségre számít és így mindenről előre gondoskodik. Lám, azok az okos leányok nemcsak lámpásaikat töltötték meg otthon, hanem még tartalékul is vittek magukkal olajat. így ha az aluvás ideje alatt égett is a lámpásuk, mikor mindnyájan felébredtek, könnyedén rendbehozták lámpásaikat. *Közben pedig megérkezett a völegény és akik készen várták, bementek vele a lakodalmas házba és bezárták az ajtót.* Mert a völegénnyel csak az megy be, aki készen várja.

Fel vagyunk-e mi erre készülve minden pillanatban? Mert az a hivatásunk, hogy az egyházzal együtt üdvözüljünk. Hangsúlyozzuk, hogy az egyházzal együtt és nem az egyház által, mert az egyház nem üdvözít, lévén az az üdvözülendőknek közössége. Az egyházban ég az ige világossága. Az egyház tartja készen az olajat, amellyel meg kell töltenünk lámpáinkat. Nekünk az egyházban és az egyházzal együtt kell világítanunk. A hívők közösségét, az egyházat épen azért öleli magához az Úr, mert az a hívők közössége. Aki azonban sötétségben, a hit világossága nélkül jár az élet útján, nem tudja őt világító szövétnekkal fogadni, nem is mehet tehát be az Úr lakodalmas házába. Mert nem látta el magát bőven a hit olajával.

Balgatóknak mondjuk azokat a szüzeket, akik nem vittek magukkal elegendő olajat. És nem jut eszünkbe, hogy mi vagyunk ezek a balgatók. A legtöbb ember azt hiszi, hogy elég a hit olajának az a mennyisége, amit gyermekkorunkban a vallástanítás belénk csepegtetett. Némelyik azt hiszi, nem kell többé utána tölteni annak az olajnak, amit a konfirmálás áldott óráján az Úr oltáránál töltöttek lelkünkbe. Legtöbben azt hiszik, elég, ha évenként egyszer pótoljuk a hit és a reménység gyorsan párologó olaját az Úr oltáránál, mikor bűnbánatra hajlik meg a térdünk. Igaz, hogy Jézus szerint a hitből egy mustármagnyi is elég. Ámde a hit is olyan, mint a nap: csak addig fénylik és addig melegít, míg fenn ragyog az égen, ha azonban az éjbe hanyatlak, sötétség és hideg marad utána. A hívő ember lelke pedig olyan, mint a felhötelen, csillagos égbolt: ha hite napját elfeledte is a bánat éjjele, az abból kiáradó fény, mint csillagok ragyogó sugárzása, elúzi róla a sötétség félelmetes kárpitját és kiváratja vele a hajnal pirkadását. Vigyázzatok azért, mert a völegény bizonyosan eljön és csak az megy vele, aki kész!

3. Vigyázzatok, mert aki sötétben marad, el is marad!

Mikor a völegény közeledtét a vak éjszakába belekiáltották, a szüzek mindnyájan felébredtek és rendbehozták lámpásaikat. *Akkor azt mondták a balgatók az okosoknak: Adjatok nekünk a ti olajotokból, mert a mi lámpásaink elaluszhatnak. De az okosak azt felelték: Nem adhatunk, mert nem futja nekünk is meg nektek is. Menjetek el inkább a kereskedőhöz és vegyetek.*

Bizony, csakugyan balgatagok voltak azok a szüzek, hogy csak a végső szükség beálltakor gondoltak az olajra, Akárcsak mi. A legtöbb ember későn ébred annak tudatára, hogy mit mulasztott, Akkor akar olajról gondoskodni, mikor már ráborult a sötétség.

Úgy-e, testvéreim, az ember sohasem várja be, hogy akkor egyék, mikor már a jártányi ereje is megtört! Úgy-e, senkisémm akkor kezd a szántásba, mikor már harapásnyi kenyere sincs az asztalfában! Nem is akkor csináltat magának új ruhát, mikor a rajtalévő már rongyokba mállott szét!

Azok a balga szüzek társaiktól kértek olajat. Azok azonban okosak voltak és tudták, hogy nekik is, meg amazoknak is nem futja. Mások hitére támaszkodni nem lehet, mert fölös hite nincsen senkinek. Jézus is azt mondta: *A te hited megtart tégedet!* És az apostol is azt mondta: *Mindegyikünk maga ád majd számot magáról az Istennek.* (R. 14, 12.) Vigyázzatok azért, mert a vőlegény bizonyosan eljön és csak az megy vele, aki kész, aki ellenben sötétben marad, el is marad!

Akkor az okos szüzek azt tanácsolták balgatag társaiknak: Menjete el a kereskedőhöz és vegyetek. Miközben azonban azok oda jártak, hogy vegyenek, megérkezett a vőlegény és akik készen váriák, bementek vele a lakodalmas házba és bezárták az ajtót.

Milyen sok ember cselekszik ilyen balgatagul! Az utolsó pillanatban futkos olaj után. Pedig akik azt raktáron tartják, szívesen kínálják. Örülnek, ha minél többet kimérhetnek. Nem is érti az ember, miért nem keresi fel mindenki idejében az Úr gyülekezetét, az Isten szolgálait, a templomot és az örök Igét, hogy ki ne fogyjon lelkéből a hitnek olaja! Hiszen az ember nem szeret a sötétben. Jobban érzi magát a világosan. Biztosabb, nyugodtabb, ha mindent áttekinthet. Mert a sötétség bizonytalanság és nyomasztó lelki teher. Miért nem gondoskodik hát idején az ember a világító olajról? Az utolsó pillanatban már hiába hajszoljuk, hamarabb hozzánk ér az Úr és jaj nekünk, ha akkor is még sötétség borít! Mert aki sötétben marad, el is marad!

Akik nem járnak világosságban, ki tudhatja azokról, hogy ők is az Úr menyasszonyának népe! Hiszen a hozzátartozókat épen az igazolja, hogy lámpájuk tele van a hit olajával. De mit ér a lámpa, a pusztá test, ha nincsen benne örök életre világító isteni fényesség! Ha a mennyei hajlék kapujához érkeznek, úgy járnak majd, mint azok a balgatag szüzek, akik elkésve jutottak a kapukhoz és kezdtek könyörögni: *Uram, Uram, nyiss ajtót nekünk! De az azt felelte: Bizony mondom nektek, nem ismerlek benneteket!* Hiszen a menyasszony népe már bevonult! És a menyasszonyhoz csak azok tartoznak, akik az evangélium világosságában járnak, akik felkészülten és ébren tudják várni a vőlegény eljövételét.

Ezt a példázatot pedig azért mondta el az Úr, hogy felkészítsen minket az ítélet nagy és szent napjára, *Mert mindnyájunknak meg kell jelemitünk Krisztus ítélőszéke előtt, hogy ki-ki elvegye azt, ami*

megilleti, amint a testben cselekedett, akár jót, akár rosszat. (Kor. II. 5, 10.) Az Úr eljön bizonyosan. Nála nincsen későn vagy korán, mert *az Úrnak egy nap annyi, mint ezer esztendő és ezer esztendő annyi, mint egy nap.* (Pét. II. 3, 8.) Csak mi, emberek mérjük az időt napokkal és esztendővel, de az örökkévalóság mennyei királya előtt nincsen múlt és nincsen jövő, csak örök jelen. Ez örök jelennek melyik pillanatában jelenik meg az Úr az utolsó ítéletre, ez az ő titka. Hogy eljön, az bizonyos. Hogy minket jön ítélni, az is bizonyos. Örülünk rajta, hogy még vár. Várja az emberiség megtérését, várja a lelkek megújódását. Ne késlekedjünk azonban, mert minden nap, amelyet itt ezen a földön átélünk, az Isten hosszútűrő kegyelmének napja. Legyen azért minden nap egyúttal a komoly készülés napja is. Senki se tegyen úgy, mint azok a balga szüzek tettek, akik tudták, hogy a vőlegény bizonyosan eljön, mégsem voltak készen a fogadására. Inkább tegyünk úgy, mint ahogy az okos szüzek tettek, akik készen tartották lámpásaikat és illő világosságban, ünnepi ragyogás fényében vonultak be a vőlegénnyel együtt a lakodalmas házba.

Vigyázzatok azért, mert az Emberfia eljövételének sem a napját, sem az óráját nem tudjátok! Vigyázzatok azért! Ámen.

(Ősegyházi perikópa.)

NE ALUDJUNK.

Szentháromság után 27. vasárnap. 1932.

Alapigék: Tesszalonika I. 5, 1-11.

Az egyházi esztendő utolsó vasárnapján az ítéletről beszél az apostol. Arról a döntő óráról, amelyben mindnyájunknak meg kell jelenünk az Úr előtt, hogy meghallgassuk ítéletünket. És ez az ítélet döntő lesz és meg sem felelbezhető. Dönt pedig üdvösségünk vagy kárhoztatunk felett.

Azt mondja az apostol: *Időről és óráról nincs szükségetek, hogy írjak nektek, testvéreim, mert magatok is jól tudjátok, hogy az Úr napja úgy jön el, mint éjjel a tolvaj. Mikor azt mondják: békesség és biztonság, akkor szakad rájuk hirtelen a veszedelem.* Vagy Jézus szava szerint, *mintahogy a villámlás kilobban keleten és látható egészen nyugatig, úgy történik az Emberfia visszatérése is. Legyetek azért készen, mert amely órában nem is gondoljátok, abban jön el az Emberfia.* (Máté 24, 27, 44.)

Az apostol azonban a tesszalonikai gyülekezet tagjaiban erősen bízik, hogy őket nem lepi meg az Úr eljövele. Azt írja nekik: *Ti azonban, testvéreim, nem vagytok sötétben, hogy az a nap tolvajmód leljen meg titeket. Mert ti mindnyájan a világosság fiai vagytok és a nappal fiai.*

Az apostol tanítása ebben a gondolatban csúcsosodik ki. Az egyházi esztendő utolsó vasárnapján már minden hívő előtt, aki egy esztendő tanítását végighallgatta, nyilván áll, hogy a keresztyénség új teremtés. Amint az első teremtés hajnalán az isteni szózat nyomán világosság támadt a nagy mindenségben, úgy a Krisztus megjelenésével kezdődő második teremtésnél is az Isten ígéje nyomán világosság támad a lelkekben. Jézusról előre megmondta a próféta: *A mi Istenünk könyörülő irgalmasságából érkezett hozzánk a magasságból eredő fénysugár, hogy félragyogjon mindazoknak, akik sötétségben és a halál árnyékában ülnek, hogy lábainkat a békesség útjára vezesse.* (Lk. 1, 78.) És mikor Jézus megszületett, megjelent az Úr angyala és az Úr dicsősége ragyogott rá a pásztorokra; (Lk. 2, 9.) János evangélista szerint: *Benne élet volt és ez az élet volt az emberek világossága.* (Ján. 1, 4.) Jézus pedig azt mondta a tanítványairól: *Ti vagytok a világ világossága. Úgy fényeskedjék világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jötteteiteket és dicsőítsék menyeyi atyátokat.* (Mt. 5, 14, 16.)

Pál apostol számtalanszor emlékezteti a hívőket, hogy Jézusban új élet kezdődik. *Egykor sötétség voltatok, most ellenben világosság*

vagytok az Úrban. Járjatok úgy, mint a világosság gyermekei. (E. 2, 5.) Eljött már az órája az álomból való felébredésnek mert most közelebb van hozzánk az üdvösség, mint amikor hívőkké lettünk. (R. 13, 11.) A tesszalónikai híveket is ezért buzdítja most: *Ne is aludjunk tehát, mint a többiek, hanem legyünk éberek és józanok!*

Álljunk meg az apostol ez intése mellett.

1. A földi életről mindnyájan tapasztaljuk, testvéreim, hogy nem megy egészen simán és zökkenők nélkül. Legalább is nem úgy, amint szeretnénk. A gazdasági válságok és a széltében terjedő munkanélküliség e szomorú korában nemcsak az egyes emberek, hanem a népek és a nemzetek is tele vannak panaszkodással. A mai élet nehéz, tehát nagy próbákkal jár. A test és a lélek egyaránt izomszakadtig kénytelen erőit megfeszíteni és küzdelembe vetni. Az elbukásra ilyenkor ezer alkalom van. Nehéz időkben meghanyagatlik az erkölcs, mert kimerül a lélek ereje. Próbák alatt könnyebben megtörik a hit. Kísértésekben hamar elbukik az ember. Ahol a szegénység és a nélkülözés az úr, ott a tehetetlenség keserősége hamar megszüli az elégtelenséget és a megalkuvást. Ahol az érvényesülésnek alig van lehetősége, ahol minden lépésnél a csalódás leselkedik rá, ott alig tud mást kérni az önmagával viaskodó lélek, mint azt: *Add meg a mi mindennapi kenyerünket, szabadíts meg a gonosztól, ne vigy minket kísértésbe!* Hiszen az étellel küzdő ember ingadozva tá-molyog a kísértések keskeny és törékeny hídján a szilárd talaj felé. Milyen jó, ha az ilyen próbás, az ilyen kereszthordozó és kísértő időkben ránk szól az apostol: *Ne aludjunk!*

Testvéreim, nemcsak azok alusznak, akiknek a szeme le van hunyva. Sokszor mélyebben alusznak azok, akiknek a szeme nagyon is nyitva áll és mohón figyelik, hogyan ragadhatnák meg a kínáló alkalmat, mikor vethetik bele magukat az élet sodrába, mikor kaphatnak kívánatos árat meggyőződésükért, hitükért vagy tisztességükért, melyik az a pillanat, amelyben a szerencse vágató szekerére felkapaszkozhatnak!

Mentségükre maguk is, mások is azt hozzák fel, hogy az embernek élelmesnek kell lennie. „Szemérmes koldusnak üres a tarisnyája.” Lehet, hogy üres, de nagyobb baj, ha a lelkiismerete meg van terhelve. Azt mondják, hogy az ember kötelessége az érvényesülés. Lehet, de szomorú érvényesülés az, amelyben a lelkiismeret nyugalma esik áldozatul.

Mikor az apostol azt kívánja, hogy ne aludjunk, bizonyosan eszébe jutott, hogy Saul is alvás közben esett Dávid kezébe. (Sám. I. 26.) Sámson is alvás közben fosztották meg csodás erejétől. (Bir. 16.) A konkolyt is akkor hintette a gonosz szomszéd a tiszta búza közé, mikor mindnyájan aludtak. (Mt, 13, 25.) Eütühosz is akkor esett le Tróaszban az emeletről, mikor Pál apostol prédikálása alatt álomba merült. (Csel. 20, 9.)

Pedig ezek csak testileg aludtak. A lélekben való elalvás meg

nagyobb veszedelmeket rejt. Mert a sötétség a bűn és a gonoszság köpenye. Szégyenletes dolgokat takargat, szégyenletes tetteket termel. Ezért mondta tanítványainak a Megváltó: *Vigyázzatok magatokra, hogy szívetek dobzódás, részegség és az élet gondjai miatt el ne iom-puljon és meg ne lépjen benneteket váratlanul az a nap, mert a föld összes lakosaira úgy következik az be, mint a törvetés. Szakadatlanul ébren legyetek hát!* (Lk. 21, 31-35.)

Ezt minden hívőnek tudnia kellene. A keresztyén vallás nem merülhet ki szertartások végzésében, nem élheti ki magát hit vallásos formásokban. A keresztyén vallás minden hívőtől azt követeli, hogy állandóan ébren legyen, ne engedje elaludni a lelkét, hanem minden gondolatát és minden cselekedetét az irányítsa, hogy egykor számot kell majd mindenről adnia az Úrnak. Arról is, amit tett, arról is, amit elmulasztott. Bizony mondom, nehéz lesz az a számadás, mert sok lesz a rováson! *Ne aludjunk hát, mint a többiek! Hiszen mi a nappal gyermekei vagyunk és akik alusznak, éjjel alusznak és akik részegeskednek, éjjel részegeskednek. Mi pedig nem vagyunk sem az éjszakáé, sem a sötétségé.*

2. Ne aludjunk, hanem legyünk éberek és józanok.

Mikor egyszer Jézust a viharzó tengeren elnyomta az álom, a hajóban lévő tanítványokat micsoda félelem szállta meg! (Mt. 8, 23-27.) És micsoda fájdalom töltötte el a Mester szívét, mikor a szenvedések óráján a tanítványokat nyomta el az álom az Olajfák hegyén! Akkor mondta nekik szinte esedező szóval: *Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek, mert a lélek ugyan kész, de a test erőtelen!* (Mt. 26, 41.)

Mikor még várak örködtek az országok biztonsága és az emberek nyugalma felett, a várfalakra és a kapuk felett álló tornyokba öröket állítottak, hogy ha ellenség közeledik, riadót verjenek. Az ember lelkének is ilyen éber örökre van szüksége, mert szakadatlanul leleskedik rá az ellenség és sohasem tudja, honnét támad rá és mikor keríti be. Sokszor a legvérmesebb reménysége, a legdédélgetettebb vágya, a legmélyebb érzése csendes hullámain közeledik felé a kísértő bűn és a késő bánat. Az ember nem vigyázhat eléggé, hogy lelkét a kártól, és a bánattól megóvja.

Ha az ember a nyugalmat akarja biztosítani, bezárja ajtaját. A lelkét is ilyen gondosan kellene zárva tartama, sőt még meleg szíveket is kellene szereznie, akik őt a vigyázásban hűséggel támogatják.

Mondják, hogy mikor Róma fellegvárának védői abban a megnyugtató hiszemben, hogy ellenségtől nincs mit tartaniok, álomba merültek, az ébren virrasztó ludak jelentették az ellenség rohamát és így mentették meg a Capitóliumot. Mert az éberség biztonság és nyugalom.

A történelem ezernyi példát mutat arra, hogy válságos időkben valóságos áldás, ha legalább egyetlen ember vigyáz az országok és népek nyugalma felett, mert csak így lehet azokat nagy veszedelmektől, csúfos vereségektől, sorsdöntő tévedésektől mentesíteni. Nekünk is

naponként legalább egy imádságunknak kellene lenni, amellyel Jézusra és az ő eljövételére gondolunk és éber vigyázással öröködünk hogy előtte barmikor meg tudjunk állani.

De még jobb és még biztosabb volna, ha az egész lelkünk és szívrünk vigyázna, Hiszen a hajón sem elég, hogy csak a kapitány legyen ébren egymaga. Vigyáznia kell ott mindenkinek. A mi életünk hajóján sem elég, hogy csak a lelkiismeret legyen ébren, hanem ébren kell lennie a hitnek, a tiszta erkölcsnek és a meleg szeretetnek is hogy az ember földi vándorlása biztos legyen.

3. Ehhez természetesen nagy józanság szükséges. Ezért is hangsúlyozza olyan nyomatékosan az apostol: *Legyünk józanok s mint akik a nappaléi vagyunk, öltük fel a hitnek és a szeretetnek páncélját és sisakul az üdvösség reménységét!*

A mai kor sokat kérkedik a józanságával. Ámde ezzel nincs mit kérkednie. Az a józanság, amellyel ez a kor dicsekszik, közelebb jár a balgasághoz, mint a meggondoláshoz. Ha józanságnak lehet nevezni azt a minden szentet könnyedén mellőzni tudó önzést, amely ma az emberek nagyobb részét nemcsak elgondolásaiban, hanem tetteiben is vezet, akkor igazán egészen a bűnig józan ez a kor. Szerintünk azonban az a józanság, ami a hívőembert vezet, hogy minden gondolatát, mielőtt beleegyökerezne és minden cselekedetét, mielőtt azt végrehajtaná, előbb az Isten számadásának mérlegére veti és csak akkor tartja meg, ha azon megáll. A mi korunk ezt a józanságot nem ismeri. Ez a józanság azt diktálja az embernek, ami a hit és a szeretet törvényeivel megegyezik. Ez a józanság az ember elé az üdvösséget állítja, nem csalétekül, nem is ígéretképen, hanem mint az Istentől az ember számára kitűzött egyetlen méltó életcél. Ez a józanság itt ezen a földön is az örökélet kegyelemből való elnyerésének boldog reménységével táplálja és teszi áldotta az ember életét.

A keresztyén ember ugyanis tudja, hogy mikor az üdvösségre gondol, nem tetszetős álomképet keres és nem a képzelgés mesebeli útjára tért rá. Józanul, nyugodtan, biztosan munkálkodik az örökéletnek nem a megszerzéséért, hanem a megtartásáért. Mert a hívő tudja, hogy az örökéletet ember meg nem szeresheti. Nem is kell, mert hiszen öröktől fogva készen áll az minden hívő számára, *mert nem haragra rendelt minket az Isten, hanem, hogy elnyerjük az üdvösséget a mi Urunk Jézus Krisztus által, aki meghalt értünk, hogy akár éhrem vagyunk, akár alszunk, egyaránt vele együtt éljünk!* Ezért a hívő arra törekszik, hogy ne váljék méltatlanná az Istennek minden hívőt magához ölelő örök kegyelmére.

Ez a reménység már nem is reménység, hanem meggyőződés. Bizonyosabb, mint minden tudás, boldogítóbb, mint bármely érzés, kielégítőbb, mint akármely öröm, szilárdabb, mint a szikla, mélyebb, mint a tenger, magasabb, mint az ég! Ez a meggyőződés az élő és üdvözítő hit. Ezzel a boldog és áldott hittel *intsétek egymást, testvéreim és építse gyiteket a másikat!* Ámen.

(Ósegyházi perikópa.)

**SZABADON VÁLASZTOTT IGÉKEN
ALAPULÓ BESZÉDEK
AZ
ÜNNEPTELEN EGYHÁZI FÉLÉV
VASÁRNAPJAIN.**

NOÉ MADARAI.

Alapigék: Mózes I. 8, 6-11.

Noé madarai kirepültek. A mindent elborító özönvíz hullámain ringó bárka lakóinak aggódo reménykedése, szabadulást epedő sóhaj-tásai követték őket útjukon.

Az a mindent elborító özönvíz volt akkor az ítélet. Soha nem látott csapás, amely mindent hullámsírba temetett. Életoltó átok, amelynek minden ígéje halál volt. Rémes ellenség, amely nem ismert irgalmat.

A hullámokon ringó bárka az egyetlen menedék volt, amelyben még otthont vallott az élet. A benne összebújt kis családi kör pedig maga volt a küzdő, az élniakaró, az életért viaskodó emberiség. Csak a naponként elhaló és újratamadó reménység tartotta fenn őket.

Az öröm olyan messze volt tőlük, mint a föld, amely a vízár tengerébe merült és eltűnt a szemeik elől. Pedig az ember életének minden boldogsága csodálatosan össze van nőve a földdel. Ha biztos talaj van lábai alatt, mindent könnyebben elvisel. A föld békessége az ő békessége. A föld szépsége az ő öröme. A föld gazdagsága az ő megelégedése.

Ma inog a föld az ember lábai alatt. Véres harcok indulása fenyegeti a népek és nemzetek nyugalma. Iszonyatos aggodás, tépelődés tanácstalanság és félelem hullámszik ma át az emberiség lelkén. Az Úr kitöltötte haragját a népekre, mert őket a maguk balgatagságai követésére engedte át egészen. Az emberi lélek indulatainak tengerárja zúdul hát ma végig az emberiség életén és a pusztító úr hullámaiban fuldokol a népek békessége.

Valóban olyan ma az emberiség sorsa, mint amilyen a Noé bárkájában szabadulást váró kis család sorsa volt. Mindenki szenved. Mindenkinek csak bánata van. Mindenki könnyező szemmel tekint kedveseire. Most kezdjük a jövő történetét írni kihulló vérrel és kiomló könnyekkel. És az a fájó, hogy az a vér a tulajdon szívünkben ömlik ki, az a könny a tulajdon lelkünkben csörgedez. És minden gondolatunk azt a kérdést ölelgeti: vajjon elmúlik-e hamarosan ez a most induló özönvíz a földnek színéről?

Noé madarakat bocsátott ki a bárkából, hogy megtudja, véget ért-e már a pusztító veszedelem és virrad-e már az óhajtott, áldott, szebb jövő! Ezek a madarak táplálták Noé reménységét. Bennünket is Noé madarai tanítsanak hát bizó reménységre!

1. Azt olvassuk, hogy *negyven nap múlva kinyitá Nőé a bárka ablakát, melyet csinált vala és kibocsátó a hollót és az eb-elr épült r meg visszaszállt, míg a vizek a földről felszáradtak.*

Kirepült a holló, de vigasztalás nélkül tért vissza. Nem talált szárazra, ahol meg tudott volna pihenni. Annak a hollónak a szárnyán gyászoló lelkek bánata, kétségek közt hánykódó szívek fájdalma *ült*. De a holló visszarepült anélkül, hogy kínos terhéből egy szemernyit is lerakhatott volna.

Mi mindnyájan ismerjük ezt a hollót. Lelkünkben fészkel, onnét száll ki gyakorta mint panasz, jajongás és zúgolódás. Sokszor vádaskodássá is erősödik. Vádaskodássá az élet és az élet Ura, az isten ellen, hogy miért *nem* állja útját a sok borzalomnak? Miért tűri a gonoszság uralmát? Miért nem érvényesíti mindenható hatalmát a hatalmaskodókkal, bölcsességét a balgatagokkal szemben? Miért nem hallgatja meg és miért nem teljesíti a békességért imádkozó lelkek esdő fohászait? Gyermekes perbevonás ez, amely miatt az ember csak pironkodhatik. Önmagunkra visszavágó lázongás ez, melynek nincs semmi igazsága. Panasz, amelynek nincsen enyhülése. Minden egyes vád és panasz megannyi fekete holló, amely ezrével repked a világot elborító özönvíz felett, de a nyomorúság rettentő tengerén egy sem talál tengernyi helyre sem, amelyről a vigasztalódás zöld olajágát letéphetné.

Nem is hozott még a panasz soha senkinek meglegedést! A zúgolódásból még nem született soha megnyugvás. A tétlen keseregés könnyhullatása az öröm rózsafáján egyetlen bimbót sem tudott még kifakasztani. De mert nem tudunk mást tenni, mint csak aggodva keseregni, azért keringenek ma felettünk seregestül a vigasztalan bánat fekete hollói. És visszaszállnak ránk, hogy még sötétebbé tegyék szívünk bánatát.

2. *Azután kibocsátá Nőé a galambot is, hogy meglássa, vájjon elfogytak-e a vizek a föld színéről. De a galamb nem talált lábainak nyugvóhelyet és visszatért hozzá a bárkába, mert víz volt az egész föld színén.*

Kirepült hát a bárkából a galamb is, az égből alászálló Szentlélek és a földről égberöppenő imádság megtestestítője. És szállt a galamb sebes repüléssel a torló hullámok felett. Meghaladta a magasan járó fellegek birodalmát. Felemelkedett a csillagok közé. Kereste a földet. Keresett egy tenyérnyi szárazat, ahol megpihenhet. De végül is üresen tért vissza a bárkába,

Mennyi sóhajtás, mennyi imádság, mennyi bizakodó reménység szállt ki vele a bárka lakóinak szívéből! Legalább is annyi, amennyi most, a háború megindulása óta emelkedik az Isten elé. Édesanyák könyörgése repdes ma a végtenger felett, hitvesek fohásza szállong a véres csatamezőkön. Gyermekes zokogó imája indul kínos útra a lövészárkokba tartó édesapákkal. És ez a sok imádság mind az egeket ostromolja. Úgy emelkednek a magasságokba, mint Nőé kibocsátott fehér galambjai. Mindhiába! Még az imádság is elfárad az egeket

ostromló nehéz küzdelemben. Megtörve száll vissza a lélekbe, mint fájó lemondás és zúgolódó kétségbeesés.

Mit is akarhat velünk a jóságos Isten? Talán ismét el akarja pusztítani az emberiséget? Víztenger helyett vértengerbe akarja fojtani a világot? Büntetni vagy próbálni akarja földi gyermekeit?

Vigyázzunk, testvéreim, nemuljon el ajkunkon a panasz és inkább szenteljünk pár pillanatot annak a kérdésnek, miért is iött a vérözön a föld népeire?

Bibliánk szerint az emberiség története azzal vette kezdetét hogy az első emberpár fellázadt az Isten ellen, mert a tulajdon vágyait akarta kielégíteni. És ezzel elvesztette a boldog élet áldott földjét, a Paradicsom kertjét. Gyermekeik pedig hiúságból és balga irigységből egymásra támadtak és az erősebbik megtaposta és megölte a nála gyengébb testvért. És a győzőnek sem volt diadala, mert földönfutóvá lett örökében. Mert aki a békét megöli, nemcsak a másét, hanem a magáét is sírba dönti a szeretetlenséggel.

Azóta mind a mai napig az embernek az a bűn a végzete, hogy szakadatlan Istene és a testvére ellen folytat lázadó szívvvel meg nem szűnő harcot. És nem látja be, hogy milyen bűnös utakon jár! Mert az Istent le nem verheti, ha pedig testvérét töri le, azzal együtt ő maga is boldogtalanná lesz.

Azt kérdezed, mi idézte elő nyomorúságunkat? Az első emberpár megisméltódo bűne. Az, hogy a királyok, a diplomaták, a népek sorsát intéző hatalmasságok lelkében gyarló indulatok vették át az uralmat. Az, hogy a föld nagyságainak eszébe sem jutott a világ sorsát eldöntő pillanatokban arra gondolni, mi is volna most az Isten akarata! Az, hogy senki sem nézte embertársai életét, javát, nyugalmát, hanem, mint ahogyan az oktalan vad a koncert, úgy támadtak a népek egymásra a féltett haszonért. S mikor most a nyomorúság már fuldoklásig ellepte őket, azt szeretnék, hogy az Isten nyúljon bele a világ folyásába, válassza szét a küzdő milliókat, parancsoljon hallgatást a dörgő ágyúknak és állítsa meg a gyilkos szenvedélyeket.

Az imádság szelíd hangját azonban elnyomja az ágyúk rettentő robaja és az összeomló világ pusztulásának rémséges zaja. És a békességet kereső galamb békesség nélkül tér vissz ci <i>kétségek hullámain hánykódo bárkába, lelkünkbe!

3. Azt olvassuk tovább a bibliában, hogy *Nóé még másik hét napig várakozott és ismét kibocsátotta a galambot a bárkából. Es megjött hozzá a galamb estennen és leszakasztott olajfalevél volt a szájában. És megtudta Nóé, hogy elapadt a víz a földről.*

Ez volt Nóé jutalma a bízó reménykedésért. Mert az Úr mindig megjutalmazza a bízó szíveket.

És mikor erre gondolok, felütődik lelkemben a kérdés, tudunk-e mi töretlen hittel bízni az idők jórafordulásában? Mert nagyon erős hit és kemény bizalom kell ahoz, hogy válságos időkben reményvesztetten össze ne roskadjon a csüggedésre könnyen hajló szív!

De sőt az a komoly kérdés is felmerül a lelkemben, kibocsátottuk-e már mi is a harmadik galambot? És tudjuk-e, hogy annak a galambnak nemcsak az egyes emberek, hanem a népek és a nemzetek lelkéből kell kirepülnie? Tudja-e minden nép, hogy a fegyverek élén most is az Isten igazsága és az emberek önzése viaskodik egymással? Tudja-e, hogy az ősi emberi bűn újult ki most is a népek pusztító harcában? És nem lesz addig béke és nyugalom ezen a felborúit földön, míg a szelídség, a jóság, a szeretet és a megértés fehér galambjai ki nem repülnek a népek szívéből?

Mielőtt az Isten az özönvizet rábocsátotta volna a földre, előbb az igazakat akarta megkeresni és összegyűjteni. De nem talált rájuk. Most is bizonyosan kereste az Isten az igazakat, de most Bem tudott rájuk találni. Mert a bűn lett úrrá a világon. Az a bűn, amely Ádámot és Évát a paradicsomi élettől megfosztotta.

Ezért nem tud a mi imádságunk galambja sehol megpihenni. Ezért nem talál a szívünk sóhaja sehol e világon egyetlen zugot sem, amelyen a béke olajágának láttára vigasztalódhatnék. Nem is találhat, míg a gyűlölködés pusztító árvizéből a minden béke és szeretet napsugaras csúcsa: Jézus és az ő evangéliuma ki nem emelkedik. Míg ezeken meg nem pihen az emberek szíve és a szívek imádsága, addig hiába bocsátjuk ki a sóhajok szárnyán vágyaink galambját, nem tud a béke áldott olajágával hozzánk visszatérni.

Hisszük, hogy egyszer mégis csak visszatér. Hisszük, hogy imádságunk fehér galambja egyszer mégis csak vigasztaló ámen örömevel tér meg a lelkünkbe. Csüggednünk nem szabad! Bízunk kell hitünk Istenében! Nőé madarai tanítsanak meg reménykedve bízni és bízva remélni az Isten megsegítő kegyelmének felvirradásában! Ámen.

(1914.)

AZ ÚR ANGYALAI.

Alapigék: Mózes I. 32, 1.

Jákob vándorbotot fogott és az Isten útmutatása szerint elindult, hogy magának új hazát keressen. Útközben az Úr angyalaival találkozott. Megismerte őket és tudta, hogy a kegyelem és a szeretet örök szent Istene küldte hozzá azokat, hogy védelmezői és útmutatói legyenek az úton. Boldog Jákob, hogy az Úr szerető gondoskodását felismerte és tudta, hogy az Isten embere a pusztaságban sincsen soha elhagyatva, mert az Isten kegyelmének védőszárnya mindig és mindenütt föléje borúli azoknak, akik őt szeretik!

Mi is vándorok vagyunk valamennyien. A múlandóság világában járva, az örökkévalóság felé haladunk. Poros az utunk, ingadozó a járásunk, nehéz a tájékozódásunk. Sokszor fel sem tudjuk ismerni az érdemes célt és a helyes utat. Ezért tévelygünk olyan sokat és ezért hordozunk lelkünkön olyan sok nagy terhet. Mert nemcsak az élet küzdelmei, hanem tévelygéseink is terhet raknak vállunkra. Magunkbaszállásunk és bűnbánatunk világosító és tisztító óráin ismerjük fel egyedül, hogy munkáinkat csak az teszi áldotta, törődéseinket csak az teszi érdemessé, célkitűzéseinket csak az teszi egyedül méltóvá, ha szebb és boldogabb jövődőre irányúinak. Az addig vezető út lehet hosszú vagy rövid, terhes vagy könnyű, göröngyös vagy sima, mindegy, értékét az adja meg, hogy mi célra futjuk? Ha az Isten újjmutatását követjük rajta, boldogok leszünk. Mert az élet célját Isten tűzte ki, útját is az Isten szabta meg, a mi hivatásunk csak a megfutás.

És az Úr a földi élet útjain sem hagyja magára az embert. Angyalait küldi el hozzá, hogy azok kísérjék, azok vezessék. Aki nyitott szemmel figyel életét, könnyen felismerheti az Úr angyalait, amint mellette állnak. Mellette állnak akkor is, mikor nem is látja, mikor nem is akarja, mikor balgatagúi hátat fordít is nekik. Mellette állnak és türelmesen várják, mikor fogja meg feléje nyújtott kezét az esendő, de megbízó ember!

1. Bölcsönk felett az anyai szeretet képében virrasztott feletünk az Úr szent angyala. Ama szeretet képében, amely az Isten szeretetének erejét és hűségét, melegét és gazdagságát egyedül

képes megközelíteni a földön. A szülői szív szeretete állandóbb, mint a nap, mert éjjel is melenget és reánk szórja élető sugarát. A szülői szeretet bőkezűbb, mint a föld, mert verejtékezés nélkül is bőven halmozza ránk áldásait. A szülői szeretet gazdagabb, mint a képzelet, mert nemcsak önmagát táplálja, hanem a tehetetlenséget erővé, a tanácsstalanságot öntudattá, az álmokat valósággá változtatja át. A szülői szeretet tesz bennünket igazán emberekké. Életutunk kezdetén a szülői szeretetben valóban az Isten angyala szegődött mellénk, hogy el ne szakadjon többé soha tőlünk.

Gyermekkorunk játékos napjain is mindig az Isten angyala időzött mellettünk. Ő fogta kezünket és ő terelt helyes irányba, mikor a tudás szomjától izzott bennünk a lélek. Ő vezette lábainkat a jó keresésének ösvényeire, ő istápolta és ő borult fölénk akkor is, mikor öntudatunk kibontakozásával lassan megindultunk az emberré fejlődés kátyús útjain.

Sajnos azonban, az ember annyira gyarló valami, hogy nem mindig tudja felismerni az Isten angyalának javunkra célzó jó munkáját. Az iskolát börtönnnek, a tanítót zsarnoknak, a rendet korlátnak, a kötelességet nyűgnek, az intés szavát avatkozásnak véli ahelyett, hogy azt mondaná Jákobbal: *Bizonny, az Isten tábora ez!*

Akárhova megyünk, bármerre fordulunk, bármilyen irányba kanyarodik is az utunk, mindig és mindenütt mellettünk van az Isten angyala. Ott van azokban az álmokban, amelyeket úgy terem meg a lelkünk, mint a bővizű mező a színes virágok ékes serégét. Ott van az elégedettség minden nyugalomban és a boldogság minden örömeiben. Ott van a nemes céltűzések elgondolásai-ban, melyek erőt és szárnyalást adnak a lelkünknek. Ott van a barátság ösztönös vonzalmának megszületésében. Ott van a családi tűzhely alapításának szent munkájában és a szeretet oltárán meghozott minden áldozatban. Ott van az élettárs megválasztásában, hogy édes legyen az otthon, amely a földi élet legtisztább örömeit bőkezűn osztogatja. Ott van választott hivatásunk kötelességeinek végzésében, hogy meg ne lankadjunk. Ott van a jutalom megadásánál is, mikor a híven végzett munka után homlokunkat a megbesültetés koszorúja, bensőnk pedig a megelégedés érzése díszíti. Ott van egész életünkön át szakadatlanul s mikor a földi élettől el kell szakadnunk, akkor is az Úr angyala fogja meg a kezünket és ő vezet át bennünket a földi küzködés teréről a nyugalom és a boldogság örök hazájába.

2. Ami az egyes ember életére áll, ugyanaz áll a népek életére is. Amilyen szép az egyes ember hivatása, ugyanolyan szép a népek hivatása is. Egyező hivatásuk az, hogy tulajdon boldogságukat mások boldogításával munkálják és érik el. Milyen áldás volna, ha minden ember és minden nép híven betöltené ezt a hivatását! Ha telve volna az emberek szíve szeretettel, a népek szíve pedig gyöngédséggel! És a jósággal teli szívek lecsordulása bekét, nyugalmat, jólétet és megelégedést árasztana szét a világon!

Sajnos azonban, sem az egyes ember, sem a népek tábora nem jár igazi hivatása útján. Egymást rontják, egymáson tipródnak szakadatlanul. Akkor is, mikor komoly okuk sincs rá. Akkor is, mikor olyan könnyű volna egymás keblén boldogan pihenni. Pedig nincsen fájóbb, nincs szomorúbb látvány, mint mikor az emberek és a népek egymáson tipródnak! Mikor a gyűlölködés, szeretetlenség, visszavonás démona jár előttük és elbocsátják az Úr angyalának vezető kezét!

Történelmi időket élünk. A jövő sorsában a tegnapi nap estéje meghozta a döntést. Fegyverre bízták az igazság dolgát, erőszakra bízták a békeség ügyét. Vájjon mi lesz ebből a kockavetésből? Vágyott nyereség, vagy rettegett vereség? Ki tudná azt ma még megmondani!

Mondják, hogy az Isten akarta ezt így. Ha ő akarta, meg kell benne nyugodnunk és azt kell mondanunk, legyen meg az ő akaratára! Ha vesszőzni akar, rászolgáltunk. Ha próbálni akar, ki kell benne tartanunk. Ha nemzetünk most, történelmi útja egy kanyarulatánál szembekerült a háború démonával, gyáván nem hátrálhat meg előle. Isten, ember tudja, hogy mi nem akartuk a háborút, nem kerestük a bajt, nem idéztük fel a veszedelmet. Mi mind a mai napig békét akartunk. Annál inkább, mert nemzetünk ezeréves történetéből tudjuk, hogy a háború démona nem jár egyedül. Nagy tábora van. S minden katonája félelmetes. Kísérete a gyász és a halál. De vele jár az anyák könnyhullatása, az apák keserve, a gyermekek árvasága, ifjak pusztulása, hitvesek özvegyülése, családok bomlása, javak vézese, gyilok és golyó, dögvész és inség! Borzalmas tábor ez, testvéreim! S most ez zúdul reánk!

De most már a megpróbáltatások akármilyen nehéz napjait is meg kell állnunk emberül! Nem azért, mert úgysem tudnánk előlük kitérni, hanem azért, mert a mi népünk semmiféle nehézség előtt meg nem hátrált soha. Mi nem ismerünk félelmet, csak megállást. Aggodalmainkra az ősi dicsőség fénye derít biztató sugarat. Hitünk töretlen, most sem hagyhat el bennünket az igazság örök hatalmas Istene! Csak mi se hagyjuk el az ő angyalait, akik most is velünk vannak és velünk maradnak. Különösen ne bocsássuk el a leghűségesebb angyalnak, az imádságos hit angyalának kezét. Ezzel jár együtt a bizó reménykedés és a vigasztaló megnyugvász angyala. Ők hordozzák magukkal az áldást és a békeséget.

Az imádkozó hit angyalának kezét fogjuk hát meg erősen! Akkor se bocsássuk el, mikor nehéz lesz rajtunk a megpróbáltatás, sőt akkor fogjuk éppen görcsös szorítással! Ti, édesanyák, imádkozzatok gyermekeitek életéért! Ti, édesatyák, imádkozzatok fiaitok megmaradásáért! Ti, testvérek, imádkozzatok testvéreitek épségéért! Mindnyájan imádkozzunk, hogy ne szakadjon ránk ott honokat pusztító tüzvész, békét emésztő vadság, csonkaságot termő kiméletlenség, inséget okozó pusztulás, dögvészt tenyésztő járvány! Imádkozzunk, hogy minél előbb térjen vissza hozzánk az el-

üzött békesség! Imádkozzunk, hogy ismét találkozhassunk a megértésnek, a kijózanodásnak, az emberszeretetnek és az evangéliumi léleknek áldott angyalaival! De mindenekfelett imádkozzunk országunk és népünk jólétéért, hazánk nyugalmaért! Imádkozzunk, hogy az Isten ne engedje tőlünk soha elszállni az ő kegyes gondviselésének áldott angyalát, hanem örködjék az népünk, nemzetünk és hazánk felett kiterjesztett védőszárnyaival örökön örökké! E mai napon pedig és e mai naptól kezdve minden napon legyen minden igaz magyar lélek buzgó imádsága, amellyel az eget szakadatlanul ostromolja: Isten áldd meg a magyart! Ámen.

(1914. július 26.)

AZ ÉGŐ CSIPKEBOKOR.

Alapigék: Mózes II. 3, 1-5.

Az ifjú Mózes a Hóreb hegyén legelteti nyáját. Körülötte mindenütt életemésztő sivatag, amelyen csak itt-ott akad egy-egy pihentető zöld liget. Nyáját a hegyek lejtőire hajtja. A föld méhéből ott szivárog fel az üdítő hegyi patak. Az éltető napsugár is ott igyekszik behatolni a homályos völgyekbe, hogy meleg sugarával mindenütt kiszívja a rögből a zöldelő pázsitot és a tarka virágok gyönyörű seregét.

Ebben a képben a mai ember sorsa áll előttünk, amint az övét gondozza, nyájának juhait vigyázó gonddal és hű szeretettel legeltetgeti. Körülötte az élet sivataga, amelyben csak elvétele akad az örömmel egy-egy zöld szigete. E sivatagban mi is a lankás oldalakat keressük. Nagyon magasra nem törekszünk, mert tudjuk, hogy a magasban több lehet ugyan a fény, de kevesebb a pihentető árnyék, nagyobb lehet a ragyogás, de kevesebb a jóleső meleg. Ezért igyekszünk Mózes módjára mi is mindannyian meghúzódnunk a hegyek lábánál, ahol magunk és mieink számára üdítő forrást, tarka virágot, édes gyümölcsöt és puha pázsitot találhatunk.

Azt olvassuk, hogy Mózes az ő ipának, Jetrónak, a Midián papjának juhait őrizte és elhajtotta a juhokat a pusztán túl és eljutott az Isten hegyéhez, Hórebhez.

A pásztor ember egyedül él nyájával a pusztában, ahol kényeszerű szótlanlansága gondolkodássá finomul. Mózes is sokat gondolkodott népének sorsáról. Lelkét a nyáj őrzése közben fájó érzések tartották megszállva. Hogy az ő népének nincsen őriző pásztora. Nincs, aki legeltesse, nincs, aki vezesse, nincs, aki összetartsa. Láta népének elhagyatottságát. Láta, hogy ez a nép lassanként elvesz a fáraók korbácsai alatt. Láta, hogy olyan, mint a szétvert nyáj, amelyet nem terel össze gondozó pásztorbot, nem tart számon óvó szem vigyázása. Láta testvérei szenvedését és ez a szenvedés neki fáj legjobban. És a sok fájdalom nyomasztó keserűséggé sűrűsödött lelkében. Milyen jó, hogy akkor már az Isten hegyének lábánál legeltette nyáját, ahol közelebb volt az ő megtartásának áldott Istenéhez!

Bizonyosan köztünk is sokan vannak, akiket gondok terhelnek és fájdalmak keserítenek. Hiszen nincs emberi élet ezen a földön, amelynek ne volnának gondjai és fájdalmai. Lehet, hogy sokan vannak köztünk, akikre szeretteik sorsának keresztjét rakta fel az Úr. Talán még többen vannak, akik egy parányi sírdomb mellett siratják örömeiket, Vannak, akik eltűnt boldogságuknak csak fájó emlékeit őrizgetik könnyező spinekkel. Vagy talán kedveseik jövendője miatt aggodalmaskodnak, mikor gyermekük kezét elbocsátják, hogy egyedül, vagy karját más karjába fűzve járja tovább az élet útjait és próbálja magának szedegetni a boldogság gyér virágait, amelyeket eddig a szülők szedtek össze neki és kötöttek meleg szeretettel színes bokrétába Milyen jó volna ilyenkor odatelepedni az Isten hegyének lábához, ahol közelebb lehetne a bánatos szív a vigasztalás szentséges Istenéhez!

Mikor Mózes a Hóreb alatt népe szomorú sorsát elgondolta, bizonyosan felnézett az égre, ahol a felhők hordozzák az Isten gondviselő kegyelmének bő áldásait. Az éjnek évadján pedig felnézett a csillagos égre, amelynek ragyogó őserege ezernyi bizonyosság, hogy ez Isten örökdő szeme sohasem csukódik le felettünk. Lelkét felemelte az Istenben való hit, ajkára pedig kiült a vallomás: *Szemeimet a kegyekre emelem, onnan jön az én segítségem! Az én segítségem az Úrtól van, aki teremtette az eget és a földet!* (Zsolt. 121, 1-2.)

Bizony, boldog ember is az, aki próbás élete nehéz napjain oda tud borulni az ő Urának lábaihoz és el tudja mondani a nagy vallomást: *Oram, kihez mennénk, örökélet beszéde van tenálad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten fia!* (Ján. 6, 69.) *Mert ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk!* (R. 8, 31.) *Hiszen mi jól tudjuk, hogy akik az Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál!* (R. 8, 28.)

Mikor Mózes fölfelé tekintett, meglátta az Úr angyalát. Akkor látta meg, mikor fájdalmával egyedül maradt. És akkor hallotta meg az Úr szavát, mikor szívében a vigasztalódás minden hangja elnémult. *És megjelent neki az Úr angyala tűznek lángjában, egy csipkebokor közepéből és látta, hogy íme, a csipkebokor ég, de meg nem emésztetik. És megszólította őt az Isten a csipkebokorból, mondván: Mózes, Mózes!*

Akármilyen nagy bánata is van, bizony mondom, boldog az az ember, aki meglátja az Isten angyalának feléje sugárzó világosságát és meghallja az Úrnak hozzá szóló szent szavát!

Mi is ismerjük azt a csipkebokrot, amelyben az Úr angyala jelenik meg előttünk és amelyből az Úr szól mihozzánk. A tulajdon lelkünk az, akármilyen lánggal ég is a fájdalom tüzeiben, mégsem emésztetik meg, mert az Isten gyújtotta fel benne azt a lángot. Hiszen az emberi lélek világában csakúgy, mint a természetben, kétféle tűz van. Az egyik emészt, a másik életet fakaszt. Az emésztő tüzet az ember maga gyújtja fel és maga tápiája, az éltetőt az Isten akarata ger-

jeszti lángolásra. Amaz a szenvedélyek perzselő tüze, amely csak pusztítani tud, emez a hit tüze, amely még a pusztulás nyomán is életet fakaszt. Azt mondják a tudósok, hogy a sugarát ráncszóró égi nap valami rettentő tűztenger, de mert az Isten jelenik meg benne, még az élettelen rögben is élet támad a nyomán. A léleknek is van ilyen tüze. Minden nemes fellángolás, amely a jót akarja munkálni, az isteni lélek tüze bennünk. A szeretet is ilyen tűz és íme az öröm és boldogság kedves virágait hajtja ki a szívek talajából! A szenvedés, a megpróbáltatás, a fájdalom tüze is kelthet új áldott életet és lehet kedves örömök kútfeje.

Pál apostol jól ismerte a lelki örömöknek ezt a csodálatos forrását. Azért nem esett soha kétségbe a szenvedések tűzében, hanem azt hirdette: *Nem mi csüggedünk el, hanem ha sorvad is a külső emberünk, a belső mégis napról-napra megújul.* (Kor. II. 4, 16.) És a Baját élete tapasztalatából állapította meg, hogy *az Isten szerint való szomorúság soha meg nem bánható megtérést hoz létre az üdvösségre, a világi szomorúság ellenben halált szerez.* (Kor. II. 7, 10.)

Mert a szenvedés tüze olyan az ember lelkének, mint aranynak a próba. A tiszta arany megállja a próba tűzét s utána még szebb fényben ragyog. A hívó szíve is így tisztul meg a szenvedés tűzében. Azért, ha próbás napokat bocsát ránk az élet, gondoljuk el, hogy lelkünk az égő csipkebokor, amelyben az Úr angyala jelenik meg nekünk. És figyeljük meg, mit szól hozzánk abból a bokorból az Úr. Mert az Úrnak minden hívőhöz van szava. Mózeset is magához hívta. De mikor túlságosan közel akart menni az Úrhöz, visszatartotta őt, mondván: *Ne jöjj ide közel, oldd le saruidat lábaidról, mert a hely, amelyen állasz, szent föld!*

Ákárci lelkében van is az égő csipkebokor, *ne menj hozzá közel!* Kíméletlen kezekkel égő sebet érinteni nem szabad. Minden fájdalom szent, amelyet az élet egy szíven ütött. Tiszteld azért a bánatot s ne menj hozzá közel! Az éltető nap is milliónyi mérföldek távolából löveli sugarát a földre, mégis életet tud vele fakasztani, mert sugara tiszta és meleg. Az igaz szeretet melegét a fájó szív távolból is megérzi, azért hát ne menj hozzá közel!

De ha mégis közelepsz hozzá, *oldd le saruidat, mert szent a hely, amelyen állsz.* Szent, mert minden fájdalomban az Úr van hozzánk közel. Annyit már eltanultunk az orvosi tudományból, hogy nyílt sebhez csak a tisztaság közeledhetik, mert különben nem gyógyítjuk, hanem fokozzuk a bajt. Köznapi érzéssel, köznapi szólamokkal szoktuk egymást részvétünkről biztosítani. Csoda-e, hogy nem tudunk velük gyógyítani? Ezért oldd le saruidat és úgy közeledj a fájó szenvedéshez!

Lehet, hogy az első pillanatban emésztő tűznek véled azt az égő csipkebokrot, amelyben az Úr neked megjelenik. De ha megnyitod lelkedet a belőle kihangzó isteni szónak, csakhamar belátod, hogy még a szenvedésben is az Isten jelent meg tenéked. Mert mindenben az

Isten szól hozzánk! És minden hely, ahol az Isten jelenik meg és ahol ő szól hozzánk, szent föld. És minél nagyobb lángolással ég a lelkünk csipkebokra, annál közelebb van hozzánk az áldások örök nagy Istene. Azért mondja az apostol: *A hívőnek minden javára van!* (R. 8, 28.) Ezért dicsekedett gyengeségeivel, ezért adott hálát a vere-ségekért, ezért volt neki elég az Isten kegyelme!

Testvéreim, olyan sok mindig közöttünk a szenvedő ember! Ha fájdalom tüzeben ég valakinek a lelke, gondoljon rá, hogy az Isten tesz nála látogatást és higgye el, hogy az Úr látogatásának szent tüzeben egyetlen lélek sem éghet porrá, mert az Isten sohasem kísért felettébb, csak ahogyan elviselhetjük és akkor is idejekorán való szabadulást nyújt mindenkinek az ő véghetetlen atyai kegyelmessége szerint! Ámen.

(1912.)

AMIÉRT A KÜZDELEM FOLYIK.

Alapigék: Mózes II. 16, 1-4, 13-20.

Ha látod a hajnal rózsás pírkadását, jutott-e már eszedbe valaha, hogy évezredek óta hány millió ember gyönyörködött annak szépségében?

Ha rád mosolyog az illatos virág, jut-e eszedbe, hogy az első virág kinyíltától kezdve az utolsó virág elhervadásáig hány léleknek szerzett már és fog még szerezni örömet egy kis szál virág?

Ha érzed a szerető szívek gyöngéd figyelmét, jut-e eszedbe, hogy mióta ember él a földön, mindig a szív volt minden tiszta érzésnek és minden nemes örömmek gazdag kútforrása?

És ha megcsapkod az élet vihara, jut-e eszedbe, hogy évezredek óta hány szív sóhajtozott, hány lélek vergődött már e földön a fájdalom és a csalódás könnyfacsaró keserűségétől?

A hajnal is, a virág is, a szív is, az élet vihara is mindig újonnan születik e földön, mint az ember, akivel mindez úgy összenőtt. Nincsen semmi új a nap alatt, mondja az ótestamentom bölcse, *mert ami most történik, régen megvan és ami következik, immár megvolt és az Isten visszahozza, ami elmúlt.* (Préd. 3, 15.) A falevél tavasszal most is kihajt, mint évezredekkel azelőtt és ősszel lepereg. A csillag este kigyulad, reggel kialszik. A természet csillogó könnye, a ragyogó harmatcsepp, a sötétség beálltakor bánatában kicsordul, mikor azonban reggel ismét meglátja az ébredő napot, örömeiben hirtelen felszárad. Az élet mindig ugyanaz marad, csak mi vagyunk újak, csak nekünk látszik újnak ezen a földön minden nap és annak minden történése. Az élet ugyanaz, amelyben egykor apáink jártak, vergődtek, sírtak és örültek, csalódtak és reméltek, küzdöttek és verejtékeztek. És mi most ugyanazt cselekedjük.

De hát voltaképpen miért is folyik az élet harca ezen a földön? Lássuk meg ezt ebben a színes történetben.

Azt olvassuk a zsidó népről: *Elindult Elimből és megérkezett Izrael fiainak egész gyülekezete a Szin pusztájába, amely Elim és Szinaj között van.*

Izrael népe az Isten rendelkezése szerint indult el útjára. Az Úr biztató ígérete adott neki erőt a kitartásra. Az az ígéret, hogy szebb és boldogabb jövőre vár rája. Hogy a föld, amelyen megpihennek, áldottabb és pihentetőbb étellel ajándékozza meg. Ezért a reménységért tűrte a nap égető hevét, ezért állta negyven

éven át a vihar szagatását, ezért viselte a hajléktalan bujdosás nélkülözéseit, ezért taposta egy emberöltőn át a sivatag fővénét.

Mint ahogy a ma embere is megindul a bölcsönél az élet sivatag pusztájára és a szebb jövő hitével végzi vándorlását egészen a sírig. Sokszor olyan, mint a barangó, amely a fújó szélről hajtva, a rohanó vihartól üzve, száguld ünos-úntalan a végetlen pusztán át. Néha megakad egy-egy bokor ágán, beleütődik egy-egy domb rögébe. Az a bokor talán reménységeinek virághajtó bokra, az a domb talán egy-egy kedvesének sírhantja. Vagy megütődik egy-egy göröngyben, amelyet a botránkoztató rosszakarat vetett lába elé. De azután fut, rohan tovább a síró széllel, a bőmbőlő viharral. Megtépdesi az út tövisé, megszagatja az ütköztető rög, azután egyszer összetörve széthull megpihenni. A jobb jövő hitének délibábja azonban mindig ott játszik előtte és a szomjúhozónak üdítő forrást, az éhezőnek dús kalásztengert, a hajléktalannak díszes palotát rajzol a lelke elé.

Mennél tovább halad, annál több emlék halmozódik össze a lelkében. És az emléket az új benyomások egész tömege sem képes kitörölni. A pusztában vándorló zsidók sem tudták elfelejteni, az Egyiptomban eltöltött idők emlékeit. *És zúgolódott Izrael fiainak egész gyülekezete Mózes és Áron ellen a pusztában. S mondának neki Izrael fiai: Bár meghaltunk volna az Úr keze által Egyiptom földjén, amikor a húsos fazék mellett Ültünk vala, amikor jóllakhattunk kenyérrrel. Mert azért hoztatok ki minket ebbe a pusztába, hogy mind e sokaságot éhséggel Öljétek meg!* Íme, az örök emberi gyarlóság és önzés, amelynek életnyúgalma a húsos fazék még akkor is, ha önérzetét kell érte árul adnia. Mert a legtöbb ember csak azért veszi fel és folytatja az élet küzdelmét, hogy legyen neki bőséges eledele.

Izrael zúgolódása nemcsak Mózeset és Áront szomorította el, hanem az Isten lelkét is. *Ezért monda az Úr Mózesnek: íme, én esőként bocsátok nektek kenyeret az égből. Menjen ki azért a nép és szedjen naponként arra a napra valót, hogy megkísértsen, akar-e az én törvényeim szerint járni, vagy nemf. És lön, hogy este fűrjek jövének fel és ellepték a táborn, reggel pedig harmatszálás lön a tábor körül. Mikor pedig a harmatszálás megszűnt, íme a pusztának színén apró gömbölyegek valának, aprók, mint a dara a földön. íme az isteni gondviselés csodálatos áldása még azoknak is, akik zúgolódnak. Mert az Isten felhossa napját jókra és gonoszokra és esőt ad mind az igazoknak, mind a hamisaknak. (Mt. 5, 45.)*

Testvéreim az Úrban, most az aratás után, a gyümölcsérés idején, a szüret munka jutalmazó napjain nem jut-e eszünkbe, hogy a föld színét ma is így lepi el a megtartó Isten kegyelmének harmata, mint a rólunk való gondoskodás bőkézzel hullatott bizonyágtétele? Nem érezzük-e, hogy munkánk minden jutalma az Isten jóságának ingyen való ajándéka? Nem érezzük-e, hogy a munkán mindig ott az áldás? És az áldást mi is úgy gyűjtjük össze, mint egykor Izrael népe a pusztában. És bennünket is arra tanított az élet fejedelme, hogy csak a mindennapi kenyérért imádkozzunk. Mert nekünk is szól

az Úr parancsolata! *Szedjen abból ki-ki amennyit megehetik. Es a hozzátartozók száma szerint szedjen ki-ki azok részére, akik az ő sátorában vannak.*

A kis madár bejárja a levegőet és úgy gyűjti össze eledelét és úgy gondoskodik kicsinyeinek táplálásáról is. A zümmögő bogárka naphosszat repdes, mozog, kúszik-mászik, hogy sovány falatjához hozzájusson. A növény lebocsájtja gyökerének szárait a föld röge alá, feltárja szétágazó karjait a hulló harmat után, hogy esendő életét fenn tudja tartani. Minden, ami ezen a földön él, megdolgozik a mindennapi kenyérért s maga gyűjti azt össze, amit számára az Isten jósága ajándékozott. Csak egyedül az ember tartja tehernek az életét tápláló munkát. Csak az ember panaszkodik örökösen az életért való küzdelem miatt. Pedig mit tudjuk mi azt, micsoda harcot folytathat a magasságokban a fényes napsugár, míg áttöri a gátló felhőket és erejét érvényesítheti! Mit tudjuk mi azt, micsoda munkát végez az égen úszó felhő, míg meg tudja magát tölteni a föld párájával! S mit tudjuk mi azt, hogy mekkora harcot folytat a pislogni látszó égi csillag, hogy fennmaradhasson az égboltozaton! Minden, de minden megdolgozik az életért, csak az emberek ajkáról hangzik örökké vád és panasz a munkálkodás kényszerűsége ellen!

Végtelenül elszomorított, hogy a napokban keserű kifakadásokat hallottam a munka ellen. Azt mondták, hogy a munka teher, a munka szégyen, a munka az ember méltóságát lealázza, mert az állatok sorába kényszeríti az embert. Dehát akkor mi emeli fel! Talán a heverés? Talán a léha tétlenkedés? Talán a munkakerülő naplopás, És ugyan ki munkálkodik legtöbbet a világon? Nem maga az Isten-e? És ront-e valamit az ő isteni fenségén és méltóságán, hogy örökké munkálkodik? Nem az Isten közelébe emeli-e a munka az embert? Nem az teszi-e áldotta a földi életet, hogy minél többeket boldogíthatunk verejtékezésünk gyümölcseivel? Nem az emeli-e az emberek munkáját az állatok munkája fölé, hogy vele nagy célokat és legfőképp a mások boldogításának célját szolgálhatjuk? Jézus önmagáról azt állapította meg: *Az én atyám mindmostanáig munkálkodik, én is munkálkodom.* (Ján. 5, 17.) Pál apostol is azzal dicsekedett, hogy *maga kezeivel szolgált meg mindent, amire társaival együtt szükségére volt.* (Csel. 20, 34.) Azt is mondja: *Emlékeztek még, testvéreim, a mi munkánkra és fáradozásunkra, amint éjjel-nappal dolgozva, hirdettük nektek az Isten evangéliumát, csakhogy ne legyünk közületek senkinek terhére.* (Tes. I. 2, 9.) Majd másutt azt mondja: *Senkinél ingyen nem ettük a kenyeret, hanem éjjel-nappal munkában verejtékkel dolgoztunk, csakhogy senkinek terhére ne legyünk.* (Tes. II. 3, 8.) Aki ilyen életet él, jogosan jelentheti ki, hogy *aki nem akar dolgozni, ne is egyék.* (Tes. II. 3, 10.) A szőlőművesekről szóló példázatban Jézus megfeddi a piacon napestig tétlenül álldogálókat (Mt. 20. 6.) és kijelenti, hogy *boldog az a szolga, akit az ő Ura, mikor megjön, az ő tisztében talál eljárva.* (Mt. 24, 46.)

Mint ahogy az Izrael népe összegyűjtötte az égből aláhulló man-

nát és azt mondta: *ez az a kenyér, amelyet az Úr adott eledelül*, úgy kell minden embernek összegyűjteni az Isten gondoskodásának ajándékait. *És Izrael fiai közül, ki többet, ki kevesebbet szedett és annak, aki többet szedett, nem volt feleslege és aki kevesebbet szedett, nem volt fogyatkozása, mert ki-ki annyit szedett, amennyit megehetett.* Nem volt többje a gyűjtőnek, mert a kapzsi embert azzal büntette az Isten, hogy aki másnapra tett el magának a mannából, annak eledele reggelre megromlott. Aki pedig annyit szedett, amennyi egy napra elég, annak másnap újat adott az Isten jósága. És ezzel arra akarta az embert megtanítani, hogy ne tekintse élete céljának a fölösleget. Pedig voltaképpen azért folyik minden küzdelem itt a földön.

Az állat ösztönösen csak az élete fenntartásáért munkálkodik. A növény is csak annyit szív fel a nedvességből és csak annyit ölel fel a napsugárból, amennyi létét biztosítja. Egyedül csak az ember szokott és akar is telhetetlen lenni. Csak az ember okoskodik úgy magában: *Lebontom a magtárimat és nagyobbakat építek és minden gabonámat és javaimat oda takarítom be és azt mondom az én lelkemnek: én lelkem, sok esztendőre elraktározott sok javaid vannak, pihenj meg, egyél-igyál, élj vígan!* Az Isten azonban azt mondta neki: *Oktalan, ezen az éjszakán visszakerik tőled az életedet és amiket gyűjtöttél, kié lesznek?* (Lk. 12, 17-20.)

Hiába tanította rá maga az Üdvözítő, hogy csak a mindennapi kenyerét kérje az Istentől, hiába íratta meg okulásul az Isten bölcsessége a manna történetét, az ember még ma is mindig a fölöslegért küzdök. Ezért tipródik egymáson annyi ember, ezért szállnak harcba egymással a népek, ezért nincs béke a földnek színén!

Az igazság pedig az, hogy az élet mindenkinek megadja munkája jutalmául azt, amire szüksége van. Nem az élet a mostoha, hanem az ember a telhetetlen. A sok is lehet kevés, ha az ember igényei nagyra növekednek. És nincsen ember, aki ne tudna az Isten ingyenvaló kegyelmének áldott mannájából naponként annyit összegyűjteni, hogy fogyatkozása ki legyen elégítve. Ha fogyatkozásról panaszkodik, azzal csak azt bizonyítja, hogy a fölösleget tartja életcélnek.

Az isteni rend azonban azt kívánja, hogy aki többet szedett, annak se legyen fölöslege. Izraelnél az Isten parancsszava szüntette meg a különbségeket. Ez a parancsszó ma is hangzik közöttünk és hozzánk, de ennek a parancsszónak a neve testvérszeretet. Egyenlőség sohasem lesz az emberek között. Ne is legyen, mert akkor meghal, vagy elsorvad az egyéniség és annak minden nemes értéke. A különbségeket a szeretetnek kell kiegyenlítenie. Csak így születhetik meg ezen a földön az a béke, amely boldogságot teremt. Azért ne az legyen az emberek és népek küzdelmeinek végső célja, hogy fölöslegben dúlakodjanak, hanem az, hogy akinek többje van, ne legyen fölöslege, akinek pedig kevesebbje van, ne legyen fogyatkozása. Ez az emberhez méltó egyetlen igazi életcél, amelyért érdemes e földön a küzdelmet folytatni! Ámen.

(1909.)

MIBEN VAN AZ ERŐD?

Alapigék: Bírák 16, 16, 17.

Az Ótestámentom egyik legérdekesebb alakja Sámson, Izrael egyik bírája, aki az erő megtestesülése volt.

Az erősek, a nagyok, a közönséges mértéken fölulemelkedő hatalmasok, mindig lekötik az ember figyelmét. Mint ahogyan a szépség és a ragyogás is mindig leköti. Mert ezekben van valami természetfeletti, valami csodás isteni adomány, valami kivételes megáldottság. Az erő még akkor is bámulatra gerjeszt, ha rosszra fordítják. Ha azonban nagy tettekre, nagy célok szolgálatára és nagy alkotásokra használják fel, nemcsak csodálatunkat, hanem tiszteletünket is kiérdemli. Sámson pedig erejével népét mentette meg a leigázástól, úgy, hogy Sámson ereje az ő népe nyugalmának, dicsőségének és jólétének volt biztosítéka.

Sámson nevéhez csodálatos események emléke fűződik.

Már a születése is különös volt. Anyjának az Úr angyala hirdette meg, hogy fia fog születni, akit az Istennek szenteljen. Ez a rendelkezés pedig azért történt, mert Sámsonra várt a nagy történeti hivatás, hogy Izraelt a filiszteusok kezéből megszabadítsa.

Mikor Sámson ifjává serdült fel és feleséget szemelt ki magának, a Timnátba vezető úton oroszlánkölyökkel találkozott és azt pusztá kézzel fogta meg és szakította ketté. Lakodalma idején, mikor felesége hosszadalmas síránközéssel kivette belőle az elmondott találós mese titkát, hogy vesztett fogadását megadhassa, harmie embert ölt meg a ruhájukért.

Hogy a filiszteusokon kitölthesse bosszúját, háromszáz rókát fogott össze a mezőn és azok farkát összekötözve, tűzcsóvával bocsátotta rá a filiszteusok vetésére. Azután az embereket kötözte össze és végigverte őket.

Mikor ezért a filiszteusok bosszút akartak rajta állani, engedte, hogy megköttözzék, de a rajta lévő vastag köteleket lenszállakként tépte szét és felkapott az útszélen egy számár száraz állkapcsát és ezer embert vert agyon vele.

Gázában fogta a város kapujának szárnyait, a kapufélfákkal és a závárokkal együtt kiszakította azokat, vállára vette és felvitte a hegy tetejére. Sok más hasonló nagy dolgot követett még el Sámson a világ csodálatára. És aki látta, mind azon tündökött, hogy miben volt Sámsonnak ez a nagy ereje?

1. Ezt a kérdést tette fel neki Delila is, mikor egyszer a filiszteusok megkötözték, de letépte a kötelékeit. *Monda Delíia Sámsonnak: Mondd meg nekem, mil-en van a te nagy erőd?*

A bűn tudakolta ezt, a bűn volt erre kíváncsi. Akárcsak minálunk. Tőlünk is mindig a bűn tudakolja, ha neki ellenállunk, hogy miben van a mi nagy erőnk? Sámson nem akarta titkát elárulni s háromszor szedte rá a csábító Delilát. Végre azonban őt is levette lábáról a bűn és kitarta előtte egész szívét és monda neki: *Borotva nem volt soha az én fejemen, mert Istennek szentelt vagyok születésemről fogva. Ha megnyírnak, eltávozik tőlem az én erőm, megerőtlenedem és olyan leszek, mint akármely ember.*

Mózes törvényében meg van írva, hogy aki magát az Istennek szenteli, vagy akire nézve szülői tesznek fogadalmat, az arra van kötelezve, hogy *az ő nazireusi fogadásának egész idején beretva a fejét ne járja, hagyja növekedni az ő fejének hajfürtjeit.* (Móz. IV. 6, 5.) Sámson ereje tehát a hosszú hajában volt. Nem a haja miatt, hanem ami azt a haját megnövesztette és érinthetlenné tette, a fogadalma miatt. Az a haj jelkép volt. Jelképe az Istenhez való tartozásnak. Bizonyosága annak, hogy ő az Isten embere, aki magát az Úrnak szentelte és az Úr rendelkezése alatt áll. Az a haj azt jelentette, hogy Sámson szíve egyedül az Istené, hogy egész életével egyedül az Istent szolgálja. Istenhez való ragaszkodásának tisztaságában, hitének hűségében, bizodalmanak épségében volt az ő hatalmas ereje. És míg ezt a hitét megtartotta, míg a lelkét Isten és más között meg nem osztotta, míg a szíve hűségét Istennel szemben töretlenül megőrizte, addig hiába támadta meg vadállat, hiába ostromolta fegyveres ellenség, hiába kötözték meg gúzzsal vagy kötéllel, nem vehettek rajta diadalt, mert az Istenhez való hűség világmeggyőző hatalmas erő, amely minden diadalmaskodik! Ezért mondta Jézus is tanítványainak: *Bizony mondom nektek, ha akkora hitetek volna, mint a mustármag és azt mondanátok ennek a hegynek; eredj el innét amoda, elmenne és semmi sem volna nektek lehetetlen.* (Mt. 17, 20.)

Mikor Sámson megosztotta a szívét Isten és Delíia között, mikor elárulta lelke titkát a bűnnek, hogy a bűn kegyeit magának biztósítsa: nyomban elvesztette hatalmas erejét és ugyanolyan erőtlen, gyarló, semmi ember lett, mint akárki más. Alvása közben Delíia levágta a haját, Ezzel megfosztotta Istenhez való tartozásának kiváltságától. Mikor magáról megfeledkezett, sőt öntudatlanul az Isten emberéből a bűn emberévé, a szentség hősből a tisztátalanság zsákmányává lett, — nem volt többé csodás nagy ereje, mert nem volt többé tisztasága. Innentúl vereséget vereség után szenvedett, mert elbocsátotta az Isten kezét. Gyalázatra újabb gyalázat érte, mert amiben ereje gyökerezett, az Istenhez való tartozás diadalmakat kivívó öntudatát elvesztette.

2. Sámson története nem áll egyedül. Az Ótestámentom elbeszélése szerint Izraelnek Sámsonon kívül is voltak hatalmas hősei. Hősök,

akiket az Istenhez való tartozás tudata ha nem is oroslánokkal, de világbíró királyokkal szemben tett győzedelmesekké.

Ott van maga Mózes, aki Egyiptom hatalmas fejedelmével állt szembe, hogy népét felszabadítsa, És Istenre támaszkodó hitének törhetetlen erejével megtörte a világ leghatalmasabb uralkodójának minden erejét.

Ott van Bálám próféta, aki Bálák király minden fenyegetésére és csábítására azt felelte: *Ha Bálák az ő házát arannyal és ezüsttel tele adná is nekem, nem hághatom át az Úrnak, az Istennek szavát hogy valamit miveljek, kicsit vagy nagyot.* (Móz. IV. 22, 18.)

Ott van József, aki hitének erejével nemcsak Potifár házában, hanem még a rabság végén Egyiptomban is minden akadályon győzedelmeskedett.

Ott van Gedeon, aki az Istenben való bizodalmanak mindent legyőző hatalmával egy parányi kis sereg élén letörte a hatalmas elleniséget. De bízott az Úr ama kijelentésében: *E háromszáz férfiú által szabadítalak meg titeket és” adom Midiánt a te kezébe.* (Bir. 7, 7.)

Ott van Dávid, aki a hatalmas Góliáttal szemben e szavakkal indult harcba: *Te karddal, dárdával és pajzsral jössz ellenem, én pedig a seregek Urának, Izrael seregei Istenének nevében megyek ellened.* (tSám. I. 17, 45.) És legyőzte az óriást a mindennél nagyobb erővel, az Istenbe vetett hittel.

Ott van Salamon király, aki ezernyi akadály ellenére is hitének kitartásával felépítette az Úr szent templomát. (Kir. I. 4-8.)

Ott vannak a próféták valamennyien, akik hihetetlen akadályokat küzdöttek le Istenben való bizodalmaik csodás erejével.

És ott van a nagy szenvedő Jób, aki semmiféle megpróbáltatásban meg nem tört, hanem megtartotta Istenben való bizodalmaát és tűrő szívvel mondta: *Ha már a jót elvettük Istentől, a rosszat nem vennők-e elf* (Job 2, 10.)

Ott vannak az apostolok, akik a hatalmas főpapok tilalmát azzal utasítják vissza: *ítéljétek meg magatok, vájjon az Isten előtt helyes dolog-e, hogy inkább nektek engedelmessédjünk, mint az Istennek!* (Csel. 4, 19.)

Ott van Pál apostol, akinek egész élete nehéz szenvedés volt és mégis megelégedett az Isten kegyelmével, mert örökké lelkében csengett az Úr szava: *Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm gyengeségben lesz teljessé!* (Kor. II. 12, 9.)

Ott vannak az első keresztyének, akik ezernyi üldözést türtek el szótlánul hitükért hitükkel.

Ott vannak a reformátorok, akik a világ hatalmasaival szemben meg tudtak állni szilárdan és ingadozás nélkül, mert érezték, hogy milyen igaz az apostol szava, aki az üldözésekben büszkén mondta el: *Mikor gyenge vagyok, akkor vagyok erős!* (Kor. II. 12, 10.)

Folytathatnánk a hithősök csodálatraméltó sorozatát egészen napjainkig és mindegyiknél feltehetnénk azt a döntő kérdést: Miben volt ezeknek az ő nagy erejük? És mindenütt ugyanazt a választ

kapnánk kérdésünkre: A hitükben, az Istenhez való tartozásuk tudatában!

3. Ma tele van a szívünk csüggedéssel. Tele vagyunk panasszal, hogy nehéz az élet. Nemcsak külső életünk terhes, hanem belső életünk is vigasztalan. Nincs semmiben igazi örömünk és semmiben sincs tartós boldogságunk. Egyházunk helyzete is aggasztóan nehéz. Valami érthetetlen idegen szellem kezd uralkodni az emberek lelkén. A hit törekeny, az erkölcs esendő. Sokan látják vigasztalannak az emberiség mai állapotát. De kevesen gondolnak arra, hogy miért is törtünk le ennyire? Mi az oka, hogy így megfogyatkozott és elcsüggedt az erőnk?

Mikor Sámson elszakadt az Úrtól, *a filiszteusok megfogták, kiszúrták a szemeit, bevezették Gázába, megkötözték két vaslánccal és örölnie kellett a fogházban.* (Bir. 16, 21.) Mi is így vagyunk. Ne szépítsük a dolgot: minden bajunknak az a főoka, hogy elszakadtunk az Úrtól és ma már nincs töretlen hitünk! Ezért nem is tudjuk már látni nyomorúságunk igazi okait. Ezért hanyatlottunk le. Ezért kötözött igába a bűn! Ezért történt meg köztünk az a régebben lehetetlen dolog, hogy ősi evangélikus családok gyermekei hűtlenné válnak, hogy presbiterek és lelkészek gyermekei is elaludják apáik hitét és megtagadják legdrágább kincsüket, az evangéliumot! Dehát levágtunk a lelkünk haját, ősi szent hitünket! Elaludtunk a hitelenségnek és a bűnnek átkos karjaiban! Letörtünk és olyan erőtlenné váltunk, mint a többi ember! Megromlott a lelkünk, meggyengült a hitünk!

Szerezzük vissza, testvéreim! Legyen mindennapi imánk az, ami a tanítványoké volt: *Uram, neveljed a mi hitünket!* Lássuk be, és ismerjük még, hogy minden erőnek örök és kiapadhatatlan forrása az Istenben vetett hit és a tiszta erkölcs. Ezt a kincsünket ne vessük prédául a bűnnek. Azt olvassuk a Bírák könyvében, hogy mikor Sámson haja újra kinőtt, azzal együtt visszatért a régi ereje is. Ha nehéz rajtunk a keresztviselés, a komoly bűnbánat nyúgében mi is szerezzük vissza elvesztett hajunkat! Kinő az nálunk is, mert ez a természet Istentől megszabott rendje! De ne engedjük többé olló alá! És ha netalán minket is megkísért a bűn és meg akarja tudni, hogy miben van a mi nagy erőnk, mondjuk neki büszkén és diadallal: a mi erőnk az Istenben való hit és az ő akarata szerint való tiszta élet áldásában van! Uram, neveljed hát a mi hitünket! Ámen.

(1896.)

HARCOK VIHARÁBAN.

Alapigék: Sámuel II. 10, 9-12.

Mint a szomjas föld az üdítő esőre, úgy vágyik már a lelkünk békességre és megnyugvásra. Nap-nap mellett lessük-várjuk a háború elmúlását s vele együtt sorsunk jobbrafordulását. Mert a háború maga a nyomorúság, a gyász, az ínség, a keserűség. A háború megszűnése pedig maga volna a nyugalom, a megbékélés, a lélek enyhülése. Lelkünk belefáradt már a folytonos rettegésbe, a kínos feszültségbe, a szakadatlan aggodalomba. Egy esztendei rettentő harc után mi is lehetne más a hívő ember napi imádsága, mint ez: Mi atyánk, jöjjön el a te országod! Országá a békességnek, országá a nyugalomnak, országá az emberszeretnek és a kijózanodásnak!

De hát gyarló és bűnös emberek kezébe került a népek kormányzása. Háborúságot szító, vetélkedő, hiú és önző emberek ragadták magukhoz a népek sorsának intézését, akik nem néznek az Isten törvényére, nem akarják meglátni az emberek fájo sebeit, nem törődnek a tenger sok gyásszal, amely a világot beárnyékozza, nem érzik lelkiismeretükön a népek boldogtalanságának irtózatot terhet. Még most is csak bonyolítják a helyzetet, szaporítják a bajt, még most is újabb és újabb harctereket nyitnak a halál rémes angyalának, élő emberek pusztítására, érző szivek eltiprására!

Bizony, szomorú időket élünk, testvéreim! A ránkboruló szomorúságot még az örömek az a néhány biztató sugara sem képes megnyugtítani, amely az utóbbi hetek győzelmi híreiből integet felénk. Szívünk ugyan sejtí és óhajtja is, hogy igazságos harcainkat diadalal koronázza majd meg az irgalom hatalmas Istene, de akaratlanul is zavar bennünket az a nyomasztó gondolat, bírjuk-e végig erővel és kitartással? Nem törünk-e majd össze időelött?

Harcok viharában élünk, harcokról beszél a ma felolvasott bibliai történet is. Ez a történet Dávid hadvezéréröl, Joábról szól. Figyeljük meg ezt a történetet, hátha találunk benne valami olyan tanúiságot, amely erőforrást nyit nekünk a harcok viharában való megállásunkra.

1. A történet elején azt olvassuk, hogy *Ammon fiaí felfogadták Szíriában a Béth-Réhobbelteket, valamint a Czobbeusokat, húszezer gyalogost, továbbá Maáka királyát ezer emberrel és a Tobbelieket tízenkétezer emberrel és így nagy erővel támadtak Izraelre.*

Mínta csak a mi szegény országunkat látnánk, amelyet szintén négy ellenség támadott meg egyszerre. És már egy hosszú esztendő óta folyik a véres háború! Egy hosszú esztendő óta mennyi könny ömlött ki, mennyi vér hullott el! Vajjon mennyi fog még elfolyini, Úristen! És meddig bírjuk még!

Azt olvassuk a Bibliában, hogy *mikor Joáb látta, hogy mind elől, mind hátúli ellenség van ellene, kiválogatta Izrael népének szí-
nét és a Szíriabeliek ellen állította fel, a nép maradékát pedig öccsé-
nek, Abisainak vezetésére bízta, hogy felállítsa azt Ammon fiai elle-
nében. És monda: Ha erősebbek lesznek a szíriabeliek náladnál, légy
nekem segítségül, ha pedig az Ammon fiai náladnál hatalmasabbak
lesznek, elmegyek, hogy megsegítselek.*

Joáb okos vezér volt. Tudta, hogy a harcok viharában nélkü-
lözhetetlen a jó szövetséges. Mert a háborúnak esélyei vannak. Ezért
a bölcs hadvezér elsőb is szövetségesről gondoskodik.

Az Isten kedvező kegyelméből most mellettünk is áll egy erköl-
csében megbízható, szívében hűséges, megállásában szilárd, bölcsessé-
gében hatalmas szövetséges. Mi is azt mondjuk neki és ő is azt
mondja nekünk, amit Joáb mondott Abisainak, hogy ha az ellenség
minket szorongat, ő jöjjön segítségünkre, ha pedig ő kerül nehéz
helyzetbe, majd mi sietünk támogatására.

Bizonyosra vehetjük, hogy Joáb és Abisai hívek maradtak egy-
máshoz. Mi is azok leszünk, ők testvérek voltak. Mi is azok vagyunk
a Krisztus evangéliumában. Bízunk hát egymás hűségében. Ez a
kölcsonös bizalom önbizalmunkat is növeli. Az önbizalom pedig még
az egymásba való bizalomnál is erősebb forrása a kitartásnak. A
csüggedő kéz hamar kiejti a fegyvert. A meglankadt ember hamar
kidül. A siker kulcsa az önbizalom.

Joáb azt mondta Abisainak: *Légy erős és hgyünk bátrak a mi
nemzetségünkért és a mi Istenünk városaiért!*

Lehet a küzdelem akármilyen nehéz és akármilyen fájdalmas,
ha az ember érzi, hogy igazságos ügyet szolgál, felényi fáradsággal
végzi munkáját. Még a könny és a vér sem éget annyira, ha tudjuk,
hogy igazságos célok oltarán hullott ki. Joábnak az adott erőt és
bizalmat, hogy nemzetsége jólétéért és az Isten városainak nyugal-
máért harcol. A mi harcunk is, melybe belekényszerítettek, nem-
zetünkért és ezeréves szép hazánkért folyik. Vérünk a mieink bol-
dogságáért ömlik. Mi nem hiúságból, hanem népünk jólétéért és
megmaradásáért harcolunk. Harcaink miatt mi nyugodtan állhatunk
a népek és nemzetek, a történelem és az Isten ítélőszéke elé, mert
harcunk kényszerű és igazságos harc, melyet nem kerestünk, nem
is akartunk, de meg fogunk vívni magyar becsülettel!

Ne csüggedjen hát senki közöttünk! Legyünk erősek, legyünk
bátrak! Az édesanyák zúgolódás nélkül hozzák meg fájó áldozatai-
kat a legszentebb anyáért, a hazáért! A szerető szívek kínzó bánat
nélkül szakadjanak most el egymásért abban a szent hitben, hogy
keservük boldog jövődök ígétét hordozza magában! A lemondás-
ban legyen erős minden szív, a jövődök bizodalmas varasában le-
gyen csüggedetlen minden lélek! Mert most nagy önbizalomra van
szüksége árva nemzetünknek!

Igaz, hogy a fájdalom keserű könnyei azért kikitörnek szemeink-
ből. Hiszen még a legnagyobb hős is csak ember! Azt is tudjuk, hogy

a legnagyobb diadal sem száríthatja fel a fájó gyász szomorú könnyeit. A legékesebb babérkoszorú sem simíthatja el a fájdalomban vonagló arcok gondszántotta redőit, Semmiféle vigasztalás nem gyógyíthatja meg a vérző sebeket. A legügyesebb kötözés sem pótolhatja a letört kezét és a lehullt lábat, Semmiféle biztatás nem képes világos látásra felnyitni az egyszer örökre elhomályosult szemet. Semmiféle nyereség nem képes visszaadni az életnek az egyszer lehanyaglott hős megsiratott drága életét. De ha már harc nélkül nem tudnak a népek egymás mellett e földön békésen megélni és ha a mi nemzedékünknek azt a sorsot szánta a mindenség hatalmas Istene, hogy a világtörténet legnagyobb harcait kell végigküzdenie: akkor legalább állja meg ezeket a harcokat hittel, reménykedéssel, állja meg kemény önbizalommal!

Önbizalmát erősítse az Istenbe vetett hit ereje! Joáb azt mondta testvérének: *Az Úr pedig cselekedjék úgy, amint neki tetszik!*

Mi is ugyanezt mondjuk. Mi is azt valljuk, hogy a ránkzúdult világcsapásban a miénk csak a küzdelemben való megállás kötelessége, a hűséges kitartás, a becsületes tűrés, a hűséget jutalmazó kegyelem dolgát pedig bízunk az Istenre! És ebben a megsegítő kegyelemben senki ne kételkedjék! *Cselekedjék az Isten úgy, amint neki tetszik!*

2. A népek harca azonban a mi egyéni küzdelmeinkre téríti figyelmünket. Hiszen mi is harcokat állunk szakadatlanul! Hiszen miránk is ezernyi ellenség támad naponként! Nemcsak az élet mostohasága, nemcsak a bánat és a csalódás, nemcsak a tulajdon szívünk oly sok gyarlósága, vágya, indulata, hanem embertársaink gonoszsága, szeretetlensége, hántása és gyűlölködése is valóságos tábor jár naponként körülöttünk! Hát még az a bizonyos ordító orosz-lán, a bűn, micsoda ostromot indít naponként ellenünk! Valóban igaz az Úr ama mondása: *Ne gondoljátok, hogy békességet hozni jöttem én a földre. Nem azért jöttem, hogy békességet hozzak, hanem harcot.* (Mt. 10, 34.) Bizony harc az egész élet, kezdve a szívünkön, folytatólag otthonunkban, a társadalomban, a magányos és a közélet minden mezején. Harc a megélhetésért, harc a nyugalomért, harc a jólétért, harc mindenért, ami életünk fenntartását és boldogságát munkálja. Harc önmagunkért, harc szeretteinkért, harc hazánkért, harc egyházunkért, hitünkért, meggyőződésünkért és mindenért, amit a földön szépnek, igaznak és értékesnek tartunk.

Jaj annak, aki az élet harcaiban egymagára áll! Jaj annak, akinek nincs a földi élet harcainak megvívására hűséges és megbízható szövetségese! Legyen az szülő vagy testvér, hitves vagy barát, jóakaró vagy rokon, mindegy, csak hű legyen! Legyen igazság vagy tiszta erkölcs, legyen meggyőződés vagy lelkesedés, legyen hit vagy nemes életcél, mindegy, csak legyen benne fenntartó erő! Csak ne álljon senki elhagyatva, mint egy vitorlátlan csónak a zajgó hullámokon. Mert nagy erő van már csak abban az elgondolásban is, hogy a szükségben van kire támaszkodnunk, van kire számítanunk!

Az ember, akinek van hűséges barátja e földön, olyan, mint az úszni tanuló gyermek, aki nyugodtan szeli a hullámokat, míg azt hiszi, hogy valaki tartja kötelét.

Akinek van kire támaszkodnia, önbizalmában is erősödik. Az önbizalom pedig nagy erő. Aki folyton csak a maga fogyatkozásait figyeli, képességeinek és erőinek pedig nincsen tudatában, nem juthat diadalra. Miért tudta Pál apostol egy egész ellenséges világon keresztül diadalmasan méghordozni Krisztus evangéliumát és testének gyengeségei mellett is miért tudott mindenben diadalmas lenni? Azért, mert ismerte ugyan gyengeségeit is, de még jobban ismerte azt, aki az erőteleneken mutatja meg az ő hatalmas erejét. És az a meggyőződés, hogy benne már nem az ember él, hanem a Krisztus munkálkodik, öntudatát győzedelmessé tette mindenek felett! Miért tudott Luther az akkori világ minden tekintélyével szemben győzelemre jutni? Mert szent meggyőződése volt, hogy ő Isten eszköze egy világboldogító szent cél szolgálatában. Ezért tört ki ajkán a legnehezebb órán az önbizalom ígéje: Itt állok, én másként nem tehetek!

Senkinek sem teremt az Isten külön világot. Senki sem álmodozhatik arról, hogy bárhol is széles e világon mentes lehet a szomorúságtól, a fájdalomtól és az élet harcával járó vereségektől. Nincs egyetlen talpalattnyi hely a földnek színén, amelyen ne folyónék a nehéz életharc. Ha volna, el kellene kerülnünk gondosan, mert a tétlenkedés nem lehet egészséges lélek vágya és céltűzése. Sőt a lélek erői csak a küzdelmekben mutatkoznak meg és érvényesülnek teljes szépségükben. Azért sohasem szabad félünk a küzdelmektől, sohasem szabad kerülnünk a harcot, hanem fel kell annak terheit vennünk bátran és kemény önbizalommal!

És meg kell vívnunk Istenben bízó erős hittel! Mert sohasem szabad felejtenünk, hogy a mi mennyei Atyánk vigyázó szeme és segítő keze mindig híven kíséri harcainkat. Nincsen annak a földi életben elviselhetetlen küzdelme, aki az égre tekintve, naponként elmondja: *Az Úr az én erőm és, pajzsom, őbenne hízott a szívem és segítséget nyertem, örvend azért a szívem és énekemmel dicsérem őt!* (Zs. 28, 7.)

Az egyes ember életharcában ugyanazok a törvények érvényesülnek, amelyek a népek és nemzetek küzdelmeit vezetik. Boldog ember az, aki az Úr igazaiért és az Úr igazaival küzdi végig harcait! Boldog ember az, aki az apostollal azt vallja: *Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk!* (R. 8, 31.) *Hiszen ki tudja az Úr szabadítani a kegyeseket a kísértésből!* (Pét. II. 2, 9.)

Ne csüggedjen hát közöttünk senki, testvéreim! Álljuk a harcot emberül! Legyünk férfiasak, legyünk erősek! Hadd mondhassa el közülünk majd egykor mindenki a nagy és szent dicsekvést az apostollal: *A jó harcot megharcoltam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam: félre van már téve számomra az igazság koronája, amelyet megad nekem ama napon az Úr, az igaz bíró!* (Tim. II. 4, 7.) Ámen.

(1915.)

OLTÁRÉPÍTÉS.

Alapigék: Sámuel II. 24, 25.

Szomorú és fájdalmas történet örvendetes végét mondja el ez a felolvasott pár mondat. Felgerjedt az Úr igazságos haragja Izrael és annak fejedelme, Dávid ellen, azért az Úr igazságos büntetését kellett elszenvedniök. De ha büntetnie kell is bűnös gyermekét, egy atya mindig jóságos és kímélő marad. Most is Dávid királyra bízta az Isten a büntetés megválasztását. Azt üzenté neki Gád prófétával: *Akarod-e, hogy hét esztendeig való éhség szálljon földedre, vagy három hónapig ellenségeid elől bujdossál és ellenséged keressen téged, vagy hogy három napig döghalál legyen országodban?*

A szörnyű ítéletek hallatára Dávid szívét nemcsak a rettegés szállta meg, hanem az igaz bűnbánat és az Istenben vetett bizodalmas hit is felébredt benne. *Így* szólt hát a prófétához: *Felette igen szorongattatom, de mégis hadd essünk inkább az Úr kezébe, mert nagy az ő irgalmassága és ne essem ember kezébe.*

Dávid király jól ismerte az emberek könyörtelenséget, de jól ismerte az Isten irgalmasságát is. Ezért bízta magát az Istenre. És nem hiába bízta, mert az Isten nem törölte el a népet egészen, hanem megengedte, hogy a halál angyala három napon át végezze csak rettentő aratását. És három nap alatt hetvenezer embert irtott ki az élők sorából. Micsoda tömege lehetett ott együtt a bűnösöknek! És mennyi maradt még mindig életben!

Dávidnak az Isten kegyelmébe vetett hite azonban még csak ezután diadalmaskodott igazán. Azt olvassuk ugyanis, hogy *mikor az angyal kezét Jeruzsálem ellen is felemelte, hogy azt is elpusztítsa, megelégette az Úr a veszedelmet és monda az angyalnak: Elég immár, hagyj el!*

Milyen áldott szavai ezek az Isten kegyelmének! Milyen boldogító jutalma a hitnek! Olyan természetes, hogy ezek után *oltárt épített ott Dávid az Úrnak.* És az az oltár a könyörgésnek, a bizalomnak és a hálaadásnak az oltára volt. A könyörgése, amelyen a gyarló ember az Isten irgalmáért és segedelméért esdekelt, A bizalomé, amelyen mindenét lerakta az Isten kezébe. A háláé, amelyen az elvett jókért magasztalással áldozott.

1. Azt szokták mondani, hogy aki nem tud imádkozni, menjen a tengerre, majd a veszedelmek megtanítják rá. Dehát miért fusson az ember a veszedelem után, mikor az magától is helyünkbe jön!

Avagy van-e ember, akinek nincsen bánata? Van-e lélek, amelynek nincs keserősége? Van-e szív, amely nem ismerné a szorongató fájdalmat? Van-e köztünk valaki, aki nem állt volna már aggódással telten *egy-egy nehéz* betegség mellett? Vagy aki nem számlálta volna már tulajdon sóhajait, mikor kínok gyötörték? Van-e, akinek nincs siratnivalója és nem hullatta volna már könnyeit nyitott sír ölébe?

Igaz, hogy az ember is olyan, mint a kúszó féreg, amely csak akkor emeli fel a fejét, mikor baj fenyegeti. Akkor szinte könyörögve néz fel arra, amitől retteg és kíméletet vár. Az ember is csak a nyomorúságban gondol az Istenre és a nehéz órákban tekint az ég felé. Tapasztalja is, hogy az Isten a szükségben van hozzá legközelebb. De nem azért, mintha máskor is nem gondolna velünk, hanem azért, mert máskor mi nem gondolunk rá.

Milyen sokszor áll az Úr szent házában elhagyatva az oltár! Milyen szomorú, hogy a legtöbb templom hetenként csak egyszer nyitja meg ajtait az Úr imáadására vágyó emberek előtt. Mintha bizony az Isten hetenként csak egyszer tenne velünk jót! Milyen áldás, hogy az Isten többször gondol ránk, mint ahányszor mi gondolunk öreá!

Csak a látogatások idején telnek meg mindenütt az Úr szent házai. Mikor az ember a maga házában már nem talál elegendő örömet és megnyugvást. Egy sokat utazott ember az egyik városban látta, hogy milyen telve vannak a templomok. Azt jegyezte fel akkor útinaplójába: „Ezen a népen vagy a csapás igen nagy, vagy nagyon jó emberek laknak itt.” Ha ma itt járna nálunk ez az utas, rólunk nem lehetne ugyanezt feljegyeznie, mert ma különösen sok templomunkban az üres hely, amelyről a gazdája elmaradt. Vagy olyan nagyon boldogok némelyek közöttünk, hogy nincs már szükségük az Isten áldására? Avagy azt várják, hogy az Isten bevesszőzze őket a könyörgés szent oltárához?

Kedves testvéreim, nem vádképen mondom én most ezt, A mi templomunk oltára, — hála Isten! — nem áll soha üresen. Népünk szívesen keresi azt fel. Csak az fáj, hogy némelyek következetesen elmaradnak mellőle. Ha olyan boldogok és olyan megelégedettek, hogy semmire sincs szükségük az Úrtól, akkor az ő boldogságukért mi is adjunk hálát az áldások gazdag Istenének. Ha pedig azért nem jönnek ide miközénk, mert otthon a házioltár mellett bocsátják fel könyörgő fohászkozásukat az Isten trónusához, akkor velük együtt arra kérjük a jóságos Istent, hallgassa meg imádságaikat. De azért juttassa eszükbe azt is, hogy az ő szent házában azért áll a könyörgés oltára, hogy a hívek együttes buzgólkodás szent óráin tapasztalják azt az igazságot: *Az Úr szemei az igazakon vannak és fülei azok könyörgésein!* (Pét. I. 3, 12.) Arra kérjük a jóságos Istent, ébressze fel minden ember lelkében a vágyat az Isten szent oltára után, hogy elmondja őszinte szívvel mindenki: *Örvendezetek, mikor nekem azt mondjátok, menjünk el az Or házába!* (Zs. 122, 1.) *Egyet kérek az*

Úrtól, azért esedezem, hogy lakhassam az Úr házában életemnek minden idejében, hogy nézhessem az Úrnak szépségét és gyönyörködhessek az ő templomában! (Zs. 27, 1.) Mert jobb nekem egy nap a te tornácodban, hogysen másutt ezer! (Zs. 84, 11.)

Építsünk hát mi is oltárt az Úrnak és az az oltár legyen a könyörgésnek szent oltára, melyen szívünk buzgó és bizodalmas kéréseit teregetjük ki az Úr elé! De ez az oltár ne legyen kézzel csinált oltár, hanem emeljük azt fel a szívünkben, hogy kedves legyen Istennek a mi könyörgésünk!

2. Dávid oltára azonban nemcsak a könyörgésnek, hanem a bizalomnak is oltára volt. Bizott az Úrban, hogy meghallgatja őt. Bizott az Úrban, hogy meg is teheti, amit tőle vár. Ilyen bizalom nélkül hiába is kopogtatunk az Isten szívének ajtaján, mert igaza van az apostolnak, mikor azt mondja: *Aki kér, kérje hittel, mit sem kételkedve, mivel a kételkedő a tenger szélfodrozta imbolgó hullámához hasonló. Ne gondolja azért az ilyen ember, hogy kap valamit az Úrtól!* (Jak. 1, 7.)

Nem tudom, megfigyeltétek-e már, hogy az újabb házakat sokkal díszesebbre építik, mint amilyenekben apáink laktak. Több a cifrájuk, magasabb az oromzatuk, díszesebb a külsejük. Nem lehet ez ellen semmi kifogásunk. Az embernek a szépet szeretnie és kívánnia kell. Haladnunk kell az idővel és a fejlődő jó izléssel is. De nekem úgy tetszik, mintha ezekben a mai díszesebb házakban nem volna annyi nyugalom és boldogság, mint volt apáink hajlékaiban. Mert azok a házak nem a szemnek épültek. Azokban a házakban nemcsak emberek laktak, hanem az emberekkel együtt lakott a hit is. Mindenütt ott volt az asztalon a kenyér mellett a Biblia is. Mert mind a kettő Isten ajándéka. Az egyik a test, a másik a lélek táplálására. Ma is ott van ugyan Isten kegyelméből talán minden asztalon a kenyér, de a Biblia már leszorult róla. Talán azért esznek ma olyan sok házban panaszos kenyeret. Talán azért nem tud a kenyér ma már megelégedést teremteni. Sok új házba visznek díszes bútorokat, amelyekben talán gyönyörködik a szem, még sincs mellettük megelégedés, mert két bútor hiányzik: az istenfélelem és az istenige! Ha azt akarjuk, hogy házaikban velünk együtt lakozzék a béke és a megelégedés, építsük fel benne az Istenbe vetett bizalomnak áldott szent oltárát!

Szomorú és nyomorúságos az árva sorsa! Nincs, aki vezesse, azért támolyog. Nincs, aki szeresse, azért szomorú. Nincs, aki mellé álljon, azért esik el. Nincs, aki segítse, azért elhagyatott. De nem árvább-e még az árvánál is, aki a legjobb atyának, az Istennek kezét bocsátja el! Építsük hát fel az Istenbe vetett bizalom szent oltárát tulajdon szívünkben!

Hol a szülő, amelyik nem kívánná, hogy gyermeke jó és hálás legyen! De hogyan legyen jó és hálás az a gyermek, mikor látja, hogy szülei sem törődnek az ő mennyei Atyjuk áldásaival! Hogyan legyen engedelmes az a gyermek, mikor látja, hogy szülei sem tel-

jesítik a legjobb Atyának üdvösséges parancsolatait! A példa ragadós s mennél rosszabb, annál ragadósabb. És a gyermek, ha nem szól is, lát! Veteményes kert a gyermek szíve, a rossz példa pedig a rossznak a magva, amelyből csak dudva kelhet ki. Vallásos embernek nincsen rossz gyermeke, mert ha annak szívébe dudva magvát hajtja is a szél, gondos kezekkel kigyomlálja azt, ha pedig nem volna elég a maga vigyázása, imádságos szívvel Istent hívja erős segítségül. Csak álljon az Istenbe vetett bizalom oltára a hívő szíve mélyén!

A legtöbb szülő azt hiszi, eleget tett minden kötelességének, ha gyermekének külső nevelést ad és némi vagyontát gyűjt. Elfelejtji, hogy igazi kincsünk nem kívülöttünk, hanem bennünk van. Olyan kincs, amelyet tolvaj el nem lophat, rozsdá meg nem marhat. Olyan kincs, amely nem visszavonást és nem gyűlölséget kelt testvér, szülő és rokon között, hanem inkább meleg szeretetben összeforrasztja a lelkeket az Istenbe vetett hitnek csodálatos titkos erejével. Építsük hát fel az Istenbe vetett hitnek ezt a szent olárát gyermekeink lelkében, testvéreim az Úrban!

3. Ez az oltár akkor nem is lehet más, mint a hála oltára.

Dávid oltára is az volt. Azért adott rajta hálát, mert az Isten megkímélte az ő házanépét és megállította pusztító útjában a halál angyalát. Azért adott hálát, hogy az Úr kegyelmesen meghallgatta az ő könyörgését.

Így emelte fel a hála legelső oltárát Nóé, mikor az özönvíz elmult és ő kiment népével a bárkából. (Móz. I. 8, 20.) így építette meg az örvendező hála oltárát Ábrahám, mikor az első ígéretet kapta az Úrtól, hogy az ő magvának adja azt a földet. (Móz. I. 12, 7.) A hála oltára volt az is, amelyet a Hebron tölgyei közt ugyanő fel emelt. (Móz. I. 13, 18.) A hálás szív indította Jákobot is, hogy Sikkem városában oltárt állítson és ezzel a névvel nevezze el azt: Isten Izrael Istene! (Móz. I. 33, 20.) A hála oltára volt az is, amelyet a pusztában vándorló nép emelt Refidimben, mikor meg akarta köszönni az Úrnak a fenntartó vizet és a diadalmat adó győzelmet. (Móz. II. 17, 115.) A hála oltárát emelték fel a Sínai hegy alatt is. (Móz. II. 24, 4.) Gedeon is hálából építette meg az oltárt az Úrnak, aki azt mondta neki: *Békesség neked, ne félj, nem halsz meg!* (Bir. 6, 23.)

Hozzánk pedig örökké ez az ige hangzik. Jézusban mondta azt ki számunkra az Isten. Hogyne kellene hát mindenütt és örökké csak a hála oltárát rakosgatni minden igaz keresztyén léleknek! Hiszen a hála nem érdem, hanem kötelesség. Aki jót vesz mástól, megköszöni azt. És ki tesz velünk több jót, mint az Isten! Neki köszönjük a szülőket, akik gyermekkorunk gyengeségeiben hű szeretettel mellénk állanak. Neki köszönhetjük magát az életet és annak minden édes, boldogító örömét. Neki köszönhetjük szeretteinket, sikereinket, reményeinket, megelégedésünket. Neki köszönhetjük hitünket, az örök életet váró reményeinket. Neki köszönhetjük

Megváltónkat és neki köszönhetjük, hogy ő maga is, a világ teremtő és fenntartó hatalmas Istene, nekünk kegyelmes és jóságos mennyei Atyánk a Jézus Krisztusban!

Van, van elég okunk a hálaadásra, testvéreim, azért csak sietve építsük fel otthonunkban, szívünkben és vándorútunk minden fordulatánál a hála oltárát az Úrnak, hogy méltók maradjunk az ő megsegítő atyai kegyelmére! És vigyázzunk, hogy az Úr oltára soha ne legyen néptelen! Ámen.

(1896.)

A VIGASZTALÓDÁS ÚTJA.

Alapigék: Jób 12, 13-15, 23-25,

Ez a felolvasott kis szakasz Jóbnak, a szenvedések örök példaképének szavait idézi. Azét a Jóbét, aki az élet minden nyomorúságát végig szenvedte. Jób igazi földi ember volt. Ember, aki küzd és csalódik. Ember, akit az élet sokszor megvesszőz. Ember, akit örökösen kerülget a baj, meglep a nyomorúság. Ember, akinek az útja sokszor szinte a kétségbeesésig csak göröngyök, tövissek és sírhalmok közt vezet. Ember, aki testében sokat tűr, lelkében sokat kesereg. Ember, akinek nem a test sebei fájnak legégetőbben, hanem amelyeket lelkén ütött az élet. Ember, akinek barátaiban is ellenségei, szerteiben is gyűlölői lappanganak.

Sok szenvedő Jób él, sok sebzett szív vonaglik e földön körülötünk. Nemcsak a betegágyakon, hanem a mosolygás derűit álarcá mögött is sok a szenvedő. Hiszen az élet tengerének van legtöbb hajótöröttje s ahol remények és örömök világa merül el, ott a keserűség és a fájdalom hullámgyűrűje ezernyi lelken vonul át, míg végre elsimul.

Én azonban most nem a fájdalomra, hanem a vigasztalódás útjaira szeretném a figyelmet ráirányítani. Hiszen olyan sok embernek van ma szüksége vigasztalódásra. Ha nem szenvedünk is annyit, mint Jób szenvedett, a fájdalmat és keserűséget mindnyájan ismerjük. Mert az emberi lélek úgy van teremtve, hogy benne az öröm csak átsuhanó szellő, a boldogság csak tűnő fénysugár, a keserűség ellenben lassan gyógyuló seb, mely sokáig sajog. Az élet nagy bánataival és fájó jelenségeivel pedig úgy vagyunk, mint a gyermek: csak a terhét érezzük, de célját és tanulságait ritkán látjuk meg.

1. Csak egy hete még, hogy szívetfacsaró keserűségre ébredtünk. Zöldelő lombok, biztató rügyek, nyíló virágok tél fagyába vesztek. Olyan fájdalmas volt látni a pusztulást! A gyenge tavasz meghátrált a tél előtt! A napsugártól új életre ébredt természetesen átsuhan a pusztítás lelke és egyetlen rövid éjjelen letörölt az arcáról minden mosolyt, elfojtott benne minden életet, eltüntetett róla minden szépséget és minden derűt. Az ember fájón érezte, mennyire igaz a mindenét vesztett Jób mondása: *íme, amit az Úr leront, nem épül fel az, ha valakire rázárja az ajtót, nem nyíMk fel az. íme, ha a vizeket elfogja, kiszáradnak, ha kibocsátja őket, felforgatják a földet.*

S nem jutott-e eszébe mindenkinek, mikor ezt a pusztulást látta, hogy az élet minden öröme olyan, mint a tavaszi virág? Nem hirdetik-e a temetők fejfái, nem igazolják-e a lezárt koporsók, nem prédikálják-e a kopár sírdombok, hogy *amit az Isten leront, nem épül*

az fel, ha valakire rázárják az ajtót, nem nyílik az felf Nem épül fel akkor sem, ha az ember elméjének tudása vagy szívének szeretete küzd érte. Nem nyílik fel akkor sem, ha könnyekkel öntözzük vagy fájdalom jajongásával ostromoljuk is azt a bezárt koporsót.

A hívő embert azonban ez is bölcsességre tanítja. Látja, hogy az élet minden öröme csak gyenge virág. Amint a jóakarát és a szeretet talajából a munka és a verejtékezés nyomán reménységei kiemelkedik, máris a pusztulás démona leselkedik rá. A pusztulás pedig legtöbbször nem az Isten kezétől származik. Az élet viharait sokszor magunk idézzük fel, vagy az embertársaink zúdítják ránk. Minden lélek, mint az anyatermészet keble, virágok és lombok termésére van hívatva, De nem vigyázunk az örömök gyenge palántáira. Az élet nem csupa fény, hanem vannak benne borulások s megjelennek a bajok és fájdalmak pusztító viharai is.

Az Úr gondviselő bölcsessége megadta a madárnak az ösztönt, hogy a közelgő vihart megérezze. Olyankor biztosságot keres s a fészkebe búvik. Az ember ellenben olyan, mint a fa, amelynek kint kell küzdenie a vihar ostromával. Hajladozva és jajongva bár, de túrni kénytelen, hogy lelkének dús lombzatát, örömeinek ékes virágait letördösse és szétszórja a vihar. Az a vihar, amelynek dühét legtöbbször a szenvedély és a gyarlóság korbácsolja fel. Az a vihar, amely igen sokszor a tulajdon szívünkben születik.

Hogyan állhatjuk meg, esendő emberek mi, ezt a pusztító vihart?

Testvéreim, a tavaszi fagy ellen tüzet gyújt a gazda. E tűz melege, gőze és füstje védő réteget terít a gyenge növény fölé. Ez a védő lepel nem is látszik szemmel, de ott van és melenget. Az élet viharai ellen is így kellene tüzet gyújtani mindenkinek a maga lelkében. Kettős tüzet: a hit és a szeretet tüztét, hogy felmelegítse és megvédje a szívet a megfagyás ellen.

2. Különösen a gyermeki lélek bimbózását, a gyermeki szív törekeny virágait kellene így megvédenünk, hogy minden gyermekkel együtt növekedjék az a hívő vallomás, az a vigasztaló meggyőződés, amit a szenvedő Jób így foglalt szavakba: *Őnála van a bölcsesség és a hatalom, Ővé a tanács és az értelem!* Milyen más is volna az ember élete, ha útjait ez a meglátás vezetné és ha megnyugvása ebből a hitből táplálkoznék szakadatlanul!

Mert a nehézségek óráin nemcsak az egyes ember, hanem az emberiség maga is tanácstalan. Íme, most is nehéz megpróbáltatás szakadt az emberiségre. Nehéz idők indulnak, ki tudja, hová érnek! Országok határai inognak, nemzetek sorsa forog kockán. Úgy látszik, Jób ama mondása indul el a valósulás útján: *az Úr nemzeteket növel fel, azután elveszíti őket, nemzeteket terjeszt ki messzire, azután elűzi őket.*

Olyan nemzet bukását szemléljük, amelynek dicsősége, ereje, hatalma, egykor világrészeket tartott rettegésben. *Olyan nemzet* viaskodik a létért, amelynek mintha örök életet szánt volna a gondviselés. Az Isten előtt azonban nincs nagyság és nincs hatalom. A nemze-

tek sorsa ugyanaz, mint az egyes embereké: egymást váltogatják, mert a föld nem az örökkévalóság, hanem a változás hazája. És ezzel arra a bölcsességre tanít bennünket az Úr, hogy *az ég s a föld elmúlnak, de az Úr maga és az ő igéje megmarad örökké!*

Mikor az Isten hatalmas keze belekap a világ folyásába, ámulva látjuk, milyen tehetetlen a hatalmas és milyen tanácstalan a bölcs. Ismét csak igaza van Jóbnak, mikor azt mondja: *Elveszi eszköket a föld népe vezetőinek és úttalan pusztában bujdosztatja őket.* Íme, milyen balgatógok is a népek bölcsei! Milyen tehetetlenek a természetben dúló pusztulással szemben! Milyen kapkodok a nemzetek harcában! Milyen tanácstalanok a gazdasági válság és a társadalmi harcok e forrongó korában! Hogy vádolják egymást a népek vezetői tévedéssel és megtévesztéssel és nincs egyetlen sem közöttük, aki a helyes utat meg tudná mutatni! Nincs-e igaza Jóbnak, mikor nagy keserűn azt mondja: *Világtalan sötétben tapogatóznak és tántorognak, mint a részeg.*

Hol a bölcsesség, amely irányt jelöl! Hol az okosság, amely irányt szab? Hol a meggondolás, amely utat mutat? Hol a lélek, amely vezethet? *Egyedül az Istennél van a bölcsesség és a hatalom, Őnála van az erő és okosság!* Az ő bölcsessége tanít józanságra, hogy az életben mindig csak azt igyekezzünk keresni, ami nyugalmat szerez és csak azt igyekezzünk szaporítani, ami örömet okoz. Ha az élet átvonuló viharai között fészekre vágyunk, az Ő árnyékába kell telepednünk. Az ő ereje képes egyedül megtartani bennünket az eleséstől. Az ő tanácsa érteti meg velünk, hogy az emberszeretet az egyetlen út, amely a békességre vezet. Az ő hatalma az egyetlen erőforrás, amely a mi lelkünket is viharállóvá is teszi. Az ő értelme világít bele lelkünkbe, hogy *tudván napjainknak számát, bölcs szívvel járassunk.* Az ő értelme emeli fel a miénket annak belátására, hogy ezt a rövid néhány évtizedet, amit életnek nevezünk, nem érdemes se magunknak, se másnak megkeseríteni, hanem meg kell tölteni jóssággal és kímélő szeretettel. Az Isten bölcsességének kell bevilágítania lelkünkbe, hogy még a viharok és fájdalmak között is tudjunk mindig bizakodva remélni az Isten jószágában, megérteni az ő bölcsességét s élő erős hittel tudjunk megnyugodni minden intézkedésben. *Mert nála van a bölcsesség és hatalom, övé a tanács és az értelem!*

Akkor járunk tehát a vigasztalódás útján, ha nem kételkedünk az Isten jószágában, az élettől pedig nem várunk többet, mint amennyit megadhat. Meg kell értenünk, hogy az élet nem lehet csupa napsugár, de lehet csupa szeretet. Az élet nem lehet csupa öröm, de lehet csupa hit és bizalom. Ha így nézzük és így bíráljuk el a földi életet, lehetnek ugyan benne könnyekre érdemes hervadó virágok, lehetnek megsiratott lombok, de lesz benne biztató rügyfakadás és lesz illatos virág is! Csak járjunk mindég a hit és a szeretet ösvénein, mert ez a földön a vigasztalódás útja. Ámen.

(1913.)

JÓTEVŐ KÖNNYEK.

Alapigék: Ézsaiás 38, 1-6.

Júda királya betegágyon fekszik. A szenvedést elhárítani nincs emberi erő és nincs emberi bölcsesség. Az elmúlás angyalaként maga Ézsaiás próféta jelenik meg a király betegágyánál és közli vele az Úr határozatát: *Ezt mondja az Úr, rendeld el házadat, mert meghalsz és meg nem gyógyulsz.*

Szívet megdöbentő szomorú üzenet, de Isten üzeni. Nincs benne kímélet, csak igazság. A királyok királya üzeni a föld egyik hatalmasának, hogy le kell szállania trónusáról s mintha ő is semmi koldus volna, bíborhoz szokott testét át kell adnia az elmúlásnak. A királyok is emberek, akik születnek és meghalnak. A bölcső és a koporsó lehet fából vagy aranyból, mindenkinek az élet kezdetét és bevezését jelenti. A bölcső és koporsó között pedig lehet az életút rózsás vagy tövises, folyamatában a szívet bánattól, a lelket a gondtól, a csalódásoktól és keserőségektől mentessé nem teheti senki.

Ezékiás király sorsa, fájdalma, könnye és vigasztalódása mindnyájunkhoz közel áll. Ezékiás mi vagyunk mindnyájan, te meg én, meg a többi vergődő és fájó szívű ember. S különösen most, e nehéz és sok bánatú időben, most, mikor mindnyájunk lelke békességre vágyik, most értjük meg igazán Ezékiás sorsát, akinek betegágya mellett elhangzik az Úr üzenete: *Rendeld el a te házadat, mert meghalsz és meg nem gyógyulsz.* Ezékiástól azt kell most megtanulnunk, hogy az élet nehéz pillanataiban mi adhatja meg a vergődő szívnek a vigasztalódást?

1. *Ezékiás arccal a falnak fordulva könyörgött az Úrnak.* De nem az életéért imádkozott, nem az egészségéért könyörgött, nem a királyi hatalomért esedezett, nem az élet örömeiért és dicsőségének folytatásáért foházkodott. Ezékiás ezt mondta: *Oh Uram, emlékezzél meg arról, hogy én előttem jártam igazságban és egész szívvel és hogy azt míveltem, ami jó előttem.*

Testvéreim, ma nagyon sok közöttünk a bánatos ember és nagyon sokhoz szól az üzenet: *Rendeld el a te házadat, mert meghalsz.* Ma nagyon sok élet fölött elhangzik az ítélet: *meg nem gyógyulsz.* Szálljon hát magába minden lélek, vizsgálja meg a maga bánatát minden szív, forduljon aztán be a fal felé, hogy senki ne lássa szomorúságát és magába szállva tekintsen végig tulajdon életén. Az lesz szomorúságában is megnyugvást találó boldog ember, aki nem

tehetetlen vergődéssel sóhajtozik irgalomért és nem pusztán csak könyörgésre nyitja meg az ajkát, hanem el tudja mindani Ezékiás királlyal: *Emlékezzél meg Uram, hogy én előtted jártam igazságban és egész szívvel és azt miveltem, ami jó előtted.*

Testvéreim, ha nem is vergődünk halálos ágyon, ha nem is készülünk a földről való elköltözésre, mégis sokan vagyunk vigasztalannak látszó bánat szomorú hordozói. Igaza van az énekköltőnek, akinek szavaival mindnyájan elmondhatjuk: *Mindennap hoz rám fájdalmat s hü nyugalmat lelkem sehol nem talál!* Nem szükséges magunkat világfájdalmas hangulatba ringatni, hogy érezzük és meglássuk örömeink gyors hervadását, bánatunk gyors kisarjadását. Nem szükséges a meghasonlás boruját engedni a lelkünkre, hogy felismerjük, mennyire könnyen pusztuló virág minden mi boldogságunk és hogy a futó napokkal együtt hogyan fut el tőlünk a gyorsan múló ifjúsággal együtt minden álm és minden öröm! De vájjon meg tud-e közülnk csak egy is állni az Úr szent színe előtt a buzgó imádság amaz őszinte vallomásával: *Emlékezzél meg Uram, hogy én előtted jártam igazságban és egész szívvel és azt miveltem, ami jó előtted!* Pedig egyedül csak az ilyen imádságban és az ilyen lelki vallomásban van a vigasztaló erő, amit a lélekből felfakadt könnyek mosnak tisztává az ember Istennel való számadásának szent pillanatában.

2. *Ezékiás arccal a falnak fordulva könyörgött az Úrnak és sírt keservesen.*

Ma mindnyájan a könnyhullatás korát éljük. Minden csepp vér, amely a csatatereken kicsordul, százszor annyi könnyet fakaszt a megárvult otthonok falai között. Minden sóhajtás, amely a messze távolban küzdő gyermekeink és testvéreink ajkáról, ha még oly titkoltan és még oly halkán elröppen is, hazafelé szálltában ezernyi elérjéroppenő sóhajjal találkozik. Minden összeomló élet, amely messze idegenben elmúlik, ezernyi más életet dönt a keserűségbe és a pusztulásba. Ezért ömlik ma ki annyi könny ezen a szomorú földön.

De nem minden könnynek és nem minden sóhajnak van csupán fájdalma és keserűsége. Ezékiás könnyének vigasztalása is volt. Ezékiás könnye tisztító könny volt. Vannak áldott könnyek is, amelyek tisztára tudják mosni a tisztátalan lelket. Vannak jótevő könnyek is, amelyek a boldogság virágait öntözik életre. Vannak békítő könnyek is, amelyek elmosják a szívek közé gyülemlett indulatokat. Vannak bölcs könnyek is, amelyek megnyitják az önismeret bezárt kapuit.

Testvéreim, senki ne szégyenelje ma azt a könnyet, amely feltörni készül a szívéből. Ma a könnyhullatás korában élünk. De tudja az Úr, miért bocsát megpróbáltatásokat földi gyermekeire. Tudja, hogy a bánat sokszor teszi nagyobbá az embert, mint az öröm. Tudja, hogy a lesújtott szívből erősebb elhatározások sarjadnak ki és több jószág emelkedik fel, mint abból, amely elpuhul az örömben. Legyünk meggyőződve, hogy a mai idők sok nagy bánata és keserűsége igen

sok szívét készit javulásra. Ezékiás királyi fensége bánatában és magabaszállásának fájalmában sokkal nagyobb és vonzóbb, mint bármely tetszetős pompájában volt, mert most megalázta magát és lelke felmagasztosult. Közöttünk is nemesebb, jobb és emelkedettebb az Istennel élő szívek minden érzése, mint volt a békesség derűit napjaiban.

Hiszen hány családban lett áldássá a csapás! Hányban lett melegebb a szeretet annak elgondolására, hogy akit a harctérre elbocsátottak, nem jön többé vissza! Hány hitvestárs lelkében újult fel az Isten oltáránál elmondott eskü szentsége, mikor elgondolta, hogy talán sohasem ölelheti meg többé élettársát e földi életben! Hány gyermek fogadott lelkében kitartóbb jóságot és erősebb tiszteletet szülei iránt, mikor azt látta, hogy milyen hatalmasan növekszik a szülőtlen árvák szomorú tábora! És nem tudok szabadulni attól a gondolatától, hogy az Isten javunkra fordítja könnyhullatásunkat és hogy mostani kesergésünkben a vigasztalódás áldását készít geti nekünk.

3. Mert nekünk is szól az üzenet, amelyet Ézsaiás próféta által küldött az Úr Ezékiásnak: *Hallottam imádságodat, láttam könnyeidet, íme még tizenöt esztendőit adok napjaidhoz és az asszíriai király kezeiből megszabadítalak téged és e várost.*

Milyen áldott és milyen megnyugtató az Úr ajkáról ez a kijelentés: *Hallottam imádságodat, láttam könnyeidet.* Az imádságban meglátta a lélek áldozatát, a könnyhullatásban a szívnek bánatát.

Ti, kedves szülők, gondoljátok el, hogy az Isten látja a ti könnyeiteket. Egyetlen parányi cseppecske sem csillan meg szemetekben anélkül, hogy az Isten meg ne látná és észre ne venné. Mikor gyermekeitek életéért aggódtok, mikor tieitek boldogságáért esedeztek, a könnycsepp talán föl sem szökik szemetekbe, hanem csak ott ég a lelketek mélyén és az Isten még azt is meglátja s előveszi kegyelmének vigasztaló fátyolát és letörli vele láthatatlan könnyeiteket.

Mária könnyét is meglátta az Úr, mikor fiáért kesergett. Jézus könnyét is számbavette, mikor Jeruzsálem felett és a Getsemáné kertjében könnyezett. Péterét is észrevette, mikor Jézus megtagadása miatt elborította lelkét a bűnbánat könnye. Meglátta Dávidét is, mikor gyermeke koporsójánál sirdogált. Meglátta a húsvét hajnalán Jézust kereső Mária Magdaléna keservét is és megvigasztalta őt. Meglátta Ezékiás könnyét is, amit ember nem láthatott, mert a fal felé fordulva hullatta ki nagy bánatában.

Meglátja a mi könnyeinket is, melyeket most kedveseinkért hullatunk. Meghallja a mi sóhajainkat is, melyek kedveseink után ajkainkról elszállanak. Meghallja és meglátja és számbaveszi, mikor a megárvúlt asztal mellett felhangzik a gyermekajkról az asztali áldás, mikor hirtelen elnémul a kitörő kacagás, megfagy a mosoly és imádságos sóhajba fullad a vágyott öröm. Meglátja az Isten azt a keserűséget is, mikor az édesanyák könnytől fátyolozottan csak kép-

zeletben ölelik meg azokat a kicsiny csecsemőket, akiket még nem is látott s talán soha nem is fog meglátni az édesapjuk. Minden könnyet meglát az Isten. Minden imádságot meghallgat az Úr Meddig tart még a könnyhullatás, csak az Isten tudja, de vigasztaló szava nekünk is szól: *Hallottam imádságodat, Úttam könnyeidet, megszabadítalak téged ellenségeid kezéből!*

Ebben a biztató ígéletben találjon ma vigasztalást minden hívő lelek. Hiszen ha volna érző szíve, amelyből imádság szállhat fel, édes hazánk mmden kis röge is könnyet hullatna ma! Imádságos könnyet, amely irgalomért es vigasztaláért párazik föl az irgalom örök Istenéhez! Legyen mmden könny megáldva, hogy necsak vigasztalást, hanem boldogító áldást is szerezzen nekünk az áldások kegyelmes Istenétől! Ámen.

(1915.)

ŐSZEL.

Alapigék: Jeremiás 8, 7.

Megváltozott körülöttünk a természet képe. Szemlátomást sorvadoz az élet. A kései napsugárnak nincsen már melengető ereje. Halódik az anyatermészet. Csak a pusztá létért küzd már körülöttünk minden.

Elnézem ezt a szomorú őszi hervadást, amint le-leperdül egy-egy megsárgult falevél a rezzenő ágról; amint ködös, foszlányos őszi fátyolon át tompán szüremlik felénk a bágyadt napsugár és valami sejtelmes félhomályba burkolja a természet arcát. A mező lankadó virága epekedve nyújtja ki élnivágyó szirmai a rátévedő napsugár után, de már látszik rajta az elmúlás fagyos lehellete, mit a megnyúló éj borít az élő világra. Már felkerekedtek és el is vonultak az ég vándormadarai. Üresen hagyták a puha meleg fészket. Elementek újra szebb és jobb hazába. Elragadta őket az élet ösztöne. És mikor elnézem a ködlő magasságok ismeretlen útjain húzó vándorok seregét, feltör lelkemből a komoly kérdés: mire is tanítanak bennünket, eszes embereket, az ég madarai? És hallom lelkem mélyén az élet Urát: *Még az eszterág is tudja a maga rendelt idejét az égben és a gerlice, a fecske és a daru is megtartják, hogy mikor kell elmenniök, de az én népem nem tudja az Úr ítéletét!*

Milyen elszomorító vád ez, testvéreim! És milyen igaz! Különbem nem is mondaná az életnek Ura.

1. A vándormadár ösztönös sejtéssel tudja, amit némely ember soha nem akar vagy nem tud felismerni, hogy a földi élet szakadatlan költözködés. Hogy nincsen semmi állandó ezen a világon.

A fű kizöldül, a virág kihajt, de pár hét múlva már hervadozni kezd.

A csillag kigyúlad, de csakhamar kialszik.

A nap felkél s pár óra múlva ismét lepihen.

Felhő torlódik fel s búvik el ismét az ég peremén.

Feltámad a szél ismeretlen forrásaiból, majd megint elül.

Nincs ezen a földön semmi, de semmi, amit maradónak mondhatnánk.

Hatalmas nagy népeknek ma már nyoma sincs. A világ rettegett kényurainak büszke palotái és hatalmas várai ma már csak porló kövek az útszélen, melyet megtaposunk.

És a büszke ember?

Az anyja kebléről hamarosan leszakad a csecsemő, majd a bölcsőből is kinő és lábrakap. Siet elbocsátani az óvó és vezető kezét, hogy ezernyi csetlés-botlás között megtanuljon a maga lábán járni. A gyermekálmok tarka világából az ifjúság apróságos gondjain át csakhamar belekerüli az élet viharába. De itt sincs megállása: egész élete itt is örökös változás és küzködés. Gondoljunk csak végig tulajdon életünk folyásán, vagy figyeljük meg a velünk együttvándorlók útjait: bizony nincsen itt semmi állandóság. Egy helyen élve is költözőkódó vándormadár az ember a földön. Mi jöttünk apáink helyére, bennünket meg fiaink váltanak majd fel az élet útján. Jöttünk, meggyünk. Mint ahogyan örömeink támadnak és múlnak.

A legédesebb boldogságot sem tudjuk megrögzíteni s valóságos áldás, hogy a legfájóbb bánat is csakhamar elrohan.

Vándormadár a szív minden érzése, költözőkódás ez a földi élet!

Tanuld meg ezt a vándormadártól, föld balga embere és ne akarj mindent önző módon magadhoz ragadni!

2. A vándormadár azonban ösztönösen tudja és érzi, mikor kell a helyét megváltoztatnia. Az eszes ember azonban legtöbbször nem tudja és nem érzi, mert legtöbbször csak a kicsinyes érdek mozgatja elhatározásaiban és cselekedeteiben. Ezért nem hoz neki még a változás sem igazi örömet.

A vándormadarat a napsugár vezeti. Mikor megérzi, hogy a forró dél perzselő sugara halomra gyűjti a nap melegét, amelyben többé nem élet az élet, akkor szárnyrakap a messze idegenben és felszáll enyhébb égtáj nyugalmasabb vidékeire. Mikor meg azt látja, hogy fázósan kezd megbújni a színes virág és érzi, hogy a napnak nincsen többé életfakasztó ereje és nincsen már dalra készítő fénye, akkor ismét visszarepül az előbb elhagyott melegebb ég alá.

A napsugár vezeti hát az ég madarait. És vájjon az eszes embert mi vezeti és mi irányítja?

Valahol egy kis történetet olvastam, amit többé nem bírtam elfelejteni. De nem is akarok. Sőt azt szeretném, ha mindenki megszívlelné és levonná tanulságait.

Egyszer valaki nagy betegség után azt a jó tanácsot kapta orvosától, járjon mindig csak a napos oldalon. Mert a nap az élet, a Hap az egészség. Nézzük a virágot, milyen más a képe, figyeljük meg a fát, milyen más a gyümölcse, ha nap süt reá. Az ember élete is ilyen. Figyeljük meg az árnyékos oldalon járókat, akik gondolataikkal és cselekedeteikkel nem is mernek, nem is tudnak már a napsugár világosságában járni, milyen szomorú, sőt sokszor milyen gyalázatos azoknak egész élete! Vagy nézzük meg azokat, akik csak éjszaka él-

nek, milyen petyhüdt a testük és milyen csüggedt a lelkük! Viszont nézzük meg azokat, akik szeretik és keresik mindazt, ami fény és világosság, akiknek a lelke naponként megfürdik az eszmények ragyogó sugárözönében, ha örökös vándorlás is a földi életük, mégis milyen édes nyugalommal járnak a szépségek ragyogó útjain!

Az élet kérdése egyike a legnehezebbeknek. Az élet a miénk mégsem tudunk vele okosan bánni. Pedig szeretjük és minden áldozatot meg tudunk hozni érte. Az élni akarás lelkünk elemi törvénye. Ezért dolgozunk, ezért tűrünk, ezért áldozunk, ezért tülekedünk ezért epekedünk és ezért fohászcodunk szakadatlanul! Mégis milyen kevés ember tud okosan élni. Apró-cseprő gondok, garasos törekvések, alacsony ösztönök, divatjamúló hívalkodások poros és sáros útjain tör előre a legtöbb ember a nagy változás felé. S amit az ég madarai ösztönösen tesznek, azt sok ember még a lelke mélyén szunnyadó vágy intésére sem tudja megtenni, hogy mindig a szépségek, mindig a ragyogó és napsugaras ideálok útjain járjon. Ezért olyan szomorú a legtöbb ember földi élete.

3. Még az eszterág is tudja a maga rendelt idejét, de az én népem nem tudja az Úr ítéletét.

Mikor komorrá válik az éjszaka és leszáll a földre az éj sötét fátyla, mikor az éjszakai szél fázós sóhajtása összevonja a virág színes szirmait, mikor az erdők lombja nem bírja már magát fenn tartani a tarló ágakon: akkor az ég madarai megértik az Úr intését, hogy változtatni kell környezetükön és másutt kell keresniök az élet örömét. Csak az ember nem tudja megérteni és felismerni az Úr ítéletét.

Dér csípte meg örömeink minden szép virágát. Orkánná nőtt az észak szele és életeket sodort el, boldogságokat tört össze. A nyomorúság és szeretetlenség dühöngő vihara vonult végig az ember világán és ez a nemzedék még sem akarja megérteni az Úr ítéletét. Csozálatos vakság szállt a lelkünkre. Nem akarjuk meglátni az Úr komoly újmutatását, nem akarjuk meghallani tanító szavát: nézd ember, mivé tett eddigi életed! Milyen roncs az egész lelked, milyen üres a szíved, milyen örömtelen földi vándorlásod!

Testvéreim, nekünk a kedvtelések, az elfelejtkezések mai szomorú világából ki kell költözködnünk! Különösen nekünk, az evangélium népének, amelynek lelkében ott ragyog az istenige áldott világossága. Nekünk az evangéliom fényében kell járnunk. Nekünk kezünkbe kell vennünk az Úr áldott evangéliumát és annak vezérlésével kell haladnunk oda, ahova vezetni akar. Ne törődjünk azokkal, akik még ezt a drága kincset is gyalázatos árulással elhagyják, vagy a kényelem és az érvényesülés rongy aprópénzére váltják fel a reverzálisok e hitvány világában. Látjuk az Úr ítéletét. Látjuk még ma is. A madár megérzi, ha jönnek az árnyak, rá kell térnie a vándorútra és más világba kell költözködnie. Miért nem vagyunk mi is legalább olyan bölcssek, mint az ég madarai? Miért folytatjuk ezt a

romlásba vivő könnyelmű életet? Miért várjuk a fagyasztó telet, mely az ilyen életre előbb-utóbb, de bizonyosan ráborul.

Testvéreim az élet vándorlás. Költözők madarak vagyunk valamennyien. Ne maradjunk meg eddigi életünk zordonságra szánt régi fészkeiben, hanem induljon a lelkünk áldott vándorútra: napsugaras ragyogó tájakra, ahol több a szeretet, állandóbb a jószág, őszintébb a megértés! Vezessen és juttasson szebb hazába az evangéliom Mert ez az örök napsugár, amely a földön is, az örökkévalóságban is boldogságra vezet! Ámen

(1923.)

A TERMÉSZET BESZÉDE.

Alapigék: Ezékiel 3, 22-23.

Erről a szent helyről rendszeren azt a biztatást hallja az áhítatos gyülekezet, hogy szemét és szívét a magasságokba emelje, hadd teljék meg a lelke szépségekkel és tiszta érzésekkel. Mert az égbe emelkedett lélek olyan, mint a megmosott ábrázat: kedvesebben tündöklök le róla az élet és tisztábban ragyog vissza róla a világosság fényes sugara. Az égbe emelkedett lélek olyan, mint az olvasztott aranyba mártott vas, amely felveszi magára az arany színét és értékében megnövekedik. Akinek a lelke nem száll fel gyakorta az égbe, lassanként még azt is elfelejti, hogy ami fény van ezen a világon, ami derű van ebben az életben, az mind onnét felülről száll alá a világosságok atyjától. Akinek a lelke nem emelkedik fel gyakorta az égbe, az lassanként megszokja azt a gondolatot, amelytől olyan nagyon hangos ez a föld, hogy itt alant nines is más, csak salak, por, árnyék és gyom, mesterséges fény és csalóka délibáb, holott ez a föld is az Isten alkotása, amelyen meg kell látsania az alkotó dicsőségének. Ezékiel is ehhez volt szokva, ezért szólítja fel az Úr, hogy menjen ki a völgybe, majd ott szól vele. Menjünk ki mi is a múlandóságok, csalódások, szenvedések és megpróbáltatások ama völgyébe, amelyet földi életnek nevezünk és figyeljük meg, mit szól ott velünk az Isten?

1. Ezékiel próféta azt mondja: *Felkeltem azért és kimentem a völgybe és íme, ott áll vala az Úr dicsősége!*

Ma nagyon sok közöttünk az életunt ember, aki a maga lelkének szomorúságát vagy meghasonlását azzal akarja megszüntetni, hogy másoknak szerez szomorúságot vagy meghasonlást. Holott ha örömet igyekeznék szerezni, a maga lelkének is, a mások lelkének is megszüntethetné a szomorúságát. Ezek a szerencsétlenek a földi életben nem figyelték meg és így nem is tudták meglátni az Isten dicsőségét. Azt a dicsőséget, amelynek szépségeivel telve a világ. Azt a dicsőséget, amely ott ragyog az égboltozaton mint éltető nap és fénylő csillagsereg. Azt a dicsőséget, amely a felettünk vándorló felhők foszlányain kirajzolja az élet összes meséit, örökké változó, csodálatosan beszédes rajzokban. Azt a dicsőséget, amely a hőmpölygő folyamok habjairól tükröződik vissza. Azt a dicsőséget, amelyről a madarak kara zeng a levegőég magasságaiban. Azt a dicsőséget, amelyet a föld rögéből feltörő virág illata áraszt szét a természet gazdag világába. Azt a dicsőséget,

amelyet a hullámzó gabonatenger, a pirosodó gyümölcs, a duzzadó szőlőgerezd hirdet a világnak. Hiszen az Isten dicsőségének minden párányi virág egy-egy zsolozsmája. Az Isten dicsőségének minden madárdal egy-egy felséges himnusza. Az Isten dicsőségének tulajdon szívünk minden dobbanása is egy-egy dicsérete, csak tanuljunk meg az élet völgyében beszélgetni az örök szeretet áldott Istenével!

Aki az étellel meghasonlik, szánandó és siratnivaló ember az, mert nem tanúit meg beszélgetni az Istennel, nem tanulta hallgatni az Isten dicsőségét hirdető csodák soha meg nem szűnő szózatát.

Mert a természet és az élet völgyének beszéde az embert bizonlomra tanítja.

2. Csodás világok egész serege kering, bolyong, rohan, szállong és emelkedik a végtelen világűrben. Néha ragyogó fényben fürdenek, máskor ijesztő sötétségbe burkolóznak. Néha állani látszanak, máskor rohanva futnak előre, amint az Úr parancsoló akarata vándorlásuk pályáját kimérte. De köztilök egy is el nem vész, mert az Isten mindent szolgálatra teremtett. Menj ki a völgybe, majd ott szól az Úr veled és meglátod az ő dicsőségét.

Megértteti veled az Isten, hogy te is az élet vándora vagy, akinek az útját az Isten szabja meg és irányát az ő újjmutatása irányítja. Lehet ez az út próbás és nehéz, akkor is az Úr gondviselő kegyelme rendelkezik veled. Senki sem kívánhatja, hogy örökké fényben ' és ragyogásban teljék az élete. Az üdítő árnyék és a termékenyítő eső miatt felhőre is van szükség. De a felhő sem marad örökké a helyén, s mikor tovább vonul, mögüle a kegyelem napjának fénylő sugara ragyog le rád.

Panaszkodol, hogy utad csupa tövis között vezet? Eredj ki a völgybe és lásd meg ott az Isten dicsőségét, hogy minden tövisnek társa a virág. S ha, míg a virág után nyúlsz, egy-két tövis beléd akad is, ne hangoztasd igaztalanul, hogy egész utad tövissel van behintve.

Fájó veszteséget hordoz a szíved? *Eredj ki a völgybe, majd ott beszél az Úr teveled* és megmutatja neked az ő dicsőségét.

Nézd, a széltől lesodrott falevél helyén már ott bontakozik az új életet hordozó gyenge rügy. A vihartól letört virág helyén már ott duzzad az új biztatás. S ha a virág le nem hullatná soha szirmait, nem volna a fán édes gyümölcs, amelynek méhében új virág és új gyümölcs magvai rejtőznek. A mi életünk örömeinek virága is csak úgy teremheti meg a hit édes gyümölcsét, ha előbb elhullatja szirmait. Mert az az Isten dicsősége ezen a földön, hogy még a hervadásból is új életet fakaszt.

Sikertelenségek szomorítanak? *Eredj ki a völgybe, majd ott szól az Úr veled* és megmutatja az ő dicsőségét. Nézd a parlag földet, milyen csodás erővel hozza meg termését! Az idei tél és az idei tavasz milyen hideg, milyen sivár, milyen szomorú volt! A föld azonban nem ember, tehát nem csügged el. Várt a napsugárra és a melegre türelmesen, várt a termékenyítő esőre és a tavaszi szellő lan-

gyors fuvalmának melengető csókjára s bár vannak veszteségei, mégis meghozta termését. Mert csak munkás kitartás ösvényén haladhat az élet a megelégedést szerző siker felé. És az Isten a kitartást soha sem hagyja megáldatlanul. Reménytelensége és csalódása csak a csüggedésnek, a gyors lemondásnak és a könnyű megernyedésnek van ezen a világon. Aki kitart, azt segíti az élet, segíti az idő, segíti az élet és az idő hatalmas Ura, a jóságos Isten! *Kelj fel azért és menj ki a völgybe, majd ott szól veled az Isten és megmutatja az v dicsőségét.*

3. Megmutatja azt a dicsőségét, amellyel a munkát jutalmazza.

Zordon, fagyos, rideg tavaszunk inséget, nyomort és keserűséget készített a világnak. És ma mégis zöld az erdő, virágos a rét, dúsan hullámszik a kenyeret hordozó kalász. Mert nincs a természetben semmi, ami csüggedten vagy léhán átadná magát a dologtalanságnak és a lemondásnak. A természetben az alattunk hallgató rög-től kezdve a fölöttünk úszó felhőkig minden dolgozik, munkál, alkot szakadatlanul. És bár a természetben is van hervadás, sőt van pusztulás is, a munka és az alkotó akarat mégis mindent pótol és mindent helyrehoz. Vágd ki a fát és másikkal a helyén. Tépd le a virágot, új bimbót terem. Kaszáld le a fűvet, új rend bújik ki nyomán az anyaföldből.

Az emberi élet is erre a szakadatlan megújulásra és erre az örökös termésre van rendelve. Hogy is ne tudná az ember szíve újakkal pótolni örömeinek és reményeinek letört virágait! Hogy ne tudná az ember lelke kiforni az élet-ütötte sebeket! Az elpusztult világok romján alkotni folyton új világokat, az összeomlott helyébe teremteni a megelégedésnek új hajlékokat, az elhullott helyett érlelni folyton az életnek új gyümölcsöket, munkában tenni diadalmassá a lélek hitét: ez az a magasztos emberi hivatás, amire a természet által tanít minket a jóságos Isten.

Csüggedő szívek, fájó lelkek, elesett emberek meghasonlott társadalma vesz körül bennünket. Ami erőt adhatna, elgyengült az egyház, összetört a nemzet is. E szomorú korszak gyermekeihez szól most az Úr a próféta szavával: *Kelj fel, menj ki a völgybe, majd ott szólok teveled!* Menjünk hát ki és lássuk meg ott az Úr dicsőségét és ismerjük meg, hogy az ember földi élete akkor szép és akkor gyümölcsöző, ha tele van bizalommal, kitartással és alkotó munkával. Mert csak ezek érlelhetik valósággá a gyászolva és sírva várt, a remélve remélt új életet, a nagy feltámadást. Meg kell tanúinunk az élet völgyében azt is, hogy a hívő ember nemcsak meglátja, hanem maga is mindenben szolgálja az Istennek örök dicsőségét! Ámen.

(1929.)

AZ ŐSZ TANÍTÁSA.

Alapigék: Ezékiel 3, 22.

Jól mondják, hogy a természet nyitott könyv, amelyből mindig tanulhat a gondolkodó ember. Ha könyv a természet, úgy minden egyes lapja tele van csodás és rejtelmes titkokkal. Titkokkal, amelyeket nem ért meg más, csak aki olvasni tud, akit maga az Isten vezet be a csodák titkaiba. És az Isten nem fárad el soha az oktatásban, nem fárad el soha a türelemben. Folytonosan kérlelgeivé hívogatja az embert, mint Ezékiás prófétát, akinek azt mondja: *Kelj fel, menj ki a völgybe és ott szólok teveled!*

Valóban sehol sem hallhatja meg világosabban és sehol sem értheti meg az ember az Isten szavát, mint a némán hallgató természetben, ahol minden kis fűszál egy-egy betű, amelyek együtteséből az Isten jóságának és bölcsességének titkait olvashatjuk ki.

Felderül az ember előtt jóságos ragyogásával a mosolygó tavasz, amint tündérújjaival csodálatos szépen kihimezi a mező GZŐnyegét és felékesíti a völgyet és a halmot. Fejünk felett ragyogón derűs ég, aranyos, életfakasztó sugár, lábunk alatt puha zöld pázsit és illatos virág. S a kék égben, a csillogó sugár fényében, a színes virág illatában ki nem látná meg az Istent, aki ezek által szól övele!

Majd jön a nyár áldásaival, mikor a völgy és a halom el van borítva ringatózó aranyszínű kalásszal, a fák dűsan megrakott ágai pedig érlelik az édes gyümölcsöket. Lehetetlen ekkor is nem tanulni a természettől és nem látni meg azt az édes boldogító igazságot, hogy szeret minket az örök gondviselés áldott nagy Istene!

De már rég elmúlt a szép tavasz, oda van a nyár is és a hervadás ül uralmat a természetben. Az őszi szél szomorúan zúg a lombjaitól megfosztott ágak között, a napsugár fénye bágyadtabb, az: illatot lehelő virág is hervadozni kezd. És ez a hanyatló, hulladozó szépség borongás felleget gyűjti a lélekre. Olyan mélabús hangulat vesz rajta erőt, amely nem engedi, hogy nyugodtan örvendezni tudjon. Keljünk hát fel, menjünk ki a völgybe és hallgassuk meg az Úr szent szavát, amint a haldokló természet által megtanít szeretni, remélni és meghalni.

1. Bizony mondom, boldogtalan élet az, amelyért szeretettel egy szív sem aggódik. Boldogtalan az a szív, amelyet örökké csak ez a szomorú gondolat gyötör: engem nem szeret senki! Olyan vagyok,

mint tört hajó roncsa a tengeren, olyan vagyok, mint a learatott mező, mint a megszedett szőlőtő! Bizony mondom, boldogtalan az, akit sorsa egyedüliségre kárhoztat!

Tudod-e, testvérem, mit jelent ez a szó: egyedül! Nem az áll egyedül, akit mi elhagyatottnak mondunk. Nem az áll egyedül, aki elszigetelten él és a társas életet nélkülözi. Mégcsak az sem aki börtönbe zárva a négy falon kívül soha senkit és semmit nem lát. Az van egyedül, aki senkit nem szeret és akit nem szeret e világon senki. Aki úttalan utakon magában bolyong; akinek nincs hova lehajtania megfáradt fejét; akinek a létért való kemény küzdelemben még a mosoly is jéggé fagy az ajkán; aki nélkülöz és fázik, de mind-ezt szent lelkesedés, vagy a szeretet szolgálatában teszi; aki, ha szenved is, szíve szeretetéből merít erőt, vigaszt és kitartást; akinek lelkében, még ha vereséget vereségre szenved is, de folytonosan ott él szeretetének tárgya: az nem szánandó, az nincs egyedül, mert vele van mindig, akit szeret. A külső után ítélő ember milyen könnyen rámondja az ilyenre, hogy szánja. És irigyléssel néz a büszke paloták még büszkébb lakóira, akik a ragyogó fényben sötét érzésekkel, a tágas palotában üres szívvel, a kincsek közt örömben szegényen azt sóhajtgatják: óh, én szegény ember, nincs, aki szeressen!

Hogy boldog lehess, nem kell ahhoz fény és gazdagság, nem szükséges ahhoz dicsőség és bámúztatás: csak legyen egy szív, amely szeretni tud és amelyet szeress. Mert igaza van a költő szavának:

Amennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.

Javainkat, gazdagságunkat, ifjúságunkat, erőnket és szépségünket, mint a mindent letaroló ősz, megemésztheti az idő és az élet, de a szeretet boldogságát nem semmisítheti meg senki, legfőleg a magunk bűne vagy szeretetlensége. Vagyont szerezhetünk, környezetet vásárolhatunk, de szerető szívet csak szívünk szeretetével hódíthatunk magunknak.

Menjünk ki hát a haldokló természet ölére, ott szól velünk az Isten és szeretetre int. Jusson eszünkbe, hogy életünk, mint az őszi nap, rövid és hamar leáldozik. Míg élünk, míg meg nem hosszabbodnak rajtunk és bennünk az estéli árnyak, öleljünk magunkhoz szeretettel mindenkit, aki szeretettel közeledik felénk! Szeressük mieinket, hiszen rövid az élet, rövid a boldogság is. Használjuk fel az időt, míg körülöttünk élnek szeretteink, mert reánk is, reájuk is előbb-utóbb leszáll az ősz ködös, hideg fátyla. A hervadó természetben értsük meg hát az Isten szavát, mellyel megtanít minket szeretni.

2. És megtanít remélni.

Mikor a paradicsom kapuja bezáródott a vétkező ember után, az Úr megszánta boldogtalanára lett gyermekét s a nehéz útra, melyről előre tudta, hogy a ráhulló verejtékcseppek csak töviseket fognak nevelni, nem bocsátotta el üres kézzel, hanem egy eleven, színes kis

virágot ültetett a szívébe. Egy virágot, amelynek egyetlen parányi sugár kell s pillanatok alatt ezer meg ezer hajtásba szökken s mind-egyiken új meg új virág! Ez az útravaló kis virág, amely azóta is él és folyton újra hajt, ez a parányi kis virág a reménység!

S milyen boldoggá tette ez a virág a földnek vándorát! Ha nyugóhelyére hajtotta le fejét, ez a virág illatával elringatta a lelkét. És ha ébren volt, az élet kedvezőtlen és fenyegető jelenségeit is bevonta és eltakarta kedves színeivel. Nincsen az életnek egy pillanata, amelyben ez a virág, akárhogy letiporják is, újra nem hajtana. Nincs egyetlen ember a sok millió közt, akinek lelkében a reménység valaha is elszáradott volna. Az élet virágkorában, a gyermekkor idején, a reménység rajzolja meg a várt jövőndök kívánatos képét. Az ifjú reménységgel lép választottjával az oltár elé. A férfi reménykedve veti kezét az eke szarvára s reménységgel hullatja verejtékét a földnek porába. Még a sír felé hajló úton sem hagyja el az embert a reménység, még ott is a békesség országába való érkezését várja és reményli.

Gazdagabb örökséggel és áldottabb ajándékkal nem is bocsáthatta volna el az Isten az embert az életnek gondokkal kövezett útjára, mint a reménységgel. Hiszen az élet maga is örökös reménykedés. Ha nézzük az apró faleveleket, amelyek megsárgulva hullanak lábaink elé, vagy nézzük a letarolt földet és a kopár mezőt, ahol halál üt sátozt az élet helyén, bizony szomorúság tölti meg szívünket a múlandóság ilyen szembeszökő tapasztalására. S nem éreznénk-e magunkat boldogtalanoknak, ha kénytelenek volnánk abban megnyugodni, hogy ahol az enyészet üti fel egyszer királyi székét, mindig ott is marad és nem támad többé a helyén új élet! Nem éreznénk-e magunkat boldogtalanoknak, ha nem kelne a természet ölén mindenütt új tenyészet és új virulás, mint az örökké élő reménykedés folyton megújuló diadala! Isten áldása az, hogy csalódás után támad a legtöbb remény, mint ahogy az őszi hervadás és a téli pusztulás után jön a ragyogó kikelet. Menjünk ki hát a mezőre és halljuk meg ott az Úr szent szavát, midőn a természet hervadása által megtanít remélni.

3. És megtanít meghalni.

Úgy tetszik nekem, mintha temetőben járnék s mintha a lombjafosztott ágról s hervadó virágról az enyészet angyala tekintene reám. Az őszi szél zúgásában is mintha a halál szárnyának suhogását hallanám. Akármerre nézek, mindenütt pusztulás. Elnémult a dal, kihalt az élet. Árván maradt a csicsergő bokor és a szélteben ránk boruló hervadás mintha azt susogná hangtalan szavakkal: „memento móri”, emlékezz a halálra!

Van-e valami, ami megvigasztalhat, van-e, ami megnyugtathat, van-e, ami elűzheti rettegésünket? Jer testvérem, menjünk ki a mezőre, amely ha lehangolta, fel is tudja üdíteni lelkünket, mert ott szól velünk az Úr.

Ha nyugtalanít bennünket a halál gondolata és ha tudjuk, hogy a halál mégis' bizonyosan bekövetkezik, nem az-e a legtermészetesebb, ha ki tudunk vele mielőbb békülni? Nem az-e a legmegnyugtatóbb, ha megtanulunk meghalni? Aki halandó, annak a halál gondolatával foglalkoznia kell és meg kell békülnie.

Dehát van-e egyáltalán halál? Hiszen a halál csak pusztá elnevezése annak, amit az élet megszűnésének látunk. Egy lépés ahhoz, hogy a test ismét az legyen, ami volt: a földnek pora. Óh, de ez a fájó, ez a félelmetes! Mélységes örvény felett jár az ember, ha erről gondolkodik. A hívő azonban itt is megtalálja a békességre vezető utat, mert világosság ég előtte. A hívő a síron túl is látja a megdicsőült lelkeket, amint az örökké élő Isten körüi ők is tovább élnek és élnek mindörökké. Pál apostol látta és ismerte ezt a világosságot, azért tudta nyugodt lélekkel mondani, hogy ő mindennap meghal és nincs neki erősebb vágya, mint kiköltözködni ebből a testből és együttlakni az ő Urával Istenével. (Fil. 1, 21-23.)

Nem is érti az ember igazában, hogy miért félünk annyira a haláltól. Íme, ma is egy virág hervad el, holnap is. Ma is leperdül egy levél a fának ágáról, holnap is. De holnapután már jön a kikelet és újra kihajt a lomb, újra illatozik a virág! Ha tehát a természet ölen semmi sem enyészik el végkép, ha a halál után minden új életre kél: lehetetlen, hogy csak a teremtés koronája, az ember volna az egyetlen, akit soha meg nem újuló elmúlásra kárhoztatna a jóságos Isten! Hiheti ezt valaki? Bizony ne féljen senki a haláltól, mert a halál csak a bűnösnek lehet félelmetes, akire nem vár többé új és boldog élet.

De ha rettenetes a halál a bűnösnek, a hitetlennek még rettentesebb. Ezért boldog, aki meghalt a bűnnek és nem adta magát rabul a hitetlenségnek, mert a hívőkre örökélet vár.

Tanuljunk hát meghalni a hervadó természettől, amely azt hirdeti, hogy halál nélkül nincsen feltámadás, őszi hervadás nélkül nincsen kikelet.

Aki bölcs akar lenni, aki nyugodt életet kíván e földön és az örök életet óhajtja a földi élet után, az menjen ki a mezőre és hallgassa meg az álomra siető föld kihülő szívének dobogásában az Isten szavát, amellyel tanít bennünket szeretni, remélni és meghalni. A szeretet megédesíti, a reménység megaranyozza, a halnitudás békeséggel tölti meg a földi életet. Menjünk hát ki a mezőre, mert ott az Úr szól mivelünk. Ámen!

(1896.)

A HIT PRÓBÁJA ÉS DIADALA.

Alapigék: Dániel 3, 17-18.

Ez a történet a messze régmúltba vezet vissza bennünket. Mikor a hatalmas Babilon még nem homokhegyek aladt aludta álmait, hanem büszkén uralkodott a fél világ felett. Mikor glóriás dicsőségnek fénykorában Nabukodonozor király ült a trónusán. Akkor is voltak harcok és voltak a harcoknak keserúségei. Nabukodonozor legyőzte a zsidók királyát és fogságra hurcolta a népét. Ezek között volt Dániel és három társa is, akik az írás művészetére és a tudományok titkaira tanították Babilónia népét. Ezek sorsáról beszél a mai történet.

Kérdezhetné azonban valaki, hogy miért foglalkozunk mi ezzel a régi történettel, mikor itt tolong körülöttünk az élet. Miért elevenítjük fel a régmúlt idők mesés legendáit, mikor itt a szomorú valóság ostorcsapásai alatt vonaglik a szívünk? Miért nyúlunk vissza a messze múltba tanúságokért, mikor az élet küzdelmeinek árja hullámszik az élő emberek szívén és eltemeti az örömet minden szép virágát? Miért elevenítjük fel annak a küzködő három zsidó ifjúnak esetét, mikor köztünk ezrek és százezrek járnak a fájdalom könnyekkel áztatott útjain?

Testvéreim, örökké igaz az apostol mondása, hogy amiket megírtak, azokat a mi okulásunkra írták meg. Dániel társait azért vette tüzes kemencébe a király, mert nem akartak hódolni annak a bálványnak, amelyet ő állított fel. Abban a kemencében olyan nagy volt a hőség, hogy a három ifjút megkötözve e földi pokolba vezető örök hűtötten omlottak a földre. Látták ezt az ifjak és mégis azt mondták a királynak: *A mi Istenünk, akít mi szolgálunk, ki tud szabadítani az égő tüzes kemencéből és a te kezedből is!* És nem hajoltak meg a bálvány előtt, hanem bátran mentek a kín elé, amely reájuk várt.

Mínta az élet, a földnek ez a szívtelen zsarnoka, most minket is tüzes kemence kínjaira ítelt volna, immár két esztendeje, hogy kínoz bennünket a félelmek és veszteségek lángjában, megfürdet a könnyek tengerében, fölégeti irtózatossá a fájdalom tüzevel lelkünk békeségét és minden örömet! Ugyan van-e bennünk is akkora hit, mint

amekkora abban a három ifjúban volt? Van-e bennünk megálló erő? Ha nincs, vagy ha törekeny és ingadozó, tanuljunk e három ifjú példájából és vigyázzuk meg az ő hitük próbáját és diadalát.

1. A Biblia szerint Nabukodonozor így szólt a három ifjúhoz: *Szánt szándékból nem tisztelitek-e az én Istenemet és nem imádjátok-e az arany állóképeket, amelyeket felállítottam?... Ha tehát készek vagytok, mihelyt halljátok a kürtnek, sípnek, citerának, hárfának, lantnak, dudának és mindenféle hangszernek szavát, leboruljatok és imádjátok az álló képet, amelyet én csináltattam. De ha nem imádjátok, tüstént bevettetek az égő tüzes kemencébe és kicsoda az az Isten, aki az én kezeimből kiszabadítson titeket?*

Borzalmas fenyegetés volt ez és aki tette, annak hatalma volt azt végrehajtani is. De azok az ifjak se nem haboztak, se meg nem rendüittek, hanem amilyen határozott volt a hozzájuk intézett kérdés, ugyanolyan határozott volt az arra adott feleletük is: *íme, a mi Istenünk, akit mi szolgálunk, ki tud minket szabadítani az égő, tüzes kemencéből és a te kezedből is, óh, király, kiszabadít minket. De ha nem tenné is, legyen tudodra, óh király, hogy mi a te isteneidnek nem szolgálunk és az arany állóképet, amelyet felállítottál, nem imádjuk!*

Ezt a hangot és ezt a bátorságot mi már máshonnet is ismerjük, így szólt egykor Péter és János is, mikor a jeruzsálemi nagytanács megtiltotta nekik, hogy a megfeszített Krisztust prédikálják és ők azt felelték: *ítéljétek meg magatok, vájjon az Isten előtt helyes dolog-e, hogy inkább nektek engedelmesskedjünk, mint az Istennek? Mert lehetetlen, hogy ne szóljunk azokról, amiket láttunk és hallottunk.* (Csel. 4, 19-20.)

Ugyanezt a hangot hallatta az evangéliom nagy hőse, Luther Márton is, mikor a wormszi gyűlésen a világ legnagyobb hatalmaságai előtt szilárdan vallotta evangéliomi hitét és kimondotta azt a világtörténelmi híres szót: „Itt állok, másként nem tehetek!”

Az erős és tántoríthatatlan hitnek ezt a példáját mutatják a magyar evangéliomi egyház ama hithősei is, akik a pozsonyi és eperjesi vértörvényszékek borzalmai, az osztrák börtönök nélkülözései és a gályák nyomorúságai között vergődve, inkább égtek a kínok tüzes kemencéiben, minthogy evangéliomi szent hitüket elalkudják, vagy megtagadják.

Testvéreim, ma nem ég a testünk tüzes kemencékben, nem törik össze csontjainkat a kínpadokon, ma csak az idők viharos járása ostromol bennünket. Ma vértenger fut rajtunk keresztül s annak a bánata, gyásza, nyomorúsága gyötri a lelkünket. De még ennél is van gyötrőbb kínpadunk. A poklot ma tulajdon szívünk gyújtja fel számunkra és a tüzes kemencét tulajdon keblünkben hordozzuk. Vágyak, indulatok, szenvedélyek az olaj, amely a tüzet szítja; pénzvágy, hiúság, önzés a zsarátnok, amely azt kialudni nem engedi. Ezekért tagadja meg sok ember a hitét, ezekért fordul el sok ember

az egyetlen igaz Istentől, ezekért tér a bűn lelkiismeretet égető szomorú útjára.

De a rajtunk dúló borzalmas világháború tüzes vihara is sok ember hitét megrendíti. Kétkedő és zúgolódó lélekkel nézi sok ember ezt a rettentő világegést és nem tudja megérteni, miért tűri el ezt a sok szenvedést és embertelen életoltást az irgalom és szeretet hatalmas Istene? Nehéz próbát áll ma minden ember lelkében a hit és sokan nem tudják megtalálni azt az erőt, amely hitüknek e nagy próbájában is diadalmat ad. Ezért kell felújítanunk annak a próbát álló három ifjúnak történetét, hogy tanuljunk és erősödjünk az ő példájukból.

2. Mert az ő hitük erős volt és diadalmas. Elsőbb is a királlyal szálltak szembe és megtagadták a bálványozást. Megtagadták azért, mert az az Isten akaratával ellenkezik. Azután a felkínált borzalmas szenvedéssel szállt szembe a hitük. Bátran vallották, hogy az ő Istenüknek van hatalma és ereje őket kiszabadítani. Végül a tulajdon lelkük akaratlanul is feltámadt kételkedésével szállt szembe a hitük s azt mondatta velük: ha nem nyújtana is az Isten szabadulást, még akkor sem imádjuk azt az arany állóképet, amelyet felállítottál!

Testvéreim, mióta az Úr evangélioma Krisztus szívében és Krisztus ajkán e világba lépett, azóta a bálványozás és a hit között való harc szakadatlanul tart. Ezt a harcot vívták az apostolok, ebben a harcban vérezték a hitvallók, ezt a harcot igyekeztek diadalra juttatni a reformátorok. Áldott az a nép és boldog az az ember, aki ebben a küzdelemben az ő Megváltójának és az apostoloknak, hitvallóknak, reformátoroknak nyomdokaiba lép! Boldog az az ember, akinek lelkében diadalmas a hit és győzedelmes az Isten igéje!

Mi, evangélikusok, ezernyi próbát állunk naponként, Evangéliumi hithűségünk állandó vallástétel. Be vagyunk ékelve a másként hívő és másként gondolkodó tömegek hatalmas táborába. A legkülönbözőbb gondolkodás és a legeltérőbb életfelfogás tüzes vihara nyaldossa körüli naponként hívő lelkünk apostoli egyszerűségű evangéliumi szent hitét. Boldog, aki hitét el nem alkudja, boldog aki vele diadalmaskodik! Boldog, akiben olyan erős és diadalmas a hit, mint abban a három ifjában volt!

Mert az ő hitük nemcsak az Istennek szerzett diadalt, hanem nekik maguknak is. Azt olvassuk ugyanis, hogy mikor a király látta ez ifjak hitét és amikor meggyőződött róla, hogy az ő Istenük még a tüzes kemencéből is csakugyan meg tudja őket szabadítani, akkor így szólt: *Áldott ezeknek Istene, aki elküldötte az ő angyalát és kiszabadította az ő szolgálóit, akik benne bíztak. Parancsolom azért, hogy minden nép, nemzetiség és nyelv, amely káromlást mond az ő Istenük ellen, darabokra tépessék és annak háza szemétdombbá tétessék, mert nincs más Isten, aki így megszabadíthasson!*

A királynak ez a vallástétele igazában véve annak a három hívő embernek a diadala volt. Az ő hitük ült diadalt a király kijelentésében. És ne higgye senki, hogy mindez csak a múlt idők meséje és

hogy annak a három ifjúnak tüzes kemencéből való kiszabadítása csak egyszerű csodatortenet Naponként megújul ez ma is közöttünk. Ma is és mindörökké diadalmas az igazi hit. Akit az élet bajai égetnek, gondjai perzselnek, akit ellenség bántása, gonoszok rágalmazása, gyűlölködés nyilazása a bánat es szégyen tüzes kemencéjébe vet: azt ma is csak az Istenben vetett erős hite és diadalmas reménysége szabadítja meg. Az élet senkit sem kímél, minden embert naponként belekényszerít a szenvedés égő poklába, de aki az Istenben bíz, annak hite olyan hatalmas erő, amellyel a tüzes lángokat is megolthatja és ártalmatlanná teheti. Ma különösen nehéz próbát áll mindnyájunk szíve. Testvéreim, a ma nehéz harcaiban vigyázzunk a hitünkre, erősítsük azt az Isten dicsőségéért és a tulajdon boldogságunkért! Ámen!

(1916.)

ÍTÉLET ALATT.

Alapigék: Máté 3, 10.

Akkor mondta Keresztelő János ezeket a szavakat, mikor az emberiség élete a legválságosabb fordulóhoz ért. Mikor nemcsak birodalmak határai voltak átalakulóban, hanem annak ideje is elérkezett, hogy a lelkek iránya és gondolkodásának egész világa is megváltozzék.

Vannak az emberiségnek ilyen korszakai, amelyekben válságon megy át az egész élet. Ilyen válság korát éljük ma is, testvéreim. Úgy vergődik az emberiség enyhülést óhajtva, mint a lázbeteg. Szinte ki is merült már a sorvasztó láz emésztő tüzeiben. Úgy fut nehéz helyzetében még az álpróféták és a szellemi kuruzslók hangzatos jelszavai után is, mint a pusztában eltévedt vándor a biztos nyom után. És keresi a bizonytalanságok közt a megnyugtatót. Az emberi léleknek van egy sajátságos érzéke, amely olyan, mint a Röntgensugár: a nemláthatót is meglátja és felfedi. Ez a sajátságos érzés a sejtés. Különböző fokozatai szerint mondjuk ösztönnek, előérzetnek, következtetésnek, sőt tudatnak is. A fő benne az, hogy mindig irányít. Ez a sejtés szólal meg a Keresztelő ajakán, mikor a bontakozó nagy változás küszöbén így szól kortársaihoz: *A fejsze már a fák gyökerére készül sújtani. Minden fa tehát, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágatik és tűzrevertetik.*

Ha megfigyeljük a körülöttünk zajgó életet, lehetetlen meg nem látnunk az átalakulás egymásra torló jelenségeit és lehetetlen nem éreznünk, hogy a Keresztelő szavai megcsendülnek a mi lelkünkben is. Nagy igazság szólal meg a Keresztelő mondásában. Az az igazság, hogy Isten világában csak annak van állandósága, ami hivatásának megfelelően él és gyümölcsozik.

A teremtről szóló hagyomány azt mondja, hogy az Isten az embert a maga képére és hasonlatosságára alkotta. Még a teste is örökéletre volt teremtve, csak akkor veszítette el az élethez való jogát, mikor bűnbe esett. A változás, a szenvedés és a nyugtalanság akkor vonult be ebbe a világba, mikor az ember Isten útjáról letérve a maga útjára tért.

Ha az ember letér egy útról, minél tovább halad rajta, annál nehezebb az elhagyatottra való visszatérés. Emberek, országok, nem-

zetek és korszakok élete mutatja, hogy a fordulat annál nehezebb és annál kínosabb, mmél jobban elhagyták azt, ami helyes, szent és Isten akarata szerint való.

Nem is lehet az máskép. Aki elhanyagolt kertet akar rendbehozni, nehéz munkát végez és sok élőt kell kiirtania. A korszakok fordulói is csak ez történik. S ha most úgy érezzük és azt látjuk, hogy átalakulóban van a történelem és nagy változás előtt áll korunk élete, ne rettenjünk meg, ha azt is észrevesszük, hogy a fejsze már a fák gyökerén fekszik, és irtani kezd.

Új társadalmi átalakulás hullámaiba sodródtunk. A népek milliói akik eddig hallgatagon tűrték helyzetüket, ma jogok után kiáltoznak! Készek a boldogság, az élvezet, a bírhatas és az emelkedhetés jogának hangoztatásával a mai társadalom rendjének fennálló kereteit akár erőszakosan is megváltoztatni. Ma még maguk sincsenek tisztában azzal, hogy mit akarnak, csak az bizonyos, hogy készek minden küzdelemre. Es a bekövetkezendő nagy viaskodásban új emberek és új népek, új osztályok és új társadalmi rendek kerülnek majd felszínre. Hogyan és mennyire buknak a régiek, azt ma még senki sem tudhatja. Hiszen ma még a régi világrend uralkodik. Ki tudja azonban, meddig lesz képes mederben tartani a nagy erővel és nagy tömegekkel induló mozgalmat? Ki tudja, mennyit kell majd szenvednie e nemzedéknek, ha meg akarja védeni öröklött ideáljait, megszozott gondolkodását és a fennálló intézményeket és tekintélyeket? Ki tudja mi marad meg a régi világból? Egy dolog bizonyos: igazság marad a Keresztelő kijelentése, hogy *minden fa, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágatik és tüzre vettetik.*

A jövő és annak alakulása Isten kezében van. S jó helyen van ott. De mert ez a jövő reánk hoz szenvedést vagy boldogságot, elő kell rá készülnünk. Elő kell készülnünk minden eshetőségre. Az okos ember, ha vihart lát közeledni, nem áll ki eléje készületlenül, hanem számot vet magával, mikép állhat meg benne baj nélkül. A vihar pedig immár közeledik és minden vihar törni és zúzni szokott. A mai társadalmi rendnek el kell pusztulnia, mert nem terem jó gyümölcsöt. Ahol lehetséges az embertársak büntetlen ámitása és rontása; ahol a tudomány és művészet csarnokai maguk is, továbbá az irodalom ezerféle ága büntetlenül úzheti az erkölcsrontás rettentő munkáját; ahol ember és ember közé áttörhetetlen gátat emelhet a születés esetlegessége, ahol nem az ember és az ő istenadta erői és nem az öntudatosan kifejlesztett tehetségei érvényesülnek, hanem mindenható hatalommá pöffeszkedett az érdek és a protekció: ott az átalakulásra már minden megérett, ott a fejsze már csakugyan rajta fekszik a fák gyökerén és csak idő kérdése, mikor teljesül be a próféta szava: *Amelyik fa nem terem jó gyümölcsöt, kivágatik és tüzre vettetik.*

A léghajónak egész tömege természeti törvény alapján a porba vágyik és mégis a napsugaras égbolt felé ragadja azt az anyag, amelyik a gömbjét megtölti. Az ember lelkét is így emeli fel a ma-

gasságokba az Istenben való hitnek égi ajándéka. Mert égbe emelő erőnek és megtisztuló hatalomnak szánta az Isten a reá irányuló bizodalmas hitet. De mivé vált ez a hit az emberek szívében? Aminek egy szent közösségbe kellene összeforrasztania a különböző hajlamú és törekvésű emberi lelkeket, az a hit és az a vallás visszavonásnak, gyűlölködésnek, harcnak és boldogtalanságnak lett forrásává. Amit áldásul szánt az Isten, azt átokká tette az ember. Szinte már nem is szabad csodálkoznunk, hogy olyan sokan elfordulnak a vallástól és az egyháztól. Hiszen az embert nem a megérdemelt becsülés mértékével mérik, hanem hogy mi és milyen a hite. Barátot a baráttól, testvért a testvértől, gyermeket a szülőtől sokszor örökre elválaszt az a forma, amelynek tartásával imádja ugyanazt az Istent. S vannak vakhitűek vagy farizeusok, akik még a hitetlent és az istentagadót is szívesebben ölelik magukhoz, mint akit eretneknek bélyegez a tudatlanság vagy ámitás. Csoda-e, ha vannak, akik új vallások alakításának kísérletével áztatják magukat és a világot? Csoda-e, ha vannak, akik minden vallás csődjét hirdetik? Én pillanatra sem féltem a vallást és a hitet, mert ez az ember lelkének éppen olyan nélkülözhetetlen értéke, mint a képzelet. De igenis vallom és hiszem, hogy a ma fennálló egyházak fennmaradásának törvényét is kimondja a keresztlő ítélete: *Minden fa, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik és tűzre vettetik.* Vallom és hiszem, hogy az az egyház marad meg és erősödik meg a reánk váró nagy változásban, amelyik leggazdagabb lesz a szeretetben, legerősebb a türelemben, legkítartóbb a jóságban és legbuzgóbb az emberi lélek erkölcsi szükségéinek kielégítésében és munkálásában.

A fejsze már a fák tövében fekszik. És engem a ma mégsem agaszt, és nem is ejt kétségbe. A test is esendő, de egyetlen átmenő betegség nem dönti mindjárt a sírnak ölébe. Míg van erő pótolni a mulasztást, míg van akarat a jó gyümölcsözésére, addig nem félhetünk az elpusztulástól. Mert csak az a fa vágatik ki, amely jó gyümölcsöt terem.

És ez az ítélet a társadalmi osztályokra is áll. A küzdelemben kényszerített társadalmi osztályokat nem a történelmi múlt értékei, vagy hagyományai, nem a jelen igényei és nem a meglévő hatalmi képességek fogják megtartani, hanem egyes egyedül csak az a belső erő, amely életük fáját jó gyümölcsök termésére teszi képessé. Amely társadalmi osztályban legnagyobb az emberszeretet és legdiadalmasabb az önzetlen jóakarát: az kerül majd ki győztesen a most meginduló élet-halálharcból. És itt nem az elnevezés a döntő. Ūri vagy munkásosztály nevet viseljen is valamely közösség, értéke és megmaradása attól függ, mennyi benne a hit és az erkölcs, a jóság és a szeretet.

Hát mi egyenként meg tudjuk-e majd állni a reánk váró nehéz próbát? Terem-e a mi életünk fája jó gyümölcsöket? Teljesítjük-e hivatásunkat emberül? Mert ha nem lehetünk is valamenyien oszlopos nagyságok, lehetünk tisztas emberek, lehetünk hűségese harcosai

az igazságnak, tisztos képviselői a becsületnek, nemes vitézei minden jószágnek és minden szeretetnek.

A mindennapi élet ezernyi példával igazolja, hogy társadalomban, egyházban, tudományban, közbecsülésben egyaránt csak az juthat vezérlő szerephez, aki híven betölti emberi hivatását és ingadozás nélkül jár a kötelességteljesítés röögös útjain. Ez az igazság nem csak az egyes emberre áll, hanem áll az emberek mindennemű és mindenfokú kötelességére is.

S ha már az emberek között is csak az érvényesül, aki jó gyümölcsöket terem, mennyivel inkább az Isten országában! Ha az emberek előtt is csak annak van becsülete, aki értékeket hordoz magában, mennyivel inkább az Isten előtt, aki csak az igazakat szereti. Élni engedni ugyan a gonoszakat is és a hitetlenektől sem tagadja meg szeretetének áldásait, de várja, sőt elvárja megtérésüket.

Igazságok ezek, amelyek Örökké megállnak. Szívlelje hát meg őket minden ember és akkor félelem és réteges nélkül tekinthet az eljövendő idők bármely változása elé, mert a tisztaságnak sorsa és jutalma az élet. Ítélet alatt állunk, testvéreim, vigyázzunk, hogy megáll hassuk ítéltetésünket! Ámen!

(1908.)

MI AZ IGAZSÁG.

Alapigék: Máté 5. 6.

Azt tanítja szent vallásunk, azt súgja lelkünk titkos vágya, azt követeli tőlünk az élet ösztöne, hogy az ember törekedjék boldogságra. A boldogság hivatás, amelyre minden munkával és minden áldozattal törekednünk kell. A boldogság álmom, amelyért el kell tűrnünk minden tövist és minden csalódást és el kell felejtenünk minden bántást és minden bánatot. A boldogság vágya hatalmas erő, amely szárnyakat ad a csüggedőnek, felemeli a lemondásra hajlamos szívet, megedzi a kételkedni kezdő lélek törekeny hitét. A boldogság virág, amelyről tudjuk ugyan, hogy ha leszakítjuk, hamarabb elhervad, mégis keblünkre igyekszünk tűzni, hogy illatában és szépségében gyönyörködhessünk.

Az élet útja az egymást váltogató napok és órák tömegében úgy kanyarog, mint a gyalog ösvény az erdők ölén. Keresztező utakon, kanyargó csapásokon, völgyekbe kígyózó vagy oromra hágó ösvényeken milliónyi embertársunkkal keresgetjük a boldogság virágait. És már egy futó hangulatért, egy elröppenő érzésért is képesek vagyunk dolgozni, küzdeni, verejtékezni és lemondani, mert a boldogságra szomjúhozunk.

Dehát voltaképpen mi is az a boldogság, amely után mindnyájan epekedünk? Erre a kérdésre ahány ember, annyi a felelet. A boldogság egyiknek siker, másoknak diadal. Egynek dicsőség, másnak káröröm. Ennek az értelem világossága, amannak az értelem eltompítása. Némelyeknek a józanság, másoknak a mámor. Egyiknek a gondtól való szabadulás, másoknak gondok örökös felvétele. Egyiknek a jelen világ, amelyért feláldozza a jövőt, másoknak a jövőendő, amelyért feláldozza a jelent. Egyiknek a föld, másoknak az ég birtoka. Ki tudna itt igazságot tenni a sokféle álmom és törekvés között!

Mintha csak meg akarna rajtunk könyörölni a világ Megváltója, mintha csak meg akarna bennünket szabadítani a fájó tépelődésektől, azt kiáltja most felénk vezérlő igazságul: *Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot, mert megelégtettek.*

Dehát melyik az az igazság, amelyet az Úr boldogító igazságnak nevez?

1. Van életigazság, amelyet a történelem és a tapasztalás prédikál. Aki ezt az igazságot szomjúhozza és célját eléri, azt is bízvást mondhatjuk boldognak. Mert az élet tanítómestere a történet Nemcsak az, amelyik avult írások holt betűiben áll a kutató előtt, hanem az is, amelynek friss nyomait mosolygó arcok és könnyező szemek tükrözik vissza. Aki nyitott szemmel nézi az életet, sok nagy igazságot megláthat benne, amelynek birtoka őt boldoggá teheti. Itt is megáll tehát az Úrnak mondása, hogy *boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot*. De ez nem ad állandó kielégülést.

Van tudományos igazság is, amelyért sokan hoznak meg minden áldozatot. Akik tudják, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, akik érzik az élet roppant szomjúságát, eny kutatásokra kényszeríti őket, hogy lehatoljanak a tudás kincseinek rejtett világába és teljes, megálló igazságokat hordjanak fel lelkük gazdagítására. De ennek a szomjúságnak soha nincsen vége.

A szívnek is vannak igazságai: érzések, vágyak, epedő reménykedések, jogosult törekvések, de ezeknek sincsen maradandó és zavartalan boldogságuk. Tulajdon szívünk belső világával sokszor vagyunk úgy, mint a nagyon közel eső tárgyakkal: nem ismerjük fel jól igaz mivoltában, mert a józan ítélthez bizonyos távolság szükséges. Sokszor csak akkor ismerjük fel tévedésünket, mikor az álom már elröppent, a rajongás kialudt és a vágy elült. Akkor látjuk be, hogy igazságunkat tévedés szülte és csalódás fektette koporsóba.

Hol található meg tehát azt az igazságot, amelyik csakugyan boldoggá teheti az embert? Ott, ahonnet a boldogság útmutatása halatszik felénk. Ott, annál az Egyetlennél, aki megmutatta, hogyan lehetünk Isten gyermekei. Annál, aki még a szenvedések viharai között is mindig boldognak tudta magát. Annál a szentnél, akinek szívét nem zavarta meg az emberek hálátlansága, nem verte le kíméletlensége, nem fárasztotta ki a szenvedések túrése. Az ő evangéliomában ragyog felénk a boldogító isteni igazság. És ennek az igazságnak élő valósága ő maga. Boldog ember az, aki ezt az igazságot éhezi és szomjúhozza egész életében!

És ez a szomjúság minden ép emberi lélekben ott él. Ez sarkalja haladásra a népek millióit, öntudatlanul a krisztusi igazság után vágyakozik minden ember és minden nép a világon. Akik égbenyúló bérce módjára emelkednek ki a mindennapi élet harcát vívó emberek fölé, azokban mindig és mindenütt a krisztusi igazság volt a hajtóerő. Minden nagy emberi lélek örök eszménye a krisztusi élet igazsága.

2. Dehát hogyan ismerjük fel ezt az igazságot?

Testvéreim, mi tudjuk, hogy ott van ez előttünk az evangéliumban. Ott van előttünk az evangéliom urában, Jézusban. Aki őt megérti, az megközelítette az igazságot. Meg is kellene már értenie minden embernek, hogy boldogsága attól függ, mennyi van benne a Krisztusból.

A tudósnak tudnia kellene, hogy mikor igazságokat kutat, akkor a Krisztus lelkét kell segítségül hívnia. Aki a felhők titokzatos mozgató erőit figyeli; aki a föld méhéből előtörő patak rejtett útjait tudakolja; aki a csillagok csodás világába mélyed el, vagy a parányi fűszál életének törvényét boncolgatja; aki belemerül a múltak ködös távolába, vagy tulajdon lelke titkait vizsgálja: soha ne fedje, hogy csak akkor jut el a boldogító igazság birtokába, ha mindig és mindenben felismerni törekszik a világalgó és kormányzó Isten szerető szívének bizonyosságait. Minden igazság akkor lesz teljes igazsággá, ha odavezet Krisztushoz, aki maga volt az élet és az igazság. És az igazság mindig térdre kényszerít az Isten előtt.

Aki jólétben él ezen a földön, ha szomjúhozza az igaz meglepedést, gondoljon rá, hogy azt nem a tűnő percek idegzsongító gyönyörűsége adja meg, hanem a jóság, mely Isten dicsőségére használ fel mindent, amit neki a legjobb Atya irgalma adott. Ez az az élet-igazság, amelynek megismerése boldoggá teheti a föld emberét.

Aki nélkülözések közt tölti könnyes napjainak bánatos óráit, csak akkor nyerheti meg a megnyugtatót, ha felismeri azt az igazságot, hogy a lélek békessége nem a javak birtokán vagy nélkülözésén fordul meg, hanem a meglepedésen. A boldogító igazság az, hogy az irigység és az áhítozás csak növeli a léleknek szomját, a kielégülést azonban csak a Krisztusban való békesség adja meg.

Aki megpróbáltatások hullámai közt vergődik, ne emberekre nézzen, hanem Krisztusra tekintsen, mert a szenvedő élet igazsága az, ami Jézust is tűrővé tette: hogy az Isten senkit sem hagy el örökre s ha próbál is, közel van azokhoz, akik benne bíznak.

Aki reménykedő és örvendező szívvel áll a bölcső mellett vagy fájdalmas gyásszal a koporsó mellett, ha boldogságra vágyik a szíve, ne adja át magát sem az örvendezésnek, sem a zúgolódásnak, hanem reményét is, gyászát is adja át az ő Urának, aki mindent meg tud áldani az ő örök jósága szerint. Mert az Isten igazsága a bölcső és a koporsó mellett azonos: azt akarja, hogy az ember tudjon benne bízni és mindig csak bízni.

Aki családjá körében keresi a boldogságot, az igazságot csak úgy találja meg, hogy nem áldozatot kíván, hanem áldozatot hoz azon az oltáron, amelyen szívek égnék el a boldogság szent munkálásában. A hitvestársak igazsága az, hogy vágyuk, örömük, reményük és boldogságuk mindig közös legyen. A szülőknek igazsága az, hogy életútjuk vonzó példájával mutassák meg övéiknek azt az utat, amely a tisztas és boldog életre vezet. A gyermekek életének az igazsága, hogy hálával viszonzozzák azt a jóságot, amely őket gondviselő hűséggel óva takargatta.

A kötelességek teljesítésének mezőin csak az az igazság vezethet el a vágyott boldogságra, ha nem haszonlesés és nem hivalkodás tűz célt elibénk, hanem megértjük az Úr igazságát, aki azt mondta, *aki első akar lenni, szolgáljon mindenkinek*. A társaséletnek is ez

a vezérlő igazsága. S bizony mondom, mindenki boldog volna a boldog társadalomban, ha az emberek nem uralkodásra, hanem szolgálatra törekednének. Mert a szolgálat jóság és szeretet

Ámde az igazságnak is vannak korlátai. A teljes igazság egyedül csak az Isten birtoka. Az igazságot tehát teljességgel magunkévé tenni nem tudhatjuk. Nem is erre kell törekednünk. Csak arra hogy szeressük és szomjúhozzuk, keressük és munkáljuk az Isten igazságát, amelynek élő valósága volt e földön az Úr Jézus Krisztus. Reá hallgassunk hát, aki azt mondja: *Boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot, mert megelégtettek.* Ámen.

(1913.)

OSZTATLAN LÉLEKKEL.

Alapigék: Máté 10, 37-39.

Ki célt nem tűz, célt el sem ér soha.

Céltalanul csak a barangó futkos a pusztaságban, mikor avar ágaiba a hideg őszi szél belekapaszkodik és végighengergeti a tarlótt mezőkön.

A lelkes emberhez céltűzés illik. Az is komoly és emelkedett, magasztos és fenséges, mint amilyen a lélek hivatása. Céltűzés nélkül olyan az ember élete, mint az idegéről elpattant nyílvevő, amely bűgva, süvitve fűródik bele a nagy mindenségbe és senki sem tudja, hova repül.

Az ember hivatásának célját vallásunk mondja meg. Az utat is megmutatja, amelyen járnunk kell. Példaképet is állít elénk az Úr Jézusban, akit követnünk köteleesség. Az Úrra irányul hát tekintünk. Fényben, sugárban, dicsőségben áll előttünk fenséges alakja. Halljuk ajkáról a hívó szót: *Jertek, kövessetek engem!* De halljuk a nehéz feltételt is, amelyet követőinek szab: *Aki véreit jobban szereti, mint engemet, az nem méltó hozzám. És aki fel nem veszi a maga keresztyét és úgy nem követ engem, nem méltó hozzám. És aki jobban szereti az életét, mint engemet, az nem méltó hozzám.*

Testvéreim, bizony ezek nehéz feltételek, de számolnunk kell velük. Mindenki tudja, hogy magas bércet tetőire soha fel nem hág az, aki a hegy tővében merengve andalog. Küzdelem, kitartás, önmegtagadás, makacs lemondás és nagy erőfeszítés juttatja el az embert a sikerhez. Nem a vágyak és nem a nemes felbuzdulások a fokai annak a lépcsőnek, amely az emelkedés útján a célhoz vezet. Aki valaha dicsőt, nagyot és magasztosát kívánt alkotni, annak lelkét mindig eszmények vezették, még pedig az áldozatok útján.

A keresztyén hívó célja Jézus követése. Élethivatása arra törekedni, azon munkálkodni, hogy Krisztus ne legyen a múlté, hanem rajta nyugodjék és rajta épüljön fel a jelennek minden igazsága, minden öröme és minden boldogsága. A mi célunk nem lehet más, mint méltóvá lenni ahhoz, aki bennünket tulajdon élete árán megváltott. De ki lehet ő hozzá méltó? Megmondja ő maga. Imént felolvasott kijelentésnek az a tartalma, hogy csak az méltó őhozá, aki osztatlan lélekkel, teljes odaadással jár a Mester nyomdokán.

1. Testvéreim, az Úr Jézusnak imént felolvasott kijelentései azok köze a szentírási helyek köze tartoznak, amelyeket sokan félreértének. Némelyek azt hiszik, hogy itt az Úr világmegtágadást és szívtelenséget kíván híveitől. Pedig nem arról van szó, hogy valaki ne szeresse atyját, vagy anyját, hiszen az Istennek szent parancsolatja: *Tiszteld a te atyádat és anyádat, hogy jól legyen dolgod és hosszú életű légy e földön.* (Mózes II. 20, 12.) Még csak arról sincs szó, hogy valaki megtagadja gyermekeit, mert megmondta az apostol: *Aki övéiről és kiváltképpen háznépéről gondot nem visel, az megtagadta a hitet és rosszabb, mint a hitetlen.* (Tim. I. 5, 8.) Nem is arról van itt szó, hogy az ember keresve keresse a keresztet, a bajt, a sanyarúságot, önkínzást, mert az Isten az embert Öröme és békeségre hívta. Ezért mondja az apostol: *örüljete az Úrban mindenkor, újból mondom, örüljete!* (Pil. 4, 4.) Arról sincs szó, hogy valaki elvesztegesse vagy megrongálja életét és világtágadással adja bizonyosságát Krisztushoz való hűségének, mert megvan írva: *Valóban édes a világosság és jó a mi szemünkkel néznünk a napot.* (Préd. 11, 7.)

Jézus itt sem többet, sem kevesebbet nem akar mondani, mint csak azt, hogy az ember osztatlan lélekkel kövesse őt. Ha arról van szó, hogy valakinek a szívébe a szülők, gyermekek, testvérek iránt való emberi szeretet miatt nem vonulhat be Krisztus és ha valakinek választania kell a családi érdekek és a Krisztus követése között, akkor nem szabad haboznia, hanem Krisztushoz kell csatlakoznia. Jézus is elhagyta családját és Názáretből Kapernaumba költözött, mert *testvérei nem hittek benne.* (Ján. 7, 5.) Már gyermekkorában, mikor először ment fel a jeruzsálemi templomba, elmaradt a szüleitől, mert neki *az ő mennyei atyja dolgaiban kellett foglalatoskodnia.* (Luk. 2, 49.) Mikor édesanyja testvéreivel együtt utána ment és őt munkájában zavarni akarta, megmondotta *a körülötte ülőkön végigtéktelve: ime az én anyám és az én testvéreim, mert aki az Isten akaratját cselekszi, az az én fiútestvéreim, nőtestvérem és anyám.* (Mk. 3. 34.) És mikor messiási dolgába a kánai menny egző alkalmával édesanyja beleavatkozott, Jézus még őt is elutasította magától, mert tudta, hogy mikor jön el az ő órája. (Ján. 2, 4.) Mert Jézus osztatlan lélekkel szolgálta hivatását, amint maga mondotta: *Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem elküldött.* (Ján. 4, 34.)

A felolvasott szent igékben tehát az a főgondolat, hogy csak az méltó az ő Megváltójához, akik osztatlan lélekkel, teljes odaadással és minden áldozatra kész szívvel szolgálja az ő szent ügyét. Mint ahogy az apostolok követték őt, elhagyva mindenüket. Es mint ahogy a reformátorok csatlakoztak hozzá önfeledten és minden harcra készen.

Mikor most Jézus az ő követéséről beszél, nem azt akarja, hogy bárki is kérkedjen a szívtelenségével, kéjelegjen a szenvedéseivel, hivalkodjék a keresztyével, könnyelműsködjék az életével, hanem hogy, ha az emberek vagy az Isten szolgálása között kénytelen választani, pillanatig se habozzék, hogy melyiket válassza. Mint Pál

tette, aki azt mondja magáról: *Nem törődöm, ha fogság vagy nyomorúság vár is reám, még az életemet sem tartom olyan értékesnek, csakhogy elvégezhessem örömmel pályafutásomat és azt a szolgálatomat, amit az Úr Jézus Krisztustól vettem, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.* (Csel. 20, 24.)

2. Osztatlan lélekkel! Tudja-e még a mai kor embere, mit jelent ez? Hiszen a mai világ az osztott lelkek és az ingadozó szívek világa. Mindenki vergődve él a mának, a holnap elé pedig aggódva vagy nemtörődve néz. Ezért nincs a szívek mélyén nyugalom, ezért nincs a lelkek mélyén béke.

Vessünk csak egy futó pillantást a családra, amely a tiszta és enyhe örömök boldog otthona volna hivatva lenni. Miért lesz sokszor a pokolnak földi pitvarává? Mert már sokszor az indulása is elhibázott. Nem a szeretet és nem az osztatlan lélek vezeti egymáshoz a házaspárokat, hanem az alacsony szenvedély vagy a még alacsonyabb érdek. S hogyan élnek együtt a házaspárok? Ma már szinte divat, hogy a férj a ház körül keresi az örömeit, a feleség pedig már nem is tud, de nem is akar a ház lelke, hanem sokszor csak a ház címe és drága terhe lenni. Ma már sok apa tehernek tartja a családfenntartás munkáját és gondját, az anyák pedig legszentebb anyai kötelességeiktől is húzódoznak. Egyikben sincs hát meg a jézusi osztatlan lélek.

És a különféle életpályák embereit osztatlan lélek vezeti-e munkálkodásukban? Nem alkudják-e le kötelességeiket? Nem dolgoznak-e félerővel, félhűséggel, félbuzgósággal? Pedig a megosztott lélek a társadalom életében ezernyi baj bőséges kútforrása. A közjót csak teljes odaadással és önzetlenséggel lehet igazán szolgálni. Az egyéni érdek hamis útra téríti az embert. Igaz, hogy a Krisztus lelkét magában hordozó embernek nem lehet igazibb egyéni érdeke, mint hogy a közérdek szolgálatában hűséggel töltsen be hivatását. Az emberiség nagyjait mindig az emelte a tömegek fölé, hogy osztatlan lélekkel szolgálták eszményeiket és készek voltak azokért minden lemondásra és minden áldozatra. Ma az egész társadalom az osztott lélek kapkodását mutatja. Felvetnek és fel is karolnak nagy hangozó hirdetésű jelszavakat, amelyekről csakhamar kitűnik, hogy szalmaláng vagy hitvány egyéni érdek takarója. Ezért van köztünk és bennünk annyi csalódás, ezért van annyi nyugtalanság.

Az örökkévaló eszmények hirdetői, az egyházak is hitelüket kezdik veszteni. Oka az, hogy bennük is osztott a lélek. Krisztus igazait és a hatalmi érdekeket egyszerre szolgálni nem lehet. Krisztus csak egyet szolgált: az Isten igazát. Nekünk, az evangéliom népének is csak ezt szabad szolgálnunk. És mert erre is törekszünk és mert hatalmi érdekeket nem szolgálunk, azért maradunk el a nagy versenyben. Azért fogyunk számban és erőben, mert Krisztus igazaihoz ragaszkodunk és osztott lélekkel ellentétes célokra nem törünk, őrizgetjük az apák szent hagyományát, ragaszkodunk a maga teljes tisztaságában az evangéliumhoz, másokkal szemben elnézők és türelmesek va-

gyünk, ezért nem bírunk e világ fiaival versenyt tartani. De ha az volna is ezért a sorsunk, hogy elbukjunk gyászosan, szomorúan, mint ahogy Krisztus is elbukott, legalább az evangéliummal együtt bukunk el. Mert abból és azzal remélhetjük feltámadásunkat. Mert jól mondja az Úr: *Aki az ő életét feláldozza érterem, megmenti azt, mert az méltó énhozzám.*

Sokszor feltámad az ember lelkében a kérdés, mi az oka, hogy a keresztyénség olyan hosszú élet után, olyan emelkedett életfelfogás mellett sem volt képes meghódítani és áthatni a világot? E kérdésre válaszul annak a pogány bölcsnek a mondását idézem, aki nem akart megkeresztelkedni, azt mondván: „A ti vallásotok nagyon szép, de magatok sem tartjátok, hát miért menjek én közétek!” Osztott lélek bizony nem méltó Krisztushoz, de nem is tud lelkeket hódítani, Bőt féltő, hogy előbb-utóbb a magáét is elveszíti!

Ha Jézus a mesterünk, kövessük őt. Legyünk hozzá hívek mindörökké! Mert csak az méltó őhozzá, akik osztatlan lélekkel jár vele és megmarad híven az ő útjain! Ámen.

(1909.)

JÉZUS KEZE.

Alapigék: Máté 14, 22-32.

Ebben a csodálatosan szép történetben én nem a leírás festői voltát bámulom. Nem is a hullámzó tengeren nyugtatom tekintetemet. Még csak nem is a félelmükben kiáltozó és rémeket látó tanítványokat figyelem. Péteren sem tud megpihenni a lelkem, aki hirtelen elhatározással, nagy lelkendezve mindenre vállalkozik, hogy éppen olyan hirtelen összeroskadjon és ellankadjon. Mindez szép és érdekes jelenség, mindezekben végtelen sok tanúság rejlik, de én csak a Jézus kezét látom. Amint kinyújtja a süllyedő után. Amint képviseli az erőt, képviseli a segítséget, képviseli a mentőmunkát és az élettartó szeretet hatalmát.

És érzi a lelkem, hogy ebben a történetben nemcsak örök igazságok szólalnak meg, hanem, hogy egyenesen rólunk szól az ének. Megyünk a múltnak partjairól a jövődők felé. Mikor és hogyan érjük el a túlsó partot? Ki tudna ezekre a kérdésekre megfelelni!! Mi vár ott majd reánk? Nem pusztulunk-e el az élet viharában? Ki tudna ezekre a kérdésekre megfelelni?! Az ember földi sorsa csak a vándorlás és a vándorlás terheinek hordozása, a célérés öröme és sikerét a bizonytalanság leplébe burkolta az Isten bölcsesége. *Az embernek elméje gondolja el az ő útját, de az Úr igazgatja annak a járását.* (Péld. 16, 9.)'

A vihar, amelyben forgunk, már régóta tart. A borzalmas világháború indította meg. És minden hulláma életet oltott ki, mélységeiben népek és országok merültek el. Azután egymásra torlódtak a kisebb-nagyobb hullámverések. Jött az összeomlás és annak minden szégyene és keserve. Jöttek a forradalmak és azoknak minden nyomorúságai. Mint ahogyan a vihar után megáradt folyó csak szemetet hord a felszínén, úgy hömpölygött a mi korunk életének folyama is hosszú ideig zavarosan és bárhová néztünk, azt láttuk, hogy talán nincs is már más körülöttünk, csak szemet. Azután következett a kimerültség tehetetlensége, amelynek terhe alatt még a legerősebbek is roskadozni kezdtek. Azután ráncszakadt az ínség, a kenyértelenség és a ruhátlanság. S mindezek megtetőzéseül utóbb a belső meghasonlás.

És a vihar verése között hiába kiáltoztunk segítség után! Senki sem jött segítségünkre, az egész világ füle süket és a szíve zárt maradt kiáltásainkra. Csak egy volt, aki el nem hagyott soha, aki mindig szelíd biztatással szólt hozzánk: *Bátorság, ne féljetelek, én vagyok!*

Az a Jézus volt ez, akit elhagytunk a túlsó parton. Mert nélküle akartunk átévezni a jövődőbe, Ő azonban velünk is úgy tett, mint egykor a tanítványokkal: messziről kísért bennünket, mert tudta, hogy a viharban egyedül el fogunk merülni. És amikor most már a tehetetlenség és a tanácstalanság ül a lelkünkön egyszerre oda jön mellénk és kinyújtja felénk segítő szent kezét.

Minden megismétlődik rajtunk, ami a tanítványokkal történt. Némelyek azt mondták és hirdetik még ma is, hogy akit segítségünkre látunk közeledni, az csak egyszerű kísértet vagy látomás. Köztünk is úgy van, mint egykor volt az első tanítványok körében, hogy most is, még a tanítványok között is, nem egy akad, aki azt hiszi, hogy Jézus csak pusztá fantázia. Kevesen akadnak, akik Péter módjára elindulnak bátran és biztos lélekkel Jézus felé, mert tudják, hogy ő kicsoda. De ezek is ugyanolyan hamar összetörnek, mint Péter. Ma már megint a régiiek vagyunk. Ma már megint vitatgatjuk, hogy melyik az igazi Krisztus: az-e, akit pompázó templomokban mutogatnak vagy az, akit egyszerű templomokban szólaltatnak meg? És egymással vitáznak az Úr tanítványai, hogy melyik Krisztus a pusztá látomás?

És már ismét merülni kezdünk a viharzó tengeren. Mert nincs igaz hitünk, nincs teljes bizodalunk. Mert csak látomásnak nézzük azt a Krisztust, aki öröktől fogva mindörökké a szeretet, a munka, a testvéri segítség élő valósága volt és marad is! És nekünk a segítő szeretet támogatására van szükségünk.

Íme, érezzük és látjuk a nyomor áradozását, amint körülnyaldossa társadalmunkat, hogy minden békét, nyugalmat és örömet hullámsírjába temessen. Pedig már a téli hideg borzalma is közeledik. S mindenki tudja, mit jelent a hideg a mezítelennek! Közeledik a drágaság a maga hűséges társával, a szegénységgel. Mind drágább a kenyér. S mindenikünk tudja, mit jelent a drágaság a szegénynek és mit jelent a kenyértelenség az éhezőknek!

A ránszakadt nehéz nyomorúságban ki nyújt segítséget? Azok talán, akik uzsorás lelkük sötéttségével mohón lesik, hogyan emelkedik a drágaság? Vagy, akik önmagukban megutáltatják a szívtelenségét? Vagy talán azok mentenek meg, akik mindent alacsony politika nézőpontjából néznek és bírálják el könyörtelenül és botorul? Ki segít? Ember avagy földi hatalom? Bizony mondom, nem segíthet mirajtunk semmi egyéb, csak Krisztus keze. Az a kéz, amely mindig ki van nyújtva a szenvedő, az elhagyatott, a bánatos emberek felé. Az a kéz, amely helyes útra tudja téríteni az önmagával meghasonlott társadalmat. Az a kéz, amely megértő emberszíveken át nyúl az elesetthez és emeli fel az összerokadtakat,

Itt a keresztyénség titka. Ez a keresztyénség igazsága. Ezt kell megértenünk. Mert nem elméleti igazságok feszegetésében és nem egymás hitének bírálatásában kell a keresztyénségnek kimerülnie, hanem a szeretet cselekedeteiben kell valósulnia. És nem az az igazi

keresztyén, aki lehangosabban kiáltozza igazait és legszeretlemből bírálja és ítéli el a másként hívőket, hanem az, aki a szeretetben leggazdagabb, az önzetlenségben legvitézesebb, Jézus munkáinak végzésében legbuzgóbb és a Krisztusnak való engedelmisségben a legalázatosabb.

A keresztyénség legnagyobb kérdése az: akarsz-e és tudsz-e Krisztus keze lenni, amellyel ő segít, vigasztal, erősít és megtart? Az a kérdés, hogy csak emberi kezéd van-e, amely a nyomorultak sovány falatja után nyúl és azt magának igyekszik megszerezni, vagy jézusi kezéd van, amellyel az Isten áldásából ezeket tudsz megelégtíteni? Mert értse meg minden keresztyén, hogy Jézus keze az ő hívei által akar segíteni. Az a kérdés, rajtad keresztül tud-e és megnyit tud segíteni az Úr? Erre a kérdésre kell felelned eselkedeteiddel. Vigyázz, hogy mit felelsz!

Jézus keze a cselekvő szeretet keze. A jócselekvése, az örökösen könyörülő munkáé. Sehol sem olvassuk a Bibliában, hogy Jézus valaha is tétlenül összetette volna a kezét. Ha összetette, akkor csak imádkozásra tette össze. Máskor mindig kinyújtotta azt, hogy áldást osszon vagy vigasztalást nyújtson.

Mi azért merültünk el a nyomorúság hullámaiba, mert legszebb cselekvésünk is csak pusztá beszéd. Mi mindig a szavak hősei voltunk és maradtunk. Ma is szívesebben beszélünk, mint cselekszünk. Ma is szebben tudunk beszélni, mint cselekedni. Ezért dőlt romba a múltunk, hogy maga alá temesse jelenünket. Most már a jövőndőt is féltünk kell. Természetes, mert a tétlenségnek nincsen jövőndője.

De nincsen a szeretetlenségnek sem. Mert a szeretetlenség nem az Isten lelkének, hanem a sátán szívének hajtása. A szeretetlenség az emberi lélek szégyenfoltja, olyan teherterhel, amely alatt összeroskad az is, aki hordja, az is, akit sújt.

Mikor a világ megváltója azt a mindennél fontosabb kérdést teregette ki, hogy ki lehet boldog ezen a világon, azt mondta, hogy csak a tiszták, a jóságosak, a békeszeretők, az irgalmasok és a magukkal elégedetlenek. Azt is mondta, hogy *holdogok a szelídlelkűek, mert övék lesz örökségül a föld.* (Mt. 5, 5.) Mindennek el kell pusztulnia ezen a világon, ami nem jó, ami nem jóságos, ami nem Isten lelke és akarata szerint való. Ez a föld is a boldogság számára van teremtve. Ezen a földön is a jóságnak van csak jövőndője. Hiába kérkedik itt világbíró hatalmával a gonoszság, meg kell dőlnie annak a hatalomnak, el kell pusztulnia minden gonoszságnak, mert a jövőndő csak a jóságé lehet!

Mikor a Megváltó arra hívta fel az embereket, hogy őt kövessék, akkor a jóság, a szeretet, a segítő készség ösvényére hívogatta őket. A középkorban Jézus utánzása volt az életideál. Az örök ideál azonban Jézus követése. Követése az Atya akaratának szolgálatában. Ebben pedig benne van minden jóság, minden szeretet és minden igazság. Benne van a másokért való élés szent önmehtagadása. Benne

van a másokat boldogítani vágyó törekvés minden emelkedettségé. Benne van minden, ami az embert boldoggá és boldogítóvá teheti.

Boldog csak a jó ember lehet. Boldogítani csak a jó ember képes. A jóság pedig együtt jár a tisztasággal és az igazsággal. Ezért tartotta a régi görög nép a legfőbb erkölcsi célnak a Kalokagathiát, vagyis a szépség és a jóság lelki egységét. Ha ismerte volna már, bizonyosan azt mondta volna legfőbb életcélnak, azt tartotta volna legnemesebb emberi hivatásnak, hogy legyen az ember itt e földön Jézusnak a keze.

Testvérem, én is azt kérdezem most tőled, akarsz-e Jézus keze lenni? Ha akarsz, akkor járj a könyörülő szeretet és a meg nem lankadó jóság útjain! Csak így juthat el az emberiség viharzó tengereken át is nyugodtabb révpartra, boldogabb jövőbe! Ámen.

(1922.)

KITARTÁS!

Alapigék: Máté 24, 46-50.

Nehéz idők küszöbén, nehéz érzésektől szorongó szívvel, halála előtt három nappal mondotta Jézus e szomorú szavakat.

Míntha csak nekünk mondta volna. Hiszen mi sem látunk egyebet harcolni, mi sem hallunk mást három év óta, csak harcok híreit, amelyekben népek támadnak népekre, nemzetek törnek testvér-nemzetekre. Harcokét, amelyekben százezrével pusztul az élet és mindenfelől szórják az öldöklő halált élő emberekre, érző szívekre, virágzó népekre, békességet szomjazó hajlékokra. Hatalmas világégés lobog körülöttünk, amelyben szívek hamvadnak el és amelyet könny és vér özönével akarnak eloltani.

Mennyi bánat szakadt már rá e világra a soha nem látott méreteken dúló világháború kitörése óta! Van-e még szív, amelynek nem volna gyászolni valója? Van-e még hajlék, amelynek nem volna siratni vagy legalább féltetni valója? Van-e még lélek, amelyen ne feküdnék irtózatossággal terhelve a bánat keresztye? Mindenütt csak nyomorúság, gond és ínség. A föld színét sem életadó barázdák, hanem életnyelő sírdombok ragyásítják. És mennyi öröm és mennyi reménység van ezekben eltemetve!

És mégis az hangzik felénk Krisztus ajkáról, hogy ez még mindig nem a vég. Hogy ez még csak a kezdete a nyomorúságoknak. Magunk is érezzük, a népek sorsát intéző hatalmasok is úgy mondják, hogy még csak a közepén tartunk a világháborúnak. Uram Isten, hát mi vár még ránk? Meddig bírjuk még és kibírjuk-e lerokadás nélkül e borzalmas megpróbáltatásokat?

Testvéreim, én az Úrnak most egy szavát kiáltom bele a világba. Azt a szót: *Aki mindvégig állhatatos marad, üdvözü!* E szavával tehát Jézus a kitartást köti a lelkeinkre. Nem szabad csüggednünk! A nehéz időkben kitartás legyen a jelszavunk!

1. Tartsunk ki állhatatosan a türelemben.

Tudom én nagyon jól, érzem én magam is, hogy bizony már-már egészen kimerül bennünk a lélek. A világháború feloldotta láncairól a pusztítás angyalát. És ez az angyal nemcsak városokat és kalásztérmet mezőket, nemcsak embermilliókat tesz tönkre, hanem elpusztítja a szívek boldogságát, a lelkek örömét, az áldott jövő hitéből sarjadó reménységet virágait is. A pusztulás angyala mindnyájunk

szívét megtiporja. Nyugalmunkat elrabolja, békességünket elűzi, hogy örülni sem tudunk és merünk már e rettentő világban. Ahogy szaporodik lelkünkben a bánat, társadalmunkban a gyász, úgy fogyatkozik a megelégedés és úgy sorvad a lélek békessége. Ma már a mindennapi kenyérért is komolyan imádkozni kell, mert a pusztítás anyaga már azt is lesöpörte asztalunkról. Amint a kenyérkereső kivonult a csatatérre, helyette a békés otthonokba bevonult a kenyéreltelenség. Most meg e rettenetes szárazsággal a jó Isten még a kenyér botját is kiütötte kezünkből. És *ez még nem a vég*. Uram Isten, hát mi vár még reánk? Hiszen már nem képes megbirkózni szívünk a gondok rémes táborával!

És én mégis azt kiáltom oda e kimerült világnak: kitartani, kitartani! A kétségbeesés csak növeli a gondot és kisebbé nem teszi a bajt. A zúgolódás és az elégtelenség csak a keserőségek zsilipjét nyitja fel, hogy fájó könnyek árája borítsa a tépelődő lelket. Tart-sunk ki! Lehet, hogy sok lesz még rajtunk a kísértés, de *az Isten nem kísért felettébb, mint ahogyan elviselhetjük*. (Kor. I. 10, 13.)

Tartsunk ki! Mint ahogyan hőseink is kitartanak a magyar haza védőbástyaín. Mi volna most velünk, ha ők is elcsüggednének és ki nem tartanának? Azóta talán otthonaink üszkös romjai között sirathatnánk életünket, azóta talán ellenséges lovak patája és nem munkás kezek szorgalmas törődése porhanyítaná fel kalásztermő földünk áldott rögeit! Mindnyájan őket kövessük. Tartsa mindenki szent kötelességének, hogy megálljon a nehéz küzdelemben, mert megmondta az Úr, hogy *aki mindvégig állhatatos marad, az üdvözüli*.

2. De ki kell tartanunk a nemzet építésében is.

És most hozzátok szólok elsősorban, hitvesek, anyák és gyermekek. Értsétek meg, hogy a nemzet életét nemcsak védelmezni, hanem építeni is kell. A védelmezés színhelye a csatatér, az építés helye az otthon. Hitvesi hűség, gyermeki jóság, odaadó gondoskodás, kitartó munka, szeretetben való gazdagság a nemzetépítés olyan eszközei, amelyek mindenkinek rendelkezésére állanak.

Ma a jogok kiterjesztésének követelése a divat. Ma mindenki kevesli a jogát. Pedig bizony mondom és e szent helyről bátran kiáltom bele a jogokat követelő társadalomba, hogy nem a jogok mennyisége, hanem a jogokkal való élés bölcsesége, a kötelességben való hűség, a munkában való kitartás teszi a népeket és nemzeteket boldogokká. Rengeteg sok jogunk van, amivel nem élünk. Mindenkinek joga van becsületesnek lenni, igaznak lenni, tisztességesnek lenni, józannak lenni. Mindenkinek joga van munkálkodni és jólétet szerezni. Mindenkinek joga van embertársait szeretni és boldogítani, a közjólét oltárán önzetlenül munkálkodni és áldozni. Mindenkinek joga van a nyomorúságot enyhíteni, a bánatosokat vigasztalni, a háborgókat lecsillapítani és a jézusi lélek serénységével mindenkire nézve áldássá válni.

Miért nem él minden ember ezekkel a jogokkal? Miért tekintik legfőbb ideálnak a képviselőválasztásban való részvételt! Miért tü-

zik ezt célú a sokkal szentebb hivatásra rendelt asszonyok is? Hát nincs-e nekik joguk a szelíd szeretet élő angyalai lenni szeretteik körében és a társadalom élén mindenütt? Nincs-e joguk mindent megtenni és egész életük minden percét felhasználni önmaguk és övéik boldogítására? Nincs-e joguk nemesen érző, emelkedetten gondolkozó, munkás és becsületes nemzedéket nevelni nemzetnek, hazának, egyháznak és társadalomnak egyaránt? Nincs-e joguk arra törekedni, hogy ha majd szeretteik a véres csataterекről hazatérnek, itt egészen új, a réginél nemesebb és munkásabb nemzedéket találjanak az elhullottak helyén?

Bizony mondom, nem jogok kellene nekünk, hanem építő szeretet és józan bölcsesség! Mert meg vagyok róla győződve, hogy ha hőseink a csaták viharából az elhagyott otthonokba hazatérnek, akkor örülnek majd legjobban a vágyott viszontlátásnak, ha itt a régi köntösben új lelket, a régi otthonban új szívet találnak. Mert én azt hiszem, ha hazatérnek, számonkérjük majd nemcsak a hitvesi hűséget, hanem az anyai szeretet áldozatait, a gyermeki hálát, a szenvedésekben megtisztult lélek minden bizonyosságát is mitőlünk. És ezerszer jaj nekünk, ha e számonkérés alatt orcánk nem a nemes öntudat derűje, hanem a szégyen pírja terül el! Ezért mondom én most e szent helyről: legyen mindenki kitartó a nemzet építésében is, mert csak aki végig kitart, az látja meg a boldogabb jövődőt.

3. De ki kell tartanunk a hitben is.

Testvéreim, az Isten kegyelméből jubiláris esztendőben élünk. A reformációban diadalmaskodó evangélium négyszázéves évfordulóján mindenkinek tudnia és éreznie kell, hogy a reformáció nemcsak történelmi esemény, hanem történelmi kötelezés is.

Vallási téren a reformáció az Isten egyedül üdvözítő kegyelmének tiszta feltárulása Krisztus evangéliumában, hogy minden hívő lássa meg és ismerje meg, vallja, hirdesse és tapasztalja, hogy *Krisztus evangélioma csakugyan az Isten hatalmas ereje minden hívőnek üdvösségére.* (Róm. 1, 16.)

A nemzetek életében a reformáció a nemzeti nyelv és a nemzeti szellem érvényesülése a kultúrában való haladásra és a nemzet sajátos lelkiségének kifejtésére és diadalára.

A társadalom életében a reformáció a szabad fejlődés, az egyéni érvényesülés előretörése az evangéliomi szabadság szívbe írott törvénye alapján, az előretörő öntudat és az építő munka vezérlésével és korlátjaival.

Az egyéni életben a reformáció az istenfiúság méltóságára ébredt emberi lélek nekilendülése az istenképűség megvalósítására.

Mi a reformációt indító isteni evangéliom boldog örökösei, hívei és birtokosai vagyunk. Nekünk ki kell tartanunk nemcsak evangéliomi szent hitünkben, hanem hitünk által az élet terheinek türelmes hordozásában és a léleképítés minden szent munkájában is. S minél jobban érezzük és tudjuk, hogy még nem jutottunk el a küzdelmek végére, annál makaesabbul kell kitartanunk. Mert az igazi

vége minden nyomorúságnak és minden küzdelemnek csak az evangéliom diadala lehet. Mikor majd az evangéliomot fogják nemcsak hirdetni, hanem át is élni az egész világon. Mikor majd az egymás javaira, vérére és életére szomjúhozó népek s azok önző és balgatag hatalmasai is felismerik, hogy a népeket és a nemzeteket nem fegyverekkel, nem erőszakoskodásokkal, liem háborúkkal és vérontásokkal, hanem egyedül csak Krisztus evangéliumának szellemével és békeességével lehet boldogokká tenni.

Talán ezt a borzalmas világháborút is azért engedte ránk az Isten ráhagyása, hogy a nyomorúságokon át világojjon a balgatag emberek lelkébe az az igazság, hogy egyedül a Krisztus evangélioma és a jézusi élet törvénye a földi élet boldogságának Istentől rendelt fundamentuma. Mert az Úr megmondotta: *Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim soha el nem múlnak.* (Mt. 24, 35.) Ez amaz örök igazság, amit be kell látnia és el kell fogadnia minden embernek. És míg be nem látja és be nem fogadja, addig nem lesz igazi béke, nem lesz igazság és nem lesz tartós boldogság ezen a földön.

Tartson hát ki mindenki ennek a végnek kivárásában. De sőt siettesse azt. Siettesse saját szívében, siettesse saját otthonában és a társadalomban is mindenütt, Siettesse azzal, hogy vigye be minden munkájába és egész gondolkozásába az Úr evangéliomát. Különösen pedig mi, az evangéliom népe, örködjünk egymás felett, biztassuk és erősítsük egymást, hogy evangéliomi szent hitében senki meg ne tántorodjék. De sőt mindenki érezze és vallja, hogy mi itt e földön, az ő evangéliumának diadalra juttatásában, mind az Isten munkatársai vagyunk. Vajha azzal koronázná meg az Isten hithűségünket, hogy megérenék mind az evangéliom diadalának szent örömét! Ámen.

(1917.)

PIROSLÓ ÉG ALATT.

Alapigék: Máté 16, 1-3.

Kedves testvéreim!

A felolvasott történetben én most nem a jelkívánás esetével akarok foglalkozni. Azt csak *úgy* tekintem, mint ami alkalmul szolgált Jézusnak egy igen fontos kijelentés megtételére. Én most az Úr Jézus kijelentésére óhajtom irányítani szíves érdeklődésteget.

Ebben a kijelentésben benne van egy világosan látó lélek figyelmeztetése, benne van egy mindent meglátó értelem szemrehányása és benne van egy aggódó szív fájdalmas panasza. Ez a kijelentés *így* hangzik: *Az égnek képét el tudjátok bírálni és az idők jeleit nem tudjátok megítélni?*

Kedves testvéreim, mi most ez ősrégi város falai közt azért gyülekeztünk össze messze vidékekről, hogy a múltak és a jövődök egymásra sugárzó páros tükrében figyeljük meg a jelenvaló idők kötelezéseit. Azért gyülekeztünk össze, hogy a lutheri evangélikus egyház helyzetét és teendőit megvitassuk és az evangélikus egyház világmissziójának útját, módját és eszközeit az evangéliom világításában megismerjük. Mindnyájan azért hagytuk el mindennapos munkánk körét és teendőit, hogy itt feszült lélekkel vigyázzuk, mit akar tőlünk, evangéliumának örökösaitől és szolgáitól az evangéliom ura?[^]

És én úgy érzem, hogy ő is kilépett ma égi otthonából, ide jött közibénk, most is itt áll e szent hajlékban közöttünk, felnyitja ajkát isteni beszédre és belekiáltja tanácskozásainkba: Emberek, én szeretett szolgálaim, nem látjátok-e, hogy pirosló égbolt alatt jártok? Nem látjátok-e, hogy az emberek lelkében világokat pusztító és világokat teremtő tüzek égnek és hogy ezekben az égő tüzekben új világok aranya tisztul és új erők acélja edződik?

És akik az egész égen szétterülő e hatalmas tűz fényét látják és nézik, azok némelyike azt mondja: virrad! más meg azt kiáltja: alkonyul! Némelyek azt hiszik, termékenyítő permeteg készül a felettünk úszkáló felhőkből, mások meg attól tartanak, hogy pusztító vihar csap le ránk a titokzatos keblű gomolygó felhők táborából.

És ti, akik az evangéliom igazainak és titkainak szolgálatában állótok, meg tudjátok-e ítélni az idők jeleit? Tudjátok-e, hogy mi készül? Tudjátok-e, hogy az egész világon felgyúlt és lobogó lánggal égő tüzek virradását vagy alkonyát jelzik-e az evangéliom nap-

janak? Nektek e kérdésre világos és öntudatos választ kell adnotok. Vigyázatok azért es imádkoztatok, hogy a pirosuló ég alatt úgy töltsetek be orallo es apostolkodó hivatástokat, hogy az evangéliom egyháza számára új hajnal hasadásának öröme, alkotó új napnak virradása induljon.

Kedves testvéreim, mikor e reggeli órában az Isten házának áhítatával akarjuk lelkünket megszentelni és gazdagabbá tenni szemünket az idők megfigyelésére kell irányítanunk. Az ősi ellenség mindenfelé mozgolódik és támadásra készül. Mint fekete internacionálé a vörös internacionáléval párhuzamosan gyújt mesterséges tüzet, hogy az evangéliom örök fényét ellensúlyozza. Számunkra mindakét tűz felgyúlása az idők jele, amely arra int, hogy az evangéliom oltárain az Úr által meggyújtott tüzet élesztgessük teljes hűséggel és gondozzuk éber vigyázassal. Mi a múltaktól mérhetetlen tincset örököltünk: az evangéliumot. De vele együtt óriási felelősséget is örököltünk: azt a kötelezést, hogy az evangéliom világító szövétnekét kioltani és mesterséges fényekkel kicserélni ne engedjük.

És ha már egészen a mi gyarló körünkig alázta meg önmagát az T3r és ha már megjelent a mi tanácskozásainkon, álljunk eléje hitvalló lélekkel és mindjárt ez üde reggeli órában tegyünk neki vallást, mondván: Uram, mi felismertük az idők jeleit, amelyeket te mutatsz e világnak, mi látjuk és tudjuk, hogy a felettünk pirosuló-égbolt komoly munkára hív és kitartásra kötelez. Hajnalhasadás ez, amellyel arra hívsz mindnyájunkat, hogy kora reggel álljunk be szőlődbe napestig dolgozni szent céljaid valósításán! Azt akarod, hogy megérjük mindnyájan azt a szent szüretet, amelyen veled együtt vígadunk majd a nagy lakomán az örökkévalóságban!

A munkára és a munkában való hűséges kitartásra pedig te magad adj nekünk erőt, mert te vagy a segedelem és az áldás örök nagy királya! Ámen.

(Az Allgemeine Ev. Luth. Konferenz gyűlésén, Hamburg. 1928.)

MEGTALÁLTUK A MESSIÁST!

Alapigék: János 1, 41-43.

Van az Újszövetségben egy kedves történet, amelyet mindig úgy aézek, mintha egy darab emberi élet volna. Benne tükröződik az örökké nyughatatlan, az örökké keresgélő emberi lélek. Egy asszonyról szól ez a történet, aki az elgurult drakmáját keresi. (Luk. 15., 8-10.) Amíg megvolt, talán nem is törődött vele. Mikor elgurult, tüvé tette érte a házat, világot gyújtott, söprűt ragadott és úgy kereste a ház minden zugában, míg meg nem találta. És mikor rzerencsésen megtalálta, összekurjantotta a szomszédait és azt mondta nekik: *ÖrüljeteK velem, mert megtaláltam az én elveszett drakmámat!*

Az emberiség élete van megírva ebben az egyszerű, kedves kis történetben. Az emberiségé, amely értékeket keres. Mióta ember él a földön, egyenként és együttvéve alig tesz egyebet, mint keresi azt, amit elvesztett, vagy amit szeretne megtalálni. Keresi a tudás világosságánál, keresi a szív szeretetének fényénél. Keresi a lángelme ragyogásával, keresi a bölcsék lelkének tűzével, keresi a balgatagok hamis mécsesével. Keresi a föld rejtett méhében, a felhők régiójában, a levegőég úttalan útjain. Keresi a nappal verejtekezésében, az éjszaka álmódzásában. Keresi az élet tülekedésében és a magány csendjében egyaránt. Keresi a kincsek halmozásában, az élvezetek mámorában, a lemondás gyötrelmeiben, az önfeláldozás vértanúságában. Keresi nemzedékek csalódása ellenére örökösen reménykedve,, örökösen bízva és örökösen tépelődve. Keresi a földi élet öntudatra ébredésének pillanatától kezdve a ráomló halál öntudatlanságáig. Az ember földi élete a születéstől kezdve a halálig alig más, mint szakadatlan, egymásbafolyó örökös keresés. Keresése annak, ami a szívét kielégítheti, ami a lelkét megnyugtathatja, ami az életét megtöltheti igaz tartalommal.

Két ilyen kereső embert mutat be szent történetünk. A Keresztelő két tanítványa az. Abban a pillanatban látjuk őket, amikor már örvendező szívvel vigadoznak fáradozásuk eredményén. Az egyik ember András, Simon Péter testvére. Ujjongó örömmel kiáltja bátyja felé: *Megtaláltuk a Messiást!* Ebben a kiáltásban megcsendül a lelke minden boldogsága. És akkor kézenfogta Pétert és odavezette Jézushoz.

Ebben a megragadóan egyszerű történetben egész világ tárul fel előttünk. Feltárul a keresztyén ember minden öröme és egész hivatása.

1. A Krisztus előtti kor lelkét a Megváltó után való emésztő vágyakozás töltötte el. A Messiást váró emberiség lelke hajtotta ki Jeruzsálemnek, egész Júdeának és a Jordán vidékének népét Keresztelő Jánoshoz a pusztába. A Messiásra vágyakozó kor lelke lopakodott a júdeai pusztán csendesesen haladó Jézus után abban a két tanítványban, akik olyan félve kérdezték meg: *Mester, hol lakolt* A Messiás után epekedő kor lelke szólalt meg a Keresztelő ama kérdésében, amelyet a börtönből intézett Jézushoz: *Te vagy-e az eljövendő vagy mást várjunk?* (Mt. 11, 3.)

Minden kornak meg van a maga jelleme. Egyik a nagy epedések, másik a nagy cselekvések kora. Egyiknek a lelke, mint a vihar szántotta természet, telve van törmelékekkel, másiké mint a tavaszi virulás vagy az őszi gyümölcsözés ideje, telve van nemes gyümölcsökkel és nagy alkotásokkal. A Krisztus előtti epedés korát Krisztusban a boldog elégtelenség kora váltotta fel. A Messiásra vágyakozó, kereső lelke, ket elégitette meg Péter hitének ama vallomása: *Uram, kihez mennék, örökélet beszéde van tenálad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten fia.* (Ján. 6, 68.) És mikor most András Péterhez megy és azt mondja neki: *Megtaláltuk a Messiást,* akkor a keresztyénység indulásának szent evangéliomát hirdeti. Fundamentumát rakja le annak a boldogító meggyőződésnek, hogy nincsen többé szükség pogányok jóslásaira, nincsen szükség a törvényvallás parancsaira, nincsen szükség a babonák titokzatosságaira, nincsen szükség az áldozások gyötrelmeire. Jézusban megtaláltuk és miénknek valljuk a Messiást, aki megszerezte a nyughatatlan, a bűneiben emésztődő emberi léleknek a bűnbocsánat és az engesztelés bizonyosságában rejülő lelki békességet.

Megtaláltuk a Messiást! Ez a hívő vallomás a keresztyénység fundamentuma, gerince, vigasztaló alapigazsága. Ezzel a vallomással támadtak a keresztyénségben az apostolok. Ezzel utazta be Pál a világot. Ezzel lettek hőskövé a hitvallók, ebben találták boldogságukat az önmegtadók.

Ezzel a jelszóval indult meg a keresztyén egyház élete a földön. Aki ezt az igazságot még nem hallotta, annak hirdették, aki el nem hitte, annak lelkébe beleédesgették, aki elfogadta, annak életében megdicsőítették.

Történetünk szerint a legelső apostol András volt, mert ő szerezte a legelső hívet Krisztusnak. Utána azonban az apostolok ezrei támadtak, akik mind Jézushoz vezették a Messiást kereső Pétereket. És a keresztyén öröm András lelkében ölelkezett össze legelőször a keresztyén hivatással.

A Messiást azonban, miként egykor az a bibliai asszony a maga drakmáját, sokszor elvesztette az emberiség. Abban a csendes erfurti kolostorban, hallgató éjszakák titkos fátyolának oltalma alatt, vir-

rasztó mécses és virrasztó lélek világánál, egykor egy egyszerű barát kereste epedő lélekkel a Messiást. Kereste az egyház igazaiban. Kereste a szerzetesi fogalmak testet ölő és lelket emésztő vívódásaiban. Kereste a gyötrő engedelmesség igájában. Kereste az imádságok szívet zsongító morajlásában, a zsolozsmák egetostromló zendüléseiben. Kereste a bölcsek bölcsességében, a tudósok könyveiben, az okoskodók okoskodásaiban. Mindenben és mindenütt kereste, de nem találta meg. Végre a Szentírás igazaiban bukkant rá és elment zárdafőnökhöz, bekopogtatott rendtársaihoz és hirdette, majd belekiáltotta az egész körülötte hullámzó világba: *Megtaláltam a Messiást!*

A reformációban az emberiség Messiás után sóvárgó lelke riadt öntudatra. Nem forradalom volt a reformáció, hanem Krisztus megtalálása. Nem felforgatás volt, hanem építés az örök fundamentumon. Nem lázadó emberek nyugtalankodása, hanem a Krisztusra találó lelkek örömkialtása. És a reformátorok sem tettek egyebet, mint András és az ő társa cselekedett, mikor Pétert elvezette Jézushoz: kézen fogta az epedő emberiséget és a Messiáshoz vezette.

2. És hát hogyan áll a mai kor embere a Messiással? Hol keresi, miben találja meg? Dogmákba rögzítve bizonyára kap a lelke néhány remek megállapítást Krisztusról, de magát Krisztust azzal még meg nem találja. Márványos, csilláros templomok boltívei alatt sok Bzép igazság hangzik el Krisztusról, de maga a Krisztus azokban az igazságokban nem él. Képek és szobrok látványosságai között is hiába keresik, azok látása gyönyörködtetheti a lelket, de meg nem termékenyíti az életet. Mert Krisztusra is áll az, amit az ő országáról mondott: *Nem széruméi látható módon jön el az Isten országa, azt sem mondják, hogy íme itt vagy íme amott van, mert az Isten országa tibennetek van.* (Lk. 17, 21.) Krisztust csak önmagunkban kereshetjük és találhatjuk meg.

Vájjon megtalálta-e már minden hívő keresztyén ember lelke tiszta gondolataiban, szíve emelkedett vágyaiban, élete nemes törekvéseiben a Messiást! Megtalálta-e szelíd álmaiban, magános óráinak imádkozásaiban, munkája ihletében? Megtalálta-e szeretetének őszinteségében, boldogító törekvésének áldozataiban, lemondásának tisztító könnyhullatásaiban? És érzi-e naponként, vagy érezte-e már valaha Krisztus minden híve, hogy csak az lehet Krisztusé, akié a Krisztus?

A keresztyénség szent és komoly kötelezések láncolata. Kötelezés arra, hogy maga is, más is megtalálja a hívő életében Krisztust. Kötelezés arra, hogy Krisztus maga is önmagára ismerjen a hozzá való hűségben, amely lelkünket iránta eltölti. Mert nincsen abban igazi megnyugvás, hogy Krisztus az ő vérével megszerzett és megváltott bennünket önmagának, ha mi nem tudjuk magunkévá tenni megváltó Krisztusunkat. A keresztyénség nem nyugodalmas megpihenés abban a tudatban, hogy van megváltónk. Pál apostol éppen akkor kezdett teljes önmegtágadással munkálkodni, mikor rájött, hogy a názareti Jézusban megtalálta a Messiást. A reformátorok is akkor vették

fel teljes buzgósággal a hitvallás nehéz küzdelmét, mikor megismerték és magukévá tették a Megváltót.

A keresztyén embernek azonban még azzal sem szabad megelégednie, hogy ő maga eljutott Krisztushoz, hanem az a kötelessége, hogy vezessen el hozzá másokat is. Kövesse Andrást, aki örömujjongással fogta meg Péter kezét, hogy ő is részese legyen annak az öröme-
nek, amely az ő lelkét eltöltötte.

Ilyen öntudatos és munkás keresztyén élet után micsoda véghetetlen nagy boldogság lesz, testvéreim, ha majd e földről eltávozva lelkünk a mennyek országában is örömmel kiálthatja el: *Megtaláltuk a Messiást!* És milyen jutalmazó és megdicsőítő ítélet lesz, ha a mindenható Isten azt mondhatja, mikor bennünket maga elé állít: *Én tebenned megtaláltam a Krisztust!* Mert mi, evangéliomi keresztyének tudjuk, hogy oda nem kísér át bennünket e földről senki és semmi, csak egyedül Krisztus. Nem is fogadnak ott védőszentek, csak egyedül Krisztus. Nem is igazol és nem is fedez bennünket más, csak egyedül Krisztus. Ezért olyan nagy áldás és ezért olyan szent kötelesség, hogy már itt a földi életben elmondja naponként minden keresztyén ember a nagy vallomást: *Megtaláltam a Krisztust! Ámen.*

(1913.)

A KENYÉRKÉRDÉS.

Alapigék: János ev. 6, 5-6.

Egy darab élet elevenedik meg előttünk e szent történetben. Egy darab élet a mi világunkból. Jézus körül ezernyi ember áll, akik fölött végighömpölyög a nehéz, a szorongató kérdés: Honnan vegyünk kenyeret e sokaságnak?

A kenyérkérdés ma is megvan és a legnehezebben megoldható kérdések egyike. Mert a kenyér nemcsak a betevő falat, hanem mindaz, ami a földi lét feltételeihez tartozik.

Kenyer a ruházat is, kenyér a lakás is, kenyér mindaz, aminek hiánya ma nehezzé teszi a megélhetést, fárasztóvá a küzdelmet, elégedetlenné az életet. Kenyer maga a megelégedés is. A magyar néplelek bölcsesége életnek mondja a kenyeret. A magyar föld nem pusztá magot, hanem életet terem.

Már túl vagyunk az aratáson, de nem vagyunk túl a kenyérkérdésen. Máskor az aratás a biztosság érzetének örömeivel töltötte el a szívünket, ma azonban csak újabb gondokat okoz. Honnét vegyünk kenyeret? Ahol máskor, különösen így aratás után, tobzódva tört fel a keblekből a híres nemzeti dicsekvés igéje: Extra Hungáriám non est vita = Magyarország határán túl nincs igazi élet! ott most százezrek ajkáról szakad fel a tépelődő sóhajtás: Honnan vegyünk kenyeret?

Előttünk az ősz, sietve rohan ránk a tél. És vele a mezítelenségnek, a fűtetlen lakások didergő hidegének, a hajléktalanságnak a réme közeledik felénk. És látjuk körülöttünk az éhező nyomort, a kiáltó és a némán tűrő ínséget. Látjuk testek sorvadását, gyermekek százezreiben a jövődő pusztulását. Mit eszünk, mit iszunk, mivel ruházkodjunk? Ma nem a pogány lélek kérdései többé, hanem a nehéz idők komor kérdései, melyek megoldásra várnak.

Honnan vegyünk kenyeret?

1. A legtöbben a hatóságtól várják a kenyérkérdés megoldását.

Szegyenyünkre mondok, nagyon megszokta már a mi nemzedékünk a mankót. Megszokta a gyámkodást. Az égi gondviselésről már-már elfelejtkezett, de a földi gondviseléstől annál többet vár. Mindenki a más lábán igyekszik járni, a maga lábán járni lassan-

kent elfelejt. Nem is csoda, hiszen egész életünk csupa önállótlan-ság. Csecsemőkorunkban ölbe vagy karba vágyakoztunk. Azután kézenfogva vezetettük magunkat. Azután a kényelmes protekció szerén igyekeztünk magunknak minél jobb helyet biztosítani. Csak a magunk erejére nem akartunk támaszkodni soha. Ezért a jellem meggyengülése, a lélek hamaros letörése, a kitartás hiánya, a férfias önérték eltoptulása, a belső erők elpetyhüdése. Elfelejtettük az önértéket növelő jó magyar közmondást: Segíts magadon, az Isten is segít!

De hát most is mindent csak a hatóságoktól várunk. A hatóság meg is teszi, amit tehet, de a kenyérkérdést, a maga módján, megoldani nem tudja. A hatóság rendeleteket gyárt, de rendet teremteni nem képes. Sőt a rendet magát is belefojtja a rendeletek végtelen tengerébe. Rekvirálnak. Legtöbbször nem józanul, de csaknem mindig kíméletlenül. Nem onnét, ahol van, hanem ahonnét könnyebb elvenni. És az ínség nem szűnik, a kenyérkérdés megoldatlan marad.

Nem rekvirálás a kenyérkérdés megoldásának az igazi módja. Nem is szerezheti meg az elvesztett jólétet, nyugalmat és megeledést. Négy keserves esztendő tapasztalata bizonyítja, hogy a rekvirálás nem kenyértermő talaj s elégtelenségénél és nyugtalanságnál egyebet nem szerez. Sőt a jó erkölcsöket is megrontja. Rákényszeríti az embereket a csalásra, az alattomoskodásra. Korunkat mi sem jellemezheti jobban, mint egy szegény parasztagdának a felsőhajtása: „Nagyon szomorú dolog az, ha az ember a magából kénytelen lopni, hogy éhen ne vesszen!” És a sok rekvirálás dacára is teljes komolyságában tovább tör fel a lelkek mélyéről a keserves kérdés: Honnan vegyünk kenyeret?

2. Jézushoz, mikor már 40 napja böjtölt a pusztában, azt mondja a Biblia, odament a Kisértő és így szólt hozzá: „Ha Isten fia vagy, cselekedd, hogy ezek a kövek változzanak kenyerekké.” Nekünk is azt mondja most az Élet: „Cselekedd, hogy a kövek változzanak kenyerekké!” A Kisértő Jézustól csodát várt, tőlünk azonban az Élet munkát követel.

Végzetes bűne az a mi társadalmunknak, hogy a munkát nem dicsőségnak, nem az emberi méltóság fenséges jogának, nem az alkotó isteni hatalom egy szikrájának, hanem tehernek és szégyennek tekinti. A munka valamikor szolgágot jelentett; de ma már tudnunk kellene, hogy a munka az élet és az élet a munka. A kenyérkérdés megoldására azt mondja az élet: Változtassátok a köveket kenyerekké! Hiszen minden kis rögbe a termékenység áldását rejtette el az Alkotó jósága; minden kis porszemben az élet lehetősége, a jólét titka nyugszik. Vesse tehát mindenki a kezét az eke szarvára, ragadjon ásót és kapát s porhanyítsa a rögöt és kényszerítse életet teremni és mindjárt ritkább lesz köztünk a panaszló kérdés: Honnan vegyünk kenyeret?

De végzetes hibája az a mi társadalmunknak, hogy aránytalanul kevesebb benne a munkás, mint az eltartottak serege. Egy-egy mun-

kás kézre, egy-egy verejtékező emberre nálunk rendszeren öt-hat fogyasztó esik. S ha aztán a munkáskéz lehanyatlak, ha a kenyérkereső kidől, akkor egyszerre teljes zordonságában előmered a rettentő kérdés: Honnét vegyünk kenyeret?

Miért nem tanulunk a méhektől? Ott ezernyi ezer munkásra esik néhány here, de hamarosan azokat is kiüldözik a kaptárból. Mert azok azt tartják: Aki nem dolgozik, ne is egyék! A munka ad jogot az életre.

Sokan és sokat fáradoznak társadalmunk átalakításán. Helyesen cselekszik, mert a mi társadalmunk így tovább fenn nem állhat. Bűnei fölemesztik, embertelenségei és léhaságai önszégyénébe fojtják. A jog és a szabadság jelszavával kívánják a társadalmat átforgatni. De borzadva látjuk, hogy messze Keleten, ahol a jog és a szabadság jelszavával trónt döntöttek, hatalmasokat elűztek, birodalmat romboltak szét, egyúttal a féktelen szabadosságnak is milyen tág kaput nyitottak: eltiporták magát a jogot, megcsúfolták a szabadságot, a családi szentélyt, a tulajdon jogot, az erkölcsöt, a becsületet, a társadalmi rendet megtaposták. Új társadalmat nem a korlátlan jog és fékevesztett szabadság, hanem csak a munka és a becsület jelszavával lehet teremteni. Majd ha odáig szocializálódik az emberi társadalom, hogy munka nélkül, (és itt nem szabad *csak* a testi munkát oltárra emelni!) hogy verejtékezés nélkül senki meg nem élhet, de becsületes munkája után mindenki el tudja érni a jogos, a vágyott, a megérdemelt, a minden küzdő embert megillető megelégedést, akkor, hiszem, kevesebb lesz a panasz az emberek között s lassanként elnémul majd a keserű kérdés: Honnét vegyünk kenyeret?

3. De ma már a munka sem tudja meghozni a megnyugtató megoldást. Másutt kell keresnünk a gyökeres orvoslás útját.

Ott a galileai hegyek közt egy ember állt a sok ezer között. És az az egy meg tudta elégíteni az ezreket. Mikor Fülöphöz feltette a kérdést: Honnét vegyünk kenyeret? ő már tudta, mi lesz erre a felelet.

A szent történetben azt olvassuk, hogy Jézusnak a szíve megesezt a sokaságon. És az a meleg, az a szeretetben gazdag, az a jószágos és könyörülő szív el tudta oszlatni a kenyérnek gondját. Ma is, ahol a kenyérkérdés megszűnik, a jószágos szívek könyörületén, a megértő testvér szeretetén szűnik meg.

És én most tanúbizonyiságul hívok fel mindenkit, hogy nem a szívtelen önzés, nem a krisztustalan pénzimadás, nem a lelketlen uzsora, nem a mértéktelen mohóság, nem a kíméletlen kizsákmányolás idézte-e fel és növelte teherré a kenyértelenség nyomorúságait? És itt a bajok és helytelenségek egész tömege kapcsolódik egymásba. A sokszor ostorozott lánckereskedelem árdrágító, ínséget szülő folyamata nem a kereskedőknél kezdődik. Mikor a munkás mind ember-telenebbül csigázza magasabbra a munkabéreket, mikor a földmives^ egy bokoralja burgonyából akarja kivenni az azelőtt soha nem álmodott hasznot, mikor pirulás és szégyenkezés nélkül akarja

mindenki kihasználni a „helyzet konjunktúráját”, mikor a pénzgyűjtés ördöge korbácsolja a lelkeket: akkor a munkabér drágítja a termelést, a termést értékesítő felesigazza az árat, az árak nagysága nehezebbé és költségesebbé teszi a kereskedelmet, a kereskedelem növeli a drágaságot, s mindez együttvéve megteremti és meghalni nem engedi a kenyérinséget, Nem .rekvirálással, hanem a termelés költségeinek a letörésével, nem a készletek elkobzásával, hanem a készletek emberséges áron való szétboesátásával, nem a szükségletek bizottságozásával, hanem a határok becsületes és komoly elzárásával oldható meg a nehéz kenyérkérdés. És ami mindezt magától megteremti, megoldható emberszeretettel, józan önzetlenséggel, felebaráti tisztességgel, emberséges életfelfogással. Kíméletre, szeretetre, becsületre és tisztességre, erkölcsre és jézusi jóságra kell az embereket s az egész nagy társadalmat kinevelni és nem dugdosásra, csempészésre, ravaszkodásokra rákényszeríteni. Több keresztyén öntudatot, több tiszta erkölcsöt kell belerendszabályozni ebbe a szeretetlen és önző, ebbe a hasznot hajhászó, mammonimádó társadalomba, hogy *ne* nézze kiki mind csak a maga hasznát, hanem az egyebek hasznát is nézze: akkor majd nem lesz olyan nehéz a nyomorgás kérdése: Honnét vegyünk kenyeret?

Az öskeresztyénségről fel van jegyezve, hogy közöttünk nem volt senki szűkölködő, mert nem nézte el a testvér, hogy testvére nyomorogjon, hanem hűséges készséggel megosztotta mindenki a másikkal, akinek nem adott eleget a Gondviselés. Ma mindenki önző módon egymaga szeretné felélni az egész világot és szívtelenül elnézni, sőt felidézi a testvér éhező és mezítelenkedő nyomorúságait.

4. A kenyérkérdés megoldásának egyik döntő tényezője volna az is, ha mindenki lehetőleg fékezne az igényeit. Kétségtelen, hogy Jézus is csak úgy tudta azt a sok ezer embert kielégíteni, hogy kevéssel is megelégedtek. Ma azonban mindenki úgy akar élni, mint ahogyan a sokszor megsiratott, de soha meg nem becsült béke idejében élt. Senki sem akar kedvteléseiről és szenvedélyeiről lemondani. Szerénység, önmegtágadás, alázatos meghúzódás, mérséklő lemondás a mi társadalmunkban még ma is ismeretlen valami. A divat sohasem volt őrzöngöbb, mint ma. Mindenki új meg új köntösbe akarja burkolni azt a testet, melytől megtagadni nem tud és nem is akar semmit. Pedig a lelke és a szive az új, a drága, a divatos köntösben is a régi, gyarló, bűnös, javulni nem tudó lélek és szeretetlen szív. Nem akarjuk megérteni, hogy mi most a lelki bojt esztendeit éljük. Az élvezetvágy orgiákat ül, a léhaság mindent elborító hullámokat vet, a mulatóhelyek jegyeiért épúgy állanak sorfalat az emberek, mint a mindennapi falatért s egy-egy hangos, látványos, lelket émelyítő óráért tisztességet, nyugalmat, multat és jövőndöt fel tudnak áldozni.

Ezért nő aztán nagyra közöttünk a kenyérkérdés, ezért sóhajtja mellettünk olyan sok ezernyi Ínséges lélek: Honnét vegyünk kenyeret?

Mondják, hogy mindez azért van, mert nagyon sok a pénz. Honnét olyan sok? Nyomorgók ínségéből, verejtékezők rokkánásából, éhezők sóhajából, mezítelenkedők könnyhullatásából, hajléktalanok otthontalanságának keserveiből, alacsony uzsoráskodásból, tapasztalatlanok és hiszékenyek kizsákmányolásából gyűjtik sokan a milliókat. De a pénzbőség még sohasem tette boldoggá az emberiséget. Több becsület, több erkölcs, több emberszeretet, több kímélet, több jószág, több jézusi szív szüntetheti meg csak a nyomorúságot.

Mondják, hogy sok a pénz. Én nem tapasztalom, hogy a szegények nyomorának enyhítésére sokkalta több folya be a jóltevés oltárán. Sőt akárhányszor kénytelenek vagyunk a kopogtató ínséget igazi segítség nélkül továbbtűrésre, Istenben való bizodalomra, a jobb jövőbe vetett reménységre való biztatással tovább bocsátani. És a kenyérgyűjtés a sok pénz ellenére is csak fennmarad.

Testvéreim, lássátok, ott a galileai pusztában egyetlen igazán emelkedett, emberszerető szív meg tudta enyhíteni ezreknek keserűségét, el tudta oszlatni ezreknek a gondját. Ha mi mind igaz követői volnánk nem a névben, hanem a lélek és a szív igaz hite és mindeneket magához ölelő nagy szeretete szerint annak a Názáretinek, milyen más volna ez a mi társadalmunk! Próbáljuk meg komoly keresztyénhez illő elhatározással. Legyen bennünk kevese ab önzés, több szeretet és több igénytelenség, hadd enyhüljön meg körülöttünk a kenyérgyűjtés sok nyomorúsága! Ámen.

(1917.)

HŰSÉG KRISZTUSHOZ.

Alapigék: János 6, 66-69.

Mikor a gyümölcs leesik fájáról, megreszket az ág s ki tudja, hogy fáj neki, hogy gyümölcsétől el kell szakadnia!

Mit érezhet a virág, mikor az első szirma lehull és viruló élete ezzel hervadásnak indul?

Ki tudja, hogy fáj a nagy mindenségnek, mikor az égboltozaton megindul a csillaghullás. Minden egyes lefutó kis csillag talán valami mérhetetlen nagy fájdalom csillogó könnycseppje!

Ki tudná szóval kifejezni az emberi szív bánatának mélységét, mikor koporsó mellett kell megállania s ki tudná megmérni keserűségét, mikor tört remények felett zokog fájdalmában?

Micsoda mélységes fájdalom rejtőzhetik Jézus ama kérdése mögött, melyet tanítványaihoz intézett: *Vajjon ti is el akartok-e menni?*

Hacsak egy szív is elhagy bennünket örökre, amellyel lelkünk szeretetben összeforrt, milyen nehéz gyász üli meg keblünket! Jézus egész földi munkálkodásának rombadöltét várhatta, mikor látta, hogy tanítványai egyenként elmaradoznak tőle. Válságos idő volt ez Jézusra nézve, de válságos volt a tanítványokra nézve is.

Az emberi lélek úgy van alkotva, hogy csak reménykedve tud élni. A valóság könnyen kijózanítja, mert a valóság legtöbbször az ideál halála. Az ember reményeiben azonban mindig van valami teljesíthetetlen, ezért valóságukban is mindig van valami csalódás. Míg Jézus szertejárt, mindenekkel jót tett s hirdette és cselekedte a szeretet munkáját, addig az emberek ezrével tolongtak körülötte. Mikor megmondotta, hogy ő az a megígért Messiás, akit az atyák reménykedve vártak, akkor egyszerre elfordultak tőle, mert nem ilyen Messiást vártak. Azért *ettől fogva tanítványai közül sokan elmaradtak tőle és nem jártak többé vele.*

A közönséges lélek ilyenkor meghasonolva abbahagyja a munkát, a nagy lélek újra kezdi a küzdelmet. A közönséges ember ilyenkor fut a tőle futók után, Jézus azonban csak azt a döntő kérdést teszi fel övéihez: *Vajjon ti is el akartok-e menni?*

Ki tudja, mennyire fájhatott Jézusnak ez a kérdés! Pedig nemcsak akkor egyszer tette fel az Úr, hanem most is, hozzánk is felteszi.

1. Nehéz időket élünk. Az ember meghasonlott lélekkel bolyong az élet útjain. Esményeit elvesztette, vezetőket keres, de akik ilye-

nekül szegődnek melléje, azok közül nem egy már a vallás csődjét is hirdeti. Korunkban meghanyatlott a vallásosság. Pillanatra se tévesszen meg az a látszatos kegyeskedés, amely ma uralkodik rajtunk s amely a legtöbb embernél csak addig tart, míg azt a pár negyedórát az Úr szent házában eltölti, de nem kíséri végig az életen és nem képes benne erők forrásává válni. A nagy francia forradalom idején legalább az Észet emelték a trónusáról ledöntött Vallás helyére, a mostani próféták azonban csak rombolni tudnak, tetszetős jelszavaknál egyebet nem adnak. Pedig igaza van a költőnek, mikor azt mondja:

A szegénynek drága kincs a hit,
Túrni és remélni megtanít,
S neki míg a sír rá nem lehel,
Mindig túrni és remélni kell.

Milyen jó volna, ha lelkiismeretében minden keresztyén ember meghallaná az Úr fájó kérdését: *Vajjon ti is el akartok-e menni?*

Az egyik keresztyén egyház feje a napokban egy levelet bocsátott ki az ő híveihez, amelyben nem a krisztusi szeretet és a jézusi béke szavát szólaltatja meg, amint az hivatása volna, hanem fái akarja dúlni a családok belső békességét, mikor arra biztatja híveit, hogy embertársaik tisztas házasársi szövetségét ne tekintsék szentnek, ha nem ott kötik meg, ahol cifrább a ruha, tetszetősebb a külsőség, de megértő szeretetben szegényebb a szív. És fenyeget a veszedelem, hogy ebben a szerencsétlen, ebben az állandó békesség nélkül egy ezredévet átküzdött szegény házában ismét átokká válik, a vallás, ismét trónusára ül a türelmetlenség, amely ha nem gyűjt is máglyát a testnek, de felégeti a békés együttélés tisztas otthonait, felégeti a kölcsönös türelem minden szép alkotását és megnöveli a valóság ellenségeinek számát.

És ezekben a válságos időkben elsősorban hozzánk, az evangéliumi híveihez, a gyengébbekhez, a szegényebbekhez intézi az Úr azt a kérdést, hogy a reverzálisok e szégyenletes korában, mikor minden, még a hitbeli meggyőződés is, még a százados hagyományokhoz való ragaszkodás is, még az apák emlékének tisztessége is hitvány alku és adás-vevés tárgya, *vajjon nem akartok-e ti is elmenni?* Nem akarjátok-e ti is hűtlenül elhagyni azokat a szent oltárokat, amelyeknek minden egyes követ vérrel és könnyel ragasztgatták össze őseitek, mialatt egyik kezükben az építés eszközét tartották, a másikban pedig a fegyvert, hogy megvédhessék magukat és alkotásaikat a prédára leső ellenségtől? Nem akarjátok-e ti is hitvány haszonért, harminc ezüst pénzért Júdás-ként eladni Krisztust és az ő szent evangéliumának üdvözítő igazságait?

Testvéreim, mikor azt látjuk, hogy az óhajtott jobb jövőt előkészíteni hivatott nemzedék nem jár többé azon az úton, amelyen apái jártak, hanem elhagyja ősi hagyományait, régi erkölceit, val-

lásos hűségét; ha látjuk, hogy az evangéliom népét sem lehet többé megismerni a gondolkodásáról, a beszédjéről, a viselkedéséről; ha tapasztaljuk, hogy az evangélium még bennünk sem képes többé életet alakító erővé válni: lehetetlen, hogy meg ne csendüljön lelkünkben a magunkbaszállás egy-egy komoly pillanatában az Úr fájó kérdése: *Vajjon ti is el akartok-e menni?*

Vajha úgy tudnánk mindnyájan felelni erre a kérdésre, mint ahogy Péter apostol felelt: *Uram, kihez mennénk, örök élet beszéde van tenálad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus az élő Isten fia!*

2. Mikor három évszázaddal ezelőtt kigyúladtak a máglyák, hogy a lelkiismereti szabadság hőseit felégessek; mikor megnyíltak a börtönök ajtai, hogy az evangéliomi szent hitnek vértanúkat termeljenek; mikor szentségtörő kezek feldúlták a családok békés otthonait, hogy a szeretet fejedelmének nevében, az üdvösségre való kényszerítés álnok ürügyével, a siránkozó gyermekek és a jajongó hitvesek köréből kiragadják a kenyérkereső családapákat: akkor ott a börtönök fenekén és a bitófák alatt a hitehagyásra csábító nógatasra az volt a kínzottak felelete: *Kihez mennénk, Uram, örök élet beszéde van tenálad!*

Tudnánk-e ma mi is ilyen hívek lenni? Tudnánk-e ma mi is, ha kell, szenvedni, ha kell, meg is halni az evangéliumért! Tudnánk-e mi is dicső ősókké válni a hithűség és az evangéliumhoz való ragaszkodás bizonyágtételeivel? Ezekre a kérdésekre a reverzálisok e lélekvásárló korában én senki nevében felelni nem mernék. De azt szent meggyőződéssel hirdetem és vallom, hogy az olyan korszakokban, amelyekben a meggyőződésnek nincsen viharálló ereje, azokban a korszakokban, amelyekben minden adás-vétel tárgya, nem lehet tartós és nem lehet nyugodt a szív békessége. Még akkor sem, ha közönyösnek mondja magát a vallással szemben. Mert a vallástalanság állapota a nyúghatatlanság és a békételenség állapota. Az ember lelke úgy van alkotva, hogy csak az Isten által megállapított és az élet által szentesített igazságokban tud megnyugvást találni.

Miképpen alakul majd ki forrongó társadalmunk élete, ki tudná megmondani. Egyet azonban bizvást megjósolhatunk s ez az, hogy az emberi társadalom a maga bizonyos békességét csakis Krisztus nyomában, a keresztyén valláserkölcsei igazságok követésével érheti el és tarthatja meg.

Mikor ezt állítom, nem arra a keresztyén szocializmusra gondolok, amely felekezeti alapon tagolja pártokra a társadalmat, hanem arra az igazi jézusi szocializmusra, amely az Isten ígérévé, ajakán, a krisztusi szeretet mindeneket boldogítani kész érzésével a szívében, az igazi testvérszeretet részvételével nyúl hozzá a társadalom vérző sebeihöz, hogy azokat orvosolja. Arra a jézusi szocializmusra gondolok, amely nem mond átkot a más táborba tartozókra, nem hint gyűlöletet és nem terjeszt visszavonást az egyes boldogi-

tására kötelezett emberek között, hanem ahová csak elér a keze és a szava, mindenütt a testvérszeretetet és a békesség ígéit hirdeti és áldásait terjeszti.

Hogy a keresztyénség még ma sem hódította meg a világot, hogy az evangéliom igazsága még ma sem hatotta át a társadalmat, annak mi magunk vagyunk az okai, akikben a krisztusi igazság nem tud életet alakító erővé nemesedni. Mi magunk vagyunk az oka, hogy nincs keresztyén társadalom, mert nem érezzük, hogy mindnyájunk legszentebb kötelessége volna mindennap elmondani az apostollal a nagy vallomást: *Uram, kihez mennénk, örökélet beszéde van tenálad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten fia!*

Érezzük-e mindnyájan, testvéreim, milyen fontos kérdés, hogy kinek tartjuk Krisztust? A papnak talán csak a prédikálás tárgya, Mindenkinek tekintély, aki előtt térdet kell hajtania. A tudós előtt a tiszteletreméltó alakok legnagyobbika. Az erkölcsbírónak magasztos példakép. A hitetlennek egy érdekes rajongó. A keresztyén hívőnek azonban a Megváltó, az élő Istennek fia!

Sokszor halljuk napjainkban még a saját híveinktől is a szemrehányást, miért prédikáljuk örökké csak Krisztust? Dehát, kérdem, van-e valaki, akinek élete tisztábban és igazabban tükrözi vissza, milyennek kell lennie az Isten gyermekének? Nem egyedül csak Krisztus-e az, aki valóban *út, igazság és élet*, úgy, hogy valóban *senki sem juthat el az Atyához, ha nem őáltala?* Élt-e valakiben az Istenhez és az ő igazságához nagyobb hűség, mint benne? Lakozott-e valaha valakinek szívében az emberszeretetnek akkora mértéke, mint a Krisztuséban?

Testvéreim, az a mi bajunk legfőbb forrása, hogy bár Krisztus hívei vagyunk, még sem ismerjük igazán a Krisztust. Tudunk róla beszélni eleget, talán szívesen meg is hallgatjuk a róla szóló szent történeteket, de egész belső világunkat, gondolkodásunkat és életünket nem tudta áthatni az ő szelleme és nem tudjuk elmondani, ie nem is mondhatjuk el őszintén az apostollal azt a nagy vallomást: *Urwn, kihez mennénk, örökélet beszéde van tenálad, és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten fia!* Krisztus, iki nélkül nincsen boldogság a földön, nincsen üdvösség az égben!

Nem is lesz ezen a földön addig tartós boldogság és igazi béke, míg a mi keresztyénségünk csak szép szavakban és tetszető szertartásokban áll és nem él minden szívben az igazi hűség a Krisztushoz. Ámen!

(1913.)

SZERETNÉNK LÁTNI JÉZUST.

Alapigék: János 12, 20-21.

Hiába hajtjuk meg a vesszőt a föld felé, ha ágat növel rajta a napsugár, az mindig csak föl az ég felé törekszik. Fölfelé törekszik a kúszó növény, a szárnyas madár, a lobogó láng, a gomolygó füst, a gőzölgő pára, az elröppenő lehellet, a csapongó képzelet, az ébredő vágy egyaránt. A nehézkedés törvénye az embernek is csak a testét nyűgözi le a föld porához, de a lelke törekvését valami értetetlen törvény kényszerítése felragadja a magasságok felé.

Nincs szomorúbb látvány, mint ha az ember akár önmagán, akár másokon azt tapasztalja, hogy nemcsak a teste, hanem a lelke is a nehézkedés törvénye alatt áll és a porban kúszik. Nincs szomorúbb látvány, mint amikor az ember és a társadalom nem tud kiemelkedni a mindennapos élet közönséges viszonyaiból és nem tud szárnyakra kapva nekilendülni az élet magasságainak. Az Úr szent hajlékában való időzésünk azért olyan áldott, mert itt a lélek mindig megnyeri az Istenhez való emelkedés boldog lendületét. Ahol felejtí a földet és kikapcsolódik annak gondjaiból. Ahol megenyhül minden érzés, elül minden indulat és az ember közelebb érzi magát Istenéhez.

Mikor azok a görögök, akikről a felolvasott szent történet szól, felmentek a jeruzsálemi templomba imádkozni, akkor a lelkük valami csodálatos vágyakozás hatalma alá került és felmagasztosult érzésük-ből önkénytelenül kitört ajkukra a kérés: *Szeretnénk látni Jézust.* Ez a vágy, amely azoknak az istenes pogányoknak szívében megfogamzott, ez a kívánság, amelyet Jézus egyik tanítványához intéztek, ott élt akkor milliók lelkében.

Mikor a bölcs az élet igazságait kutatta; mikor a tudós az élet törvényeit figyelte; mikor a gondolkodó emberek lelkében nagy és nemes eszmék érlelődtek meg; mikor az óvilág legműveltebb népe az ismeretlen Istennek oltárt állított Athén piacán (Cseh 17, 23.); mikor a szépnék szeretetét oltotta be a nemzedékek lelkébe; mikor magasztalta az erényt és lehozta isteneit a földre, hogy megtestesítve lássa bennük mindazt, amiben az élet szépségét és örök értékeit elgondolta: akkor, ha kifejezni nem tudta is, mind azt a gondolatot táplálta magában: *Szeretnénk látni Jézust.*

Ez a vágy indította szóra a prófétákat, mikor rajongva várták és lelkesen hirdették az eljövendő Messiást. Ez a vágy vitte a napkeleti bölcseket Jézus bölcsőjéhez, ez vezette az éjszaka vándorát, a hívő Nikodémust Jézushoz. (Ján. 3.) Ez a vágy fogta kézen a fájdalom és a szenvedés képében a betegeket és a betegeiket féltő szerető szíveket, hogy Jézushoz zárandokoljanak. Ez a vágy indította az édesanyákat, hogy az áldás elvételére gyermekeiket Jézushoz vezessék. Ez nyitotta meg a vándor apostolok előtt az emberek és a népek szívének bezárt ajtait, hogy hallgassák az Úr kegyelmének áldott evangéliomát. Ez indítja ma is a pogány ezreit Jézushoz, hogy a keresztségben megtisztuljanak és a hitben megnyugodjanak. *Mert Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.* (Zsid. 13, 8.)

És Jézus eljött. Megtöltötte a lelket igazsággal, a szívet szeretettel, az életet könyörülettel, a világot testvériséggel, az emberiséget magasztos és szép élethivatással. Nyomában új élet támadt. És ez az élet hősokeket teremtett, vértanúkat nevelt, apostolokat támasztott. Ez az élet megelégedést adott a boldogtalannak, szeretet jóságát az elhagyottnak, megnyugvást a zaklatottnak, tisztulást a bűnösnek, tökéletességet a gyarlóság rabjának és istenfűságot az eltévelyedésnek. A Krisztus nyomán támadt új világ áthatotta az emberiséget, megszentelte annak életét, megtisztította a szívet, Isten országává tette a földet!

Kétezeresztendő küzdelem után Istent áldó szívvel ezt kellene ma elmondanunk a keresztyénségről. De sajnos, ez ma is csak álom. Szégyenkező alázattal, vádoló magunkbaszállással valljuk be, hogy még mi is mind csak ott tartunk, ahol azok a pogány emberek tartottak, akik így szóltak az Úr tanítványaihoz: *Szeretnénk látni Jézust!*

Szeretnénk látni azokban a templomokban, amelyeket az Isten dicsőségére emelt a buzgóság. Szeretnénk látni nem képekben, hanem megnesemesedett emberi lelkekben.

Szeretnénk látni Jézust az ő egyházaiban, amelyekben nem volna szabad másnak élni, mint Krisztus szellemének, az evangéliom igazságának, az apostolok buzgóságának és a világot átölelő jézusi testvérszeretnek. Míg azonban a Krisztus nevét viselő egyházak gyűlölködésben, világias versengésben, kicsinyes torzsalkodásban pazarolják erőiket; míg nem igazi fáklyái az alkotó krisztusi léleknek, az építő jézusi szeretetnek; míg az Isten nevének dicsőségére emelt hajlékot csak szó és víz és nem lélek szenteli fel az igazság szentélyeivé; míg meg nem érti mindenki, mit jelent az Úr ama mondanása: *Az én atyám házában sok hajlék van* (Ján. 14, 2.) és minden egyes hajlékban az Isten népe lakik: addig még mindig el kell mondanunk vágyakozó sóhajtással: *Szeretnénk látni Jézust!*

Szeretnénk látni Jézust tulajdon otthonunkban is, hogy megszentelje azt a boldogító szeretet a szívbeli béke, a nemes türelem és a tiszta érzések áldott hajlékává. Mert Pál apostol szerint a ke-

resztyenség új teremtés és amint az első teremtéskor az Úr lelke lebegett a világ felett, úgy most, a második teremtéskor is az Úr lélekének kellene áthatnia mindent, Ennek a léleknek kellene meglát-zania minden hívő életén, otthonán, törekvésein és munkáin egyaránt.

Szeretnék látni Jézust a szülők szeretetében, a gyermekek hálás ragaszkodásában, az atyafiság összetartásában, a testvérség eevet-értésében.

Szeretnék látni Jézust a gyermeknevelés szent munkájának színhelyén az iskolában és e nemes munka munkásainak, a tanítók-nak lelkében. Szeretnék látni Jézust a társadalom életének szöve-vényes útjain, az irodalom alkotásaiban, a művészetek termékeiben, a tudomány gyümölcseiben és a jötevő szeretet megnyilatkozásaiban.

Szeretnék látni Jézust mindenütt, ahol ember küzd, örül vagy bánkódik, hogy mindeneket megszenteljen és megáldjon az ő meg-váltó jósága és szeretete szerint.

Nem szeretnék és nem is akarok e lelkemben élő vágy kifejezé-sével ítéletet tartani korunk élete és szelleme felett. Én csak minden testvérem szíves figyelmét akarom felhívni a mindennapi élet jelen-ségeinek megfigyelésére. Szeretném Krisztus minden követőjének a lelkére kötni, hogy bármit lát az életben, bármire irányítja tekin-tetét, mindent abból a nézőpontból vizsgáljon és ítéljen meg, hogy megismerszik-e benne és rajta a világ Megváltójának a lelke. Mert csak egy mértéke lehet minden életnek és minden alkotásnak és ez az Úr Jézus. És ahol nem lehet meglátni Jézust, onnét forduljon el mindenki, mert ott nem épülhet a lelke.

És ha valaki nem találja meg Jézust a külső világban, akkor merüljön el a tulajdon lelkének világába és nyissa meg annak gon-dosan lezárt ajtaját a vágyódás e szent szavaival: *Szeretném most itt látni Jézust!* Mert amely lélek szeretné látni az Urat, az nem le-het egészen romlott, az nem járhat mindig csak a porban. Hiszen az Úr után való vágyakozás maga is már a tökéletesség ösvényeire té-ríti az embert.

Csak aki e földi életében a Jézus után való vágyakozás szent kí-vánságával éli át napjait, az lépheti át majd az örökélet küszöbét is azzal a boldog vágyakozással: *Szeretnék látni Jézust!* Azt a Jézust, aki nemcsak ítélni tud, hanem jutalmazni is. Azt a Jézust, aki meg-váltott bennünket. Azt a Jézust, aki teljes dicsőségében magához inti az ő népét és azt mondja neki: *Jertek atyámnak áldottai, vegyétek örökül azt az országot, amelyik a világ teremtésétől kezdve készért áll.* (Mt. 25, 34.)

Legyen azért mindennapi fohászunk ez a kívánság: *Szeret-nénk látni Jézust!* És ez a kívánság szentelje meg mindnyájunk életét a magunk boldogságára és az Isten dicsőségére! Amen.

(1913.)

A KERESZTYÉN ÉLETTÖRVÉNY.

Alapigék: János 22, 15-16.

A természet egyik legcsodálatosabb jelensége az, hogy a végtelen égboltozat minden szépségével és felséges fényével egyetlen parányi vízcseppben is visszatükröződik. A mélyebbre tekintő és messzebbre ható emberi értelem azonban abban a parányi vízcseppben nem pusztán vizet lát, amely csak azért van, hogy párává váljék és az ismeretlen magasságokban üdítő harmattá vagy termékenyítő esővé tömörüljön. Figyelmét nem is a vízcseppben tükröződő égboltozat képe bilincseli le. E jelenség mögött inkább a mindenható Isten bölcsességének és jóságának csodálatos gazdagságát látja, akinek ég és föld örökké új éneket zeng csodálatos harmóniákkal.

Az imént felolvasott evangéliom, mint Jézusnak Péterrel folytatott rövid bizalmas párbeszéde, látszólag szintén csak parányi vízcsepp, amelyet a szent titkok mélységes tengeréből merített az Úr. Akkor is telve volna ez a beszélgetés szépségekkel, ha nem volna más, mint csupán csak egy isteni csodálatos lélek örökragyogású visszatükröződése. Az Úr bölcsessége azonban ebben a párbeszédben egy fölséges keresztyén élettörvényt állít elénk. Ez az élettörvény kétségtelen tisztasággal tárja fel a hívőnek Mesteréhez és egyházához való viszonyát. Ez az élettörvény így hangzik: Aki Krisztust szereti, szeretetét mások javát célzó munkával tartozik igazolni, mert a szeretet voltaképpen munka.

1. Azt olvassuk: *Étkelés után azt mondta Jézus Simon Péternek: Simon, Jonának fia, jobban szeretsz-e engem, mint ezek? Az fehlé: Igen Uram, te tudod, hogy szeretlek! Monda neki: Legeltesd az én báránykáimat!*

Jézus élete másokért való pásztorkodó munkában telt el. Már Máté hangsúlyozottan szól erről, mikor azt mondja: *Ezután bejárta Jézus az összes városokat és falvakat, tanítván azok zsinagógáiban és hirdette az Isién országának evangéliumát. És gyógyított mindenféle nyavalyát és bajt. Mikor pedig a sokaságon végignézett, megeseett a szíve rajtuk, mert olyan elhagyottak és lezüllöttek voltak, mint a pásztorukat veszített juhok.* (9, 35-36.)

Népe nyomorúságát annyira szíven érezte, hogy felvette azok gondját és pásztorukká lett. Nem is ér semmit a könyörülő részvét,

ha nem dicsőül meg segítő szeretetben. *Mert ha valamelyik férfi-vagy nőtestverünk ruhatalan és a mindennapi kenyeret nélküli és valamelyikötök azt mondaná nekik: menjetek el békességgel és melegedjete fel és lakjatok jól, — de nem adjátok meg nekik a test szükségseit, mi haszna annak?* (Jak. 2, 15-16.)

Ezért volt Jézus maga az irgalmazó szamaritánus (Lk. 10 29-37.). Ezért volt barátja a bűnösöknek és vámszedőknek (Mt. 9. 9-13.). Ezért volt ő az elgurult draknát kereső asszony és az elveszett juhucska után járó ember. (Lk. 15, 9-10.) Ezért volt ő a jó pásztor, aki életét adja az ő juhaiért. (Ján. 10, 1-10.) Ezért érezte hivatásának, hogy összegyűjtse és legeltesse Izrael házának elveszett juhait. (Mt. 15, 24.) Mert csak így valósíthatta meg azt az ígét: *Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot, mert megelégtettek.* (Mt. 5, 6.)

Jézus egész földi élete ilyen mentő, segítő, testet és lelket megtartó munka volt szakadatlanul. Ezért hangoztatja: *Az én atyám mind mostanáig munkálkodik, én is munkálkodom.* (Ján. 5, 17.) Jézus nem fejtegetett elméleti igazságokat, nem halmozott fel tetszetős szertartásokat, hanem megmutatta és feltárta az embertársak javát és üdvét munkáló áldásos szeretetmunkának azt az útját, amelyből e földi létre minden szépségével és boldogításával az isteni lélek fenséges fénye és ragyogása árad ki. Ezért igazolta magát és a maga üdvözítő küldetését olyan meggyőző erővel, mikor az őt kérdező Keresztelőnek azt üzenté: *Menjete el és mondjátok el: Jánosnak, amiket hallotok, és láttok: a vakok újra látnak, a sánták járnak, a belpoklosok megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak feltámadnak, a szegényeknek evangéliom hirdettetik.* (Mt. 11, 4-5.) És mikor tanítványait kiküldötte, azt a parancsot adta nekik: *Menjete az Izrael házának eltévedt juhaihoz.* (Mt. 10, 6.)

Isten szerint az élet küldetés, a küldetés pedig munka. Munka az Isten országában az Isten országaért. Csak az teszi értékessé és csak az dicsőíti meg földi életét, aki rá tud mutatni a célra, amelyért munkálkodik és rá tud mutatni a munkára, amelyben küldetése megtestesült. Jézus azt akarta Péterrel világosan megértetni, hogy a keresztyénség élettvénye munka azokért, akiket szeretünk, azért, amit szeretünk.

2. Mikor a hívő lélek a maga bensőséges áhítatának csendes óráján azzal a vallástétellel fordul Jézushoz: *Uram, te tudod, hogy szeretlek,* az én imádságom bensősége, az én lelkem egetostromló vágyódása, az én benned megnyugvó szívem öröme és hűsége a tanúm, hogy én tégedet szeretlek, akkor Jézus azt a parancsot adja a hívőnek: *Legeltesd az én l' arány kaimat!* Ezzel azt mondja ki, hogy a Jézushoz vonzó szeretet sohasem merülhet ki a pusztá vallástételben. Még csak az imádkozó áhítat hangulatában sem olvadhat fel egészen, mert így szól az Úr: *Nem mindenki, aki azt mondja nekem: „Uram, Uram”, megyn he a mennyek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei atyám akaratát.* (Mt. 7, 21.)

A Jézus iránt való szeretet munkában igazolódik. Abban a munkában, amelynek középpontjában nem a cselekvő én áll. Abban a munkában, amelynek mozgató ereje nem az önzés. Abban a munkában, amely másokat gazdagít és boldogít. Abban a munkában, amelynek gyümölcse e földön a békesség és az Isten országának üdvössége.

Legeltesd az én báránykáimat. Ez a cselekvő keresztyénség parancsolata. Mert a keresztyénség nem tűri a tétlenséget. A keresztyénség nem ismeri a temető nyugalját. A keresztyénség élet. Az élet azonban munka és alkotás az Isten országának felépítésére és megvalósítására. Ma erre a keresztyénségre van szüksége a világnak és e világban az evangéliom egyházának. Hiszen a stockholmi konferenciáról adott bírálatukban sokan állították azt, hogy bennünk nincs már cselekvő erő és hogy a mi egész keresztyénségünk pusztá elmélet, vagy legalább is tétlen álmodozás.

E súlyos vád igazsága vagy igaztalansága felett én most és itt vitatkozni nem kívánok. Indítatva érzem azonban magamat ebből annak megállapítására, hogy a mai keresztyénség a cselekvést illetőleg kívülről nézve felette szegényesnek látszik. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Jézushoz való szeretetünket nem igazolja teremtő és építő munkálkodás.

A mai élet azonban tőlünk alkotó munkát követel. Hiszen a világháború óta a mi oltáraink körül és szószékeink alatt egészen más nép áll, ha ugyan egyáltalában áll. Olyan nép, amelyben a világháború embertelenségei, szenvedései és csalódásai a jézusi lelkület nyugodt, gyermekies biztonságát teljesen kiölték. Olyan nép, amelynek lelkében a gondoknál és a kétségeknél csak a csalódások és az elkeseredés nagyobbak. Olyan nép, amelyik valósággal éhezi és szomjúhozza az igazságot, amelyben hinni és megnyugodni tudjon.

És ha mi nem vagyunk képesek ezt a természetes szomjúságot és éhséget Krisztus evangéliomával eloltani, ne csodálkozzunk rajta és ne panaszkodjunk miatta, ha a nyáj elfordul tőlünk és a ragadozó farkasok martalékává lesz. Ne csodálkozzunk, ha elhagyatva, egyedül és tanácstalanul botorkál az élet vigasztalan útjain, mint élő vád miellenünk!

Az evangéliom egyháza azonban alapos revízió alá vette a maga életprogramját. Az alkotó munkára szánta el magát. Az alkotó munkára, amelynek célja és tartalma az, hogy Jézus nyáját legeltesse, gondozza és megelégtse. Jézushoz való szeretetünk nem is igazolhatja magát másképen. Mert nemcsak Péternek, hanem minden hívőnek szól az Úr ama parancsolata: *Ha szeretsz engemet, akkor legeltesd az én báránykáimat.*

3. *Ismét másodszor is monda neki Jézus: Simon, Jonának fia, szeretsz-e engem? Felele neki: Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek!* Monda neki: *Pásztorold az én Júliáimat!*

Mert nem elég a nyáját épen csak gondozni, zöld mezőkön legeltetni, üde forrásokhoz terelni, szükségleteit a lehetőség szerint kielé-

gítem: hanem gondot kell fordítani arra is, hogy a juhcskák közül egy is el ne vesszen. Mert jaj a nyájnak, ha nincsen pásztora! De jaj annak is, amelynek van ugyan pásztora, de a szolgálatát elhanyagolja és vigyázásában elfárad! Sőt jaj az ilyen pásztornak is, mert minden eltévelyedő és elvesző báránkáért ő a felelős! Mert a pásztor megbízatást kapott és megbízatást vállalt. És minden hívő pásztor. Nemcsak a tulajdon lelkének, hanem testvére lelkének is pásztora. Amint arra már Pál apostol is igen nyomatékosan rámutat mikor így szól: *Testvéreim, ha netalán valaki valami bűnre ragadtatik, ti telkiek az ilyent a szelidség lelkével igazítsátok helyre; de vigyázz magadra, nehogy te is kísértésbe essél. Egymás terhét hordozzátok, így töltitek be Krisztus törvényét!* (Gal. 6, 1-2.) És valóban csak a káini lélek romlottsága képes azt a könnyelmű választ adni, mikor az ő testvérenek élete, jóléte, és üdvössége felől megkérdezik: *Avagy őrizője vagyok-e az én testvéremnek?* (Móz. I. 4, 9.)

Bizony, minket az Úr pásztoroknak rendelt, hogy Krisztus nyájából egyetlen juhcska se vesszen el! Mert ez a nyáj, a hívők közössége: Krisztusnak a teste! Aki a nyáj züllését, a hívők elesését, az egyház pusztulását tétlenül elnézi, az Krisztus teste ellen vétkezik.

Krisztus egyházában azonban szélteben nyughatatlan mozgolódást észlelhetünk. Hogy ebben a mozgolódásban oszlás vagy fejlődés indul-e, az attól függ, teljesítjük-e pásztorokodó kötelességünket és hogyan fáradozunk benne? A nyugtalanság mindenestre vigyázásra kötelez. A megzavart és háborgó nyáj a pásztorokodó munkában fokozott vigyázást igényel. Színtelen, de szépen esztergályozott előadásokkal, lagymatag prédikálásokkal, modern hitvallásokkal, csak a szervezetre irányuló rendelkezésekkel a nyugtalanságba jutott nyájat megbékéltetni és megtartani aligha tudjuk. Hiszen mások is akadnak, akik neki buja mezőt, üdítő forrást, biztos aklot és gondos pásztorokodást ígérnek és tudnak nyújtani. A nyájat másképp nem tarthatjuk meg, csak úgy, ha a mi pásztorokodásunk a leghívebb, a mi gondoskodásunk a legéberebb, a mi szolgálatunk a leglelkiismeretesebb és a mi buzgóságunk a legcselekvőbb. Pásztorokodó kötelességünk változatlanul olyan szolgálat, amely hasonlít ahhoz a szolgálathoz, amellyel Krisztus az ő mennyei atyjához való hűségét és szeretetét igazolta, mikor így szól: *Amíg velük voltam a világban, én megtartottam őket a te nevedben, akiket nekem adtál is megőriztem őket és senki közülök el nem vett.* (Ján. 17, 12.)

Aki tehát Jézust szereti, legyen az ő nyájának pásztora. Ez a pásztorokodás hivatás és kötelesség egyszerre. Aki Krisztusé, az nem nézheti tétlenül az ő nyájának bomlását. Elég volt már abból a keresztyénségből, amely a mások hitét elátkozza, a magáét ellenben egyedülüdvözítőnek magasztalja. Jöjjön már végre az az egyházalapító és egyházmegtartó keresztyénség, amelyről Pál apostol azt mondta: *Beszédem és prédikálásom nem állt bölcselkedést hitető beszédből, hanem a léleknek és az erőnek megmutatásából!* (Kor. I. 2-4.)

Mert a keresztyénségnek sohasem szabad ahhoz a felhőhöz lenni

hasonlóvá, amely a legkülönbözőbb alakulásokban úszkál a magasságokban és a földre csak futó árnyékot vet. A keresztyénségnek ahhoz a felhőhöz kell hasonlóvá lennie, amely a maga gazdag tartalmát, mint termékenyítő áldást, gazdag pazarlással önti le a földre. Ennek a kötelességnek és ennek a hivatásnak akarja Jézus az ő híveit megnyerni, mikor a maga szeretetét bizonygató Pétert arra hívja fel: *Ha szeretsz engemet, pásztoraid az én nyájamat!*

Jézus háromszor ismételte meg a kérdést és háromszor ismételte meg a parancsolatot. Mít célozna mást ez a háromszoros megismétlés, ha nem azt, hogy a keresztyén élettvényt magában foglaló parancsolatát halálos komolysággal kell venni. S nekem úgy tetszik, hogy az emberiség Jézus egyháza történetének folyamán már a harmadik intéshez érkezett. Az első az apostoloknak szólt, akiknek az volt a hivatásuk, hogy Krisztus egyházát az evangéliom által felépítsék. A második a reformátoroknak szólt, akiknek az volt a hivatásuk, hogy Krisztus egyházát az evangéliummal megtisztítsák. A harmadik nekünk, egy meglátogatott kor gyermekeinek szól, akiknek az a hivatásunk, hogy Krisztus egyházát az evangéliummal új erőre és új virágzásra segítsük.

Mert az Úr nem csüggedő és levert, hanem diadalmas egyházra vágyakozik. Hiszen meg van írva: *A diadalom, amely meggyőzte e világot, a mi hitünk!* (Ján. I. 5, 4.) Ennek a diadalnak kivívására hívott el bennünket mindnyájunkat az Isten, örök szégyenünk lenne, ha a történelem egykor nevünk mellé azt a megjegyzést fűzné, hogy Krisztus követői közt mi voltunk azok, akik nem voltunk képesek fenntartani és megőrizni azt a szent örökséget, amelyet a Péterek és Pálok Jézushoz való szeretetükkel olyan korban tudtak megteremteni, amely még csak nem is ismerte az evangéliumot! Felette megszégyenítő volna reánk nézve, ha valaha elmondhatnák rólunk, hogy az isteni bölcsesség által világmeggyőző dicsőséges győzelmi jelnek szánt kereszttel a mi kezünkben az összerokadt keresztyénség sírjának gyászjelévé lett! De szégyen és gyalázat kél a nyomán minden nemzedéknek, amely úgy vonul végig ezen a világon, hogy nem marad utána alkotás, eredmény, vagy a jövőöket biztosító diadal!

Fel hát az építő, az egyházat erősítő, a hívők szomjúságát kielégítő szent munkára, amelyre bennünket Krisztushoz való szeretetünk kötelez! Fel a munkára, amelyet Jézus legeltetésnek és pásztorodásnak nevezett és amit mi ma belmisszióknak és egyházi szolgálatnak nevezünk. És ez ne legyen egy kis felbuzdult csapat önként felvállalt munkája, hanem legyen munkája az összes hívőknek, akik megértik és megismerték, hogy mire kötelez bennünket a Jézus iránt való hálás szeretet! Ámen.

(Bonn, 1930. Az „Innere Mission und Diakonie” gyűlésén.)

A VILÁG VILÁGOSSÁGA.

Alapigék: Máté 5, 14-16.

Mérhetetlen világok ezrei keringenek a nagy mindenségben. Kikutathatatlan útaik egymást keresztezik. E keringő világokat csillagoknak látjuk és nevezzük. A csillagok táborá mögött a nagy véletlenség sötétlik. E titok éjjelén rejtett világok mécsese pislog át s bevilágít a tépelődve figyelő emberi lélekbe, amely csodálkozva bámulja a mindenség óriás nagyságát és meghódol a mindenséget alkotó és kormányzó Isten bölcsessége és hatalma előtt.

Az a végtelenségen átvillanó fény gyújtja meg a sejtést a mi lelkünkben is, hogy amint ott fenn a magas égbolton ragyogó csillagseregnek, úgy itt a föld felszínén vergődve vándorló emberi életnek is világitania és fenylene kell. Fényével nemcsak azt az ösvényt kell behintenie, amelyet futó csillagként bejár, hanem meg kell világitania a körülötte keringő egész életet is.

A felolvasott szent igékben maga a világ Megváltója hirdeti előttünk az emberi hivatás e nagy követelményét, mikor így szól: *Ti vagytok a világ világossága!*

1. Világosság! A látónak maga az élet, az egész világ, a sötétségben tévelygőnek édes remény, vigasztaló biztatás, a kétségeskedőnek áldott megnyugvás. A világosság maga az élet. Világosság nélkül nincs tenyészet, nincs növekedés, nincsen színpompa és nincsen illatozás. Az Isten legelső szava, mikor világokat teremtett, ez volt: *Legyen világosság!* Mert a világosság minden életnek nélkülözhetetlen feltétele. Keresztelő Jánost is azért küldte az Úr a Megváltó utegyengetőjéül, hogy *bizonyságot tegyen a világosságról.* (Ján. 1, 8.) Világosságnak mondjuk az evangéliomot. Világosságnak tartjuk és égő fáklyával jelképezzük a tudományt. Világossággal, napfényvel, villanyos sugarakkal gyógyítjuk a betegségeket, mert tudjuk és tapasztaljuk, hogy a világosságban életnek rejtett erői nyúgosznak. A törvény megtorlása a világosságtól és a szabadságtól fosztja meg a gonosztévőket, mert e kettő nélkül az ember egész élete nyomorúság és pusztá szánalom.

Mikor tehát Jézus azt a követelményt állítja fel és azt a méltóságot adja híveinek, hogy ők a világ világossága, akkor olyan fenyegető és olyan magasztos élethivatást tűz elibük, amely csak azzal mérhető: *Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei atyátok tökéletes.* (Mt. 5, 48.)

És ez a hivatás nemcsak azoknak szólt, akik a pogányok és a zsidók világában voltak hivatva egy új életfelfogás képviselőjére, hanem szól nekünk is. Mert a mi világunk nagyon kevésben tér el attól a régi világtól, amelybe Jézus világosságot akart bevinni. A tudomány és a művészet világa volt az. Még a mi gondolkodásunk tartalmának nagy részét is az a világ adja és művelődésünk egész irányát is az a világ szabja meg. Annak a kornak eszményei nekünk is eszményeink, annak a kultúrának gyümölcseit mi is élvezzük. Annak a kornak verejtékezése reánk hagyott gazdag örökséget. A görögök évezredek kultúrájának még törmelékei is értékesek, hangulata és lelki világa pedig a költők és művészek ihletét ma is termékenyíti. A zsidók meg az istenhit olyan képviselői és szószólói voltak, hogy hitük erejével és meglátásaik mélységével még ma is ellenállhatatlan hatást gyakorolnak reánk.

Minél inkább kidomborodik pedig az akkori népek emelkedett lelki életének sok vonzó oldala, annál nehezebbnek kell tartanunk azt az élethivatást, amelyet Jézus e mondásban állít követői elé: *Ti vagytok a világ világossága*. Mert ebben a meghagyásban életeszmény van, amelynek betöltése reánk vár. És hogy ez a parancs nekünk is szól, azt nemcsak a múlt és a jelen belső összefüggése igazolja, hanem az a vitathatatlan valóság is, hogy a mi világunk egészben véve nem sokkal jobb és nem sokkal rosszabb, mint a régi világ volt. Mert évezredek alatt az emberiség életében nem annyira gyökeres változások történnek, mint inkább csak képzetek tolódnak el.

2. A keresztyénség mibenlétéről sokat vitatkoznak. Evangéliomi egyházunk helyesen jelöli meg az ítélet szempontját, amikor az Isten igéjéhez utasítja a kérdezősködőket. Mert minden igazságnak mértéke és forrása, megítélője és igazolója az Isten igéje. Ez szabja meg az élet útját, ez adja mértékét. Igaz keresztyén élet csak ott van, ahol az evangéliom uralkodik. Amint Jézus mondja: *A gyertyát is, ha meggyújtják, nem teszik a véka alá, hanem a gyertyatartóba és világít mindazoknak, akik a házban vannak*. Jézus nyomán világosság támadt, mert az ő lelkének fénye sugárzott e világra, így kell az ő hívei életéből is fénynek sugároznia szerte-szét. Amint az Úr mondja: *Úgy fényeskedjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jótetteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat*.

Nem örökmécsesek és nem kandaláberek világossága jelenti az igazi fényt, és nem ezek csillogása oszlatja el a bántó homályt, hanem az Evangéliom. Nem az a fény igazi, amely a templomok ablakain, hanem amely a szíveken át sugárzik a világra. Eléghez vakbuzgóságod tüzeiben a templomok oltárán, mint a gyertya, mit ér, ha világosságod egyetlen lelket sem termékenyített meg. Talán még a magadét sem! Olyan vagy, mint a bezárt templom oltárának szövétneke, amely nem világít azoknak, akik élet forgatagában tévelyegnek vagy örömtelen otthon komor falai között vágyakoznak iránymutatásra. Mit sem ér az a keresztyénség, amely szép szavak vagy ragyogó mutatványok

tetszetős csillogásában merül ki és nem jótettekben világító fényes lélekkel jár az emberek között.

A balgatók még ma is azt tekintik felséges keresztyén életnek, ha megtölti valaki a lelkét hittel, elzárkózik a világtól, elkülöníti magát azoktól, akiket bűnösöknek állít és hitetleneknek néz. Azok, akik a világ elől elzárkózva tétlenül töltik el földi életük alkotómunkára rendelt napjait épenúgy tévelyegnek, mint azok, akik igazhitiségükkel kérkedve hátatfordítanak egyházuknak külön közösségekbe verődnek és megtérésükkel dicsekszenek. Mert nem az önigazítás az igazán hívő hivatása, hanem, hogy a maga lelkének hitével minél több léleknek világítson. *Mert nem azért gyűjtják meg a gyertyát, hogy véka alá rejtsek, hanem, hogy világítson mindazoknak, akik a házban vannak.* Ámde hogyan világítson az a gyertya, amely négy fal közé van elzárva, vagy amelyet kivisznek a házból csak azért, mert sötét a ház. Bizony, nem értette meg máiglan is Krisztus híveinek tábora a Mester ama parancsolatát: *Ti vagytok a világ világossága!*

Az ember ott gyűjt világot, ahol emberek vannak s eloltja ott, ahol senki sincsen. Ezért mondja az Úr, hogy a mi világosságunk *az emberek előtt fényeskedjék.* Űgy, amint az övé fénylett az emberek előtt és fénylik még ma is és fényleni fog mindörökké, míg lesz egy emberi lélek ezen a földön, amely világosságot szomjúhoz. A hívőnek az a szent kötelessége, hogy Jézus nyomában járva mutassa meg a békességre és boldogságra vezető utat a tétova világnak. Mutassa meg a maga életében, hogy milyennek kell lennie egy igazán hívő istenes ember életének. Meg kell mutatnia, hogyan lehet egy gyarló emberi élet értékes és szép, áldott és gyümölcsöző, boldog és boldogító. Meg kell mutatnia, hogyan juthat az ember mind közelebb ahhoz a szent célhoz, amelynek valóságát és teljességét a hívő az Úrban látja és keresi.

3. Akinek ilyen hivatást adott az Isten kegyelme, annak úgy kell kimagaslania a mindennapi emberek sorából, mint ahogy a hegy kimagaslik a síkság tengeréből. Amint Jézus mondja: *Nem rejtethő el a hegyen fekvő város.* Nem vonhatja el magát a hívő a szent hivatástól, hogy világossága legyen a világnak. És ne mondja itt senki, hogy ő csak egy ember. A sok egyből sereg válik és a sereg táborra növekszik. Egymástól gyulád meg a gyertya is, de elhamvadt gyertyától nem gyúlhat új világ.

A keresztyénségben mindenkinek azonos hivatást szabott az Úr. A keresztyénségben nincs választottak serege, nincs magasabb hivatású klérus. A hívők hivatása mind azonos, csupán a munkakörben van eltérés. A gyertya akkor is gyertya marad, ha kicsiny szobát világít meg és akkor is ugyanazt a hivatást tölti be, ha nagy teremben szórja szét a fényét, A hivatás azonban egyazonos: *Űgy fényeskedjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és dicsőítsék mennyei Atyátokat.*

Az Istennek nincs kétféle mértéke. Isten előtt csak az élete és

hite igazolja és osztályozza az embert. A földi életnek, töltsük el bár szegényen, vagy gazdagon, mosolynak vagy könnyeknek tengerében, vezessen bár az útja rózsák vagy tövisok között, magasztaljanak bár királynak, vagy nézzenek le, mint koldust, ugyanaz a hivatása: tiszta étellel, nemes és jó cselekedetekkel, meleg szeretettel dicsőséget szerezni az Isten nevének.

Az ég csillagainak midegyike világító sugarat hint a nagy mindenségre. Ez a sugárhintés teszi a csillagot csillaggá. A sugár lehet gyengébb, vagy erősebb, mégis csak fény, amely az éjszaka sötétjét oszlatja. Az emberek lelke is mind egy-egy csillag az élet egén. Olyan fényel világít, amelyet neki Isten kegyelme adott. Lehet, hogy az egyiké messzevilágító napsugár, a másiké pislákoló méces: mindegy, csak világítson. Mert ragyogó sugár nélkül nem lélek a lélek. Csak az az emberi élet szép, amely fényt szór maga körül; ha ragyog abban a körben, amelybe őt az Isten bölcsessége helyezte. Nem tudás sokasága, nem felsőbbség mesterséges fénye kell ide, hanem szívnek szépsége, léleknek mélysége, életnek igazsága. Életviszonyaink lehetnek mégolyan eltérők, hivatásunk ugyanaz marad: Világ világossága.

Van-e belőle hasznod? Elismernek-e? Mit bánt az téged? Mikor kérdezte a csillag, vagy a meggyújtott gyertya, hogy mit tartanak felőle és mivel jutalmazták? Világít, mert ezért gyújtották meg. Te is csak világíts, mert te is a világ világossága vagy! Ámen.

(1909.)

AMIVEL TARTOZUNK.

Alapigék: Róma 13,8-10.

A rómaiakhoz írott levelében Pál apostol azt üzeni a gyülekezetnek, hogy a keresztyénség legnagyobb kincsével, a Krisztus evangéliumával kíván hozzájuk beköszönteni, mivelhogy Isten ereje az minden hívőnek üdvösségére. (R. 1, 16.) Mikor most gyülekezetünk nőgyülekezetének kérésére az ő céljait óhajtom ismertetni, én is a keresztyénség egyik legnagyobb kincsére, a szeretetre kívánok rámutatni. Arra a törvényre, amelyet az apostol így foglal szavakba: *Senkinek semmivel ne tartozzatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek, mert aki felebarátját szereti, az a törvényt töltötte be.*

Ma mintha másból sem állana az egész földi élet, mint igényekből és követelésekből. Ma az élet nagy számadókönyvében élesen, kiáltón, bántó szemszűrással csak ez a két szó mered elénk: Tartozik, követel! Ámde a Tartozik rovatba nem a magunk kötelességei, hanem csak a környező világnak és a jó Istennek kötelezettségei vannak feljegyezve, míg a Követel rovatban szívünk vágyainak, lelkünk igényeinek óriási sorozata áll. És mert minden igényt és minden követelményt sem a környező világ, sem maga a jó Isten nem képes kielégíteni, ezért olyan sok a panaszkodó száj és az elégtelen szív ezen a világon. Igazán időszerű tehát, hogy az apostol most ráirányítsa figyelmünket az igazi nagy tartozásra, aminek a neve: szeretet.

1. Kétségtelen, hogy lelki világunk most nem a magasságokba, hanem a mélységekbe hajlik. Kihalóban van köztünk a kímélet, sorvadóban a szeretet, elfajulóban a barátság. Mintha kihűlt tűzhányók élettelen világán vezetne át életutunk, olyan örömtelen a vándorlásunk. Az ember ragadozó farkasa az embernek. Csak zsákmányolni igyekszik mindent, ami a másé. Szinte olvassa már képzeletem a jövő krónikáját, amelyben szegyenünkre azt fogják feljegyezni: Volt idő a huszadik század elején, mikor az emberiség kérkedett a tudásával, de a lelke sivár volt és a szíve hideg. Volt kor, amely önmagát korbácsolta végig a balgatag önzés ostorával és elhitette magával, hogy emelkedik. Volt kor, amely semmi szentet nem tisztelt, amely félretolta útjából a vallást, megrugdosta a tiszta erkölcsöt és azzal áltatta magát, hogy ő most szabad. Mert szabad a posványban megfürdetnie lelkét, szabad állattá alacsonyodnia, szabad a közönséges és ideál nélkül való pusztta lét hajszolásában kéjelegnie. Ebben a korban sok embernek az volt az életideálja, hogy eltagadta a szívét, elhallgattatta lelke jobb szavát és azt hitte, hogy így él igazi életet. Pedig szeretet nélkül nincsen élet.

Szeretetnek köszönhetjük lételünket, szeretetnek köszönhetjük fennmaradásunkat, A földi élet forrása, megtartója és dicsősége egyaránt a szeretet. Szeretet ápolja a parányi magot virággá és szeretet

tartja meg, hogy idő előtt el ne hervadjon. Szeretet nyit. ajtót a hajléktalannak, szeretet osztja meg falatját az éhezővel, szeretet melengeti fel a ruhátalant. A szeretet karolja fel a sorsüldözöttet, a szeretet juttatja megnyugváshoz az élet fáradt vándorát. A szeretet úzi ki a bűnt az emberek lelkéből, a szeretet termeli az igazán nemes gondolatokat, az igazán tiszta érzéseket és az igazán emelkedett célkitűzéseket.

Ha ma olyan nagyon panaszos az életünk, ha a csalódásos béke e szomorú napjaiban olyan fájó a szívünk bánata és olyan mardosó a lelkünk szégyene, ha ma nemcsak a népek, hanem a társadalmi osztályok, sőt a pártok és szervezetek is ádáz gyűlölet rút indulatával fenekednek egymásra: annak mind csak az az oka, hogy nincsen bennünk igazi szeretet,

Mikor az isteni örök szeretet lenyúlt az égből és Krisztus Jézusban a legnagyobb áldását adta meg a földnek, akkor minden szívben valami csodálatosan meleg reménykedő érzés fogamzott meg. Mikor az evangéliom örök igazsága megtanította az embereket a szeretet nagy parancsolatára, úgy hajtott ki egymás hegyén-hátán az emberbaráti intézmények egész sokasága, mint napsütéses réten a tarka virág. Mert a szeretetben diadalmas alkotó erő van. És ha most körülöttünk olyan nagy a pusztulás, ha bennünk is olyan sok a rom, annak legfőbb oka az, hogy megfogyatkozott köztünk a szeretet. Ahol pedig a szeretet ellanyhul, ott kezdődik a pusztulás. Ahol nincs szeretet, ott halomra szaporodik a bánat.

Mindannyian láttuk, hogy mikor a népek szívét a gyűlölet fogta el, mikor e világot a bosszúállás és az ellenségeskedés ördöge szállta meg, hogy megváltozott egyszerre a világ képe, hogy lett égő pokollá és vértengerré ez a föld! Mert nem volt benne szeretet. Bizony mondom, egyedül a szeretet az élet teremtője, fenntartója, megváltója és boldogítója. Egyedül a szeretet a földi élet nyugalmanak öre, békeségének fundamentuma. Irtsátok ki a szeretet törvényét a szívből s kiirtottátok a boldogságot is. Riasszátok ki a társadalomból és felforgattátok a nyugalmit. Mert a szeretet az emberi lélek egyensúlya, ami nélkül a próbák, a szomorúságok, a bántások és a csalódások alatt könnyen félrebillen. Ezért köti lelkünkre az apostol: *Senkinek semmivel ne tartozzatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek, mert aki felebarátját szereti, az a törvényt töltötte he.*

2. És valóban örök igazság, hogy minden parancs és minden törvény a szeretetben olvad szent lelki harmóniába. Ezért szeretném én ma belekiáltani ez önmagát marcangoló világba: Emberek, testvérek, ne rójjátok fel egymásnak sem a bántást, sem a mulasztást, hanem csak azzal tartozzatok egymásnak, hogy szeressétek egymást!

Szeretném odakiáltani a békeasztal körüli tanácskozó hatalmaságoknak: Emberek, testvérek, elég volt a keserűség okozásából, ne keressétek a bűnbakot, ne kutassátok a romlás kútfejét, lássátok be, hogy az általános emberi megtévedés, az elvadult szívek indulata, a szeretetlenség tobzódása okozta a világ összeomlását! Nézzetek szét:

romok, sírhalmok, üszkös otthonok vádoló maradványai merednek mindenütt felénk, ne romboljatok hát tovább, hiszen most már az építés kötelessége várakozik reánk, *azért senkinek semmivel ne tartoztatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek!*

Szeretném odakiáltani ebbe a tolvaj lásba is belefásult társadalomba, amelyben minden nap nem új erényekre, hanem régi bűnökre virrad fel az ember: elég volt a bűnből, elég a gyűlölködésből, hadd jöjjön most már a szeretet uralma! Ne tartozzék hát senki semmivel felebarátjának ezen a földön, csak azzal, hogy őt szeresse!

Szeretném odakiáltani e hazában az egymást vádoló és bántó nemzetiségeknek: mit keserítetek egymás nyomorúságos életét, mit tiporjátok egymás nyugalmit, mit gyűjtitek a jövőendő bosszúállás üszkét egymás fejére, mit szítjátok a gyűlölet és gyalázkodás lángját, mikor mind eleget szenvedtünk már eddig is! Inkább szívleljétek meg az apostol szavát és *senkinek semmivel ne tartoztatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek!*

Szeretném e gyülekezet híveinek lelkébe is belesúgni a sajtó szív könyörgésével, a pásztorok együttérzés aggodásával, az imádkozó kérés meghallgatást esdő szavával, hogy a lélek hallja meg és a szív buzduljon követésre: Nézzétek atyámfiai, hogy eltávolodott a testvér a testvértől, keressétek hát a megértésnek és a békeségnek kedves ösvényeit és *senkinek semmivel ne tartoztatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek!*

Írtózatot élünk. Ne tegyük az idők terhére a szeretetlenséggel még nehezebbé. Hiszen talán még egyetlen kor sem vétett annyit a szeretet ellen, mint ez a mienk! Legalább hát azok, akik tudják, hogy az Istennek szívébe írott törvénye a szeretet, akik tudják, hogy az Isten mitőlünk a kímélő jóság áldott cselekedeteit kívánja, legalább azok őrizzék meg és terjesszék a szeretet isteni parancsát!

Ma az emberszeretet egy szép intézményének, nőegyesületünk jubileumi ünnepének áldott alkalma hozott össze bennünket. Munkájából láthatja mindenki, mire képes a szeretet és milyen sok áldás fakad a nyomában. Az egyik szívben megértést, a másikban hálát terem az Isten nevének dicsőségére. Még ebben a háborgó világban is hogy meg tudja nemesíteni a szíveket és hogy meg tudja vigasztalni az élet egymásra torló sok nagy fájdalmát! Áldjuk érte a szeretet örök Istenét és járjunk vele meleg együttérzésben!

Idők viharában, szélnek ostromában támaszhoz kötözik a gyenge virágot. Ha a támasz kidül vagy a kötelék elszakad, vihar prédájává lesz a törékeny virág. Viharverte lelkünk támasza a hit, köteléke a szeretet. Vigyázzunk, hogy a támasz legyen szilárd, a kötelék pedig erős, hogy mind megállhassunk az élet e nehéz viharában! Fogadjuk meg az apostol kötelezését: *Senkinek semmivel ne tartoztatok, csak azzal, hogy egymást szeressétek, mert aki felebarátját szereti, az a törvényt töltötte be.* Amen.

(1919.)

AZ ERŐSÍTŐ VALLÁSTÉTEL.

Alapigék: Efézus 3, 20-21.

Az imént felovasott szavakkal záródott be a finn testvérek ideai egyházi kongresszusa, és én nem tudok annak a befejező ünnepnek hatása alól szabadulni. De nem is akarok. Lelkem vissza-vissza száll a tamperei Szent János-templomba, ahol a hívók ezrei néma áhítattal hallgatták a lelkész hatalmas beszédét. Hallgathatták is, mert minden otlévőnek közös gondolatát és érzését szólaltatta meg. Valami csodálatos méltóság és melegség ömlött el azon a gyülekezeten. Az alázatos és szilárd evagéliomi hit méltósága és a közös hittel összefűzött szívek melegsége.

Három napon át tartott ez az igazán méltóságos tanácskozás, melynek tárgya az a kérdés volt, hogyan lehet az evangéliumot az életbe mindenüvé belevinni? És mikor a három nap elteltével még egyszer összegyülekeztek az Úr színe előtt és mikor még egyszer végighömpölygött a hívók lelkén a nyomasztó kérdések hulláma, hogyan lehetünk képesek a még mindig közönyös lelkek felgyújtására, hogyan lehetünk képesek az Isten országának építésére e földön, ahol minden olyan gyökérig emberi: akkor egyszerre beleharsant az önmagát kételyekkel marcangoló szívekbe a bizodalmas hit erősítő vallástétele, hogy egyedül az Isten az, aki mindent megtehet a bennünk lakozó Szentlélek által. Azért tehát *annak, aki a bennünk munkálkodó erőnél fogva mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogyan kérjük, vagy elgondoljuk, annak legyen dicsőség a gyülekezetben Krisztus Jézus által nemzedékről-nemzedékre, örökkön-örökké!*

Amivel a tamperei tanácskozást befejezték, én azzal kezdem és annak vezetésével kívánom végezni ebben az esztendőben az újra felvett munkát közöttetek, kedves testvéreim! A szilárd hit e vigasztaló és erősítő vallástételében ugyanis véghetetlen gazdag forrása van a sikereknek.

1. Mikor én ezt a vallástételt végighallgattam, sajátságos gondolatok viharzottak át a lelkemen. Elgondoltam, hogy olyan nép körében vagyok, amely az én népemnek a mostani megcsonkított állapotában is számszerint csak a negyedrésze. Ez a nép századokon át el volt nyomva, sőt ami ennél is veszedelmesebb, századokon át idegen iskolába járt, idegen nyelvet beszélt, idegen vezetés alatt állt.

Elgondoltam, hogy ez a parányi nép ma nemcsak szabad és független, hanem a felébredésétől eltelt félszázad alatt a nemzeti haladás olyan fokára emelkedett, amelyenről mi még csak álmodni tudunk. Elgondoltam, hogy olyan nép között vagyok, amelynek kebelében egyetlen ember sincs, aki írni és olvasni nem tud. Olyan nép közt, amelyben van ugyan szegény ember, de koldus és rongyos nincsen. Olyan nép közt, amelynek egyetlen tagja sem ismeri a mámort, mert a szesz ital minden formájában ki van tiltva az országból. És amikor elgondoltam, hogy ez a nép legfőbb ideáljának a vallás és a haza szeretetét tekinti, akkor az apostol szavainak hallatára érezte a lelkem, hogy ez itt nem egyszerű, jelszó, hanem komoly és nemes vallástétel, amelynek zsolozsmái elemi erővel törnek fel a hívők lelkének mélyéből.

A tanácskozás tárgya az volt, hogyan lehet belevinni Krisztus örökké igaz és mindeneket üdvözítő evangéliumát a mindennapi életbe? Amilyen nagy a feladat, olyan nagy a kérdés jelentősége is. A hívő szív azonban alázatos bizalommal és munkára való készséggel hajlott meg az Isten előtt, aki a bennünk munkálkodó erőnél fogva, amely nem is emberi, hanem isteni erő, mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogyan kérjük vagy elgondoljuk!

2. És én a magam lelke megfigyeléséből indulva ki, bevallom, hogy bennünk nincs meg ez a bizodalmas hit és nincs meg ez a munkára való készség. Bevallom, hogy bajainknak és munkánk eredménytelenségének egyik főoka az, hogy a bennünk munkálkodó erőt nem ismerjük, vagy helytelenül ítéljük meg. Ami emberi erőnket meghaladni látszik, attól visszariadunk, arról lemondunk. Nem úgy az apostol, aki ezt a levelet megírta. Mikor látta maga körül hullámszani a hitetlenséget, látta a léhaságot és felismerte a pogányságban a külső mázzal bevont lelki ürességet, a zsidóságban pedig a szemforgató képmutatást: nem fogta el kétségbeesés, hanem nekifeküdt a munkának. Mikor látta, hogy a jobbak és a nemesebbek csak tehetetlenül álmodoznak és örülnek, ha a rothadás útjából kitérhetnek, ő nem követte példájukat, hanem az Isten igazával igyekezett megdönteni a gonoszok hatalmát. Mikor látta, hogy egymaga áll szemben az egész világgal, akkor ráemlékezett az Úr mondására: *Elég neked az én kegyelmem!* (Kor. II. 12, 9.)

Pál apostol nem azon tűnődött, hogy ő mire képes. Nem azon csüggedezett, hogy ő is csak ember. Inkább büszkén azt kiáltotta: *Örömem telik a gyengeségekben, a Krisztusért való bántalmazásokban, nélkülözésekben, üldöztetésekben, szorongatásokban, mert mikor gyenge vagyok, akkor vagyok erős!* (Kor. II. 12, 10.) És amikor erre gondolt, nem tanácskozott többé testtel és vérrel, csak a kötelességet nézte, melynek teljesítése reá várt. Azt a kötelességet, hogy abba a szeretetlen, abba a csüggedt, abba a megromlott világba belevigye új élet kovászát Krisztus evangéliumát. És nem bántotta többé a maga erőtlenségének tudata, hanem kemény elszántsággal, szilárd bátorsággal, hitének mindent legyőző erejével

fogott a munkához és azt írta az efezusiaknak, hogy *az Isten a bennünk munkálkodó erejénél fogva mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogyan kérjük vagy elgondoljuk!*

Ugyanezzel a diadalmas erős hittel szállt szembe egyházunk nagy reformátora, Luther Márton is a világ hatalmasaival és a világi bölcsék minden bölcsességével. Ugyanezzel a diadalmas hittel emelték ki szegény nemzetünket a mohácsi vész sötét sírjából a magyar reformátorok is új és eredményes életre. Korántsem a maguk emberi ereje vagy bölcsessége volt a diadalmas hatalom, amellyel célt értek, hanem az Istennek bennünk munkálkodó ereje, amelyet az Úr drága ajándékkul ad a benne hívőknek.

3. Testvéreim, én az Istennek különös rendelkezéséből sokat járok most idegen népek között. Sohasem gondoltam és sohasem vágyakoztam én erre, de ha az Isten úgy akarja, az egyházépítés szent szolgálatában készséges eszköze és alázatos szolgálója leszek ezután is. Idegen népek közt sok érdekes és megszívlelésre méltó dolgot láttam. De sehol és soha nem láttam még olyan diadalmas utakra tért, öntudatra ébredt népet, mint a finn. És ez a nép mindent azzal a hittel tesz, hogy általa és benne az Isten maga cselekszik és ő csak egyszerű eszköze az Isten akaratának, egyszerű munkása az Isten lelkének. Én magammal hoztam ezt a diadalmas hitet. Látom, hogy mindenütt romok vesznek körüli. Régi dicsőség romjai a nemzeti életben. Régi alkotó akarások roncsai az egyházi életben. Reményvesztett szívek omladékai az egyes embereken. Kiveszett megértés vagy megtagadott szeretet csonkjai a társadalomban. És látom, hogy az általános bajra keresett vagy tanácsolt orvosság mind hatástalan. A bennünk munkálkodó emberi erő szerint nincs számunkra mentség és nincsen orvosság!

Láttam azonban, egy nép életében, a tulajdon szememmel láttam, hogy Krisztus evangéliumában már e földi életben is van feltámadás. Az Úr sokkal bőségesebben megtehet mindent, mint ahogyan kérjük vagy elgondoljuk. Csak oda kell magunkat adnunk az Úr szolgálatába. Csak meg kell lennie annak a hitünknek, hogy *ami lehetetlen az embereknek, az nem lehetetlen az Istennek. Mert a hívőknek minden lehetséges.* (Lk. 18, 27. Mk. 9, 23.)

Hazánk és egyházunk szét van darabolva. Nem is nő össze addig, míg a lelkünk törött cserép és míg a szíveink nem simulnak egymáshoz. Nem lesz addig nyugalom és békesség ezen az árva földön, míg hitetlenség és vakbuzgóság keseríti a békességre vágyó emberek lelkét. Nem lesz addig mindent meggyőző diadal a mi evangéliumi egyházunkban sem, míg nem adja magát oda minden lélek kész eszközüül az Istennek és az ő hatalmas erejének, hogy *az övé legyen a gyülekezetben a dicsőség nemzedékről-nemzedékre, örökkön-örökké!*

És én most azt kérdezem minden embertársamtól, azt kérdezem különösen evangéliumi édes testvéreimtől: Akartok-e megújodást és

feltámadást látni a Jézus Krisztusban? Ha akartok, akkor jér induljunk el mindnyájan az újjáépítés szent munkájára! Ébredjen fel álmából és tétlenségéből minden lélek! De ne csak ő maga ébredjen fel, hanem legyen ébresztő, hogy hadd éljen és hadd üljön diadalmat mindnyájunkban az Isten hatalmas ereje! *Annak pedig, aki a bennünk munkálkodó erőnél fogva mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogyan kérjük vagy elgondoljuk: annak legyen dicsőség a gyülekezetben Krisztus Jézus által nemzedékről-nemzedékre, örökkön-örökké! Amen!*

(1924 február 3.)

JÉZUS ÜZENETE.

Alapigék: Jelenések 2, 1-5.

A Jelenések könyvének írója mintha nem is az efézusi hívekhez: írta volna meg az Úr üzenetét. Minden szava úgy hat ránk, mintha nekünk szólna. Nekünk szegény magyaroknak, szegény evangélikusoknak nekünk, a ma roskadozó napszamosainak, bánatos mindnyájunknak! Úgy tűnik fel most a Megváltó, mint egy csodálatos jelenség, aki a mérhetetlen idők távolán át mint örök jelen, mint örök igazság belekiált a lelkünkbe. S kiáltása bírál, fedd, ítél, biztat, büntet és jutalmaz. Mert a világ Megváltójának a szava nem a múltaké. *Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.* (Zsid. 13, 8.) Ő ma is itt áll a megváltásra szoruló világ életének árjában, mint ígélet és mint valóság, mint ítélet és mint jutalom, mint megszegényítő és mint üdvözítő igazság. Szava most is az Isten szava, ítélete most is üdv vagy kárhozat.

1. Halljuk meg hát Jézus üzenetét, melyet hozzánk intéz, mint bizonyágtételt. *így szól az, aki a hét csillagot jobbkezeiben tartja, aki a hét arany-gyertyatartó közt jár: Ismerem cselekedeteidet, fáradozásodat, kitartásodat, és hogy a gonoszokat nem szenvedheted és próbára tetted azokat, akik magukat apostoloknak mondják, holott nem azok és hazugoknak talátlad őket. Kitartásod is van és túrtél az én nevemért és nem fáradtál el.*

Ez az Úr bizonyágtétele, mikor most e megtiport nemzet sóhaj-tása könnyek csillogásán keresztül, gondok alatt roskadozó lelkek panaszából, összetört szívek imádságának szárnyain előtte megjelenik. Ismerem cselekedeteidet, tudom, mit kell tőrnöd, látom a rajtad tipródó igazságtalanságot, látom a veled játszadozó képmutatást. De ismerem fáradozásodat és kitartásodat is, amint a gúzsából igyekezel kiszabadítani megköötözött kezedet és amint megadással várod az idők és a lelkek jobbrafordulását. Tudom, hogy van kitartásod, és túrtél az én nevemért és nem fáradtál el. Sem azokban a harcokban, amelyeket egykor a háládatlan Nyugat védelmében viseltél, sem azokban a küzdelmekben, amelyeket a Krisztus evangéliomával leg-utóbb a vallástagadó gonoszokkal folytattál.

És te is, én evangéliomi népem, a nemzet boldogságával összeforrott lelked egész erejével, az evangéliumért halni is kész hűség teljes önfeláldozásával álltad mindig a harcot a lelkiismereti szabad-

ság kivívásáért és megtartásáért. Ott álltal a borzalmas halál élet-oltó ostromában, mint vértanú; ott álltal a gonosz megítélés leköpdösött palástjában, mint üldözött igazság; ott álltal a tőled elforduló testvér gyűlöletének tüzeiben, mint hitvalló. De én ismerem cselekedeteidet, fáradozásodat és kitartásodat. Én tudom, hogy az én neve-mért fáradoztál és nem fáradtál el. Én ott voltam melletted, mikor börtönbe vetettek, hiszen miattam vetettek oda! Ott voltam veled a máglyán, melyet alád gyújtott a vakhit, hiszen benned az én ígémet akarták megsemmisíteni! Ott voltam könnyhullatásaidban, mikor hütelemné lett gyermekeid megtagadták a szegény anyaszentegyházat a gazdagért és elalkudták az isteni igazságot az emberi jólétért, hiszen aki tőled elfordult, az az én evangéliomomat tagadta meg! De én ismerem cselekedeteidet, hiszen így üldözték egykor a prófétákat is!

És az Úr ugyanezt az üzenetet küldi minden hit valló hősnek, minden megálló igaz embernek. Ismeri mindenkinek cselekedeteit, ismeri fáradozását, ismeri kitartását. Ismeri az igazsághoz való ragaszkodását, amellyel meg tudja ítélni a hazugokat és a képmutatókat, akiket az igazán hívő lélek soha nem szenvedhet. Az Úrnál minden számon van tartva: a hűség és a hűtlenség, a kitartás és a megalkuvás, a hősiesség és a gyávaság, a tisztaság és a romlottság egyaránt. Ezért olyan megfélemlítő és ezért olyan erőt adó az Úr üzenete: *Ismerem cselekedeteidet!*

2. A bizonyágtétel mellett azonban felhangzik az Úrnak komoly emlékeztető üzenete is: *De van valamim ellened, hogy első szeretetedet elhagytad. Emlékezzél liát rá, honnét estél ki és térj meg és előbbi tetteidet cselekedjed!*

Honnét estél ki? Micsoda lelket búsító képek szomorú sorozata vonul el a magyar lélek előtt, mikor erre a kérdésre felelnie kell! Milyen vádlóan kél fel lelkünkben az emészto sóhajtás: „Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?” És amikor erre emlékezünk, ajkainkra száll és szárnyra kél a „régí dal, régí dicsőségról!” „Mert nagy volt a hajdan magyar, nagy volt hatalma, birtoka: magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet, dél hulló csillaga!” És az ősi határok között teljes volt a jólét, úgy, hogy nemcsak mi magunk mondhattuk el nagy magabizással, hanem más is vallotta a tapasztalt igazságot: „Extra Hungariam, non est vita, si est vita, non est ita!”

És az Úr most azt mondja: *Első szeretetedet elhagytad, emlékezz hát rá, honnét estél ki!* Fájdalom nélkül nem is lehet erre gondolni, testvéreim! A régí dicsőség ragyogása elhalványult, öröme elmúlt, emléke pedig marcangoló vád.

Hozzád is, evangélikus egyházunk, ugyanezt az üzenetet küldi most az Úr. Honnét estél ki! Valamikor ez ország lakosaiból a többség a tied volt; minden tizediket nem bírtad csak az evangéliummal magadhoz ragadni, ma pedig minden tizedik sem hallgat már reád! Valamikor nagy dolgokat alkottál, templomokat építettél, iskolákat alapítottál, élet szépítésére és lelkek gyönyörködtetésére századokra

szóló nagy dolgokat míveltél. Ma minden pusztul falaid között, sőt maholnap már falaid is összeomlanak. Emlékezzél hát rá, honnét estél ki! Valamikor terjesztetted az evangéliomot, ma már megtartani sem bírod! Valamikor özönlöttek hozzád az Istenhez vágyó emberek, ma azokat sem tudod magadhoz láncolni, akiket a születés adott neked ajándékkul! Valamikor hódító egyház voltál, most pedig mindenki tőled igyekszik hódítani!

És ti nemzetalapító és egyházépítő elődök gyenge utódai, nagy ősök esendő sarjadékai, tudjátok-e, hogy honnét estetek ki? Amit az apáitok rátok hagytak földi javakúl, azokat feléltétek s hogy már nincs másotok, az ősök hitét és egyházatok szeretetét bocsátjátok árúba. Mert az első szeretet hűsége kialudt a szívetekben. Valami új szeretet, a világ és az én szeretete lopakodott bele, azért estetek ki a régi hűségből és a régi boldogságból!

3. De talán nem is estetek még ki! Az Úr csak emlékeztet, mert szeret és menteni kíván. Ezért hí fel komoly szóval: *Térj meg és előbbi tetteidet cselekedjed!* Fenyegető szavát csak akkor emeli fel az Úr, ha nem hallgattok rá. Mert jól tudja az élet fejedelme, hogy a meglankadás, az elhanyaglás, a botladozás még nem maga a pusztulás, csak a pusztulás kezdete. A megtérés azonban kötelesség, a megtérés maga a haladás. Mint ahogyan a kerék is lefordul, de ismét felemelkedik és így halad tovább. Amely nemzet, egyház, család vagy ember elhagyja magát és nem akar vagy nem tud többé a helyes útra visszalendülni, az menthetetlen. Ezért üzeni az Úr is: *Térj meg, mert ha nem, hamarosan eljövök ellened és gyertyatartódat kimozdítom helyéből.*

Íme, nemzetünk gyertyatartója már inog s a legszomorúbb az, hogy tulajdon fiai fűjogadják a mécs égő lángját. A ma oltogatja a saját jövődjének világosságát és éltető tüzét. Pedig nemzetet, egyházat, társadalmat, és családot csak az a szellem tarthat fenn, amely őket életre hívta. És e nemzet megbódult gyermekei megtagadják öröklött hagyományukat, sorvasztják nemzeti öntudatukat, levetkeznek tisztességeküket. Így pusztítják érthetetlen módon magukban és nemzetükben az életadó ősi szent erőt!

Egyházunkban is inog már a gyertyatartó, mert tulajdon hívei tagadják meg a Krisztus igaz evangéliomát. A családokban is kimozdult már a helyéből a tisztességes gyertyatartó, mert az ősöktől öröklött erkölcs és az egymást támogató meleg testvéri szeretet bennük is sorvadozni kezd!

Nézzen szét akárki, nem szorúl-e el a szíve, amikor látja, hova jutott a mai kor embere! És hova jutott az egész világ! Az élet telve elégtelenséggel, a lélek keserűséggel a szív reménytelenséggel! Mit várhat a jövődjétől az ilyen kor embere?

Az Úr azonban nagykegyelmű Isten és nekünk szerető édesatyánk! Mindig kész a mentésre. Mert ő nem holtaknak, hanem élőknek Istene. Hosszútűrő szeretettel várja megtérésünket. Vajha mindenki felismerné és meglátná, hogy a mostani idő türelmi idő,

amelyet az Isten javulásunkra adott. Azt szeretné, hogy megerősödjék ez a nemzet a magát mentő munkás hazaszeretben. Azt szeretné, ha evangéliomi egyházunk minden tagja megszilárdulna az örököltött egyházhűségben és az apák nemes hagyományainak követésében! Azt szeretné az Úr, ha minden egyes ember úgy szállna magába e próbás idők keresztbordozó bánatában és úgy térne rá az újjászületésnek és a lelki feltámadásnak szent ösvényeire, hogy elmondhassa mindenikről az Úr azt az ítéletet: *Ismerem cselekedeteidet, fáradásaidat, kitartásodat, tudom, hogy túrtél az én nevéért és nem fáradtál el!* Ámen.

(1925.)

III.
ALKALMI BESZÉDEK.

MIT, HOGYAN ÉS MIÉRT?

Beiktatási beszéd. 1893.

Alapigék: Kor. I. 2, 1-5.

Áldjad én lelkem az Urat és egész bensőm az ő szent nevét. Áldjad én lelkem az Urat és el ne felejtkezzél semmi jótéteményéről!
(Zs. 103.)

E szavakkal fohászokodott egykor Dávid király, hogy megköszönje az ő Urának Istenének hozzávaló nagy irgalmasságát. E szavakkal lépek most én is erre a szószékre, midőn az Isten véghetetlen atyai kegyelméből e nemes gyülekezet lelkészi állásba beiktatnak.

Nagy és őszinte a szívem hálája, mert az Isten szent munkateret adott most énnékem. Az ő szent nevében jövök tiközétek. Azzal a meggyőződéssel foglalom el helyemet, hogy az Isten segítségemre lesz minden én munkámban. Azzal az eltökéléssel nyitom szóra ajkamat, hogy Sohasem hirdetek itt mást, mint amit az Isten lelke ad majd szólanom. Hiszem, hogy megáldja jóf eltételeimet, mint ahogyan eddig is ő volt az én megáldó Istenem. *Azért dicsérlek Uram, teljes szívemmel, hirdetem minden csodatételeidet. Örülök és örvendezek tebenned, zengedezem, óh Magasságos, a te nevedet!* (Zs. 9, 3.)

De imádkozom is, hogy áldja meg az Isten az én jóra irányuló igyekezetemet. Tegye a maga erejét teljessé az én gyengeségeimben. Vezéreljen a maga csodálatos bölcsességével, hogy e gyülekezetnek mindenkor igazi lelkipásztora, atyja, vezére, a hitben szeretetben és minden jóban hűséges példája lehessenek.

Nem először beszélek hozzátok e szent helyről, testvéreim, tudjátok hát, kinek tudományát hirdetem. Mégis nagy lelki örömmel és teljes készséggel tárom fel előttem, hogy mit, hogyan és miért fogok tinektek e szószékről beszélni. Az ezt megvilágító és mai elmélkedésem alapjául szolgáló szent ígéket hallgassátok meg, testvéreim, illő figyelemmel, amint azokat megírva találjuk Pál apostolnak a korintusiakhoz írott első levele második részének első öt versében...

Te pedig, Istennek Szentlelke, szentelj meg most minket, tedd jóvá s hasznossá elmélkedésünket! Ámen.

1. A felolvasott szent ígéket a nagy apostol, Pál intézte a korintusi hívekhez. S lehetne-e egy evangélikus lelkésznek követésremélőbb példát állítani maga elé, mint a hitnek és az alkotó munkának e nagy apostolát? Azt az apostolt, akit Krisztushoz való hűsége, a

hitben való erőssége, az evangélium hirdetésében kifejtett buzgósága, minden akadályt legyőző szent lelkesedése még apostoltársai közül is olyan magasra kiemelt! Lehet-e szebb, méltóbb, emelkedettebb és választott hivatásának megfelelőbb úton elindulni *egy* céltudatos evangélikus lelkésznek, mint amelyen Pál apostol végezte egyházalapító és egyházmegtartó építő munkáját? Lehet-e okosabb, bölcsőbb, Jézus szellemével megegyezőbb irányelvet felállítania, mint amilyent Pál apostol mond ki e szavaiban: *Mikor hozzátok mentem, testvéreim, nem beszédnek vagy bölcselkedésnek kiválóságával hirdetem nektek az Isten bizonyágtételét, mert feltettem magamban, hogy köztetek semmi mást nem tudok, mint egyedül Jézus Krisztust, még pedig a megfeszítettet!*

Nem emberi tudományt, nem világi bölcseséget, nem véges elme elgondolásait óhajtom én nektek az Isten e szent házában hirdetni, hanem egyedül csak az Úr Jézus Krisztust és az ő evangéliumát. Azt az evangéliumot, hogy *úgy szerette az Isten ezt a bűnös világot, hogy az ő egyszülött fiát adta, (Ján. 3, 16.) aki lett nekünk az Istentől bölcsesség, igazság, szentség és váltság. (Kor. I. 1, 30.)* Azt a Krisztust akarom és fogom nektek hirdetni, akiről mind valljuk, hogy *nincsen senkiben másban üdvösség, mert nem is adatott az ég alatt az emberek között más név, mely által üdvösségre juthatnánk. (Csel. 4, 12.)* Azt a Krisztust, aki azt mondotta magáról: *Én vagyok az út, az igazság és az élet, senkisé meg az Atyához, hacsak nem általam. (Ján. 14, 6.)*

Ezt a Krisztust, az élet fejedelmét, lelkünk megváltóját, az Isten egyszülött szent fiát hirdetem majd tinatek, hogy *akivel a keresztség által eltemetettünk a halálba, és akit az Atya dicsősége feltámasztott a Jmlottakból, ugyanúgy mi is új életet élünk!* (Róma, 6, 14.)

2. És hirdetem őt, ha nem is olyan ihletett ajakkal, ha nem is olyan hatalmas erővel, mint Pál apostol hirdette, de hirdetem a komoly meggyőződés igaz hevével, hirdetem a tapasztalat által megerősödött hit teljes bizonyosságával, hirdetem soha nem lankadó hűséggel, hogy ha el is kell mondanom, hogy *gyengeséggel, félelemmel és nagy remegéssel járok köztetek, heszédem és prédikálásom ne álljon bölcselkedés hiető beszédéből, hanem a léleknek és az erőnek megmutatásából.*

S mi volna ez az erő más, mint a hitnek és a szent meggyőződésnek ereje! Hiszen aki maga nem hisz, mást sem indít hitre. Csak akkor győzhetem meg embertársaimat valaminek igazságáról, ha magam is igaznak tartom azt. Ha nincs bennem töretlen lelkesedés azon ügy iránt, amelynek zászlaját kezembe ragadtam, ha csak szóval biztatok másokat: „Előre!”, de magam nem tudok elől járni és azt mondani, amit egykor Pál apostol mondott: *Kövessétek az én példámat, testvéreim, és figyeljete azokra, akik úgy járnak, amint mi példátok vagyunk* (Fil. 3, 17.): akkor meddő lesz itt minden

munkám, akkor haszontalan lesz minden törekvésem, eredménytelen minden fáradozásom. *Mert nem beszédben áll az Isten országa hanem erőben.* (Kor. I. 4, 20.) Abban az erőben, amelyről azt mondja az Úr apostola: *Az a diadal, amely a világot legyőzi, a mi hitünk.* (Ján I. 5, 4.)

És mikor én ezt a helyet elfoglalom, érzem, tudom, hogy hadba-szálltam. És nekem a rámváró harcban nemcsak meg kell állanom, hanem diadalt is kell aratnom. *Ilyen bizodalmunk pedig Krisztus által van az Istenhez, nem mintha alkalmasak volnánk magunktól elgondolni valamit, úgy mint magunktól valót, hanem a mi alkahnas voltunk az Istentől van, aki alkalmassá tett minket arra, hogy szolgálai legyünk az új szövetségnek, nem a betűének, hanem a leiekének, mert a betű megöl, a lélek ellenben életet ad.* (Kor. II. 3, 4-6.)

És mert tudom, hogy *akiben nincs meg a Krisztus lelke, az nem az övé* (Róma 8, 9.), azért arra fogok mindig törekedni, hogy *ugyanaz az érzület legyen bennem, amely Jézus Krisztusban is volt.* (Fil. 2, 5.) Tudom ugyanis, hogy csak így érhetem el Isten kegyelméből azt a kitűzött céloamat, ami hivatásom is, hogy *beszédem és prédikálásom nem áll majd bölcselkedés hitető beszédéből, hanem a léleknek és. az erőnek megmutatásából.*

3. Mivel pedig nem emberi bölcselkedés fitogtatása e szent hely célja és szent hivatásom kötelezése, hanem az élő hitnek hit által való felkeltése, megnevelése és megszilárdítása, azért nem is lehet az én igehirdetésem célja sem más, mint az, amit Pál apostol tűzött céljául, *hogy hitetek ne emberi bölcseségen nyugodjék, hanem az Isten erején.*

Nem mellékes célok szolgálatára rendelt engem közéték és hozátok az Isten, testvéreim! Vannak és lehetnek igen tiszteletreméltó és jogos egyéni vágyak, célok és törekvések, lehetnek és vannak is nagyon hasznos társadalmi és közérdekek, amelyek szolgálata nemcsak le nem alacsonyítja, hanem talán fel is emeli az embert, de én azt tartom, hogy az evangélikus lelkipásztor magasabb, szentebb, hivatásának megfelelőbb célt nem ismerhet és nem tűzhet maga elé, mint azt, hogy a Krisztusban hívők nyáját hitben, szeretetben, élő reménységben minél gazdagabbá és erősebbé tegye.

Nem ismerhetek e munka végzésében személyeket, hanem csak egyháztagokat. Nem nézhetek mást, csak az egyházhoz való hűséget és az egyház építésére irányuló készséget. Nem vethetek mást latba, mint a buzgóságot. Vannak itt is gazdagok és szegények, vannak előkelő és alárendelt emberek, vannak ősi családfán virágozott nemesek, és vannak névtelen senkik, de nekem csak testvéreim vannak és lesznek itt, mert az Úr anyaszentegyházában csak hívők és hitetlenek vannak. És nekem az a kötelezettségem, hogy a hívőket hitükben erősítsem, a hitetleneket pedig az Isten ölére elvezessem. Az a hivatásom, hogy amit a társadalmi rend és az öröklött vagy szerzett különbség az emberek közt elválasztó falul felemelt, azt a testvéri össze-

tartozásnak és a testvéri szeretetnek minden különbséget feloldó jézusi érzésével megnyhítem, az egyház falai között pedig megszüntetni igyekezzem. Mert az evangélium *egyházán* belül éreznie és tudnia kell mindenkinek, hogy *amint a test egy, bár sok tagja van és a testnek valamennyi tagja, ha sok is, csak egy test, úgy Krisztus is.* (Kor. I. 12, 12.) De úgy a Krisztus egyháza is. *Mert egy lélekkel mindnyájan egy testté kereszteltettünk, akár szolgák, akár szabadok.*

Kedves testvéreim, világos az én lelkészi munkám tárgya, módszere és célja egyaránt. Nemcsak az egyház Ura, hanem az egyház minden egyes híve is nyilván szemmel tarthatja, ha vájjon híven teljesítem-e vállalt kötelezettségemet. S tudom, hogy az Isten nem hagy el nemes célra irányuló fáradozásomban. De titeket is kérek, kedves testvéreim, támogassatok munkámban. Hiszen nem magamat kívánom szolgálni, hanem a mi áldott Megváltónk lélekmentő szentes célijait. Fogadjatok be hát szeretettel és bizalommal, támogassatok kész buzgósággal, *mint akik polgártársai vagytok a szenteknek és házanépe az Istennek, akik rá vagytok építve az apostolok és a próféták alapjára, melynek szegelyköve maga Krisztus Jézus, akiben az egész egységes épület szent hmplommá növekszik az Úrban, aki-ben ti is együtt épültök az Isten lakóhelyévé lélekben!* (Ef. 2,19-22.)

És most fel a szent munkára! Az Úr legyen velünk mindörökké!
Ámen.

BÉKESSÉG NEKTEK!

Búcsúbeszéd. 1896.

Alapigék: Lukács 24, 36.

Kedves testvéreim! Ma búcsúzni jöttünk fel az Isten házába. Akik mint egy család, együttéltünk eddig gondban, bajban, küzdve, reménykedve és néha-néha együtt örvendezve, most elválunk egymástól örökre. Utoljára állok előttetek e szent helyen az Isten üzenetével ajkamon. Mint lelkipásztortok, utoljára hirdetem nektek az Isten nagyságos dolgait és üdvözítő evangéliumát. És elmondhatom én is Pál apostollal: *íme, most tudom, hogy ti, akik között járván az Isten országát hirdettem, nem látjátok többé az én orcámat.* (Csel. 20, 25.)

Utas vagyok, aki tovább vándorol, mert más munkamezőre rendelte az ő ura. Utasok vagytok ti is, atyámfiai. Az élet útján találkoztunk s együtt haladtunk egyideig. Most szétválnak útaink. S itt, a válaszüton szíves búcsút kell vennem tőletek, akikkel együtt vert az idők vihara, együtt simogatott a reménykedések szelíd szellője, együtt derített fel az isteni kegyelem áldása.

Mikor három évvel ezelőtt bizalommal fogadtatok, szeretettel viszonoztam bizalmatokat. Azóta, három év sokszor igen nehéz viharában, csak reményeim csorbultak és nyugalmam tört össze néha, de szeretetem mit sem változott. Az a régi maradt, mert nem engedte elveszni vagy megfogyatkozni hivatásom szentsége. Nem is vádolhat senki, hogy szeretetlenséget tapasztalt tőlem valaha e gyülekezetben.

Mikor közéték jöttem, megígértem, hogy soha mást nem hirdetek köztetek, csak Krisztust és az ő evangéliumát. Nem vádol a lélek, hogy megszegtem volna ígéretemet. Most, hogy elválok tőletek, ismét csak az Úr szavait veszem ajkamra, mert búcsúzásul nem is tudhatnék kedvesebb és vigasztalóbb ígéretet találni, mint az Üdvözítő ama köszöntését, amelyet hallgassatok meg illő figyelemmel és áhítattal, amint azokat feljegyezve találjuk. (Lukács 24, 36.)

E szavakkal köszöntötte Jézus az ő tanítványait, e szavakkal köszöntelek benneteket most én is, midőn közületek távozom. Jobb és áldásosabb búcsúszót nem tudok én tinektek mondani, mint ha azt kívánom, amire legnagyobb szükségetek van, de legnagyobb szük-

sége van minden embernek ezen a világon, hogy teljék meg az éle-
tetek testileg és lelkileg egyaránt az Isten legnagyobb áldásával, a
békességgel.

1. *Békesség néktek!* Ez az én búcsúszavam azokhoz, akik sze-
rettek.

Mert hálás szívvel emlékezem azokra a kedves híveimre, akik
szerettek. Akik bizalommal nézték és jósággal támogatták egyház-
építő munkámat. Akik megértették és elismerték, hogy sohasem volt
más célom és törekvésem, mint csak az, hogy minél hívebben szol-
gáljam az én Uramat itt e gyülekezetben és minél többeket vezessek
el a mi megváltó Krisztusunkhoz. A közpályán működő ember az őt
megértők támogatásából és méltánylásából merít erőt a kitartó küz-
delemre. Munkatársak ezek, akiknek megértése és jósága növeli az
alkotó-készséget és a munkakedvet. Ezekről veszek hát elsősorban
búcsút, midőn távozom. Akik szeretettek, akik támogattatok, akik
mellettem állottatok, akik mindig hívek maradtatok, áldjon meg
titeket az áldások Istene minden békességgel! Én mindig hálával
gondolok majd reátok és valahányszor reátok gondolok, mindig kiül
majd ajkamra az áldó fohász: *Békesség néktek!*

Ez a búcsúszavam azokhoz is, akik akarva vagy akaratlanul
megkeserítettek. Érthetetlen az az emberi szokás, hogy egymásnak
sokszor ok nélkül is keserűséget szereznek. Azokról nem is szólok,
akik tudatosan, tervszerűen, gonosz indulatból vagy játékos köny-
nyelműségből bántják embertársaikat. Az emberi természet lelki
dudvája ez, ami együtt nő fel a legszebb virágokkal. De hát miért
kell ezt a dudvát túrni a Krisztus egyházában? Miért kell alacsony
emberi indulatoknak uralmat engedni ott is, ahol csak az Úr evan-
géliumának volna szabad uralkodnia mindenben és mindenkiben?

Nem volnék őszinte, ha be nem vallanám, hogy egyesek bántása
sokszor igen nagy lelki fájdalmat okozott itteni működésem ideje
alatt. S mégsem ez fáj legjobban, hanem az, hogy mennyire hát-
rálatták az egyházépítés szent munkáját s hányszor elkeserítették
még a legbuzgóbbakat is közöttünk. Velük szemben is követem azon-
ban az én Uram, Jézusom példáját, és míg velük egy úton vagyok,
kiengesztelődöm lélekben és azt mondom: *Békesség néktek!* Egyúttal
azonban kérve-kérem őket az én Uram Krisztus nevében, szűnjék
meg e gyülekezetben a rosszmájúság, haljon ki az izgágáskodás, üljön
el az önhietség és a magabölcsek tanácsa oszolja fel, mert aki építeni
nem tud, legalább ne akadályozza meg az építeni akarók tisztas
munkáját. Adja meg mindenki amivel másoknak tartozik, leginkább
pedig adja meg az egyháznak a gyermeki hála és a hűséges ragasz-
kodás áldozatait. Ha önmegtágadást és ha lemondást kíván ez a hála
és szeretet, gyakorolja azt szívesen mindenki egyháza javáért és a
gyülekezet békességéért. Csak így távozhatom el tőletek a jól-
eső reménykedéssel, hogy utódom szerencsésebb lesz, mint én voltam,
mert ő itt egymást megértő, egymást támogató, minden felsőbbiséget

tisztelő és lelkipásztorát készséggel támogató hű népet talál, akivel öröm az együttes munkálkodás.

Ezért mondom az egész gyülekezetnek búcsúzóul az Úr szavaival: *Békesség néktek!* Ezt mondom az egész községnek is. Otthonom volt, míg köztetek éltem. Otthonom volt az a csendes parochia is, amelyben, életem legszebb három esztendejét töltöttem el olyan zavartalan boldogságban, amilyent az Isten kegyelme csak keveseknek juttat. De mert abban a csendes parochiában az ott lakozó békesség tette kedvessé az életemet, azért kívánom én a búcsúzás ez órájában e gyülekezet és e község minden egyes tagjának, ami a legdrágább a világon: *Békesség néktek!* Lehet, hogy az én orcámat nem látjátok többé, akik között az Isten országát hirdettem, de azért ha a testi és lelki élet nyugodt pillanataiban elégtelenséggel telik meg a szívetek, gondolatok majd rám szeretettel, aki búcsúzásom óráján is azt kívántam nektek, amit köztetek való munkálkodásom alatt is mindig célúi tartottam: *Békesség néktek!*

2. És ez nemcsak búcsúszavam hozzátok, hanem áldásom is.

Áldásom az egyház előjáróira, akik becsületos jószándékkal jártak velem együtt az egyházépítés igen sokszor göröngyös útjain. A jól végzett munka lelki megelégedésének csendessége töltse meg a szíveteket mindenkor és ez kísérje át őket egykor a drága jutalom elvételére az egyház Urához!

Áldásom ez az egész egyház számára. Bizony nem ritka eset volt, hogy az egyház köréből kiüldözték a békességet, de az Isten mindig újból visszaadta. Most azt kívánom, legyen az egyházban állandóbb a békesség, maradandóbb a csend. Legyen az egyházközség minden egyes tagja egyetértő, egyházát szerető, hűséges és áldozatra kész, minden jóra és nemesre hajlamos híve Krisztusnak. Legyen az egyház belső életén és külső viszonyain egyaránt ragyogó dísz és tündöklő valóság az Isten békesége!

Ez az áldásom minden egyes családra. Mert békesség nélkül pokol még a családos élet is, de békességgel minden napja áldott. Én áldást kívánok tinéktek, kedves testvéreim. A legnagyobb áldást, hogy Krisztus lakozzék veletek egy földél alatt. Tőletek, édes apák, soha nem káromolni, hanem mindig csak áldani hallják az Úr nevét szülőtte gyermekeitek. Ti édes anyák, tanítsátok meg magzataitokat az Isten nevének dicséretére, mert amely gyermek az Istent áldani tanulta, az szüleit is tisztelni fogja egész életén át. Oltsa be minden ház az Isten háza után való szomjúságot az egymást felváltó nemzedékek szívébe, hogy az Isten házának békessége átvonuljon a családi fészek falai közé is. Mert higyétek meg, kedves testvéreim, nem az élet lett nehezebb e földön, nem is a baj halmozódott fel egészen a lélek roskadásáig, hanem a hit lett gyöngébb és a békesség lett ritkább az emberek lelkében. Azért adom én most áldásul minden evangélikus családnak Jézus köszöntését: *Békesség néktek!*

Ez az én áldásom a község minden lakosára is. Hiszen akik

együtt élnek, csak akkor lehetnek boldogok, ha békességben élnek. Ne üssön hát éket és ne okozzon viszályt e községben sem a vallás, sem a vagyon, sem a nevelés különbsége. Még kevésbbe válassza el egymástól e község lakosait a haragtartás, az irigység, a rosszakarat, hanem legyen mindenki igaz jóakaró testvére a felebarátjának, hadd áradjon ki teljes bőségében és teljes gazdagságában e község lakosaira az Isten békessége!

Békesség néktek! Ez az én búcsúzó, ez az én áldásom!

És most, hogy elbúcsúztam és megáldottalak titeket, hadd nézzek végig mégegyszer rajtatok. Távozó lelkipásztortok áldó pillantása ez. Itt hagylak titeket, mint őszi szél lebbenésére a levél a fát. De a lehulló levél helyén új levél hajt ki. Utánam is új embert küld majd ide az egyház Ura. Kérlek, kedves testvéreim, fogadjátok őt szívesen, becsüljétek meg szeretettel. Én pedig állandóan azért imádkozom az egek urához, adjon nektek olyan lelkipásztort, akinek munkája nyomán valósággá váljék rajtatok és köztetek az én őszinte jókívánságom: *Békesség néktek!* Ámen.

AZ EVANGÉLIUMMAL.

Beköszöntő beszéd. 1908.

Alapigék: Róma 1, 14-17.

A földi ember egyik legfelemelőbb érzésével, de egyúttal a legnehezebb terhével is állok most előttetek, testvéreim az Úrban! Mert az embertársak bizalma nemcsak felemeli, hanem a velejáró várakozás súlyával szinte a leroskadásig meg" is terheli a bizalmat felölélő embert. Őszintén megvallom, hogy mikor édes magyar hazánk ez első evangélikus egyháza megtisztelt azzal, hogy lelkészéül meghívott, első pillanattól kezdve nem annyira a meghívásban kifejezett hálaárakötelező megtiszteltetés, mint inkább az erőim fogyatékos voltával szembemeredő követelmények óriási tömege és fontossága foglalkoztatta lelkem minden gondolatát. Ha mégis nyugodtan és bizakodva merészelem vállalni a lelkipásztori tisztelet, azt abban a meggyőződésben teszem, hogy az egyház bizalma nem pusztá átvonuló hangulat, hanem olyan erőforrás, amelyből mindenkor meríthetek és felüdíthetem netalán csüggedni kezdő kintartásomat. Az én jó Istenemre gondolva pedig, törhetetlen bizalommal hiszem, hogy aki velem volt eddig is, velem marad ezután is, míg az ő szent és üdvösséges evangéliumát lelkem teljes buzgóságával hirdetem. Mert én tudom és vallom, hogy *Krisztusért járok követségben* (Kor. II. 5, 20.), *s noha testben járok, neon test szerint vitézkedem* (Kor. II. 10, 3.) *hanem az Isten ereje munkálkodik az én erőtlenségemben* (Kor. II. 12, 9.). Ezért nem is aggódom, mert én *mindent megbírok abban, aki engemet erőssé tesz.* (Fil. 4, 13.)

Ennek az isteni erőnek kívánok én itt szószólója és képviselője, hirdetője és kész eszköze lenni. Ennek az isteni erőnek csodás munkáira és eredményeire fogok én itt mindennap rámutatni. Mert az a szent meggyőződés vezetett engem erre az országoshírű elődök által megnehezített szószékre, az a szent meggyőződés irányít majd minden munkámban is, hogy *Krisztus evangéliuma Isten ereje minden hívőnek üdvösségére.* Ezzel a szent evangéliummal a lelkemben és a kezemben köszöntök én ma be a gyülekezet körébe. Ezt az evangéliumot hozom én ma viszonzásul azért a megtisztelő bizalomért, amelyet e gyülekezet velem szemben tanúsítani kegyes volt.

Miként érvényesítem majd ezt az evangéliumot és annak áldásait, arról későbbi működésem tesz majd tanúbizonyságot. Miként fogom fel annak kötelezéseit, azt most kívánom röviden vázolni.

Mielőtt azonban beszédemet megtartanám, hallgassuk meg előbb az ünnepi karéneket, és mondjuk el az Úrtól tanult kedves imádságot . . .

Hallgassák meg a hívek mai elmélkedésem alapjául választott ama szent igéket, amelyeket megírva találunk Pál apostol római levele 1, 14-17. versében.

1. Kedves testvéreim, ma a reformáció emlékezetét ünnepeljük. Ez a nap munkálkodásomnak is különös jelentőséget ad. Meghatározza az alapot, amelyre helyezkednem kell. Megszabja az utat, amelyen egyedül juthatok célomhoz. Kitűzi a célt is, amelyre törnöm kell. És arra is kötelez, hogy az evangéliumhoz való viszonyomat tisztázzam.

Mindnyájan tudjuk és örömmel valljuk, hogy az evangéliumot maga az Isten tette üdvözítő erővé minden hívő ember számára. Olyan erővé, amely még az ember bűne és hitetlensége ellenére is, a Megváltóban diadalmas eszköze, kútfeje minden üdvösségnek. Mindnyájan tudjuk és valljuk, hogy nincs más kalauz az örökéletre, nincs más vezérlő fény az egek egébe, mint egyedül csak Krisztus evangéliuma. Ez a közös meggyőződés a mi frigykötésünk alapja.

Lelkész és gyülekezet nem is egyesülhet más alapon közös építá munkára, mint ha egyező meggyőződés hatja át a lelküket. És ha mi most az Isten kedvező akaratából, az evangélium Urának vezérléséből egymásra találtunk, pillanatra se felejtjük, hogy közös célokat vagyunk kötelesek szolgálni. Ezek a közös célok pedig mind egyazonos forrásból sarjadnak és ez az evangélium; egyazonos pontban futnak össze és ez is az evangélium. Nekünk együttesen és egymást erősítve kell Isten és emberek előtt bizonyosságot tenni arról, hogy az evangélium csakugyan életformáló és lelketemelő isteni erő e földön minden hívőnek üdvösségére.

Nekünk hitünkkel és életünkkel kell igazolnunk, hogy az evangélium lélek és élet, amely megszentel, megáld, vigasztal és boldogít. Fény, amely az élet útját bevilágítja egészen az örökkévalóságig. Szent kötelék, amely összefűzi az érdekek korlátaival elválasztott és a bántások töviseivel sértett emberek szívét. Minden haladás és minden nyugalom iránymutatója és vezére, amely szédületes magasságokba lendíti az emberi élet törekvéseinek menetét, hogy legyen mindenki tökéletes, mintahogy az ő mennyei Atyja is tökéletes. Az evangélium vigasztaló és reménytnyújtó erő, amely akkor válik legnagyobb kincsévé az embernek, mikor tőle a földi élet távozni készül, mert isteni biztatásával bevilágít az ismeretlen és rettegett jövő homályába is, hol az üdvösség Ura kegyelemmel és szeretettel várakozik reá. Az evangélium vallása és követése tehát az a közös alap, amelyen a mi együttes munkánk nyugszik és amelyről letérnie soha nem is szabad.

De ha a közös vallásban és a közös munkában egymáshoz simúl is a lelkünk, azért nem leszünk soha kizáróak. Akik az Isten ked-

vező kegyelméből az evangélium irányító fényénél az Isten Szentleikének vezérlésével járjuk a földi élet vándorútját, tudjuk, hogy az Isten nem személyválogató. Mi sem akarunk azok lenni, nekünk is kedves mindenki, aki az Urat féli és az ő akarata szerint jár. Azért ha egymáshoz símúl is a lelkünk, mindig lesz benne másvallású testvéreink számára is annyi hely, amennyi elég arra, hogy ott az evangélium Urának szívéből reánk sugárzó szeretet jóságában megfűrödhetnek.

2. Az evangélium isteni erejében való ez a 1 közös elgondolás tehát a mi mai frigykötésünk fundamentuma, de egyúttal az én lelkipásztorkodásom törvénye is.

Miként a fa, amelynek gyökerei a legkülönbözőbb irányba szétágazva táplálják a törzset, úgy egy keresztyén gyülekezet is ezernyi lélek hívó buzgalmával gyűjti magába az evangélium éltető erőit, hogy életének ízes és szép gyümölcseivel tegye élvezetesebbé és gazdagabbá a földi életet, Ami a fának az éltető nedv, az a gyülekezetnek az evangélium. Lelkipásztorkodásom ideje alatt egyetlen pillanatra sem fogok megfélekedezni arról a kötelességemről, hogy e gyülekezet minden egyes tagjának a lelkét megáldjam és meggazdagítsam az evangéliummal.

Pál apostol azt írta a rómabelieknek, hogy ő görögöknek és barbároknek, bölcseknek és együgyűeknek egyaránt adósa, így tehát megvan a szándéka, hogy az evangéliumot azoknak is hirdesse, akik Rómában vannak. Én is ezzel az eltökéléssel jöttem erre a helyre, hogy itt, az ország szívében élő evangéliumi egyházban, ahol a társadalmi, művészeti, irodalmi és tudományos élet vezető elemei a tanulatlan néppel együtt alkotják azt a közösséget, amelynek élére állított az Isten rendelkezése és a ti bizalmatok, meg fogom mutatni, hogy az evangélium csakugyan isteni erő minden hívőnek üdvösségére. Ennek igazolásával mindenkinek adósa vagyok. S ha majd a fényes paloták kegyelmes urai a földalatti lakások kegyelemből tengődő inségeseivel bánatukban az evangélium vigasztalásáért fordulnak hozzám, nem adok, mert nem is adhatok az egyiknek más evangéliumot, mint a másiknak. Inkább arra törekszem majd, hogy mindenkivel szemben megtaláljam az evangéliumnak azt a pünkösdi nyelvét, amely mindenki előtt feltárja az Isten nagyságos dolgait és az Isten atyai kegyelmét.

Óh, én kész vagyok nektek is, akik itt az ország fővárosában laktok, kész vagyok az evangéliumot hirdetni, sőt mást, még ha kívánnátok sem fogok nektek hirdetni soha, mert szent meggyőződésem, hogy amint a beteg testet, legyen az királyé vagy koldusé, ugyanaz az orvosság gyógyítja meg, úgy a beteg lelket is csak az Úrnak egyetlen és mindig azonos evangéliuma teheti egészségessé és örvendezővé. Azért itt, az ország fővárosában *sem fogom soha szegyeim Krisztus evangéliumát, mivelhogy az Isten ereje az, minden hívőnek üdvösségére.*

El vagyok rá készülve, hogy itt is akadnak majd, akiknek szemében az evangélium nem erő és nem hatalom, hanem mint Pál apostol idejében is, az *egyiknek botrány, a másiknak bolondság, nekünk azonban üdvösség, hatahm és bölcsesség!* (Kor. I. 1, 17-25.) De legyen bár a hitetlenek száma légió, legyen bár a bölcsék tudása, egetvívó, támadja bár a balgatagok akármilyen hatalmas sereg ezt az evangéliumot, én mégsem fogom azt soha szégyenelni, mert *hitből hitté kell annak feltárulnia az Isten dicsőségére!*

Ez a meggyőződés az én lelkipásztorkodásom törvénye és erőm forrása. Pedig, ha végigtekintek a reámváró feladatok roppant sokaságán és nagy nehézségén, ha meggondolom, hogy milyen nyomasztó a nagy elődök helyére lépni kevesebb tehetséggel és fogyatékosabb erővel, ha mérlegre vetem a felém irányuló bizalom nagyságát az én gyarlóságaimmal: akkor nem tehetek mást, mint hogy a tenger viharában megrettent tanítványok esedezésével kiáltok az én megváltó Krisztusomhoz: *Segíts Uram, mert elveszünk!* (Mt. 8, 26.) De rám szól az Úr és én megnyugszom. Tudom, hogy csak gyarló eszköz vagyok ugyan az ő kezében, de érzem, hogy bennem is visszhangzik az Úr biztató szava: *Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm gyengeségben lesz teljessé!* (Kor. II. 12, 9.) És én csak arra vigyázok, hogy az ő hozzamvaló kegyelme ne legyen hiábavalóvá, hanem dolgozzam híven, buzgón« lankadatlanul, ámbár nem én, hanem az Isten kegyelme, amely velem van! (Kor. I. 15, 10.) Az ő igazsága táplál, és az ő jósága tart meg engemet és én tudom, hogy az igaz hitből él!

Az Isten nevében felveszem hát a szent munkát, vezéreljen benne az Isten kegyelme és kísérjen a ti szívetek támogató készsége és lelketek éltető bizalma! Ámen.

MÉLTÓN AZ EVANGÉLIUMHOZ.

A speyeri birodalmi gyűlés emlékünnepe. 1929. április 21.

Alapigék: Filippi 1, 27.

Kedves testvéreim!

Rég porladó ősök látogatnak ma el hozzánk ez ünnepi órában. Hálás emlékezésünk idézi meg őket.

Arcukon a fájdalmas bánat árnyéka borong, de szemükben a komoly elszánás tüze ég, mert örök igazságok vallására rendelte őket a hatalmas Isten. És a vallott igazság fénye elűzi a bánat borúját a hit vallók arcáról. Mint ahogy Krisztus arca még a Golgotán is ragyogott és fénylett, noha körülötte minden sötétségbe borúit. Mert az igazság hősein az isteni dicsőség glóriája ragyog.

Most reánk ebből a fényből esik egy enyhe sugár. És vele múltak elevenednek meg előttünk: földi nagyságok, fejedelmek, uralkodók, vezérkedő hatalmasságok, reménykedő hívek ezrei. S mindenikük szívében emésztő tűz, mellyel harcbaszállnak egymás ellen Krisztus olthatatlan köntösének, az evangéliumnak birtokáért.

Mi ez ünnepi órában nemcsak azok felé fordulunk, akik négyszáz évvel ezelőtt ebben a nehéz harcban a speyeri birodalmi gyűlésen az evangéliumot vallották és védelmezték, — bár ezek állnak szívünkhöz közelebb, — hanem annak a történelmi jelentőségű gyűlésnek összes szereplőit megidézzük, hogy bennünket, késő nemzedéket, most bölcseségre tanítsanak.

És négyszáz esztendő távlatából egy apostoli intés száll ma hozzánk azok életéből, akiknek szembenállásával történelmet indított új mederbe az Isten lelke ezen a világon. S mikor ma ismét szembenállónak látszanak Krisztus híveinek táborai ezen a szomorú földön, bizony csupa áldás lesz számunkra, ha mindnyájunk szívét megszállja a lelkiismeret ama kötelező parancsolata: *Krisztus evangéliumához méltóan viselkedjete!*

1. A speyeri német birodalmi gyűlésnek az a történelmi jelentősége, hogy a római katolikus és az evangéliumi keresztyén hívek ezen váltak el véglegesen egymástól. A két tábor között Ferdinánd magyar királynak, mint a hatalmas német császár képviselőjének lett volna szép történelmi hivatása, hogy okos bölcseséggel a ki egyenlítés munkáját végezze. A hatalom birtokosai azonban, mióta

a világ áll, sokszor elvétették már történelmi hivatásukat, mert könnyebbnek tartják a parancsolást, mint a méltányló megértést és a bölcs kiegyenlítést.

Ferdinánd Speyerben a földi királyok tekintélyével és nem az égi király igazságával és szelídségével ült rá a birodalmi gyűlés trónszékére. Ezért nem tudott az egymással szemben álló pártok fölé emelkedni, hanem maga viselkedett legpártosabban. Már pedig a hatalom csak a pártatlanság magaslatáról tud békét teremteni és békét megtartani, ha ellenben pártoskodik, szelet vet és vihart arat és pusztító veszedelmet szabadít a világra. Messze múltak enyésző távolából Ferdinánd alakja ez ünnepi órában úgy árnyéklík felénk, mint aki nem Krisztus evangéliumához méltón viselkedett és ezzel egyik okozója lett a vallásbeli szétszakadásnak. Nem a türelmes megértés bölcsességével, hanem a megfélemlítő parancs szavával akarta a felébredt lelkek meggyőződését elhallgattatni. Mintha bizony valaki a mélységekből feltörő forrás vizét vagy a magasságokból meginduló szélvihart gögös önhittségből pusztá kézzel elnyomhatná!

A birodalmi gyűlés többségét alkotó katolikus rendek sem viselkedtek Krisztus evangéliumához méltóan. Mert az erősebbnek azt a kiváltságot adja az Úristen, hogy erejének tudatában elnéző és megértő lehessen. Speyerben azonban az erősebb fél a kíméletlenség rossz tanácsot adó göggyével fordult szembe az evangélium híveinek táborával. Meg akarta félemlíteni a gyűlöletével, meg akarta ezégyeníteni a lenézésével. Nem fogadta be társaságába, kizárta a közügyek szolgálatából, becsukta előtte a templomokat, hogy azok bármelyikében meggyőződése szerint imádja az Urat. A többség nem gondolta meg, hogy a templomból kizárt emberek mindig buzgóbbak és hogy a méltatlan lenézés tüzeiben csak a gyávák égnek semmivé, az erősek ellenben acéllá edződnek. Mert a lelki világban a gyűlölet és a lenézés ugyanazt eredményezi, amit a nagy nyomás termel ki a természet világában: a parányi szellőnek is engedő porszemeket faldöngető kövekké tömöríti.

S valóban az evangélium híveinek táborát 1529. április 19-én Speyerben a birodalmi gyűlés erőszakoskodó többsége tömörítette együvé. De azért mi, mikor ma Speyerre emlékezünk, mégsem azt ünnepeljük, hogy az evangéliom egyháza 12 esztendő korában megérte az ünnepélyes vallástétel konfirmálásának boldog szép ünnepét; nem is azt, hogy akkor szakadt el hivatalosan és nyilvánosan a pápa egyházától és ezzel az istenfűség szabadságának öntudatára és méltóságára jutott; még csak nem is azt, hogy azóta az Isten megsegítő kegyelméből az evangéliom híveinek száma csaknem 200 millióra emelkedett; hanem hálás büszkeséggel azt ünnepeljük, hogy a speyeri német birodalmi gyűlésen az evangéliom hívei mindenben Krisztus evangéliomához méltóan viselkedtek. Miként maga a világ Megváltója, ők is inkább a Golgota keresztekkel terhes útját választották, mint hogy megtagadják az egyszer felismert és befogadott isteni igazságot.

Miként az apostolok, ők is inkább akartak az Istennek, mint az embereknek engedelmessé válni. (Csel. 4, 19.) És miként Krisztus óta valamennyi igazán hívő ember, vallást tettek Krisztusról az Isten és az emberek előtt, (Mt. 10, 32.) Ünneplésünk első célja mi is lehetne tehát más, mint az, hogy mi is vallást tegyünk ma róluk az Isten és az emberek előtt, hogy elődeink nehéz viszonyok közt, gyűlölségek tüzeiben, lenézések gyalázatában, megítéltetések terhei között, szeretetlenség ostorcsapásai alatt is mindenben Krisztus evangéliomához méltóan viselkedtek.

2. De éppen ebben áll elénk az emlékező ünneplés komoly kötelezése is. Elsősorban természetesen elénk, az evangéliom hívei és boldog birtokosai elé. Mert nem elég, hogy örököltük az evangéliomot, őseink hűségét is örökölnünk kell. A speyeri gyűlésen őseink ajkán egybeolvadt a tiltakozás és a hitvallás. Példájukat követve most mi tiltakozunk és hitvallást teszünk.

Tiltakozunk minden és mindenki ellen, ami és aki evangéliomi szent hitünk nyílt és szabad megvallását bármilyen módon gátolni, lenézéssel kisebbiteni, gyűlölködéssel vagy hátráltatással akadályozni akarná. És ezzel a tiltakozással a legegyszerűbb emberi jogot védjük, amelynek árnyékában ma és itt mi vagyunk a kisebbség. De mert az Isten akaratából a kisebbség is többséggé növekedhetik, mi ezt a jogot a mai többség számára is védjük, mikor majd az idők változtatásával kisebbségé sorvad.

Tiltakozunk a lelkiismeret szabadságának minden korlátozása, megítélése és megveszőzése ellen. És ezzel az Istenben hívők ama szabadságát védjük, amelyre maga Krisztus szabadított fel az ő megváltó hatalmával. (Gal. 5, 1.) Nem igazi híve, nem méltó tisztelője és nem érdemes megváltottja az Istennek, aki mások hitbeli meggyőződését megítéli, lenézi, kisebbiti és érvényesülésében hátráltatja. Tiltakozunk az ellen, hogy a hit dolgában többség állítson korlátot a lelkiismeretnek, holott az az igazság, hogy mindenki a tulajdon urának áll vagy esik és az isteni akarat, hogy *senki ne ítéljen idő előtt, mert majd eljön az Úr, aki megítél mindenkit a cselekedetei szerint.* (Kor. I. 4, 5.)

Viszont szilárd meggyőződéssel vallást teszünk tiszta, jézusi, evangéliomi hitünkről. Vallást teszünk arról, hogy *senki más alapot nem vehet, mint amely már le van rakva és ez Jézus Krisztus, az Istennek egyszerűen Fia, a világ üdvözítője és megváltója.* (Kor. ^ I.

Vallást teszünk arról, hogy minket hitünk becsületes és szilárd vallásában megfélemlíteni vagy megállítani nem lehet. Ellenkezőleg, egész földi életünkben Krisztus evangéliomához méltóan akarunk viselkedni: a másképpen hívőkkel szemben türelemmel, hitbeli test-
3, 11.)

Vallást teszünk Isten és emberek előtt, hogy *nem szégyeneljük Krisztus evangéliomát, mert az Isten ereje az minden hívőnek üdvösségére.* (Róma 1, 16.)

véreinkkel szemben szeretettel, szidalmazóinkkal szemben áldással, gyűlölőinkkel szemben imádsággal, az evangéliummal szemben törhetetlen hűséggel, lelkünk megváltójával szemben hálával, a mindeneiket megáldó Istennel szemben alázatos gyermeki bizalommal, kötelességeinkkel szemben kitartással viseltetünk.

Négyszáz esztendő távolából azonban egy mélyen lehangoló jelenség rontja meg ünnepi hangulatunkat. Az a jelenség, hogy gyűlölködő esztelenek ma ismét az üldözött, a megvesszőzött, a meggyaláztott, a leköpdösött és töviskoronával megkínzott Krisztus sorsát szánják minékünk. Ezeket arra figyelmeztetjük, hogy Krisztus követőinek bármely táborába tartozzanak is, legyenek bár többség vagy kisebbség, csak egyetlen igaz törvénye lehet életüknek, hogy Krisztus evangéliumához méltóan viselkedjenek!

A speyeri gyűlés emlékezetének felújításakor mindenkitől azt kérjük, gondolják meg, mire vezetett négyszáz évvel ezelőtt a kíméletlenség, a testvérietlen visszavonás és a konok meg-nem-értés. Az élet törvényei mindig ugyanazok, azonos okokból tehát azonos következmények származnak. Ez ünnepi órában teljes alázatossággal, testvéri bizalommal és az Isten gyermekeihez illő meleg szeretettel arra kérjük Krisztus minden hívét: viselkedjék Krisztus evangéliomához méltóan! Ne a türelmetlenség, ne a lenézés, ne a megérteni nem akarás szeretetlenségével, hanem a jézusi szeretet mindent elfedező készségével nézze el és viselje el egymást mindenki!

Tegye ezt Krisztusért, aki mindnyájunk váltására áldozta életét. Tegye Isten nevének dicsőségéért, aki nem békéltlenségre, hanem békességre hívott el és kötelezett bennünket. Tegye a keresztyén hit tisztességéért, hogy megismerje mindenki, hogy Krisztus tanítványai vagyunk, mert testvérként szeretni tudjuk egymást. Tegye az imádságért, amellyel a maga jóságát, türését, és irgalmasságát ajánlja fel az Istennek bűnei megbocsátásának mértékéül. Tegye szegény szenvedő hazánkért, amelynek boldogságát csak polgárainak egyvetértése és testvéri összesímulása biztosíthatja!

Legyen jubileumi ünneplésünk áldása az a fény, amellyel az isteni élettörvény minden ember lelkéből és életéből visszasugárzik az egek egére. És ez a fény írja fel az ég boltozatára, sugározza szét az egész világra az apostol intésének és kötelezésének ama boldog igazságát: Itt e földön minden Krisztusban hívő ember az evangéliumhoz méltóan viselkedik! Ámen.

BIZONYSÁGTÉTEL ÉS VALLOMÁS.

Az ágostai vallástétel négyszázéves emlékünnepe. 1930.

Alapigék: Zsoltár 119, 46-47.

Az emlékezés aranyhídjára lép ma a lelkünk és elvándorol rajta a múltak távolába. Nem éledegni megy, mert akkor sem volt gondtalanabb az élet és könnyebb a küzdelem, mint ma. Mert ahol és amíg az emberek meg nem értik és be nem látják, hogy nem egymás hán-tására, hanem egymás boldogítására vannak teremtve, addig mindig és mindenütt van és lesz az életnek nehéz gondja és fájó szomorúsága.

Volt ezelőtt négyszáz esztendővel a mi áldott evangélikus őseink szívében is, akiknek emlékezetét e mai szent napon felidézzük. Felidézzük azért, hogy tanítsanak. Felidézzük azért, hogy lelkesítsenek. Felidézzük azért, hogy hűséget neveljenek és kitartást öntsenek belénk. Mert ez a kor már új tanítások után vágyakozik. Nem tud már többé az idők változásain és az emberek hangulatain is diadalmasan uralkodó, az egymást váltogató korok felett is örökéletű szent igazságokkal teljesen összeforrani. Ez a kor már olyan lett, mint az óramutató: szereti a kilengéseket a végletek felé és így hajtja a társadalom nagy gépezetét, mialatt haszontalanul emészti az időt.

Az emlékezés azonban most egy kevés időre elvonja lelkünket a jelentől és négyszáz esztendő távolába, Augsburg városába vezet. Hitvalló őseink várnak ott reánk. Várnak, sőt kérnek, hívogatnak, hogy megtelítsék lelkünket az evangéliomi buzgóság pünkösdi tűzé-vel. És felénk hangzik onnét a zsoltárok királyi írójának nemes szavai-
val az a bizonyágtétel, amelyet evangélikus elődeink a birodalmi gyű-
lésnek benyújtott hitvallásukra jelszóul írtak: *A királyok előtt szólok a te bizonyágaidról és nem szégyenülök meg!* És mi hozzátesszük ma hívő szívünk ünnepi hitvallásaképen: *És gyönyörködöm a te pa-rancsolataidban, melyeket szeretek.*

A múltak bizonyágtevése és a jelen vallomása ölelkezik ma össze emlékező lelkünk mélyén. Bár megszületnék e szent ölelkezésből a diadalmas, a boldog jövőendő!

1. Négyszáz esztendővel ezelőtt azt írták az evangéliom hitvallói az augsburgi birodalmi gyűlésen benyújtott hitvallásukra jelszóul: *A királyok előtt szólok a te bizonyágaidról és nem, szégyenülök meg!*

Úgy is volt. Királyok, fejedelmek, földi hatalmasságok egész serege volt akkor együtt Augsburg városában. És velük szemben hitvallók álltak. Királyoknál, fejedelmeknél, hatalmasságoknál is nagyobb, megállóbb és diadalmasabb erőnek és tekintélynek birtokosai.

Az erőt a szívükben hordozták, a tekintélyt a kezükben tartották. Az erő hitbéli meggyőződésük volt, a tekintély pedig az Isten ígéje. És az erőt nem eltiprásra, a tekintélyt nem átkozódásra használták. Mert aki egyszer megragadta az Isten evangéliumát és akit egyszer megragadott az Isten evangélioma, az a Krisztus lelkéből feléje áradó erőt nem mások lenyűgözésére és bántására, hanem mindenek építésére használja. És aki nem a maga dicsőségét keresi, hanem a lelke és az Isten akarata szerint való szent alázatossággal az Isten igazainak szolgájává és bizonyágtételeinek hirdetőjévé szegődik, az nem átkozza, hanem csak áldja még elleneseit is; az nem ítél mások hite, meggyőződése és lelkiismerete felett, hanem egyedül csak az Isten igazait keresi, vallja és igyekszik diadalra juttatni.

Az Augsburgban a királyok előtt vallástételre megjelent evangélikus őseink örök dicsősége, hogy mikor vallásos hitükről és szabad lelkiismerettel vallott hitbéli meggyőződésükről vallást tettek, egyetlen szóval sem bántották ellenfeleiket, nem mondtak átkot a másként hívőkre, nem gyalázkodtak, nem ítélték és nem kárhoztattak. Örök dicsőségük az is, hogy minden kijelentésükben csak az evangéliumot szólaltatták meg. Nem emberek bölcsességét, hanem az Isten örök igazságait hirdették tisztán és elegyítetlenül.

Ezért nem szégyenültek meg akkor, a vallástétel történelmi óráján, ezért nem szégyenültek meg azóta sem soha. Mert négyszáz esztendő távolában is úgy állanak most előttünk és a világ előtt, mint igazi hitvallók és nem hitgyalázók, mint bizonyágtevők és nem kérkedők, mint erősek és nem erőszakoskodók, mint igazságot beszélők, de nem ítélezők. Mert az ítélet ott volt már bizonyágtévésükben és ott volt a hitvallásukban, amelynek igazát a lefolyt négy évszázad nemhogy ledönteni, de meggyengíteni sem tudta, ellenben évszázadról-évszázadra folytonosan erősíti és igazolja és igazolni fogja időtlen időig, egészen a diadalomig! Mert nekünk szent meggyőződésünk, hogy *az a diadal, amely a világot meggyőzi, a mi hitünk!* (Ján. I. 5, 4.)

2. Ezért az emlékezésnek e kedves óráján az őszinte vallástétel ígéje ül ki mindnyájunk ajkára: *Én gyönyörködöm a te parancsolataidban, amelyeket szeretek!*

Ezek a parancsolatok Jézus Krisztusnak, az Isten egyszülött szent Fiának lelkén keresztül jutottak el az emberiséghez. Hozzánk pedig apáink hívő lelkén keresztül jutottak el, hogy boldogítsanak. Azért ma megfogadjuk az apostol szavát: *Örömmel adjatok hálát az Atyának, aki méltókká tett minket, hogy a szentek sorában részesüljünk a világosságban!* (Kol. 1, 12.) Mert véghetetlen nagy isteni kegyelem evangélikusnak lenni! Véghetetlen nagy

kegyelem összeforni azzal az evangéliommal, amely *az Isten ereje minden hívőnek üdvösségére*. Véghetetlen nagy kegyelem megismerni és magunkénak vallani *azt az örök isteni igazságot, mely szabaddá tesz bennünket*. (Ján. 8, 32.) Véghetetlen nagy isteni kegyelem az, hogy mi nem embereknek és nem intézményeknek szolgálunk, hanem közvetítés nélkül és félelem nélkül, mint szeretett fiak járulhatunk a kegyelem székéhez! (Gal. 4, 6.)

Ezért azt a kérést intézzük ma, az ágostai hitvallás négyszázéves emlékűnnepén minden egyes evangélikus emberhez: *Amint vettétek az Úr Krisztus Jézust, úgy járjatok őbenne. Verjeteek gyökeret és épüljeteek fel benne és a vett tanítás értelmében erősödjeteek meg a hitben, bővelkedvén abban hálaadással. Vigyázzatek, hogy senki ne akadjon, aki zsákmányul ejt titeket bölcselkedéssel és üres hitetessel, amelyek emberi hagyományok és világi szokások szerint és nem Krisztus szerint valók*. (Kol. 2, 6-8.)

Mert ez az emlékűnnep tőlünk is bizonyágtévést követel. Bizonyágtévést, hogy evangéliomi szent hitünk drága kincseit ismerjük, mindennél többre becsüljük és mindenkor megtartjuk. Ezért egyetemes egyházunk azt kívánja tőlünk a mai napon, hogy az áhítatos buzgólkodás e szent órájában valamennyi evangélikus templomban hangozzék el az a vallástétel, amelyet az egyházkerületek püspökei aláírásukkal kibocsátottak. Felkelvén azért ülőhelyéből, hallgassa meg és ezzel tegye magáévá e szent gyülekezet is ezt az emlékező vallástételt...

(Itt felolvastuk a hivatalos ünnepi nyilatkozatot, amely körlevél formájában valamennyi gyülekezetnek megküldetett.)

FOGADALOM AZ ÁGOSTAI HITVALLÁS MELLETT.

A pesti ev. magyar egyházközség 1930. június hó 22-én, az ágostai hitvallás 400 éves jubileumán díszközgyűlést tartott, melyen D. D. Raffay Sándor püspök által készített alábbi nyilatkozatot fogadta el.

Mi, a magyarhoni ágostai hitvallású evangélikus keresztyén egyháznak pesti evangélikus magyar egyházközsége, annak Istenben hívő minden rendű és rangú tagjai, az Úrnak most folyó kedves esztendejében hálaadó ünnepet tartunk. Hálás kegyelettel ünnepeljük az egyházunk egyik dicsőséges oszlopául szolgáló ágostai hitvallás megalkotásának, a német birodalmi gyűlésen való bemutatásának, elfogadásának és megerősítésének 400 éves fordulóját.

Ez ünneplésünk alkalmából alázatos magasztalással áldjuk a maga ügyét diadalra juttató mindenható Isten szent nevét, aki üdvözítő kijelentését és bölcs rendelkezéseit az ágostai hitvallásban az üdvösségre vágyó ember elé tárta.

Dicséretet mondunk a bűnön és a halálon is győzedelmes Úr Jézus Krisztusnak, aki igazán hívő szívek buzgóságában az ő Bzent ígéjének evangéliomát az emberi elgondolások sziklasírjából új életre támasztotta fel.

Ünnepet ülünk az Isten Szentlelke újból való kitöltésének öröme, hogy a reformációban új pünkösödöt szerzett és a reformáció hitvallóiban új apostolokat támasztott a Krisztus anyaszentegyházának.

Kegyeletes hálával emlékezünk meg az evangélium hőseiről, akik a reformációban az evangéliumi tiszta hit nyílt megvallásával és bátor hirdetésével késő nemzedékeknek is kényszerítő példát adtak az Isten ígéjéhez való törhetetlen ragaszkodásra, az Isten ígéjének hűséges megtartására és kitartó szolgálatára.

Örömmel, hódolattal és hívő lelkünk igaz meggyőződéséből fakadó ragaszkodásunk bensőséges hűségével valljuk magunkénak azt a hitvallást, melyet evangéliumi anyaszentegyházunk bölcs hitvallói az Úr 1530. esztendejének június hava 25-ik napján Augsburg városában a német birodalom hatalmasainak és ezzel az egész világnak eléje tártak. Mert ebben a hitvallásban Krisztus egyházának nagy reformátora, dr. Luther Márton és a melléje állt tudósok, névszerint Melanchton Fülöp, Justus Jónás, Bugenhágen János, Spalatin György és Agrikola János az Úr Jézus Krisztusnak az Újszövetség szent irataiban feljegyezett isteni tanításait csodálatos bölcseséggel,

teljes hűséggel és mindenkinek érthető világossággal foglalták össze és állították a hitre vágyó és üdvösségre rendelt emberek elé.

Őszinte meggyőződés hűségével ragaszkodunk az ágostai hitvalláshoz, mert ez a hitvallás a minden hitnek és vallásnak igazi mivoltát, az Isten és az ember egymáshoz való viszonyát Jézus Krisztus tanításához híven, az Evangélium alapján másítás nélkül tárja elénk. Hitvallásunk szerint a mennybéli hatalmas Isten nekünk, gyarló földi embereknek, szerető édes Atyánk, aki nem törvények rendelkezéseivel, nem hatalmi szó parancsaival és megszabásaival, hanem a gyermekeit még tévedéseikben is megértő és a megbocsátásra mindig nyitott atyai szív szeretetével intézi földi gyermekeinek ideig-és örökkévaló élete útjait.

Komoly meggyőződés hűségével ragaszkodunk az ágostai hitvalláshoz, mert Jézus után arra tanít, hogy a hívő embernek mindenkor a germeki hála, bizalom és szeretet közvetlen nyíltságával kell az ő mennyei Atyjához járulnia. Még akkor is, ha megbántotta Ot. Még akkor is, ha Vele szemben háládatlan volt. Még akkor is, ha bűnbeesett. Mert az Úr Jézus Krisztus tanítása szerint az Isten az élő szeretetnek és a megelőző kegyelemnek örök valósága, akihez az ő földi gyermekei mindig nyíltan, bizalommal, szertartások és közvetítők nélkül fordulhatnak.

Sőt így kell is fordulniuk, mert senki sem bocsáthatja meg az emberek bűnét, egyedül csak az üdvösséget adó kegyelmes Isten. És nincs más közbenjáró az Isten és az emberek között, mint az Úr Krisztus (Tim. I. 2, 5.), aki életével, igéjével és büntörtlő, engesztelő hálával mindenkinek megszerezte a szabad bemenetelt az Isten országába és megváltott mindenkit az örök életre.

Teljes meggyőződéssel ragaszkodunk azért az ágostai hitvalláshoz, mert az ember megigazulásáról az Evangélium nyomán azt tanítja, hogy „megigazulunk ingyen az Isten kegyelméből, a Jézus Krisztusban való váltság által”. (Róm. 3, 24.) Nincsen tehát senki, aki kiérdemelhetné, nincsen senki, aki kijárhatná, nincsen egyház, testület, szervezet, tekintély, vagy hatalom, amelyik kezeskedve biztosíthatná vagy eltilthatná a Krisztusban hívő ember megigazulását és üdvösségét. Aki hitével megragadta és meg is tartja az üdvösséget szerző Megváltóban nekünk adott isteni kegyelmet, annak nincsen szüksége közbenjáróra, engesztelésre, vagy biztosításra, mert Jézus maga mondja: „Aki hisz, annak Örök élete van!” (János 3, 36.)

Törhetetlen meggyőződéssel ragaszkodunk tehát az ágostai hitvalláshoz, mert Jézus kijelentésével egyezően azt tanítja, hogy az üdvözülés egyetlen emberi föltétele a hit. Nem az a hit, mely pusztán elhívés vagy meghódolás, hanem az a bizodalmas és őszinte lelki összeforrás és hűséges egybeolvadás az Úr Jézus Krisztussal és az O igéjével, amely az egyszülött Fiút egységbe forrasztotta az ő mennyei Atyjával, hogy elmondhatta magáról: „Én és az Atya egy vagyunk!” (Ján. 10, 36.)

Ebből következik, hogy az egyház a Krisztusban hívők közössége. Az egyház fölséges hivatása, hogy az Isten Szentlelkének vezetésével az emberekben a Jézus Krisztusban való igaz tehát bensőséges, élő tehát cselekedetekben gazdag, megszentelt tehát üdvözítő hitet fölkeltse, ápolja és uralkodó hatalommá tegye. Így teremti meg a látható egyház a láthatatlan egyházat, amelyben az igazán hívők közössége, mint egy nyáj az egy pásztor Jézus Krisztus alatt, boldogan legelteti lelkét az Isten üdvözítő kegyelmének cselekedetekkel virágzó kies mezején.

Az élő és éltető hit szent meggyőződésével ragaszkodunk az ágostai hitvalláshoz azért is, mert az Evangéliumhoz híven azt tanítja, hogy Isten Igéje és a Megváltó által rendelt két szentség teljesen elegendő arra, hogy az embernek lelke Istenhez térjen és nála meg is maradjon az örök életre. Mert az Isten Igéje az Isten akaratának igaz és elégséges kijelentése, amely mellett semmiféle más igazságra és kijelentésre nincsen szükségünk, hogy az üdvösség útját megismerjük és azon maradjunk. A Jézus Krisztus által rendelt két szentség pedig teljesen elegendő a Krisztus Jézussal való lelki összeforrásra. Mert a szent keresztségben az ember adja át magát egészen az üdvösség szerzőjének, az Úr Jézus Krisztusnak; az Úr szent vacsorájában pedig az üdvösség szerzője, Jézus Krisztus adja át magát egészen a hívő embernek. Aki pedig Krisztusé és akié a Krisztus, annak nincsen más és több szentségnek mondott kegyes cselekedetre szüksége.

Végül hálás kegyelettel tartjuk tiszteletben hitvallásunknak amaz evangéliumi tanítását, amely szerint nincsen különbség a hívők között és a lelkészek csak sáfárkodásra rendelt és méltott csolgái az Úr Jézus Krisztusnak a hívők közösségében, az anyaszentegyházban. Ezért is hívők és lelkészek, férfiak és nők, felnőttek és gyermekek, mint az evangélium anyaszentegyházának Isten kegyelméből való tagjai az ünnepi megemlékezés e szent órájában az Isten iránt érzett alázatos hálával, az Evangéliumhoz való hűséggel, egyházunk bensőséges szeretetével és az ágostai hitvalláshoz való kegyeletes ragaszkodással fogadalmat teszünk, hogy az evangéliumnak igaz gyermekei, az Igének hűséges sáfarai, egyházunknak mint a hívek közösségének munkás és tántoríthatatlan tagjai leszünk és maradunk mindörökké. Az egyház Urát pedig buzgó fohászkodással kérjük, hogy minket mindannyiunkat e fogadalom megtartására az ő Szentlelkével megőrizzen és megállásunkban hitvalló őseinkhez méltókká tegyen. Ámen.

ÜDVÖZLŐ BESZÉD

az ágostai vallástétel négyszázados ünnepén: Augsburgban,
1930. szeptember 22.

Ünneplő gyülekezet!

Miként az égen a vándormadarak, úgy vonultak ezekben a napokban a föld színén is a távoli népek és nemzetek fiai e tisztos város falai közé.

Miként azok a vándormadarak, úgy az ünneplésre vonuló emberek is ösztönös törvény kényszerét követik. Világosságra, fényre, melegségre, életújulásra vágyakoznak. És ezt mind itt gondolják feltalálni az együttes ünneplés kedves napjain. És felzendül ajkunkon a zsoltáríró kedves szava: *Énekeljete az Úrnak új éneket, mert csodadolgokat cselekedett: tudtul adta az ő szabadítását, a népek előtt megjelentette az ő igazságát!* (Zsoltár 98, 1-2.)

Mi most ennek a szabadításnak négy százéves évfordulóját jöttünk ünnepelni. Ezért a szabadításért jöttünk hálat adni. Ezt az igazságot jöttünk megköszönni. Mert a lélek felszabadítása volt az. És a világ Megváltójának az igazsága volt az. *Jöjjetek hát, örvendezzünk az Úrnak, vigadozzunk a mi szabadításunk kősziklájának!* (Zsoltár 95, 1.)

Azért sereglöttünk most Augsburg városába, mert az Úr 400 évvel ezelőtt ezt a helyet választotta ki, hogy benne csodadolgokat cselekedjék. Miként egykor a Sinaj hegyén tudtul adta szent akaratát, Bethlehemben kijelentette atyai szerelmét, a Golgotán megpecsételte üdvözítő kegyelmét, Krisztus megnyílt sírjánál nyilvánvalóvá tette az örökéletre szóló kiengesztelődését: úgy Augsburg városában a népek előtt megjelentette az ő igazságát. És e kijelentést is csodamódon cselekedte meg. *Ami a világ szerint balgata, azt választotta ki az Isten, hogy megszegyenítse a bölcseket. És ami a világ szerint gyenge, azt választotta ki az Isten, hogy megszegyenítse az erőseket. És ami a világ szerint alacsony származású és lenézett, azt választotta ki az Isten, hogy a valamiket semmivé tegye!* (Kor. I. 1, 27-28.)

Bizony, kijelentésnek a városa ez! Bizony, hitvallóknak a városa ez! És mi azért zarándokoltunk most ebbe a városba ünnepelni, hogy szintén vallást tegyünk.

Vallást teszünk a mi szent hitünkről. Arról a tiszta evangéliumi szent hitről, melyet a 400 évvel ezelőtt itt küzdő hitvalló őseink drága

örökségül hagytak ránk. Ezek és milliók nevében alázatos hódolattal borulunk térdre a mindenható szent Isten előtt, hogy Augsburg városában 400 évvel ezelőtt új teremtés örömét szerezte a világnak. *Ismét szétválasztotta a világosságot a sötétségtől.* (Mózes I. 1, 4.) És a világossággal, az evangélium örök fényével új világot, új életet indított el e földön. *Örömmel adjatok hálát az Atyának, aki méltóvá tett minket, hogy a szentek sorában részesek legyünk a világosságban!* (Kol. 1, 12.)

Vallást teszünk az üdvözölni vágyó lelkek isteni világosságához, az evangéliumhoz való hűségünkről. Ünneplő lelkünk azt mondja ma a hitvalló Péterrel: *Uram, kihez mennénk, örökélet beszéde van tégnélad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten fia!* (János 6, 68.)

Vallást teszünk azok iránt érzett mélységes tiszteletünkről is, akik 400 évvel ezelőtt ebben a városban *vallást tettek hitükről az Isten és az emberek előtt.* (Mt. 10, 32.) Akik másoknak hitet adnak, maguknak örök életet szereznek nemcsak az égben, hanem a földön is. Ők azt írták hitvallásuk élére: *A királyok előtt szólok a te bizonyosságaidról és nemi szégyenülök meg!* Mi pedig az ünnepi emlékezés e szép órájában hozzátesszük: *És gyönyörködöm a te parancsolataidban, melyeket szeretek!* (Zsoltár 119, 46-47.) Ők választott hűséges szolgálói voltak az Úrnak. Legyen emlékeztük áldott mindörökké! Ők próféták voltak, akiknek a lelkén át ömlött a mi szívünkbe is az evangéliumi hit üdvözítő áldása. Legyen ez a hit bennünk és utódainkban is földi boldogságnak és mennyei üdvösségnek örök szent forrása! Ők apostolok voltak, akik a bizonyágtézés erejével álltak igazaik mellett. Legyen nemes példaadásuk bőségesen termő lelki magvetés mindörökké! Hűségük pedig legyen nemzedékről-nemzedékre átöröklött erény, hogy soha ki ne vesszen a földön az evangéliumi hit bizonyágtévoinek istenes tábora!

Ők maguk halandók voltak, de alkotásuk örökéletű. Mert az Isten igazsága élt bennük és alkotásukban. És mi szent meggyőződéssel teszünk vallást az ágostai hitvalláshoz való ragaszkodásunkról. Mert ez a hitvallás az evangélium legtisztább tüköre. Az ágostai hitvallásban tárul elénk tisztán, világosan az evangélium egész tartalma. Mindaz, amit a mennyei Atya tett földi gyermekeinek üdvösségéért és mindaz, amit viszont elvár földi gyermekeitől az ő üdvösségükért. Az ágostai hitvallás fejezi ki legvilágosabban azt az örök igazságot, hogy a vallás a hívő embernek a személyes Istenhez, mint édes atyjához való személyes, benső viszonya, amelynél sem intézmények, sem szertartások, sem emberi tantételek, sem közbenjárók döntő tényezők nem lehetnek. Az istenfűség felséges gondolata a vallás igazi tartalma. Az istenfűség a keresztyénség igazi mivolta. Ennek tökéletes isteni valósúllása Jézus Krisztus. A hívő ember számára pedig az istenfűség hivatás és eél, dicsőség és méltóság egyaránt. Mikor az ágostai hitvallás ezt a boldogító és felséges felfogást teszi kijelen-

tésének tengelyévé, akkor felülemelkedik a közönséges történeti jelentőség és üdvtörténeti jelentőséget nyer.

Négyszáz évvel ezelőtt ezt az igazságot jelentette ki Augsburg városában az Isten a népeknek. Ezért zarándokoltunk ide ünnepelni. Lelkünk telve van hálával. De telve van fogadalommal is. Mert az a mi boldogító meggyőződésünk, hogy *mi birtokában vagyunk Krisztus gondolaiának*. (Kor. I. 2, 16.) És ma ünnepélyesen megfogadjuk, hogy ezt a drága örökséget nemcsak a magunk számára, hanem a késő nemzedékek számára is megőrizzük. Megfogadjuk, hogy ezt a drága kincset az Isten akarata szerint igyekszünk kamatoztatni nemcsak a magunk tiszta és emelkedett evangéliumi életében, hanem a népek és nemzetek életében is. Ünnepi emlékezésünk múltó évszázadokon át glóriás fényvel ragyogó koronája evangéliumi szent hitünk lesz és marad mindörökké! Megfogadjuk, hogy az ágostai hitvalláshoz való hűséges ragaszkodásunkban sem boldogság, sem boldogtalanság, sem diadal, sem vereség, sem felmagasztaltatás, Bem megaláztatás soha meg nem tántorít!

Hitet tenni jöttünk a hitvallás e városába. És ha ünneplésünk bevégeztével szerteszállunk, mint a vándormadarak, a régi fészekbe új hitet, új lelkesedést, új életet viszünk. írja fel ezért a szíve táblájára és hirdesse naponként mindenikünk az apostol amaz intését: *Amint vettétek az Úr Krisztus Jézust, úgy járjatok őbenne!* (Kol. 2, 6.) Hadd támadjon a mi nyomunkban is szerte e világon hitvalló nemzedék, és hadd zengjen a vallomás e földön diadalmasan: *Jézus Krisztus Úr, az Atyaisten dicsőségére!* (Fil. 2, 11.)

Engedjék meg, hogy végül a magyarhoni ágostai hitvallású evangélikus egyetemes egyház és a romániai presbiteri alapon álló evangélikus egyházkerület szíves üdvözetét és áldáskívánatait e jubiláris ünneplésre összegyülekezett testvéreimnek tisztelettel és szeretettel tolmácsoljam. Az Úr legyen velünk!

TARTALOM:

	Oldal
I. Perikopák alapján tartott beszédek	3—247
1. A MORZSÁK. Lk. 16, 19—31. Sath. u. I. vas. 1932. Ósegyh. per.	3
2. AZ ISTEN SZERETET. Ján. I. 4, 16—21. Sath. u. I. vas. 1910. Ósegyh. per.	7
3. MIT AD AZ EVANGÉLIUM EGYHÁZAI Csel. 3, 1—8. Sath. u. I. vas. 1931. Rajnai per.	11
4. A VILÁGOSSÁG FÉNYÉBEN. Mt. 6, 22—23. Sath. u. 2. vas. 1929. Szász per.	15
5. A SZERETET KÖTELESSEGE. Ján. I. 3, 16—18. Sath. u. 2. vas. 1922. Ósegyh. per.	19
6. AZ ÚJ LÉLEK. Tim. II. 1, 7. Sath. u. 2. vas. 1928. Württ. per.	22
7. AZ ALKUDOZÓK. Lk. 9, 57—62. Sath. u. 3. vas. 1914. Szász per.	26
8. HOGYAN VISELKEDJÜNK! Péc. I. 5, 6—11. Sath. u. 3. vas. 1891. Ósegyh. per.	31
9. KETTŐS IGAZSÁG. Lk. 6, 38. Sath. u. 4. vas. 1913. Ósegyh. per.	25
10. MIT VÁRNAK TÓLÜNK! Róma 8, 18—22. Sath. u. 4. vas. 1923. Ósegyh. per.	39
11. A VILÁG SÓVÁRGÁSA. Róma, 8, 19. Sath. u. 4. vas. 1927.	42
12. A LEGSZEBB HÍVATÁS. Lk. 5, 1—11. Sath. u. 5. vas. 1932. Ósegyh. per.	47
13. SZÍVEK SZÖVETSÉGE. Péc. I. 3, 8—11. Sath. u. 5. vas. 1930. Ósegyh. per.	50
14. SZÁMVETÉS. Fil. 3, 12—14. Sath. u. 5. vas. 1919. Württ. per.	54
15. KÉTFÉLE ENGEDELMESSÉG. Mt. 21, 28—32. Sath. u. 6. vas. 1898. Eis. per.	56
16. MIT OLVASOLI Csel. 8, 26—31. Sath. u. 6. vas. 1924. Eis. per.	59
17. AZ ÚR GONDOT VISEL. Mk. 8, 1—9. Sath. u. 7. vas. 1894. Ósegyh. per.	62
18. KITARTÁS. Csel. 18, 5—10. Sath. u. 7. vas. 1927. Eis. per.	65
19. A HAMIS PRÓFÉTÁK. Mt. 7, 15—23. Sath. u. 8. vas. 1892. Ósegyh. per.	69
20. A KRISZTUSI LÉLEK. Róma 8, 9. Sath. u. 8. vas. 1904. Rajnai per.	72
21. GONDOSKODÁS. Lk. 16, 1—9. Sath. u. 9. vas. 1911. Ósegyh. per.	77
22. EMBER TERVEZ, ISTEN VÉGEZ. Péld. 16, 9. Sath. u. 9. vas. 1897. Eis. per.	80
23. AMI BÉKESSÉGÜNKKRE SZOLGÁL. Lk. 19, 41—44. Sath. u. 10. vas. 1912. Ósegyh. per.	83
24. AZ ISTEN TEMPLOMA. Kor. I. 3, 16—17. Sath. u. 10. vas. 1918. Rajnai per.	87
25. AZ IGAZI MÉRTÉK. Lk. 18, 9—14. Sath. u. 11. vas. 1925. Ósegyh. per.	91
26. A CSELEKVŐ HIT. Jak. 2, 14—17. Sath. u. 11. vas. 1900. Württ. per.	96
27. ILLÉS ELCSÜGGÉDESE. Kir. I. 19, 4—15. és 18. Sath. u. 12. vas. 1912. Szász per.	99
28. ISTEN MUNKATÁRSAI. Kor. I. 3, 9. Sath. u. 12. vas. 1913. Württ. per.	104
29. AZ OKOS PÉLELEM. Lk. 12, 4—5. Sath. u. 13. vas. 1908. Rajnai per.	108
30. A DIADALMAS ÉLET. Fil. 2, 1—11. Sath. u. 13. vas. 1930. Württ. per.	112
31. HÁT A TÖBBI! Lk. 17, 11—19. Sath. u. 14. vas. 1932. Ósegyh. per.	115
32. A KERESZTYÉN LÉLEK EREJE. Kor. II. 4, 6—10. Sath. u. 14. vas. 1917. Württ. per.	119
33. KINEK SZOLGÁLJUNK? Mt. 6, 24. Sath. u. 15. vas. 1894. Ósegyh. per.	123
34. KRISZTUSKERESÉS. Mk. 1, 32—39. Sath. u. 15. vas. 1926. Württ. per.	127
35. LÉLEKKEL JÁRJUNK. Gal. 5, 25. Sath. u. 15. vas. 1927. Ósegyh. per.	131
36. ANNYAI TALÁLKOZÁS. Lk. 7, 11—17. Sath. u. 16. vas. 1931. Ósegyh. per.	135
37. ÁLDÁSKIVÁNAS. Ef. 3, 14—17. Sath. u. 16. vas. 1917. Ósegyh. per.	139
38. AZ ANYAI SZÍV KÉRÉSE. Mt. 20, 20—28. Sath. u. 17. vas. 1907. Szász per.	143
39. A LÉLEK EGYSÉGE. Ef. 4, 1—6. Sath. u. 17. vas. 1891. Ósegyh. per.	147
40. A NAGY PARANCSOLAT. Mt. 22, 34—43. Sath. u. 18. vas. 1912. Ósegyh. per.	151
41. A HÍVÓ CSÜGGÉDESE ÉS BIZALMA. Zs. 42, 1—6. Sath. u. 18. vas. 1916. Szász per.	155
42. KELJ FEL ÉS EREDJ HAZA! Mt. 9, 1—8. Sath. u. 19. vas. 1929. Ósegyh. per.	159
43. VETKEZÉS, ÖLTÖZÉS. Ef. 4, 22—24. Sath. u. 19. vas. 1926. Ósegyh. per.	163
44. A NAGY LAKOMA. Mt. 22, 1—14. Sath. u. 20. vas. 1895. Ósegyh. per.	167
45. OKOSAN ÉS BŐLCS SZÍVVEL! Ef. 5, 15—21. Sath. u. 20. vas. 1932. Ósegyh. per.	171
46. GYERÜNK JÉZUSHOZ! Ján. 4, 46—50. Sath. u. 21. vas. 1915. Ósegyh. per.	176
47. HADBASZÁLLÁS. Ef. 6, 10—17. Sath. u. 21. vas. 1926. Ósegyh. per.	181

	Oldal
48. ADÓSOK MÉRLEGÉN. Mt. 18, 23—35. Sath. u. 22. vas. 1910. Ósegyh. per.	186
49. MEGELÉGEDEÉS. Zsid. 13, 5. Sath. u. 22. vas. 1913. Eis. per.	191
50. KINEK-KINEK A MAGÁÉTI! Mt. 22, 17—22. Sath. u. 23. vas. 1908. Ósegyh. per.	195
51. CÉLOS ÚTAKON. Fil. 3, 17—21. Sath. u. 23. vas. 1908. Ósegyh. per.	200
52. MEGÚJHODÁS. Jel. 21, 3—5. Sath. u. 23. vas. 1925. Württ. per.	205
53. JÉZUS ÉRINTÉSE. Mt. 9, 18—26. Sath. u. 24. vas. 1930. Ósegyh. per.	209
54. AMI MÉG HIÁNYZIK. Kol. 1, 9—13. Sath. u. 24. vas. 1931. Ósegyh. per.	214
55. A GONOSZ SZÓLÓMÍVESEK. Mt. 21, 33—43. Sath. u. 25. vas. 1930. Württ. per.	219
56. MI LESZ VELÜNK! Thess. I. 4, 13—18. Sath. u. 25. vas. 1932. Ósegyh. per.	224
57. AZ ÍTÉLET. Mt. 25, 31—46. Sath. u. 26. vas. 1932. Ósegyh. per.	229
58. A CSODÁLATOS VÁROS. Jel. 21, 10—12. 21—27. Sath. u. 26. vas. 1930. Württ. per.	234
59. VIGYÁZZATOK! Mt. 25, 1—4. Sath. u. 27. vas. 1894. Ósegyh. per.	239
60. NE ALUDJUNK. Thess. I. 5, 1—11. Sath. u. 27. vas. 1931. Ósegyh. per.	244

II. Szabadon választott igéken alapuló beszédek 251—359

1. NŐÉ MADARAL. Móz. I. 8, 6—11. 1914.	251
2. AZ ŪR ANGYALAI. Móz. I. 32, 1. 1895.	255
3. AZ ÉGŐ CSIPKEKOKOR. Móz. II. 3, 1—5. 1912.	259
4. AMIÉRT A KÜZDELEM FOLYIK. Móz. II. 16, 1—4. 13—20. 1909.	263
5. MIBEN VAN AZ ERŐD! Bir. 16, 16—17. 1896.	267
6. HARCOK VIHARÁBAN. Sám. II. 10, 9—12. 1915.	271
7. OLTÁRÉPÍTÉS. Sám. II. 24, 25. 1896.	275
8. A VÍGASZTALODÁS ÚTJA. Jób. 12, 13—15. 23—25. 1913.	280
9. JÓTEVŐ KÖNNYEK. És. 38, 1—6. 1915.	283
10. ÖSSZEL. Jer. 8, 7. 1923.	287
11. A TERMÉSZET BESZÉDE. Ez. 3, 22—23. 1929.	291
12. AZ ŐSZ TANÍTÁSA. Ez. 3, 22. 1896.	294
13. A HIT PRÓBÁJA ÉS DIADALA. Dán. 3, 17—18. 1916.	298
14. ÍTÉLET ALATT. Mt. 3, 10. 1908.	302
15. MI AZ IGAZSÁGI! Mt. 5, 6. 1913.	306
16. OSZTATLAN LÉLEKKEL. Mt. 10, 37—39. 1909.	310
17. JÉZUS KEZE. Mt. 14, 22—32. 1922.	314
18. KITARTÁS. Mt. 24, 46—50. 1917.	318
19. PIROSLÓ ÉG ALATT. Mt. 16, 1—3. 1928.	322
20. MEGTALÁLTUK A MESSIÁST! Ján. 1, 41—43. 1913.	324
21. A KENYÉRKÉRDÉS. Ján. 6, 5—6. 1917.	328
22. HŪSÉG KRISZTUSHOZ. Ján. 6, 66—69. 1913.	333
23. SZERETNÉNK LÁTNI JÉZUST. Ján. 12, 20—21. 1913.	337
24. A KERESZTYÉN ÉLETTÖRVÉNY. Ján. 22, 15—17. 1930.	340
25. A VILÁG VILÁGOSSÁGA. Mt. 5, 14—16. 1909.	345
26. AMIVEL TARTOZUNK. Róm. 13, 8—10. 1919.	349
27. AZ ERŐSÍTŐ VALLÁSTÉTEL. Ef. 3, 20—21. 1924.	352
28. JÉZUS ÜZENETE. Jel. 2, 1—5. 1925.	356

III. Alkalmi beszédek 363—347

1. MIT, HOGYAN ÉS MIÉRT? Kor. 2, 1—5. Beiktatási beszéd. 1893.	363
2. BÉKESSÉG NÉKTEK! Lukács 24, 6. Bűnébeszéd. 1896.	367
3. AZ EVANGÉLIUMMAL. Róma 1, 14—17. Beköszöntő beszéd. 1908.	370
4. MÉLTÓN AZ EVANGÉLIUMHOZ. Fil. 1, 27. 1929.	375
5. BIZONYÁSGTÉTEL ÉS VALLOMÁS. Zsoltár 119, 46—47. 1930.	379
6. FOGADALOM AZ ÁGOSTAI HITVALLÁS MELLETT. 1930.	382
7. ÜDVÖZLŐ BESZÉD. 1930.	385

AMIT AZ ÚR ÜZEN.

A MÁSODIK KÖTETBEN FELDOLGOZOTT TEXTUSOK

I. Az Ótestamentumból.

	Oldal
Móz. I. 8, 6—11	Nóé madarai 251
Móz. I. 32, 1	Az Úr angyalai 255
Móz. II. 3, 1—5	Égő csipkebokor 259
Móz. II. 16, 1—4, 13—20	Amiért a küzdelem folyik 263
Birák 16, 16—17	Miben van az erőd? 267
Sám. II. 10, 9—12	Hareok viharában 271
Sám. II. 24, 25	Oltárépítés 275
Kir. I. 19, 4—15, 18	Illés elesüggedése 99
Jób 12, 13—15, 23—25	A vigasztalódás útja 280
Zsoltár 42, 1—6	A hívő csüggedése és bizalma 155
Zsoltár 119, 46—47	Bizonyásgtétel és vallomás. 1930. 379
Példab. 16, 9	Ember tervez, Isten végez 80
Ésaías 38, 1—6	Jótevő könnyek 283
Jeremiás 8, 7	Összel 287
Ezékiel 3, 22—23	A természet beszéde 291
Ezékiel 3, 22	Az ősz tanítása 294
Dániel 3, 17—18	A hit próbája és diadala 298

II. Az Újtestamentumból.

Máté 3, 10	Itélet alatt	302
Máté 5, 6	Mi az igazság?	306
Máté 5, 14—16	A világ világossága	345
Máté 6, 22—23	A világosság fényében	15
Máté 6, 24	Kinek szolgáljunk?	123
Máté 7, 15—23	A hamis próféták	69
Máté 9, 1—8	Kelj fel és eredj haza	159
Máté 9, 18—26	Jézus érintése	209
Máté 10, 37—39	Osztatlan lélekkel	310
Máté 14, 22—32	Jézus keze	314
Máté 16, 1—3	Pirosló ég alatt	322
Máté 18, 23—35	Adósok mérlegén	186
Máté 21, 28—32	Kettőre engedelmesség	56
Máté 21, 33—43	A gonosz szőlőmivesek	219
Máté 22, 1—14	A nagy lakoma	167
Máté 22, 17—22	Kinek-kinek a magáét	195
Máté 22, 34—43	A nagy parancsolat	151
Máté 24, 46—50	Kitartás	318
Máté 25, 1—4	Vigyázatok!	239

	Oldal
Máté 25, 31—46	229
Márk 1, 32—39	127
Márk 8, 1—9	62
Lukács 5, 1—11	47
Lukács 6, 38	35
Lukács 7, 11—17	135
Lukács 9, 57—62	26
Lukács 12, 4—5	108
Lukács 16, 1—9	77
Lukács 16, 19—31	3
Lukács 17, 11—19	115
Lukács 18, 9—14	91
Lukács 19, 41—44	83
Lukács 24, 36	366
János 1, 41—43	324
János 4, 46—50	176
János 6, 5—6	328
János 6, 66—69	333
János 12, 20—21	337
János 22, 15—17	340
Cselekedetek 3, 1—8	11
Cselekedetek 8, 26—31	59
Cselekedetek 18, 5—10	65
Róma, 1, 14—17	371
Róma 8, 9	72
Róma 8, 18—22	39
Róma 8, 19	42
Róma 13, 8—10	349
Kor. I. 2, 1—5	363
Korintus I. 3, 9	104
Korintus I. 3, 16—17	87
Korintus II. 4, 6—10	119
Galata 5, 25	131
Efézus 3, 14—17	139
Efézus 3, 20—21	349
Efézus 3, 20—21	352
Efézus 4, 1—6	147
Efézus 4, 22—24	163
Efézus 5, 15—21	171
Efézus 6, 10—17	181
Filippi 1, 27	375
Filippi 2, 1—11	112
Filippi 3, 12—14	53
Filippi 3, 17—21	200
Kolossze 1, 9—13	214
Thesszalonika I. 4, 13—18	224
Thesszalonika I. 5, 1—11	244
Timótheus II. 1, 7	22
Zsidókhöz 13, 5	191
Jakab 2, 14—17	96
Péter I. 3, 8—11	50
Péter I. 5, 6—11	31
János I. 3, 16—18	19
János I. 4, 16—21	7
Jelenések 2, 1—5	356
Jelenések 21, 3—5	205
Jelenések 21, 10—12, 21—29	234
Az ítélet	229
Krisztuskeresés	127
Az Úr gondotvisel	62
A legszebb hivatás	47
Kettős igazság	35
A naini találkozás	135
Az alkudozók	26
Az okos félelem	108
Gondoskodás	77
A morzsák	3
Hát a többi?	115
Az igazi mérték	91
Ami békességünkre szolgál	83
Békesség nektek. 1896	366
Megtaláltuk a Messiást	324
Gyerünk Jézushoz!	176
A kenyérkérdés	328
Hűség Krisztushoz	333
Szeretnénk látni Jézust!	337
A keresztyén élettörvény	340
Mit ad az evangélium egyháza?	11
Mit olvasol?	59
Kitartás	65
Az evangéliummal	371
A krisztusi lélek	72
Mit várnak tőlünk?	39
A világ sóvárgása	42
Amivel tartozunk	349
Mit, hogyan és miért? 1893	363
Isten munkatársai	104
Az Isten temploma	87
A keresztyén lélek ereje	119
Lélekkel járjunk	131
Áldáskivánás	139
Amivel tartozunk	349
Az erősítő vallástétel	352
A lélek egysége	147
Vetkezés, öltözés	163
Okosan és bölcs szívvel	171
Hadbaszállás	181
Méltón az evangéliumhoz	375
A diadalmas élet	112
Számvetés	53
Célos úton	200
Ami még hiányzik	214
Mi lesz velünk?	224
Ne aludjunk	244
Az új lélek	22
Megelégedés	191
A cselekvő hit	96
Szívek szövetsége	50
Hogyan viselkedjünk?	31
A szeretet kötelessége	19
Az Isten szeretet	7
Jézus üzenete	356
Megújhdás	205
A csodálatos város	234